CHARLES
DICKENS

MICA DORRIT

CHARLES DICKENS
LITTLE DORRIT
OXFORD UNIVERSITY PRESS, 1953
London, New York, Toronto

CHARLES DICKENS

MICA DORRIT

Traducere și note de
NICULAI POPESCU

Editura Cartea Românească

Coperta de Val Munteanu

CARTEA A DOUA

BOGĂȚIE

Capitolul I

TOVARĂŞI DE DRUM

VENISE toamna. Bezna nopţii se înteţea înspre coamele cele mai semeţe ale Alpilor. Culesul era în toi prin văile de pe versantul elveţian al Pasului Marele Sf. Bernard şi de-a lungul malurilor lacului Geneva. Aerul păstra aroma poamei strînse. Coşuri, ciubăre şi butoaie de struguri transportate de cu ziuă pe drumuri şi poteci stăteau îngrămădite în pragul uşilor umbroase, împiedicînd trecerea pe străduţele înguste şi în pantă ale satului. Peste tot, pe jos, boabe de struguri împrăştiate şi călcate în picioare. Ţăranca împovărată, tăbîrcindu-se spre casă, îşi domolea copilul, legat în braţe, cu cîţiva struguri strînşi de pe ici-colo ; idiotul îşi încălzea la soare guşa imensă, aşezat pe sub streaşina cabanei de lemn dinspre cascadă, mestecînd la poamă de zor ; pînă şi răsuflarea vacilor şi a caprelor mirosea a frunză de viţă şi a ciorchini de struguri ; lumea pretutindeni prin cîrciumioare mînca, bea şi vorbea despre struguri. Ce păcat că acest generos belşug nu putea transmite ceva din savoarea de fruct copt vinului de prin partea locului, slab, aspru şi sec, care la urma urmelor tot din struguri era făcut !

Văzduhul fusese cald şi limpede de-a lungul întregii zile însorite. Turle de metal scînteietor şi cupolele bisericilor îndepărtate, ici şi colo, scăpărau în zare, iar crestele munţilor sub nămeţi erau atît de clar conturate încît un ochi neexperimentat, făcînd abstracţie de întinderile de pămînt despărţitoare şi uitînd de fabuloasa lor înălţime dantelată, ar fi socotit distanţa pînă acolo lesne de parcurs în cîteva ceasuri. Piscuri de munţi cunoscute-n lung şi-n lat prin văi, care luni în şir uneori nici nu ştiai

că există cît colea, se dezvăluiau desluşit din zori, pe cerul albastru. Şi acum, cînd la poalele lor năvălise întunericul, deşi parcă se retrăgeau solemn, ca nişte năluci gata să se facă nevăzute, tot aşa precum purpura asfinţitului, stingîndu-se, le părăseşte reci şi albe, ele se conturau distinct în singurătate, peste neguri şi umbre.

Privită de pe acele meleaguri neumblate şi din Pasul Marele Sf. Bernard, unul dintre ele, Noaptea, urcînd, cotropea treptat muntele ca apele care se umflă. Cînd atinse în cele din urmă zidurile mînăstirii Marele Sf. Bernard s-ar fi zis că această clădire, expusă schimbărilor vremii, era o altă arcă a lui Noe, plutind în vîltoarea tenebrelor.

Întunericul, depăşind cîţiva vizitatori pe catîri, năpădise zidurile aspre ale mînăstirii, cînd drumeţii se aflau încă în plin urcuş. Iar arşiţa zilei fierbinţi, în timp ce poposiră să bea apă din şipotul de gheaţă şi zăpada topită, făcuse loc frigului pătrunzător al aerului nocturn rarefiat şi frigului glacial de pe înălţimile semeţe, aşa cum frumuseţea proaspătă a şesului cedase dinaintea unei privelişti sterpe şi pustii. Suiau o potecă tăiată-n stîncă, pe care catîrii umblau într-un singur şir, căţărîndu-se şi cotind din bolovan în bolovan, de parcă ar fi urcat treptele dărăpănate ale unor ruine uriaşe. Nu se vedea nici un copac, nici fir de verdeaţă, doar nişte sărmane pete de muşchi cafeniu, care îngheţa prin crăpăturile pietrelor. Braţe scheletice de lemn la marginea cărării vesteau mînăstirea de sus, ca şi cum strigoii drumeţilor dinainte prinşi sub zăpadă semănau prin preajmă năpasta. Grote cu ţurţuri de gheaţă şi beciuri săpate pentru a sluji drept adăpost în timpul furtunilor iscate pe neaşteptate şoşoteau parcă despre primejdiile locului ; trîmbe şi valuri de ceaţă în continuu neastîmpăr rătăceau la întîmplare, hăituite de un vînt care gemea, iar ninsoarea, duşmanul cel mai aprig al muntelui împotriva căruia erau luate toate măsurile de apărare, cădea troiene.

Şirul de catîri istoviţi de cazna zilei urmau agale drumul şerpuitor şi cotit pe povîrnişul abrupt ; cel din frunte era condus de o călăuză pe jos (într-o haină dreaptă şi pălărie cu boruri largi, purtînd pe umăr unul sau două bastoane de munte) cu care stătea de vorbă un alt ghid.

Dar în rîndul celor călare nu se vorbea. Frigul aspru, oboseala drumului şi o nouă senzaţie de apăsare la respirat, ca şi cum ei tocmai ar fi ieşit dintr-o apă foarte limpede şi îngheţată şi în acelaşi timp ca şi cum ar fi plîns cu sughiţuri, îi făceau să tacă.

În sfîrşit, pe creasta scării stîncoase clipea o luminiţă prin ceaţă şi ninsoare. Călăuzele dau ghes catîrilor, catîrii iţesc capetele pleoştite, limbile celor călare se dezleagă şi deodată, cît pe aici să alunece, se caţără într-un zăngănit, cu clinchete şi sporovăială, şi ajung la uşa mînăstirii.

Alţi catîri sosiţi puţin mai înainte, unii cu ţărani în spinare, alţii cu mărfuri, călcaseră în picioare zăpada din preajma intrării, aşa că peste tot se făcuse o băltoacă noroioasă. Şei şi hamuri, samare şi hăţuri cu zurgălăi, catîri şi oameni, felinare, torţe, saci, nutreţ, poloboace, brînzeturi, butoiaşe cu miere şi unt, snopi de paie şi baloturi de felurite forme se adunaseră claie peste grămadă în balta asta de omăt muiat şi pe scări. Aici sus, în nori, totul se vedea printr-un nor şi se topea parcă într-un nor. Răsuflarea oamenilor era un nor, răsuflarea catîrilor era un nor, luminile erau înconjurate de un nor, cei care vorbeau între ei, apropiaţi unii de alţii, nu se vedeau din pricina norului învăluitor, deşi glasurile şi toate celelalte zgomote se auzeau extrem de clar. Catîrii, în şirul lor noros, priponiţi în grabă de verigile din zid, se întîmpla să se muşte între ei, ori să-şi ardă cîte o copită, şi atunci tot norul era răvăşit : lumea se năpustea într-acolo de unde venea zbieret de oameni şi animale, dar nimeni dintre cei de faţă nu-şi putea da seama ce se petrece. În vînzoleala asta, grajdul încăpător al mînăstirii, ocupînd parterul edificiului, unde se intra pe uşa de jos, dinaintea căreia avea loc întreaga harabaură, venea cu obolul său de nor, de parcă toată această clădire masivă nu conţinea nimic altceva şi urma să se năruie de îndată ce s-ar fi golit, lăsînd zăpada să cadă peste piscul pleşuv al muntelui.

La vreo şase paşi de zarva şi forfota călătorilor vii, într-o casă zăbrelită unde erau adunaţi în tăcere, cu acelaşi nor învăluitor şi în bătaia aceloraşi fulgi de zä-

padă, se aflau și drumeții găsiți fără suflare[1] pe munte. Mama, surprinsă de viscol cu multe ierni în urmă, stă încă în picioare într-un ungher, ținîndu-și pruncul la piept ; un bărbat care a înghețat de frică sau de foame cu mîna la gură, încă și-o mai apasă pe buzele uscate după ani și ani. Înspăimîntătoare societate strînsă misterios laolaltă ! Ce destin năprasnic ; de l-ar fi putut preîntîmpina acea mamă ! „Înconjurată de atîția și asemenea oameni pe care niciodată nu i-am mai văzut și nu-i voi mai vedea cîndva, eu și copilul meu vom sălășlui de acum încolo împreună pe Marele Sf. Bernard, dăinuind peste generațiile ce vor veni să ne vadă și nu vor ști nicicînd numele nostru, ori vreun cuvînt despre povestea vieții noastre, în afară de sfîrșit."

În clipele acelea, călătorii vii se sinchiseau prea puțin sau deloc de cei morți. Nu știau cum să ajungă mai iute la ușa mînăstirii și să se încălzească la foc. Smulgîndu-se din tumultul care începea a se domoli pe măsură ce catîrii erau adăpostiți în grajd, călătorii, tremurînd de frig, se grăbeau să urce scările și să intre mai repede în clădire. Înăuntru se simțea un miros, duhnind din dușumea, de vite priponite, asemănător celui al animalelor sălbatice dintr-o menajerie. Existau niște galerii solide, arcuite, stîlpi uriași de piatră, scări largi și ziduri groase, străpunse de ferestruici înfundate — fortificații împotriva furtunilor de munte, ca și cum ar fi fost vorba de dușmani în carne și oase. Apoi niște odăi de dormit, boltite, extrem de reci, dar curate, pregătite ospitalier pentru vizitatori. În sfîrșit, se mai afla un salon pentru oaspeți, ca aceștia să poată sta și să ia cina, unde masa era așternută, iar un foc bun, dogoritor, ardea vîlvătaie.

În această încăpere se adunară acum călătorii jur împrejurul vetrei, după ce doi călugări tineri le arătară camerele unde aveau să rămînă peste noapte. Ei alcătuiau trei grupuri, dintre care primul, cel mai numeros și mai important, era și cel mai lent, încît la urcuș se contopise cu unul din celelalte. Se compunea din : o doamnă

[1] Camera mortuară de la mînăstirea Marele Sf. Bernard văzută de Dickens în 1846 a fost descrisă într-o scrisoare adresată lui John Forster, la 6 septembrie 1846.

vîrstnică, doi domni cărunți, două domnișoare tinere și fratele lor. Erau însoțiți — fără a mai pomeni despre cele patru călăuze — de un comisionar, de doi valeți și două cameriste, escortă împovărătoare, plasată altundeva, sub același acoperămînt. Cei cu care se contopiseră, și cu care au făcut drumul împreună, erau doar trei persoane : o doamnă și doi domni. Al treilea grup, care urcase din vale pe versantul italian al trecătoarei și ajunsese primul, era format din patru drumeți : un profesor particular german, pletoric, înfometat și tăcut, cu ochelari, însoțit de trei tineri, elevii lui, toți pletorici, înfometați și tăcuți, și toți cu ochelari.

Călătorii celor trei grupuri, așezați împrejurul focului, se uitau mofluji unii la alții, așteptînd cina. Doar unul singur dintre ei, un domn aparținînd grupului de trei, încercă să încropească o discuție. Adresîndu-se alor săi, se străduia, evident, să atragă atenția căpeteniei tribului mai numeros, declarînd, pe un ton care permitea tuturor celor de față să socoată că avuseseră o zi fără sfîrșit, că-i părea rău de doamne. Una dintre tinerele domnișoare — se temea el — nu avea un aer prea viguros și nici nu părea să fi fost prea obișnuită cu călătoriile ; arăta extrem de obosită, încă de acum două-trei ore, căci de la locul său, de undeva din urmă, observase că abia se mai ținea în șa pe catîr, dînd semne de extenuare ; că în două sau trei rînduri după aceea își îngăduise libertatea de a întreba pe una dintre călăuze cum se mai simțea tînăra domnișoară și că a fost încîntat aflînd că-și revenise, fiind vorba doar de o indispoziție vremelnică. Era încredințat (între timp captase privirea căpeteniei și chiar lui i se adresa) că i se va permite să-și exprime speranța că domnișoara se simțea acum mai bine și că n-o să regrete această excursie.

— Mulțumesc foarte mult, domnule, răspunse căpetenia, fiica mea și-a revenit perfect și a interesat-o foarte mult tot ce a văzut.

— Poate că muntele e ceva nou pentru dînsa ? întrebă insinuant călătorul.

— Muntele e... hm... e ceva nou, zise căpetenia.

— Dar dumneavoastră sînteţi obişnuit, domnule ? se încumetă călătorul, insinuant.

— Eu sînt... hm... destul de obişnuit. Nu în ultimii ani. Nu în ultimii ani, preciză căpetenia, făcînd un gest maiestuos din mînă.

Călătorul cel insinuant, după ce răspunse acestui gest înclinînd din cap, trecu de la căpetenie la a doua tînără domnişoară, căreia nu i se adresase altminteri decît atunci cînd pomenise despre interesul deosebit pe care-l avea pentru doamne în general.

Spuse că nădăjduia să nu fi fost incomodată de oboseala zilei.

— Incomodată, firește, răspunse tînăra domnişoară, dar nu obosită.

Călătorul insinuant îi aduse un compliment pentru justeţea acestei deosebiri. Tocmai asta voise să spună. Orice doamnă ar fi fost desigur incomodată avînd de a face cu acel animal proverbial de îndărătnic, catîrul.

— A trebuit, fără îndoială, spuse tînăra domnişoară, care era destul de rezervată şi trufaşă, să părăsim trăsura şi furgonul la Martigny. Iar neputinţa de a aduce unele lucruri necesare în acest loc inaccesibil, faptul de a fi nevoit să laşi în urmă orice confort nu-i cîtuşi de puţin plăcut.

— E un loc cumplit, într-adevăr, rosti călătorul insinuant.

Atunci, doamna mai în vîrstă, un adevărat model în privinţa îmbrăcămintei puse impecabil la punct, şi ale cărei maniere erau desăvîrşite, încît putea fi luată drept un resort mecanic, interveni în conversaţie cu o voce domoală, blîndă.

— Dar ca şi alte locuri incomode, spuse ea, trebuie şi acesta văzut. Este necesar să vezi un loc atît de vestit.

— Oh ! N-am absolut nimic împotrivă să-l văd, vă asigur, doamnă General, rosti celălalt, nepăsător.

— Dumneavoastră, doamnă, spuse călătorul insinuant, aţi mai fost pe-aici ?

— Da, încuviinţă doamna General, am mai fost pe-aici... Dă-mi voie să-ţi aduc aminte, draga mea, se adresă ea primei dintre cele două fete, să-ţi fereşti obrazul de do-

goarea focului, după ce ai stat în bătaia vîntului de munte și a ninsorii. Și dumneata, draga mea, spuse către cealaltă, mai tînără, care numaidecît plecă de lîngă foc — pe cînd prima zise doar :

— Mulțumesc, doamnă General, mă simt foarte bine aici și prefer să rămîn unde sînt.

Fratele lor, care se ridicase de pe scaun să se ducă la pianul aflat în încăpere, îl deschise, fluieră, îl închise la loc și apoi își tîrî pașii înapoi spre cămin, cu monoclul la ochi. Purta un desăvîrșit echipament de călătorie. S-ar fi zis că lumea nu era destul de întinsă ca să-i permită numărul de călătorii pe măsura zorzoanelor lui vestimentare.

— Mult le mai trebuie amicilor ăstora pentru cină, spuse el, tărăgănat. Mă-ntreb ce ne-or da ! Are cineva idee ?

— Cred că nu friptură de om, răspunse vocea celui de-al doilea domn din grupul de trei.

— Presupun că nu. Ce vreți să spuneți ? întrebă el.

— Că deoarece nu veți fi servit la cina generală, poate că o să ne faceți plăcerea de a nu vă coace la focul general, îi întoarse vorba celălalt.

Această replică îl descumpăni pe tînăr, care se postase comod dinaintea focului, cu monoclul pironit trufaș asupra celor de acolo, cu spatele la dogoarea jeraticului și pulpanele hainei pe după brațe, aducînd întrucîtva cu un soi de pasăre gata de frigare ; ar fi vrut parcă să mai ceară și alte explicații, cînd s-a observat — toți ochii fiind îndreptați către cel care vorbea — că doamna de lîngă el, tînără și frumoasă, nu lua parte la ce se petrecea, deoarece leșinase cu capul pe umărul lui.

— Cred, spuse acesta pe un ton scăzut, că ar trebui s-o transport numaidecît în camera ei. Vreți să chemați pe cineva să aducă lumină, se adresă tovarășului său de drum, și să ne arate calea ? Nu știu dacă m-aș putea descurca în clădirea asta întortocheată și stranie.

— Dați-mi voie să chem camerista mea ! exclamă cea mai înaltă dintre surori.

— Dați-mi voie să-i umezesc puțin buzele cu apă de aici, zise cea mai scundă, care încă nu vorbise.

Pentru că fiecare trecu la fapte, nu se ducea lipsă de asistență. Într-adevăr, cînd cele două cameriste apărură (însoțite de comisionar, ca nu cumva, dacă li se adresa cineva pe drum într-o limbă străină, să creadă că sînt mute), erau acum în primejdie să aibă prea mare asistență. Văzînd asta, după ce spuse cîteva cuvinte în acest sens celei mai tinere și mai firave dintre cele două fete, domnul în chestiune așeză un braț al neveste-si pe umărul lui, o ridică și o purtă cu sine, ieșind din încăpere.

Prietenul lui, rămas singur cu ceilalți călători, începu să măsoare odaia în lung și în lat, agale, fără a se mai apropia de foc, mîngîindu-și dus pe gînduri mustața neagră, ca și cum se credea vizat de ultima replică. Pe cînd cel care fusese țința, aflat într-un ungher, făcea zîmbre, căpetenia se adresă acestui domn pe un ton semeț :

— Prietenul dumneavoastră, domnule, spuse el, este... hm... dă puțin semne de nerăbdare ; și în nerăbdarea sa, nu ia prea mult seama la ceea ce datorează... hm... tocmai... dar o să trecem peste asta, o să trecem peste asta. Prietenul dumneavoastră, domnule, dă puțin semne de nerăbdare.

— Tot ce se poate, domnule, replică celălalt. Dar cum eu am avut onoarea să fac cunoștință cu dumnealui la un hotel din Geneva, unde nu demult am întîlnit lume foarte bună, și cum mai apoi, în diferite excursii, am avut onoarea să străbatem drumul și să stăm de vorbă împreună, n-aș putea pleca urechea — nu, nici chiar cînd e vorba de cineva cu înfățișarea și rangul dumneavoastră, domnule — la unele cuvinte spuse pe seama domniei-sale.

— Nu sînteți în primejdie, domnule, să auziți așa ceva din partea mea. Remarcînd că prietenul dumneavoastră a dat dovadă de nerăbdare, asta nu înseamnă nimic. Am făcut această observație, deoarece, nu mai încape îndoială că fiul meu, fiind prin naștere și prin... hm... educație... hm... un gentleman, s-a plasat numaidecît în postura celui care își exprimă politicos o dorință în chestiunea focului, și anume, să fie deopotrivă accesibil tuturor celor prezenți aici, dorință pe care, în prin-

cipiu, eu... hm... căci în asemenea ocazii sîntem cu toţi egali... o consider justificată.

— Bine, a fost răspunsul. Şi cu asta am terminat. Sînt servitorul supus al fiului dumneavoastră. Îl rog pe fiul dumneavoastră să primească asigurarea profundului meu respect. Şi acum, domnule, daţi-mi voie să recunosc deschis că prietenul meu este uneori sarcastic.

— Doamna este soţia prietenului dumneavoastră, domnule ?

— Doamna este soţia prietenului meu, domnule.

— E foarte frumoasă.

— Domnule, neasemuit de frumoasă. Sînt încă în primul lor an de căsătorie. Se află în călătorie de nuntă şi totodată într-o călătorie de studii artistice.

— Prietenul dumneavoastră e pictor, domnule ?

Acesta răspunse printr-un sărut al degetelor de la mîna dreaptă expediat către înaltul cerului, ca şi cum ar fi voit să spună : „Îl încredinţez puterilor cereşti, ca artist nemuritor".

— Dar e un om de familie excelentă, adăugă. Are relaţii dintre cele mai sus-puse. E mai mult decît un simplu artist, aparţine aristocraţiei. S-ar putea să-şi fi renegat familia, mîndru, intolerant, sarcastic — nimic de zis — dar sîngele apă nu se face. Am înţeles asta din licărul cîtorva scîntei ivite de-a lungul conversaţiei noastre.

— Eh, sper, spuse trufaşul domn, cu aerul că în sfîrşit pusese la punct chestiunea, că indispoziţia doamnei va fi doar vremelnică.

— Sper şi eu, domnule.

— Simplă oboseală, bănuiesc.

— Nu numai simplă oboseală, domnule, căci astăzi catîrul pe care se afla s-a împiedicat şi dînsa a căzut din şa. A căzut uşor şi apoi s-a ridicat fără s-o ajute cineva şi s-a îndepărtat de noi rîzînd ; dar spre seară se plîngea că o doare într-o parte. A pomenit de mai multe ori despre asta, în timp ce noi urcam muntele împreună cu însoţitorii dumneavoastră.

Căpetenia grupului mai numeros, un om curtenitor dar nu sociabil, credea acum, pare-se, că fusese destul

de condescendent. Nu mai spuse nimic și vreun sfert bun de ceas domni tăcerea, pînă la sosirea cinei.

Odată cu cina veni și unul din călugării tineri — după toate aparențele nu existau călugări bătrîni — și se așeză în capul mesei. Cina era aidoma celei din hotelele elveține obișnuite și vinul roșu făcut la mînăstire, într-o climă mai blîndă, nu lipsea. Artistul excursionist reveni și își luă locul la masă odată cu ceilalți, fără a da impresia că-și mai amintea de ciocnirea cu tînărul echipat impecabil.

— Spuneți-mi, vă rog, întrebă el gazda, în timp ce servea supa, mînăstirea dumneavoastră are mulți asemenea câini vestiți în momentul de față ?

— Trei are, monsieur.

— Am văzut trei în galeria de jos. Fără-ndoială, cei trei în chestiune.

Gazda — un tînăr oacheș, zvelt, cu ochi vioi, politicos, înveșmîntat într-o sutană neagră, peste ea cu niște fîșii albe încrucișate sub formă de bretele, nu semăna atît cu tipul convențional al călugărilor Sfîntului Bernard, cît cu rasa convențională a cîinilor Sfîntului Bernard — răspunse că aceia erau, fără îndoială.

— Și cred, spuse pictorul excursionist, că am mai văzut unul înainte.

— Tot ce se poate. E o rasă de cîini destul de răspîndită. Ar fi posibil ca monsieur să-l fi văzut în vale sau undeva pe malul lacului cu vreun călugăr, umblînd după ajutoare în folosul mînăstirii.

— Asta se întîmplă la anumite epoci din timpul anului, presupun ?

Întocmai. Monsieur avea dreptate.

— Și niciodată fără acest cîine. Cîinele este foarte important.

Monsieur avea din nou dreptate. Cîinele era foarte important. Lumea se interesa pe bună dreptate de acest cîine, fiind — după cum își va da seama și mademoiselle — un cîine vestit pretutindeni.

Lui mademoiselle îi trebui cam mult pînă să-și dea seama, deoarece încă nu se prea pricepea în ale limbii franceze. Doamna General vorbi totuși în locul ei.

— Întreabă-l dacă a salvat multe vieți, zise în engleză tînărul care mai adineauri fusese pus în încurcătură.

Gazda nu avu nevoie să i se mai traducă întrebarea. Răspunse numaidecît în franceză :

— Nu, acesta nu.

— De ce nu ? întrebă același domn.

— Pardon, replică amfitrionul calm, trebuie doar să i se dea ocazia și va face acest lucru fără îndoială. De pildă, eu unul sînt ferm convins, adăugă, cu un zîmbet liniștit, pe cînd tăia friptura de vițel înainte de a fi servită jur împrejurul mesei, adresîndu-se aceluiași tînăr care mai adineauri fusese pus în încurcătură, că dacă dumneavoastră, monsieur, i-ați da prilejul, s-ar grăbi să-și ducă misiunea la îndeplinire, cu foarte mult zel.

Pictorul începu să rîdă. Călătorul insinuant, care manifesta o deosebită grijă să capete partea leului la cină, interveni în discuție, după ce-și șterse cu un miez de pîine cîteva picături de vin din mustață.

— Nu-i puțin cam tîrziu în acest anotimp, părinte, pentru excursii ?

— Da, e cam tîrziu. Încă vreo două sau trei săptămîni, cel mult, și rămînem singuri cu nămeții iernii.

— Și apoi, zise călătorul insinuant, vin la rînd cîinii care scormonesc zăpada să scoată copiii îngropați, ca în poze !

— Scuzați-mă, spuse amfitrionul, nu prea înțelegînd aluzia. Cum adică, vin la rînd cîinii care scormonesc zăpada să scoată copiii îngropați ca în poze ?

Pictorul interveni iarăși, înainte ca altcineva să fi dat vreun răspuns.

— Nu știați că pe meleagurile astea, iarna, nu trec decît contrabandiști.? îl întrebă cu răceală pe tovarășul lui de drum, așezat de cealaltă parte a mesei. Numai ei umblă pe aici după afaceri.

— Ei, fir-ar să fie, nu ! Nici n-am mai auzit despre așa ceva.

— Așa este, cred. Și cum ei cunosc destul de precis starea vremii, nu prea le dau de lucru cîinilor... a căror rasă e pe cale să dispară... deși această casă ospitalieră este bine așezată pentru ei. Mi s-a spus că de obicei își lasă copiii acasă. Splendidă idee ! exclamă artistul, pe

neașteptate, ridicînd tonul, plin de entuziasm. E o idee sublimă ! Cea mai grozavă idee din lume, care te face să-ți dea lacrimi în ochi, pe legea mea !

Apoi continuă să mănînce, tacticos, friptura de vițel.

În miezul cuvintelor rostite de el exista destulă zeflemea nevinovată ca să pară cam nelalocul lor, deși părea un om cuviincios și plăcut la înfățișare, iar ironia era atît de abil strecurată încît ar fi fost foarte greu pentru cineva să priceapă, sau, chiar dacă pricepea, să se simtă jignit : atît de simplu și de nepătimaș fusese tonul. După ce-și isprăvi friptura, în toiul tăcerii, din nou se adresă prietenului său.

— Priviți-l pe acest domn din capul mesei, amfitrionul nostru, glăsui el pe tonul de mai înainte, nici n-a ajuns în floarea vîrstei și se poartă atît de îmbietor, are maniere atît de alese și pline de modestie ! Maniere demne de un monarh ! Luați masa la lordul primar al Londrei — dacă puteți obține o invitație — și vă veți da seama de contrast. Acest tînăr simpatic, cu trăsăturile cele mai frumos sculptate pe care le-am văzut vreodată, un chip cu o linie desăvîrșită, ca o cadră, părăsește o viață de trudă ca să urce aici, la nu știu cîți metri deasupra nivelului mării, fără vreun alt scop pe lumea asta (în afară doar de acela, sper, de a se simți tihnit în acest refector somptuos) decît pur și simplu de a ține un hotel la dispoziția unor sărmani hoinari ca dumneavoastră și ca mine, și de a lăsa nota de plată la cheremul conștiinței noastre ! Păi, nu este aceasta o frumoasă jertfă ? Ce ne mai trebuie să ne emoționăm ? Pentru că, timp de opt sau nouă luni din douăsprezece, nu vedem oameni salvați, mai mult sau mai puțin interesanți, prinși de gîtul celor mai dibaci cîini de pe fața pămîntului purtînd cu ei sticle de lemn, se cade să vorbim de rău locurile astea ? Oh, Dumnezeu să le binecuvînteze. Superbe, magnifice meleaguri !

Domnul cu păr cărunt, căpetenia grupului mai numeros, simțea cum i se umflă pieptul în semn de protest, deoarece fusese trecut și el în tagma sărmanilor hoinari. De îndată ce artistul isprăvi de vorbit, luă și el cuvîntul, cu multă demnitate, ca și cum socotea de datoria lui să

strîngă pretutindeni frînele în mînă, deşi scurtă vreme neglijase această sarcină.

El îşi dezvălui cu gravitate părerea faţă de amfitrion, şi anume că viaţa acestuia, iarna, trebuie să fie cumplită aici.

Amfitrionul încuviinţă că este o viaţă puţin monotonă, că aerul e greu de respirat cînd stai aici multă vreme ; că uneori se lasă un ger groaznic... Trebuie să fii tînăr şi puternic să rezişti. Totuşi, dacă eşti tînăr şi puternic şi avînd binecuvîntarea Cerului...

Da, foarte adevărat. „Dar izolarea ?" întrebă domnul cu păr cărunt.

Deseori, chiar şi pe vreme rea, se putea ieşi la plimbare. Exista obiceiul de a se croi cîte o pîrtie şi în felul ăsta puteai face puţină mişcare.

— Dar spaţiul, stărui domnul cu păr cărunt. Atît de mic. Atît... hm... de limitat !

Monsieur să nu piardă din vedere că mai erau şi unele cabane de vizitat, şi că pînă acolo trebuiau de asemenea făcute pîrtii.

Monsieur mai insistă pe de altă parte asupra spaţiului, că era atît de... ha... hm... de îngust. Mai mult chiar, era mereu acelaşi, mereu acelaşi.

Cu un zîmbet de împotrivire, amfitrionul ridică şi apoi coborî încet din umeri. Este adevărat, observase, dar să i se îngăduie să spună că aproape toate lucrurile pot fi privite din diverse unghiuri. Monsieur şi cu el nu privesc această biată viaţă a lui din acelaşi unghi de vedere. Monsieur nu e obişnuit cu izolarea.

— Eu... hm... da, foarte adevărat, zise domnul cu păr cărunt.

Primise parcă un duş rece prin tăria acestui argument.

Monsieur, ca excursionist englez, cu toate mijloacele la îndemînă de a călători în mod plăcut, avînd avere, fără îndoială, echipaje şi servitori...

— Perfect, perfect ! Nu mai încape îndoială, spuse gentlemanul.

Monsieur nu s-ar putea plasa lesne în situaţia unei persoane care să nu aibă posibilitatea de a alege şi a dis-

pune : mîine mă duc aici, sau poimîine dincolo, voi trece peste cutare graniţe, voi depăşi cutare limite. Monsieur nici nu-şi dă seama, poate, cum se acomodează mintea în asemenea împrejurări cu forţa necesităţii.

— E adevărat, spuse monsieur. Inutil... hm... să mai continuăm discuţia. Aveţi... hm... nu mă-ndoiesc, perfectă dreptate. Să nu mai vorbim despre asta.

Cînd cina luă sfîrşit, el îşi trase scaunul, în timp ce vorbea, la locul de mai înainte, lîngă foc. Deoarece era foarte frig aproape peste tot în jurul mesei, ceilalţi oaspeţi de asemenea îşi reluară locurile din preajma focului, cu intenţia să se prăjească bine pînă se vor duce la culcare. Ridicîndu-se de la masă, amfitrionul îi salută, le ură tuturor noapte bună şi se retrase, dar nu înainte ca insinuantul să fi întrebat dacă era posibil să capete puţin vin fiert. Cum amfitrionul răspunse afirmativ, iar vinul fu adus numaidecît, călătorul insinuant, aşezat în centrul grupului şi în plină dogoare a focului, începu să le servească vin şi celorlalţi.

În timpul acesta, cea mai tînără dintre cele două surori, care din ungherul întunecat unde se afla (focul fiind singura sursă de lumină în odaia sumbră, căci lampa fumega şi era înceţoşată) ascultase atent ce se spusese despre tînăra doamnă absentă, se strecură afară din încăpere. Nu ştia încotro s-o apuce cînd închise încet uşa ; dar, după o clipă de şovăire pe coridoarele pline de ecouri şi direcţiile numeroase în care se putea îndrepta, ajunse într-o odaie pe acelaşi culoar, unde servitorii luau cina. Aici i se dădu o lampă şi suficiente indicaţii ca să poată nimeri în camera bolnavei.

Odaia se afla la capătul unei scări spaţioase, un etaj mai sus. Pereţii albi şi goi erau ici-colo străpunşi de nişte gratii de fier şi fetei i se păru, mergînd, că locul acesta aduce a închisoare. Uşa boltită a odăii sau a celulei nu era închisă perfect ; după ce bătu de două sau trei ori fără să primească vreun răspuns, o împinse uşor şi privi înăuntru.

Tînăra doamnă stătea întinsă pe patul nedesfăcut, acoperită, ca să nu-i fie frig, cu păturile şi şalurile în

care o înfășuraseră cînd își revenise din leșin. O lampă slabă, așezată pe pervazul adînc al ferestrei, nu izbutea să lumineze prea mult odaia boltită. Vizitatoarea se apropie sfioasă de pat și murmură domol :

— Te simți mai bine ?

Tînăra doamnă ațipise și murmurul fusese prea încet ca s-o fi trezit. Vizitatoarea, absolut nemișcată, o privea atentă.

„Ce frumoasă e, își spuse. N-am mai văzut niciodată un chip atît de fermecător. Cîtă deosebire față de mine !"

Ciudate cuvinte, dar ele aveau un tîlc ascuns, căci i se umplură ochii de lacrimi.

„Știu că nu mă-nșel. Știu că despre ea mi-a vorbit atunci, seara. În orice altă situație aș putea greși foarte lesne, dar nu de astă dată, nu de astă dată !"

Cu o mînă ușoară și blîndă, dădu la o parte o viță rebelă din părul celei care dormea, și apoi atinse mîna așezată pe cuvertură. „Îmi place s-o privesc, își spuse, șoptit. Îmi place să mă uit la ființa care pentru el a însemnat atît de mult."

Încă nu-și retrăsese mîna cînd cea care dormea deschise ochii și tresări.

— Să nu te sperii, te rog. Fac parte din grupul călătorilor aflați în încăperea de jos. Am venit să te-ntreb dacă ți-e mai bine, și dacă aș putea să-ți fiu de vreun folos.

— Cred că dumneata ai avut bunătatea să trimiți slujnicele ca să mă ajute ?

— Nu, nu eu, sora mea. Te simți mai bine ?

— Mult mai bine. N-am decît un fleac de zgîrietură, dar pentru că am fost foarte bine îngrijită, aproape că nu mă mai doare. De aceea mi-am pierdut cunoștința cîteva clipe. Întîi m-a durut, dar pînă la urmă dintr-o dată n-am mai știut ce-i cu mine.

— Îmi dai voie să rămîn cu dumneata aici, pînă va veni altcineva ? Ți-ar face plăcere ?

— Mi-ar face mare plăcere, căci mi-e urît aici ; dar mă tem c-o să-ți fie prea frig.

— Nu mă plîng niciodată de frig. Nu sînt plăpîndă, chiar dacă dau impresia asta, zise, apropiind repede unul din cele două scaune butucănoase de căpătîiul patului.

Bolnava trase la fel de repede o parte din pledul său de călătorie cu care era învelită şi o acoperi, încît braţul, petrecut pe după ea, era pe umărul fetei.

— Ce mult semeni cu o îngrijitoare de bolnavi delicată, spuse aceasta zîmbindu-i ; parc-ai fi venit de la mine de-acasă.

— Mă bucur foarte mult.

— Cînd m-am trezit adineauri, visam tocmai că sînt acasă. E vorba de casa unde am stat înainte de-a mă căsători.

— Şi pînă să fi plecat atît de departe.

— Am fost plecată şi mult mai departe ; dar atunci aveam alături de mine ce-mi era mai drag din casă, şi nu-mi lipsea nimic. Mă simţeam singură cînd am aţipit şi îi duceam puţin dorul, eram cu gîndul acasă.

În glasul ei era un amestec de melancolie şi regrete, din care cauză, o clipă, vizitatoarea privi în altă parte.

— Ce întîmplare ciudată, să ne aflăm în fine amîndouă sub pledul cu care m-ai acoperit ! rosti vizitatoarea după o pauză ; pentru că, ştii, de cîtva timp te caut.

— Pe mine ?

— Cred că mai am aici biletul pe care trebuia să ţi-l înmînez cînd aş fi dat de dumneata. Iată-l. Dacă nu mă-nşel, dumitale îţi este adresat, nu-i aşa ?

Tînăra doamnă se uită la bilet şi încuviinţă ; apoi îl citi. Vizitatoarea o urmări din priviri în tot acest timp. O însemnare foarte scurtă. Roşi uşor cînd îşi apropie buzele de obrazul vizitatoarei ; îi strînse mîna.

— Scrie că tînăra şi buna prietenă căreia mă prezintă mi-ar putea fi cîndva o mîngîiere. Şi într-adevăr a fost o mîngîiere pentru mine chiar din momentul cînd aveam s-o cunosc.

— Poate nu ştii, zise vizitatoarea, şovăind... poate nu ştii povestea vieţii mele ? Poate nu ţi-a istorisit-o niciodată ?

— Nu.

— Oh, nu ! Ce rost ar fi avut ! Abia dacă eu însămi am dreptul acum să depăn povestea vieţii mele, fiindcă am fost rugată să nu fac acest lucru. N-am prea multe de spus, dar poate vei înţelege de ce-ţi cer să nu vorbeşti despre scrisoarea de aici. Presupun că i-ai văzut cu mine pe cei din familia mea ? O parte dintre ai mei... îţi destăinui asta numai dumitale... sînt cam mîndri şi au unele prejudecăţi.

— Ia scrisoarea înapoi, rosti cealaltă, în felul ăsta sînt sigură că soţul meu n-are s-o vadă. Altminteri, din întîmplare s-ar putea să dea de ea şi să-mi ceară amănunte. Vrei s-o ascunzi din nou în sîn, pentru mai multă siguranţă ?

Fata vru să facă acest lucru cu multă băgare de seamă. Încă mai avea scrisoarea în mîna ei micuţă şi delicată cînd se auziră paşi pe coridor.

— I-am promis, reluă vizitatoarea, ridicîndu-se, că-i voi scrie după ce ne vom întîlni... tot trebuia să ne-ntîlnim, mai curînd sau mai tîrziu... ca să-i spun dacă te simţi bine şi dacă eşti fericită. Pot să-i spun că te simţi bine şi că eşti fericită ?

— Da, da, da ! Spune-i că mă simt foarte bine şi că sînt foarte fericită. Şi că-i mulţumesc din inimă, că niciodată n-o să-l uit.

— Ne revedem mîine dimineaţă. Acum sîntem sigure că ne vom reîntîlni curînd. Noapte bună !

— Noapte bună. Mulţumesc, mulţumesc. Noapte bună, draga mea !

Erau tulburate cînd îşi luară în grabă rămas bun şi cînd vizitatoarea ieşi din odaie. Se aştepta să vadă apropiindu-se soţul tinerei doamne, însă persoana de pe coridor era călătorul care-şi curăţase picăturile de vin din mustaţă cu un miez de pîine. Auzind zgomot de paşi îndărătul lui, se întoarse — altminteri s-ar fi cufundat în întuneric.

Din cale-afară de politicos, nici nu voia să admită ca domnişoara să-şi lumineze singură drumul, ori să coboare scara neînsoţită. Luă lampa pe care o avea ea în mînă, o ridică astfel ca să-i lumineze cît mai bine treptele de

piatră și o urmă tot drumul pînă în încăperea unde cinaseră. Fata coborî scara și cu greu putea ascunde că ar fi fost gata-gata să se furișeze undeva, tremurînd din tot corpul ; căci înfățișarea acestui călător îi era în mod special antipatică. Înainte de cină, stînd liniștită în ungherul ei, încercase să-și închipuie ce rol ar fi jucat omul ăsta în împrejurările și locurile legate de viața ei din trecut, pînă cînd îi trezi un dezgust care-l făcea să devină aproape înspăimîntător în ochii ei.

O conduse pînă în încăperile de jos, zîmbind politicos tot timpul ; intră în urma ei și apoi își reluă locul cel mai bun de lîngă foc. Acolo, în odaia întunecată, în vreme ce flacăra focului de lemne, care începuse să ardă mai mocnit, creștea sau scădea, se așeză cu picioarele rășchirate ca să și le încălzească și își bea vinul fiert pînă la ultimul strop, iar o umbră monstruoasă îi repeta imaginea pe perete și în tavan.

Obosiți, călătorii plecaseră la culcare, toți în afară de tatăl domnișoarei, care dormita în jilțul lui de lîngă foc. Călătorul fusese nevoit să facă drumul acela lung pînă sus, în odaia lui de dormit, ca să-și aducă sticla de buzunar cu coniac, după spusele lui, cînd turnă conținutul în vinul rămas, bînd cu o înnoită plăcere.

— Îmi dați voie să vă-ntreb, domnule, dacă sînteți în drum spre Italia ?

Gentlemanul cu păr cărunt se trezise și se pregătea să se retragă. Îi răspunse afirmativ.

— Și eu la fel ! rosti călătorul. Sper că voi avea onoarea de a vă prezenta omagiile mele pe meleaguri mai frumoase și în împrejurări mai plăcute decît prin coclaurile astea sinistre de munte.

Gentlemanul se înclină, destul de distant, spunînd că-i rămîne îndatorat.

— Noi, cei săraci, domnule, zise călătorul, ștergîndu-și mustața pentru că și-o muiase în amestecul de vin și coniac, noi, cei săraci, nu călătorim ca niște prinți, iar politețea și buna-cuviință în viață sînt lucruri prețioase pentru noi. În sănătatea dumneavoastră, domnule !

— Mulțumesc, domnule.

— În sănătatea distinsei dumneavoastră familii... a frumoaselor domnişoare, fiicele dumneavoastră !

— Mulţumesc încă o dată, domnule. Vă urez noapte bună... Draga mea... hm... oamenii noştri ne aşteaptă ?

— Permiteţi-mi ! rosti călătorul, care se ridică şi ţinu uşa deschisă, în timp ce domnul în virstă străbătea încăperea la braţul fiicei sale. Somn uşor ! O să-mi facă plăcere să ne revedem ! Pe mîine !

Cînd îşi sărută mîna cum nu se poate mai elegant, în semn de omagiu, însoţind gestul de zîmbetul cel mai mieros, tînăra domnişoară se strînse mai aproape de tatăl ei şi trecu pe lîngă străin ferindu-se, de teamă să nu-l atingă.

— Hm ! exclamă călătorul insinuant, rămas singur ; se lepădase de manierele frumoase, iar vocea îi era stinsă. Pe legea mea, dacă toţi se duc la culcare, atunci şi eu trebuie să mă duc, n-am încotro. Ce naiba s-or fi grăbind aşa ? Parcă nu le-ar ajunge cît e noaptea de lungă în singurătatea şi-n tăcerea asta de gheaţă, dacă s-ar culca două ceasuri mai tîrziu.

Cu o smucitură a capului îndărăt, goli paharul, apoi îşi aruncă ochii pe registrul călătorilor aflat deschis pe pian, cu tocuri şi cerneală la îndemînă, încît s-ar fi zis că numele celor veniţi de cu seară fuseseră trecute în lipsa lui. Luă registrul în mînă şi citi :

Domnia-sa, domnul William Dorrit
Domnia-sa, domnul Frederick Dorrit
Domnia-sa, domnul Edward Dorrit
Domnişoara Dorrit
Domnişoara Amy Dorrit
Doamna General

} Şi însoţitorii lor. Vin din Franţa, în drum spre Italia.

Domnul şi doamna Henry Gowan. Vin din Franţa, în drum spre Italia.

Cu un scris mărunt şi întortocheat, terminînd cu o parafă lungă, subţiratică, destul de asemănătoare unui laso aruncat în jurul tuturor celorlalte nume, adăugă :

Blandois. Paris. Vine din Franţa, în drum spre Italia.

Apoi, nasul lăsîndu-i-se în jos peste mustaţă, mustaţa zbîrlită-n sus sub nas, porni spre chilia care îi fusese repartizată.

Capitolul II

DOAMNA GENERAL

ESTE absolut necesar de a prezenta doamna desăvîrşită, care ocupa în suita familiei Dorrit un loc destul de important ca să i se acorde, anume pentru ea, un rînd, în registrul călătorilor.

Doamna General era fiica unui demnitar ecleziastic, dintr-un oraş reşedinţă episcopală, unde a dat tonul modei pînă la vreo patruzeci şi cinci de ani, în calitate de celibatară. Un ofiţer de intendenţă, scorţos, de şaizeci de ani, căruia i se dusese faima de zbir ce era, s-a îndrăgostit pe atunci de felul grav în care îşi strunea ea atelajul convenienţelor, tras de patru cai, în societatea distinsă din oraşul reşedinţă episcopală şi a rugat-o să fie luat alături de dumneaei pe capra acestei trăsuri imperturbabile de ceremonii, unde erau înhămaţi telegarii. Cererea lui în căsătorie fiind acceptată, ofiţerul de intendenţă şi-a ocupat cu mare pompă locul la cîrma convenienţelor şi doamna General a continuat să ţină frîul pînă cînd intendentul se stinse din viaţă. De-a lungul călătoriei lor în comun, au trecut peste mulţi oameni care se puseseră de-a curmezişul în calea convenienţelor ; dar totdeauna cu noblеţe şi sînge rece.

După ce ofiţerul de intendenţă a fost îngropat cu toată pompa de rigoare (echipajul complet al convenienţelor a fost înhămat la dric, toţi cu panaşe, cu valtrapuri din catifea neagră împodobite cu blazonul lui la colţuri), doamna General a început să se intereseze de cantitatea de colb şi cenuşă depusă la bancă. S-a dat în vileag atunci că ofiţerul de intendenţă tăiase craca de sub picioarele doamnei General, plasîndu-şi fondurile sub forma unei rente viagere, şi, păstrînd numai pentru el acest amănunt, îi spusese, în perioada cererii în căsătorie, că veniturile lui reprezentau dobînzile de pe urma capitalului său. Doamna

General îşi văzu prin urmare resursele atît de mult micşorate, încît dacă n-ar fi avut mintea absolut întreagă, ar fi fost în stare să conteste adevărul acelei părţi din slujba religioasă unde se afirma că ofiţerul de intendenţă nu lua nimic cu sine pe lumea cealaltă.

În situaţia aceasta, doamnei General îi veni ideea că ar putea „modela spiritul" şi cizela manierele unei tinere din lumea bună ; sau să înhame convenienţele la echipajul vreunei bogate moştenitoare ori al vreunei văduve, spre a deveni vizitiu şi totodată să aibă un ochi de veghe asupra acestui vehicul în trecere prin labirintul monden. Cînd doamna General împărtăşi ideea cunoştinţelor sale de pe tărîm ecleziastic şi militar, acestea o aprobară aşa de călduros încît, fără meritele neîndoielnice ale doamnei, s-ar fi putut crede că voiau să scape de ea. Mărturii, prezentînd-o pe doamna General drept un fenomen al evlaviei, culturii, virtuţii şi distincţiei, i-au fost oferite din belşug de către cercurile cele mai influente ; iar un arhidiacon venerabil merse pînă acolo încît vărsă lacrimi cînd aduse în scris dovezi asupra perfecţiunilor ei (din descrierea făcută de persoane demne de încredere), deşi nu avusese niciodată cinstea şi nici satisfacţia morală de a fi dat cîndva ochi cu doamna General.

Astfel trimisă în misiune, ca să spunem aşa, de către Biserică şi Stat, doamna General, care totdeauna ocupase un rang de seamă, se simţea în măsură să şi-l menţină şi începu prin a stabili un preţ foarte ridicat. Trecu o bună bucată de timp fără ca cineva să o fi solicitat pe doamna General. În cele din urmă, un văduv din provincie, cu o fată de paisprezece ani, porni negocierile cu doamna ; şi, fie dintr-o demnitate firească, fie din abilitatea diplomatică a doamnei General (cu siguranţă una din două) de a se comporta ca şi cum era nevoie de ea cu mult mai mult decît avea ea nevoie de alţii, văduvoiul se ţinu de capul doamnei General pînă izbuti s-o convingă să se ocupe de modelarea spiritului şi manierelor fiicei sale.

Îndeplinirea acestei misiuni de încredere îi luă doamnei General cam şapte ani, vreme în care ea făcu turul Europei şi văzu majoritatea nenumăratelor minunăţii, pe care, ca orice persoană cu o cultură aleasă, era absolut esenţial

să le vadă cu ochii altora şi niciodată cu ai săi. După ce îşi duse sarcina la bun sfîrşit, se fixă data căsătoriei nu numai a fetei, ci şi a tatălui, deopotrivă. Văduvoiul, atunci, găsind prezenţa doamnei General pe cît de stînjenitoare pe atît de scumpă, se trezi subit mişcat de meritele ei precum fusese arhidiaconul şi se apucă să vînture asemenea laude despre valoarea-i inegalabilă, pretutindeni unde credea că va găsi prilejul să-şi cedeze altcuiva podoaba, încît reputaţia doamnei General spori în onorabilitate mai mult ca oricînd.

Această pasăre Phoenix, cocoţată pe stinghia de sus, era deci disponibilă cînd domnul Dorrit, care tocmai intrase în posesia averii sale, îşi informase bancherii că dorea să găsească o femeie distinsă, cultivată, de familie bună, obişnuită cu înalta societate, capabilă să completeze educaţia fiicelor sale şi totodată să le fie doamnă de companie. Bancherii domnului Dorrit, care erau şi ai văduvoiului din provincie, spuseră numaidecît :

— Doamna General !

Urmărind raza de lumină peste care avusese norocul să nimerească şi descoperind că mărturiile puse faţă în faţă de la toate cunoştinţele doamnei General erau de natura patetică despre care s-a pomenit, domnul Dorrit îşi dădu osteneala să se ducă în districtul văduvoiului provincial, pentru a se întîlni cu doamna General, în care el găsi o persoană de o calitate depăşind cele mai exigente aşteptări.

— V-aş ruga să mă scuzaţi, spuse domnul Dorrit, că vă întreb ce remune...

— De fapt, interveni doamna General, întrerupîndu-l, aceasta e o chestiune în care aş prefera să nu intru. Niciodată nu m-am ocupat de acest lucru, cînd a fost vorba despre prietenii mei de aici, şi nu pot trece, domnule Dorrit, peste îngăduinţa cu care totdeauna am privit acest subiect. Nu sînt, după cum sper să ştiţi, o guvernantă...

— Oo, vai de mine, nu ! exclamă domnul Dorrit. Vă rog, doamnă, nu care cumva să vă-nchipuiţi, măcar o clipă, că am putut crede asta.

Îi venea să roşească la gîndul că putea fi bănuit de aşa ceva.

Doamna General înclină din cap cu gravitate.

— N-aş putea, de aceea, să fixez un preţ asupra unor servicii care pentru mine sînt o adevărată plăcere să le fac, atunci cînd le pot face în chip spontan, dar de care mi-ar fi imposibil să m-achit, fiind vorba de o simplă chestiune pecuniară. Dealtminteri, n-aş şti nici cum, nici unde să dau de un caz deopotrivă cu al meu. E ceva ciudat.

— Nu mai încape îndoială. Dar atunci (insinuă domnul Dorrit, nu fără oarecare dreptate) cum am putea discuta chestiunea ?

— N-aş avea nimic împotrivă, sugeră doamna General... deşi îmi este puţin dezagreabil... dacă domnul Dorrit s-ar interesa, confidenţial, aici, la prietenii mei, despre suma pe care obişnuiau s-o depună, la fiecare trimestru, în contul meu, la Bancă.

Domnul Dorrit se înclină, mulţumind pentru această informaţie.

— Daţi-mi voie să adaug, rosti doamna General, că asupra acestui punct nu mai am nimic de spus. De asemenea, că n-aş putea accepta o poziţie secundară ori inferioară. Dacă va trebui să am onoarea de a fi prezentată familiei domnului Dorrit... cred că mi s-a vorbit despre două fiice ?...

— Două fiice.

— N-aş putea accepta decît numai în condiţii de perfectă egalitate, ca doamnă de companie, protectoare, ca îndrumătoare şi prietenă.

Domnul Dorrit, cu tot sentimentul pe care-l avea despre propria lui importanţă, socoti că din partea acestei doamne era un act de mare bunătate, şi că trebuia să accepte, oricare ar fi fost condiţiile. Cam aşa îi şi spuse.

— Mi se pare, repetă doamna General, că e vorba de două fiice ?

— Două fiice, zise din nou domnul Dorrit.

— În cazul acesta, reluă doamna General, va fi necesar să adăugaţi o treime la această sumă (oricare ar fi), pe care prietenii mei de aici obişnuiau s-o depună în contul meu la Bancă.

Domnul Dorrit se grăbi să repete întrebarea delicată văduvoiului provincial și, aflînd că obișnuia să verse trei sute de lire sterline pe an în contul doamnei General, ajunse la concluzia, fără calcule de aritmetică prea anevoioase, că el însuși urma să-i plătească patru sute. Cum doamna General era unul din acele articole sclipitoare pe dinafară, care te îndeamnă să crezi că merită orice sumă, domnul Dorrit îi propuse, în modul cuvenit, să-i facă cinstea și plăcerea de a se număra printre membrii familiei sale. Doamna General catadicsi să-i acorde acest înalt privilegiu și iată că acum se afla aici.

Ca persoană fizică, doamna General, punînd la socoteală și fustele care jucau rolul lor deplin, era o apariție demnă și impozantă : amplă, foșnitoare, voluminoasă și gravă, veșnic protăpită dinapoia atelajului de conveniențe. Putea fi dusă— cum și fusese — pînă în vîrful Alpilor și în fundul ruinelor de la Herculanum, fără să i se strice o cută măcar de la rochie, fără să i se schimbe din loc un ac măcar. Dacă obrazul și părul arătau ca fiind date cu făină, de parcă trăia în cine știe ce moară distinsă și din alte sfere, asta mai curînd pentru că avea un ten ca de cretă decît că și-l ascundea sub un strat de pudră violacee, sau că începuse să încărunțească. Dacă ochii ei n-aveau nici o expresie, asta fiindcă probabil n-aveau ce exprima. Dacă avea puține riduri, asta pentru că mintea nu-i brăzdase pe chip nici o urmă. Era o femeie rece, un soi de opaiț stins care niciodată nu luminase ca lumea.

Doamna General n-avea opinii. Felul ei de a modela un suflet consta în a-l împiedica să-și formuleze opinii. Avea un joc micuț, circular, cu șanțuri sau șine mintale, pe unde lansa niște trenulețe, încărcate cu părerile altora, care nu se întîlneau niciodată și nu ajungeau nicăieri. Chiar și cu simțul său exagerat al conveniențelor, nu putea contesta existența unor inconveniențe pe lume, dar felul ei de a se debarasa de așa ceva consta în a scoate acel ceva din cîmpul vizibilității și de a-i face și pe ceilalți să creadă că nici pomeneală de asemenea lucruri. Un alt chip de a modela suflete era să înghesuie toate chestiunile dificile în fundul unui dulap, să le pună

sub cheie şi să spună că nu există. Era desigur calea cea mai lesnicioasă şi, fără îndoială, cea mai convenabilă.

În faţa doamnei General nu se cădea să vorbeşti despre lucruri dezagreabile. Nu era îngăduit să pomeneşti în prezenţa sa despre accidente, nenorociri şi despre acte de violenţă. Mînia trebuia să adoarmă dinaintea doamnei General, iar sîngele să se prefacă în lapte tăiat cu apă chioară. Odată aceste edulcorări operate, nu-i mai rămînea atunci doamnei General decît să aplice o spoială peste puţinul care mai rămînea pe lume. Pentru a-şi duce la îndeplinire sistemul, care era al ei, personal, afunda cea mai minusculă pensulă posibil în cel mai mare vas posibil, şi spoia orice obiect îi cădea în mînă ; cu cît acesta era mai crăpat, cu atît doamna General îl spoia mai abitir.

Era o spoială în vocea doamnei General, spoială în gesturile doamnei General, o atmosferă de spoială jur împrejurul făpturii doamnei General. Visele doamnei General (dacă visa vreodată) trebuiau să fie spoite ; se vedea dormind în braţele bunului Sf. Bernard, cu ninsoarea pufoasă care cădea peste acoperişul casei sale ospitaliere.

Capitolul III

LA DRUM

SOARELE strălucitor al dimineţii te orbea, ninsoarea încetase să mai cadă, ceaţa se risipise, aerul de munte era atît de curat şi limpede încît respirîndu-l aveai sen-

zația că-ți dă viață. Pentru a spori iluzia, pînă și pămîntul solid părea să fi dispărut, iar muntele, pustiu scăpărător alcătuit din imense aglomerări de mase albe, era, s-ar fi zis, o mare de nori plutind între cerul albastru de sus și pămîntul îndepărtat de jos.

Petele întunecate de zăpadă, ca niște noduri pe un fir, începînd din ușa mînăstirii și coborînd versantul în zigzag neregulat, și care nu se uniseră încă între ele, indicau punctele diverse unde călugării lucrau la curățirea potecii. Zăpada începuse să se topească iarăși în preajma ușii, sub picioare. Catîrii erau scoși afară în mare pripă, legați de verigile din zid și împovărați ; salbele cu zurgălăi erau încătărămate, se așezau poverile, glasurile călăuzelor și ale călăreților răsunau melodioase. Cîțiva călători foarte matinali porniseră din vreme la drum și, atît pe înălțimea netedă din dreptul ochiului de apă sumbră de lîngă mînăstire, cît și pe povîrnișul urcat în ajun, siluete minuscule de oameni și catîri în mișcare, miniaturizate de imensitatea înconjurătoare, înaintau în clinchetul zgomotos al clopoțeilor și în sunetul plin de îmbietoare armonie al vocilor.

În refectorul din seara trecută, un foc întețit proaspăt, peste cenușa pufoasă a celui vechi, lumina cele aduse pentru micul dejun simplu : pîine, unt și lapte. Totodată îl lumina pe comisionarul familiei Dorrit, ocupat cu pregătirea ceaiului pentru grupul său, dintr-o provizie adusă cu sine, deopotrivă cu alte mici rezerve luate mai cu seamă pentru cazuri de forță majoră. Domnul Gowan și Blandois din Paris serviseră gustarea de dimineață și se plimbau în sus și-n jos pe malul lacului, fumîndu-și trabucele.

— Gowan, da ? murmură Tip, altfel zis domnia-sa domnul Edward Dorrit, frunzărind registrul de oaspeți, după ce comisionarul plecase să ia gustarea de dimineață. Atunci Gowan este numele unui maimuțoi, iată tot ce pot spune ! Dacă ar merita osteneala, l-aș trage de urechi. Dar nu merită să-mi pierd vremea cu asta... norocul lui. Cum se mai simte nevastă-sa, Amy ? Presupun că știi. Tu în general ești la curent cu astfel de lucruri.

— Îi este mai bine, Edward. Dar nu pleacă azi.

— Oh ! Nu pleacă azi ! Norocul lui, de asemenea, zise Tip, altminteri ne-am fi ciocnit, el şi cu mine.

— S-a socotit că e mai bine să se odihnească şi astăzi în tihnă, şi să evite pînă mîine oboseala şi hurducăturile călăritului.

— Din partea mea să rămînă. Dar tu vorbeşti ca şi cum ai fi stat la căpătîiul ei. Nu cumva ţi-ai reluat (doamna General nu-i aici) vechile tale apucături... oare, Amy ?

Îi pusese această întrebare aruncînd o căutătură şireată, ca să atragă atenţia domnişoarei Fanny şi în acelaşi timp tatălui său.

— M-am dus s-o întreb doar dacă n-aş putea să-i fiu de vreun folos, Tip, rosti Mica Dorrit.

— Nu-i nevoie să-mi spui Tip, fetiţo, replică tînărul, încruntîndu-se, ăsta-i un vechi obicei de care ar trebui să te dezbari.

— N-am vrut să-ţi spun aşa, Edward dragă. Am uitat. Altădată mi se părea atît de firesc, încît m-a luat gura pe dinainte.

— Aa, da ! intervenî domnişoara Fanny. Firește, te-a luat gura pe dinainte... altădată, şi aşa mai departe ! Fleacuri, prostuţo ! Eu ştiu perfect de bine de ce te interesează atît de mult această doamnă Gowan. Nu mă poţi orbi tu pe *mine*.

— Nici nu încerc acest lucru, Fanny dragă. Nu te supăra.

— Oh, să mă supăr ! replică tînăra, tresărind brusc, iritată. Am ajuns la capătul răbdării (ceea ce era cu totul adevărat).

— Te rog, Fanny, rosti domnul Dorrit, ridicînd din sprîncene, ce vrei să spui ? Explică-mi !

— Oh ! Nu-i nimic, papa, răspunse domnişoara Fanny, n-are prea mare importanţă. Amy o să mă-nţeleagă. Pe această doamnă Gowan, Amy o cunoştea sau auzise vorbindu-se despre ea, pînă s-o fi văzut aici ieri, şi ar face bine să încuviinţeze asta.

— Copila mea, zise domnul Dorrit, întorcîndu-se către fiica lui mai mică, sora ta... hm... are vreun motiv temeinic să facă această observaţie curioasă ?

— Oricît de umili am fi, interveni domnişoara Fanny, mai înainte ca cealaltă să răspundă, nu te strecori în camera oamenilor, din creierul munţilor ăstora reci, şi nu rămîi acolo să te prăpădeşti de frig, decît dacă-i cunoşti puţin dinainte pe aceşti oameni. Nu-i greu să ghiceşti prietena cui era doamna Gowan.

— Prietena cui ? întrebă tatăl.

— Papa, îmi pare rău că trebuie să-ţi spun, replică domnişoara Fanny (care între timp izbutise să se întărîte, făcînd pe ofensata şi pe chinuita, ceea ce presupunea destulă cazna din partea ei), dar am impresia că e prietena acelei persoane puţin recomandabile şi foarte antipatice, care, cu o lipsă totală de delicateţe, deşi, cu experienţa noastră, ar fi trebuit să ne aşteptăm la aşa ceva, ne-a insultat şi ne-a rănit în chip atît de direct şi de voit, într-o împrejurare la care ne-am înţeles să nu mai facem aluzie.

— Amy, copila mea, zise domnul Dorrit, pe un ton de blîndă severitate, domolit de o afecţiune demnă, astfel stau lucrurile ?

Mica Dorrit răspunse încet, da.

— Da, întocmai ! exclamă domnişoara Fanny. Bineînţeles ! Am spus eu ! Şi acum, tată, declar, o dată pentru totdeauna (această fată avea obiceiul să declare acelaşi lucru, o dată pentru totdeauna, zilnic şi chiar de mai multe ori pe zi), că e o adevărată ruşine ! Declar, o dată pentru totdeauna, că ar trebui să se pună capăt situaţiei ăsteia. Nu-i de-ajuns că am îndurat ceea ce numai noi ştim că am îndurat, dar ne mai şi aruncă acest lucru în obraz, stăruitor, sistematic, tocmai ea, care mai mult ca oricine ar trebui să ne cruţe ! Sîntem noi oare datori să ne vedem expuşi fără încetare acestei purtări nefireşti ? Oare niciodată n-o să ne fie îngăduit să uităm ? Repet, este absolut o infamie !

— Crede-mă, Amy, interveni fratele ei, clătinînd din cap, ştii foarte bine că mai totdeauna ţi-am luat apărarea, ori de cîte ori mi-a stat în putinţă. Dar trebuie să-ţi spun, zău, că mi se pare un fel ciudat de a-ţi arăta dragostea de soră, dacă te preocupă un om care m-a tratat cum nu se poate mai necavaleresc şi care trebuie să fie

un ticălos ordinar — adăugă pe un ton convingător — ştii, altminteri nu se purta cum s-a purtat.

— Şi atunci, spuse domnişoara Fanny, vezi care e rezultatul ! Mai putem spera noi oare ca servitorii să ne respecte ? Niciodată. Avem aici două cameriste, valetul lui papa, un lacheu, un comisionar şi fel de fel de alte ajutoare, şi cu toate astea cineva din rîndul nostru dă buzna cu paharul de apă, ca o slugă ! Păi, continuă domnişoara Fanny, dacă unui cerşetor i-ar veni rău pe stradă, agentul de poliţie nu face altceva decît să se repeadă la el cu un pahar de apă, aşa cum a procedat aseară această biată Amy, chiar în odaia asta, sub ochii noştri !

— Nu de asta fac eu caz, mai ales cînd se întîmplă o dată, reluă domnul Edward, dar acest Clennam, cum crede el de cuviinţă să-şi spună, este cu totul altceva.

— E unul şi acelaşi lucru, o parte din tot restul, replică domnişoara Fanny. El s-a vîrît de la început în sufletul nostru. Noi n-am avut niciodată nevoie de el. Eu, una, totdeauna i-am arătat că mă pot dispensa cu cea mai mare plăcere de prezenţa lui. Pe urmă ne-a aruncat în faţă acea jignire gravă, şi nu ne-ar fi adus-o niciodată, dacă nu ţinea să ne facă de rîsul lumii, iar acum tot noi trebuie să ne înjosim, slugărindu-i prietenii ! Păi, nu mă mai mir că domnul Gowan se poartă astfel cu tine. La ce te poţi aştepta de la cineva care s-a bucurat de nenorocirea noastră din trecut... care pe atunci era în culmea desfătării !

— Tată... Edward... nu-i adevărat ! exclamă Mica Dorrit. Domnul şi doamna Gowan n-au auzit niciodată pronunţîndu-se numele nostru. N-au ştiut şi nici nu ştiu nimic din povestea vieţii noastre.

— Cu atît mai rău, se răsti Fanny, hotărîtă să nu accepte nicidecum circumstanţe atenuante, atunci tu n-ai *nici* o scuză ! Dacă ştiau cine sîntem, te-ai fi putut socoti îndreptăţită să cauţi să-i împaci cu noi. Asta ar fi fost o greşeală cusută cu aţă albă şi ridiculă, şi deşi eu sînt în stare să respect o greşeală, nu pot avea respect pentru o înjosire voită şi calculată din partea celor care trebuiau să fie faţă de noi oamenii cei mai apropiaţi şi mai dragi.

Nu. Eu nu pot avea respect pentru aşa ceva. Tot ce pot face este să dau lucrurile în vileag.

— Niciodată nu te-am jignit cu bună ştiinţă, Fanny, zise Mica Dorrit, cu toate că eşti atît de aspră cu mine.

— Atunci, ar trebui să fii mai atentă, Amy, replică sora ei. Dacă întîmplător faci asemenea lucruri, ar trebui să fii mai atentă. Dacă se întîmpla să mă nasc şi eu într-un loc ciudat şi în împrejurări ciudate, care să umbrească principiile mele despre convenienţe, cred că mă vedeam silită să cîntăresc fiecare pas : „Nu cumva, fără să-mi dau seama, compromit vreo rudă apropiată şi dragă ?" Aşa cred că *aş* fi făcut dacă eram *eu* în locul tău.

Domnul Dorrit interveni deodată, pentru a pune capăt, cu autoritatea sa, acestui subiect penibil şi pentru a sublinia latura morală, graţie înţelepciunii lui.

— Draga mea, se adresă el fiicei mai mici, te rog să... hm... să nu mai continui. Sora ta Fanny vorbeşte cu străşnicie, dar are multă dreptate. Tu ocupi acum... hm... o poziţie importantă. Această poziţie nu este numai a ta, ci şi... hm... a mea, şi... hm... a noastră. Noi... Or, se cuvine ca toţi oamenii care se află într-o asemenea situaţie superioară, şi îndeosebi familia noastră, din motive asupra cărora eu... hm... nu voi stărui, să se facă stimaţi. Să vegheze spre a fi stimaţi. Pentru ca cei care depind de noi să ne stimeze, trebuie... hm... să-i ţinem la distanţă şi... hm... să-i punem la punct. Da, să-i punem la punct. De aceea... hm... este foarte important să nu te expui şi să provoci observaţiile servitorilor noştri, dîndu-le impresia că te-ai putea dispensa vreodată de serviciile lor, pe care să le faci şi singură.

— Păi, nici nu mai încape îndoială ! exclamă domnişoara Fanny. Asta-i esenţial.

— Fanny, replică tatăl pe un ton pompos, dă-mi voie, scumpa mea. Ajungem acum şi la... hm... la domnul Clennam. Îmi îngădui să spun, Amy, că nu împărtăşesc sentimentele sorei tale... vreau să zic, întru totul... hm... întru totul... cu privire la domnul Clennam. Mă mulţumesc să-l consider un om care... hm... în general... s-a purtat frumos. Hm. Un om care s-a purtat frumos. Şi n-o să mă întreb dacă domnul Clennam s-a vîrît vreodată... hm... în

sufletul meu. El știa că... hm... societatea mea era căutată și putea aduce în sprijinul lui faptul că mă socotea o personalitate publică. De cunoașterea mea... hm... superficială... foarte superficială... a domnului Clennam se legau însă anumite împrejurări, care (aici domnul Dorrit deveni extrem de grav și de impunător) ar fi pus într-o lumină extrem de delicată orice încercare din partea domnului Clennam... hm... de a reînnoi relațiile cu mine ori cu vreunul din membrii familiei mele în împrejurările actuale. Dacă are suficient tact pentru a vedea neajunsurile unei asemenea încercări, atunci eu, ca un gentleman conștient de responsabilitatea mea... hm... voi ține cont de acest tact al său. Dacă, dimpotrivă, domnul Clennam nu va avea acest tact, eu nu voi putea, deocamdată... hm... întreține relații cu un... hm... asemenea ins grosolan. În amîndouă cazurile, este limpede că domnul Clennam va fi cu totul în afara oricărei discuții și că nu avem nimic comun cu el, nici el cu noi. Hm... doamna General !

Apariția acestei doamne, care venise să ia loc la masa întinsă pentru gustarea de dimineață, puse capăt discuției. Puțin după aceea, comisionarul aduse vestea că valetul, lacheul, cele două cameriste, călăuzele, patru la număr, cei paisprezece catîri — erau gata ; astfel, comesenii părăsiră refectorul ca să se alăture cavalcadei la ușa mînăstirii.

Domnul Gowan stătea deoparte cu trabucul și condeiul lui, dar domnul Blandois se afla acolo să prezinte omagii doamnelor. Cînd, galant, își luă de pe cap pălăria moale cu boruri largi, salutînd-o pe Mica Dorrit, ea se gîndi că omul ăsta oacheș, înfășurat în pelerină, avea un aer și mai sinistru pe zăpadă, decît în ajun, la lumina focului. Cum însă atît tatăl, cît și sora primiră omagiile cu oarecare bunăvoință, ea se feri să se arate neîncrezătoare, de teamă ca aceasta să nu pară o nouă dovadă a metehnei ei datorată închisorii unde se născuse.

Totuși, cînd coborau poteca întortocheată, de unde mînăstirea încă se mai vedea, Mica Dorrit, întorcîndu-se deseori să privească în jur, îl zări pe domnul Blandois, îndărătul căruia fumul din hogeagurile mînăstirii se înalța drept în sus, ca o dîră aurie, cum se oprea mereu pe vreo

ridicătură şi-i urmărea din ochi. Mult timp după ce nu se mai vedea decît doar ca un punct negru pe zăpadă, i se părea că încă îl mai vede zîmbind, cu nasul lui coroiat şi ochii aceia prea apropiaţi de nas. Chiar şi după ce mînăstirea dispăruse şi pîlcul de nori uşori ai dimineţii învăluiau trecătoarea din vale, braţele hidoase, scheletice ale stîlpilor indicatori din marginea drumului, toate arătau parcă spre el.

Mai înşelător ca zăpada, poate, cu o inimă mai rece şi mai greu de topit, Blandois din Paris dispăru treptat din mintea ei cînd ajunseră în regiuni mai blînde. Soarele strălucea iarăşi cald, pîraiele coborînd din gheţari şi de prin grotele de zăpadă ofereau iarăşi o apă înviorătoare de băut, călătorii ajunseră din nou prin păduri de pini, pe lîngă şipote care se prăvăleau pe stînci, treceau pe lîngă înălţimile şi văile îmbrăcate în verdeaţă, presărate cu cabane de lemn şi garduri rustice în zigzag, elveţiene. Uneori drumul se lărgea atît de mult încît fata putea călări alături de taică-său. Atunci se mulţumea să-l privească, îmbrăcat frumos în blănuri şi stofe fine, bogat, liber, urmat şi slujit de un personal numeros, cum îmbrăţişa din ochi priveliştea vastă, magnifică, fără ca vreun zid trist să-i întunece vederea sau să-l acopere cu umbra sa.

Unchiul fetei scăpase şi el de acea umbră din trecut, căci purta hainele ce-i fuseseră date, iar de hatîrul familiei se mai şi spăla uneori ; el mergea acolo unde era dus, cu un soi de bucurie animalică prin care exprima poate că aerul şi schimbarea îi făceau bine. În toate celelalte privinţe, cu o singură excepţie, el nu strălucea decît prin lumina răsfrîntă de la fratele lui. Măreţia, averea, libertatea, grandoarea fratelui său îi plăceau, absolut dezinteresat. Tăcut şi rezervat, nu simţea nevoia să spună ceva cînd îl auzea pe fratele lui vorbind ; nu dorea să fie servit, aşa că slugile se ocupau numai de frate-său. Singura schimbare deosebită care se petrecuse cu el era atitudinea diferită faţă de nepoata lui cea mică. Zilnic se purta tot mai respectuos cu ea, cum se întîmplă foarte rar cu oamenii în vîrstă cînd e vorba de tineret, şi, cu

mult mai rar, dacă s-ar putea spune, atît de potrivit, ca în acest caz. Pe atunci, de cîte ori domnişoara Fanny „declara o dată pentru totdeauna", se folosea de primul prilej să se descopere, cărunt cum era, în faţa nepoatei lui mai mici, ajutînd-o să coboare, sau oferindu-i braţul, şi o conducea pînă la trăsură, sau îi arăta cine ştie ce altă atenţie manifestată cu cea mai mare cuviinţă. Gestul nu părea niciodată deplasat, era totdeauna simplu şi din inimă, spontan, firesc. N-ar fi consimţit nici în ruptul capului, chiar şi la rugămintea fratelui său, de a se lăsa servit înaintea nepoatei lui, ori de a trece primul în vreo împrejurare. Ţinea atît de mult ca toţi s-o stimeze, încît, chiar în timpul coborîşului de la Marele Sf. Bernard, la un moment dat se făcu foc şi pară pe un valet care neglijase să-i ţină scăriţa la descălecat, deşi acesta se aflase în imediata ei apropiere ; întreg grupul fusese nespus de mirat cînd bătrînul, călare pe un catîr îndărătnic, se năpustise asupra servitorului, alungîndu-l într-un colţ, cît pe-aci să-l calce în picioare.

Erau o societate aleasă, şi toţi hangiii le făceau temenele pînă în pămînt. Oriunde s-ar fi îndreptat, li se ducea vestea dinainte prin comisionarul lor, care pleca din vreme ca să se asigure că fuseseră pregătite odăile cele mai bune. Acesta era crainicul procesiunii de familie. Venea apoi trăsura spaţioasă de călătorie, unde se aflau domnul Dorrit, domnişoara Dorrit, domnişoara Amy Dorrit şi doamna General ; pe imperială, cîţiva membri din suită şi, cînd era frumos afară, domnia-sa domnul Edward Dorrit, care avea locul cel mai bun rezervat pe capră. Urma o trăsură mai mică cu domnia-sa domnul Frederick Dorrit, iar locul liber, cînd ploua, era ocupat de domnia-sa domnul Edward Dorrit. Venea apoi furgonul cu restul suitei, cu bagajele grele şi tot noroiul şi colbul străzii lăsat în urmă de celelalte vehicule.

Aceste echipaje împodobeau curtea hotelului din Martigny, la întoarcerea familiei din excursia făcută în munţi. Se mai aflau acolo şi alte vehicule, căci era o rută foarte frecventată, de la *vettura* italiană, numai petece — un fel de balansoar de prin bîlciurile englezeşti, aşezat pe un platou din lemn cu roţi, şi cu un alt platou din lemn

fără roți pus deasupra — pînă la trăsurile cochete englezești. Dar mai existau la hotel și alte podoabe pe care domnul Dorrit nu contase. Doi călători necunoscuți care îi înfrumusețau una din odăile rețínute.

În curte, hotelierul, cu pălăria în mînă, jura dinaintea comisionarului că era pierdut, că era dezolat, că era nenorocit, că se socotea bruta cea mai mizerabilă și mai nefericită de pe lume, că parcă ar fi fost lovit cu un retevei în frunte. N-ar fi trebuit nicidecum să facă această concesie, spunea, dar doamna aceea foarte delicată îl rugase atît de stăruitor să-i pună încăperea la dispoziție doar pentru o jumătate de oră, ca să ia masa, că n-a putut s-o refuze. Jumătatea de oră trecuse, doamna și domnul tocmai luau desertul și serveau cafeaua, nota fusese plătită, caii înhămați și urmau să plece numai-decît ; dar, culmea ghinionului și blestemul Cerului, ei încă mai erau acolo !

Indignarea domnului Dorrit nu mai cunoștea margini cînd se întoarse la piciorul scării auzind scuzele acestea. Simțea că o mînă criminală atentase la demnitatea familiei. Sentimentul pe care-l avea despre această demnitate lua formele cele mai meșteșugite. El vedea o amenințare chiar și atunci cînd nimeni habar nu avea în afară de el. Viața ajunsese un chin din pricina numeroaselor pumnale pe care le simțea fără întrerupere sfîrtecîndu-i demnitatea.

— Cum se face, domnule, rosti domnul Dorrit, din ce în ce mai aprins la față, că ai avut îndrăzneala... hm... să pui la dispoziția altcuiva una din odăile mele ?

Mii de scuze ! Hotelierul avusese marele nenoroc de a se fi lăsat convins de prea nobila doamnă. Îl imploră pe monsenior să nu se mînie. Se aruncă la picioarele monseniorului cerîndu-i iertare. Dacă monseniorul ar avea distinsa amabilitate de a ocupa celălalt salon rezervat anume lui, doar pentru cîteva minute, totul se va aranja.

— Nu, domnule, se împotrivi domnul Dorrit. N-am să ocup nici un salon. Voi părăsi casa dumitale fără să iau masa, și fără să-ți calc pragul. Cum îndrăznești să te porți astfel ? Ce sînt eu să mă separi... hm... de ceilalți domni ?

Vai și amar ! Hotelierul luă drept martor întregul univers că monseniorul era cel mai amabil dintre toți membrii nobilimii, cel mai însemnat, cel mai respectabil, cel mai onorat. Dacă îl separa pe monsenior de ceilalți, făcea acest lucru pentru că era mai distins, mai iubit, mai generos și mai ilustru.

— Nu mă lua pe mine cu de-alde astea, domnule, replică domnul Dorrit, peste măsură de înfierbîntat Mi-ai adus un afront. M-ai insultat din cale-afară. Cum îndrăznești ? Explică-mi !

Ah ! Cerule mare ! Ce putea să mai explice hotelierul, cînd nu avea ce explica și cînd nu-i mai rămînea altceva decît să-și ceară iertare și să se încredințeze binecunoscutei mărinimii a monseniorului !

— Iar eu îți spun, domnule, adăugă domnul Dorrit, gîfîind de mînie, dumneata vrei să mă separi... hm... de ceilalți domni ; dumneata faci o deosebire între mine și celelalte persoane bogate și sus-puse. Și eu te întreb : de ce ? Vreau să știu... hm... cu ce drept, cine-ți permite ? Răspunde, domnule. Explică. Spune, de ce ?

Hangiul rugă să i se îngăduie de a spune cu toată smerenia domnului comisionar, că monseniorul, atît de binevoitor de obicei, se înfuriase fără motiv. Nu exista nici un „de ce". Domnul comisionar să binevoiască a explica monseniorului că se înșelase că ar mai exista vreun alt „de ce" decît acela pe care servitorul lui devotat a și avut cinstea să i-l prezinte. Prea nobila doamnă...

— Tăcere ! strigă domnul Dorrit. Ține-ți gura ! Să nu mai aud de prea nobila doamnă ; să nu mai aud de dumneata ! Uită-te la această familie — familia mea — o familie mai distinsă decît oricare. Dumneata te-ai purtat nerespectuos față de această familie ; ai fost insolent cu această familie. Am să te ruinez. Hm... trimite după cai, să se încarce bagajele, n-o să mai pun altă dată piciorul în casa omului ăstuia !

Nimeni nu s-a amestecat în ceartă, care depășea putința de exprimare în franceză a domniei-sale domnului Edward Dorrit, ca și dealtfel a doamnelor. Totuși domnișoara Fanny îl sprijini pe taică-su cu multă amărăciune, declarînd în limba ei natală, că era limpede că în imper-

tinența omului ăstuia exista un motiv, și că i se părea important să-l silească, într-un fel sau altul, să dea în vileag motivul pentru care făcuse deosebire între propria lor familie și alte familii înstărite. Nu înțelegea care puteau fi cauzele, dar trebuie să fi fost unele cauze, și era neapărat necesar să le afle.

Toate călăuzele, toți conducătorii de catîri și toți pierde-vară de prin curte, martori la acest schimb de cuvinte furioase, erau foarte impresionați de strădaniile comisionarului de a scoate trăsurile. Ajutat cam de o duzină de oameni pentru fiecare roată, s-a făcut și treaba asta cu multă zarvă ; a urmat încărcarea bagajelor pînă să fie aduși caii de poștă.

Dar cum șareta englezească a prea nobilei doamne, pregătită, cu caii înhămați, se și afla dinaintea porții hotelului, hotelierul se strecură pe scări în sus pînă în salon ca să-și apere situația. Cei din curte pricepură, văzîndu-l cum coboară scara după domnul și doamna cu pricina, cărora le făcea semne cu un gest semnificativ către maiestatea ofensată a domnului Dorrit.

— Să-mi fie cu iertare, spuse gentlemanul, părăsind-o pe doamnă și înaintînd. Mie nu-mi place vorba multă și-s cam stîngaci cînd e să dau lămuriri... dar doamna de aci stăruie grozav să nu se facă scandal. Doamna... maică-mea de fapt... vrea să vă spună că speră să nu se facă scandal.

Domnul Dorrit, chinuit încă de afrontul primit, îl salută pe gentleman și o salută și pe doamnă, într-un fel distant, scurt, neînduplecat.

— Nu, zău, nu... hei, bătrîne, dumneata ! Acesta era modul acestui domn de a se adresa domniei-sale domnului Edward Dorrit, asupra căruia se năpusti ca și cum ar fi dat de un sprijin providențial. Hai să-ncercăm, dumneata și cu mine, să aranjăm lucrurile. Doamna ține așa de mult să nu se facă scandal.

Domnia-sa domnul Edward Dorrit, tras de un nasture o clipă deoparte, luă un aer diplomatic, cînd răspunse :

— Păi, trebuie să recunoști că atunci cînd reții un număr de camere dinainte, și îți aparțin, nu prea-i plăcut să găsești pe altcineva instalat înăuntru.

— Nu, zise celălalt, știu că nu-i plăcut. Sînt de acord. Totuși, hai să-ncercăm, dumneata și cu mine, să aranjăm lucrurile fără scandal. Vina nu-i deloc a omului ăstuia ci a măică-mi. Fiind o femeie remarcabil de delicată, fără fumuri afurisite-n cap... și binecunoscută, unde ma' pui... l-a dat gata pe bietul om. L-a vîrît pur și simplu în buzunar.

— Dacă așa stă treaba... începu domnia-sa domnul Edward Dorrit.

— Te asigur, pe onoarea mea, așa stă treaba. Prin urmare, adăugă celălalt domn, revenind la poziția principală : de ce să se facă scandal ?

— Edmund ! strigă doamna din pragul ușii. Sper că ai explicat sau ești acum pe cale să explici, spre satisfacția acestui gentleman și a familiei sale, că omul ăsta cumsecade, stăpînul hotelului, n-are nici o vină ?

— Fii sigură, doamnă, explică Edmund, am amorțit de-a binelea de cînd tot încerc să fac asta. Apoi se uită fix la domnia-sa domnul Edward Dorrit, cîteva clipe, după care adăugă brusc, plin de încredere : Ei, bătrîne ? Ce zici, *e-n* ordine ?

— La urma urmelor, nu știu, rosti doamna, înaintînd cu grație un pas sau doi către domnul Dorrit, dacă n-ar fi mai bine să vă spun chiar eu, fără ocolișuri, că i-am făgăduit acestui om cumsecade să iau asupra mea întreaga răspundere, ocupînd una din odăile unui străin care lipsea, doar cît dura (mult sau puțin) masa. Nu-mi închipuiam că ocupantul de drept avea să revină atît de repede, și nici prin gînd nu mi-ar fi trecut că s-a și întors, altminteri m-aș fi grăbit să restitui odaia luată pe nedrept și să-mi prezint și scuzele odată cu această explicație. Am credința că mărturisind aceasta...

Doamna rămase un moment cu lornieta la ochi, împietrită, fără să mai scoată o vorbă, dinaintea celor două domnișoare Dorrit. În același moment, domnișoara Fanny, în prim-planul unui măreț tablou grațios compus, alcătuit din membrii familiei, din echipajele familiei și din slujitorii familiei, o prinse strîns pe soră-sa cu un braț, ca s-o țină lîngă ea, iar cu celălalt își făcea vînt cu evantaiul, plină de distincție, măsurînd-o pe doamnă din cap pînă-n picioare, indiferentă.

Stăpînindu-se îndată — căci era doamna Merdle — doamna se grăbi să adauge că, spunînd aceasta, spera să-i fie scuzată îndrăzneala, iar hotelierului cumsecade să-i fie restituită bunăvoința celorlalți, atît de prețioasă lui. Domnul Dorrit, pentru care toate acestea fuseseră ca un prinos adus pe altarul demnității sale, răspunse prin cîteva cuvinte amabile, declarînd că oamenii săi... hm... vor contramanda caii, iar el... hm... va trece cu vederea ceea ce la început i se păruse un afront, dar acum considera o onoare. Apoi, pieptul se înclină în fața lui, iar cea căreia îi aparținea, dînd dovadă de o uimitoare stăpînire, adresă surorilor un surîs cuceritor de adio, două domnișoare cu avere, de grația cărora fusese dinainte fermecată și pe care, din păcate, nu avusese plăcerea să le mai fi întîlnit vreodată.

Totuși, n-a fost chiar așa și cu domnul Sparkler. Acest domn, înmărmurit în aceeași clipă cu maică-sa, era în absolută imposibilitate de a face vreo mișcare și rămase acolo imobil, cu ochii pironiți la tabloul cu domnișoara Fanny în prim-plan. Cînd maică-sa spuse: „Edmund, sîntem gata, vrei să-mi dai brațul?" el părea, după arcuirea buzelor, că încerca, sub forma obișnuită strălucitei lui elocințe, să articuleze un răspuns, dar nici un mușchi nu acționa. Stătea atît de neclintit, încît ar fi fost destul de anevoie să se îndoaie suficient ca să poată intra pe portiera trăsurii, dacă nu primea la timp ajutorul mamei, care-l smuci înăuntru. Abia dacă apucă să se așeze bine, că pavăza de la ferestruica dindărătul trăsurii se și dădu în lături, ochiul tînărului luîndu-i locul. Rămase acolo așadar timpul cît un lucru atît de mic se putea vedea și poate și mai mult, privind fix ca un morun căruia i s-ar fi întîmplat ceva nemaipomenit, sau ca un ochi prost executat într-un medalion prea mare.

Această întîlnire îi făcu atît de mare plăcere domnișoarei Fanny, oferindu-i multe subiecte la care să se gîndească mai apoi cu mîndrie, încît toată amărăciunea i se potoli ca prin minune. A doua zi, cînd alaiul porni iarăși la drum, își reluă locul, mai veselă ca înainte. Era într-adevăr atît de bine dispusă, că doamna General părea nedumerită.

Mica Dorrit se bucura că nu i se mai găsea nici un cusur şi că soră-sa era veselă ; rolul ei în cadrul procesiunii era însă un rol liniştit şi de meditaţie. Aşezată dinaintea tatălui ei în trăsura de călătorie şi amintindu-şi de vechea odaie din închisoarea Marshalsea, existenţa de acum i se părea un vis. Tot ce vedea era nou şi minunat, dar ireal ; avea impresia că priveliştile cu munţi şi ţări pitoreşti aveau să dispară dintr-o clipă într-alta, iar trăsura, la un cot brusc al drumului, se va opri cu o hurducătură tocmai la vechea poartă a închisorii Marshalsea.

Ce ciudat, să n-aibă nimic de făcut, dar şi mai ciudat încă, să se strecoare în cîte un ungher unde să nu trebuiască să se preocupe de nimeni, să nu facă planuri, proiecte şi nici să se împovăreze cu grijile altora. Dar mult mai straniu decît orice era golul creat între ea şi taică-său, gol pe care alţii îl ocupau purtîndu-i de grijă şi unde ea nu mai avea ce căuta. La început, asta i s-a părut ceva atît de deosebit faţă de experienţa de odinioară şi chiar faţă de munţii înşişi, încît n-a fost în stare să renunţe la ea şi a încercat să-şi ocupe iarăşi locul de altădată în preajma lui. Dar el i-a vorbit între patru ochi, spunîndu-i că lumea... hm... lumea bună, draga mea, trebuie să ceară foarte atent un respect riguros din partea servitorilor săi şi că în cazul ei, fiica lui, domnişoara Amy Dorrit, singurul vlăstar rămas din ramura familiei Dorrit din Dorsetshire... hm... dacă s-ar afla cumva că a îndeplinit obligaţiile unei... hm... cameriste, ar fi incompatibil cu acest respect. De aceea, draga mea, el... hm... se vedea silit să se slujească de autoritatea părintească pentru a-i aminti că este o domnişoară din lumea bună, care trebuie să se comporte cu... hm... cu mîndria cuvenită şi să-şi păstreze cu sfinţenie acest rang ; în consecinţă, o ruga să se abţină de a face ceva care ar putea da prilej la observaţii dezagreabile şi nepoliticoase. Ea se supuse fără să crîcnească. Astfel se explică faptul că acum stătea în colţul ei din trăsura luxoasă, cu mîinile-i micuţe şi răbdătoare încrucişate în poală, absolut îndepărtată chiar şi din ultimul punct de pe tărîmul vieţii de odinioară, unde îşi purtase îndelung paşii.

Din această poziție tot ce vedea îi părea ireal ; cu cît priveliștea era mai surprinzătoare, cu atît se apropia mai mult de irealitatea propriei vieți lăuntrice, pe măsură ce-i străbătea locurile pustii în timpul zilei. Cheile Simplonului, cu prăpăstii uriașe și căderi de apă tunătoare, drumul minunat, punctele primejdioase unde ar fi însemnat pieirea dacă se desprindea o roată sau dacă făcea un pas greșit calul, coborîșul în Italia, revelația acestei țări frumoase, de parcă lanțul dantelat de munți cu pante abrupte și adînci s-ar fi lărgit, lăsîndu-i parcă liberi dintr-o temniță tristă și întunecată — totul nu era decît un vis, numai vechea și sordida închisoare Marshalsea era realitate. Mai mult decît atît, chiar și vechea și sordida închisoare Marshalsea părea zguduită din temelii cînd fata și-o închipuia fără prezența tatălui ei. Aproape nu-i venea să creadă că deținuții mai umblau prin curtea îngustă, că fiecare din odăile mizerabile mai erau locuite, și că temnicerul se mai afla în ghereta lui, lăsînd lumea să intre și să iasă, întocmai așa cum știa foarte bine că se petrec lucrurile de fapt.

Obsedată de amintirea vieții de odinioară a tatălui ei în închisoare, ca de refrenul unui cîntec trist, Mica Dorrit se deșteptă dintr-un vis care o chinui toată ziua, legat de locul său de naștere. Începea în odaia zugrăvită unde se trezise, deseori o încăpere odată somptuoasă dintr-un palat în ruină, cu geamurile acoperite aproape de viță sălbatică, cu frunze înroșite de toamnă, cu portocalii aliniați pe terasa albă cu lespezile crăpate, în fața ferestrelor ; un grup de călugări și țărani pe străduța de dedesubt, mizeria și măreția luptînd jur împrejur, cît vedeai cu ochii, pe fiecare palmă de loc, oricît de divers era peisajul, și mizeria învingînd măreția cu puterea destinului. Acestui tablou îi urma un labirint de coridoare pustii și de galerii cu pilaștri, cu caravana familiei gata de plecare în curtea pătrată de jos, printre trăsuri și bagajele strînse laolaltă de servitori, pentru călătoria din timpul zilei. Pe urmă gustarea de dimineață într-o altă încăpere zugrăvită, numai pete de igrasie de dimensiuni dezolante ; apoi pornirea la drum, și atunci, din timiditate și de teamă că nu va fi la înălțimea rolului ce trebuia să-l joace în timpul ceremoniei, se simțea de fiecare

dată stînjenită. Apoi comisionarul (care la închisoarea Marshalsea fusese un străin foarte distins) se prezentă pentru a anunța că totul era gata ; pe urmă valetul îl înfășură pe tatăl său în pelerina de călătorie ; apoi camerista lui Fanny și propria ei cameristă (adevărată povară pe capul Micuței Dorrit — la început o făcuse pur și simplu să plîngă, căci nu prea știa cum s-o folosească) așteptau să dispună de ele ; în sfîrșit, lacheul fratelui său punea la punct echipamentul stăpînului ; tatăl ei dădu brațul doamnei General ; unchiul Frederick oferi brațul Micuței Dorrit, și, escortați de hotelier și de oamenii acestuia, coborau maiestuos pe scară. Acolo se adunase mulțimea să-i vadă urcînd în trăsuri, ceea ce și făcură, și, în toiul plecăciunilor, rugii cerșetorilor, în tropot de cai, pocnet de bici și uruit de roți, porniră la drum ; astfel, năpustindu-se nebunește pe străzi înguste și scîrboase, trecură bariera orașului într-un iureș.

Mica Dorrit, în acest vis cu ochii deschiși, văzu apoi șosele pe unde cale de multe leghe vița-de-vie cu frunze de un roșu aprins se împletea în ghirlande pe după copaci ; păduri de măslini ; sate și orașe albe presărate pe povîrnișuri, încîntătoare pe dinafară, dar înăuntru groaznic de murdare și de sărace, cruci la marginea drumului ; lacuri de un albastru puternic, cu insule feerice și roiuri de bărci cu tende în culori vii și vele grațioase ; edificii imense căzute în ruină ; grădini suspendate, unde bălăriile creșteau cu atîta forță încît tijele lor, ca niște pene înfipte, făceau să se despice arcadele și să se spargă zidul ; cărări în terase podite cu piatră, din crăpăturile cărora se iveau șopîrle și o zbugheau ; peste tot cerșetori, fel de fel : jalnici, pitorești, flămînzi, veseli ; copii cerșetori și cerșetori în vîrstă. Adesea, la stațiile de poștă și prin alte locuri de popas, aceste nenorocite făpturi i se păreau singurele realități ale zilei ; de multe ori, după ce împărțea toți banii aduși anume să-i dea lor, rămînea cu mîinile împreunate, privind gînditoare la cîte o fetiță care-și conducea tatăl cu păr cărunt, și parcă îi amintea de ceva din trecut.

Dealtfel, erau locuri unde poposeau uneori cîte o săptămînă întreagă, în încăperi splendide. Zilnic dădeau ban-

chete, vizitau cu trăsura fel de fel de minunăţii, parcurgeau palate cale de leghe în şir, se odihneau în unghere sumbre din biserici vaste, unde candelabre de aur şi argint pîlpîiau printre coloane şi bolţi ; ici-colo siluete în genunchi dinaintea jilţurilor de spovedanie şi pe lespezile de piatră, nori şi parfum de tămîie, tablouri, imagini fantastice, altare somptuoase, înălţimi uriaşe şi spaţii vaste — totul scăldat într-o lumină dulce, filtrată prin vitralii şi prin perdele greoaie care atîrnau peste portaluri. De aici continuau călătoria pe drumuri tivite cu butuci de vie şi măslini, trecînd prin sate mizerabile, unde nu vedeai cocioabă fără vreo spărtură în pereţii infecţi, nu vedeai fereastră care să fi avut intact un centimetru de geam sau hîrtie, unde parcă nu exista nimic care să întreţină viaţa, nimic de mîncat, nimic de fabricat, nimic de cultivat, nimic de nădăjduit, nimic de făcut, doar să mori.

Apoi iarăşi ajungeau în oraşe pline de palate — ale căror proprietari legitimi fuseseră cu toţii izgoniţi — transformate toate în cazărmi : trupe formate din soldaţi trîndavi aplecaţi peste ferestrele somptuoase îşi întindeau echipamentul la uscat pe cornişele de marmură, amintind de o puzderie de şobolani ocupaţi (din fericire) să roadă temeliile clădirilor care curînd aveau să se năruie peste alte pîlcuri de soldaţi, peste pîlcuri de preoţi, peste pîlcuri de iscoade, alcătuind populaţia hîdă a străzilor din vale, rămasă pentru a fi nimicită. [1]

Pe lîngă asemenea privelişti trecea procesiunea de familie în drum către Veneţia. Aici, ea se împrăştie un timp, căci membrii săi intenţionau să petreacă vreo cîteva luni într-un palat (de şase ori mai mare decît întreaga Marshalsea) de pe Canale Grande.

În acest vis mai ireal decît cele precedente, unde străzile erau pavate cu apă şi unde tăcerea funebră a zilelor şi nopţilor n-o destrăma decît dangătul stins al clopotelor de biserică, clipocitul apei şi strigătele gondo-

[1] Dickens descrie aici aspecte din nordul Italiei sub ocupaţia militară austriacă, după 1815.

lierilor cînd coteau pe străzile curgătoare, Mica Dorrit, dezorientată, căci sarcina de toate zilele fusese îndeplinită, se așeză dusă pe gînduri. Membrii familiei începură să ducă o viață plină de veselie, mergeau încoace și încolo, făceau din noapte zi ; dar ea, prea sfioasă pentru a lua parte la distracțiile lor, doar atît cerea, îngăduința să fie lăsată în pace.

Cînd reușea să scape uneori de serviciile cameristei, care o tiraniza, de fapt stăpîna ei, și încă o stăpînă foarte aspră, se urca într-una din gondolele care totdeauna așteptau priponite de stîlpii pictați din fața ușii, și umbla peste tot prin acest oraș ciudat. Lumea mondenă din celelalte gondole începu să se întrebe cine putea fi fetița singuratică pe lîngă care trecea, așezată în barcă și cu mîinile împreunate, privind în jur atît de gînditoare și de mirată. Dar Mica Dorrit, care nu-și putea închipui că ar fi cineva în stare de a se osteni să dea cît de cît atenție gesturilor și faptelor ei, continuă totuși să străbată orașul în felul ei discret, timid, închisă în sine.

Locul ei preferat era balconul camerei unde stătea, dînd spre canal, cu alte balcoane dedesubt și nici unul deasupra. Făcut din piatră masivă înnegrită de vreme, fusese construit într-un stil oriental extravagant, ca să îmbogățească această colecție de extravaganțe ; Mica Dorrit părea într-adevăr micuță, cînd, sprijinită pe balustrada lată, se uita în jos. Cum locul ăsta îi plăcea mai cu seamă seara, curînd începu să fie urmărită din priviri, așa că mulți ochi se înălțau din gondolele în trecere, iar numeroși oameni spuneau : „Iat-o pe englezoaica micuță care e mereu singură".

Dar pentru micuța englezoaică asemenea trecători nu erau reali ; toți rămîneau pentru ea niște necunoscuți. Ea contempla asfințitul soarelui cu dîrele prelungi purpurii și violacee, cu limbile de foc ajungînd pînă în crugul cerului, vîlvătaia aceasta care învăluia clădirile și le lumina contururile, dînd impresia că pereții lor puternici ar fi fost străvezii și că străluceau dinăuntru. Privea cum se sting aceste splendori și apoi, după ce se uită la gondolele negre dedesubt, care-i luau pe invitați la con-

cert și la bal, ea înălță ochii către stelele scînteietoare. Oare nu mai scăpăraseră și în alte vremuri, cînd dăduse și ea o petrecere ? Ah, cînd se gîndea la poarta aceea de altădată !

Se gîndea la poarta de altădată și se revedea așezată acolo, în toiul nopții, cu capul lui Maggy în poală ; revedea și alte locuri, și alte scene legate de acele vremuri deosebite. Atunci, se apleca peste balcon și privea apa, ca și cum într-însa zăcea cufundat totul. Pe urmă o urmărea dusă pe gînduri cum curge, de parcă în plăsmuirea visului avea să se reverse, să sece și să-i dea la iveală din nou închisoarea, și pe ea însăși, și pe vechii deținuți, și pe vechii vizitatori : singurele realități statornice, care nu se schimbau niciodată.

Capitolul IV

O SCRISOARE DE LA MICA DORRIT

DRAGĂ DOMNULE CLENNAM,

Îți scriu din camera mea de la Veneția, cu credința că te vei bucura primind vești de la mine. Dar știu că nu poți fi la fel de bucuros primind vești de la mine precît sînt eu scriindu-ți ; căci totul în jurul dumitale a rămas așa cum ai fost obișnuit să fie, nu-ți lipsește nimic — în afară poate de mine, dar asta pentru foarte puțină vreme, cînd și cînd — în timp ce totul în viața mea este atît de straniu, și îmi lipsesc atît de multe.

Fiind în Elveția — parcă au trecut ani de atunci, deși nu s-au scurs decît doar cîteva săptămîni — m-am întîlnit cu tînăra doamnă Gowan, care, ca și noi, făcea o

excursie în munți. Mi-a spus că o duce foarte bine și că e foarte fericită. M-a rugat să-ți transmit că îți mulțumește din suflet și că nu te va uita niciodată. Mi-a arătat multă încredere și am început să țin la ea de cum am văzut-o. Dar asta nu înseamnă mare lucru ; cine nu iubește o asemenea făptură frumoasă și fermecătoare ! Nu mă mir că toată lumea ține la ea. Nu, pe drept cuvînt.

Nu te neliniștesc, sper, dacă-ți voi spune în legătură cu doamna Gowan, căci îmi aduc aminte că mi-ai povestit că ții la dînsa ca la o adevărată prietenă, că aș fi dorit să se mărite cu cineva mai pe măsura ei. Domnul Gowan pare să țină la ea, și firește ea ține foarte mult la el, dar cred că nu-i de-ajuns de serios — nu numai în sensul sentimentelor lui, în general. Oricum, dacă eram eu doamna Gowan (ce schimbare, cît ar fi trebuit să mă transform ca să ajung ca dînsa !), m-aș simți destul de singură și de părăsită, din pricina lipsei unui om hotărît și statornic în intenții. Mi s-a părut chiar că ea simte această lipsă aproape fără să-și dea seama. Dar nu te lăsa chinuit de asta, pentru că „o duce foarte bine și e foarte fericită". Și ce frumoasă poate fi !

Sper s-o întîlnesc în curînd, căci de cîteva zile aștept să ne revedem aici. Datorită dumitale îi voi fi totdeauna o bună prietenă, atît cît pot eu. Dragă domnule Clennam, dumneata consideri puțin lucru, cred, că mi-ai fost prieten cînd n-aveam pe nimeni altcineva (nici astăzi n-am pe nimeni, nu mi-am făcut prieteni noi), dar mă gîndesc mult la acest lucru și nu voi putea uita niciodată.

Aș vrea să știu — deși ar fi mai bine ca nimeni să nu-mi scrie — dacă domnul și doamna Plornish se descurcă în afacerile înlesnite de iubitul meu tată și dacă domnul Nandy locuiește iarăși fericit alături de ei și de cei doi nepoți și le mai cîntă toate melodiile acelea. Abia îmi pot stăpîni lacrimile cînd mă gîndesc la biata mea Maggy și la golul pe care trebuie să-l fi simțit la început, fără măicuța ei, oricît de frumos s-ar purta oamenii cu ea. Vrei să-i spui, absolut în taină și transmițîndu-i salutări din partea mea, că nu poate regreta despărțirea noastră mai mult decît o regret eu ? Vrei să le spui

tuturor că mi-e gîndul zilnic la ei şi că le voi rămîne credincioasă din inimă, oriunde m-aş afla ? Oh, dac-ai putea şti cît de credincioasă sînt faţă de ei, aproape că mi-ai plînge de milă, fiind atît de departe şi ducînd o viaţă atît de fastuoasă !

Te vei bucura, sînt sigură, dacă îţi scriu că scumpul meu tată o duce foarte bine cu sănătatea, că toate aceste schimbări i-au făcut cît se poate de bine, şi că e într-adevăr alt om, nu mai este cel de pe vremea cînd obişnuiai să-l vizitezi. Cred că şi unchiul meu se simte mai bine, deşi nici în trecut nu s-a plins niciodată de nimic, aşa cum nici în prezent nu manifestă vreo bucurie. Fanny este foarte sprintenă, vioaie şi spirituală. Pentru ea e ceva firesc să se poarte ca o doamnă ; s-a adaptat noii noastre situaţii cu o uimitoare uşurinţă.

Asta-mi aduce aminte că n-am fost în stare să fac la fel şi uneori mă cuprinde aproape deznădejdea că nu voi fi în stare niciodată. Îmi dau seama că nu pot învăţa. Doamna General e tot timpul cu noi ; vorbim în franceză şi italiană şi se chinuie să ne formeze în multe direcţii. Cînd spun vorbim în franceză şi italiană, înţeleg ceilalţi. Cît despre mine, sînt atît de înceată încît abia dacă o scot la capăt. De cum mă apuc să-mi fac planuri, să chibzuiesc, să mă strădui, toate planurile, chibzuiala, străduinţa pornesc pe vechiul făgaş şi încep grijile în legătură cu cheltuielile zilei, cu tatăl meu drag, cu munca mea, şi atunci îmi aduc aminte, tresărind, că am scăpat de asemenea griji, iar asta e ceva atît de nou şi de neobişnuit încît iarăşi o iau razna gîndurile. Altcuiva în afară de dumneata n-aş fi avut curajul să pomenesc despre toate astea.

La fel şi cu toate ţările acestea noi şi priveliştile minunate. Sînt extrem de frumoase şi mă uimesc, dar nu mi-am recăpătat îndeajuns echilibrul — nu m-am împăcat îndeajuns cu mine, dacă poţi înţelege ce vreau să spun — ca să mă bucur din plin, cît aş dori. Tot ce ştiam înainte se amestecă în chip atît de curios cu ceea ce cred acum. De pildă, cînd eram în munţi, deseori mi se părea (pînă şi dumitale, dragă domnule Clennam, nu-mi vine să-ţi povestesc asemenea nerozii) că Marshalsea se

ascunde dinapoia acelui masiv uriaș, sau că odaia doamnei Clennam, unde de atîtea ori am lucrat și unde te-am văzut pentru prima dată pe dumneata, trebuie să se afle dincolo de nămeții aceia. Îți mai aduci aminte de seara cînd am venit cu Maggy la locuința dumitale din Covent Garden ? Încăperea aceea de cîte ori nu mi s-a părut, cînd priveam pe geamul portierei, după căderea întunericului, că o văd înaintea ochilor, călătorind alături de trăsura noastră, cale de leghe în șir ! În noaptea aceea am găsit închisoarea ferecată și n-am mai putut intra ; am rămas pe dinafara porților de fier și ne-am plimbat prin preajmă pînă dimineață. Deseori mi se întîmplă să privesc în sus spre stele, chiar și din balconul acestei odăi, și iarăși mi se pare că mă aflu pe stradă cu Maggy, încuiată pe dinafară. La fel se petrece și cu alți oameni pe care i-am lăsat în Anglia.

Cînd umblu aici cu gondola mă surprind cum mă uit la alte gondole, în speranța că i-aș putea vedea. Ce bucurie copleșitoare ar fi să-i întîlnesc, dar nu cred că în primul moment m-ar surprinde prea mult. În clipele mele de visare îmi închipui că i-aș putea găsi oriunde și aproape că m-aștept să le revăd chipurile dragi pe poduri sau pe cheiuri.

Mai am o dificultate care ți se va părea foarte ciudată. Pare foarte ciudată oricui, în afară de mine, și chiar și mie mi se pare ciudată : deseori resimt mila aceea chinuitoare de altădată pentru — inutil să-i mai spun numele — pentru el. Oricît de schimbat ar fi și oricît de nespus de fericită și de recunoscătoare aș fi eu constatînd acest lucru, vechiul simțămînt dureros de compasiune mă cuprinde uneori cu atîta tărie, încît îmi vine să-mi petrec brațele pe după gîtul lui, să-i spun cît de mult îl iubesc și să plîng puțin la pieptul lui. Mi-ar părea bine după asta, aș fi mîndră și fericită, dar știu că nu trebuie să fac așa ceva ; că lui nu i-ar place, că Fanny s-ar supăra, că doamna General ar fi uimită ; așa că mă liniștesc. Dar resemnîndu-mă, eu lupt împotriva sentimentului că mă îndepărtez de el și că, deși înconjurat de slugi și însoțitori, e părăsit și are nevoie de mine.

Dragă domnule Clennam, ți-am scris o sumedenie despre mine, dar mai am de adăugat ceva, altfel ceea ce aș dori mai mult decît orice să-ți spun în această biată scrisoare ar rămîne neîmpărtășit. Printre toate gîndurile acestea neroade ale melę, pe care am avut îndrăzneala să ți le mărturisesc, deoarece știu că mă vei înțelege, dacă există cineva care să le poată înțelege, iar dacă nu, vei fi mai îngăduitor cu mine ca oricine altul — printre toate aceste gînduri, se află unul care nu-mi iese din minte, deloc, niciodată, și anume acela că dumneata, sper, cîteodată, în clipele de răgaz, te gîndești la mine. Trebuie să-ți spun că de cînd am plecat simt mereu o neliniște pe care abia aștept s-o înlătur. Mi-a fost teamă că mă vei privi într-o lumină nouă, sau într-un mod cu totul diferit. Să nu faci asta — aș fi mai nefericită decît îți poți închipui. M-ar mîhni gîndul că mă vezi într-alt chip, într-un chip care m-ar înfățișa altfel decît eram pe vremea cînd ai fost atît de bun cu mine.

Ceea ce aș dori să te rog, să te implor este ca niciodată să nu te gîndești la mine ca la fiica unui om bogat; niciodată să nu te gîndești la mine ca la cineva care se îmbracă mai frumos, ori trăiește mai bine decît pe vremea cînd m-ai văzut pentru prima dată. Să-ți amintești de mine doar ca de fetița sărăcăcios îmbrăcată, pe care ai ocrotit-o cu atîta căldură, pe care în rochia ponosită ai apărat-o de ploaie și ale cărei picioare ude le-ai uscat la focul din căminul dumitale. Gîndește-te la mine (dacă se va întîmpla cîndva), la afecțiunea mea credincioasă și la recunoștința mea devotată, care niciodată nu se vor schimba — la sărmana dumitale copilă.

MICA DORRIT

P.S. Nu uita mai cu seamă că nu trebuie să-ți faci griji în privința doamnei Gowan. Propriile ei cuvinte au fost: „O duc foarte bine și sînt foarte fericită". Și ce frumoasă era!

Capitolul V

UNDEVA, CEVA NU MERGE BINE

FAMILIA se afla la Veneţia de o lună sau două, cînd domnul Dorrit, care se învîrtea numai printre conţi şi marchizi de nu prea mai avea vreme nici să răsufle, îşi rezervă o oră într-o anumită zi ca să stea puţin de vorbă cu doamna General.

Cînd sosi momentul fixat în minte, trimise valetul, pe domnul Tinkler, în odaia doamnei General (care ocupa cam o treime din suprafaţa închisorii Marshalsea), să prezinte acestei doamne complimente din partea stăpînului său şi să-i solicite favoarea unei întrevederi. Fiind dimineaţă, tocmai timpul cînd diferiţi membri ai familiei serveau cafeaua în odăile lor respective, o oră-două înainte de a se aduna pentru micul dejun într-un salon vast, cîndva somptuos, acum ofilit, pradă aburilor din lagună şi unei melancolii statornice, doamna General putu sta de vorbă cu valetul. Acesta o găsi instalată pe un covoraş pătrat, de dimensiuni atît de reduse în comparaţie cu lespezile de piatră şi marmură ale pardoselii, încît s-ar fi zis că-l aşternuse acolo pentru a încerca o pereche de pantofi de gata, sau că intrase în posesia unei bucăţi din covorul fermecat, cumpărat la preţul de patruzeci pungi de aur de către unul din cei trei prinţi din *O mie şi una de nopţi*, şi că fusese purtată pe sus, după dorinţa ei, pînă în salonul unui palat cu care nu avea nici o legătură.

Doamna General răspunse emisarului, punînd jos ceaşca goală de cafea, că era gata să pornească numaidecît spre camera domnului Dorrit ca să-l scutească de osteneala de a veni dumnealui la ea, aşa cum propusese domnia-sa, din curtoazie. Emisarul deschise uşa şi o escortă pe doamna General în audienţă. Era un drum lung de făcut pînă acolo, pe coridoare şi scări misterioase, din odaia doamnei General (umbrită de o străduţă lăturalnică în-

gustă, cu un podeț [1] scund, trist, și de clădirile ca o temniță, de peste drum, cu ziduri mînjite de mii de pete și dîre, de parcă toate fisurile din pereții dărăpănați vărsau de veacuri lacrimi de putreziciune în Adriatica) pînă în cea a domnului Dorrit, avînd un front de ferestre ca la casele englezești, o priveliște cu turle frumoase de biserică înălțîndu-se drept din apa care le reflecta către cerul albastru, și murmurul molcom al Marelui Canal scăldînd porțile de la intrare unde gondolele sale și gondolierii — în legănat aromitor, într-o mică pădure de piloți — așteptau un semn de-al stăpînului.

Domnul Dorrit, îmbrăcat în haină de casă și tichie splendide — crisalida adormită care atîta vreme și-a așteptat în închisoare ceasul să se metamorfozeze într-un fluture rar — se ridică s-o întîmpine pe doamna General.

— Un jilț pentru doamna General. Un jilț comod, domnule ; ce faci, ce-ți închipui, ce-nseamnă asta ? Și acum, lasă-ne singuri !... Doamnă General, spuse domnul Dorrit, mi-am îngăduit...

— Aa, bineînțeles, interveni doamna General. Sînt cu totul la dispoziția dumneavoastră. Tocmai terminasem cafeaua.

— Mi-am îngăduit, repetă domnul Dorrit, cu acel suprem sînge rece al omului mai presus de orice cusur, să vă cer favoarea unei scurte întrevederi particulare cu dumneavoastră, pentru că sînt puțin neliniștit în legătură cu... hm... fiica mea mai mică. Ați remarcat firește, doamnă, o mare deosebire de temperament între cele două fiice ale mele ?

— Da, există o mare deosebire, răspunse doamna General, încrucișîndu-și mîinile înmănușate — nu umbla niciodată fără mănuși și niciodată nu făceau cute, totdeauna erau potrivite.

— Aș putea să vă rog să-mi împărtășiți părerea dumneavoastră în acest sens ? întrebă domnul Dorrit, cu un

[1] Nu poate fi o referire la Podul Suspinelor din Veneția, deoarece domnul Dorrit locuia pe Marele Canal ; totuși, intenția lui Dickens de a identifica locuința domnului Dorrit cu închisoarea din Veneția este evidentă.

respect care nu era incompatibil cu seninătatea maiestuoasă.

— Fanny, replică doamna General, are forță de caracter și încredere în sine. Amy, nici una, nici alta.

„Nici una, nici alta ? Oh, doamnă General ! Întrebați pietrele și gratiile închisorii Marshalsea. Oh, doamnă General, întrebați modista care a învățat-o să lucreze și pe maestrul de dans care a învățat-o pe sora ei să danseze. Oh, doamnă General, doamnă General, întrebați-mă pe mine, tatăl ei, cît îi datorez, și ascultați mărturia mea asupra vieții acestei micuțe făpturi desconsiderate, încă din copilărie !"

Dar asemenea rugăminte stăruitoare nu intra în modul de a judeca al domnului Dorrit. Se uită la doamna General, care, în felul ei obișnuit, trona rigidă pe capra trăsurii convenienței și rosti, dus pe gînduri :

— Este adevărat, doamnă.

— N-aș vrea să se-nțeleagă, continuă doamna General, luați aminte, că n-ar mai fi nimic de îmbunătățit la Fanny. Ea are însă stofă... de fapt, poate prea mult chiar.

— Vreți să aveți bunătatea, doamnă, zise domnul Dorrit, de a fi... hm... mai explicită ? Nu prea pricep cum de fiica mea mai mare... hm... ar avea prea multă stofă. Despre ce stofă e vorba ?

— Fanny, reluă doamna General, își face deocamdată prea multe păreri. Educația desăvîrșită nu constă în a-ți face păreri și nici a le demonstra.

Ca nu cumva doamna General să creadă că el nu știa ce înseamnă educația desăvîrșită, domnul Dorrit se grăbi să răspundă :

— Fără îndoială, doamnă, aveți dreptate.

Doamna General replică pe tonul său rece și inexpresiv :

— Cred și eu.

— Dar sînteți la curent, dragă doamnă, spuse domnul Dorrit, că fiicele mele au avut nenorocul să-și piardă, încă de foarte mici, regretata lor mamă, și apoi, din pricină că n-am intrat în posesia averii decît în ultima vreme, au trăit retrase, alături de tatăl lor, care, deși

relativ sărac, totdeauna şi-a păstrat mîndria... hm... de gentleman !

— N-am pierdut din vedere această împrejurare, zise doamna General.

— Doamnă, adăugă domnul Dorrit, de fiică-mea Fanny, aşa cum este ea acum îndrumată şi cu un asemenea exemplu în faţă (doamna General închise ochii)... nu mă doare capul. Dar fiică-mea mai mică, doamnă General, mă cam îngrijorează şi mă mîhneşte. Totdeauna a fost preferata mea, trebuie să vă informez.

— Nu putem explica, spuse doamna General, preferinţele de acest soi.

— Aa, nu, aşa este, încuviinţă domnul Dorrit. Nu. Or, faptul că Amy nu este, doamnă, de-a noastră, ca să zic aşa, mă îngrijorează. Nu ţine să iasă cu noi, se simte înstrăinată în societatea pe care o frecventăm noi aici ; gusturile noastre nu sînt şi ale ei, evident. Asta înseamnă, continuă domnul Dorrit, rezumînd cu gravitatea unui jude, cu alte cuvinte, că ceva nu-i în ordine cu... hm... Amy.

— Nu s-ar putea presupune, rosti doamna General, aplicînd o idee de spoială, că aceasta ţine în parte de noutatea situaţiei ?

— Îmi cer scuze, doamnă, replică domnul Dorrit, pe un ton destul de pripit. Fiica unui gentleman... hm... deşi la un moment dat era departe de îndestulare... comparativ... şi deşi crescută... hm... în izolare, n-ar trebui neapărat să considere chiar atît de nouă această situaţie.

— E adevărat, zise doamna General, e adevărat.

— De aceea, doamnă, spuse domnul Dorrit, mi-am îngăduit (repetă, punînd accentul pe aceste cuvinte, ca şi cum ar fi dat de înţeles, cu fermitate curtenitoare, că nu trebuia să-l mai contrazică), mi-am îngăduit să vă solicit această întrevedere ca să discutăm despre asta şi să vă cer un sfat.

— Domnule Dorrit, rosti doamna General, am stat de vorbă cu Amy în mai multe rînduri, de cînd sîntem aici, despre modul de comportament. Mi-a mărturisit că Veneţia a vrăjit-o. I-am spus că e mai bine să nu se

lase vrăjită, amintindu-i că celebrul domn Eustace [1], turistul clasic, care nu prea a făcut caz de Veneția, susținea că Rialto este mult mai prejos în comparație cu Podurile Westminster și Blackfriars. Nu-i nevoie să adaug, după cele rostite de dumneavoastră, că pînă acum argumentele mele nu i-au stîrnit nici o impresie. Îmi faceți onoarea de a-mi cere un sfat. Totdeauna mi s-a părut — vă rog să mă scuzați dacă presupunerea mea are să vi se pară neîntemeiată — că dumneavoastră, domnule Dorrit, ați exercitat de obicei o influență asupra felului celorlalți de a gîndi.

— Hm... doamnă ! exclamă domnul Dorrit. Am fost în fruntea unei... hm... unei comunități considerabile. Aveți dreptate să presupuneți că sînt obișnuit să ocup o... poziție influentă.

— Mă bucur, sublinie doamna General, că întăriți spusele mele. De aceea recomand cu mai multă încredere ca domnul Dorrit să stea primul de vorbă cu Amy, căreia să-i comunice observațiile și dorințele sale. Fiind, pe de altă parte, preferata lui și, desigur, foarte legată de dînsul, va fi și mai dispusă să cedeze înrîuririi sale.

— Am prevăzut propunerea dumneavoastră, doamnă, spuse domnul Dorrit, dar... hm... nu eram sigur că n-am să încalc...

— Terenul meu, domnule Dorrit ? întrebă doamna General, cu grație. Nici vorbă.

— Atunci cu permisiunea dumneavoastră, doamnă, reluă domnul Dorrit, sunînd clopoțelul ca să-și vestească valetul, voi trimite numaidecît după Amy.

— Domnul Dorrit ar vrea să rămîn și eu ?

— Poate, dacă n-aveți nimic împotrivă, în măsura în care nu vă rețin de la alte treburi, să rămîneți un minut sau două...

— Bineînțeles.

Astfel, Tinkler valetul a fost instruit să o găsească pe camerista domnișoarei Amy și să-i ceară acestei slujnice de a o înștiința pe stăpîna sa că domnul Dorrit dorește s-o vadă în camera dumnealui. Dînd acest ordin

[1] *John Chatwoode Eustace*, autorul cărții *A classical tour through Italy in 1802*, apărută în 4 volume (1817).

lui Tinkler, domnul Dorrit îl fixă și stărui, privindu-l cu pizmă, pînă cînd ieși pe ușă, de parcă l-ar fi bănuit că avea ceva în minte care putea să prejudicieze demnitatea familiei ; cine știe dacă înainte de a-și lua slujba în primire nu-i ajunsese cumva la ureche vreo glumă de pe la deținuți, și pe care, în batjocură, tocmai căuta să și-o reamintească. Dacă Tinkler se întîmpla să schițeze un zîmbet, cît se poate de simplu și de nevinovat, domnul Dorrit nu s-ar fi lăsat convins pentru nimic în lume, pînă în ceasul din urmă, că lucrurile nu stau astfel. Cum însă întîmplarea făcea, din fericire pentru el, ca Tinkler să aibă o expresie serioasă și netulburată, scăpă de primejdia secretă care-l amenința. Cînd, la întoarcere, iarăși urmărit de ochii domnului Dorrit, anunță pe asemenea ton sosirea domnișoarei Amy, de parcă fata venise la înmormîntare, lăsă stăpînului său vaga impresie a unui tînăr foarte bine educat, pe care o mamă rămasă văduvă îl crescuse în spiritul catehismului.

— Amy, începu domnul Dorrit, tocmai acum vorbeam despre tine cu doamna General. Amîndoi am fost de aceeași părere, că nu prea te simți la largul tău aici. Hm... cum se face ?

Pauză.

— Tată, cred că am nevoie de oarecare timp...

— E preferabil să te adresezi cu „papa", interveni doamna General. „Tată" sună cam vulgar, draga mea. Dealtminteri, cuvîntul „papa" dă o formă mai frumoasă buzelor. Papa, poame, păsări, prune și prisme — toate acestea sînt cuvinte excelente pentru buze ; mai ales prune și prisme. Vei vedea cît de necesar este în adoptarea unei atitudini în societate — intrînd într-un salon, de pildă — dacă spui încet : papa, poame, păsări, prune și prisme, prune și prisme.

— Te rog, copila mea, spuse domnul Dorrit, fii atentă la... hm... la preceptele doamnei General.

Biata Mica Dorrit, cu niște priviri oropsite, îndreptate către eminenta spoitoare, făgădui să încerce.

— După cum spui, Amy, reluă domnul Dorrit, socotești că ai nevoie de timp. Timp pentru ce ?

Altă pauză.

— Să mă acomodez cu noua mea viață, atît am vrut să spun, explică Mica Dorrit, cu ochii plini de afecțiune ațintiți asupra tatălui ei, căruia aproape îi adresa, ca să se supună dorinței doamnei General și să-i facă plăcere lui, cuvîntul „păsări", dacă nu și „prune și prisme".

Domnul Dorrit se încruntă ; nu se arăta deloc mulțumit.

— Amy, rosti el, mi se pare că ai avut timp berechet pentru așa ceva. Fanny a știut să învingă toate aceste mici dificultăți, și atunci... hm... de ce n-ai face și tu la fel ?

— Curînd sper să meargă mai bine, zise Mica Dorrit.

— Sper și eu, replică tatăl ei. Eu unul... hm... sper din toată inima, Amy. Te-am chemat ca să-ți spun... hm... să-ți spun răspicat, în prezența doamnei General, căreia cu toții îi sîntem îndatorați că a avut bunăvoința să stea cu noi... hm... astăzi, precum și în alte ocazii (doamna General închise ochii), că nu sînt... hm... mulțumit de tine. Răspunzi în chip nerecunoscător față de strădania doamnei General. Tu... hm... mă nedumerești grozav. Totdeauna ai fost, după cum îi spuneam și doamnei General, copilul meu preferat ; am făcut din tine totdeauna... hm... un prieten și un camarad ; în schimb te rog... hm... te rog *stăruitor* să te adaptezi mai deplin... hm... împrejurărilor și să-ți faci datoria care decurge din... din rangul tău.

Domnul Dorrit vorbea și mai poticnit ca de obicei, tulburat cum era din pricina subiectului și preocupat să fie deosebit de energic.

— Te rog stăruitor, repetă el, să acorzi importanță acestui lucru, să-ți dai multă osteneață de a te purta deopotrivă frumos și conform rangului ocupat de... hm... domnișoara Amy Dorrit, și care să ne satisfacă pe mine și pe doamna General.

Aceasta din urmă închise iar ochii, deoarece din nou se pomenise despre ea ; apoi, deschizînd încet ochii și ridicîndu-se, adăugă următoarele cuvinte :

— Dacă domnișoara Amy Dorrit îmi va da toată atenția și va accepta umilul meu sprijin în formarea unei purtări convenabile, domnul Dorrit nu va mai avea de ce se teme. Îmi permiteți să profit de acest prilej spre a aduce în discuție un exemplu adecvat, și anume că e aproape indecent să te uiți la derbedei cu atenția acordată de

către o foarte bună prietenă de-a mea ? Nici nu trebuie să-i vezi. Niciodată nu se cade să te uiți la lucruri dezagreabile. În afară de faptul că un asemenea obicei se împotrivește echilibrului grațios exterior care denotă bună creștere, nici nu se prea împacă, pare-se, cu însușirile unui spirit ales. Un spirit cu adevărat ales totdeauna va avea aerul că ignorează tot ceea ce nu este perfect potrivit, pașnic și plăcut.

După ce proferă aceste precepte înălțătoare, doamna General făcu o reverență pînă la pămînt și se retrase, mișcînd buzele într-un fel care amintea de prune și prisme.

În tot acest timp, Mica Dorrit, fie că vorbea sau tăcea, își păstrase seriozitatea calmă și privirea afectuoasă. O clipă doar se întunecase pînă atunci. Cînd însă rămase singură cu taică-său, mîinile ei ușor împreunate începură să freamăte, iar trăsăturile feței exprimau o emoție înăbușită.

Nu la ea însăși se gîndea. Se simțea oarecum rănită, dar nu era preocupată de ea. Gîndurile, ca totdeauna, spre tatăl ei se îndreptau. O teamă nedeslușită care încolțise de cînd familia ajunsese bogată, ideea că și de acum încolo, chiar, nu-i va mai fi dat să-l vadă niciodată pe taică-său așa cum fusese înainte de închisoare începuse, treptat, să capete contur în mintea ei. Simțea, din ceea ce tocmai îi spusese, ca și din întreaga-i atitudine față de ea, ridicîndu-se binecunoscuta umbră a zidului închisorii Marshalsea. Aceasta luase o formă nouă, dar era tot umbra tristă de odinioară. Începuse să accepte lăuntric, deși cu o dureroasă cerbicie, că n-avea îndeajuns tăria de a înlătura temerile cum că nu există perioadă în viața omului în stare să șteargă sfertul de veac îndurat dincolo de gratiile unei temnițe. De aceea, nu-i lua nimic în nume de rău tatălui ei, nimic nu-i reproșa, iar în inima ei credincioasă nu nutrea nici un alt simțămînt decît o mare compasiune și o duioșie nețărmurită.

Iată de ce, stînd așezat dinainte-i pe divanul lui, scăldat în lumina vie a soarelui într-o superbă zi italiană, înconjurat de minunatul oraș dinafară și de splendorile străvechiului palat dinăuntru, ea îl revedea în semiobscuritatea odăii lui din Marshalsea, atît de îndelung fami-

liară, și ar fi vrut să-și reia locul lîngă el, să-l menajeze, să-și redobîndească toată încrederea în el și să-i fie iarăși de folos. Dacă ghicea ce era în mintea ei, gîndurile lui n-ar fi fost aceleași cu ale ei. După ce se mai foi puțin stingher pe locul unde se afla, el se ridică și începu să umble de colo-colo, cu un aer foarte nemulțumit.

— Mai ai ceva să-mi spui, tată dragă ?

— Nu, nu. Nimic altceva.

— Îmi pare rău că ți-am pricinuit neplăceri, tată. Cred că n-o să fii supărat pe mine. Voi căuta, mai mult ca oricînd, să mă adaptez după cum dorești dumneata față de tot ce mă-nconjoară... deși mereu am încercat, fără să izbutesc, știu...

— Amy, replică el, întorcîndu-se brusc spre ea. Tu... hm... mă superi tot timpul.

— Te supăr, tată ! Eu ?

— Există... hm... un subiect, rosti domnul Dorrit, uitîndu-se tot timpul în tavan și nu la chipul atent, mîhnit, dar fără să se plîngă, un subiect penibil, o serie întreagă de întîmplări de care... hm... nici nu vreau să-mi mai aduc aminte. Sora ta a înțeles despre ce-i vorba și ți-a și făcut observații în prezența mea ; și fratele tău a înțeles ; oricine... hm... înzestrat cu sensibilitate și delicatețe a înțeles, în afară de tine... hm... îmi pare rău că trebuie să spun, în afară de tine. Tu, Amy... hm... numai și numai tu... faci mereu să se reia în discuție acest subiect, deși nu prin vorbe.

Ea îi puse mîna pe braț. Nimic altceva. Îl atinse ncetișor. Poate că mîna aceasta care tremura spunea leslușit : „Gîndește-te la mine, gîndește-te la tot ce am ăcut, gîndește-te la toate grijile mele !“ Dar Amy nu oase un cuvînt.

În această atingere ușoară era un reproș adresat lui, e care ea nu-l prevăzuse, altfel și-ar fi retras mîna. l începu să se justifice pe un ton mînios, violent, poticindu-se, care înlătură reprosul.

— Am stat acolo toți acești ani ! Am fost... hm... ndeobște recunoscut drept șeful acelui loc. Eu sînt cauza... m... datorită mie, Amy, ai fost tu respectată acolo. Eu... m... datorită mie, familia mea a cîștigat o poziție acolo. ierit ceva în schimb. Cer ceva în schimb, și anume, să

ştergi cu buretele trecutul şi să începi totul de la capăt. Cer prea mult ? Te întreb, cer *prea* mult ?

Nu se uită la ea nici măcar o dată, tot măsurînd încăperea în lung şi în lat, dar gesticula şi predica în gol.

— Am suferit ! Ştiu mai bine ca oricine probabil cît de mult am suferit... hm... aşa cum spun, ştiu mai bine ca oricine ! Dacă *eu* pot şterge totul cu buretele, dacă *eu* sînt în stare să uit tot ce am îndurat şi mai pot scoate capul în lume... ca un... hm... gentleman fără nici un cusur, fără nici o pată... atunci, iarăşi spun, cer prea mult... repet, cer prea mult... dacă aştept de la propriii mei copii... hm... să procedeze la fel şi să şteargă cu buretele de pe faţa pămîntului experienţa aceea blestemată ?

În ciuda faptului că era înfierbîntat, el făcuse toate aceste exclamaţii pe un ton reţinut, cu grijă, ca nu cumva să-i audă valetul.

— Ceilalţi dau ascultare dorinţei mele. Sora ta. Fratele tău. Tocmai tu, fiica mea preferată, pe care te-am făcut prietenă şi tovarăşă a vieţii mele încă de cînd nu erai pur şi simplu... hm... decît un prunc, tocmai tu să nu-i dai ascultare ! Doar tu ai spus că nu poţi face asta. Ţi-am oferit un ajutor preţios în acest scop. Pentru a izbuti, ţi-am pus la îndemînă o doamnă cu o educaţie deosebit de aleasă... hm... doamna General. Atunci mai e de mirare că nu sînt mulţumit ? Mai este nevoie să-mi justific nemulţumirea ? Nu !

Continuă totuşi să se justifice, fără ca tulburarea să fi părut că-i scade.

— Am avut grijă să cer avizul acestei doamne, înainte de a-mi fi exprimat cît de cît nemulţumirea. Am făcut acest apel respectînd în mod necesar anumite limite, altfel... hm... i-aş fi dat de înţeles doamnei în chestiune că vreau să şterg totul cu buretele. Înseamnă asta oare egoism din partea mea ? Mă plîng eu cumva în ce mă priveşte ? Nu, nu. Importantă este... hm... situaţia ta, Amy.

Această observaţie finală, din felul cum o exprimase, părea limpede că-i venise chiar atunci în minte.

— Ţi-am spus că am fost supărat. Mai sînt şi acum. Şi sînt... hm... hotărît să fiu supărat, oricîtă împotrivire aş întîmpina. Sînt supărat, deoarece fiică-mea, acum

cînd... hm... i-a ieşit norocul în cale, face nazuri, se retrage şi se consideră astfel mai prejos decît destinul ei. Sînt supărat că tocmai ea... hm... reînvie sistematic ceea ce noi ceilalţi vrem să ştergem cu buretele ; gata parcă... hm... — am mai spus, pur şi simplu nerăbdătoare aproape — să anunţe lumea bogată şi distinsă că s-a născut şi a crescut în... hm... într-un loc pe care eu însumi refuz să-l numesc. Dar nu există nimic ilogic... hm... absolut nimic, pentru că mă simt supărat şi că mă plîng mai ales spre binele tău, Amy. Ei da, repet, spre binele tău mă plîng. Spre binele tău aş dori să dobîndeşti, sub îndrumarea doamnei General... hm... lustrul necesar. Spre binele tău aş dori să te văd... hm... un suflet cu adevărat distins, care să ignoreze (după cuvintele remarcabile ale doamnei General) tot ce nu este „perfect potrivit, paşnic şi plăcut".

Rostise ultimele propoziţii poticnindu-se, ca un ceas deşteptător prost reglat. Fiică-sa ţinea mai departe mîna pe braţul lui. El se cufundă în tăcere şi după ce, scurt timp, se uită din nou în tavan, îşi îndreptă privirile asupra ei. Ea avea capul aplecat, încît nu-i putea vedea chipul, dar apăsarea uşoară de pe braţul lui exprima o afecţiune liniştită, iar obrazul ei deprimat nu trăda nici un reproş — nimic altceva decît iubire. Începu apoi să se jeluiască, aşa cum făcuse noaptea aceea în închisoare, cînd fata rămăsese la căpătîiul lui pînă dimineaţă ; se plîngea că nu era decît o biată ruină, o sărmană epavă în mijlocul averii sale, şi o cuprinse cu braţele.

— Sst, sst, dragul meu ! Sărută-mă !

Doar atît spuse. El îşi şterse repede lacrimile, mult mai repede decît rîndul trecut şi cîteva clipe mai tîrziu se adresă valetului, foarte de sus, să se reabiliteze în propriii săi ochi pentru că plînsese.

Cu o mică excepţie remarcabilă, despre care se va pomeni la momentul cuvenit, aceasta a fost singura dată, de-a lungul vieţii lui în libertate şi bogăţie, cînd a stat de vorbă cu fiică-sa Amy asupra vremurilor de odinioară.

Dar iată că sosi şi ora gustării de dimineaţă ; apăru şi domnişoara Fanny totodată, din camera ei, precum şi domnul Edward dintr-a lui. Amîndouă aceste tinere persoane distinse erau puţin prost dispuse din pricina orelor

tîrzii la care se odihneau. Cît despre domnişoara Fanny, ea ajunsese victima unei manii neistovite a ceea ce numea „a merge în societate", unde s-ar fi precipitat cu capul înainte de cîte cincizeci de ori de la asfinţit pînă în zori, dacă tot de atîtea ori i se ivea prilejul. Domnul Edward, care la rîndul său avea sumedenie de cunoştinţe, era în general ocupat cea mai mare parte a nopţii cu partide de zaruri sau ceva asemănător. Pentru că acest gentleman, cînd s-a petrecut schimbarea în destinul său, se şi bucura de marele avantaj de a fi fost pregătit să se învîrtă în cercurile cele mai sus-puse, unde nu prea avea ce să înveţe : atît de îndatorat era el întîmplării fericite, prin care făcuse cunoştinţă cu negoţul de cai şi jocul de biliard.

Domnul Frederick Dorrit îşi făcu şi el apariţia la gustarea de dimineaţă. Cum bătrînul domn stătea la catul cel mai de sus al palatului, unde putea exersa tirul cu pistolul fără a fi prea în primejdie de a-l descoperi ceilalţi locatari, nepoata lui mai mică avusese curajul să vină cu ideea de a i se restitui clarinetul, confiscat la porunca domnului Dorrit, şi pe care ea cutezase să-l păstreze. În pofida unor obiecţii ridicate de domnişoara Fanny, cum că ar fi un instrument vulgar, al cărui sunet îl detestă, i se făcu această concesie. Abia atunci s-a descoperit că se săturase de clarinet şi n-a mai cîntat la el de cînd nu mai reprezenta mijlocul de a-şi cîştiga pîinea. Deprinsese pe nesimţite un nou obicei, acela de a-şi tîrî paşii prin galeriile de tablouri, ţinînd tot timpul în mînă cornetul lui de tutun (spre marea indignare a domnişoarei Fanny, care avu ideea să i se cumpere o tabacheră de aur, ca nu cumva familia să fie discreditată, şi pe care el refuză cu îndărătnicie s-o poarte după ce îi fusese cumpărată), şi de a-şi petrece ore în şir dinaintea portretelor unor veneţieni iluştri. Niciodată nu s-a ştiut ce deslueau în ele ochii lui hăbăuci, dacă-l interesau doar ca tablouri, sau dacă le asocia haotic de o glorie apusă precum vigoarea sleită a propriei sale minţi. În orice caz, vizita aceste galerii cu mare punctualitate şi îi făcea plăcere, evident. După primele cîteva zile, într-o dimineaţă, Mica Dorrit asistă întîmplător la una din

vizite. Satisfacția bătrînului era atît de mare, încît după aceea l-a însoțit deseori, iar bucuria cea mai profundă pe care a arătat-o bătrînul de cînd decăzuse izvora chiar din aceste expediții, cînd umbla din tablou în tablou cu un scaun pentru nepoata sa și rămînea în picioare îndărătul ei — deși fata protesta — prezentînd-o, în tăcere, nobililor venețieni.

El pomeni într-o doară, în timpul gustării de dimineață, că îi văzuse în ajun pe doamna și pe domnul întîlniți la Marele Sf. Bernard.

— Nu-mi mai amintesc numele, spuse el. Poate îți mai amintești tu de ei, William. Sau poate tu, Edward ?

— *Eu* mi-i amintesc destul de bine, zise acesta din urmă.

— Cred și eu, interveni domnișoara Fanny, făcînd o mișcare din cap și uitîndu-se la soră-sa. Dar presupun că nici unul dintre noi nu s-ar fi dus cu gîndul la ei, dacă unchiul Frederick nu se-mpotmolea în subiectul ăsta.

— Ce expresie ciudată, draga mea, rosti doamna General. N-ar fi fost mai potrivit să spui : dacă unchiul Frederick nu aducea vorba, sau nu făcea întîmplător aluzie ?

— Mulțumesc foarte mult, doamnă General, replică tînăra domnișoară. Nu, nu cred. De obicei prefer propriul meu mod de exprimare.

Acesta era totdeauna felul domnișoarei Fanny de a primi o sugestie din partea doamnei General, dar totdeauna ținea seamă de ele, le înregistra în minte și le folosea cu alt prilej.

— Aș fi pomenit că m-am întîlnit cu domnul și doamna Gowan, Fanny, zise Mica Dorrit, chiar dacă unchiul n-ar fi spus nimic. Dar știi, abia acum ne-am văzut de atunci. Voiam să vorbesc despre asta la micul dejun, căci am de gînd să-i fac o vizită doamnei Gowan, s-o cunosc mai bine, dacă papa și doamna General n-au nimic împotrivă.

— Așa, Amy, zise Fanny, sînt foarte bucuroasă că te-aud spunînd în fine că vrei să cultivi cunoștința cuiva din Veneția. Rămîne de hotărît dacă domnul și doamna Gowan sînt persoanele cele mai indicate.

— Eu am vorbit numai de doamna Gowan, draga mea.

— Desigur, încuviință Fanny, dar n-o poți separa de soțul ei, pare-mi-se, fără intervenția legii.

— Papa, crezi și dumneata, spuse Mica Dorrit cu sfială și pe un ton șovăielnic, că s-ar ivi vreo piedică făcînd această vizită ?

— De fapt, răspunse el, eu... hm... care-i părerea doamnei General ?

Părerea doamnei General era aceea că, neavînd onoarea să-i fi cunoscut pe doamna și domnul în discuție, nu se afla în situația de a spoi prezentul articol. Putea doar să menționeze, ca un principiu general remarcat de-a lungul acțiunii de spoire, că totul depindea, în mare măsură, de felul cum va fi recomandată doamna în chestiune unei familii care ocupa un loc atît de important în templul lumii bune precum familia Dorrit.

La această observație, chipul domnului Dorrit se întunecă vădit. Dîndu-și seama că recomandarea se lega de o persoană inoportună cu numele de Clennam, despre care își amintea vag, dintr-o fază anterioară a existenței lui, se pregătea să întoarcă spatele pentru totdeauna numelui de Gowan, cînd domnia-sa domnul Edward Dorrit, cu monoclul la ochi, se amestecă în vorbă, după ce rosti observația introductivă : „Ia ascultați... voi de colo ! Lăsați-ne singuri dacă vreți !“ — adresată celor doi servitori care aduceau bucatele la masă, un fel politicos de a-i face să priceapă că se puteau dispensa vremelnic de serviciile lor.

După ce aceștia dădură ascultare dispoziției, domnia-sa domnul Edward Dorrit continuă :

— Poate că e o chestiune de tact să vă înștiințez că acești Gowani — față de care, cel puțin în privința soțului, nu pot fi suspectat că i-aș vedea cu ochi prea buni — au relații cu oameni de vază și distinși, dacă asta schimbă ceva.

— După părerea mea, interveni maestra în spoială, asta schimbă radical lucrurile, aș spune. Dacă relațiile în chestiune sînt într-adevăr niște oameni de vază și distinși...

— Cît despre asta, rosti domnia-sa domnul Edward Dorrit, vă las să judecați și singuri. Cunoașteți, poate, vestitul nume Merdle ?

— Marele Merdle ?! exclamă doamna General.

— *Unicul* Merdle, zise domnia-sa domnul Edward Dorrit. Gowanii îl cunosc. Doamna Gowan — vreau să spun văduva, mama plicticosului meu prieten — este prietenă cu doamna Merdle şi ştiu că cei doi fac parte din lista lor de oaspeţi.

— Dacă-i aşa, ce altă chezăşie mai de netăgăduit s-ar putea cere, se adresă doamna General domnului Dorrit, ridicînd mănuşile şi aplecîndu-şi capul, ca şi cum ar fi adus un omagiu cine ştie cărui chip cioplit vizibil.

— Daţi-mi voie să-l întreb pe fiul meu, din... hm... pură curiozitate, spuse domnul Dorrit, cu o schimbare bruscă a atitudinii, cum de a intrat în posesia acestor... hm... informaţii oportune ?

— Povestea nu-i prea lungă, replică domnia-sa domnul Edward Dorrit, şi am să v-o istorisesc îndată. Ţin să vă spun din capul locului, doamna Merdle este persoana cu care ai avut schimbul de cuvinte la... zi-i pe nume.

— Martigny, interveni domnişoara Fanny, cu un aer extrem de plictisit.

— Martigny, încuviinţă fratele ei, dînd uşor din cap şi făcînd cu ochiul ; la care Fanny păru nedumerită, începu să rîdă şi roşi.

— Cum aşa, Edward ? se miră domnul Dorrit. Mi-ai spus că numele domnului cu care-ai stat de vorbă era... hm... Sparkler. Mi-ai arătat şi cartea lui de vizită. Hm... Sparkler.

— Într-adevăr, tată ; dar asta nu-nseamnă că şi numele maică-si trebuie să fie neapărat acelaşi. Este fiul doamnei Merdle dintr-o căsătorie anterioară. Se află acum la Roma, unde probabil vom mai auzi despre dînsa, de vreme ce ai hotărît că petreci iarna acolo. Chiar acum a sosit aici şi Sparkler. Seara de ieri am petrecut-o împreună cu el. E un băiat foarte bun, în mare, dar cam pisălog oarecum, pentru că-i mort după o anumită domnişoară tînără. (Aici domnia-sa domnul Edward Dorrit se uită prin monoclu peste masă la domnişoara Fanny.) Aseară am comparat întîmplător notele noastre de călătorie, şi informaţia aceasta am obţinut-o chiar de la Sparkler.

Tăcu apoi, continuînd s-o privească pe domnişoara Fanny prin monoclu cu o schimonositură prea puţin decorativă, datorită în parte efortului de a-şi menţine monoclul la ochi şi în parte tîlcului subtil al zîmbetului său.

— În aceste împrejurări, glăsui domnul Dorrit, cred că exprim simţămintele... hm... doamnei General, nu mai puţin şi ale mele, cînd spun că nu există nici o piedică... hm... ba dimpotrivă... în îndeplinirea dorinţei tale, Amy. Sper că pot... hm... saluta această dorinţă ca un semn de bun augur, adăugă domnul Dorrit pe un ton încurajator şi plin de îngăduinţă. E bine să-i cunoşti pe-aceşti oameni. Este chiar foarte nimerit. Domnul Merdle se bucură... hm... de o reputaţie mondială. Întreprinderile sale sînt imense. Ele îi aduc sume atît de vaste încît sînt considerate... hm... drept venituri naţionale. Domnul Merdle este omul la ordinea zilei. Numele domnului Merdle este numele secolului. Te rog, din partea mea, fă tot ce se cuvine faţă de domnul şi doamna Gowan, căci noi... hm... ne vom ocupa de ei cu siguranţă.

Această măreaţă încuviinţare a domnului Dorrit puse lucrurile la punct. Nimeni nu observase că unchiul îşi dăduse farfuria în lături şi uitase de masă ; nimeni însă nu-l prea luase în seamă, în afară de Mica Dorrit. Fură chemaţi din nou servitorii şi micul dejun luă sfîrşit. Doamna General se ridică şi părăsi masa. Mica Dorrit se ridică şi ea şi părăsi masa. Cum nu mai rămăseseră decît Edward şi Fanny, care şoşoteau de o parte şi de alta a mesei, şi domnul Dorrit, care mînca smochine, citind un ziar franţuzesc, unchiul atrase brusc atenţia celor trei, sculîndu-se de pe scaun, lovind cu pumnul în masă şi spunînd :

— Frate, protestez !

Dacă făcea o declaraţie într-o limbă necunoscută şi numaidecît după aceea îşi dădea duhul, cei de faţă n-ar fi fost mai uluiţi. Ziarul căzu din mîna domnului Dorrit, care rămase înmărmurit, cu o smochină la jumătatea drumului spre gură.

— Frate ! exclamă bătrînul, cu o surprinzătoare energie în glasul lui tremurat. Protestez ! Te iubesc ; tu ştii cît de mult te iubesc. În cursul acestor ani numeroşi

niciodată n-am fost nesincer față de tine, măcar cu un singur gînd. Așa slab cum sînt, m-aș fi bătut oricînd cu cineva care ar fi vorbit urît pe socoteala ta. Însă, frate, frate, frate, protestez !

Era extraordinar să vezi asemenea acces de vioiciune la un om atît de dărîmat. Ochii îi scăpărau, părul cărunt i se zbîrlise pe cap, semnele unei hotărîri ferme, care de douăzeci și cinci de ani dispăruseră de pe frunte și de pe obraz, se iveau iarăși, și avea o forță în pumn care dădea gestului vigoarea de altădată.

— Dragă Frederick ! exclamă domnul Dorrit, abia. Ce este ? Ce s-a întîmplat ?

— Cum îndrăznești, spuse bătrînul, întorcîndu-se către Fanny, cum îndrăznești să faci una ca asta ? Ți-ai pierdut mințile ? N-ai pic de inimă ?

— Unchiule, strigă Fanny, speriată și izbucnind în plîns, de ce ești așa de pornit împotriva mea ? Ce-am făcut ?

— Ce-ai făcut ? îi întoarse vorba bătrînul, îndreptînd degetul spre locul unde stătuse sora ei. Unde ți-e prietena afectuoasă și neprețuită ? Unde ți-e ocrotitoarea devotată, mai ceva decît o mamă ? Cum îndrăznești să-ți dai aere de superioritate față de sora ta, care întrunește toate aceste roluri ? Să-ți fie rușine, soră denaturată, să-ți fie rușine !

— O iubesc pe Amy, strigă domnișoara Fanny, plîngînd în hohote, așa cum iubesc propria-mi viață... și mai mult chiar. Nu merit să fiu astfel tratată. Am pentru Amy cum nu se poate mai multă recunoștință și afecțiune. Oh, aș vrea să mor. Niciodată n-am fost atît de groaznic de nedreptățită. Și asta numai pentru că țin la prestigiul familiei.

— Ducă-se naibii prestigiul familiei ! strigă bătrînul, plin de dispreț și indignare. Frate, protestez împotriva orgoliului. Protestez împotriva ingratitudinii. Protestez împotriva oricărei încercări a vreunuia dintre noi, care, știind ce știm noi și văzînd ce am văzut noi, și-ar îngădui o clipă măcar s-o pună pe Amy în umbră, ori să-i pricinuiască pînă și cel mai mărunt neajuns. Nu-i greu să ne dăm seama că e o încercare josnică, fiindcă are un astfel

de efect. Ar trebui să atragă după sine judecata divină. Frate, protestez în numele lui Dumnezeu !

Cînd ridică mîna deasupra capului şi o lăsă să-i cadă pe masă, parcă era lovitura dată de un fierar cu ciocanul. După cîteva clipe de tăcere, mîna îşi reluă starea de slăbiciune obişnuită. Cu pasul lui tîrşîit, făcu ocolul încăperii pînă la frate-său, puse mîna pe umărul lui şi-i zise cu o voce mai blîndă :

— Dragă William, m-am simţit obligat să-ţi spun ; iartă-mă, dar trebuia neapărat să-ţi spun !

Apoi ieşi din marea sală a palatului, încovoiat, la fel cum ar fi ieşit din odaia de la Marshalsea.

În tot acest timp, Fanny nu încetase să plîngă în hohote, ca şi acum, dealtminteri. Edward nu mai apucă să deschidă gura de uimire şi rămase cu buzele strînse, nefiind în stare să facă altceva decît să se holbeze. Domnul Dorrit era şi el absolut descumpănit, incapabil să-şi impună autoritatea într-un mod sau altul. Tot Fanny vorbi prima.

— Niciodată, niciodată, niciodată n-am fost tratată astfel ! exclamă ea printre lacrimi. N-am mai pomenit ceva atît de aspru, de nedrept, de o violenţă atît de dizgraţioasă şi crudă ! Draga, buna, micuţa şi blînda mea Amy, ce-ar spune dacă ar şti că ea e cauza nevinovată pentru faptul că am fost supusă unui asemenea tratament ! N-am să-i spun însă niciodată ! Nu, scumpa de ea, n-am să-i spun niciodată !

Acest început îl făcu pe domnul Dorrit să destrame tăcerea în care se învăluise.

— Draga mea, rosti el, eu... hm... aprob hotărîrea luată. Va fi... hm... mult mai bine să nu vorbim despre asta cu Amy. S-ar putea... hm... s-ar putea s-o mîhnească. Hm. Fără îndoială, asta ar mîhni-o grozav. Aşa se cuvine şi este drept să evităm acest lucru. Vom păstra taina... hm... pentru noi.

— Dar cîtă cruzime din partea unchiului ! exclamă domnişoara Fanny. Oh, niciodată n-o să pot ierta cruzimea absurdă a unchiului.

— Draga mea, zise domnul Dorrit, pe tonul lui obişnuit, deşi rămăsese extrem de palid, trebuie să te rog să nu vorbeşti astfel. Nu uita că unchiul tău... hm... nu mai

este ca înainte. Nu uita că starea unchiului tău cere... hm... multă indulgenţă din partea noastră, multă indulgenţă.

— Desigur ! exclamă Fanny pe un ton jalnic. Numai că trebuie să recunoaştem, cu părere de rău, că undeva, ceva nu merge bine în privinţa lui, altfel nu m-ar fi atacat în halul ăsta, tocmai pe mine, din toată lumea de pe pămînt.

— Fanny, reluă domnul Dorrit cu un glas plin de o profundă milă frăţească, tu ştii, cu toate numeroasele lui calităţi, ce... hm... ce epavă este unchiul tău, şi te implor, în numele afecţiunii pe care o am pentru el şi a fidelităţii pe care ştii că totdeauna i-am arătat-o, să... hm... să tragi propriile tale concluzii şi să-mi cruţi simţămintele de frate.

Aceste cuvinte au pus capăt scenei ; domnia-sa domnul Edward Dorrit, care nu deschisese deloc gura, rămase pînă la sfîrşit buimac şi bănuitor. Domnişoara Fanny stîrni nelinişti afectuoase în sufletul sorei ei, petrecîndu-şi mai toată ziua cînd în crize violente de îmbrăţişări, cînd în a-i dărui broşe, ori dorindu-şi moartea.

Capitolul VI

UNDEVA, CEVA MERGE BINE

A FI în starea precară a domnului Gowan, să părăseşti un cîmp de acţiune din dezgust, să nu ai calităţile necesare de a te ridica în altul, şi să te vezi pe cale de a umbla abătut pe un teren neutru, blestemîndu-le pe amîndouă, înseamnă să te afli într-o stare sufletească neprielnică,

cu puține șanse de îmbunătățire de-a lungul timpului. Cel mai păcătos calcul făcut în lumea de toate zilele este efectuat de către aritmeticieni bolnăvicioși, care niciodată nu uită să facă o scădere acolo unde e vorba de meritele și succesele altora, și totdeauna o adunare cînd e vorba de ale lor.

Este, deopotrivă, un obicei păcătos acela de a aștepta cine știe ce răsplată atunci cînd te lauzi cu amărăciune că te simți dezamăgit. De aici rezultă curînd o anumită nepăsare stupidă și o lipsă totală de consecvență. A nesocoti ceea ce e valoros ca să ridici în slăvi ceea ce este lipsit de valoare, aceasta face parte din rîndul bucuriilor deformate ; nu există joc unde să iei în glumă adevărul și care să nu iasă prost.

Cînd Gowan își exprima părerea asupra unor manifestări artistice absolut fără valoare, el era judecătorul cel mai generos din lume. Declara că cutare artist avea mai mult talent (cu condiția să nu fi avut deloc) la degetul cel mic decît un altul (cu condiția să fi avut berechet) din cap pînă-n picioare. Dacă i se atrăgea atenția că lucrarea lăudată de el era bună de aruncat la gunoi, răspundea în numele artei lui :

— Dragă prietene, ce altceva facem noi decît lucrări bune de aruncat la gunoi ? *Eu*, unul, nu fac altceva, și îți dăruiesc această mărturisire.

Să facă totdeauna caz de sărăcia lui era o altă trăsătură a stării sale de ipohondrie, de parcă intenționat arăta că trebuia să fi fost bogat, întocmai după cum îi lăuda și-i denigra pe Lipitori în public, ca nu cumva să se uite că aparținea acestei familii. Oricum, aceste două subiecte erau mereu pe buzele lui ; el le dezvolta cu atîta iscusință încît se putea făli chiar și o lună încheiată, fără a face din sine un personaj pe jumătate atît de important, precît ar fi făcut dacă punea binișor în cumpănă propriile pretenții, în atenția lumii întregi.

Tot din această sporovăială ușuratică nu întîrzie să se tragă concluzia, pretutindeni unde se ducea împreună cu nevastă-sa, că se însurase împotriva voinței rudelor sale aristocratice și că s-a zbătut mult pînă să-i determine s-o accepte pe soția lui. Niciodată n-a luat chestiunea

în serios, ci dimpotrivă, dădea impresia că rîde zeflemitor despre ideea asta, dar din întîmplare, deşi se chinuia din cale-afară să se subaprecieze, rămînea totdeauna pe o poziţie superioară. Chiar din primele zile ale lunii lor de miere, Minnie Gowan îşi dădu seama că în general trecea drept soţia unui bărbat care făcuse o mezalianţă, dar că iubirea acestuia plină de cavalerism nivelase inegalitatea.

Monsieur Blandois din Paris îi însoţise pînă la Veneţia, iar în Veneţia monsieur Blandois din Paris era foarte des în societatea familiei Gowan. Cînd l-au întîlnit pentru prima dată pe acest domn galant, Gowan nu prea ştia dacă să-l alunge ori să-l încurajeze, şi timp de vreo douăzeci şi şapte de ore fusese atît de nehotărît în a pune lucrurile la punct în chip satisfăcător, încît se gîndi să dea cu banul, slujindu-se de o piesă de cinci franci : dacă avea să cadă capul, însemna să-l alunge, iar marca, să-l încurajeze şi astfel să se supună vocii oracolului. Din întîmplare, totuşi, soţia lui nu prea îl înghiţea pe seducătorul Blandois, iar majoritatea celor din hotel era împotriva acestuia. De aceea, Gowan decise să-l încurajeze.

De ce atîta răutate dacă nu era în cauză un act generos din partea lui ? De ce Gowan, atît de superior lui Blandois din Paris şi perfect în stare să-l demonteze bucată cu bucată ca să vadă din ce material era făcut, îşi pierdea vremea cu un asemenea om ? În primul rînd, el se împotrivea întîiului impuls manifestat de nevastă-sa, pentru că tatăl ei îi achitase datoriile şi socotea nimerit să se folosească de cel dintîi prilej ivit spre a-şi afirma independenţa. În al doilea rînd, el se ridica împotriva opiniei generale, pentru că, deşi avea înclinaţii să fie altfel, era un om nemanierat. Îi făcea plăcere să declare că, în orice ţară civilizată, un curtezan înzestrat cu manierele rafinate ale lui Blandois putea aspira la cele mai înalte distincţii. Se amuza prezentîndu-l pe Blandois drept arbitrul eleganţei şi făcînd din el satira vie a celor care se umflau în pene cu talentele lor. El afirma cu tărie că plecăciunea lui Blandois cînd saluta era impecabilă, că era irezistibil cînd vorbea şi că purtarea plină de pitoresc a lui Blandois ar fi fost dată ieftin pe o sută de

mii de franci, dacă asemenea daruri puteau fi vîndute cumva.

Exagerarea în comportament a acestui om, remarcată la el şi la toţi cei de teapa lui, oricare ar fi fost educaţia iniţială — căci le aparţine la fel precum soarele aparţine sistemului nostru planetar — Gowan o accepta drept o caricatură socotită de el un caraghioslîc, avînd-o mereu sub ochi ca să ia în derîdere sumedenie de oameni, care nu se puteau da în lături să facă ceea ce Blandois exagera.

Aşa că îşi pierdea vremea cu el ; apoi, din nepăsare, lăsase ca această înclinaţie să capete forţa unui obicei, şi găsind, nepăsător, cine ştie ce divertisment în vorbăria lui Blandois, făcuse din el, fără să-şi dea seama, un camarad, deşi bănuia că nu trăia decît din dexteritate la jocul de cărţi şi din alte expediente deopotrivă ; deşi bănuia că nu-i decît un laş, cînd pe el însuşi se vedea plin de curaj, întreprinzător ; deşi ştia foarte bine că Minnie nu-l putea suferi şi, la urma urmelor, nici el nu prea-l înghiţea, încît, dacă Blandois îi dădea Minniei chiar şi cel mai neînsemnat motiv spre a-şi justifica repulsia, el n-ar mai fi avut nici un scrupul în a-l azvîrli de la cea mai înaltă fereastră în cel mai adînc canal din oraş.

Mica Dorrit s-ar fi bucurat să se ducă singură în vizită la doamna Gowan, dar Fanny, care nu-şi revenise încă după protestele unchiului ei, deşi se scurseseră douăzeci şi patru de ore de atunci, se oferi stăruitor s-o însoţească. Cele două surori se urcară într-una din gondolele de sub fereastra domnului Dorrit şi, escortate de comisionar, se lăsară conduse cu mare ceremonie la locuinţa doamnei Gowan. De fapt, ceremonia întrecea cu mult locuinţa, care era, după cum se plînse Fanny, „groaznic de peste mînă", şi unde nu ajunseră decît străbătînd o mulţime de canale înguste, pe care aceeaşi tînără persoană le discredită numindu-le „simple şanţuri".

Casa, de pe o insuliţă pustie, dădea impresia că s-ar fi rupt din altă parte şi ar fi plutit întîmplător pînă la locul unde se afla acum, în tovărăşia unei vii deopotrivă de părăsite ca şi creaturile mizerabile care zăceau întinse la umbra frunzelor ei. Elementele priveliştii înconjură-

toare erau o biserică împrejmuită cu un gard şi numai schele peste tot, iar pretinsa reparaţie părea să dureze de atîta vreme, că materialele, vechi de o sută de ani, căzuseră în ruină ; sumedenie de rufe spălate întinse la soare ; o adunătură de case mohorîte claie peste grămadă şi în chip grotesc, călcînd legile echilibrului, ca brînzeturile preistorice putrede, tăiate în forme fantastice şi colcăind de gîze ; şi o harababură smintită de ferestre, cu storurile atîrnînd toate într-o rînă, în dreptul cărora mai pretutindeni spînzurau nişte zdrenţe murdare.

La primul cat al clădirii se găsea o Bancă — fapt surprinzător pentru orice om priceput în afaceri, care aducea din oraşul său britanic legi comerciale pentru toată suflarea omenească — unde doi funcţionari slabi şi bărboşi, semănînd cu nişte carabinieri uscaţi, pe cap cu tichii verzi de catifea, împodobite cu ciucuri aurii, stăteau în picioare dinapoia unei tejghele micuţe, într-un birouaş, în care nu se vedeau alte obiecte decît o casă de bani goală, cu uşa deschisă, un ulcior de apă şi tapetul de pe pereţi în ghirlande de trandafiri ; dar aceşti slujbaşi, la cererea legală, puteau face să răsară, lansînd pur şi simplu mîna într-un ungher invizibil, mormane inepuizabile de piese de cinci franci. Sub Bancă se afla un şir de trei sau patru încăperi, cu zăbrele la ferestre, aidoma unei temniţe pentru şobolanii infractori. Deasupra Băncii era locuinţa doamnei Gowan.

În pofida pereţilor coşcoviţi, ca nişte hărţi pentru misionari, conturate să împărtăşească ştiinţa geografiei ; în pofida mobilierului straniu, uzat la culme şi searbăd, în pofida mirosului extrem de puternic, veşnic venetian, de apă stătută şi de alge lăsate la mal de reflux — casa arăta pe dinăuntru mai îmbietor decît s-ar fi crezut. Un bărbat zîmbitor, care avea aerul unui ucigaş adus pe calea cea bună — servitor vremelnic — le deschise şi le pofti în odaia unde şedea doamna Gowan, vestind-o că două frumoase tinere englezoaice veniseră în vizită la stăpîna sa.

Doamna Gowan, care cosea ceva, puse lucrul deoparte, într-un coş acoperit, şi se ridică puţin grăbită. Domnişoara Fanny se purtă grozav de politicos şi debită obişnuitele nimicuri cu iscusinţa unei mondene inveterate.

— Lui papa i-a părut extrem de rău, continuă Fanny, că a fost reținut astăzi (e atît de prins aici, dat fiind numărul cumplit de mare al cunoștințelor noastre !) și mi-a cerut în mod special să-i las cartea sa de vizită pentru domnul Gowan. Ca să fiu sigură că mă achit de acest comision de care mi-a reamintit de cel puțin zece ori, dați-mi voie s-o pun numaidecît pe masă ca să-mi ușurez conștiința.

Zis și făcut, cu un gest de inveterată ușurință.

— Am fost încîntați, spuse Fanny, aflînd că dumneavoastră cunoașteți familia Merdle. Să sperăm că acesta va fi un alt mijloc care să ne apropie.

— Sînt prieteni cu familia domnului Gowan, precizează doamna Gowan, eu n-am avut încă plăcerea să fiu prezentată doamnei Merdle, dar sper să fac cunoștință la Roma cu dînsa.

— Într-adevăr ? replică Fanny, dînd impresia că-și înăbușă amabil superioritatea. Cred că o să vă placă.

— O cunoașteți foarte bine ?

— Păi, știți, zise Fanny, cu o mișcare degajată din umerii ei frumoși, la Londra toată lumea se cunoaște. Am întîlnit-o în cursul călătoriei noastre aici, și, la drept vorbind, tata a fost la început cam supărat pe ea, fiindcă ne-a luat una din camerele reținute pentru noi de oamenii noștri. Dar, desigur, norul s-a risipit curînd și acum sîntem iarăși cu toții buni prieteni.

Deși această vizită nu-i dăduse încă prilej Micuței Dorrit să stea de vorbă cu doamna Gowan, între ele două se crease o înțelegere tacită care înlocuia cuvintele. Se uită la doamna Gowan cu un interes profund și neabătut ; timbrul glasului ei o impresiona ; nimic nu-i scăpa Micuței Dorrit din cele aflate lîngă ea, în jurul ei, sau legate cît de cît de ea. Era mai promptă în a pătrunde cea mai slabă undă de emoție la ea, decît în cazul oricui altcineva — cu excepția unei singure persoane.

— Te simți bine, zise ea, din seara aceea ?

— Destul de bine, draga mea. Și dumneata ?

— Oh, eu mă simt totdeauna bine, spuse Mica Dorrit, sfioasă. Eu... da, mulțumesc.

N-avea nici un motiv să șovăie și să se poticnească, doar că doamna Gowan îi atinsese mîna vorbind cu ea,

iar privirile li se întîlniseră. Ceva, ca un gînd neliniştitor din ochii aceia mari şi blinzi, o făcu pe Mica Dorrit să se întrerupă brusc.

— Ştiai că soţul meu ţine foarte mult la dumneata, încît aproape că ar trebui să fiu geloasă pe dumneata ? spuse doamna Gowan.

Mica Dorrit scuturâ din cap, roşind.

— Dacă ar repeta ce mi-a spus mie, ai afla că eşti cea mai calmă şi mai promptă fiinţă de pe lume, din oamenii pe care i-a cunoscut, care a sărit vreodată în ajutorul cuiva.

— Vorbeşte cu mult prea multă indulgenţă despre mine, rosti Mica Dorrit.

— De asta mă-ndoiesc ; dar nu mă-ndoiesc că trebuie să-i spun că sînteţi aici. Nu m-ar ierta dacă ar fi să vă las să plecaţi pe dumneavoastră şi pe domnişoara Dorrit, fără a-i da de veste. Îmi permiteţi ? Veţi putea scuza dezordinea şi lipsa de comoditate din atelierul unui pictor ?

Întrebările erau adresate domnişoarei Fanny, care răspunse cu graţie că nimic n-ar interesa-o şi n-ar încînta-o mai mult. Doamna Gowan se apropie de o uşă, privi într-o altă încăpere şi se întoarse.

— Faceţi-i plăcerea lui Henry şi intraţi, spuse ea, ştiu că se va bucura !

Cînd păşi înăuntru, Mica Dorrit dădu mai întîi cu ochii de Blandois din Paris — înfăşurat într-o pelerină largă, şi cu o pălărie cu boruri mari lăsate pe ochi — în picioare, cocoţat pe o estradă dintr-un ungher al odăii, la fel cum stătuse pe Marele Sf. Bernard, cînd braţele indicatoare din marginea drumului parcă toate făceau semn în sus către el. Fata se dădu înapoi la vederea acestei apariţii, iar el îi zîmbi.

— Nu vă speriaţi, spuse Gowan, părăsind şevaletul dindărătul uşii. Nu-i decît Blandois. Îmi slujeşte drept model astăzi. Schiţez un studiu după el. Fac economie de bani dacă-l folosesc pentru ceva util. Săracii de noi, pictorii, banii nu ne dau afară din casă.

Blandois din Paris îşi ridică pălăria cu boruri pleoştite şi salută domnişoarele, fără să iasă din colţul lui.

— Mii de scuze ! zise el. Dar acest *professore* de colea se poartă atît de cumplit cu mine, că mi-e şi frică să mă mişc.

— Atunci nu te mişca, spuse Gowan cu răceală, cînd cele două surori se apropiau de şevalet. Îngăduie domnişoarelor să vadă originalul mîzgălelii, ca să ştie măcar ce reprezintă. Iată-l, vedeţi. Un *bravo* aşteptîndu-şi prada, un nobil cu vază gata să-şi salveze patria, duşmanul comun pîndind ocazia să facă un rău cuiva, un mesager ceresc pregătindu-se să facă un bine cuiva... poate fi orice socotiţi că seamănă mai mult !

— *Professore mio,* hai să zicem un biet gentleman aşteptînd momentul să-şi prezinte omagiile eleganţei şi frumuseţii, interveni Blandois.

— Sau mai degrabă un *Cattivo soggetto mio,* replică Gowan, atingînd cu penelul chipul pictat, acolo unde cel al modelului se mişcase, adică un ucigaş, după săvîrşirea faptei. Descoperă-ţi obrazul din pelerină. Stai nemişcat.

Mîna lui Blandois tremura, dar rîse, de aceea se mişcă, bineînţeles.

— Observaţi că mai înainte se cam încăierase cu un alt ucigaş sau cu vreo victimă, spuse Gowan, pictîndu-i semne pe mînă, cu o tuşă iute, nerăbdătoare, stîngace. Astea-s urmele scărmănelii. Ieşi de sub pelerină, omule !... *Corpo di San Marco,* la ce te gîndeşti ?

Blandois din Paris se scutură iarăşi din tot trupul rîzînd, astfel că mîna îi tremura şi mai mult ; şi, ba o ducea în sus ca să-şi răsucească mustaţa, care părea umedă, ba se ridica în picioare, în poziţia cerută, din nou fălindu-se puţin.

Avea faţa îndreptată spre locul unde Mica Dorrit stătea în picioare lîngă şevalet şi o privea tot timpul. Odată atrasă de căutătura asta ciudată, ea nu-şi mai putu întoarce ochii, şi se fixau reciproc, neîntrerupt. Ea începu să tremure acum. Gowan, dîndu-şi seama şi crezînd că-i era teamă de cîinele mare de lîngă el, pe care fata îl mîngîia cu mîna pe cap şi acesta tocmai scosese un mîrîit surd, o privi şi-i spuse :

— Nu vă face nimic, domnişoară Dorrit.

— Nici nu mi-e teamă de el, replică ea într-un suflet, dar uitați-vă la el.

Cît ai clipi, Gowan aruncă penelul și prinse cîinele cu amîndouă mîinile de zgardă.

— Blandois, cum poți fi atît de stupid încît să-l provoci ! Pentru Dumnezeu... fir-ar să fie, are să te sfîșie bucăți ! Culcat, Leu ! N-auzi, sălbaticule !

Cîinele mare, fără să-i pese că aproape era strîns de gît cu zgarda, se trăgea îndărăt, cu toată puterea, ca să scape din mîna stăpînului, și pînă la urmă izbuti să ajungă în celălalt capăt al atelierului. Tocmai se pregătea să facă un salt, cînd stăpînul lui îl înșfăcă.

— Leu ! Leu ! Cîinele se ridicase în două labe și se dădu o luptă între stăpîn și cîine. Înapoi ! Culcat, Leu ! Pleacă din fața lui, Blandois ! Ce diavol ai stîrnit în cîinele ăsta !

— Eu nu i-am făcut nimic.

— Pleacă din fața lui, altminteri nu mai pot stăpîni fiara asta sălbatică ! Ieși din cameră ! Pe Dumnezeul meu, are să te sfîșie !

Cîinele, cu un lătrat feroce, încă se mai zbătea cînd Blandois dispăru ; apoi, în clipa în care animalul se potoli, stăpînul, doar întrucîtva mai puțin furios decît cîinele, îi trase o lovitură în cap și, dominîndu-l, îl izbi de mai multe ori plin de cruzime cu cîlcîiul cizmei, încît acum începu să-i curgă sînge din gură.

— Acum marș la colț, zise Gowan, și culcat, altfel te duc afară și te-mpușc.

Leu făcu așa cum i se poruncise și se culcă la pămînt, lingîndu-și botul și pieptul. Stăpînul său se opri o clipă să-și tragă răsuflarea și apoi, recăpătîndu-și obișnuitul sînge-rece, se întoarse să stea de vorbă cu nevastă-sa și cu vizitatoarele ei. Toată scena nu durase probabil mai mult de două minute.

— Haide, haide, Minnie ! Știi foarte bine că e totdeauna în toane bune și ascultător. Blandois trebuie să-l fi iritat... s-a strîmbat la el. Cîinele are și el simpatiile și antipatiile lui, iar pe Blandois nu prea-l înghite. Dar sînt sigur că recunoști și tu, Minnie, niciodată nu s-a mai purtat așa.

Minnie era prea tulburată ca să mai poată spune ceva drept răspuns ; Mica Dorrit se şi străduia s-o liniştească ; Fanny, care ţipase o dată sau de două ori, se agăţase de braţele lui Gowan după apărare ; Leu, grozăv de ruşinat că le pricinuise atîta spaimă, veni tîrîndu-se pe podea la picioarele stăpînei sale.

— Brută furioasă ! exclamă Gowan, lovindu-l iarăşi cu piciorul. Am să te pedepsesc pentru asta.

Şi din nou îl lovi o dată şi încă o dată.

— Oh, vă rog, nu-l mai pedepsiţi ! strigă Mica Dorrit. Nu-l mai loviţi. Uitaţi-vă ce cuminte e !

La rugămintea ei stăruitoare, Gowan îl cruţă şi merita intervenţia ei, căci într-adevăr acum era supus, îi părea rău şi se simţea nenorocit, atît cît te poţi aştepta de la un ciine.

Nu era uşor să-şi revină după o asemenea emoţie şi să continue vizita fără un sentiment de constrîngere, presupunînd chiar că prezenţa lui Fanny n-ar fi fost, chiar şi în cele mai bune împrejurări, oarecum o piedică. De-a lungul conversaţiei care urmă înainte ca cele două surori să-şi ia rămas bun, Micuţei Dorrit i se păru că domnul Gowan prea îşi trata soţia, în puternica lui afecţiune, ca pe un copil frumos. El nu se prea sinchisea, pare-se, de profunzimea simţămintelor neveste-si, despre care Mica Dorrit ştia că depăşeau nivelul de suprafaţă, şi se îndoia că sentimentele lui atingeau o asemenea adîncime. Se întreba dacă nu cumva aici trebuie căutată cauza lipsei lui de seriozitate, şi dacă nu se întîmplă cu oamenii, la fel ca şi cu vapoarele, care, navigînd pe ape prea puţin adînci şi numai stînci peste tot, ancora lor nu prinde nicăieri, aşa că plutesc anapoda, în derivă.

Gowan coborî scara împreună cu ele, cerîndu-şi scuze pe un ton hazliu de locuinţa umilă, unde nişte sărmane creaturi ca ei trebuiau să se limiteze, adăugînd că dacă nobilii şi puternicii Lipitoare, rudele sale, cărora le-ar fi îngrozitor de ruşine văzînd în ce sărăcie se zbat, le-ar oferi ceva mai bun, ar accepta să stea în condiţii mai comode, şi asta numai ca să-i oblige. La marginea canalului, ele au fost salutate de Blandois, destul de palid încă

din pricina aventurii prin care trecuse nu demult, deşi lua totul în glumă, rîzînd cînd cineva pomeni de Leu.

Părăsindu-i pe cei doi bărbaţi dinaintea casei, sub viţa-de-vie firavă, din care Gowan culegea frunze şi le împrăştia nepăsător în apă, pe cînd Blandois îşi aprindea o ţigară, surorile se îndepărtară în gondolă cu aceeaşi ceremonie precum veniseră. Trecuseră doar cîteva minute de cînd pluteau pe apă, cînd Mica Dorrit observă că Fanny îşi dădea aere mai mult decît era necesar în împrejurările acelea şi, cercetînd motivul în jur pe fereastră şi prin uşa deschisă, văzu limpede că le urmărea o altă gondolă.

Această gondolă le urmărise şi înainte, făcînd tot soiul de manevre : uneori pornea în faţă, apoi se oprea ca să le lase să treacă ; alteori, cînd canalul era îndeajuns de larg, venea chiar lîngă ambarcaţiunea lor, mergînd cot la cot cu ele, şi, în fine, alteori, urmîndu-le foarte aproape. Dar cum Fanny, treptat, nu se mai feri să ascundă faptul că se fandosea spre a atrage atenţia cuiva din cealaltă gondolă, prefăcîndu-se totodată că habar nu are de existenţa acelei persoane, Mica Dorrit sfîrşi prin a o întreba cine era.

— Nătărăul ăla, spuse Fanny, laconic.

— Cine ? se miră Mica Dorrit.

— Copila mea dragă, replică Fanny (pe un ton care dădea de înţeles că înainte de protestul unchiului ei ar fi spus : „Zău, ce proastă mai eşti"), ce greu pricepi tu ! Tînărul Sparkler.

Lasă în jos geamul din dreptul ei şi, rezemîndu-se pe spate, îşi sprijini indiferentă cotul de pervazul ferestrei şi începu să-şi facă vînt cu un superb evantai spaniol negru şi auriu. După ce gondola însoţitoare trecu iute iarăşi în faţă, făcînd să se zărească un ochi la fereastră, Fanny izbucni într-un rîs plin de cochetărie şi zise :

— Ai mai văzut un asemenea imbecil, scumpa mea ?

— Crezi că are de gînd să te urmărească tot drumul ? întrebă Mica Dorrit.

— Scumpa mea, replică Fanny, mi-e cu neputinţă să spun ce e în stare să facă un idiot la disperare, cine mai ştie ! Distanţele nu-s prea mari aici. Ar putea străbate toată Veneţia, îmi închipui, dacă moare de dor să mă vadă.

— Şi chiar moare de dor ? întrebă Mica Dorrit, cu o deşăvîrşită sinceritate.

— Ei, iubita mea, asta-i pe drept cuvînt o întrebare stînjenitoare pentru *mine,* spuse sora ei. Cred că da. Întreabă-l mai bine pe Edward. Mi se pare că i-a spus lui acest lucru. După cîte am auzit, se dă în spectacol la Cazino şi în alte locuri vorbind despre mine. Dar mai bine întreabă-l pe Edward, dacă vrei să afli.

— Mă mir că nu ne face o vizită, rosti Amy, după ce se gîndi o clipă.

— Dragă Amy, nedumerirea ta curînd va înceta dacă informaţiile mele sînt exacte. N-aş fi deloc surprinsă dacă ar veni chiar astăzi. Bietul de el, cred că a aşteptat doar să mai prindă puţin curaj.

— Ai să-l mai vezi ?

— De fapt, draga mea, spuse Fanny, depinde de împrejurări. Iar a venit. Uite-l. Ah, ce nătîng eşti !

Domnul Sparkler arăta, desigur, ca vai de capul lui, cu ochiul în fereastră ca o bulă de aer în geam, gata să oprească brusc gondola, deşi n-avea nici un motiv, în afară de cel pe care-l bănuim.

— Cînd m-ai întrebat dacă o să-l mai văd, draga mea, spuse Fanny, aproape la fel de calmă în atitudinea ei de graţioasă nepăsare ca şi doamna Merdle în persoană, ce voiai să spui ?

— Vreau să spun, rosti Mica Dorrit... cred că vreau să spun... tu ce zici, dragă Fanny ?

Fanny izbucni din nou în rîs, cu un aer condescendent, viclean şi amabil, deopotrivă ; apoi, petrecîndu-şi braţul pe după sora ei, într-un fel zglobiu şi plin de afecţiune, glăsui :

— Ia spune-mi acum, micuţa mea : cînd ne-am întîlnit cu femeia aceea la Martigny, cum ţi s-a părut că s-a descurcat ? Ai văzut ce hotărîre a luat, cît ai bate din palme ?

— Nu, Fanny.

— Atunci să-ţi spun eu, Amy. Şi-a zis în sinea ei : „N-am să fac niciodată aluzie la întîlnirea precedentă în împrejurări cu totul deosebite şi n-o să dau impresia că mi-aş închipui cumva că-s aceleaşi fete". Iată felul ei de

a ieşi dintr-o încurcătură. Ce ţi-am spus eu cînd am plecat din casa aceea de pe strada Harley ? Este femeia cea mai insolentă şi mai prefăcută din lume. Dar în privinţa obrăzniciei, scumpa mea, s-ar putea să-şi găsească naşul.

Şi, cu o mişcare plină de tîlc din evantaiul spaniol către propriul său piept, Fanny indica destul de limpede unde trebuia căutat un asemenea exemplar.

— Dar nu numai atît, continuă Fanny, ea face aceleaşi recomandări şi tînărului Sparkler, şi nu-i dă voie să umble după mine, pînă nu-i vîră în dovleacul lui cum nu se poate mai caraghios (căci aşa ceva numai cap nu poţi numi) să facă în aşa fel încît să se creadă că i-am căzut cu tronc pentru întîia oară în curtea aceea de han.

— De ce ? întrebă Mica Dorrit.

— De ce ? Doamne-sfinte, draga mea ! (iarăşi pe tonul: „Proastă mai eşti !") Cum poţi să pui o asemenea întrebare ? Nu vezi că între timp am devenit o partidă destul de bună pentru un asemenea nătărău ? Şi nu vezi, de asemenea, că ne pune comedia asta în spinare şi se preface — lepădînd-o de pe umerii ei (foarte buni umeri, ce-i drept), adăugă Fanny, uitîndu-se cu plăcere la ai săi — că se poartă astfel din consideraţie pentru sensibilitatea noastră ?

— Noi însă putem oricînd restabili adevărul.

— Da, dar, dacă-mi dai voie, tocmai asta nu vrem noi, replică Fanny. Nu, Amy, aşa ceva nu voi îngădui să se facă. Nu eu am inventat acest pretext, ci ea ; cînd are să se satură, vom vedea atunci.

Ameţită de triumful simţămintelor ei, domnişcara Fanny, folosind evantaiul cu o mînă, o strîngea de mijloc cu cealaltă pe soră-sa, de parcă ar fi strivit-o pe doamna Merdle.

— Nu, repetă Fanny. Să-şi dea seama că merg pe aceeaşi cale cu ea. Ea mi-a deschis ochii şi eu îmi văd de drum. Şi, cu binecuvîntarea soartei şi a norocului, voi continua să cultiv cunoştinţa cu femeia asta pînă ce-i voi fi dat cameristei sale, sub ochii stăpînei, lucruri de la croitoreasa mea, de zece ori mai frumoase şi mai scumpe decît cele primite altădată de la a ei !

Mica Dorrit tăcu ; ştia că nu avea nici un cuvînt de spus în chestiunea demnităţii de familie şi nu voia să

irosească fără rost favoarea surorii sale, de scurtă vreme recîştigată şi în chip atît de neaşteptat. Ea nu putea fi de acord, dar tăcu. Fanny îşi dădu foarte bine seama ce gîndea ea, atît de bine încît puţin după aceea o întrebă, iar răspunsul Micuţei Dorrit a fost :

— Ai intenţia să-l încurajezi pe domnul Sparkler, Fanny ?

— Să-l încurajez, drăga mea ? spuse sora ei, zîmbind dispreţuitoare. Depinde ce înţelegi tu prin „a încuraja". Nu, nu vreau să-l încurajez, dar am să fac din el un sclav.

Mica Dorrit o privi cu o expresie plină de seriozitate şi de îndoieli, dar Fanny nu putea fi oprită în felul acesta. Îşi strînse evantaiul negru şi aurit şi atinse cu el nasul soră-si, cu aerul unei frumuseţi orgolioase, conştiente de superioritatea sa, care se amuză instruind o prietenă neajutorată.

— Am să-l fac, dragă, să stea sluj în faţa mea, am să mi-l subjug. Şi dacă n-o voi subjuga şi pe maică-sa, nu e vina mea.

— Crezi — dragă Fanny, nu te supăra, acum sîntem atît de bune prietene — crezi că poţi vedea destul de bine ce se va întîmpla pînă la urmă ?

— Deocamdată n-aş putea spune, draga mea, că m-am gîndit prea mult la acest lucru, răspunse Fanny, cu supremă indiferenţă, totul la timpul cuvenit. Astea-s intenţiile mele. Şi, de fapt, mi-a trebuit atîta timp ca să ţi le spun, că am şi ajuns acasă. Iar la uşă, iată-l pe tînărul Sparkler întrebînd dacă e cineva înăuntru. Totul, desigur, pur şi simplu din întîmplare !

Într-adevăr, îndrăgostitul se afla în picioare în gondola lui cu portvizitul în mînă, afectînd că pune o întrebare unui servitor. Acest concurs de împrejurări îl determină o clipă mai apoi să se prezinte celor două domnişoare într-o postură care, mai demult, n-ar fi fost considerată de bun augur pentru reputaţia sa ; căci gondolierii domnişoarelor, destul de stînjeniţi de urmărire, provocaseră atît de iscusit o ciocnire cît se poate de lină cu barca domnului Sparkler, că tînărul nostru căzu de-a berbeleacul peste bord, ca un popic de dimensiuni mai mari, făcîn-

du-l să-şi arate tălpile încălţărilor subiectului pasiunii sale înflăcărate, pe cînd cea mai nobilă parte a anatomiei lui se zbătea în fundul ambarcaţiunii, în braţele unuia din oamenii săi.

Totuşi, deoarece domnişoara Fanny întrebă cu mult interes dacă domnul s-a lovit cumva, domnul Sparkler se ridică de jos într-o stare mai bună decît era de aşteptat şi îngăimă, roşind :

— Nu, cîtuşi de puţin.

Domnişoara Fanny nu-şi amintea să-l mai fi întîlnit vreodată pînă atunci şi îşi văzu de drum cu o mişcare distantă din cap, cînd el îşi rosti numele. Chiar şi atunci ea era stînjenită că numele acesta nu-i spunea nimic, pînă ce el declară că avusese onoarea s-o mai fi cunoscut la Martigny. Ea îşi aduse aminte apoi, exprimîndu-şi speranţa că doamna mama lui se simţea bine.

— Mulţumesc, bolborosi domnul Sparkler, se simte nemaipomenit de bine... Vreau să zic, destul de rău.

— E în Veneţia ? întrebă domnişoara Fanny.

— La Roma, răspunse domnul Sparkler. Eu sînt singur aici, singur. Am venit să-i fac o vizită domnului Edward Dorrit. De fapt şi domnului Dorrit. La drept vorbind, întregii familii.

Întorcîndu-se graţioasă către servitori, domnişoara Fanny întrebă dacă tatăl şi fratele ei erau acasă. La răspunsul lor afirmativ, domnul Sparkler îi oferi, umil, braţul domnişoarei Fanny, care îl acceptă şi urcă scara principală alături de tînăr ; dacă acesta încă ar mai fi crezut (şi nu exista nici un motiv de a se îndoi) că ea era o fată fără fumuri în cap, se cam înşela.

Ajungînd într-un salon igrasios, unde tapetele decolorate, de un verde marin trist, erau atît de uzate şi de vechi încît s-ar fi putut spune că se înrudeau cu smocurile de alge de mare care pluteau de colo-colo pe sub ferestre sau se agăţau pe ziduri vărsînd lacrimi pentru rubedeniile lor întemniţate, domnişoara Fanny trimise mesageri în căutarea tatălui şi a fratelui ei. Între timp, pînă să apară, ea luă o poziţie extrem de avantajoasă pe canapea, desăvîrşind cucerirea domnului Sparkler prin cîteva observaţii despre Dante — cunoscut tînărului drept un om excentric, un fel de ghiuj şiret, care avea obiceiul să poarte

o cunună de frunze pe cap și să se așeze pe un taburet la intrarea în catedrala din Florența, nimeni nu știe de ce.

Domnul Dorrit îl întîmpină pe oaspete cu cea mai mare bună-cuviință și cele mai distinse maniere. Se interesă îndeosebi de doamna Merdle. Se interesă îndeosebi de domnul Merdle. Domnul Sparkler spuse, sau mai degrabă i se scoteau cuvintele cu cleștele, că doamna Merdle se plictisise de casa de la țară și de vila din Brighton și, știți, neputînd rămîne la Londra, cînd nu se mai afla țipenie de om acolo și pentru că anul ăsta nu prea avea chef să facă vizite altora, s-a hotărît să dea o raită pe la Roma, unde o femeie ca dînsa, proverbial de frumoasă și fără fumuri în cap, era bineînțeles o mare achiziție pentru lumea bună. Cît despre domnul Merdle, oamenii de afaceri din centrul Londrei și de prin alte locuri deopotrivă aveau atît de mare nevoie de el și era un fenomen atît de nemaipomenit în materie de Bursă și Bancă, încît domnul Sparkler se îndoia că sistemul financiar al țării se putea lipsi de el, deși povara de pe umerii lui (domnul Sparkler nu ascundea acest lucru) era uneori cu mult prea grea, și că i-ar fi făcut desigur bine dacă schimba din cînd în cînd mediul și clima. Asupra lui însuși, domnul Sparkler comunică gazdelor că se va duce, din motive personale, peste tot unde se va afla familia Dorrit.

Acest uriaș efort de conversație ceru un anumit timp, dar a fost îndeplinit pînă la urmă. Odată adus la îndeplinire, domnul Dorrit își exprimă nădejdea că domnul Sparkler le va face plăcerea să ia curînd masa împreună cu ei. Domnul Sparkler primi invitația cu atîta bunăvoință, încît domnul Dorrit îl întrebă ce avea de gînd să facă, de pildă, în ziua aceea. Cum în ziua aceea nu avea nimic de făcut (îndeletnicirea lui de predilecție și cea pentru care era anume calificat), l-au reținut, fără nici o amînare ; el s-a angajat chiar să conducă domnișoarele la Operă în seara aceea.

La ora mesei, domnul Sparkler răsări din ape precum fiul lui Venus, imitînd-o pe maică-sa, și își făcu o splendidă apariție urcînd scara principală. Dacă Fanny fusese fermecătoare dimineață, acum era de trei ori mai fermecătoare, foarte frumos îmbrăcată, în culorile care-i veneau

cel mai bine, şi cu un aer de indiferenţă ce dubla şi nituia lanţurile domnului Sparkler.

— Aud că sînteţi în relaţii, domnule Sparkler, spuse gazda în timpul mesei, cu... hm... domnul Gowan, domnul Henry Gowan ?

— Foarte bune, domnule, replică domnul Sparkler. Mama lui şi maică-mea sînt prietene intime, de fapt.

— Dacă mă gîndeam mai devreme la acest lucru, Amy, reluă domnul Dorrit, pe un ton protector la fel de magnific precum cel al lordului Decimus în persoană, le puteai lăsa soţilor Gowan un bilet ca să-i pofteşti astăzi la masă. Cîţiva dintre oamenii noştri ar fi putut... hm... să-i ia şi să-i conducă înapoi acasă. Le puteam pune... hm... o gondolă la dispoziţie în acest scop. Îmi pare rău că am uitat. Te rog să-mi aminteşti mîine despre dînşii.

Mica Dorrit avea unele îndoieli în legătură cu felul cum domnul Henry Gowan va primi acest act de condescendenţă venit din partea lor, dar ea îi făgădui să nu piardă din vedere de a-i aduce aminte.

— Spuneţi-mi, vă rog, domnul Henry Gowan pictează... hm... portrete ? întrebă domnul Dorrit.

Domnul Sparkler era de părere că picta orice, numai să i se fi comandat.

— Nu merge pe o cale anumită ? mai spuse domnul Dorrit.

Domnul Sparkler, pe care dragostea îl făcea să fie mai scînteietor [1] ca de obicei, răspunse că pentru a merge pe o cale anumită omul are nevoie de o anumită pereche de încălţăminte ; de pildă, pentru vînătoare, încălţăminte de vînătoare, pentru cricket, încălţăminte de cricket, în vreme ce domnul Henry Gowan, după cum credea el, n-avea o pereche anumită de pantofi.

— Nici o specialitate ? întrebă din nou domnul Dorrit.

Acest cuvînt fiind prea lung pentru domnul Sparkler, cu mintea istovită din pricina ultimului efort, răspunse :

— Nu, mulţumesc. Rareori servesc aşa ceva.

— Ei bine ! exclamă domnul Dorrit. Mi-ar face mare plăcere să ofer unui gentleman cu asemenea relaţii...

[1] Joc de cuvinte. Numele Sparkler vine de la cuvîntul *sparkle*, în traducere *scînteie*.

hm... o mărturie a dorinței pe care o am de a contribui la succesul și dezvoltarea... hm... germenilor geniului său. Cred că trebuie să-l angajez pe domnul Gowan să-mi facă portretul. Dacă rezultatul va fi... hm... satisfăcător, pentru ambele părți, s-ar putea apoi să-l angajez să-și încerce talentul și cu ceilalți din familia mea.

Atunci îi veni domnului Sparkler în minte gîndul original și îndrăzneț că era momentul să spună că exista un *anumit* membru în familie (accentuînd în mod special anumit) pe care nici un pictor nu l-ar putea reda cum se cuvine. Dar deoarece îi lipseau cuvintele potrivite pentru a-și exprima ideea, praful se alese de ea.

Aceasta cu atît mai regretabil cu cît domnișoara Fanny aplauda enorm planul cu portretul, stăruind ca tatăl ei să-l și pună în aplicare. Presupunea, după cum spuse ea, că domnul Gowan își jertfise o carieră strălucită căsătorindu-se cu drăgălașa lui soție, iar dragostea într-o colibă, pictînd tablouri ca să-ți plătești masa, totul i se părea atît de interesant, de încîntător, încît îl rugă pe tatăl ei să-i facă această comandă, fie că ar fi fost sau nu în stare de a executa un portret care să semene cu realitatea ; deși ea și Amy știau că va fi în stare, căci văzuseră în dimineața aceea pe șevaletul lui un portret expresiv, pe care au avut prilejul să-l compare cu originalul. Aceste observații l-au făcut pe domnul Sparkler să-și iasă aproape din minți (poate că asta era și intenția), căci, în vreme ce, pe de o parte, dădeau de înțeles că domnișoara Fanny părea susceptibilă la pasiuni duioase, pe de altă parte, ea însăși se arăta atît de nevinovat inconștientă de admirația stîrnită în el, încît tînărul simțea că-i ies ochii din cap de gelozie pentru un rival necunoscut.

După masă, toți coborîră iarăși pe mare, apoi urcară de acolo scara Operei — precedați de unul din gondolierii lor, triton înarmat cu un felinar mare — și intrară în loja familiei, iar pentru domnul Sparkler începu o seară de tortură. Cum sala era cufundată în întuneric, iar loja luminată, mai mulți tineri tot dădeau tîrcoale pe acolo în timpul reprezentației ; pe Fanny, acești tineri o interesau atît de mult și lua atitudini atît de fermecătoare de-a lungul conversației cu ei, cînd le făcea mici confidențe

şi cînd se ciorovăiau asupra identităţii persoanelor din lojile mai îndepărtate, încît sărmanul Sparkler simţea că urăşte întreaga omenire. La sfîrşitul spectacolului, el a avut însă o dublă consolare. I-a dat să-i ţină evantaiul în vreme ce-şi potrivea pelerina, apoi i-a acordat binecuvîntatul privilegiu de a-i oferi braţul cînd să coboare scara din nou. Aceste fărîme de încurajare, gîndea domnul Sparkler, îl ajutau doar ca să nu-şi piardă cumpătul ; şi nu este exclus ca şi domnişoara Dorrit să fi gîndit la fel.

Tritonul cu felinarul aştepta la uşa lojii ; alţi tritoni cu alte felinare aşteptau la multe alte uşi. Tritonul familiei Dorrit lăsase în jos felinarul ca să lumineze scara, şi domnul Sparkler nu făcu decît să mai adauge un rînd de lanţuri pe lîngă celelalte, cînd privi picioruşele splendide coborînd scînteietoare treptele alături de el. Printre cei care tot dădeau tîrcoale prin preajmă se afla şi Blandois din Paris. El spuse cîteva cuvinte şi apoi merse mai departe alături de Fanny.

Mica Dorrit era în faţă cu fratele ei şi doamna General (domnul Dorrit rămăsese acasă) ; dar la marginea cheiului se reîntîlniră cu toţii. Amy tresări văzîndu-l atît de aproape de ea, ajutînd-o pe Fanny să urce în gondolă.

— Gowan a avut o pierdere, spuse el, de cînd i-a fost dată fericirea să primească astăzi vizita a două domnişoare frumoase.

— O pierdere ? repetă Fanny (pe care nefericitul Sparkler o părăsise), luîndu-şi locul în barcă.

— O pierdere, zise Blandois. Cîinele lui, Leu.

Mîna Micuţei Dorrit se afla într-a lui cînd rostise aceste cuvinte.

— E mort, adăugă Blandois.

— Mort ? se auzi ca un ecou glasul Micuţei Dorrit. Cîinele acela nobil ?

— Pe cuvîntul meu, dragele mele domnişoare ! exclamă Blandois zîmbind şi ridicînd din umeri, cineva a otrăvit cîinele acela nobil. E mort... mort ca şi dogii [1].

[1] Existenţa dogilor a încetat în Italia după 1799.

Capitolul VII

MAI ALES DESPRE PRUNE ŞI PRISME

DOAMNA General, totdeauna pe capră, ţinînd zdravăn frîul convenienţelor, se străduia să aplice o spoială prietenei sale tinere şi foarte dragi, iar prietena sa tînără şi foarte dragă îşi dădea osteneala să se supună. Oricît de greu i-ar fi fost în cursul vieţii ei trudnice de a atinge felurite ţeluri, niciodată nu-i fusese greu ca acum, cînd se lăsa poleită de către doamna General. Ce-i drept, trăia clipe de nelinişte şi stînjeneală simţind la lucru mîna ei atentă. Dar se resemnă în faţa trebuinţelor pe care le avea familia, în epoca sa de măreţie, aşa cum se resemnase dinaintea trebuinţelor familiei în epoca sa de mizerie, cedînd propriilor ei porniri nicidecum mai mult spaţiu decît cedase odinioară senzaţiei de foame, pe vremea cînd îşi punea deoparte masa de prînz ca să aibă ce-i da tatălui ei la cină.

De-a lungul caznei impuse de doamna General exista o singură mîngîiere care-i venea în ajutor şi o susţinea, făcînd-o mai recunoscătoare decît ar fi judecat că se cuvenea un suflet mai puţin devotat, mai puţin afectuos şi mai puţin obişnuit cu lupta şi sacrificiul ; de fapt, cum se întîmplă adesea în viaţă, spirite ca cel al Micăi Dorrit nu par să judece nici pe departe atît de atent ca cei care profită de pe urma lor. Această mîngîiere a Micăi Dorrit era bunăvoinţa continuă a surorii ei. Deoarece pentru ea n-avea importanţă faptul că bunăvoinţa aceasta se manifesta sub forma unei ocrotiri îngăduitoare, pînă la urmă s-a obişnuit. Ce importanţă avea dacă astfel ocupa o poziţie subordonată şi făcea din ea domnişoara de onoare din suita lui Fanny, în carul triumfal unde aceasta trona, aşteptînd osanale ; nici nu dorea un loc mai bun. Totdeauna plină de admiraţie pentru frumuseţea, graţia şi spontaneitatea lui Fanny, fără să întrebe cît revenea propriei sale inimi din profunda afecţiune pentru sora ei

şi cît revenea inimii lui Fanny, îi acorda întreaga duioşie de soră, zăgăzuită în sufletul ei mare.

Cantitatea enormă de prune şi prisme cu care doamna General împresura viaţa de familie, laolaltă cu veşnicele salturi făcute de Fanny în lumea bună nu lăsau decît nişte sărmane resturi de naturaleţe la fundul amestecului. Iată de ce faptul de a schimba confidenţe cu Fanny era îndoit de preţios pentru Mica Dorrit, sporind savoarea prilejuită.

— Amy, zise Fanny într-o seară cînd rămaseră singure, după o zi obositoare, încît Mica Dorrit se simţea istovită, iar Fanny se mai avîntase o dată în societate cu neţărmurită plăcere, vreau să-ţi împărtăşesc o taină, pe care s-o păstrezi în căpşorul tău. Cred că nu ghiceşti ce-ar putea fi.

— Aşa cred şi eu, draga mea, spuse Mica Dorrit.

— Poftim, îţi dau şi cheia enigmei, fetiţo, reluă Fanny. Doamna General.

Prune şi prisme în mii de combinaţii, plicticos vînturate ziulica întreagă — cînd totul nu era decît suprafaţă, spoială şi umbră fără substanţă. Mica Dorrit făcea impresia că speră să fie vorba de doamna General, care se urcase frumuşel în pat pentru cîteva ceasuri.

— *Acum,* poţi ghici, Amy ? întrebă Fanny.

— Nu, dragă. Dacă nu cumva am făcut ceva, zise Mica Dorrit, puţin speriată la gîndul că spoiala ar fi putut crăpa şi suprafaţa s-ar fi asprit.

Fanny era atît de amuzată de această temere, încît îşi luă evantaiul favorit (se aşezase la masa de toaletă, jur împrejur cu un arsenal de instrumente fioroase, care majoritatea mai fumegau încă de sîngele din inima lui Sparkler) şi o atinse cu el pe soră-sa peste nas, de cîteva ori, rîzînd tot timpul.

— Oh, micuţa noastră Amy, micuţa noastră Amy ! exclamă Fanny. Ce timidă gîsculiţă mai e şi micuţa noastră Amy ! Dar nu-i nimic de rîs. Dimpotrivă, sînt foarte supărată, draga mea.

— Dacă eu n-am nici un amestec, atunci mi-e totuna, replică sora ei, zîmbind.

— Ah, mie însă nu mi-e totuna, spuse Fanny, și nici ție, drăgălașo, cînd te voi pune la curent. Amy, nu te-a mirat niciodată văzînd că cineva este cumplit de politicos cu doamna General ?

— Toată lumea e politicoasă cu doamna General, zise Mica Dorrit. Pentru că...

— Pentru că de atîta răceală lumea devine politicoasă în fața ei ? o întrerupse Fanny. Nu asta vreau să spun, ci cu totul altceva. Ia să vedem ! Nu te-a izbit niciodată, Amy, politețea cumplită a tatii față de doamna General ?

Amy murmură „nu", și părea complet zăpăcită.

— Nu, cred și eu. Dar așa este, rosti Fanny. Așa este, Amy. Și nu uita vorbele mele. Doamna General are planuri cu tata !

— Dragă Fanny, îți închipui tu că doamna General ar putea să aibă planuri cu cineva ?

— Dacă-mi închipui ? replică Fanny. Iubita mea, știu sigur. Ascultă ce-ți spun eu, are anumite planuri cu tata. Și mai mult decît atît, susțin că tata o socotește o adevărată minune, un fenomen al distincției și o nemaipomenită achiziție a familiei noastre, încît e gata, în orice clipă, să se lase fermecat de ea. Nostimă perspectivă pentru viitor ! Ia gîndește-te, mă vezi cu doamna General drept mamă ?...

Mica Dorrit nu răspunse la „mă vezi cu doamna General drept mamă ?" dar părea neliniștită că o făcuse pe Fanny să ajungă la asemenea concluzii.

— Dumnezeule sfinte, draga mea ! exclamă Fanny acru. Te pomenești c-o să mă-ntrebi și cum de știu cînd cineva se îndrăgostește de mine ! Păi, sigur că știu. Asta se-ntîmplă destul de des și eu știu totdeauna. Cam la fel este și cu ceea ce spun eu, cred. În orice caz, îmi dau seama.

— L-ai auzit vreodată pe tata spunînd ceva ?

— Dacă l-am auzit spunînd ceva ? repetă Fanny. Scumpa mea fetiță, ce rost avea să fi spus ceva pînă acum ?

— Dar pe doamna General ai auzit-o vreodată spunînd ceva ?

— Dumnezeule mare, Amy ! replică Fanny. Ți-ai și găsit cine să vorbească despre așa ceva ! Nu-i absolut lim-

pede, ca lumina zilei, că n-are altceva mai bun de făcut, deocamdată, decît să se ţină dreaptă ca un par, cu mîinile veşnic înmănuşate, exasperant, şi să umble măturînd duşumeaua cu fustele ? Mai zi ceva ! Dacă are în mînă asul de atu la *whist*, nu mai este nevoie să spună o iotă. S-ar fi dat de gol în timpul jocului.

— Recunoaşte cel puţin că poate te-nşeli, Fanny. Ia să vedem, nu-i posibil ?

— Ba da, *ar fi* posibil, rosti Fanny, dar nu mă-nşel. Totuşi, mă bucur că întrevezi o asemenea scăpare, draga mea, şi mă bucur că poţi lua lucrurile cu destul sînge rece ca să crezi într-o astfel de posibilitate. Asta îmi dă ghes să sper că vei putea suporta această legătură. Eu, una, n-aş putea suporta aşa ceva, şi nici n-aş încerca. Mai degrabă m-aş căsători cu tînărul Sparkler.

— Oh, Fanny, să nu te căsătoreşti niciodată cu el, orice-ar fi !

— Pe cuvîntul meu, draga mea, replică tînăra domnişoară, extrem de indiferentă, n-aş pune mîna-n foc nici pentru asta. Nimeni nu ştie ce se poate întîmpla. Mai ales că atunci aş avea deseori prilejul să-i plătesc acestei femei cu aceeaşi monedă. Şi sînt absolut hotărîtă, Amy, să mă slujesc din plin de ocazia asta.

Aici se termină convorbirea dintre surori ; dar mărturisirile făcute asupra celor două subiecte, doamna General şi domnul Sparkler, ocupau un loc deosebit de important în mintea Micăi Dorrit, de aceea îi dădeau mult de gîndit.

De multă vreme doamna General îşi compusese în atitudinea sa o pavăză de apărare atît de desăvîrşită, încît nu se putea observa ce se ascundea dincolo de această pavăză, admiţînd că ar fi existat ceva. Domnul Dorrit era, fără tăgadă, foarte politicos cu doamna General şi avea despre dînsa o părere excelentă ; Fanny însă, mai totdeauna nestăvilită, putea lesne greşi de aceea. Chestiunea Sparkler, dimpotrivă, se prezenta cu totul diferit, astfel că oricine îşi putea da seama ce se petrece, iar Mica Dorrit a înţeles şi ea, cumpănind lucrurile, chinuită de fel de fel de îndoieli şi semne de întrebare.

Devotamentul domnului Sparkler nu putea fi egalat decît de toanele şi cruzimea celei care-l înrobise. Uneori îl copleşea prin atenţii, că de bucurie chicotea cu glas tare ; a doua zi, sau un ceas mai apoi, îl neglija cu totul şi cu totul, lăsîndu-l să cadă într-o beznă abisală, încît trebuia să-şi ascundă gemetele, prefăcîndu-se, stîngaci, că tuşeşte. Prezenţa lui statornică n-o mişca deloc pe Fanny, cu toate că era nedespărţit de Edward, încît, atunci cînd acest tînăr dorea să-şi mai schimbe compania, se vedea în situaţia plicticoasă de a dispărea ca un răufăcător, pe uşi secrete, pe căi dosnice şi cu bărci tăinuite ; era totuşi grijuliu să afle cum se simţea domnul Dorrit şi venea din două în două zile să se intereseze, ca şi cum domnul Dorrit ar fi zăcut pradă unei febre intermitente ; se plimba cu gondola în sus şi în jos, prin faţa ferestrelor principale, de parcă făcuse un pariu straşnic să străbată pe apă o mie de leghe într-o mie de ore [1] ; însă de fiecare dată cînd gondola iubitei lui părăsea poarta, gondola domnului Sparkler ţişnea din vreo ascunzătoare acvatică şi pornea în urmărire, ca şi cum ea ar fi fost o frumoasă contrabandistă, iar el vameşul. Cine ştie dacă totul nu se datora faptului că robusta lui constituţie naturală se fortifica şi mai mult expunîndu-se atît de îndelung la aerul sărat al mării, încît de aceea domnul Sparkler, fiziceşte, nu părea să sufere ; dar oricare ar fi fost pricina, el avea prea puţine şanse de a înduioşa inima iubitei sale printr-o sănătate îngrijorătoare, căci se făcea tot mai rotofei, iar această particularitate în înfăţişarea lui, aducînd mai degrabă a băiat umflat decît a tînăr, se accentua nemaipomenit şi sfîrşi prin a ajunge un om puhav, roşu la chip.

Blandois veni să-şi prezinte omagiile domnului Dorrit, care îl primi binevoitor, ca pe un prieten de-al domnului Gowan şi pomeni despre ideea de a-i face o comandă domnului Gowan, prin care numele lui să fie transmis generaţiilor viitoare. Blandois salutînd ideea cu entuziasm, domnul Dorrit se gîndi că poate domnului Blandois i-ar face plăcere să comunice prietenului său marea ocazie

[1] În 1851, un anume Searle străbătuse cu piciorul o mie de leghe într-o mie de ore, fără întrerupere (la Red House, Buttersea).

care i se oferea. Domnul Blandois acceptă însărcinarea în felul lui elegant și degajat și se jură că o va duce la îndeplinire pînă cel mult într-un ceas.

Cînd îi aduse vestea lui Gowan, maestrul îl trimise cu multă generozitate pe domnul Dorrit la naiba de vreo zece ori (căci nu putea suferi mecenatul, la fel cum nu putea suferi nici lipsa mecenatului), cît pe aici să se certe cu prietenul lui, pentru că-i adusese mesajul.

— Poate că văd eu greșit lucrurile, Blandois, spuse el, dar, zău, nu pricep de ce te amesteci tu în treaba asta!

— Să mor dacă pricep, replică Blandois. Doar atît, fac un serviciu prietenului meu.

— Vîrîndu-mi în buzunar bani de la un parvenit? reluă Gowan, încruntîndu-se. Asta ai vrut? Spune-i celuilalt prieten al tău să-și comande portretul la un pictor de firme și să-l folosească drept firmă pentru o circiumă. Dar cine crezi că sînt, și cine e el?

— *Professore,* replică emisarul, și cine e Blandois?

Fără să pară cîtuși de puțin interesat de cea de-a doua întrebare, Gowan începu să fluiere supărat ca să-l alunge pe domnul Dorrit din minte. Dar a doua zi, chiar el reluă chestiunea, spunînd pe un ton indiferent și cu un rîs disprețuitor:

— Ei, Blandois, cînd urmează să ne ducem la acest mecena al tău? Noi, muncitorii zilieri, trebuie să folosim prilejul cînd ni se ivește în cale. Cînd mergem să ne ocupăm de treaba asta?

— Cînd vrei, răspunse Blandois jignit, cînd îți face plăcere. Ce mă privește pe mine? Ce am eu cu asta?

— Îți pot spune că mă privește pe mine. Pentru mine înseamnă pîine și brînză. Omul trebuie să mănînce. Așa că, hai, bunul meu Blandois.

Domnul Dorrit îi primi în prezența fiicelor sale și a domnului Sparkler, care, printr-o surprinzătoare întîmplare, tocmai atunci era în vizită acolo.

— Ce mai faci, Sparkler? i se adresă Gowan nepăsător. Cînd ți-e dat să trăiești de pe urma agerimii tale, băiete, te descurci mai bine decît mine, sper.

Domnul Dorrit își prezentă apoi propunerea.

— Domnule, zise Gowan, rîzînd, după ce ascultă cu un aer destul de binevoitor. Sînt nou în meserie și încă

puțin inițiat în misterele ei. Cred că va trebui să vă privesc din mai multe unghiuri, să vă spun că sînteți un model excelent și să văd cînd voi fi destul de liber ca să mă consacru cu tot entuziasmul necesar portretului frumos pe care intenționez să vi-l fac. Vă asigur (și din nou rîse) că mă simt ca un trădător în lumea unor ființe dragi, înzestrate, bune, nobile, confrații mei artiști, pentru că nu pot face mai bine acest hocus-pocus. Dar eu n-am fost crescut de mic în acest spirit, și acum e prea tîrziu să mai învăț. Or, la drept vorbind, sînt un foarte prost pictor, dar, în general, nu cu mult mai prost decît ceilalți. Dacă aveți de gînd să risipiți o sută de galbeni, cum eu sînt tot așa de sărac precum de obicei cea mai mare parte a rudelor sărace de familie bună, vă voi rămîne foarte îndatorat dacă-i veți cheltui în favoarea mea. Pentru acești bani voi căuta să mă întrec pe mine însumi, iar dacă rezultatul va fi prost, ei bine, dumneavoastră veți avea probabil un tablou prost, semnat de un nume mărunt, în locul unui portret prost, semnat de un nume mare.

Deși tonul nu era cel la care se așteptase domnul Dorrit, în general nu-i displăcu, dimpotrivă. Aceasta dovedea că avea de-a face cu un gentleman cu rude suspuse și nu cu un simplu meseriaș, față de care să se simtă obligat. Își exprimă satisfacția lăsîndu-se pe mîinile domnului Gowan, cu credința că spera să aibă plăcerea de a se cunoaște mai bine și în particular.

— Sînteți foarte amabil, spuse Gowan. N-am renunțat la societate de cînd am intrat în breasla mînuitorilor penelului (oamenii cei mai încîntători de pe fața pămîntului), și mă bucur cînd uneori mai simt mirosul fin, de odinioară, al prafului de pușcă de pe cîmpul de luptă, deși pînă la urmă am nimerit tocmai în profesiunea actuală. Să nu credeți cumva, domnule Dorrit (și iarăși rîse în chipul cel mai degajat), că intru în francmasoneria corporației — deoarece nu-i așa ; pe cuvîntul meu, nu mă pot abține să n-o trădez oriunde m-aș duce... pe dumnezeul meu, o iubesc și respect din toată inima corporația asta — dacă vă propun o dată și un loc.

Ah ! Domnul Dorrit nu putea avea... hm ! asemenea bănuieli, în fața sincerității domnului Gowan.

— Sînteţi din nou foarte amabil, zise Gowan. Domnule Dorrit, am auzit că plecaţi la Roma. Şi eu mă duc la Roma.; am nişte prieteni acolo. Daţi-mi voie să încep nedreptatea pe care am conspirat să v-o fac, acolo... nu aici. Cu toţii vom fi hăituiţi către sfîrşitul şederii noastre aici, şi deşi nu există în toată Veneţia om mai sărac decît mine printre cei care mai au mîneci întregi la haină, încă n-am ucis cu desăvîrşire amatorul din mine... iată că din nou îmi compromit bresla !... şi nu mă pot apuca în grabă de lucru numai de hatîrul cîtorva gologani.

Aceste observaţii n-au fost mai puţin favorabil primite ca cele dinainte. Ele au însemnat preludiul primei invitaţii a domnului şi doamnei Gowan la masă ; ele l-au situat pe Gowan cu dibăcie pe făgaşul lui obişnuit în această nouă familie.

Aceste observaţii îi situară şi soţia pe făgaşul ei obişnuit. Domnişoara Fanny înţelese, cu deosebită limpezime, că farmecul doamnei Gowan îl costase foarte scump pe bărbatul său, că din pricina ei avuseseră loc mari tulburări în familia Lipitoare şi că văduva doamnă Gowan, cu inima zdrobită aproape, se împotrivise cu hotărîre la căsătorie, dar că pînă la urmă dragostea maternă învinsese. Doamna General înţelese nu mai puţin desluşit că această alianţă adusese multă tristeţe şi discordii în familie. Despre onestul domn Meagles nu se prea vorbea ; doar că era destul de firesc ca un asemenea om să fi dorit să-şi ridice fiica din poziţia obscură în care se afla el, aşa că nimeni nu-l putea învinui că a făcut tot ce i-a stat în putere ca să-şi atingă scopul.

Interesul pe care Mica Dorrit îl avea faţă de fermecătorul subiect al acestei istorii lesne acceptate era prea sincer şi prea plin de precauţie ca să n-o determine să vadă lucrurile în adevărata lor lumină. Ea înţelegea, în parte, că umbra de tristeţe în care trăia doamna Gowan trebuia atribuită legendei în chestiune ; avea convingerea chiar, intuitiv, că nu conţinea nici un pic de adevăr. Dar de aici s-au ivit unele piedici în raporturile mai strînse cu doamna Gowan, căci şcoala convenienţelor, a „prunelor şi prismelor", îi arăta o politeţe excesivă, fără a fi prea apropiată de ea, iar Mica Dorrit, bursieră

cu de-a sila a acestei instituții, era obligată să se supună cu smerenie regulilor în vigoare.

Totuși, între ele se și statornicise o înțelegere plină de simpatie care le înlesnea trecerea peste cele mai mari dificultăți și schimbase în prietenie relații mai restrînse. Și, ca și cum întîmplarea părea să le fie favorabilă, ele se simțeau atrase reciproc prin aversiunea pe care fiecare părea să o observe la cealaltă față de Blandois din Paris, aversiune vecină cu repulsia, cu antipatia naturală și oroarea stîrnită de creaturile odioase din lumea reptilelor.

Pe lîngă afinitatea aceasta spirituală activă dintre ele, mai exista o alta, pasivă. Față de amîndouă, Blandois se purta în exact același fel, dar atitudinea lui în raport cu ele două avea invariabil ceva deosebit de atitudinea față de restul lumii. Deosebirea, privită dinafară, era prea neînsemnată ca să fie deslușită de alții, lor însă nu le scăpa. O simplă clipire din ochii lui răi, un simplu gest din mîna lui albă și netedă, o simplă idee, o adăugire, cît de cît, în mișcarea nasului care se lăsa în jos și a mustății care se zbîrlea, mișcare atît de des vizibilă pe chipul său, le comunica amîndorura aceeași mostră de lăudăroșenie, adresată anume lor, ca și cum ar fi spus : „Eu am o putere secretă în această direcție. Știu eu ce știu."

Nici una, nici cealaltă nu și-au dat seama despre asta destul de bine, n-au fost perfect conștiente decît în ziua cînd el veni la domnul Dorrit să-și ia rămas bun înainte de a părăsi Veneția. Apăruse și doamna Gowan în același scop, și el le găsi pe cele două prietene singure, ceilalți ai casei fiind plecați. Ele nu apucaseră să fie împreună nici cinci minute, cînd, cu expresia lui ciudată, și părea să spună : „Aveați de gînd să vorbiți despre mine. Ah ! Iată-mă, aici sînt, ca să vă împiedic !"

— Vine și Gowan aici ? întrebă Blandois cu un zîmbet.

Doamna Gowan răspunse că nu vine.

— Nu vine ! exclamă Blandois. Îngăduiți servitorului dumneavoastră devotat, cînd plecați de aici, să vă conducă pînă acasă.

— Mulțumesc ; dar nu merg acasă.

— Nu mergeți acasă ? ! se miră Blandois. Atunci sînt de prisos.

Poate astfel şi era ; dar nu se simţea chiar aşa de prisos de vreme ce nu-şi lua tălpăşiţa să le lase singure. Rămase şi făcu risipă de complimente delicate, adresate lor, în cuvinte dintre cele mai alese ; dar în tot acest timp, parcă repeta întruna : „Nu, nu, nu, dragele mele doamne. Iată-mă, aici sînt, am picat anume ca să vă împiedic."

El le dădea atît de limpede de înţeles acest lucru, atît de diabolic stăruia să rămînă, că în cele din urmă doamna Gowan se ridică să plece. Deoarece el întinse mîna s-o conducă pe doamna Gowan pe scări în jos, reţinu mîna Micăi Dorrit într-ale ei, strîngîndu-i-o în semn de avertisment, şi spuse :

— Nu, mulţumesc. Dar dacă vreţi să fiţi atît de amabil să vedeţi dacă gondolierul meu mă aşteaptă, v-aş fi îndatorată.

Nu mai avu încotro, trebui să coboare înaintea lor. Cînd se îndepărtă, cu pălăria în mînă, doamna Gowan spuse în şoaptă :

— El a ucis cîinele.

— Ştie şi domnul Gowan asta ? întrebă Mica Dorrit, de asemenea în şoaptă.

— Nimeni nu ştie. Nu te uita la mine, uită-te spre el. Are să se-ntoarcă într-o clipă. Nimeni nu ştie, dar eu sînt sigură de asta. Dumneata nu crezi ?

— Ba da... şi eu cred, răspunse Mica Dorrit.

— Henry ţine la el şi nu-l vede niciodată cu ochi răi. E atît de generos şi de sincer. Dar sînt sigură că dumneata şi cu mine ştim cîte parale face. L-a convins pe Henry că bietul cîine fusese otrăvit dinainte, cînd se schimbase atît de mult încît a sărit asupra lui. Henry crede asta, dar noi nu. Văd că trage cu urechea, însă nu ne poate auzi. La revedere, scumpa mea. La revedere !

Rosti cu glas tare ultimele cuvinte, cînd vigilentul Blandois se opri, întoarse capul, ca să le privească de jos. În clipa aceea, cu toată politeţea lui extremă, arăta în aşa hal, încît un adevărat filantrop n-ar fi avut desigur nimic altceva mai bun de făcut decît să-i lege un bolovan de gît şi să-i dea un brînci în apa care clipocea la piciorul bolţii întunecoase unde se afla el. Nefiind însă prin preajmă un asemenea obläduitor al omenirii, o ajută

pe doamna Gowan să urce în barcă şi zăbovi acolo pînă ce dispăruse din vedere pe canalul îngust, după care se ajută singur să intre în propria lui barcă şi plecă la rîndu-i.

Mica Dorrit îşi spunea uneori, ca şi de astă dată, că el prea pătrunsese lesne în casa tatălui ei. Dar atît de mulţi oameni şi aşa de diferiţi făceau la fel de cînd taică-său începuse să deprindă maniile mondene ale fiicei lui mai mari, încît cazul acestuia nu era ceva excepţional. Casa Dorrit fusese cuprinsă de o adevărată furie în a-şi crea cunoştinţe, faţă de care să-şi impună averea şi importanţa.

Micăi Dorrit i se părea, în general, că lumea în care trăiau semăna cu un soi de Marshalsea, de o categorie superioară. Numeroşi oameni plecau în străinătate aproape din aceleaşi motive pentru care ceilalţi intrau în închisoare — unii din pricina datoriilor, alţii ca să-şi omoare vremea, ori din motive de familie, din curiozitate sau pur şi simplu fiindcă nu erau în stare să facă nimic la ei acasă. În oraşele astea străine erau daţi în grija unor comisionari şi a însoţitorilor locali, ca şi datornicii aduşi în închisoare. Colindau prin biserici şi muzee, aidoma aproape ca odinioară datornicii, în felul acela jalnic, prin curtea închisorii. Erau gata de obicei să plece a doua zi sau săptămîna următoare, dar rareori ştiau ce avea să se întîmple, şi aproape niciodată nu făceau ceea ce hotărau, ori nu se duceau acolo unde spuneau că se duc — şi aici se asemănau mult cu deţinuţii pentru datorii. Plăteau scump ca să se instaleze în condiţii sărăcăcioase şi discreditau locuri unde pretindeau că s-au simţit bine : exact obiceiul de la Marshalsea. Cînd plecau, stîrneau invidii printre cei care rămîneau, dînd impresia că nu vor să plece : iarăşi acelaşi obicei statornicit la Marshalsea. Totdeauna aveau pe buze un anumit număr de cuvinte şi expresii, limbajul turiştilor, dar care aparţinea şi pensionarilor din salonul-cafenea al temniţei. Erau deopotrivă de neputincioşi să se apuce de vreo treabă ; se corupeau reciproc, la fel ca şi deţinuţii ; se îmbrăcau neglijent şi duceau o viaţă de azi pe mîine — iarăşi întocmai ca cei de la Marshalsea.

Veni și timpul cînd șederea familiei Dorrit la Veneția ajunsese la capăt, și cînd întreaga caravană porni spre Roma. Spectacolul italian de la începutul călătoriei li se înfățișă din nou ochilor, devenind mai murdar și mai dezolant pe măsură ce înaintau, și, trecînd în cele din urmă prin locuri unde și aerul era stricat, ajunseră la destinație. Li se reținuse o reședință splendidă pe Corso și acolo se instalară, într-un oraș unde totul se străduia parcă să rămînă de-a pururi imobil pe ruinele trecutului, în afară de apa, care, urmînd legile eterne, sărea și se revărsa în valuri din sumedenie de fîntîni superbe.

Aici, Micăi Dorrit i se păru că se petrecuse o schimbare în spiritul de Marshalsea al lumii lor și că „prunele și prismele" aveau întîietate. Toată lumea străbătea biserica Sf. Petru și Vaticanul cu picioarele altora și trecea orice obiect vizibil prin sita altcuiva. Nimeni nu spunea ce gîndea despre un lucru, ci ceea ce spunea doamna General, domnul Eustace sau altcineva despre acel lucru. Întreaga suflare a călătorilor părea să fie o adunare de victime omenești legate fedeleș și predate de bunăvoie domnului Eustace și acoliților săi, pentru a le reorganiza mecanismul de gîndire după gustul acestei confrerii blagoslovite. Peste rămășițele dărăpănate ale templelor, mormintelor, palatelor, sălilor senatoriale, ale teatrelor și amfiteatrelor antichității, puzderie de moderni cu limbile înnodate și legați la ochi umblau pe bîjbîite, repetînd fără încetare „prune și prisme" în străduința de a-și potrivi buzele după tipicul cuvenit. Doamna General era într-adevăr în elementul său. Nimeni nu avea nici un punct de vedere. Pretutindeni în jurul ei, pe o rază uluitor de mare, fiecare își alcătuia o suprafață poleită, și nu exista suflet de om cu un strop de curaj care să spună cinstit și direct ce gîndea.

Foarte scurt timp după sosirea lor, Mica Dorrit observă o nouă schimbare pe tema prunelor și prismelor. Primiră curînd vizita doamnei Merdle, care iarna aceea dădea tonul în lumea bună din Cetatea Eternă ; iar partida iscusită de scrimă pe care o purtară ea și Fanny cu acest prilej o făcu pe sora cea pașnică să închidă ochii, ca de scăpărarea unor florete.

— Sînt încîntată, spuse doamna Merdle, să reînnoiesc o cunoştinţă care a început sub auspicii atît de nefavorabile, la Martigny.

— La Martigny, desigur, rosti Fanny. Mă bucur într-adevăr foarte mult.

— Am aflat de la fiul meu, Edmund Sparkler, zise doamna Merdle, că el a şi profitat de această fericită întîmplare. S-a întors entuziasmat de Veneţia.

— Într-adevăr ? replică Fanny nepăsătoare. A stat mult acolo ?

— Aş îndrepta această întrebare domnului Dorrit, spuse doamna Merdle, întorcîndu-se cu pieptul către acest gentleman ; căci dumnealui îi datorează în mare măsură Edmund şederea atît de agreabilă.

— Oh, vă rog, nu mai vorbiţi despre asta, spuse Fanny. Cred că papa a avut plăcerea să-l invite pe domnul Sparkler de două sau trei ori... dar asta nu înseamnă nimic. Am avut atîta lume în jurul nostru şi am ţinut casa deschisă tuturor, încît dacă s-a simţit bine, asta înseamnă mai puţin decît nimic.

— Doar că, draga mea, interveni domnul Dorrit, doar că... hm... am fost extrem de bucuros de... hm... a-i arăta, prin orice mijloace, deşi firav şi neînsemnat... hm... stima imensă pe care... hm... alături de restul lumii, o am faţă de un caracter atît de distins şi de princiar ca al domnului Merdle.

Pieptul primi acest omagiu în felul său fermecător.

— Trebuie să vă spun, doamnă Merdle, remarcă Fanny, chipurile pentru a-l înlătura pe domnul Sparkler din centrul atenţiei, că domnul Merdle este unul din subiectele favorite ale lui papa.

— Am fost... hm... dezamăgit, doamnă, spuse domnul Dorrit, aflînd de la domnul Sparkler că este... hm... foarte puţin probabil ca domnul Merdle să vină aici.

— Da, într-adevăr, încuviinţă doamna Merdle, e atît de ocupat şi de prins în toate părţile, încît mi-e teamă că nu va fi cu putinţă. De ani de zile nu mai poate pleca în străinătate. Dumneata, domnişoară Dorrit, cred că te afli de multă vreme continuu în străinătate.

— Ah, Dumnezeule, da, zise Fanny pe un ton tărăgănat şi foarte cutezător. De un număr incomensurabil de ani.

— Așa bănuiam și eu, recunoscu doamna Merdle.

— Întocmai, adăugă Fanny.

— Nădăjduiesc totuși, reluă domnul Dorrit, că dacă n-o să am... hm... marele avantaj de a face cunoștință cu domnul Merdle de partea asta a Alpilor sau a Mediteranei, voi avea această onoare la întoarcerea mea în Anglia. Este o cinste pe care o doresc și o apreciez cu totul special.

— Domnul Merdle, rosti doamna Merdle, care o privea pe Fanny cu admirație prin lornietă, n-o va aprecia mai puțin, sînt convinsă.

Mica Dorrit, mereu gînditoare și stingheră ca de obicei, deși nu mai trăia retrasă, la început crezu pur și simplu că era vorba de prune și prisme. Dar cum tatăl ei, după ce fusese la o splendidă recepție dată de doamna Merdle, repetă la gustarea de dimineață familială că dorește să-l cunoască pe domnul Merdle și că speră în mod expres să beneficieze de sfatul acestui om minunat în privința plasării averii sale, fata începu să creadă că faptul avea o însemnătate reală și era curioasă, la rîndu-i, să-l vadă pe strălucitul purtător al torței timpului.

Capitolul VIII

VĂDUVA DOAMNĂ GOWAN ÎȘI DĂ SEAMA CĂ AȘA NU MAI MERGE

ÎN VREME CE apele Veneției și ruinele Romei se nsoreau pentru plăcerea familiei Dorrit și erau zilnic chițate de către condeiele nenumăraților călători, fără ă le pese deloc de proporția pămînteană, de formă sau

de asemănare, firma Doyce şi Clennam din Curtea-Inimii-Însîngerate făcea să răsune de-a lungul orelor de muncă clinchetul puternic al fierului pe fier.

Asociatul mai tînăr statornicise acum afacerile pe un făgaş foarte bun ; cel vîrstnic, văzîndu-se liber să-şi urmărească propriile planuri ingenioase, contribuise substanţial la dezvoltarea fabricii. În calitatea lui de om inventiv, a trebuit să întîmpine neapărat tot soiul de piedici descurajatoare pe care forţa diriguitoare fusese capabilă atîta vreme să le ridice, prin orice mijloace, în calea acestei categorii de răufăcători ; dar asta nu era decît o chestiune de legitimă apărare judicioasă din partea forţei publice, dat fiind că arta de a face ceva trebuie bineînţeles considerată drept duşmanul firesc şi de moarte al artei de a nu face nimic. Aceasta era baza sistemului înţelept, apărat cu dinţii şi ghearele de către Ministerul Digresiunilor şi care consta în a-l preveni pe orice supus britanic ingenios asupra primejdiei ingeniozităţii sale ; a-l hărţui, a-i pune beţe-n roate, a-i îndemna pe hoţi să-l prade, făcîndu-i descoperirea nesigură, anevoioasă şi costisitoare, şi chiar, în cel mai fericit caz, a i se confisca bunurile după o scurtă perioadă de desfătare, ca şi cum spiritul de inventivitate ar fi mers mînă în mînă cu crima. Sistemul era întru totul în favoarea Lipitorilor, şi la urma urmelor astfel se şi cădea să fie, căci cine face o invenţie valoroasă mai trebuie şi luat în serios, adică exact ceea ce Lipitorile detestau şi se temeau mai mult. Aceasta iarăşi era ceva foarte rezonabil, pentru că într-o ţară suferind cu ghiotura de meteahna seriozităţii, într-un timp extrem de scurt se putea întîmpla să nu mai existe un post măcar unde să se aciueze vreunul din familia Lipitoare.

Daniel Doyce făcea faţă situaţiei sale, precum şi chinurilor şi pedepselor care decurgeau de aici şi îşi vedea liniştit de muncă, de dragul meseriei. Clennam, încurajîndu-l printr-o colaborare cordială, era pentru el un sprijin moral, pe lîngă că făcea treabă bună pe tărîmul afacerilor. Firma prospera, iar cei doi asociaţi erau prieteni la cataramă.

Dar Daniel nu putea uita vechiul proiect la care muncise timp de atîţia ani. Nici n-ar fi fost drept să se fi aşteptat să uite ; dacă putea renunţa la proiect atît de lesne, atunci nici nu-l concepea, nu avea răbdarea şi perseverenţa să-l alcătuiască. Astfel gîndea Clennam cînd uneori se întîmpla să-l observe, seara, examinîndu-şi mulajele şi desenele şi se consola singur mormăind, cu un oftat, înainte de a le pune iarăşi la loc, că lucrul rămînea la fel de valabil.

Să nu manifeste nici pic de simpatie pentru atîta strădanie şi dezamăgire ar fi însemnat să abdice de la ceea ce Clennam socotea drept ceva de la sine înţeles, obligatoriu, în asocierea lui cu Doyce. Simţămîntul acesta reînvie în el interesul vremelnic pe care invenţia lui Daniel i-l stîrnise, întîmplător, în uşa Ministerului Digresiunilor. El îi ceru asociatului său să-i explice despre ce era vorba şi-l rugă totodată „să fie îngăduitor cu el, nefiind de meserie".

— Nu eşti de meserie ? zise Doyce. Ai fi fost un meseriaş destoinic dacă-ţi dădeai osteneala. N-am întîlnit pînă acum un cap mai bun pentru a înţelege asemenea lucruri.

— Dar absolut needucat, îmi pare rău că trebuie să adaug, zise Clennam.

— Asta nu ştiu, replică Doyce, şi n-aş vrea să te mai aud vorbind astfel. Un om cu bun simţ, care a primit o educaţie generală şi care s-a perfecţionat el însuşi, nu se poate numi absolut needucat, în orice caz. Mie nu prea-mi plac misterele. Puţin îmi pasă dacă cel care mă judecă după o explicaţie deschisă şi clară aparţine unei categorii sau alteia, atît numai să aibă însuşirea despre care am pomenit.

— Mi se pare mie, spuse Clennam, că am cam început să ne facem complimente unul altuia, dar noi ştim că nu e cazul... aşa că voi avea privilegiul să ascult cea mai amplă explicaţie care poate fi dată.

— Bun, exclamă Daniel, pe tonul lui hotărît şi egal. Aşa voi încerca să fie.

Avea darul, adesea întîlnit la oameni de categoria lui, de a explica ceea ce vedea şi gîndea cu aceeaşi forţă şi limpezime în care se înlănţuiau lucrurile în mintea lui. Felul de a demonstra era atît de ordonat, de clar

și de simplu, încît ar fi fost greu să nu-l înțelegi. Pare aproape hazliu să se pretindă împăcarea prejudecății convenționale cum că el trebuie să fie și un vizionar, cu precizia și agerimea grație cărora ochiul lui și degetul cel mare urmăreau planurile, oprindu-se răbdător în anumite puncte, revenind atent la altele unde mici ramificații explicative trebuiau trasate, în preocuparea constantă de a lămuri totul temeinic, la fiecare treaptă importantă a expunerii, pînă a-și conduce auditorul un pas mic înainte. Modul în care făcea abstracție de sine de-a lungul descrierii nu era mai puțin remarcabil. Niciodată nu spunea : eu am descoperit cutare aplicare sau eu am inventat cutare combinație ; ci expunea lucrurile ca și cum ar fi fost vorba de opera arhitectului divin pe care din întîmplare o descoperea. Era atît de modest, prezenta lucrurile cu atîta respect și totodată cu admirație potolită, dezvăluindu-și convingerea că descoperirea se întemeia pe legi incontestabile.

Nu numai în seara aceea, ci multe seri mai apoi, Clennam găsea o desfătare deosebită în aceste investigații. Cu cît pătrundea mai în amănunt, cu cît urmărea mai atent capul cărunt aplecat peste planuri și ochiul ager scînteind cu plăcere și dragoste privindu-le — deși pentru el fuseseră timp de doisprezece ani lungi un instrument de tortură — cu atît mai puțin putea să se resemneze, el, a cărui energie era încă tînără, și să lase totul baltă fără să mai facă un ultim efort. În sfîrșit spuse :

— Așadar, Doyce, pînă la urmă s-a ajuns la concluzia că afacerea trebuie îngropată împreună cu Dumnezeu știe cît de numeroase alte epave, ori să se ia totul de la capăt ?

— Da, încuviință Doyce, aici au ajuns domnii aceia nobili după doisprezece ani.

— Grozavi tipi ! exclamă Clennam cu amărăciune.

— Vechea poveste, rosti Doyce. Să nu fac pe martirul, pentru că mai sînt o sumedenie în situația mea.

— Renunți sau iei totul de la capăt ? întrebă Clennam, dus pe gînduri.

— Ei, tocmai aici e aici, zise Doyce.

— Atunci, prietene, strigă Clennam, sărind în picioare și luîndu-i mîna aspră de muncă, vom începe totul de la capăt.

Doyce părea speriat și-i răspunse cu o vioiciune neobișnuită în cazul lui :

— Nu, nu. Mai bine las-o baltă. Mult mai bine. O să mai auzim despre asta într-o bună zi. Eu am și lăsat-o baltă. Dumneata uiți, dragul meu Clennam, că *eu* am lăsat-o baltă. Totul s-a sfîrșit.

— Da, Doyce, îi întoarse vorba Clennam, totul s-a sfîrșit în privința eforturilor și a refuzurilor dumitale, recunosc, dar nu și în privința mea. Eu sînt mai tînăr ca dumneata. N-am călcat decît o singură dată în podoaba aceea de minister și sînt o pradă nouă pentru ei. Haide ! O să-i pun la încercare. Dumneata vei face exact ce-ai făcut și pînă acum de cînd lucrăm împreună. Eu pot lesne adăuga la activitatea mea obișnuită demersurile necesare ca să ți se facă oficial dreptate, și, doar în cazul în care îți voi aduce la cunoștință vreo izbîndă, altminteri nu vei mai auzi o vorbă despre asta.

Daniel Doyce șovăia încă în a-și da consimțămîntul și stărui în cîteva rînduri că ar fi mai bine să lase totul baltă. Dar, firește, treptat-treptat el trebui să cedeze insistențelor lui Clennam. Zis și făcut. Arthur porni de la capăt truda îndelungă și desperată în strădania de a o scoate la liman cu Ministerul Digresiunilor.

Curînd deveni unul din familiarii anticamerelor în acest minister, unde în general ușierii îl primeau aproape la fel cum hoțul de buzunare este primit la poliție ; deosebirea principală fiind că poliția are scopul să-l rețină pe pungaș, în vreme ce Ministerul Digresiunilor nu știa cum să scape de Clennam. El însă era hotărît să se țină scai de oficialități, astfel că pacostea de a completa formulare, de a întocmi scrisori, procese-verbale, memorii, semnarea hîrtiilor, contrasemnarea, contracontrasemnarea lor, de a se referi anterior, ulterior, lateral, cruciș și în zigzag — reîncepea.

Aici avea să apară o particularitate a Ministerului Digresiunilor despre care nu s-a pomenit pînă acum în această povestire. Cînd admirabila instituție ajungea la ananghie și vreun membru în Parlament, exasperat, pe care cei din familia Lipitoare, mai neînsemnați, aproape îl suspectau că ar fi posedat de diavol, o atacau nu ca

pe un caz particular, ci ca făcînd parte dintr-o administrație îngrozitoare, un adevărat ospiciu de nebuni — atunci nobilul sau preaonorabilul domn Lipitoare, care reprezenta Ministerul în Cameră, se năpustea asupra membrului din Parlament și-l nimicea printr-un raport privind cantitatea de afaceri de serviciu (pentru a preveni executarea lor) realizate de Ministerul Digresiunilor. Apoi, nobilul sau preaonorabilul Lipitoare lua o hîrtie în mînă conținînd niște cifre, asupra cărora, cu permisiunea Camerei, avea să atragă atenția. Atunci, cei din familia Lipitoare mai neînsemnați exclamau, supunîndu-se ordinului : „Bravo ! Bravo ! Bravo !“ și „Citiți !“

Pe urmă, nobilul sau preaonorabilul Lipitoare își dădea seama, domnule, din acest mic document pe care-l socotea în stare să convingă pînă și minţile cele mai deformate (rîsete ironice și aclamații dinspre plevușca Lipitorilor) că, în timpul scurtei perioade a precedentului semestru financiar, această instituție atît de calomniată (aplauze) a întocmit și a primit cincisprezece mii de scrisori (aplauze zgomotoase), a redactat douăzecișipatrumii de procese verbale (aplauze și mai zgomotoase) și treizecișidouămiicincisuteșaptezeci memorii (aplauze vehemente). Pe lîngă asta, un om învățat, legat de acest minister și funcționar de valoare, îi făcuse hatîrul să efectueze un ciudat calcul, și anume, cantitatea de hîrtie și articolele de birou irosite acolo în aceeași perioadă. Calculele făceau parte din documentul scurt menționat, de unde reieșea faptul remarcabil că foile de hîrtie-concept destinate publicului ar fi putut acoperi amîndouă trotuarele pe toată lungimea străzii Oxford de la un capăt la altul, și că tot mai prisosea vreun sfert de milă pentru parc (aplauze frenetice și rîsete) ; cît despre șnur — șnurul roșu — se folosise destul ca să ajungă pentru a înșira un feston grațios între Hyde-Park Corner și Poșta Centrală. Atunci, în toiul uralelor ministeriale entuziaste, nobilul sau preaonorabilul Lipitoare lua loc, lăsînd pe cîmpul de bătaie membrul din Parlament sfîrtecat în bucăți. După această nimicire slujind drept pildă, nimeni nu mai avu cutezanța să dea de înțeles următoarele : cu cît făcea mai mult Ministerul Digresiunilor, cu atît era mai puțin făcut, și că cea mai mare

binefacere adresată unui public nefericit ar fi fost să nu se mai facă nimic.

Destul de ocupat, acum cînd își asumase și acea sarcină suplimentară — sarcină pentru care muriseră pînă atunci mulți oameni destoinici din țară — Arthur Clennam ducea o viață cu puține variații. Singurele schimbări în decurs de luni întregi erau vizitele pe care le făcea cu regularitate în odaia sumbră de bolnavă a maică-si și cele nu mai puțin regulate la Twickenham, domnului Meagles.

Mica Dorrit îi lipsea îngrozitor. Era pregătit că o să-i lipsească foarte mult, dar nu atît de mult chiar. Știa perfect de bine numai din experiență ce gol imens îi rămăsese în suflet cînd micuța siluetă familiară dispăruse din viața lui. Înțelegea, de asemeni, că trebuia să renunțe de-a o vedea reapărînd, căci cunoștea îndeajuns caracterul familiei pentru a fi sigur că pe el și pe ea îi separa o prăpastie de netrecut. Interesul pe care-l avusese odinioară față de ea, încrederea ei de atunci în el căpătaseră o nuanță melancolică în inima lui ; atît de repede și pe neobservate căzuseră pradă schimbării, atît de repede se furișaseră în trecut, laolaltă cu alte duioșii tăinuite.

A fost foarte mișcat primind scrisoarea ei, dar totodată a simțit că era separată de el nu doar pur și simplu printr-o distanță materială. Aceasta îl ajută să priceapă mai clar și mai dureros locul acordat lui de către familie. Își dădea seama că fata îi păstra în taină o amintire plină de recunoștință, dar că ceilalți din familie îl asociau cu resentimentele lor pentru închisoare și tot ce se lega de ea.

În toiul tuturor acestor meditații, care în fiecare zi îl năpădeau, o vedea cu aceiași ochi de odinioară. Era prietena lui inocentă, copila lui gingașă, scumpa lui Mica Dorrit. Chiar și schimbarea aceasta de împrejurări se potrivea, curios, cu obiceiul deprins din seara cînd văzuse plutind trandafirii, de a se socoti un om mult mai bătrîn decît era în realitate, ca vîrstă. El o privea într-un fel, fără să-și dea seama de la distanță, oricît de plin de afecțiune, că-i va pricinui Micăi Dorrit o suferință nespus

de mare. Se gîndea la destinul ei în viitor, la soțul pe care-l va lua, cu o dragoste ce-i zdrobea inima, irosindu-i și cel mai scump licăr de speranță.

Tot ce-l înconjura contribuia să-i întărească ideea că era destul de bătrîn și că își luase demult rămas bun de la aspirații ca cele cu care s-a luptat în cazul lui Minnie Gowan, deși nu trecuse prea multă vreme de atunci, socotind în luni și anotimpuri. Raporturile lui cu tatăl și mama ei erau acelea pe care le-ar fi putut avea un ginere văduv. Dacă sora geamănă care murise trăia pînă a ajunge o femeie în floarea vîrstei, iar el era soțul ei, aceleași raporturi ar fi existat probabil între el și domnul și doamna Meagles. Asta tindea să întrețină în el în chip imperceptibil impresia, de acum înainte devenită obișnuită, că încheiase cu acest capitol al vieții.

Afla de la domnul și doamna Meagles, invariabil, că Minnie în scrisorile ei le spunea ce fericită era și cît de mult își iubea soțul, dar totdeauna cînd venea vorba despre acest subiect vedea, la fel de invariabil, apărînd vechiul nor pe fața domnului Meagles. Niciodată n-a mai fost atît de vesel ca înainte de căsătorie. Încă nu-și revenise după despărțirea de Pet. Era la fel de bine dispus, de deschis ; dar, ca și cum trăsăturile chipului, din cauză că privise prea mult portretele celor doi copii ai săi, care nu-i puteau dezvălui decît o singură expresie, adoptaseră, inconștient, o caracteristică desprinsă din ele, mereu prezentă cu toate schimbările de fizionomie, și anume o expresie de frustrare.

Într-o sîmbătă de iarnă, cînd Clennam se afla la vilă, văduva doamnă Gowan sosi de la Hampton Court cu trăsura, care trecea drept echipajul particular, rînd pe rînd, al atîtor proprietari. Coborî la umbra marelui ei evantai verde, ca să-i onoreze pe domnul și doamna Meagles cu o vizită.

— Cum o mai duceți amîndoi, papa și mama Meagles ? se interesă ea, pentru a-și încuraja umilele sale rude. Cînd ați avut ultima oară vești de la sau despre bietul meu băiat ?

„Bietul meu băiat" era fiul ei ; și acest mod de a se exprima întreținea, fără să supere pe nimeni, amăgirea că fusese victima șiretlicurilor familiei Meagles.

— Dar despre scumpa și frumoasa noastră ? întrebă doamna Gowan. Aveți vești mai recente ca mine ?

Ceea ce din nou era un fel delicat de a da de înțeles că fiul său fusese captivat doar de frumusețea fetei, și din pricina acestei fascinații el a trebuit să renunțe la tot soiul de avantaje mondene.

— Sînt sigură, spuse doamna Gowan, fără să-și dea osteneala să asculte răspunsurile primite, este o mîngîiere nespus de mare știindu-i mereu fericiți. Bietul meu băiat are o fire atît de neastîmpărată și a fost așa de obișnuit să umble de colo-colo, să fie nestatornic și popular cu toată lumea, încît asta-i cea mai mare mîngîiere din lume. Mi se pare că-s săraci ca șoarecii de biserică, papa Meagles !?

Domnul Meagles, iritat de întrebare, răspunse :

— Sper că nu, doamnă. Nădăjduiesc că o scot la capăt cu micul lor venit.

— Oh ! Scumpe domnule Meagles ! replică doamna, lovindu-l ușor cu evantaiul verde peste braț, apoi ridicîndu-l cu îndemînare ca să-și ascundă un căscat față de cei prezenți. Cum se poate ca tocmai dumneata, om de lume și unul dintre cei mai destoinici afaceriști — deoarece știi că ești afacerist și încă unul mult prea abil față de noi ceilalți, care nu sîntem (această replică avea drept scop, ca și observația precedentă, de a prezenta pe domnul Meagles în lumina unui intrigant viclean) — cum poți spune dumneata c-o scot la capăt cu micul lor venit ? Scumpul și bietul meu băiat ! Auzi, s-o scoată la capăt cu cîteva sute. Și în plus cu dulcea și frumoasa făptură. Cum s-o scoată la capăt ! Papa Meagles ! Asta nu !

— Ei bine, doamnă, rosti domnul Meagles, grav, îmi pare rău că trebuie să recunosc, atunci Henry depășește mijloacele de care dispune.

— Omule dragă — nu mă mai formalizez cu dumneata, pentru că sîntem un fel de rude — într-adevăr, mama Meagles, continuă doamna Gowan veselă, ca și cum

această coincidență năstrușnică abia acum o descoperea pentru prima oară, sîntem un fel de rude ! Omule dragă, în lumea asta nimeni nu poate avea *totul* după pofta inimii.

Din nou o aluzie, ca mai înainte, rostită cu toată politețea posibilă, cum că pînă acum domnul Meagles izbutise strălucit în planurile sale temeinice. Doamna Gowan considera lovitura atît de bună, încît stărui, repetînd :

— Nu poți avea *totul*... nu, nu ; în lumea asta nu te poți aștepta să ai *totul*, papa Meagles.

— Îmi dați voie să vă întreb, doamnă, replică domnul Meagles, îmbujorîndu-se puțin la față, cine așteaptă să aibă totul ?

— Aa, nimeni, nimeni ! exclamă doamna Gowan. Voiam să spun... dar m-ai întrerupt. M-ai întrerupt, papa... Ce voiam să spun ?

Lăsînd în jos marele ei evantai verde, se uita la domnul Meagles dusă pe gînduri, căutînd să-și aducă aminte ce voise să spună, atitudine care nu contribui la domolirea acestui gentleman destul de iritat.

— Ah ! Da, asta e ! rosti doamna Gowan. Trebuie să-ți amintești că bietul meu băiat era obișnuit cu speranțele. Poate i s-au împlinit, poate nu i s-au împlinit...

— Atunci, hai să spunem că nu i s-au împlinit, glăsui domnul Meagles.

Văduva doamnă îi aruncă o privire plină de mînie, care se risipi însă, printr-o mișcare a capului și a evantaiului, și își urmă pe același ton firul gîndurilor.

— N-are nici o importanță. Bietul meu băiat se obișnuise cu astfel de lucruri și, desigur, dumneata știai asta și te așteptai la asemenea consecințe. În ce mă privește, și eu am prevăzut limpede consecințele, și nu sînt surprinsă. Nici dumneata nu trebuie să fii surprins. De fapt, nici nu te poate surprinde. Trebuie că te așteptai la așa ceva.

Domnul Meagles se uită la soția lui și la Clennam ; își mușcă buzele și tuși.

— Și acum, continuă doamna Gowan, iată că bietului meu băiat i se aduce vestea că urmează să aibă un copil,

şi în plus toate cheltuielile care se adaugă la această sporire a familiei ! Sărmanul Henry ! Dar acum nu mai e nimic de făcut ; e prea tîrziu acum. Numai nu veni să-mi spui că depăşeşte mijloacele de care dispune, papa Meagles, ca şi cum ai face o descoperire, pentru că asta ar fi prea de tot.

— Prea de tot, doamnă ? zise domnul Meagles, de parcă ar fi căutat o explicaţie.

— Aa, aşa ! exclamă doamna Gowan, punîndu-l la locul lui, inferior, cu o mişcare sugestivă a mîinii. Ar fi prea de tot pentru mama bietului meu băiat în clipa de faţă. S-au căsătorit în lege şi nu mai pot fi despărţiţi. Aşa, aşa ! Ştiu asta ! Nu trebuie să-mi spui dumneata, papa Meagles. Ştiu asta foarte bine. Ce spuneam adineauri ? Că e o mare mîngîiere că sînt mai departe fericiţi. Şi să sperăm că fata asta frumoasă va face tot posibilul ca bietul meu băiat să fie fericit şi-i va aduce mulţumirea sufletească. Mai bine să nu mai vorbim despre asta, papa şi mama Meagles. Noi n-am privit niciodată chestiunea din acelaşi unghi de vedere, şi nici n-o vom privi vreodată. Aşa, aşa ! Acum am terminat.

Într-adevăr, deoarece între timp spusese tot ce putea spune ca să-şi menţină poziţia minunat de fictivă şi să-l avertizeze pe domnul Meagles că nu trebuie să-şi închipuie că va scăpa atît de ieftin de onorurile unei asemenea alianţe, doamna Gowan era dispusă să renunţe la rest. Dacă domnul Meagles ceda în faţa căutăturii imploratoare a doamnei Meagles şi gestului expresiv al lui Clennam, ar fi lăsat-o să se bucure nestînjenită de această stare de spirit. Dar Pet era mîndria scumpă a inimii lui, şi dacă i-ar fi fost cu putinţă s-o apere cu şi mai mult devotament ori s-o iubească mai mult decît pe vremea cînd fusese lumina soarelui în casa lui, atunci acest lucru se petrecu în clipa aceea, cînd căminul era frustrat de gingăşia şi farmecul ei de toate zilele.

— Doamnă Gowan, începu domnul Meagles. Eu am fost totdeauna în viaţă un om deschis. Dacă mă apucam să fac cine ştie ce mistificări subtile — spre a mă înşela pe mine, ori pe altcineva, sau pe amîndoi — probabil n-aş fi izbutit să realizez nimic.

— Papa Meagles, replică văduva doamnă, cu un zîmbet mieros — în vreme ce rumeneala obrajilor se înviorase mai mult ca de obicei faţă de suprafaţa învecinată, care devenise mai palidă — probabil că nu.

— De aceea, buna mea doamnă, rosti domnul Meagles, care abia îşi mai păstra cumpătul, sper că-mi va fi îngăduit, fără să vă ofensez, de-a vă ruga să nu-mi aruncaţi în spinare asemenea mistificări.

— Mama Meagles, zise doamna Gowan, iubitul dumitale soţ e de neînţeles.

Se adresa acestei doamne vrednice de laudă ca s-o îndemne să ia parte la discuţie, să se certe cu ea şi s-o înfrîngă. Domnul Meagles interveni ca să împiedice acest deznodămînt.

— Mamă, spuse el, tu nu ai experienţă, draga mea, şi lupta n-ar fi egală. Dă-mi voie să te rog să stai liniştită. Haide, doamnă Gowan, haide! Ia să-ncercăm s-avem puţin bun-simţ şi să punem lucrurile la punct cinstit, cum se cuvine. Nu-l mai plînge pe Henry şi eu n-am s-o mai plîng pe Pet. Nu căuta să fii părtinitoare, draga mea doamnă, nu-i frumos, nu se cade aşa. Să nu mai spunem că sperăm ca Pet să-l facă fericit pe Henry, şi nici chiar că sperăm ca Henry s-o facă fericită pe Pet (domnul Meagles n-avea nici el aerul unui om fericit rostind aceste cuvinte), ci să sperăm că se vor face unul pe altul fericiţi.

— Da, desigur, şi să ne oprim aici, tată, interveni blînda şi binevoitoarea doamnă Meagles.

— Nu, mamă, nu, se împotrivi domnul Meagles, să nu ne oprim tocmai aici. Nu pot lăsa lucrurile astfel; vreau să mai adaug doar cîteva cuvinte. Doamnă Gowan, sper că nu sînt prea sensibil. Cred că n-am aerul ăsta.

— Bineînţeles că nu, răspunse doamna Gowan, scuturînd capul şi evantaiul laolaltă, pentru a da mai multă gravitate vorbelor.

— Mulţumesc, doamnă; foarte bine. Totuşi, eu mă simt puţin... nu vreau să folosesc un termen prea tare... să spun: puţin rănit? întrebă domnul Meagles cu francheţe şi moderat în acelaşi timp, şi pe un ton împăciuitor.

— Spune cum îţi place, rosti doamna Gowan. Îmi este perfect indiferent.

— Nu, nu, nu spune asta, stărui domnul Meagles, pentru că nu-i un răspuns amabil. Mă simt puţin rănit cînd te aud zicînd că urmările erau de prevăzut, şi că e prea tîrziu acum, şi aşa mai departe.

— *Serios*, papa Meagles ? rosti doamna Gowan. Nu mă mir.

— Ei bine, doamnă, replică domnul Meagles, speram să fii măcar surprinsă, căci nu-i deloc un act de mărinimie din partea dumitale să mă rănești gratuit, pe o temă atît de delicată.

— Eu, una, nu răspund, zise doamna Gowan, pentru conştiinţa dumitale, îţi dai seama.

Sărmanul domn Meagles rămase împietrit de uimire.

— Dacă din păcate sînt silită să port o bonetă care-ţi aparţine şi ţi se potriveşte, continuă doamna Gowan, nu mă-nvinui pe *mine* pentru forma ei, papa Meagles, te rog !

— Păi, sfinte Dumnezeule, doamnă ! izbucni domnul Meagles. Vrei să spui, cu alte cuvinte...

— Ascultă, papa Meagles, papa Meagles — reluă doamna Gowan, care devenea extrem de calmă şi degajată în gesturi de îndată ce domnul Meagles se înfierbînta cît de cît — pentru a evita orice confuzie, ar fi mai bine poate să spun eu însămi ce gîndesc, decît să-ţi baţi dumneata capul de a vorbi în locul meu. Dacă îmi dai voie, am să termin eu fraza. Vreau să spun, cu alte cuvinte — deşi n-am intenţia să insist, nici să-ţi reamintesc, căci acum n-ar mai sluji la nimic, că singura mea dorinţă este să mă acomodez cît mai bine împrejurărilor — că de la început pînă la sfîrşit, totdeauna m-am opus acestei căsătorii puse la cale de dumneata şi că foarte tîrziu mi-am dat consimţămîntul, şi asta împotriva voinţei mele.

— Mamă ! strigă domnul Meagles. Ai auzit ! Arthur, ai auzit şi dumneata !

— Cum odaia este de dimensiuni potrivite, spuse Gowan, privind în jur şi făcîndu-şi vînt cu evantaiul, şi

adaptată de minune pentru conversație, îmi închipui că pot fi auzită din orice parte.

Trecură cîteva clipe de tăcere înainte ca domnul Meagles să se fi putut prinde în scaun cu destulă tărie, ca nu cumva să sară din el la primul cuvînt pe care avea să-l rostească. În cele din urmă spuse :

— Doamnă, îmi pare foarte rău că sînt silit, dar trebuie s-o fac, să vă reamintesc care au fost tot timpul părerile și atitudinea mea asupra acestui subiect nefericit.

— Oh, domnul meu drag ! exclamă doamna Gowan, zîmbind și clătinînd din cap cu un aer de înțelegere acuzatoare. Știu foarte bine care au fost, te asigur !

— Înainte de această perioadă, doamnă, zise domnul Meagles, niciodată n-am cunoscut suferința și nici neliniștea. Pentru mine a fost un timp plin de atîta tristețe...

Domnul Meagles nu mai putu continua, într-adevăr, ci își acoperi fața cu batista.

— Am priceput întreaga poveste, rosti doamna Gowan, privind liniștită pe deasupra evantaiului. Deoarece dumneata ai făcut apel la domnul Clennam, dă-mi voie să apelez și eu. Dînsul știe dacă spun adevărul sau ba.

— Este împotriva voinței mele, începu domnul Clennam, către care toți ochii erau îndreptați, să iau parte la această discuție, mai cu seamă fiindcă doresc să păstrez o desăvîrșită înțelegere și relațiile cele mai netulburate cu domnul Henry Gowan. Am pe drept cuvînt motive foarte puternice să doresc acest lucru. Într-o convorbire avută cu mine anterior, doamna Gowan a atribuit prietenului meu Meagles anumite intenții în vederea punerii la cale a căsătoriei, iar eu m-am străduit să-i arăt că se înșeală. Am încredințat-o atunci că știu, după cum știu și acum, că domnul Meagles s-a împotrivit cu trup și suflet căsătoriei.

— Ai văzut ? sări doamna Gowan, întorcînd palmele mîinilor spre domnul Meagles, de parcă ea era Justiția în carne și oase, venită să-i demonstreze că ar face mai bine dacă ar mărturisi, dat fiind că nu mai avea nici un argument care să stea în picioare. Vezi ? Foarte bine ! Acum, papa și mama Meagles, amîndoi ! (Aici se ridică

de pe scaun.) Dați-mi voie să pun capăt acestei formidabile controverse. Nu voi mai spune nici un cuvînt în plus. Doar atît, că asta-i încă o dovadă care se adaugă la ceea ce experiența m-a învățat, și anume, că acest soi de lucruri n-ajunge niciodată să dea roade... nu merită osteneala, după cum ar spune bietul meu băiat... într-un cuvînt, că așa nu mai merge.

Domnul Meagles întrebă :

— Despre ce soi de lucruri e vorba ?

— În zadar, reluă doamna Gowan, încearcă să se înțeleagă unii pe alții oameni cu un trecut atît de diferit, care, dintr-o întîmplare bizară, sînt aruncați unul în brațele celuilalt, matrimonial, și care nu mai pot privi în aceeași lumină împrejurările năstrușnice ce i-au unit. Nu, așa nu mai merge.

— Dă-mi voie să spun, doamnă... începu domnul Meagles.

— Nu, nu, îl întrerupse doamna Gowan. Ce rost mai are ! Este un fapt stabilit ! Așa nu mai merge. De aceea, dacă îmi dați voie, îmi voi vedea de drumul meu, iar dumneavoastră de-al dumneavoastră. Voi fi totdeauna fericită s-o primesc pe frumoasa soție a bietului meu băiat și-mi voi face un principiu din a rămîne totdeauna în termenii cei mai afectuoși cu ea. Cît despre relațiile astea jumătate de familie, jumătate străine, în care ba ești luat în coarne, ba te plictisești, ele duc la o stare anormală de lucruri, pur și simplu hazlie. Vă asigur, așa nu mai merge.

Văduva doamnă aici se înclină surîzătoare, adresîndu-se mai mult pereților decît cuiva din odaie, și astfel își luă rămas bun de la papa și mama Meagles. Clennam se ridică s-o conducă pînă la trăsură, așa-numita „cutie de pilule", care slujea de obicei tuturor pilulelor din Hampton Court Palace ; apoi doamna Gowan se urcă în vehicul cu o seninătate distinsă și porni la drum.

De atunci văduva doamnă deseori istorisise cunoștințelor mai apropiate, pe un ton de șagă ușoară și inofensivă, cum, după eforturi penibile, băgase de seamă că era cu neputință să frecventeze părinții soției lui Henry, care se dăduseră peste cap să pună mîna pe fiul ei. Dacă afa-

sese dinainte la concluzia că faptul de a se scutura de ei ar da mofturilor sale preferate un aspect mai de Doamne-ajută, scutind-o de unele neplăceri ocazionale, fără riscul de a pierde ceva (de vreme ce frumoasa făptură era căsătorită în lege, iar tatăl ei o adora) — răspunsul îl ştia numai şi numai ea, deşi autorul acestei povestiri are părerea sa, deopotrivă, şi anume se pronunţă hotărît în favoarea afirmativului.

Capitolul IX

APARIŢIE ŞI DISPARIŢIE

— ARTHUR, băiete dragă, spuse domnul Meagles, a doua zi seara, mama şi cu mine am întors chestiunea pe toate feţele şi nu ne simţim la larg cîtă vreme lăsăm lucrurile să rămînă astfel. Distinsa noastră rubedenie... scumpa doamnă care a fost aici ieri...

— Înţeleg, zise Arthur.

— Pînă şi această binevoitoare podoabă a societăţii, care umblă cu nasul pe sus, continuă domnul Meagles, mă tem c-ar putea să ne încondeieze într-o lumină falsă. De dragul fiicei noastre, Arthur, am fi în stare să îndurăm multe, dar cred că aşa ceva nu putem îndura, chiar dacă ei i-ar fi totuna.

— Bun, zise Arthur, continuă.

— Vezi, reluă domnul Meagles, asta ar putea să ne pună rău cu ginerele nostru, chiar şi cu fiica noastră, şi ar putea atrage după sine o sumedenie de neplăceri în casă. Înţelegi, nu-i aşa ?

— Da, desigur, replică Arthur, e mult adevăr în ceea ce spui.

Tocmai se uitase la doamna Meagles, care, ca de obicei, era de partea cumsecădeniei şi a bunului-simţ ; acest chip cinstit oglindea o rugăminte : aceea ca el să-l sprijine pe domnul Meagles în proiectele lui actuale.

— Aşa că sîntem îndemnaţi, mama şi cu mine, spuse domnul Meagles, să ne facem bagajul şi să ne mai întoarcem o dată printre marsiliezi, adică, vreau să zic, tare ne vine s-o pornim întins prin Franţa spre Italia, s-o vedem pe Pet a noastră.

— Iar eu cred că nu ai putea face ceva mai bun, replică Arthur, mişcat de expresia de anticipată bucurie maternă de pe faţa doamnei Meagles (trebuie să fi semănat foarte mult cu fiica ei cîndva). Şi pentru că-mi ceri sfatul, eu zic să plecaţi mîine.

— Aşa crezi, într-adevăr ? rosti domnul Meagles. Mamă, iată ce numesc eu a încuraja un proiect !

Mama, mulţumindu-i din priviri lui Clennam într-un fel care-i făcea plăcere acestuia, interveni :

— Da, pe drept cuvînt.

— Şi apoi, fapt este, reluă domnul Meagles, norul de altădată întunecîndu-i obrazul, că ginerele meu s-a şi înglodat din nou în datorii, aşa că va trebui, mi se pare, să i le lichidez iarăşi. Chiar şi în cazul ăsta nu strică să fac cîţiva paşi pînă acolo şi să trec pe la el în calitate de prieten. Şi pe urmă, uită-te la mama ce groaznic de neliniştită este (şi-i destul de firesc) asupra sănătăţii lui Pet. Se teme ca nu cumva să fie lăsată să se simtă singură în situaţia de faţă. Este, nimic de zis, tare departe, Arthur, şi sărmana fetiţă trebuie să se simtă înstrăinată acolo în clipele astea. Chiar dacă ar fi îngrijită bine, ca cea mai distinsă doamnă din ţara aceea, şi tot departe se află. Cu toate că Roma e Roma, tot mai bine-i acasă.

— Asta-i perfect adevărat, rosti Arthur, şi aveţi suficiente motive de a porni la drum.

— Mă bucur că judeci astfel ; m-am hotărît. Mamă, draga mea, poţi să te pregăteşti. Am pierdut drăgălaşa noastră interpretă (vorbeşte frumos trei limbi străine, Arthur ; ai auzit-o de multe ori), şi acum tu va trebui, mamă, să mă scoţi din încurcături, cum vei putea mai

bine. Totdeauna am nevoie de cineva care să mă scoată din bucluc, Arthur, continuă domnul Meagles, clătinînd din cap, totdeauna am nevoie. Mă poticnesc mereu cînd nu e vorba de un substantiv... mă împiedic eu și la substantiv, dacă-i unul mai greoi.

— Mi-a venit o idee, sugeră Clennam, îl avem pe Cavalletto. Dacă vă face plăcere, are să vă-nsoțească. N-aș vrea să-l pierd, dar știu că îl veți aduce teafăr înapoi.

— Ei bine, îți rămîn foarte îndatorat, băiete dragă, spuse domnul Meagles, după ce chibzui puțin, dar nu cred că voi accepta. Nu, cred c-am s-o scot la capăt cu mama. *Cavalluro*... (m-am împotmolit chiar și la numele lui, halal început ! parc-ar fi refrenul unui cîntec comic) îți este atît de necesar, că nu mă-mpac cu gîndul de a ți-l lua. Mai mult decît atît, n-aș putea spune cînd ne vom întoarce, și nu ți-ar conveni să te lipsești de el pentru un timp nedeterminat. Căsuța noastră nu mai e ce-a fost. Nu mai adăpostește două persoane tinere ca altădată, pe Pet și pe nefericita cameristă Tattycoram ; de aceea, casa mi se pare pustie acum. Odată plecați, cine știe cînd ne-om mai întoarce ! Lasă, Arthur, are să mă scoată mama din încurcătură.

Clennam se gîndi că la urma urmelor se vor descurca poate mai bine singuri — așa că nu stărui să-și impună propunerea făcută.

— În schimb, dacă ai voi să stai aici uneori cînd n-o să te deranjeze, reluă domnul Meagles, aș fi bucuros — ca și mama, sînt sigur — la gîndul că vii să mai înviorezi puțin căsuța noastră bătrînă cu un strop de viață, ca atunci cînd era plină de lume, și cînd cele două fetițe de colo, de pe perete, se uitau cîteodată cu un ochi binevoitor. Dumneata aparții atît de mult casei, Arthur, nouă tuturor, și am fi fost fericiți, fiecare din noi, dacă se întîmpla... dar, ia să vedem... ce vreme vom avea pe drum ?

Domnul Meagles se întrerupse brusc, își drese glasul și se ridică să privească pe fereastră. Toți au fost de acord că vremea avea să fie foarte promițătoare ; Clennam menținu conversația asupra acestui subiect inofensiv pînă ce trecu primejdia ; apoi, încetul cu încetul, aduse vorba

de Henry Gowan, despre vioiciunea şi calităţile sale agreabile pe care le dovedea cînd te purtai frumos cu el ; stărui de asemenea asupra afecţiunii de netăgăduit pentru soţia lui. Clennam izbuti să producă efectul scontat asupra bunului domn Meagles, căruia aceste laude îi făcură mare bucurie şi care o luă pe mama ca martor cum că singura lui dorinţă sinceră, din inimă, în legătură cu soţul fiicei lor era de a trăi în armonie şi de a împărtăşi sentimente de încredere şi prietenie reciprocă. În cîteva ore mobilierul vilei a fost acoperit, pentru proteguire, cît timp lipsea familia — sau, aşa cum se exprimase domnul Meagles, casa începea să-şi pună părul pe moaţe — şi după cîteva zile, tata şi mama erau plecaţi, doamna Tickit şi cartea doctorului Buchan îşi luau postul în primire, ca altădată, dinapoia storurilor din salon, iar paşii solitari ai lui Arthur făceau să foşnească frunzele moarte pe aleile grădinii.

Dat fiind că locurile acestea îi plăceau, rareori trecea o săptămînă fără să vină pe aici. Cîteodată se ducea singur şi rămînea de sîmbătă pînă luni, uneori îl însoţea şi asociatul lui, alteori pur şi simplu rătăcea vreun ceas sau două prin casă şi prin grădină şi, după ce se asigura că totul era în ordine, se întorcea la Londra. De fiecare dată şi la orice oră ar fi venit, totdeauna o găsea pe doamna Tickit cu cununa ei de bucle negre şi cu doctorul Buchan, aşezată la fereastra salonului şi pîndind întoarcerea familiei.

Într-una din aceste vizite, doamna Tickit îl întîmpină cu cuvintele :

— Am ceva să vă spun, domn Clennam, care o să vă mire.

Atît de surprinzător era acel ceva în chestiune, încît doamna Tickit îşi părăsise postul de le fereastră şi se afla acum pe aleea principală din grădină cînd Clennam intră pe poartă, deschisă anume pentru el.

— Ce s-a întîmplat, doamnă Tickit ? o întrebă el.

— Domle, răspunse credincioasa menajeră, după ce îl pofti în salon şi închise uşa, dacă vreodată în viaţă am văzut copila asta pierdută şi amăgită, apoi să ştiţi că ieri-seară a fost asta, cînd am văzut-o în carne şi oase.

— Nu cumva vrei să spui de Tatty...

— Coram, întocmai ! exclamă doamna Tickit, dînd lucrurile în vileag dintr-odată.

— Unde ?

— Domn Clennam, reluă doamna Tickit, ochii mi-era niţeluş cam grei, fiindcă aşteptam mai îndelung ca îndeobşte ceaşca de ceai pe care tocmai mi-o pregătea Mary Jane. Nu dormeam, şi nici nu se putea zice că aţipisem. Stăteam, ca să mă esprim mai precis, de veghe cu ochii închişi.

Fără a cere explicaţii mai amănunţite despre o stare atît de curioasă, de anormală, Clennam spuse :

— Înţeleg. Şi pe urmă ?

— Pe urmă, domle, continuă doamna Tickit, mă gîndeam ba la una, ba la alta ; la fel cum aţi face şi-mneavoastră... la fel ca toată lumea.

— Absolut, încuviinţă Clennam. Şi pe urmă ?

— Şi cînd mă gîndesc ba la una, ba la alta, reluă doamna Tickit, nu mai e nevoie să spun, domn Clennam, că mi-e gîndu la famelie. Căci, bineînţeles, gîndurile omului, adăugă ea, pusă pe explicaţii filozofice, oricît ar lua-o razna, ele se-nvîrte mai mult sau mai puţin în jurul a ceea ce ai în minte. Asta *face* ele, şi omu nu le poate împiedica.

Arthur moţăi din cap încuviinţînd această descoperire.

— Şi-mneavoastră v-aţi dat seama de asta, mă-ncumet să zic, rosti doamna Tickit, cu toţii ne dăm seama de asta. Nu sitoaţia noastră în viaţă ne schimbă, domn Clennam ; gîndurile e libere !... Cum spun, mă gîndesc ba la una, ba la alta, şi mai cu seamă la famelie. Nu numai la famelia de-acu, ci şi la famelia de aldată. Căci, cînd apuci să te gîndeşti ba la una, ba la alta în felu ăsta, şi afară începe să se-ntunece, ce vreau eu să zic este că toate timpurile pare să fie prezente, şi trebe să te smulgi din starea asta şi să judeci pînă să poţi descurca iţele.

El dădu iarăşi din cap, ferindu-se să mai spună vreo vorbă, ca nu cumva să-i deschidă doamnei Tickit pofta pentru a-şi revărsa un nou val de explicaţii.

— Drept care, continuă doamna Tickit, cînd mijesc ochii şi o văz pe ea în carne şi oase uitîndu-se înăuntru

prin poartă, îi închid din nou fără măcar să tresar, căci făptura asta în carne şi oase se potrivea cu cea care aparţinuse casei, ca şi mine ori ca mneavoastră, aşa că nici vorbă să mă fi gîndit la clipa cînd îşi luase tălpăşiţa. Dar, domle, cînd mijesc iarăşi ochii şi văz că nu mai e acolo, atunci mă apucă groaza şi sării ca arsă.

— Ai fugit afară numaidecît ? întrebă Clennam.

— Am fugit afară, încuviinţă doamna Tickit, cit m-a dus picioarele de iute, şi n-o să mă credeţi, domn Clennam, dar nicăieri pe bolta cerească nici ţipenie de fată.

Trecînd cu vederea absenţa acestei noi constelaţii de pe firmament, Arthur o întrebă pe doamna Tickit dacă ea însăşi depăşise pragul porţii.

— M-am dus încoace şi-ncolo, în sus şi-n jos, zise doamna Tickit, dar nici picior de fată !

Apoi o întrebă pe doamna Tickit cam cît timp socotea că se scursese între cele două serii de mijiri din ochi despre care pomenise. Doamna Tickit, deşi extrem de meticuloasă în răspunsul pe care-l dădu, şovăi între cinci secunde şi zece minute. Această parte a întîmplării părea atît de tulbure în mintea ei, iar că sărise brusc din somn nu mai încăpea nici o îndoială, încît Clennam era foarte înclinat să creadă că apariţia fusese de fapt un vis.

Spre a nu răni sensibilitatea doamnei Tickit cu această rezolvare crudă a misterului, el părăsi vila fără să se destăinuie, şi probabil ar fi păstrat veşnic după aceea secretul, dacă o împrejurare nu-l făcea să-şi schimbe curînd părerea.

Trecea pe Strand[1] la căderea întunericului, cîţiva paşi îndărătul unui lampagiu, la apropierea căruia felinarele estompate în ceaţă se aprindeau unul cîte unul, ca atîtea şi atîtea sora-soarelui în flăcări, înflorite toate deodată — cînd întreruperea circulaţiei pe trotuar din pricina unui şir de cărucioare încărcate cu cărbuni, urcînd anevoie din

[1] *The Strand*, arteră londoneză denumită astfel pentru că se întinde paralel cu Tamisa, orientată către răsărit, începînd din Trafalgar Square. În epoca Tudorilor şi a Stuarţilor (sec. XV—XVIII), aici se înălţau reşedinţe fastuoase, ale căror grădini ajungeau pînă la fluviu. De atunci pînă astăzi, *The Strand* a rămas o cale principală de acces dintre West End şi Centrul comercial, una din cele mai aglomerate artere din metropola britanică.

docurile de pe malul fluviului, îl sili să stea locului. Arthur mersese repede pînă atunci, dus pe gînduri, iar întreruperea bruscă a mişcărilor şi a înlănţuirii gîndurilor îl îndemnă să privească în jur, mirat, aşa cum fac oamenii de obicei în astfel de cazuri.

La oarecare distanţă — separaţi de cîteva persoane, dar destul de aproape totuşi încît îi putea ajunge dacă ar fi întins mîna — o văzu îndată pe Tattycoram şi un bărbat străin, cu o înfăţişare izbitoare : un tip ţanţoş, cu nas mare, mustăţi negre, cănite, deopotrivă cu ochii, şi ei falşi ca expresie, şi care-şi purta pelerina amplă cu aerul unui străin. După îmbrăcăminte, în general după felul cum arăta, părea un om aflat într-o călătorie, dînd impresia că se întîlnise cu fata aceasta de foarte puţină vreme. Aplecîndu-se înspre ea — fiind mult mai înalt — ca să poată prinde tot ce-i spune, el privea peste umăr cu ochii bănuitori ai omului obişnuit să-i fie teamă că-l urmăreşte cineva. Atunci îi văzu Clennam faţa, tocmai cînd străinul coborîse privirile către lumea strînsă îndărătul lui, fără a stărui pe chipul lui Clennam sau asupra altcuiva.

Nu apucase să întoarcă bine capul, încă aplecat, atent la fată, cînd îmbulzeala se termină, iar şuvoiul întrerupt al mulţimii se deszăgăzui. Mereu cu capul aplecat şi ascultînd ce spunea fata, necunoscutul îşi văzu de drum lîngă ea, urmăriţi de Clennam, care era hotărît să ducă jocul pînă la capăt şi să vadă încotro se îndreptau.

Abia luase această hotărîre (şi nu i-a trebuit mult pînă s-o ia), cînd deodată se trezi silit să se oprească la fel de brusc ca şi prima oară. Cei doi cotiră pe neaşteptate spre Adelphi[1] — fata conducea drumul, evident — şi mergeau

[1] *The Adelphi* (în greacă *adelfoi* = fraţi), de la cei patru fraţi Adam, care între 1768—1774 au construit ansamblul de construcţii cunoscut sub acest nume. În general, clădirile acestea au fost demolate şi înlocuite cu edificii moderne, dar a rămas totuşi un exemplu al operei lui Robert Adam : clădirea de pe strada John Adam nr. 8, astăzi *Society of Arts*. Peste drum se află masivul *Adelphi*, un bloc uriaş cu birouri, ridicat în 1938, în locul *Terasei Adelphi*, cu vedere la Tamisa — despre care pomeneşte Dickens — fosta reşedinţă a actorului David Garrick (care a murit aici în 1779), a scriitorilor Thomas Hardy şi Bernard Shaw.

drept înainte, de parcă s-ar fi dus la Terasa care străjuie fluviul.

Şi astăzi, în acest loc, tumultul marii artere de circulaţie cunoaşte aici o întrerupere subită. Zgomotele de tot soiul se aud aici cum nu se poate mai înfundat, de parcă ţi-ai pune vată în urechi, ori ai avea capul bine înfofolit, atît de mare e deosebirea. Pe vremea aceea contrastul era şi mai izbitor. Nu existau vapoare mici pe fluviu, nici debarcadere, ci doar nişte scări din lemn şi trotuare alunecoase, nici tu cale ferată pe celălalt mal, nici tu pod suspendat ori piaţă de peşte prin preajmă, nici tu forfotă pe cel mai apropiat pod de piatră[1], nimic altceva care să plutească pe fluviu în afară de bărcile localnicilor riverani şi de nişte şlepuri de cărbuni. Convoiul lung, masiv al acestor şlepuri acostate zdravăn în mîl, ca şi cum n-aveau să se mai urnească din loc în veci, dădeau cheiului după căderea întunericului un aspect funebru şi tăcut şi împingeau hăt, departe, către mijlocul curentului, puţina mişcare făcută pe apă. La orice oră după asfinţit — şi nu mai puţin la ora cînd majoritatea celor care au ceva de mîncat se duc acasă să mănînce şi cînd cei mai mulţi dintre cei care n-au nimic de mîncat abia încep să se furişeze ca să meargă la cerşit ori să fure — era un loc pustiu, legat de nişte împrejurimi şi mai pustii.

Tocmai la un asemenea ceas se opri Clennam în colţ şi văzu cum fata şi necunoscutul coborau strada. Paşii bărbatului răsunau atît de puternic pe pietrele caldarîmului, încît lui Arthur nu-i venea să mai adauge şi zgomotul paşilor săi. Dar cînd cei doi cotiră şi acum se aflau în umbra colţului întunecat, ducînd spre Terasă, el porni în urma lor, luînd, cît putu mai bine, aerul unui trecător oarecare.

Cînd dădu colţul întunecat la rîndu-i, cei doi se apropiară, pe malul Terasei, de o siluetă care venea înspre ei. Dacă o întîlnea singură, în condiţiile acelea — la lumina gazului, pe ceaţă, şi la acea distanţă — nu şi-ar fi dat

[1] Aluzie la vestitul Pod Waterloo, din piatră, opera arhitectului John Rennie, construit în 1817, astăzi înlocuit de cel proiectat de Giles G. Scott, din oţel şi beton, ridicat în 1939, dar inaugurat oficial abia în 1945.

seama la prima vedere cine era, prezența fetei însă îl ajută să o recunoască numaidecît pe domnișoara Wade.

El se opri la colț și se uită îndărăt, prefăcîndu-se că ar avea întîlnire acolo cu cineva care urma să apară din cealaltă parte a străzii ; nu-i pierdea însă din ochi pe cei trei. În clipa cînd se întîlniră, necunoscutul își luă pălăria de pe cap și se înclină dinaintea domnișoarei Wade. Tattycoram spunea parcă ceva, ca și cum ar fi prezentat-o acestuia, sau se scuza că întîrziase ori că venise prea devreme, sau cine știe ce altceva ; apoi rămase în urmă un pas sau doi. Domnișoara Wade și necunoscutul începură să se plimbe în sus și în jos ; bărbatul părea extrem de curtenitor și de politicos, iar domnișoara Wade părea extrem de semeață.

Cînd ajunseră la colțul străzii și cotiră, ea tocmai spunea :

— Dacă mă privez astfel, domnule, asta e treaba mea. Ocupă-te de treburile dumitale și nu-mi mai pune întrebări.

— Cerule mare, doamnă, răspunse, făcîndu-i o nouă plecăciune, era din respectul profund pe care-l am pentru forța dumneavoastră de caracter și din admirație pentru frumusețea dumneavoastră.

— Nu cer nimic de la nimeni, spuse ea, și în orice caz mai puțin de la dumneata decît de la oricine. Continuă raportul.

— Dar m-ați iertat ? întrebă politicos și întrucîtva stînjenit.

— Dumneata ești plătit, spuse ea, și asta-i tot ce dorești.

Clennam nu-și putea da seama dacă fata rămăsese în urmă pentru că n-o interesa chestiunea sau pentru că știa despre ce e vorba. De fiecare dată cînd făceau calea-întoarsă, se întorcea și ea. Mergea privind fluviul, cu mîinile împreunate dinainte ; iată tot ce putea desluși Clennam, fără să-și arate fața. Dintr-o fericită întîmplare, se mai afla pe acolo un hoinar care într-adevăr aștepta pe cineva ; acesta se uita uneori peste parmaclîc în apă și alteori se apropia de colțul umbros și privea strada, așa încît prezența lui Arthur nu mai atrăgea atît de mult atenția.

Cînd domnişoara Wade şi necunoscutul făcură din nou calea-întoarsă, ea spunea :

— Trebuie s-aştepţi pînă mîine.

— Mii de scuze ! exclamă el. Zău ! Astă-seară nu se poate ?

— Nu. Ţi-am mai spus, trebuie întîi să obţin eu acest lucru ca să ţi-l pot da.

Ea se opri în drum, ca să pună capăt conversaţiei, parcă. Şi el se opri, desigur ; şi fata la fel.

— Sînt puţin stînjenit, spuse necunoscutul. Puţin, dar fie ce-o fi ! Riscurile meseriei. În seara asta am rămas din întîmplare fără bani. *Am* eu un bancher bun în acest oraş, însă n-aş vrea să apelez la el decît pentru o sumă rotundă.

— Harriet, zise domnişoara Wade, stabileşte cu dînsul... cu acest domn... să-i trimiţi ceva bani mîine.

Trecu repede peste cuvîntul domn, lăsînd astfel o impresie de dispreţ mai vădit decît dacă îl accentua, şi îşi văzu mai departe, agale, de drum.

Necunoscutul aplecă iarăşi capul şi fata îi spuse ceva, în timp ce amîndoi o urmau pe domnişoara Wade. Clennam se încumetă să se uite la Tattycoram, în vreme ce tustrei se îndepărtau. Putu observa că ochii ei negri şi strălucitori, cu o expresie iscoditoare, erau pironiţi asupra necunoscutului, pe care-l ţinea la oarecare distanţă, mergînd unul lîngă altul, către celălalt capăt al Terasei.

Un zgomot puternic şi deosebit de paşi pe caldarîm îl preveni, pînă să poată desluşi ce se petrece, că necunoscutul se întorcea singur. Clennam făcu doi-trei paşi spre parmaclîc, iar necunoscutul trecu pe lîngă el iute şi sprinten, cu capătul pelerinei aruncat peste umăr, fredonînd un crîmpei dintr-un cîntec franţuzesc.

De la un capăt la altul al Terasei acum nu mai era nimeni, în afară de Clennam. Hoinarul dispăruse, nici urmă de domnişoara Wade şi de Tattycoram.

Arthur, vrînd să ştie mai mult ca oricînd ce se petrecuse cu ele, ca să-i poată da unele indicaţii bunului său prieten Meagles, se îndreptă către extremitatea opusă a Terasei şi îşi roti privirile atent. Îşi spuse, şi pe drept

cuvînt, că la început aveau să se ducă în cealaltă direcție față de însoțitorul lor de adineauri. Îndată le descoperi pe o străduță lăturalnică, înfundată : voiau, evident, să-i lase destul timp necunoscutului ca să-și vadă de drum și să se depărteze de ele. Se plimbau în tihnă, braț la braț, pe o parte a străzii, apoi reveniră pe trotuarul celălalt. Cînd se întoarseră la colțul străzii, ele schimbară pasul, mergînd ca cineva care are o țintă precisă și un anumit traseu de străbătut, așa că se așternură la drum. Clennam, potrivindu-și pasul după al lor, nu le pierdea din ochi.

Trecură pe Strand, prin Covent Garden (pe sub ferestrele vechii lui locuințe, unde scumpa de Mica Dorrit venise într-o seară), o apucară apoi spre nord-est și, după ce lăsară în urmă marele edificiu de unde Tattycoram își trăgea numele, cotiră pe Gray's Inn Road. Aici Clennam se simțea acum pe deplin acasă, în cartierul unde stătea Flora, fără a mai vorbi despre patriarh și de Pancks, așa că le urmărea lesne din ochi. Începuse să se întrebe încotro puteau s-o apuce, cînd nedumerirea făcu loc uimirii, văzîndu-le că intră pe strada patriarhului ; uimirea i-a fost încă și mai mare cînd le văzu că se opresc la ușa patriarhului chiar. O dublă lovitură a ciocănașului sclipitor de alamă, o dîră de lumină pe drum cînd ușa se deschise, o pauză scurtă cît să pui o întrebare și să primești un răspuns și ușa se închise cu cele două vizitatoare înăuntru.

După ce se uită în jur ca să se asigure că nu se lăsase furat de un vis straniu, și după ce mai făcu doi-trei pași, apropiindu-se de casă, Arthur bătu la ușă. Îi deschise obișnuita servitoare, care-l conduse numaidecît, cu obișnuita-i iuțeală, în salonul Florei.

În încăpere nu se mai afla altcineva în afară de Flora și de mătușa domnului F. ; respectabila doamnă, scăldată în aburul înmiresmat de ceai și pîine prăjită, se retrăsese într-un jilț lîngă foc, avînd o măsuță în imediata sa apropiere și o batistă albă, curată, întinsă în poală, pe care se aflau două felii de pîine prăjită, așteptînd să li se facă de petrecanie. Aplecată asupra unui ceainic, uitîn-

du-se prin abur şi suflînd aburul la o parte, ca o vrăjitoare chinezoaică rea, ocupată să săvîrşească ritualuri păgîne, mătuşa domnului F. puse jos ceaşca ei mare de ceai şi exclamă :

— Fir-ar el să fie, iar a venit !

La această exclamaţie s-ar fi putut crede că implacabila rudă a regretatului domn F., măsurînd timpul nu după mersul orologiului, ci numai după acuitatea impresiilor sale, îl suspecta pe Clennam că plecase doar cîteva clipe mai înainte, dar în realitate se scursese un sfert de an de cînd el avusese cutezanţa să-i iasă în cale.

— Doamne sfinte, Arthur ! strigă Flora, ridicîndu-se şi întîmpinîndu-l cu căldură. Doyce şi Clennam ce surpriză şi ce m-am speriat căci deşi fabrica şi turnătoria nu sînt departe şi ai putea trece uneori pe aici dacă nu la altă oră spre prînz cînd un pahar de Xeres şi un biet sandviş cu orice fel de carne rece s-ar găsi în cămară n-o să-ţi cadă rău şi nici n-o să aibă un gust mai prost pentru că ţi se serveşte din toată inima ştii foarte bine că astea le cumperi totdeauna de undeva şi de oriunde-ai cumpăra trebuie să fie şi un profit că altfel la ce bun să mai ţină prăvălia că nu există cauză fără motiv şi totuşi nu te mai vede nimeni şi ne-am învăţat să nu te mai aşteptăm, căci aşa cum spunea domnul F. în persoană trebuie să vezi ca să crezi dar chiar dacă nu vezi tot crezi şi îţi închipui că ochii care nu se văd se uită totdeauna şi de ce m-aş aştepta ca dumneata Arthur Doyce şi Clennam să-ţi mai aminteşti de mine de ce-aş face-o de vreme ce zilele acelea au trecut şi mai bine s-aduc încă o ceaşcă de ceai aici numaidecît şi să mai cer nişte pîine proaspăt prăjită şi te rog vino şi aşază-te lîngă foc.

Arthur ardea de nerăbdare să explice scopul vizitei sale, dar era deocamdată împiedicat, împotriva voinţei lui, de aceste cuvinte cu un sens dojenitor din cîte putea înţelege şi de plăcerea sinceră pe care ea o manifesta văzîndu-l.

— Şi acum te rog spune-mi cîte ceva din tot ce ştii, reluă Flora, apropiindu-şi scaunul de cel pe care se afla Clennam, despre micuţa buna scumpa tăcuta noastră

prietenă și despre toate schimbările norocoase acum umblă cu trăsura desigur și are cai cu duiumul ce romantic fără îndoială cu blazon cu fiare sălbatice stînd pe labele dindărăt arătînd spre blazon ca și cum ar fi un tablou făcut de ele cu guri căscate pînă la urechi Doamne sfinte, și e sănătoasă fiindcă asta contează la urma urmelor căci ce înseamnă bogăția fără sănătate după cum spunea deseori domnul F. cînd începuse să-l chinuie podagra că e de o mie de ori mai bine să n-ai decît cîțiva gologani pe zi și să te ocupi singur de masă dar fără gută nu că ar fi putut trăi cu atît de puțin ori că micuța de care am pomenit mai înainte deși poate că-i o expresie mult prea familiară acum oare nu dădea semne să sufere de ceva că prea era firavă și mică și părea atît de plăpîndă Dumnezeu s-o aibă-n paza lui ?

Mătușa domnului F. mîncase o bucată de pîine prăjită pînă la coajă și îi întinse Florei solemn această coajă, care o mîncă, de parcă era ceva de la sine înțeles. Mătușa domnului F. își linse, tacticos, unul după altul, cele zece degete și le șterse, exact în aceeași ordine, cu batista albă din poală ; apoi luă încă o felie de pîine prăjită și se puse pe treabă. În vreme ce executa aceste gesturi de rutină, se uită la Clennam cu atîta severitate, încît el se simți obligat s-o privească la rîndu-i, deși nu ținea deloc.

— E în Italia, Flora, împreună cu întreaga familie, răspunse el, cînd cumplita doamnă își reluă ocupația.

— În Italia e într-adevăr ? zise Flora. Unde strugurii cresc pretutindeni cu coliere și brățări din lavă țara aceea plină de poezie cu munți de foc pitorești care întrec orice așteptări deși flașnetarii fug de locurile astea ca nu cumva să se ardă și nu-i de mirare sînt așa tineri și dacă aduc cu ei șoriceii aceia albi e cît se poate de omenește din partea lor și se plimbă ea într-adevăr prin țara asta privilegiată unde nu vezi decît cer albastru gladiatori murind și belvederi deși domnul F. în ce-l privește niciodată n-a crezut chiar și în clipele lui de bună dispoziție spunea că piesele astea nu puteau fi autentice deoarece nu există nimic intermediar între risipa luxoasă de pînzeturi prost călcate și numai cute și lipsa lor cu

desăvîrşire ceea ce desigur nu pare deloc probabil cu toate că aceasta ar fi posibil să se explice poate ca o urmare a bogăţiei şi sărăciei extreme.

Arthur încerca să strecoare şi el un cuvînt, dar Flora se repezea cu vioiciune :

— Şi Veneţia salvată[1], continuă ea, cred că ai fost acolo dar s-a salvat ori nu pentru că părerile oamenilor diferă mult iar macaroanele dacă e adevărat că le mănîncă la fel ca nişte prestidigitatori de ce nu le taie mai scurte, cred că ştii Arthur... dragă Doyce şi Clennam ba nu dragă şi oricum mai cu seamă nu Doyce căci n-am avut plăcerea... dar te rog să mă scuzi... ai auzit cred despre Mantua şi ce legătură are cu mantia fiindcă n-am fost niciodată în stare să pricep ?

— Eu cred că nu există, Flora, nici o legătură între ele, începu Arthur, dar ea îl întrerupse iarăşi.

— Pe cuvîntul dumitale că nu este nu mi-aş fi închipuit dar aşa-s eu cînd îmi intră în cap cîte o idee şi cum nu-mi prisoseşte nici una o păstrez vai era o vreme dragă Arthur adică fireşte nu dragă nici Arthur dar dumneata mă-nţelegi cînd un singur gînd luminos îţi aureşte zi-i pe nume zarea et cetera dar acum nori negri l-au întunecat şi totul s-a sfîrşit.

Între timp dorinţa crescîndă a lui Arthur de a vorbi despre ceva cu totul diferit se întipărise atît de limpede pe chipul lui, încît Flora se opri şi, aruncîndu-i o ocheadă afectuoasă, îl întrebă ce voia să-i spună.

— Ţin neapărat, Flora, să stau de vorbă cu cineva care se află acum în această casă... la domnul Casby, fără îndoială. Cineva care am văzut că a intrat aici şi care, sub o învinuire nefastă, a părăsit în condiţii deplorabile casa unui prieten de-al meu.

— La papa vin atît de mulţi şi atît de ciudaţi asemenea oameni, zise Flora, ridicîndu-se, încît nu m-aş încumeta să cobor pentru nimeni altcineva în afară de dum-

[1] *Veneţia salvată (Venice preserved)*, tragedia lui Thomas Otway (1651—1685), publicată în 1682, a fost foarte populară şi în secolul al XIX-lea.

neata însă pentru dumneata aş coborî bucuroasă într-un clopot cufundător darmite în sufragerie şi mă-ntorc numaidecît dacă în acelaşi timp n-ai avea *nimic* împotrivă să veghezi asupra mătuşii domnului F. cît sînt eu plecată.

Cu aceste cuvinte, însoţite de o ocheadă la plecare, Flora ieşi iute, lăsîndu-l pe Clennam pradă unei cumplite îngrijorări pricinuite de teribila sarcină.

Prima schimbare care se manifestă în atitudinea mătuşii domnului F. cînd îşi isprăvi bucata ei de pîine prăjită a fost un smiorcăit îndelung şi sonor. Socotind această demonstraţie imposibil de interpretat altfel decît ca un suprem dispreţ, de a cărui semnificaţie sinistră nu se putea înşela, Clennam se uita cu jale la excelenta doamnă — excelentă, dar nu lipsită de prejudecăţi — în speranţa că o va dezarma printr-un aer de supunere umilă.

— Nu te zgîi aşa la mine, spuse mătuşa domnului F., tremurînd de atîta duşmănie. Ia asta !

„Asta" era coaja feliei de pîine prăjită. Clennam primi darul şi-l ţinu în mînă puţin stînjenit, cu un aer de recunoştinţă, de care nu se despovără nicidecum cînd mătuşa domnului F., ridicînd glasul, ţipă din răsputeri :

— Are stomac fudul băiatul ! E prea fudul băiatul ca s-o mănînce !

Şi, sculîndu-se din jilţ, se apropie şi începu să-şi scuture pumnul venerabil chiar în nasul lui, încît i-l atingea uşor. Noroc că Flora se şi întoarse şi-l găsi în situaţia asta dificilă, altminteri cine ştie care ar fi fost urmările. Cituşi de puţin descumpănită ori surprinsă, Flora o felicită pe bătrîna doamnă, pe un ton de încuviinţare, pentru vioiciunea sa deosebită din seara aceea şi o ajută să se ducă din nou la jilţul ei.

— Are stomac fudul băiatul ! repetă rubedenia domnului F., după ce iarăşi se instală. Dă-i un terci de şişcă !

— Oh ! Nu cred că i-ar plăcea, mătuşico, răspunse Flora.

— Dă-i un terci de şişcă, îţi spun ! mai strigă o dată mătuşa domnului F., aplecîndu-se dinapoia Florei, ca să-şi fulgere vrăjmaşul din priviri. E singurul leac pentru un

stomac fudul. Dă-i-l să-l mănînce pîn' la ultimul strop. Lua-l-ar naiba, dă-i un terci de şişcă !

Prefăcîndu-se că-l duce să ia acest reconfortant, ea îl scoase afară din odaie pe palier ; mătuşa domnului F. şi atunci continuă să repete tot timpul, cu nespusă înverşunare, că băiatul avea stomac fudul — mereu, mereu — stăruind să i se servească merticul cabalin comandat de ea cu atîta străşnicie.

— Scara asta e atît de incomodă şi de întortocheată, spuse Flora în şoaptă, ai avea ceva împotrivă să-ţi petreci braţul pe după mine sub pelerină ?

Nu fără a-şi da seama de ridicolul situaţiei, Clennam coborî scara aşa cum îi ceruse Flora şi lăsă liberă frumoasa povară doar la uşa sufrageriei ; de fapt chiar şi acolo i-a fost destul de greu să scape, căci ea continua să se sprijine de el, murmurînd :

— Arthur pentru numele lui Dumnezeu o vorbă să nu-i sufli lui papa !

Ea îl însoţi pe Arthur în odaie, unde patriarhul, singur, stătea într-un jilţ, cu papucii de pîslă în cenuşar, răsucindu-şi de zor degetele mari de la mînă, ca şi cum tot timpul n-ar fi făcut decît asta. Patriarhul cel tînăr, în vîrstă de zece ani, privea de sus, din ramă, cu un aer nu mai netulburat ca el. Amîndouă capetele netede erau la fel de radioase, de obtuze şi boccii.

— Domnule Clennam, mă bucur că te văd ! Sper că o duci bine cu sănătatea, domnule. Sper că o duci bine cu sănătatea. Te rog, ia loc, te rog, ia loc.

— Nădăjduiam, domnule, spuse Clennam, aşezîndu-se şi rotindu-şi privirile cu o expresie de vădită dezamăgire, să nu vă găsesc singur.

— Aa, într-adevăr ? rosti patriarhul, amabil. Aa, într-adevăr ?

— Ţi-am şi spus papa ştii asta ! exclamă Flora.

— Aa, da, aşa este ! replică patriarhul. Da, da, întocmai. Aa, aşa este !

— Vă rog, domnule, domnişoara Wade a plecat ? întrebă Clennam, neliniştit.

— Domnișoara... ? Oh ! Dumneata îi spui Wade, răspunse domnul Casby. Grozav de potrivit.

— Dumneavoastră cum îi spuneți ? întrebă Arthur repede.

— Wade, zise domnul Casby. Oh, tot Wade.

După ce privi preț de cîteva clipe obrazul filantropic și părul alb, mătăsos, în care timp domnul Casby își rotea mai departe degetele, zîmbind la foc, de parcă în bunăvoința lui ar fi dorit să-l facă scrum ca să-l poată ierta, Arthur începu :

— Îmi cer scuze, domnule Casby...

— Nu, nu, nu, se împotrivi patriarhul, n-ai pentru ce.

— ...Dar domnișoara Wade era însoțită de cineva... o fată tînără crescută de niște prieteni de-ai mei și asupra căreia influența acesteia nu-i socotită de prea bun augur ; m-aș fi bucurat dacă aveam prilejul de-a o asigura că n-a pierdut încă bunăvoința protectorilor săi.

— Într-adevăr, într-adevăr ? replică patriarhul.

— Vreți așadar să fiți atît de bun și să-mi dați adresa domnișoarei Wade ?

— Vai de mine și de mine ! exclamă patriarhul. Mare păcat ! Dacă trimiteai pe cineva la mine cînd mai erau încă aici !... Am observat-o pe fata aceea tînără, domnule Clennam. O fată tînără și frumoasă, cu un obraz viu colorat, domnule Clennam, cu un păr foarte negru și niște ochi foarte negri... dacă nu mă-nșel, dacă nu mă-nșel ?

Arthur încuviință și repetă cu o stăruință sporită :

— Dacă ați fi atît de bun să-mi dați adresa.

— Vai de mine și de mine ! exclamă patriarhul, cu un aer de regret blajin. Ţţţ ! Ce păcat, ce păcat ! N-am nici o adresă, domnule. Domnișoara Wade stă cea mai mare parte a timpului în străinătate, domnule Clennam. Astfel procedează de cîțiva ani încoace și este, dacă mi-e îngăduit să vorbesc așa despre o semenă de-a mea și o doamnă, capricioasă și peste măsură de impulsivă, domnule Clennam. S-ar putea să treacă mult, mult timp pînă s-o revăd. S-ar putea să n-o mai revăd niciodată. Ce păcat, ce păcat !

Clennam își dădu seama acum că avea aceleași șanse să scoată ceva de la tablou ca și de la patriarh, dar spuse totuși :

— Domnule Casby, aţi putea, pentru liniştea prietenilor despre care am pomenit, şi sub pecetea tainei, dacă socotiţi de datoria dumneavoastră să impuneţi această condiţie, să-mi daţi unele informaţii, cît de cît, despre domnişoara Wade ? Am întîlnit-o în străinătate şi am întîlnit-o şi aici, dar nu ştiu nimic despre dînsa. Mi-aţi putea da unele amănunte în legătură cu dînsa ?

— Nici unul, replică patriarhul, clătinînd din capul lui mare, cu aerul cel mai binevoitor. Absolut nici unul. Vai de mine şi de mine ! Ce păcat, într-adevăr, că a stat aşa puţin, iar dumneata ai întîrziat ! În calitatea mea de agent de încredere în afaceri, de agent de încredere, am remis uneori acestei doamne sume de bani ; dar la ce-ţi poate sluji, domnule, să ştii aşa ceva ?

— Absolut la nimic, firește, spuse Clennam.

— Firește, încuviinţă patriarhul, al cărui obraz strălucitor adresa focului un zîmbet filantropic, absolut la nimic, domnule. Iată un răspuns înţelept, domnule Clennam. Firește, absolut la nimic, domnule.

Felul său de a-şi roti degetele mari şi netede unul în jurul celuilalt, aşezat acolo în jilţ, era pentru Clennam un indiciu deosebit de modul în care ar fi învîrtit chestiunea, odată strîns cu uşa, fără a lămuri lucrurile şi fără a înainta cu vreun pas, convins de zădărnicia trudei lui. Ar fi putut să-şi acorde oricît de îndelung timp de gîndire, căci domnul Casby, foarte obişnuit să iasă din încurcături lăsînd totul pe seama boselor şi a părului său alb, ştia că taina puterii sale stătea în tăcere. De aceea rămînea Casby în jilţ, răsucindu-şi de zor degetele mari şi făcînd ca fiecare bosă a craniului lucios să pară grozav de binevoitoare.

Dinaintea unei asemenea scene, Arthur se ridică să plece, cînd, din docul interior, unde bunul remorcher Pancks era ancorat cînd nu se afla în vreo croazieră, se auzi venind un zgomot, semn că vaporul se îndrepta anevoie spre ei. Arthur băgă de seamă că zgomotul începuse anume să se desluşească de la mare distanţă, ca şi cum domnul Pancks căuta să atragă atenţia, oricui s-ar

fi întîmplat să se gîndească la așa ceva, că își făcea manevrele la depărtare, în afara posibilității de a auzi ce se vorbește.

Domnul Pancks dădu mîna cu Arthur și-i întinse patronului său una sau două scrisori pentru a fi semnate. După ce-i strînse mîna, domnul Pancks se scărpină la sprîncene cu degetul arătător și pufni o dată, dar Clennam, care-l înțelegea acum mai bine ca înainte, pricepu că își cam terminase treburile din seara aceea și dorea să-i spună ceva afară. De aceea, cînd își luă rămas bun de la domnul Casby, și ceva mai anevoie de la Flora, porni pe drumul pe care-l făcea domnul Pancks.

Așteptă puțin pînă să apară domnul Pancks. Cum acesta îi strînse iarăși mîna cu un nou smiorcăit plin de tîlc și luîndu-și pălăria de pe cap ca să i se zbîrlească părul, Arthur crezu că era un semn că putea sta de vorbă cu el, la fel cum ar fi vorbit cu cineva la curent cu cele petrecute mai adineauri. De aceea i se adresă fără nici o introducere :

— Crezi că erau într-adevăr plecate, Pancks ?

— Da, răspunse Pancks, erau într-adevăr plecate.

— Știe unde ar putea da de persoana aceea ?

— N-aș putea spune. Îmi închipui că da.

Dar domnul Pancks nu știa ? Nu, domnul Pancks habar n-avea. Dar domnul Pancks știa ceva despre ea ?

— Cred că știu despre ea tot atît cît știe și ea despre sine, rosti Pancks. Este fiica cuiva... a unui oarecare... a nimănui. Instaleaz-o într-un salon la Londra, cu o jumătate duzină de oameni destul de vîrstnici ca să poată trece drept părinții ei, și n-o să spună că nu-i cu adevărat în prezența lor. Ei s-ar putea afla în orice casă care i-ar ieși în cale, s-ar putea afla în orice cimitir pe lîngă care trece ea, s-ar putea ciocni de ei în orice stradă, ar putea face oricînd cunoștință cu ei, fără să-și dea seama. Nu știe nimic despre ei. Nu știe nimic despre nici o rudă, Nu știe și nici n-are să știe vreodată.

— Domnul Casby n-ar putea-o oare lămuri ?

— Poate, zise Pancks. Așa cred, dar nu-s sigur. A primit niște bani, acum multă vreme — nu prea mulți,

din cîte știu — pe care trebuie să-i pună ei la dispoziție, sub forma unor sume mici, atunci cînd e la ananghie. Uneori rămîne timp îndelungat fără să se atingă de bani, din mîndrie ; alteori e atît de săracă, încît are neapărat nevoie de bani. Duce o viață chinuită. N-am văzut femeie mai mîndroasă, mai pătimașă, mai crudă și răzbunătoare ca ea. În seara asta a venit după bani. Spunea că-i trebuie urgent, într-un anumit scop.

— Cred că, din întîmplare, știu în ce scop, zise Clennam, dus pe gînduri, adică în al cui buzunar vor intra.

— Serios ? se miră Pancks. Cînd e vorba de un contract, eu sfătuiesc partea cealaltă să respecte clauzele. Nu m-aș încrede în femeia asta, așa tînără și frumoasă cum este, chiar dac-aș nedreptăți-o ; nici pentru de două ori banii patronului meu ! Doar dacă — adăugă Pancks, sub forma unei clauze salvatoare — aș suferi de o boală incurabilă și nu mi-ar mai păsa de nimic.

Arthur, trecînd repede în revistă observațiile proprii, își dădu seama că se potrivesc pe de-a-ntregul aproape cu vederile domnului Pancks.

— Ce mă miră pe mine, continuă Pancks, este faptul că ea n-a-ncercat niciodată să-i facă de petrecanie patronului meu, fiind singurul om la curent cu povestea ei și pe care l-ar fi putut înhăța. Și pentru că veni vorba, ți-aș putea mărturisi, între noi fie spus, că uneori sînt și eu ispitit să-i fac de petrecanie.

Arthur tresări și exclamă :

— Doamne sfinte, Pancks, nu vorbi așa !

— Trebuie să mă-nțelegi bine, rosti Pancks, punîndu-și cinci degete murdare de cărbune, cu unghiile roase, pe brațul lui Arthur. Nu vreau să spun că i-aș reteza gîtul, dar, pe tot ce am mai scump, dacă duce prea departe lucrurile, zău că-i retez pletele !

După ce se prezentă în această nouă lumină, proferînd cumplita amenințare, domnul Pancks luă o mină plină de gravitate, pufni de cîteva ori și se îndepărtă într-un nor de aburi.

Capitolul X

VISELE JUPÎNESEI FLINTWINCH SE ADUNĂ

ÎN ANTICAMERELE sumbre din Ministerul Digresiunilor, unde își trecea o bună parte din timp în tovărășia altor diferiți răufăcători recalcitranți, care erau pedepsiți să fie trași de vii pe aceeași roată, Arthur Clennam avu destul răgaz, vreme de vreo trei sau patru zile la rînd, să se gîndească pînă în pînzele albe la ultima dată cînd le zărise fugitiv pe domnișoara Wade și pe Tattycoram. Nu fusese în stare să afle nimic în plus, nimic în minus, și în această situație nesatisfăcătoare trebui să lase totul baltă, n-avu încotro.

De-a lungul acestei perioade nu se mai arătase nici în casa veche, lugubră a maică-si. Dar venind una din serile cînd avea obicei să se ducă pe acolo, el părăsi pe la nouă locuința și pe asociatul său și porni agale către tristul leagăn al copilăriei lui.

Totdeauna îl impresiona casa asta ca ceva urgisit, misterios și trist ; și închipuirea lui era îndeajuns de sensibilă ca să vadă totul în preajmă învăluit în zăbranicul sinistru aruncat de umbra ei. În timp ce mergea, într-o seară groaznică, străzile pe unde trecea, slab luminate, păreau să ascundă tot soiul de taine chinuitoare. Birourile pustii cu tainele registrelor și documentelor secrete încuiate în lăzi și seifuri ; băncile cu secretele lor ferecate în camere și pivnițe blindate, ale căror chei se aflau în doar cîteva buzunare secrete de la piept ; secretele întregului angrenaj viu, dispersat, al acestei vaste mori unde mișunau fel de fel de pungași, de falsificatori, de impostori, pe care zorile oricărei dimineți îi puteau da în vileag. Arthur avea sentimentul că toate aceste lucruri ascunse împovărau văzduhul. Umbrele întețindu-se pe măsură ce se apropia de sursa lor, el se gîndea la tainele criptelor solitare din biserici, unde cei care adunaseră averi erau la rîndu-le adunați

deopotrivă, dar fără a înceta de a mai face încă rău ; se gîndea la tainele fluviului rostogolindu-şi apele tulburi între două labirinturi de secrete sumbre, revărsîndu-se mîlos, cale de mile întregi, şi răscolind aerul pur şi cîmpiile senine străbătute de vînt şi de zborul păsărilor.

Apropiindu-se de casă, umbrele se întunecau din ce în ce şi în minte îi răsări odaia melancolică ocupată cîndva de taică-său, bîntuită de chipul implorator pe care chiar el l-a văzut stingîndu-se cînd îl veghease singur la căpătîiul patului. Aerul închis al încăperii era secret. Întunericul, mucegaiul şi colbul din toată locuinţa erau secrete. În inima tuturor acestora trona maică-sa, cu obrazul împietrit, cu o voinţă de neînduplecat, păstrînd, dîrză, toate tainele din viaţa ei şi din viaţa tatălui lui, ducînd o luptă austeră, corp la corp, cu marea taină din urmă a oricărei existenţe.

Tocmai dăduse colţul străzii înguste şi în pantă, unde se deschidea curtea împrejmuitoare a casei părinteşti, cînd auzi zgomotul paşilor altcuiva cotind într-acolo şi venind atît de aproape îndărătul lui, încît se trezi proiectat de perete. Fiind absorbit de aceste gînduri, ciocnirea îl surprinse absolut nepregătit, astfel că celălalt trecător avu timpul să spună, în gura mare : „Scuzaţi ! Nu-i vina mea !" şi să-şi vadă de drum, înainte de a-şi da prea bine seama despre ceea ce se petrecea. După ce se mai dezmetici puţin, observă că omul care mergea cu paşi mari dinaintea lui era tocmai cel la care atît de mult se gîndise în ultima vreme. Nu putea fi vorba de o asemănare întîmplătoare subliniată de impresia puternică făcută de omul ăsta asupra lui. El era, cel pe care îl urmărise după întîlnirea cu Tattycoram şi pe care-l auzise adresîndu-se domnişoarei Wade.

Strada, în pantă abruptă, făcea şi un cot, iar omul acesta, deşi nu beat, părea ameţit de alcool, mergea atît de iute, încît Clennam îl pierdu din ochi pînă să se uite iarăşi după el. Fără a fi hotărît să-l urmărească, însă dornic să nu-l scape din ochi încă puţin, Clennam grăbi pasul, să treacă de cotul care-l ascundea pe necunoscut privirilor lui. Ajungînd acolo, ia-l de unde nu-i !

Aflat acum chiar în faţa porţii casei părinteşti, se uită de-a lungul străzii : nici ţipenie de om ! Nu exista umbră

proiectată destul de mare ca să-l ascundă pe necunoscut, nici cotitură unde să fi dispărut şi nici nu auzise zgomotul făcut de deschiderea şi închiderea unei uşi. El ajunse totuşi la concluzia că necunoscutul trebuie să fi avut o cheie la îndemînă, cu care deschisese una din numeroasele uşi, unde şi intrase.

Tot depănînd în minte această apariţie stranie, această stranie întîmplare, Clennam pătrunse în curtea casei. Cînd ridică instinctiv ochii spre ferestrele slab luminate din odaia maică-si, privirea-i căzu pe silueta celui pe care îl pierduse adineauri, stînd în picioare, rezemat în grilajul de fier al micuţei curţi lăsate în paragină, uitîndu-se şi el în sus şi rîzînd de unul singur. Cîteva din sumedenia de pisici fără stăpîn care dădeau totdeauna tîrcoale noaptea pe acolo, speriate la vederea lui, parcă stăteau locului cînd şi el se oprise şi-l priveau de sus, de sub streşini, de sub portaluri şi de prin alte cotloane sigure, cu nişte ochi deloc deosebiţi de ai lui. Rămăsese locului o clipă doar ca să se amuze astfel ; numaidecît apoi înaintă, aruncînd capetele pelerinei pe umăr, urcă treptele dărăpănate şi bătu în uşă cu putere.

Nedumerirea lui Clennam n-a fost atît de mare încît să-l împiedice de a lua o hotărîre fără să şovăie. Se apropie şi el de uşă, urcă şi el scara. Străinul îl privea trufaş şi începu să fredoneze ca pentru sine :

Oare cine trece pe drum aşa tîrziu ?
Cavalere Măghiran !
Oare cine trece pe drum aşa tîrziu ?
Vesel, vesel, ţot chefliu !

Pe urmă din nou bătu.

— Sînteţi grăbit, domnule, spuse Arthur.

— Aşa e, să mor, domnule, replică străinul, aşa-s eu grăbit din fire !

Zuruitul lanţului, fixat cu precauţie de jupîneasa Affery înainte de a deschide uşa, îi făcu pe cei doi să privească într-acolo. Affery întredeschise abia uşa, în mînă cu o lumînare care pîlpîia, şi întrebă cine bătea aşa tare la asemenea oră.

— Păi cum, Arthur ! adăugă, uimită, văzîndu-l pe el întîi. Dumneata, fără doar şi poate ! Ah, Doamne apără-ne ! Nu ! strigă ea, dînd cu ochii de celălalt. Iar a venit !

— Aşa este ! Iar a venit, dragă madame Flintwinch ! replică străinul. Deschide uşa şi dă-mi voie să-l strîng în braţe pe bunul meu prieten Jeremiah ! Deschide uşa, căci mă grăbesc să-l îmbrăţişez pe dragul meu Flintwinch !

— Nu-i acasă, strigă Affery.

— Caută-l ! exclamă străinul. Caută-l pe Flintwinch al meu ! Spune-i că e vechiul lui prieten Blandois, care tocmai a sosit în Anglia ; spune-i că e micuţul lui băiat, lumina ochilor săi, prietenul lui mult iubit. Deschide uşa, frumoasă madame Flintwinch şi lasă-mă între timp să mă duc sus, să-mi prezint omagiile... omagiile lui Blandois... doamnei mele ! Doamna mea mai trăieşte ? Bine ! Deschide atunci !

Spre marea surprindere a lui Arthur, jupîneasa, holbînd ochii spre el ca şi cum ar fi vrut să-l avertizeze nu care cumva să aibă de a face cu acest domn, dădu lanţul la o parte şi deschise uşa. Străinul, fără nici un fel de ceremonie, intră în vestibul, lăsîndu-l pe Arthur în urma lui.

— Atunci repede ! Dă fuga atunci ! Adu-mi-l pe Flintwinch ! Anunţă-mă doamnei mele ! strigă străinul, tropăind pe duşumeaua de piatră.

— Spune-mi, te rog, Affery, zise Arthur tare şi pe un ton sever, măsurîndu-l indignat din cap pînă-n picioare pe străin, cine-i acest domn ?

— Spune-mi, te rog, Affery, repetă străinul la rîndu-i, cine... ha, ha, ha !... cine-i acest domn ?

Glasul doamnei Clennam strigînd din odaia de deasupra se auzi cum nu se poate mai bine.

— Affery, dă-le voie la amîndoi să vină sus. Arthur, vino numaidecît la mine !

— Arthur ! ? exclamă Blandois, luîndu-şi pălăria de pe cap şi ţinînd-o întinsă, cît îi îngăduia lungimea braţului, apoi lovi călcîiele unul de altul din poziţia picioarelor larg desfăcute, făcînd o plecăciune pînă la pămînt. Fiul doamnei mele ? Sînt prea devotatul servitor al fiului doamnei mele !

Arthur se uită iarăşi la el, într-o atitudine nu mai măgulitoare ca înainte şi, răsucindu-se pe călcîie, fără

să răspundă ceva, porni pe scară în sus. Oaspetele îl urmă. Jupîneasa Affery luă cheia aflată după uşă şi se strecură afară cu abilitate, plecînd în căutarea domnului şi stăpînului său.

Un spectator, martor la apariţia precedentă a lui monsieur Blandois în odaia aceea, ar fi observat o deosebire în felul doamnei Clennam de a-l primi. Nu chipul ei avea s-o trădeze, iar fizionomia impasibilă, vocea domoală se aflau, de asemenea, cu totul sub imperiul său. Schimbarea consta numai în faptul că, din clipa în care străinul intrase în odaie, ea nu-l mai slăbise deloc din ochi, şi în două sau trei rînduri, cînd acesta ridicase prea mult glasul, ea se aplecase foarte puţin înainte din jilţul unde stătea dreaptă, cu mîinile nemişcate sprijinindu-se în coate, de parcă ar fi vrut să-l asigure că o să-i dea ascultare oricît de îndelung dorea. Lui Arthur nu-i scăpase acest lucru, deşi nu era în măsură să aprecieze deosebirea dintre primirea anterioară şi cea din momentul de faţă.

— Doamnă, spuse Blandois, făceţi-mi cinstea de a mă prezenta domnului, fiul dumneavoastră. Mi se pare, doamnă, că domnul acesta, fiul dumneavoastră, e dispus să se plîngă împotriva mea. Nu-i politicos.

— Domnule, zise Arthur, cu vioiciune, oricine ai fi şi oricare ar fi motivul venirii dumitale aici, dacă aş fi stăpînul acestei case n-aş pierde o clipă şi te-aş da pe uşă afară.

— Dar nu eşti, interveni maică-sa, fără să se uite la el. Din păcate, Arthur, nu eşti tu stăpîn ca să-ţi satisfaci firea nechibzuită.

— Nici n-am pretenţia să fiu, mamă. Dacă protestez împotriva felului acestui individ de a se purta aici — şi o fac cu atîta vehemenţă, încît dacă aş avea cît de cît autoritate aici nu l-aş tolera nici un minut în plus — protestez pentru dumneata.

— Dacă ar exista vreun motiv de protest, replică ea, aş putea s-o fac şi singură. Şi poţi fi convins c-aş face-o.

Cel pentru care se certau ei şi care luase loc se porni pe un rîs zgomotos, lovindu-se cu palma peste coapse.

— N-ai nici un drept, reluă doamna Clennam, cu ochii pironiţi asupra lui Blandois, deşi se adresa fiului ei direct,

să vorbeşti pe socoteala cuiva, mai cu seamă pe socoteala cuiva dintr-o altă ţară, şi asta fiindcă obiceiurile lui nu se potrivesc cu ale tale, ori fiindcă nu-şi modifică purtarea după principiile tale. Se prea poate ca acest domn, pentru aceleaşi temeiuri, să aibă şi el ceva de spus împotriva ta.

— Sper asta, replică Arthur.

— Dumnealui, continuă doamna Clennam, ne-a adus, cu altă ocazie, o scrisoare de recomandare de la persoane extrem de respectabile şi demne de toată încrederea, cu care sîntem în corespondenţă. Nu cunosc absolut deloc scopul vizitei sale de astăzi. N-am nici cea mai vagă idee şi nu se poate nicidecum presupune că aş fi în stare, cît de cît, să-i ghicesc sensul (spunînd aceasta, căutătura ei încruntată se accentuă, rostind foarte încet şi din cale-afară de răspicat fiecare cuvînt); dar cînd dumnealui îşi va fi explicat scopul vizitei, după cum am să-l şi rog să aibă amabilitatea de a face în faţa mea şi a lui Flintwinch, cînd s-o întoarce Flintwinch, se va vedea, desigur, că e vorba de ceva mai mult sau mai puţin legat de afacerile noastre, ca îndeobşte, şi va fi de datoria noastră şi în acelaşi timp o plăcere pentru noi să punem totul la punct. Altceva n-ar putea fi în joc.

— Vom vedea, madame, spuse omul de afaceri.

— Vom vedea, încuviinţă ea. Domnul îl cunoaşte pe Flintwinch şi cînd a fost ultima oară la Londra, mi-aduc aminte că am auzit, dumnealui şi Flintwinch au petrecut împreună o seară foarte amicală. Nu sînt la curent cu ce se întîmplă în afara acestei odăi şi zarva nimicurilor din lume nu mă prea interesează; dar îmi aduc aminte că mi-a ajuns la urechi asta.

— Aşa este, doamnă. E adevărat, rosti el şi din nou rîse; începu apoi să fluiere melodia pe care o fredonase la uşă.

— Aşadar, Arthur, reluă maică-sa, domnul vine aici în calitate de cunoştinţă, nu ca un străin, şi este foarte regretabil că tu, cu firea ta nesăbuită, a trebuit să-i găseşti pricină. Îmi pare rău, şi ţin să-i împărtăşesc asta acestui domn. Ştiu că tu n-ai să-i spui acest lucru, de aceea îi spun eu în numele meu şi al lui Flintwinch, de vreme ce domnul cu noi doi are treabă.

De jos, de la intrare, se auzi cheia răsucindu-se în broască și apoi cum ușa se deschide și se închide. Îndată după aceea apăru și domnul Flintwinch ; cum intră, oaspetele se ridică de pe scaun, rîzînd tare, și-l strînse pe noul venit vîrtos în brațe.

— Ce mai faci, prea bunul meu prieten ! exclamă. Cum merg treburile-n lume, dragă Flintwinch ? Ca pe roate ? Cu atît mai bine, cu atît mai bine ! Ah, dar ce minunat arăți ! Ah, ce tînăr și proaspăt arăți, ca florile de primăvară ! Ah, bunul și micuțul meu băiat ! Strașnic băiat, strașnic băiat !

În timp ce-l copleșea pe domnul Flintwinch cu aceste complimente, gata să-l doboare, punîndu-i cîte o mînă pe fiecare umăr, pînă cînd mișcările nesigure ale acestuia — care, în împrejurarea de față, era și mai uscat, și mai strîmb ca de obicei — păreau ale unui titirez pe punctul să se oprească.

— Ultima oară cînd ne-am întîlnit, am avut presentimentul că ar trebui să ne cunoaștem mai bine, mai îndeaproape. Simți și dumneata asta, Flintwinch ? Simți și dumneata asta ?

— Păi nu, domnule, răspunse domnul Flintwinch. Nu prea. N-ar fi mai bine să luați loc ? Îmi închipui că ați trecut pe-aici să mai gustați puțin din vinul acela de Porto, domnule ?

— Ah, șmechere. Mare chefliu mai ești ! strigă oaspetele. Ha, ha, ha, ha !

Și, azvîrlindu-l pe domnul Flintwinch cît colo, ca o încununare a acestui joc ironic de artificii, luă iarăși loc pe scaun.

Uimirea, mînia, neîncrederea și rușinea cu care Arthur asistă la tot acest spectacol îl făcură incapabil să mai scoată o vorbă. Domnul Flintwinch, care se împleticise vreo doi-trei pași îndărăt de brînciul primit puțin mai înainte, își recăpătă cumpătul, păstrînd absolut același obraz împietrit, doar că răsufla mai iute și avea ochii ațintiți asupra lui Arthur. Nu era nici cît negru sub unghie mai puțin tăcut ori mai puțin searbăd, privit dinafară, singura deosebire care se putea desluși la el fiind nodul de cravată : în general aflat în dreptul urechii, acum se răsucise, ajungînd la ceafă, și luase aspectul unei

podoabe capilare, un soi de perucă, dîndu-i astfel o înfățișare oarecum curtenească.

Deoarece doamna Clennam în tot acest timp nu-l scăpase din ochi pe Blandois (asupra căruia ei aveau oarecare efect, așa cum are privirea ațintită asupra unei jigodii de cîine), la fel și Jeremiah nu-și desprinse o clipă ochii de pe chipul lui Arthur. Era ca și cum s-ar fi înțeles să se ocupe fiecare de domeniul lui. Astfel, în timpul tăcerii care se așternuse, Jeremiah rămase în picioare, frecîndu-și bărbia, cu ochii la Arthur, de parcă se străduia să-i smulgă gîndurile cu un instrument.

Nu după multă vreme, oaspetele, căruia tăcerea i se părea stînjenitoare, se ridică de jos și veni nerăbdător să se așeze cu spatele la focul sacru, care de atîția ani ardea întruna. Atunci, doamna Clennam mișcă pentru prima oară una din mîini, făcînd un gest abia perceptibil de îndepărtare, și zise :

— Te rog să ne lași să ne ocupăm de treburile noastre, Arthur.

— Da, mamă, fac acest lucru împotriva voinței mele.

— N-are importanță cum, replică ea. Te rog, lasă-ne singuri. Revino altă dată, cînd vei socoti de datoria ta, poate, să-ți iroseşti aici o jumătate de oră plicticoasă. Noapte bună !

Îi întinse degetele înfofolite ca să i le atingă el cu mîna, după cum se obișnuise ; se aplecă peste jilțul pe roate ca s-o sărute. Se gîndi atunci că obrazul îi era mai încordat ca de obicei și mai rece. Cînd se îndreptă iarăși din spate, urmări direcția ochilor ei pironiți pe prietenul domnului Flintwinch. Domnul Blandois pocni tare din degete, cu un gest plin de dispreț.

— Domnule Flintwinch, spuse Clennam, te las, împotriva voinței mele și stăpînit de o mare nedumerire, împreună cu cunoștința dumitale de afaceri, în odaia mai-că-mi.

Persoana în chestiune pocni iarăși din degete.

— Noapte bună, mamă.

— Noapte bună.

— Odată am avut un prieten, scumpe Flintwinch, rosti Blandois, stînd cu picioarele răşchirate dinaintea focului

și spunînd asta evident ca să-l facă pe Clennam, care pornise agale spre ușă, să rămînă locului. Am avut odată un prieten, care auzise atîtea istorii cumplite despre acest mare oraș și despre tot ce se-ntîmplă aici, încît nu s-ar fi încumetat nici în ruptul capului să stea singur noaptea cu doi oameni care ar fi avut interes să-i facă de petrecanie... pe legea mea ! Nici chiar într-o casă respectabilă ca asta... doar dacă se simțea mai vînjos ca ei. Bah ! Ce fricos, scumpe Flintwinch ! Nu-i așa ?

— O potaie, domnule !

— Într-adevăr ! O potaie. Dar nu s-ar fi aventurat, Flintwinch, decît dacă știa că ceilalți n-aveau forța necesară, deși doreau acest lucru, de a-l reduce la tăcere. Nu s-ar fi atins nici măcar de un pahar cu apă în asemenea împrejurări... chiar și într-o casă respectabilă ca aceasta, Flintwinch... doar dacă vedea pe altcineva bînd înainte și cu poftă, unde mai pui !

Clennam, refuzînd disprețuitor să mai spună ceva și dealtfel nefiind în stare, căci simțea că se sufocă, se mulțumi să-l privească pe oaspete cînd trecu prin dreptul lui spre ieșire. Acesta îl salută cu o altă pocnitură din degete în semn de rămas bun, și nasul i se pleoști peste mustață, iar mustața se zbîrli în sus spre nas, într-un rînjet sinistru de piază-rea.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Affery — spuse Clennam în șoaptă, cînd jupîneasa îi deschise ușa care dădea în vestibulul cufundat în întuneric, iar el mergea pe bîjbîite, pînă dădu cu ochii de cerul nopții — ce se întîmplă aici ?

Și înfățișarea ei era destul de fantomatică, stînd pe întuneric cu șorțul tras peste cap și vorbind de dedesubt, cu un glas stins, înăbușit :

— Nu mă-ntreba nimic, Arthur, de-atîta vreme o duc numai într-un vis. Du-te cu Dumnezeu !

Plecă și ea închise ușa în urma lui. Se uită sus către ferestrele de la odaia maică-si, și lumina tulbure, care se strecura prin storurile galbene, parcă repeta după Affery, murmurat : „Nu mă-ntreba nimic. Du-te cu Dumnezeu !"

Capitolul XI

SCRISOARE DE LA MICA DORRIT

DRAGĂ DOMNULE CLENNAM,

După cum îţi spuneam în scrisoarea mea anterioară, cel mai bun lucru ar fi ca nimeni să nu-mi scrie, prin urmare faptul că-ţi trimit încă o misivă n-are să-ţi dea altă bătaie de cap decît aceea de-a o citi (poate nici chiar pentru asta nu vei avea răgaz, deşi sper ca într-o zi să ai, totuşi). Acum am să-mi petrec o oră scriindu-ţi din nou, de astă dată de la Roma.

Am părăsit Veneţia înaintea domnului şi a doamnei Gowan, dar ei n-au întîrziat atît de mult pe drum ca noi, au pornit pe o altă rută, aşa că la sosirea noastră aici i-am şi găsit instalaţi pe o stradă numită Via Gregoriana. O ştii, fără îndoială.

Acum am să-ţi spun tot ce pot despre ei, fiindcă ştiu că asta doreşti mai mult să afli. Locuinţa lor nu e prea confortabilă, dar s-ar putea să mi se fi părut mie mai puţin agreabilă cînd am văzut-o pentru întîia oară, nu acelaşi lucru s-ar fi întîmplat cu dumneata, care ai fost prin atîtea ţări diferite şi ai întîlnit sumedenie de obiceiuri diferite. Desigur, e mult mai bine la ei, de un milion de ori mai bine decît cu tot ce am fost obişnuită pînă nu de mult ; am impresia că nu privesc locuinţa asta cu propriii mei ochi, ci cu cei ai doamnei Gowan. Căci se vede bine că a trăit totdeauna şi a crescut într-o casă fericită şi plină de afecţiune şi aş fi înţeles chiar dacă nu-mi vorbea despre asta cu atîta dragoste.

Ei bine, locuinţa, aproape goală, unde ajungi pe o scară comună, cam întunecată, se rezumă aproape numai la o încăpere spaţioasă şi tristă, în care domnul Gowan pictează. Ferestrele, pe unde s-ar putea privi afară, sînt astupate, iar pe pereţi, numai dîre de cretă şi cărbune

lăsate de cei care au locuit mai înainte, cine știe cu cîți ani în urmă ! Încăperea este despărțită în două printr-o perdea, cîndva roșie, dar acum de culoarea colbului ; spațiul aflat dincolo de perdea slujește drept salon. Cînd am văzut-o pe doamna Gowan acolo pentru prima dată era singură, lucrul i-a căzut din mînă și și-a înălțat privirile spre cer, zărit prin partea de sus a ferestrelor. Te rog să nu te neliniștești dacă-ți spun, dar locuința nu părea atît de aerisită, de luminoasă, de veselă și nici atît de tinerească și îmbietoare cum mi-ar fi plăcut să fie.

Deoarece domnul Gowan face portretul lui papa (însă trebuie să-ți mărturisesc, nu-s convinsă c-aș fi știut că-i el dacă nu-l vedeam pictîndu-l), am avut prilejul să mă aflu mai des cu ea decît fără această fericită șansă. E foarte mult timp singură. Într-adevăr, mult prea mult.

Să-ți povestesc despre a doua vizită pe care i-am făcut-o ? M-am dus într-o bună zi, cînd s-a nimerit să pot ieși singură, pe la patru sau cinci după amiază. Tocmai lua masa, singură (îi fusese adusă de undeva dinafară, într-un fel de vas cu cărbuni aprinși) și nu mai avea pe nimeni și nici nu aștepta pe cineva, după cum mi-am dat seama ; nu era acolo decît bătrînul care venise cu masa. El începuse să-i istorisească o poveste lungă — despre niște tîlhari la drumul mare prinși în afara zidurilor orașului de către statuia de piatră a unui sfînt — ca s-o mai înveselească puțin, așa cum mi-a spus cînd plecam, „pentru că are și el o fiică, deși nu atît de frumoasă".

Acum s-ar cuveni să amintesc și de domnul Gowan înainte de a-ți relata puținul pe care-l am de spus despre soția sa. Trebuie că-i admiră frumusețea și trebuie să fie mîndru de ea, căci toată lumea o laudă, și trebuie că ține la ea, nu mă-ndoiesc de asta — dar în felul lui. Știi în ce fel, iar dacă și dumneata îl vezi tot atît de indiferent și de veșnic nemulțumit ca și mine, cred că nu mă-nșel socotind că nu se prea potrivește cu ea. Dacă nu ești de aceeași părere cu mine, atunci desigur greșesc ; fiindcă sărmana dumitale copilă, care nu s-a schimbat, are încredere în judecata și bunăvoința dumitale mai mult decît poate exprima în cuvinte, dacă ar încerca. Dar, nu te teme, nici n-are să încerce.

Tocmai din cauza asta (cred, dacă și dumneata crezi), din pricina felului domnului Gowan de a fi, nestatornic și veșnic nesatisfăcut, se consacră el atît de puțin profesiunii sale. Nu face nimic temeinic și pe îndelete ; începe un lucru, apoi îl lăsă baltă, încearcă să-l ducă pînă la capăt sau îl abandonează neterminat, fără să se sinchisească. În timpul ședințelor cînd tata îi poza pentru portret l-am auzit vorbind ; stăteam și mă întrebam dacă nu cumva din pricina lipsei de încredere în sine n-avea el încredere în ceilalți oameni. Oare așa să fie ? Aș vrea să știu ce vei spune citind aceste rînduri ! Știu ce mină vei face și aproape aud tonul cu care mi-ai vorbi pe Podul de Fier.

Domnul Gowan frecventează mult ceea ce se cheamă aici înalta societate, deși s-ar părea că nu-l amuză, nu-i place, și uneori îl însoțește și doamna Gowan, dar în ultima vreme dinsa n-a prea ieșit. Cred că am observat că se vorbesc lucruri neîntemeiate pe socoteala ei, cum că ar fi avut un mare succes interesat căsătorindu-se cu domnul Gowan, și asta o spun aceleași persoane cărora nici prin gînd nu le-ar fi trecut să-l ia de bărbat ori să și-l facă ginere. Citeodată se mai duce și la țară, în căutare de subiecte pentru schițe, și oriunde se află vizitatori este foarte bine cunoscut și are sumedenie de relații. Și unde mai pui, are și un prieten, care e mereu cu el, acasă și în afară de casă, deși îl tratează cu destulă răceală și-i foarte nesigur în privința atitudinii față de el. Știu, pentru că mi-a spus chiar dînsa, că doamna Gowan nu-l poate suferi pe acest prieten. Și mie îmi calcă pe nervi, încît acum, cînd e plecat de aici, mi s-a luat o piatră de pe inimă. Dar ce bine trebuie să se simtă doamna Gowan !

Ceea ce țin însă în mod deosebit să aflu — și de ce oare m-am hotărît să-ți spun, de vreme ce mi-e teamă că n-o să-ți cadă prea bine — sînt următoarele : doamna Gowan e atît de credincioasă, atît de devotată și își dă pe deplin seama că dragostea și îndatoririle ei sînt închinate lui pentru totdeauna, că poți fi sigur că-l va iubi, îl va admira, îi va aduce laude și-i va ascunde toate cu-

sururile, pînă în ceasul morţii. Cred că le ascunde şi le va ascunde totdeauna, chiar şi faţă de ea însăşi. I-a dăruit inima şi niciodată nu şi-o va retrage ; orice-ar face el, afecţiunea ei va rămîne aceeaşi. Ştii asta, aşa precum ştii totul cu mult mai bine decît mine ; dar n-am încotro, trebuie să-ţi spun ce suflet nobil are şi că niciodată nu poţi gîndi prea bine despre ea.

N-am folosit pînă acum numele ei mic în scrisoare, dar sîntem prietene atît de bune încît numai astfel îi spun cînd ne aflăm împreună în tihnă, şi ea deopotrivă... adică nu numele de botez, ci cel pe care mi l-ai dat dumneata. Cînd a început să-mi spună Amy, i-am istorisit povestea scurtă a vieţii mele, şi că dumneata totdeauna mi-ai spus Mica Dorrit, că şi mie acest nume îmi este mult mai drag decît oricare altul, aşa că şi ea mă strigă Mica Dorrit. Poate că n-ai primit încă veşti de la tatăl şi mama ei şi nu ştii că are un băieţel. S-a născut chiar acum două zile, exact o săptămînă după venirea domnului şi doamnei Meagles. Ce fericiţi au fost ! Trebuie să-ţi spun, totuşi, fiindcă ţin neapărat să-ţi spun totul, că am impresia că-s puţin stînjeniţi de domnul Gowan, că se simt ca şi cum atitudinea lui zeflemitoare la adresa lor ar fi în acelaşi timp un afront adus dragostei lor pentru ea. Ieri, de pildă, mă aflam acolo cînd l-am văzut pe domnul Meagles cum s-a schimbat la faţă, s-a sculat şi a plecat, singura cale parcă de a nu destăinui ce avea pe suflet. Şi totuşi, sînt convinsă că amîndoi se poartă atît de atent, de binevoitor şi chibzuit, încît el s-ar cuveni să-i cruţe. E o cruzime din partea lui că nu se gîndeşte ceva mai mult la ei.

M-am oprit la ultimul paragraf ca să citesc totul de la început. Mai întîi mi s-a părut că înţeleg şi explic atîtea lucruri, încît era cît pe aici să nu-ţi mai trimit scrisoarea. Dar după ce m-am gîndit mai bine, am sperat că-ţi vei da seama că numai pentru dumneata am fost atît de atentă cu tot ce se întîmplă în jur, şi că numai interesul dumitale în acest sens m-a îndemnat să fac toate observaţiile pe care le-am făcut. Te asigur că ăsta

e adevărul. Dar iată că am terminat cu obiectul principal al scrisorii mele de astăzi, şi nu-mi mai rămîn prea multe de spus.

Noi sîntem cu toţii bine ; Fanny face zilnic progrese. Nici nu-ţi poţi închipui ce frumos se poartă cu mine şi cît de mult îşi bate capul din pricina mea. Are un admirator care a venit după ea, mai întîi tot drumul din Elveţia pînă la Veneţia şi apoi pînă aici, şi care tocmai mi-a mărturisit că are de gînd s-o urmeze pretutindeni. M-am simţit prost cînd mi-a vorbit despre asta, dar a ţinut cu tot dinadinsul. N-am ştiut ce să-i răspund, dar în cele din urmă i-am spus să nu facă una ca asta, căci Fanny (asta nu i-am spus) e cu mult mai vioaie şi mai deşteaptă faţă de el. Totuşi a declarat că nu renunţă. Cît despre mine, n-am desigur nici un adorator.

Dacă te vei încumeta să citeşti scrisoarea asta pînă aici, îţi vei spune probabil : fireşte, Mica Dorrit n-are să încheie fără să spună cîte ceva şi despre călătoria ei, şi bineînţeles e şi timpul. Într-adevăr, aşa cred şi eu, dar nu ştiu ce să-ţi spun. De cînd am plecat din Veneţia, am vizitat o sumedenie de locuri minunate, printre care Genova, Florenţa şi am văzut atîtea locuri grandioase, încît sînt aproape ameţită cînd mă gîndesc la mulţimea lor. Dar dumneata îmi poţi spune mult mai mult despre ele decît aş putea-o face eu ; şi atunci de ce te-aş mai plictisi cu relatările şi descrierile mele ?

Dragă domnule Clennam, pentru că am avut curajul să-ţi mărturisesc care au fost cele mai adesea dificultăţile întîmpinate în sufletul meu de-a lungul călătoriei, acum nu vreau să fiu lașă. Unul din gîndurile care m-au preocupat îndeobşte este acesta : străvechi precum sînt oraşele astea, vîrsta lor nu-mi pare chiar atît de curioasă cît faptul că au dăinuit, fiecare la locul său, în toate zilele acelea, cînd nici măcar nu aflasem decît de existenţa a două sau trei dintre ele, şi cînd abia dacă ştiam ce se petrece în afara zidurilor groase unde ne găseam odinioară. Gîndul acesta mă întristează şi nu ştiu de ce. Cînd ne-am dus să vizităm celebrul turn înclinat de la Pisa era o zi frumoasă, însorită, iar turnul şi clădirile din

preajmă păreau atît de vechi, iar pămîntul şi cerul atît de tinere, şi umbra lui pe sol era atît de dulce, de sfioasă ! La început nu mi-am putut da seama ce frumos era, ori ce ciudat, dar mă gîndeam : Oh, de cîte ori cînd umbra zidului se aşternea peste odaia noastră şi cînd zgomotul mohorît de paşi se auzea tropăind în sus şi în jos prin curte... Oh, de cîte ori locul acela nu mi se părea tot aşa de calm şi de măreţ ca cel de astăzi ! Mă simţeam pur şi simplu copleşită. Inima-mi era atît de împovărată încît mă podideau lacrimile, deşi făceam tot ce-mi stătea în putere să mă stăpînesc. Deseori... deseori mă cuprinde acelaşi simţămînt.

Ştii că de la schimbarea destinului nostru — deşi acum mi se pare că visez mai mult ca oricînd — totdeauna m-am visat foarte tînără ! Nu sînt prea în vîrstă, vei spune. Desigur, dar nu asta vreau să spun. Deseori mă visez copil, învăţînd să cos. Deseori visez că mă aflu iar acolo, că văd în curte feţe de oameni puţin cunoscute şi pe care îmi închipuiam că le-am uitat cu desăvîrşire ; cînd şi cînd mă văd aici în străinătate... în Elveţia, ori în Franţa sau Italia... undeva pe unde am trecut... şi totdeauna sînt aceeaşi fetiţă însă. Am visat că mă duceam la doamna General în prima mea rochie, numai petice, de care-mi amintesc că am purtat-o. Mereu am visat că mă găsesc pe locul meu la masă, în Veneţia, cînd aveam foarte mulţi musafiri, într-o rochie de doliu după mama, cînd eram de opt ani, şi pe care am purtat-o multă vreme mai apoi, pînă s-a uzat într-atît că nu se mai putea cîrpi. Ce tristeţe pe mine gîndul că toţi comesenii vor socoti îmbrăcămintea mea nepotrivită cu bogăţia tatei, şi cum o să le displacă şi o să se simtă dezonoraţi, el, Fanny şi Edward, pentru că dezvăluiam atît de direct ceea ce ei voiau să ţină în secret ! Dar în timp ce mă gîndeam la asta tot copil rămăsesem, şi în aceeaşi clipă am visat că stăteam la masă şi că mă cuprinde spaima calculînd cheltuielile banchetului şi-mi pierdusem aproape minţile întrebîndu-mă cum o s-ajung să le plătesc. Niciodată n-am visat schimbarea petrecută în destinul nostru ; nu te-am visat nici pe dumneata cînd te-ai întors cu mine în di-

mineața aceea memorabilă, aducînd tatei vestea cea mare. Pe dumneata nu te-am visat dealtfel niciodată.

Dragă domnule Clennam, s-ar putea să mă gîndesc la dumneata — și la alte persoane — atît de mult ziua, încît să nu-mi mai rămînă gînduri pe care să ți le închin în somn. Căci acum, trebuie să-ți mărturisesc, mi-e dor de casă... mi-e tare dor, sincer, de casă, în așa hal, că uneori, cînd nu mă vede nimeni, mă sfîșie tristețea. Nu mai pot suporta ideea de a mai rămîne departe. De fiecare dată cînd ne apropiem de țară, fie și pentru cîteva mile numai, îmi simt inima mai ușoară, chiar dacă știu că ne vom îndepărta iarăși, curînd. Atît de mult iubesc locurile unde am suferit în sărăcie și unde am cunoscut bunăvoința dumitale. Cît de mult le iubesc, oh, cît de mult!

Dumnezeu știe cînd va vedea sărmana dumitale copilă din nou Anglia. Viața pe care o ducem aici ne place la toți (cu excepția mea) și nici vorbă de întoarcere. Scumpul meu tată pomenește despre o revenire la Londra către sfîrșitul primăverii viitoare, pentru a pune la punct chestiuni legate de averea lui, dar n-am nici o speranță că mă va lua cu el.

Am încercat să profit puțin de pe urma învățămintelor căpătate de la doamna General și, sper, nu mai sînt chiar atît de neajutorată ca înainte. Am început să înțeleg și să vorbesc, aproape cu ușurință, limbile despre care am pomenit. Cînd ți-am scris ultima dată nu-mi aminteam că dumneata le cunoști pe amîndouă; după aceea mi-am adus aminte și asta m-a ajutat. Dumnezeu să te aibă în paza lui, dragă domnule Clennam. Nu mă uita.

A dumitale veșnic recunoscătoare și afectuoasă
MICA DORRIT

P.S. Nu uita mai cu seamă că Minnie Gowan merită cea mai frumoasă amintire pe care i-o poți păstra. Nu există gînd îndeajuns de generos și de nobil pentru ea. Am uitat de domnul Pancks ultima dată. Te rog, dacă-l vezi cumva, transmite-i salutări din partea mea. A fost foarte bun cu Mica Dorrit.

Capitolul XII

UNDE ARE LOC O MARE CONFERINȚĂ POLITICĂ

FAIMOSUL nume Merdle devenea din ce în ce mai faimos în țară. Nimeni nu știa dacă acest Merdle atît de vestit făcuse vreodată un pustiu de bine cuiva, viu sau mort, ființă sau lucru de pe pămîntul ăsta ; nimeni nu știa dacă avea și el cea mai măruntă capacitate de exprimare ori cel mai neînsemnat lucru de spus, care să aducă în sprijinul vreunei fapturi, oricare ar fi fost, cea mai firavă rază de lumină pe calea datoriei sau a plăcerii, a durerii sau bucuriei, a trudei ori repaosului, a realității sau închipuirii, în toiul labirintului nenumăratelor căi bătute de fiii lui Adam ; nimeni n-avea nici cel mai neînsemnat motiv să creadă că lutul din care fusese plămădită această divinitate nu era decît lutul cel mai ordinar, cu o feștilă glodoasă arzînd abia pîlpîit înăuntru, atît cît un chip omenesc să nu se fărîme bucăți. Toată lumea știa (ori credea că știe) că strînsese o avere imensă, și numai din pricina asta se prosterna la picioarele lui, mai înjositor și mai puțin scuzabil decît ar fi făcut-o sălbaticul cel mai înapoiat care s-ar tîrî din bordeiul lui de sub pămînt să aducă jertfă vreunui ciot sau reptilă, ca să împace divinitatea cu sufletul lui cufundat în beznă.

Mai mult decît atît ! Însăși existența acestui om era, pentru marii preoți ai cultului său, protestul viu împotriva josniciei lor. Mulțimile îl adorau bizuindu-se pe cuvîntul altora — deși totdeauna știau foarte bine de ce — dar cei care aduceau prinos dinaintea altarului aveau de obicei imaginea omului în fața ochilor. Ei luau loc la masa lui, iar el la a lor, totdeauna însoțit de un spectru, care le spunea acestor mari preoți : „Oare acestea-s însemnele pe care vă întemeiați încrederea și vă place să le onorați ? Acest cap, acești ochi, acest mod de a vorbi,

tonul şi manierele acestui om ? Voi sînteţi stîlpii Ministerului Digresiunilor şi stăpînii oamenilor. Dacă o jumătate de duzină dintre voi se iau la gîlceavă, s-ar crede că pămîntul-mamă ar fi neputincios să mai dea naştere şi altor căpetenii spre a-i înlocui. Nu cumva superioritatea voastră stă tocmai într-o mai bună cunoaştere a omenirii, care-l acceptă, îl laudă şi caută să intre în graţiile acestui om ? Sau, dacă sînteţi în stare să judecaţi cum se cuvine semnele pe care niciodată nu pierd din vedere să vi le arăt cînd vine el printre voi, să fie oare marea voastră cinste care vă aduce superioritatea ?" Iată două întrebări destul de urîte ce-l urmăreau pe domnul Merdle pretutindeni prin oraş şi care, printr-o înţelegere mutuală, trebuiau înăbuşite.

Pe timpul absenţei doamnei Merdle în străinătate, domnul Merdle ţinu totuşi casa deschisă spre a lăsa să se perinde prin ea valuri de musafiri. Cîţiva dintre aceştia puseră frumuşel stăpînire pe gospodărie. Trei sau patru doamne distinse şi pline de vioiciune obişnuiau să-şi spună una alteia : „Ce-ar fi să luăm masa joia viitoare la scumpul nostru Merdle ? Pe cine să mai invităm ?" Scumpul de Merdle primea atunci instrucţiuni, apoi venea să se aşeze greoi printre comeseni, umbla hăbăuc pe urmă prin saloanele sale şi nu părea să aibă altă legătură cu zaiafetul decît să strice cheful celorlalţi.

Majordomul, spiritul răzbunător din viaţa acestui mare om, nu renunţa cîtuşi de puţin la severitate. Ochii lui îl ucideau pe domnul Merdle, ca ai unui vasilisc. Era un om dur, care nu reducea serviciul cu o uncie măcăr de argintărie ori cu o sticlă de vin. Nu îngăduia să se dea un dineu dacă nu răspundea pretenţiilor sale. Se punea masa numai de hatîrul demnităţii lui. Dacă oaspeţilor le făcea plăcere să guste din ce li se servea, el n-avea nimic împotrivă, dar totul era oferit numai pentru a-şi menţine prestigiul. Cînd stătea în picioare lîngă bufet, parcă ar fi spus : „Am acceptat sarcina de a supraveghea tot ce se află în faţa mea, nici un grăunte mai puţin". Dacă simţea lipsa Pieptului în capul mesei, era pentru că se vedea văduvit vremelnic, într-un caz de forţă majoră, de o parte importantă a măreţiei funcţiei sale. La

fel cum ar fi simțit lipsa unui vas ornamental, sau a unei frapiere splendide, puse la adăpost în Bancă.

Domnul Merdle trimise invitații pentru un dineu în cinstea Lipitorilor. Lordul Decimus trebuia să ia parte, la fel și domnul Tite Lipitoare, plăcutul tînăr Lipitoare, și corul Lipitorilor din Parlament, care cutreiera provincia cînd Parlamentul era în vacanță, ridicînd osanale șefului lor — de asemenea trebuia să fie reprezentat. Urma să fie un dineu de zile mari. Domnul Merdle avea să intre în rîndurile Lipitorilor. S-au întreprins unele delicate negocieri între el și nobilul lord Decimus — tînărul Lipitoare cu maniere plăcute ca intermediar. Domnul Merdle hotărîse să arunce în talerele balanței Lipitorilor povara marii lui probități și a imensei lui averi. Răuvoitorii îl bănuiau de abuz de putere, poate deoarece era de netăgăduit că dacă Lipitorile își puteau asigura adeziunea Necuratului în persoană printr-o mică sinecură, ci nu s-ar fi dat în lături s-o facă — pentru binele țării, pentru binele țării.

Doamna Merdle îi scrisese magnificului ei soț, pe care ar fi fost o pură erezie să-l socoată mai prejos decît marii negustători britanici de la Whittington[1] încoace, înmănunchеați într-un singur om — așadar, îi scrisese soțului ei mai multe scrisori din Roma, unele după altele, stăruind că acum era momentul sau niciodată să-l pună-n pîine pe Edmund Sparkler. Doamna Merdle îi arătase că situația lui Edmund era urgentă și că ar fi putut decurge avantaje infinite dacă i se găsea numaidecît ceva ca lumea. În gramatica doamnei Merdle verbele din acest important capitol n-aveau decît un singur mod : imperativul, iar acest mod nu conținea decît un singur timp, prezentul. Doamna Merdle își oferea verbele sale de conjugat domnului Merdle în chip atît de grabnic, încît sîngele lui leneș începuse să-i clocotească în vine, iar manșetele-i lungi să freamăte.

În starea asta de agitație, domnul Merdle, uitîndu-se într-o doară la încălțările majordomului său, fără a cu-

[1] *Richard Whittington* (sec. XIV), tînăr ucenic, care, după cum spune legenda, ar fi făcut avere datorită pisicii sale și ar fi ajuns în cele din urmă lordul primar al Londrei.

teza să-şi ridice ochii pînă la nivelul centrului cugetător al nemaipomenitului personaj, acesta i-a dat de înţeles că intenţiona să pună la cale un dineu excepţional : nu cu prea multă lume, dar un dineu excepţional. Majordomul a mai dat de înţeles, dealtminteri, că n-avea nimic împotrivă să vegheze ca lucrurile să fie puse la punct în condiţiile cele mai costisitoare cu putinţă ; iată însă că ziua dineului şi sosise.

Domnul Merdle stătea într-unul din saloane, cu spatele la foc, aşteptînd sosirea oaspeţilor lui de vază. Rareori, sau mai exact niciodată, nu-şi îngăduia libertatea de a sta cu spatele la foc, poate doar atunci cînd era absolut singur. În prezenţa majordomului n-ar fi putut nicidecum face una ca asta. Dacă în clipa aceea apărea în încăpere servitorul lui tiranic, domnul Merdle s-ar fi apucat zdravăn de încheieturile mîinilor, ca un poliţist, şi ar fi pornit să măsoare-n lung şi-n lat covorul din faţa căminului, ori se strecura sfios printre mobilele fastuoase. Umbrele jucăuşe, care parcă ţîşneau din ascunzătoarea lor cînd flacăra creştea şi se repezeau înapoi cînd scădea, erau suficiente mărturii despre libertatea pe care şi-o luase, şi chiar mai mult decît suficiente, dacă privirile lui stînjenite, îndreptate într-acolo, se putea crede că ar fi avut vreo semnificaţie.

Domnul Merdle ţinea în mîna dreaptă ziarul de seară, şi ziarul de seară era plin de domnul Merdle. Spiritul său prodigios de întreprinzător, prodigioasa lui bogăţie, prodigioasa lui Bancă constituiau calul de bătaie al ziarului din seara aceea. Prodigioasa Bancă, al cărei creator, administrator şi director era, reprezenta cea mai recentă din numeroasele minuni Merdle. Aşa de modest părea domnul Merdle totuşi, în mijlocul atîtor înfăptuiri splendide, că avea mai curînd aerul omului care aşteaptă să i se pună sechestrul pe lucrurile din casă, decît al colosului financiar, tronînd pe covorul din faţa căminului, în timp ce micuţele corăbii veneau din toate părţile la dineu.

Priviţi vasele cum intră în port ! Amabilul Lipitoare-junior a sosit primul. Dar avocatul l-a luat în primire pe scară. Avocatul, înarmat ca de obicei cu ochelarii lui şi cu plecăciunea scurtă destinată juraţilor, nu mai

putu de bucurie văzîndu-l pe amabilul Lipitoare cel tînăr ; el îşi exprimă părerea că vor fi în plen, *„in banco,* cum spunem noi, avocaţii, cînd pledăm o cauză cu totul specială".

— Daa ? ! se miră sprintenul Lipitoare cel tînăr, al cărui nume era Ferdinand. Cum aşa ?

— Haide, haide ! exclamă avocatul, zîmbind. Dacă *dumneata* nu ştii, de unde să ştiu *eu ?* Dumneata eşti chiar în inima sanctuarului ; eu sînt unul din gloata spectatorilor admiratori, aflat în piaţa de-afară.

Avocatul ştia să adopte un ton glumeţ sau grav, după clientul cu care avea de-a face. Cu Ferdinand Lipitoare era sprinţar ca un funigel. Avocatul era de asemenea totdeauna modest şi umil — în felul lui. Era un om cu resurse extrem de variate ; dar întîlnea mereu acelaşi fir conducător în ţesătura tuturor modelelor sale. Orice om cu care avea el de a face era un jurat în ochii lui şi trebuia negreşit să-l cîştige de partea sa.

— Ilustrul nostru amfitrion şi prieten, zise avocatul, steaua noastră sclipitoare pe tărîm financiar... intră în politică ?

— Dacă intră ? De cîtva timp e în Parlament, ştii, replică amabilul tînăr Lipitoare.

— E adevărat — spuse avocatul, cu un rîs de comedie bufă, rezervat unor juraţi speciali, care nu semăna cîtuşi de puţin cu rîsul de un comic gros destinat juraţilor de rînd ai negustoraşilor hazlii — de cîtva timp e în Parlament. Totuşi, pînă acum, steaua noastră a fost şovăielnică şi nesigură ? Aş !

Un martor oarecare, auzind acest „aş" delicat, ar fi fost ispitit să dea un răspuns afirmativ. Dar Ferdinand Lipitoare se mulţumi să se uite cu tîlc la avocat, în vreme ce urca scara, şi nu-i dădu nici un fel de răspuns.

— Întocmai, întocmai, reluă avocatul, încuviinţînd din cap, căci nu se lăsa cu una, cu două, de aceea am spus că ne aflăm *in banco* atunci cînd pledăm o cauză cu totul specială... altfel zis, este vorba de o ocazie mare şi solemnă, cînd, după expresia căpitanului Macheath[1] :

[1] *Căpitanul Macheath,* tîlhar la drumul mare, este eroul din faimoasa *Opera cerşetorului* (1728) de John Gay (1685—1732).

„Judecătorii-s toţi în păr — cumplit spectacol !“ Noi, avocaţii, avem vederi destul de largi, ştii, ca să citez cuvintele căpitanului, deşi căpitanul e sever cu noi. Totuşi, cred că aş putea da în vileag o declaraţie a căpitanului, adăugă avocatul, legănînd capul şăgalnic, căci în peroraţia lui juridică face mereu impresia că-şi bate joc de sine chiar, cu cea mai frumoasă graţie din lume, o declaraţie în care căpitanul recunoaşte că legea, în mare, are măcar intenţia de a fi imparţială. De fapt, iată ce spune căpitanul, dacă voi fi în stare să-l citez ca lumea... dacă nu (cu un gest de comedie bufă, îşi atinse prietenul pe umăr cu ochelarii), amicul meu învăţat o să mă corecteze :

De vreme ce legile-s pentru toţi făcute
Răul din alţii să-l smulgă, ca şi din mine, iute,
La spînzurătoare cînd am ajuns, mă mir,
Că n-am avut şi eu un chilipir ! [1]

Rostind aceste cuvinte, ajunseră în salonul unde domnul Merdle stătea în picioare dinaintea focului. Domnul Merdle fu atît de uimit cînd intră avocatul cu asemenea versuri pe buze, încît avocatul trebui să-i explice că tocmai recita din Gay.

— Desigur, nu face parte din rîndul autorităţilor noastre de la Westminster Hall, zise el, dar totuşi nu poate fi dispreţuit de către un om ca dumneavoastră, domnule Merdle, care posedă vaste cunoştinţe practice despre lume.

Domnul Merdle avu aerul că voia să spună ceva, dar apoi, parcă s-ar fi răzgîndit. Între timp a fost anunţată sosirea episcopului.

Episcopul intră cu smerenie, însă cu un pas ferm şi grăbit totuşi, de parcă ar fi dorit să-şi încalţe cizmele lăcuite (de şapte leghe, din poveste) şi să facă înconjurul lumii, ca să fie sigur că totul era în ordine. Nici prin gînd nu-i trecea că această reuniune avea o semnificaţie aparte. Aceasta era trăsătura caracteristică a comportamentului său. Era vioi, plin de prospeţime, vesel, binevoitor, blînd, dar grozav de ageamiu.

Avocatul se strecură lîngă el ca să se intereseze, pe un ton cum nu se poate mai politicos, de sănătatea doam-

[1] Citat din *Opera cerşetorului*, de John Gay.

nei episcop. Doamna episcop avusese ghinionul să capete un guturai la o confirmare, altminteri era bine. Domnul episcop-junior se simţea de asemenea bine. Plecase, împreună cu tînăra lui soţie şi copiii, la biserică.

Următorii apărură reprezentanţii corului Lipitorilor şi după ei doctorul domnului Merdle. Avocatul, care se uita totdeauna cu coada ochiului şi îşi potrivea ochelarii de fiecare dată cînd apărea cineva pe uşă, indiferent cu cine stătea de vorbă sau ce vorbea, găsea oricînd un mijloc iscusit de a se apropia de noii veniţi, fără ca cineva să bage de seamă manevra, şi-i atingea la coarda simţitoare, rînd pe rînd, pe toţi membrii juriului. Cu unii din cor lua în zeflemea deputatul pe jumătate adormit care, seara trecută, la Cameră, ieşise pe culoar şi votase anapoda ; cu alţii deplîngea acel spirit de inovaţie al epocii care merge atît de departe încît se amestecă de-a dreptul nefiresc în afacerile publice şi în finanţele publice ; medicului avu să-i spună cîteva cuvinte despre starea sănătăţii în general ; dorea, de asemenea, să capete mici informaţii despre unul din colegii acestuia, de o erudiţie incontestabilă şi cu maniere extrem de distinse — dar ale cărui calităţi dezvoltate pînă la cel mai înalt grad erau, socotea el, apanajul şi altor maeştri ai artei de-a însănătoşi (plecăciune către juraţi) —, pe care îl văzuse întîmplător alaltăieri în boxa martorilor şi de la care izbutise să afle, în timpul interogatoriului, că pretindea a fi unul din promotorii unui nou mod de tratament, iar avocatul... eh ?... ei bine, avocatul tocmai asta credea ; avocatul credea şi spera că doctorul o să fie de aceeaşi părere. Fără a se încumeta să decidă asupra unor fapte cu care medicii nu se puseseră de acord, avocatului îi făcea impresia, privind lucrurile ca o chestiune de bun-simţ şi nu din punct de vedere juridic, că noul sistem se prezenta — tot ce se poate, alături de o asemenea somitate — să zicem, ca o şarlatanie ? Ah ! Încurajat astfel, el îndrăznea să-i spună şarlatanie ; şi acum, avocatului i se luase o piatră de pe inimă.

Domnul Tite Lipitoare, care, aidoma vestitului prieten al doctorului Jonhson [1], n-avea decît o singură idee în cap, şi încă una eronată, între timp îşi făcu şi el apariţia. Acest eminent gentleman şi domnul Merdle, aşezaţi spate în spate pe un divan galben în preajma focului, duşi pe gînduri, dar fără să scoată o vorbă unul cu altul, semănau grozav cu cele două vaci din tabloul lui Cuyp, atîrnat deasupra căminului.

Dar deodată sosi şi lordul Decimus. Majordomul, care pînă atunci se mărginise să-şi îndeplinească doar o parte din serviciul său, şi anume să-i măsoare pe oaspeţi, de cum intrau, cu un aer mai mult dispreţuitor decît de bun venit, catadicsi să se deranjeze de a urca scara împreună cu el şi de a-l anunţa. Lordul Decimus fiind pair atotputernic, un tinerel sfios, membru în Camera Comunelor — penultimul peştişor prins de Lipitori — invitat şi el ca să se serbeze capturarea lui, închise ochii la intrarea excelenţei-sale.

Lordul Decimus se bucură, totuşi, dînd cu ochii de tînărul deputat. De asemenea se bucură văzîndu-l pe domnul Merdle, se bucură văzîndu-l pe episcop, se bucură văzîndu-l pe avocat, se bucură văzîndu-l pe medic, se bucură văzîndu-l pe Tite Lipitoare, se bucură văzînd corul, se bucură văzîndu-l pe Ferdinand, secretarul său particular. Lordul Decimus, deşi una din cele mai vestite somităţi de pe faţa pămîntului, nu prea strălucea datorită manierelor cuviincioase, dar Ferdinand îl dăduse aşa de bine pe brazdă, încît luă notă de toţi cei prezenţi, spunîndu-le că se bucură de prilejul de a-i vedea. După ce îndeplini această minune de vioiciune şi condescendenţă, excelenţa-sa luă locul celei de-a treia vaci din tabloul lui Cuyp.

Avocatul, simţind că-i are în buzunar pe toţi membrii juriului şi că acum trebuie să pună mîna şi pe primul jurat, se furişă repede, cu ochelarii în mînă. Avocatul supuse atenţiei primului jurat vremea, un subiect care nu prea avea de-a face cu secretele de serviciu. Avocatul susţinea că-i ajunsese la urechi (aşa cum se întîmplă

[1] Aluzie la prietenul şi biograful doctorului Johnson — James Boswell, care a scris *Viaţa lui Samuel Johnson* (1791).

totdeauna cu oricine, deşi niciodată nu afli cine a lansat zvonul şi de ce) că anul ăsta va fi o recoltă proastă de fructe de pomi pe spalier. Lordul Decimus nu auzise nimic rău despre piersicile sale, dar se temea, dacă cele spuse se adevereau, că nu vor fi mere. Nu vor fi mere ? Avocatul era uimit şi îngrijorat. La drept vorbind, ce importanţă avea pentru el faptul că nu mai exista nici pic de măr pe suprafaţa pămîntului ; totuşi, interesul pe care-l arăta el în această chestiune era pur şi simplu înduioşător. „Dar, lord Decimus — căci aşa sîntem noi, avocaţii, incomozi, ne dăm în vînt după a culege informaţii, şi niciodată nu ştim cît de necesare ne pot fi ele la un moment dat — care o fi cauza, lord Decimus ?" Lordul Decimus nu se poate angaja să emită vreo teorie în acest sens. Acest răspuns ar fi redus pe oricine la tăcere, dar avocatul, ţinîndu-se scai de el, spuse, cu forţe mai reîmprospătate ca niciodată :

— Şi cu perii cum stăm, milord ?

Multă vreme după ce avocatul a fost făcut procuror general, întrebarea mai era încă citată ca o lovitură de maestru. Lordul Decimus îşi amintea de un anume păr care creştea cîndva într-o grădină situată în spatele casei menajerei lui de la Eton, pom în care a înflorit veşnic unica glumă din viaţa lui. Era o glumă de format redus şi portabilă, referitoare la deosebirea dintre perii din Eton şi pairii parlamentari ; o glumă însă atît de fină, încît lordul Decimus nu credea că cei care o auzeau ar fi putut aprecia vreodată întreaga ei savoare fără cunoaşterea atentă şi în amănunt a pomului cu pricina. Iată de ce, domnule, anecdota îşi avea originea înainte de existenţa pomului ; atunci, treptat-treptat, a fost descoperit iarna, ajutat să treacă anotimpurile schimbătoare, a fost văzut înmugurit, înflorit, plin de rod, încărcat de fructe coapte, pe scurt, pomul a fost cultivat cu atîta hărnicie şi meticulozitate înainte ca cineva să se fi furişat pe fereastra dormitorului şi să-i şterpelească fructele, încît ascultătorii întîrziaţi se închinau cu toate mîinile că părul fusese plantat şi altoit pînă să apară lordul Decimus la Eton. Interesul avocatului pentru mere fusese într-atît depăşit de atenţia concentrată pînă la extaz cu

care urmărise fazele de evoluţie ale perelor, din clipa cînd lordul Decimus începuse solemn prin a spune: „Fiindcă ai adus vorba de peri, mi-ai amintit de un păr...“ şi aşa mai departe, pînă la concluzia profundă: „Astfel, de-a lungul diferitelor vîrste ale vieţii, trecem şi noi de la perii din Eton, la păirii din Parlament“, încît a trebuit să coboare cu lordul Decimus în sufragerie şi chiar să se aşeze lîngă el la masă, ca să poată auzi sfîrşitul anecdotei. În acel moment, avocatul şi-a dat seama că-l cîştigase de partea lui pe primul-jurat, aşa că putea înfuleca bunătăţile cu o poftă de lup.

Era un dineu care-ţi stîrnea pofta de mîncare chiar dacă n-ai fi avut deloc. Bucatele cele mai alese, gătite somptuos şi servite somptuos; fructele cele mai rare; vinurile cele mai delicioase; capodopere de orfăurărie din aur şi argint, porţelanuri şi cristaluri, nenumărate obiecte menite să încînte gustul, mirosul, văzul — totul se îmbina într-un ansamblu armonios. Oh! Ce minunat om Merdle acesta, ce om măreţ, ce maestru, pur şi simplu copleşit de harurile cele mai preţioase şi mai de invidiat ale soartei — într-un cuvînt, ce om bogat!

Servi ca de obicei cei cîţiva gologani de hrană, ca de obicei în maniera lui indigestă, şi avu atît de puţin de spus ca orice om prodigios. Din fericire, lordul Decimus era unul dintre acei oameni sublimi care n-au nevoie să li se vorbească, fiind totdeauna destul de ocupaţi în a-şi contempla propria lor grandoare. De aceea, tînărul deputat sfios putu să ţină ochii deschişi îndeajuns de mult timp, ca să vadă ce mînca. Dar, ori de cîte ori deschidea gura lordul Decimus, el iarăşi îi închidea.

Amabilul Lipitoare-junior şi avocatul erau cei care făceau conversaţie. Episcopul ar fi fost şi el grozav de agreabil dacă nu era atît de ageamiu, şi asta-l împiedica. Aşa că a fost curînd lăsat în plata Domnului. De îndată ce se făcea vreo aluzie oarecare la cine ştie ce, se pierdea numaidecît. Chestiunile mondene îl dădeau peste cap, nu înţelegea nici măcar o iotă din ele.

Asta s-a observat cînd avocatul a spus, într-o doară, că era fericit auzind că „vom avea curînd prilejul de a ne înrola pentru o cauză bună: solida şi modesta înţelep-

ciune — nu indiscretă şi ostentativă, ci profund sănătoasă şi practică — a prietenului nostru, domnul Sparkler".

Ferdinand Lipitoare pufni în rîs şi spuse :

— Ah, da, vă cred. Votul e vot şi totdeauna binevenit.

Avocatul regreta că astăzi n-avea să-l vadă „pe bunul nostru prieten Sparkler, domnule Merdle".

— E plecat cu doamna Merdle, replică gentlemanul, revenindu-şi încet dintr-o îndelungă reverie, în care timp îşi vîrîse o lingură pe mînecă. Nu-i absolut necesar să fie de faţă.

— Numele magic de Merdle, zise avocatul cu o plecăciune către juraţi, ajunge desigur cu vîrf şi îndesat.

— Păi... da... presupun, încuviinţă domnul Merdle, punînd lingura la o parte şi ascunzîndu-şi stîngaci fiecare mînă în manşeta celeilalte. Cred că oamenii de acolo, asupra cărora am oarecare influenţă, nu vor ridica nici un fel de piedici.

— Nişte alegători model ! exclamă avocatul.

— Mă bucur că sînteţi de acord cu ei, spuse domnul Merdle.

— Şi alegătorii din celelalte două puncte ? reluă avocatul, ai cărui ochi ageri scăpărau puternic în momentul cînd se întoarse uşor spre magnificul său vecin. Noi, avocaţii, sîntem mereu curioşi, mereu iscoditori, mereu puşi să culegem crîmpeie de ştiri ca să ne înzestrăm mintea cu toate celea, pentru că nu se ştie în ce ocazie ai nevoie de ele — dar cum rămîne, zic, cu alegătorii din celelalte două puncte ? Cedează ei oare atît de lăudabil în faţa influenţei vaste şi absorbante a unui asemenea spirit întreprinzător şi a unei asemenea glorii ? Se lasă oare aceste pîrîiaşe cuprinse lesne şi calm — atît de frumos, ca sub înrîurirea legilor naturii — în vîltoarea maiestuosului şuvoi care-şi urmează calea prodigioasă îmbogăţind pămînturile din preajmă, în aşa fel că s-ar putea prevedea deslușit, s-ar putea calcula perfect cursul pe care-l vor lua ?

Domnul Merdle, tulburat oarecum de elocinţa avocatului, se uită cîteva clipe cu priviri rătăcite către solniţa cea mai la îndemînă şi apoi spuse şovăind :

— Ei îşi dau perfect de bine seama, domnule, care le sînt îndatoririle faţă de înalta societate ; vor alege persoana desemnată de mine în acest scop.

— Foarte îmbucurător, zise avocatul. Foarte îmbucurător.

Cele trei puncte erau trei cotloane mici şi păcătoase de pe insula noastră, cu trei circumscripţii de alegători ignoranţi, beţivi, hulpavi, spurcaţi, pierdute undeva la capătul pămîntului, care încăpuseră în buzunarul domnului Merdle. Ferdinand Lipitoare rîse în felul lui nepăsător şi spuse, simplu, că erau nişte tipi grozavi. Episcopul, plimbîndu-se cu mintea pe cărările păcii, era furat de gînduri şi dus departe.

— Spuneţi-mi, vă rog, rosti lordul Decimus, rotindu-şi privirile în jurul mesei, cum e cu istoria aceea pe care am auzit-o despre un gentleman care, după ce a stat vreme îndelungată într-o închisoare pentru datornici, dovedindu-se că e moştenitorul unei familii bogate, ajunge să intre în posesia unor sume mari de bani ? Am auzit deseori pomenindu-se despre acest caz. Ştii ceva de asta, Ferdinand ?

— Ştiu doar atît, răspunse Ferdinand, că a pricinuit ministerului din care am onoarea să fac parte — acest scînteietor tînăr Lipitoare arunca vorbele pe un ton de şagă, ca şi cum ar fi vrut să spună : ştim noi cîte parale fac formulele astea de exprimare, dar trebuie să le folosim, nu-i chip altfel, ca să salvăm aparenţele — multă bătaie de cap şi ne-a vîrît în nenumărate belele.

— Belele ? repetă lordul Decimus, făcînd o pauză şi cîntărind cuvîntul, încît deputatul sfios se văzu nevoit să ţină ochii strîns închişi. Belele ?

— Într-adevăr, o treabă foarte încîlcită, interveni domnul Tite Lipitoare, cu un aer de profundă nemulţumire.

— Şi despre ce afacere era vorba, întrebă lordul Decimus, de ce natură erau aceste... belele, Ferdinand ?

— Aa, e o poveste întreagă, straşnică în felul ei, replică tînărul. Acest domn Dorrit — aşa se numeşte — semnase un contract la noi, cu mult înainte ca „zîna“ să fi venit din Bancă şi să-i fi dat averea, pe care nu l-a respectat. Era asociat într-o afacere pe picior mare — cu

spirtoase, sau nasturi, sau vin, sau cremă de ghete, sau făină de ovăz, sau lînă, sau carne de porc, sau copci, sau cu fier, sau cu melasă, sau cu încălţăminte, sau mai ştiu şi eu cu ce marfă necesară armatei, ori marinei, ori altcuiva — şi firma a dat faliment, iar cum noi făceam parte din rîndul creditorilor, l-am pus sub urmărire în numele Coroanei, după metodele cele mai ştiinţifice şi aşa mai departe. Cînd a apărut „zîna", şi el a vrut să-şi plătească datoriile faţă de noi, Doamne-sfinte, în ce bucluc am mai intrat cu verificări şi paraverificări, semnături şi parasemnături, încît ne-au trebuit şase luni pînă să aflăm pe ce bază puteam încasa banii, ori cum să-i eliberăm o chitanţă în schimb. A fost un adevărat triumf administrativ, adăugă chipeşul tînăr Lipitoare rîzînd cu poftă. În viaţa dumneavoastră n-aţi văzut un asemenea noian de formulare. Păi — mi-a spus într-o bună zi avocatul — dacă aş veni să vă cer două sau trei mii de lire sterline în loc de a vi le rambursa, cred că n-aş avea în cazul ăsta mai mare durere de cap. Ai dreptate, bătrîne, i-am spus eu, şi pe viitor vei ştii că aici avem de furcă, nu glumă.

Amabilul tînăr Lipitoare termină istorisirea, deodată rîzînd iarăşi cu poftă. Era într-adevăr un tînăr foarte plăcut şi simplu, cu maniere extrem de atrăgătoare.

Domnul Tite Lipitoare nu vedea lucrurile într-o lumină atît de superficială. Îi lua în nume de rău domnului Dorrit faptul că deranjase astfel birourile încăpăţînîndu-se să ramburseze datoria şi considera o grosolană încălcare a regulamentului de a face acest lucru după atîţia ani. Domnul Tite Lipitoare era însă un om încheiat pînă sus, şi prin urmare un om cu greutate. Toţi oamenii încheiaţi pînă sus sînt cu greutate. Părerea tuturor oamenilor încheiaţi pînă sus este respectată. Oare să fie din pricina facultăţii de a se descheia, pe care şi-o rezervă să fie exercitată de ei, dar niciodată nu este exercitată, care-i face să se impună în faţa omenirii ? Sau mai degrabă se presupune că înţelepciunea se concentrează şi sporeşte cînd e încheiată, evaporîndu-se dacă e descheiată ? Oricum ar fi, un lucru e sigur, şi anume că numai oamenilor încheiaţi pînă sus li se acordă

importanță. Domnul Tite Lipitoare își pierdea jumătate din valoarea sa curentă, dacă n-avea haina totdeauna încheiată pînă în dreptul cravatei lui albe.

— Îmi dați voie să întreb, reluă lordul Decimus, dacă domnul Dorrit... sau simplu Dorrit... are familie ?

Deoarece nimeni nu răspundea, amfitrionul spuse :

— Are două fiice, milord.

— Ah ! Îl cunoști ? întrebă lordul Decimus.

— Doamna Merdle îl cunoaște. Domnul Sparkle, de asemenea. De fapt, precizează domnul Merdle, eu cred că una din cele două tinere domnișoare a făcut o deosebită impresie asupra lui Edmund Sparkler. E foarte sensibil și... cred că... l-a cucerit...

Domnul Merdle se opri și începu să fixeze fața de masă, așa cum proceda de obicei cînd își dădea seama că era privit sau ascultat.

Avocatul părea absolut încîntat auzind că familia Merdle se și afla în contact cu familia în chestiune. El mărturisi episcopului pe un ton scăzut, peste masă, că după părerea lui aceasta era un soi de ilustrare analogă cu acele legi naturale conform cărora banul la ban trage. El considera această putere de atracție a bogăției asupra bogăției ceva extrem de curios și interesant, ceva care se înrudea într-un mod greu de definit cu legea atracției magnetice și gravitaționale. Episcopul, care coborîse încetișor din nou pe pămînt tocmai cînd se discuta tema aceasta, își dădu încuviințarea. El spuse că era într-adevăr de cea mai mare însemnătate pentru societate ca un om care se află în situația extrem de stînjenitoare de a se trezi învestit brusc cu puterea de a face bine sau rău în societate să se vadă, ca să spunem așa, contopit într-o putere superioară, de origine mai legitimă și de cea mai mare anvergură, a cărei influență (ca în cazul prietenului nostru la masa căruia sîntem) se exercită de obicei mînă în mînă cu interesele majore ale societății. Astfel, în locul a două flăcări potrivnice, în luptă aprigă, una mare și alta mică, fiecare răspîndind un licăr palid și nesigur, vom avea un amestec molcom de lumină, ale cărei raze binefăcătoare ar împrăștia pe tot întinsul țării o căldură uniformă. Episcopul părea foarte satisfăcut de

felul în care prezentase cazul şi stării întrucîtva ; avocatul, pe de altă parte (ca să nu-şi piardă vreun jurat), stătea parcă prosternat la picioarele acestuia, sorbindu-i preceptele cu nesaţ.

Masa, cu desert cu tot, durase trei ore ; deputatul sfios mai mult s-a răcorit la umbra lordului Decimus decît să se-ncălzească bînd şi mîncînd, şi-l apucase tremuriciul. Lordul Decimus, asemenea unui turn înalt în mijlocul unei cîmpii, îşi proiecta parcă silueta de la un capăt la altul al mesei, stînd în lumina onorabilului deputat, îngheţîndu-l pe onorabilul deputat pînă-n măduva oaselor şi dîndu-i o sinistră senzaţie de distanţă. Cînd îl pofti pe acest nefericit rătăcitor să ia un pahar de vin, învălui paşii şovăielnici ai sărmanului om cu umbra cea mai posacă şi apoi spuse : „În sănătatea dumitale, domnule !“ Totul în jurul lui nu era decît pustiu şi dezolare.

Într-un tîrziu, lordul Decimus, cu o ceaşcă de cafea în mînă, începu să planeze de colo-colo printre tablouri, dînd ghes tuturor spiritelor de a se angaja în speculaţii interesante despre probabilitatea încetării acestei planări de colo-colo, spre a permite păsărilor mai mărunte de a-şi lua şi ele zborul pe scări în sus ; dar asta nu se putea întîmpla cu decenţă, pînă ce el nu bătea din nobilele-i aripi în direcţia aceea. După oarecare timp şi cîteva bătăi zadarnice din aripi, se săltă pînă în salon.

Aici însă se ivi o dificultate, totdeauna prezentă ori de cîte ori două persoane sînt aduse anume la un dineu pentru a trata împreună. Toţi cei de faţă (cu excepţia episcopului, care habar n-avea) ştiau perfect de bine că dineul fusese dat anume ca lordul Decimus şi domnul Merdle să aibă prilejul de a sta de vorbă împreună cinci minute. Ocazia pregătită cu atîta grijă se oferea acum, dar s-ar fi zis că pînă şi cele mai ingenioase manevre nu-i puteau face pe cei doi magnaţi să se întîlnească în aceeaşi încăpere. Domnul Merdle şi nobilul său oaspete se încăpăţînau să umble de colo-colo, fiecare în celălalt capăt al încăperii. În zadar s-a străduit amabilul Ferdinand să-l facă pe lordul Decimus să se uite la caii de bronz din preajma domnului Merdle. Atunci domnul Merdle a

şters-o, a ieşit din odaie. Degeaba a încercat să-l facă pe domnul Merdle să-i relateze lordului Decimus povestea unor vaze unice de Meissen. Atunci lordul Decimus a şters-o, a ieşit din odaie, tocmai cînd Ferdinand venea cu omul lui la locul întîlnirii.

— Ai mai pomenit vreodată una ca asta ? îl întrebă Ferdinand pe avocat, după ce dăduse greş de vreo douăzeci de ori.

— Adesea, replică avocatul.

— Nu-mi rămîne decît să-l ţintuiesc locului într-un colţ pe unul dintre ei, iar dumneata pe celălalt, spuse Ferdinand, altminteri n-o scoatem la capăt.

— Foarte bine, încuviinţă avocatul. Eu mă ocup de Merdle, dacă vrei, nu de milord.

Ferdinand, deşi necăjit, începu să rîdă.

— Naiba să-i ia pe amîndoi ! exclamă, uitîndu-se la ceas. Aş vrea să plec. De ce Dumnezeu nu s-or fi întîlnind ? Amîndoi ştiu ce doresc şi ce au de gînd să facă. Priveşte-i !

Ei se ţineau la cîte un capăt al salonului, fiecare dînd impresia absurdă că nu se sinchisea de celălalt, lucru absolut ridicol, căci gîndurile parcă le erau scrise cu cretă pe spate. Episcopul care o clipă mai înainte venise lîngă avocat şi Ferdinand, dar care din inocenţă rămăsese iarăşi în afara recentei lor conversaţii, se apropie plin de suavitate de lordul Decimus ca să intre în vorbă cu el.

— Cred că va trebui să-i cer doctorului lui Merdle să-l înhaţe şi să-l ţină locului, spuse Ferdinand ; după aceea pun eu mîna pe ilustrul meu văr şi-l atrag dacă pot... de nu, îl tîrăsc, vrînd-nevrînd... la conferinţă.

— Fiindcă mi-ai făcut cinstea, zise avocatul. cu un zîmbet cît se poate de şiret, de a-mi cere umilul meu sprijin, îţi stau la dispoziţie cu cea mai mare plăcere. Treaba asta n-ar putea fi făcută, cred, numai de un singur om, dar dacă vrei să iei asupra dumitale sarcina de a-l încolţi pe milord în salonul acela îndepărtat unde e acum atît de ocupat, eu mă oblig să-l aduc acolo pe scumpul nostru Merdle, nu-l las să-mi scape nicicum.

— S-a făcut, zise Ferdinand.

— S-a făcut ! îi ţinu isonul şi avocatul.

Era o scenă nemaipomenită, demnă de a fi văzută, cînd avocatul, fluturîndu-şi cu un aer degajat ochelarii prinşi într-o panglică şi făcînd o plecăciune către un univers de juraţi, se pomeni alături de domnul Merdle, în mod cu totul accidental ; el se sluji de prilej pentru a-i vorbi despre o chestiune măruntă asupra căreia dorea să fie lămurit tocmai de un om atît de experimentat ca domnia sa. (Spunînd aceasta, îl luă pe domnul Merdle de braţ şi porni cu el încetişor la plimbare.) Un bancher, pe care l-am putea numi A.B., a avansat o sumă imensă de bani, să zicem cincisprezece mii de lire sterline, unuia din clienţii lui obişnuiţi, pe care l-am putea numi P.Q. (Acum, pe măsură ce se apropiau de lordul Decimus, îl prindea pe domnul Merdle şi mai strîns de braţ.) Ca o garanţie în rambursarea acestei sume avansate lui P.Q., să zicem o văduvă din lumea bună, au fost plasate în mîinile lui A. B. titlurile de proprietate ale unui domeniu liber de orice angarale, pe care-l vom numi Blinkiter Doddles. Or, lucrurile stăteau astfel : fiul văduvei P.Q., numit de noi X.Y., care depăşise vîrsta majoratului, avea anumite drepturi limitate de abataj şi de tăiere a crăcilor uscate în pădurea din Blinkiter Doddles — dar, desigur, asta era prea de tot ! În prezenţa lordului Decimus, să-l acaparezi pe amfitrion împuindu-i capul cu verzi şi uscate de-ale noastre, de-ale celor din tagma oamenilor legii, asta era într-adevăr prea de tot ! Dar să mai lăsăm şi pe altă dată ! Avocatul avea pe drept cuvînt remuşcări şi nu voia nici să mai crîcnească. Oare n-ar fi vrut să-l miluiască episcopul cu vreo jumătate duzină de vorbe ? (Tocmai îl instalase pe domnul Merdle într-o canapea, chiar în coasta lordului Decimus, şi trebuiau să înceapă, acum ori niciodată.)

Dar iată că restul celor de faţă, mişcaţi şi interesaţi la culme — cu excepţia episcopului, care habar n-avea că se întîmpla ceva — se adunaseră în salonul vecin jur împrejurul focului, vrînd să dea impresia că sporoväiau nepăsători despre sumedenie de fleacuri, în vreme ce gîndurile şi ochii tuturor rătăceau în taină spre cei doi care se izolaseră. Corul era extrem de agitat, poate de

teama cumplită ca nu cumva să fie păgubit de cine știe ce pleașcă. Numai episcopul vorbea liniștit, tot timpul. Discută cu doctorul despre acea răguşeală de care sufereau prea adesea preoții tineri și despre mijlocul cel mai eficace de a limita ravagiile acestei molime clericale. Doctorul declară că, de regulă, cea mai bună cale de a evita meteahna cu pricina era să înveți temeinic să citești înainte de a face din asta o profesiune. Episcopul îl întrebă, bănuitor, dacă aceasta-i era într-adevăr părerea. Doctorul îi răspunse că da, categoric.

Ferdinand, între timp, era singurul din cei prezenți care dădea tîrcoale grupului ; se ținea cam la jumătatea distanței dintre el și cei doi, ca și cum lordul Decimus ar fi fost cît pe ce să-i facă domnului Merdle o operație chirurgicală, sau domnul Merdle domnului Decimus, și că în orice moment putea fi nevoie de serviciile lui ca infirmier. De fapt, după vreun sfert de ceas, lordul Decimus îl strigă „Ferdinand !" iar tînărul se duse și luă parte la conferință încă aproximativ cinci minute. Apoi corul scoase un oftat pe jumătate stăpînit, căci lordul Decimus se ridicase să-și ia rămas bun. Din nou dresat de Ferdinand, în scopul de a se face popular, el dădu mîna cu toți invitații în chipul cel mai strălucit, și chiar îi spuse avocatului : „Sper că nu te-am plictisit prea mult cu perii mei ?" La care avocatul răspunse : „Cei din Eton, milord, ori cei din Parlament ?" arătîndu-i limpede că reținuse gluma și dînd de înțeles totodată, cu finețe, că n-are s-o uite cît va trăi.

Toată importanța solemnă încheiată pînă sus, sub haina domnului Tite Lipitoare, dispăru deîndată ; urmă apoi Ferdinand, care se ducea la Operă. Cîțiva dintre ceilalți mai întîrziară puțin, lăsînd pe mesele cu intarsii pecetea paharelor de lichior ca niște rotocoale lipicioase, în nădejdea de a-l auzi pe domnul Merdle spunînd în fine ceva. Dar Merdle, ca de obicei, își tîra pașii apatic și stupid prin salon, fără a scoate un cuvînt.

O zi sau două mai tîrziu, întreg orașul a fost anunțat că domnia-sa domnul Edmund Sparkler, al cărui tată vitreg era domnul Merdle, vestit pretutindeni în lume, fusese ridicat la rangul de lord în Ministerul Digresiu-

nilor, şi s-a dat sfoară în ţară, ca să afle toţi adevăraţii credincioşi, că această numire demnă de toată admiraţia trebuia salutată drept un amabil şi distins omagiu adus de către amabilul şi distinsul Decimus intereselor sale comerciale, care, într-o ţară comercială, totdeauna trebuie... şi aşa mai departe, cu surle şi trîmbiţe. Astfel, susţinute de acest omagiu al guvernului, minunata Bancă şi toate celelalte splendide aşezăminte prosperau din ce în ce mai mult, iar droaia de gură-cască veneau în strada Harley, Cavendish Square doar pentru a privi casa unde locuia minunea poleită în aur.

Şi cînd dădeau cu ochii de majordom, uitîndu-se afară pe uşa vestibulului în momentele lui de condescendenţă, toţi gură-cască spuneau : „Ce bogat pare" şi se întrebau cîţi bani o fi avînd în Banca minune. Dar dacă o cunoşteau mai bine pe respectabila Nemesis nu-şi mai puneau această întrebare, ci ar fi putut aprecia suma cu cea mai mare exactitate.

Capitolul XIII

RAVAGIILE UNEI MOLIME

ESTE cel puţin tot atît de greu să pui capăt unor epidemii morale, precît e de greu să stîrpeşti o epidemie fizică ; o boală de acest soi se întinde cu înverşunarea şi repeziciunea ciumei. Molipsirea, odată stabilită, nu cruţă nici o meserie ori stare socială, ci se încuibează în oameni sănătoşi tun, se dezvoltă la indivizii cu o constituţie cum nu se poate mai nesusceptibilă s-o contracteze

— iată un fapt demonstrat cu tărie de experiență, așa cum este evident că noi, ființele umane, respirăm aer. Ar fi o binefacere de nepreţuit pentru omenire să-i prindem numaidecît şi să-i izolăm perfect (ca să nu spunem să-i desființăm, pur şi simplu) pe toţi cei infectaţi — la care slăbiciunea şi perversitatea au înlesnit răspîndirea acestor flagele virulente — pînă să se molipsească şi alţii.

La fel cum un imens incendiu umple văzduhul pînă departe cu un vuiet, tot așa flacăra sacră în care suflau puternicii din familia Lipitoare făcea să răsune din ce în ce mai vîrtos aerul cu numele lui Merdle. Era pe toate buzele, ajunsese la urechile tuturor. N-a existat niciodată, nu existase niciodată, niciodată nu va mai exista un om ca Merdle. Nimeni, după cum am mai spus, n-a ştiut ce făcuse el ; toţi ştiau însă că era cel mai măreţ om care a fost cîndva pe faţa pămîntului.

În fundul Curţii-Inimii-Însîngerate, unde un ban nu găseai care să nu fie întrebuinţat, lumea se interesa la fel de mult despre acest om model ca şi cei de la Bursă. Doamna Plornish — care făcea acum un mic comerţ cu articole de băcănie şi alte produse de utilitate generală, într-o prăvălioară comodă de la capătul cel mai distins al Curţii, cocoţată sus pe scări, cu bătrînelul de taică-său şi Maggy lucrînd ca vînzători — de obicei nu vorbea cu clienţii altceva, din dosul tejghelii, decît despre omul cel mare. Domnul Plornish, care se asociase cu un mic antreprenor de binale din preajmă, susţinea, cu mistria în mînă, din vîrful schelelor şi de pe acoperişul cu olane al caselor unde lucra, c-a auzit el că „domnu Merdle era *singuru* om, luaţi aminte, în stare să ne facă să căpătăm pe tavă tot ce ne doreşte inima, să ne aducă acasă tot ce ne trebuie şi cît ne trebuie, luaţi aminte, şi să ne-nţolească din cap pînă-n picioare".

Se zvonea, în şoaptă, că domnul Baptist, unicul chiriaş al domnului şi doamnei Plornish, punea deoparte toţi banii pe care viaţa lui simplă şi moderată îi îngăduia să-i agonisească, pentru a şi-i plasa într-una din antreprizele sigure ale domnului Merdle. Cînd locatarele din Curtea-Inimii-Însîngerate veneau după cîteva grame de ceai şi o tonă de bîrfă, îi împărtăşeau doamnei Plornish vestea

cum că „verişoara Mary Ann, care era de meserie, le-a spus, madam, că rochiile lu madam Merdle ar umple trei cotigi". Pe urmă, „că nu există femeie mai chipeşă ca ea, oriunde te-ai duce", şi că „avea pieptu ca de marmoră". Că, „după cum a aflat ele, madam, fiu-su din prima căsătorie a intrat în guvern" ; că „primu ei bărbat a fost ghinărar şi unde mai pui că a şi luptat şi a cîştigat bătălii, dacă e să crezi, madam, toate cîte se spune". Că „se mai vorbeşte cum că madam Merdle ar fi zis cu gura ei că de merita truda să i se dea pe mînă tot guvernu, el l-ar fi acceptat fără să se gîndească la vreun profit, da' să-l ia şi să mai şi piardă de pe urma lui, asta nu putea face". Că „nu trebuie să s-aştepte, madam, că o să iasă-n pierdere, că fincă el calcă pe-un drum pardosit cu aur, zău dacă te mint, da' ce păcat că nu s-a făcut nici o brînză cu asta, că tare-ar mai fi meritat osteneala, că numai şi numai de-alde-ăştia ştie cît de mult s-a scumpit pîinea şi carnea, şi numai şi numai de-alde-ăştia poate şi vrea să le ieftenească iarăşi".

Atît de aprig şi de violent crescuse febra în Curtea-Inimii-Însîngerate, încît chiar şi vizitele domnului Pancks pentru strîngerea chiriei nu avură asupra bolnavilor un efect domolitor. În asemenea ocazii boala lua o formă ciudată, făcîndu-i pe cei molipsiţi să găsească scuze şi consolări inexplicabile în anumite aluzii la adresa numelui magic.

— Haide, haide ! îi spunea domnul Pancks cîte unui locatar rămas în urmă cu chiria. Ia plăteşte ! Scoate banii !

— N-am bani, domnule Pancks, răspundea cel în cauză. Ăsta-i adevărul adevărat, domnule ; n-am nici cinci gologani în buzunar.

— Nu mai merge aşa, replica domnul Pancks. Să nu-ţi închipui că *mai* merge aşa, nu, nu !

— Aşa o fi, domnule, încuviinţa neplatnicul, necăjit, care nici el nu se aştepta să mai meargă astfel.

— Proprietarul meu n-o să-nghită una ca asta, continua domnul Pankcs. De ce crezi că m-a trimis pe mine aici ? Haide, plăteşte !

— Ah, domnule Pancks ! exclama locatarul rămas în urmă cu chiria. Dacă aş fi bogat ca domnul acela al cărui

nume e pe buzele tuturor... dacă m-aş numi Merdle, domnule... aş plăti îndată, şi asta mi-ar face plăcere.

Dialogurile asupra chiriei aveau loc de obicei în uşa de la intrare ori în poarta casei şi în prezenţa mai multora dintre cei profund interesaţi din Curtea-Inimii-Însîngerate. Ei totdeauna primeau aluziile de acest soi cu un murmur de aprobare, ca şi cum era un argument convingător, iar locatarul rămas în urmă cu chiria, oricît de cătrănit şi de descurajat ar fi fost mai înainte, se simţea întrucîtva împăcat dînd acest răspuns.

— Dacă aş fi fost eu, domnule, în locul domnului Merdle, atunci nu te-ai mai plînge de mine. Nu, crede-mă ! continua să spună locatarul rămas în urmă cu chiria, scuturînd din cap. Atunci aş plăti atît de repede, domnule Pankcs, că n-ar mai fi nevoie să-mi ceri dumneata banii.

Răspunsul de încuviinţare din nou se făcea auzit, ca pentru a-i sugera domnului Pancks că ceva mai bun nu s-ar fi putut spune, egalînd aproape cu plata banilor.

Domnul Pancks n-avea încotro, trebuia să spună, în timp ce înscria întîrzierea în carnet :

— Bine ! O să vină portărelul să te scoată afară din casă ; asta are să se-ntîmple. Degeaba-mi vorbeşti mie de domnul Merdle. Dumneata nu eşti domnul Merdle, cum nici eu nu sînt.

— Nu, domnule, răspundea locatarul neplatnic. Dacă *erai* dumneata, domnule...

Cuvintele se auzeau repetate numaidecît în cor, într-un murmur înşufleţit : „Dacă *erai* dumneata, domnule".

— Te-ai fi purtat mai cumsecade cu noi, domnule, dacă erai dumneata domnul Merdle, continua locatarul neplatnic, prinzînd curaj, ar fi fost mai bine pentru toată lumea. Mai bine pentru noi, mai bine pentru dumneata, de asemenea, domnule. N-ar mai fi fost nevoie să sîcîi pe nimeni atunci, domnule. N-ar mai fi fost nevoie să vii să ne sîcîi pe noi, n-ar mai fi fost nevoie să te sîcîi nici pe dumneata. Ai fi fost mai liniştit, domnule, şi-i lăsai şi pe alţii în pace, zău, dacă erai dumneata domnul Merdle.

Domnul Pancks, pe care aceste complimente impersonale îl stînjeneau grozav, cu greu îşi recăpăta cum-

pătul după asemenea atacuri. Se mulțumea să-și roadă unghiile și să se îndrepte, pufnind, către următorul locatar rămas în urmă cu plata chiriei. Celelalte Inimi-Însîngerate se adunau cu simpatie în jurul locatarului pe care domnul Pancks tocmai îl părăsise, pentru ca apoi să circule printre ei cele mai extravagante zvonuri, spre marea lor satisfacție, asupra sumei de bani lichizi în posesia domnului Merdle.

După una din numeroasele înfrîngeri de acest fel, într-una din numeroasele zile de strîngere a chiriei, domnul Pancks, la sfîrșitul trudei zilnice, se îndrepta, cu carnetul subsuoară, către colțul unde se afla locuința familiei Plornish. Nu se ducea acolo din motive de afaceri, ci era o vizită de politețe. Avusese o zi grea și voia să se destindă puțin. Se afla în termeni amicali cu familia Plornish ; deseori trecea pe acolo ca în ziua aceea, pentru a evoca, în prezența lor, amintirea domnișoarei Dorrit.

Salonașul doamnei Plornish de lîngă prăvălie fusese zugrăvit chiar sub îndrumarea ei și prezenta în latura dinspre prăvălie o mică născocire de care doamna Plornish se bucura nespus de mult. Acest decor poetic al salonului consta dintr-o pictură murală reprezentînd exteriorul unei colibe acoperite cu stuf, în care pictorul păstrase (în așa fel încît să producă efectul îngăduit de dimensiunile disproporționate la culme) ușa și fereastra existente. Modeste floarea-soarelui și nalbe erau zugrăvite în puzderie de flori năpădind locuința rustică, iar fumul gros care ieșea pe hogeag vestea că înăuntru se trăia bine și poate, deopotrivă, că nu fusese de mult curățat. Se mai vedea un cîine credincios sărind din prag la picioarele oaspetelui binevoitor, iar un porumbar rotund, învăluit într-un nor de porumbei, se înălța îndărătul gardului dinspre grădină. Pe ușă (cînd era închisă) se deslușea parcă o placă de alamă, avînd inscripția : *Cuibul Fericirii T. și M. Plornish* — asociere dintre soț și soție.

Niciodată Poezia, niciodată Arta n-au vrăjit cîndva într-atît închipuirea cuiva ca în cazul doamnei Plornish unirea amîndorura în această colibă miniaturală. Nu-i păsa că Plornish avea obiceiul să se rezeme chiar acolo cînd își

fuma pipa la sfîrşitul lucrului, că pălăria lui îi ascundea porumbarul şi toţi porumbeii, că acoperea cu spinarea întreaga căsuţă, şi cînd, cu mîinile în buzunare, îi smulgea din rădăcină plantele înflorite din grădină şi-i pustia terenul din preajmă. Pentru doamna Plornish rămînea totuşi cea mai frumoasă căsuţă, cea mai vie iluzie ; ce importanţă avea dacă ochii domnului Plornish ajungeau cîţiva centimetri deasupra ferestrei cu cornişa dormitorului de sub acoperişul din stuf. Să se ducă în salonaş după închiderea prăvăliei şi să-l audă pe tatăl ei cîntînd dinăuntrul căsuţei era pentru ea o adevărată scenă cîmpenească, reînvierea epocii de aur. De fapt, dacă faimoasa epocă ar fi reînviat — în cazul că a existat vreodată — cine ştie dacă ar fi creat fiice în stare să-şi admire părinţii cu mai multă sinceritate decît această biată femeie.

Vestită de clinchetul clopoţelului fixat în uşa prăvăliei că venise cineva, doamna Plornish ieşi din Cuibul Fericirii să vadă cine este.

— Am bănuit eu că eşti mneata, domn Pancks, îl întîmpină ea, că asta-i seara, mi se pare, cînd vii de obicei, nu-i aşa ? Uite-l pe tata, vezi, ieşind la sunetu clopoţelului, iute ca un tînăr prăvăliaş. Nu-i aşa c-arată bine ? Tata se bucură mai mult că te vede decît dac-ai fi muşteriu, fincă-i place să stea la taclale, iar cînd e vorba de domnişoara Dorrit, atunci şi mai şi. Niciodată nu l-ai auzit pe tata mai în voce ca acu, adăugă doamna Plornish, propriul ei glas tremurîndu-i de mîndrie şi plăcere. Aseară ne-a cîntat aşa frumos *Strephon* că Plornish se ridică şi-i ţine cuvîntarea asta peste masă : „John Edward Nandy", zice Plornish lu tata, „niciodată nu te-am auzit scoţînd triluri cum te-am auzit scoţînd triluri în seara asta". Nu-ţi face asta plăcere, domn Pancks, zău, nu-i aşa ?

Domnul Pancks, care se smiorcăise către bătrîn în felul lui cel mai binevoitor, răspunse afirmativ, şi întrebă în treacăt dacă tînărul acela vesel, Altro, nu venise cumva acasă. Doamna Plornish răspunse că nu, nu venise încă, deşi a plecat în cartierul West-End cu ceva treburi şi spunea că o să se întoarcă pînă la ora ceaiului. Domnul Pancks a fost apoi rugat cu ospitalitate să pof-

tească în Cuibul Fericirii, unde îl văzu pe cel mai mare dintre copiii Plornish, care tocmai venise de la şcoală. Întrebînd acest micuţ şcolar, în fugă, despre progresele făcute de el ziua aceea pe tărîmul educaţiei, află că elevii mai avansaţi, care ajunseseră la majuscule şi la litera M, au avut de scris : „Merdle, Milioane".

— Fiindcă veni vorba despre milioane, spuse Pancks, cum mai merg treburile *dumitale*, doamnă Plornish ?

— Foarte bine, domle, ce-i drept, replică doamna Plornish. Tată dragă, mneata, care ai atîta gust, vrei s-arenjezi un pic vitrina, pînă-i gata ceaiul ?

John Edward Nandy, grozav de măgulit, se duse în pas mărunt să îndeplinească dorinţa fiicei lui. Doamna Plornish, care totdeauna se ferea cumplit să pomenească de chestiuni băneşti în faţa bătrînului, ca nu cumva la vreo mărturisire făcută de ea să-l tulbure şi să-l determine de a se întoarce la azil, avea acum prilejul să stea de vorbă în voie, confidenţial, cu domnul Pancks.

— E foarte adevărat că treburile merge strună, spuse doamna Plornish pe un ton mai scăzut, şi avem o clientelă pe cinste. Singura chestie care ne încurcă, domle, e vînzarea pe datorie.

Acest neajuns, de pe urma căruia aveau de suferit majoritatea celor angrenaţi în raporturi comerciale cu locatarii din Curtea-Inimii-Însîngerate, era marea piedică din calea afacerilor întreprinse de doamna Plornish. Cînd domnul Dorrit o instalase la conducerea prăvăliei, cei cu Inimile-Însîngerate fuseseră foarte emoţionaţi şi îşi manifestaseră hotărîrea s-o susţină, într-un fel care făcea cinste speţei umane. Dîndu-şi seama că o fiinţă care atîta vreme fusese dintre ai lor avea dreptul la bunăvoinţa lor, s-au angajat din tot sufletul să cumpere numai de la doamna Plornish, orice s-ar întîmpla, şi să nu favorizeze nici o altă firmă. Sub impulsul acestor simţăminte nobile, ei s-au lăsat antrenaţi ca niciodată să facă unele mici cumpărături de lux, pe linie de coloniale şi unt, cu care erau neobişnuiţi, spunîndu-şi unii altora că închideau ochii la acest sacrificiu pentru a veni în ajutorul unui vecin şi prieten, căci pentru cine se cuvine să te

sacrifici dacă nu pentru un vecin şi prieten ? Cu un astfel de sprijin, treaba mergea strună, iar stocul de marfă se vindea iute ca pîinea caldă. Pe scurt, dacă Inimile-Însîngerate plăteau, afacerile ar fi mers ca pe roate ; dar cum clientela se mărginea să cumpere numai pe datorie, profiturile realizate de fapt nu ajunseseră încă să figureze în registre.

Domnul Pancks, la auzul acestei stări de lucruri, făcuse din el însuşi un adevărat arici, tot umblînd cu mîna prin păr, cînd domnul Nandy, reintrînd în colibă cu un aer misterios, îi rugă să vină să vadă purtarea ciudată a domnului Baptist, care părea speriat de ceva. Tustrei intrară în prăvălie şi, privind pe geam, dădură cu ochii de domnul Baptist, care, palid şi agitat, lua următoarele poziţii nemaipomenite : mai întîi, îl văzură cum se ascundea în vîrful scărilor care duceau în curte, de unde se uita în sus şi în jos pe stradă, cu capul lipit precaut de uşa prăvăliei. După ce scrută neliniştit prin preajmă, ieşi din ascunzătoare, apoi coborî repede strada, ca şi cum ar fi vrut să plece de-a binelea şi făcînd deodată stînga împrejur, porni în acelaşi pas, şi folosind acelaşi truc, în susul străzii. Cînd reveni în punctul de unde plecase, traversă drumul şi dispăru. Ţinta acestei ultime manevre era doar un truc şi se explică abia cînd italianul intră în dugheană cu o răsucire bruscă, venind iarăşi de pe scară, ceea ce presupunea că făcuse un circuit vast, pe furiş, trecînd prin celălalt capăt al curţii — extremitatea Doyce şi Clennam —, apoi străbătuse curtea, după care dăduse buzna în prăvălie. Acum răsufla anevoie, bineînţeles, iar inima părea că-i bate mai iute decît clopoţelul prăvăliei, care tremura şi zdrăngănea îndărătul lui, după ce trîntise uşa, grăbit.

— Alo, bătrîne ! îl întîmpină domnul Pancks. *Altrò*, bătrîne ! Ce s-a-ntîmplat ?

Domnul Baptist, sau signor Cavalletto, înţelegea acum englezeşte la fel de bine ca şi domnul Pancks şi putea vorbi foarte binę, de asemenea. Doamna Plornish totuşi, dintr-o vanitate scuzabilă a talentului de interpretă, care făcuse din ea aproape o italiancă, se grăbi cu tălmăcitul.

— El vrea ştie, începu doamna Plornish, ce nu e bine ?

— Haideți înăuntru, *padrona*, în Cuibul Fericirii, replică domnul Baptist, făcînd mișcarea preferată din arătătorul întors de la dreapta, cu un aer mai misterios ca de obicei. Veniți pe aici !

Doamna Plornish era mîndră de titlul de *padrona* pe care îl socotea că înseamnă nu atît „stăpîna casei" cît mai curînd „stăpînă a limbii italiene". Ea se supuse numaidecît dorinței domnului Baptist, și intrară cu toții în colibă.

— El speră mneata nu speriat, zise apoi doamna Plornish, cu obișnuita ei rodnicie de resurse. Ce întîmplat ? *Padrona* trebuie știe !

— Am văzut pe cineva, răspunse Baptist. L-am *rincontrato* pe el.

— Pe el ? Pe cine el ? întrebă doamna Plornish.

— Un om rău. Cel mai rău om. Speram să nu-l mai întîlnesc niciodată.

— De unde mneata știi el rău ? întrebă din nou doamna Plornish.

— N-are importanță, *padrona*. Știu asta prea bine.

— El văzut pe mneata ?

— Nu. Sper că nu. Cred, cel puțin.

— El spune, tălmăci apoi doamna Plornish, adresîndu-se tatălui ei și lui Pancks, cu blîndă condescendență, că s-a întîlnit c-un om rău, dar speră că omu rău nu l-a văzut... De ce, întrebă doamna Plornish, dînd-o iar în italiană, de ce speri om rău nu văzut mneata ?

— *Padrona* scumpă, replică micuțul străin, pe care ea îl ocrotea cu atîta atenție, nu mă întreba, te rog. Încă o dată spun, n-are importanță. Mă tem de omul ăsta. Nu vreau să-l văd, nu vreau să mă recunoască... niciodată ! Destul, *bellissima*. Să lăsăm asta.

Subiectul acesta îi era atît de neplăcut și îi alungase în așa hal obișnuita lui bună dispoziție, încît doamna Plornish se abținu să mai insiste, încămite că ceaiul se afla de cîtva timp pregătit pe prichiciul căminului. Dar dacă nu punea întrebări, nu însemna că era mai puțin nedumerită și mai puțin curioasă ; la fel și domnul Pancks, a cărui răsuflare expresivă șuiera din greu, de cînd intrase micuțul italian, ca o locomotivă zdravăn în-

cărcată, urcînd o pantă abruptă. Maggy, mai bine îmbrăcată acum ca înainte, deşi credincioasă bonetei sale de formă uriaşă, stătea în fundul odăii, cu gura căscată şi ochii holbaţi, fără a-şi pierde aerul de buimăceală, cînd se renunţă prematur la acest subiect.

Deşi nu s-a spus nimic pe tema asta, toţi făceau însă impresia că nu se gîndeau la altceva, chiar şi cei doi copii Plornish, care luau cina ca şi cum pîinea şi untul li se păreau de prisos aproape, dat fiind probabilitatea dureroasă că omul cel rău va veni curînd şi-i va mînca pînă şi pe ei. Domnul Baptist începu să fie ceva mai vesel, dar fără să se urnească din scaunul unde se afla, după uşă şi chiar în dreptul ferestrei, cu toate că nu era locul lui obişnuit. Ori de cîte ori suna clopoţelul tresărea şi se uita afară în taină, ţinînd un capăt al perdeluţei în mînă, iar cu restul acoperindu-şi faţa ; se vedea cît de colo că nu era deloc convins că omul de care se temea atît de mult nu venise cumva pe urmele lui, ca un copoi îngrozitor mergînd la sigur, cu toate ocolişurile şi şiretlicurile sale.

Intrarea, la răstimpuri, a doi sau trei muşterii şi a domnului Plornish dădu destul de furcă domnului Baptist, făcîndu-i pe cei de faţă să fie tot mereu atenţi la el. Ceaiul luă sfîrşit, copiii se culcaseră şi doamna Plornish nu ştia cum să facă de a-l determina cu sfială pe taică-său să le cînte *Chloe,* cînd din nou se auzi clopoţelul şi apăru domnul Clennam.

Clennam întîrziase asupra registrelor şi a corespondenţei, căci îşi irosise cumplit timpul prin sălile de aşteptare din Ministerul Digresiunilor. Pe lîngă asta, şi mai ales, era deprimat şi se simţea prost după scena care avusese recent loc la maică-sa. Dădea impresia că era obosit şi singur, şi chiar se simţea astfel. Totuşi, în drum spre casă de la birou, trecuse pe aici să le aducă vestea că mai primise o scrisoare de la Mica Dorrit.

Această noutate produse oarecare senzaţie în căsuţă, abătînd atenţia generală de la domnul Baptist. Maggy, care îşi făcu numaidecît loc în faţă, părea gata să devoreze ştirile de la măicuţa ei, deopotrivă cu urechile, cu nasul, cu gura şi ochii, dacă aceştia din urmă n-ar fi fost

plini de lacrimi. Era încîntată, în special cînd Clennam o asigură că la Roma existau spitale și încă foarte binevoitor conduse. Domnul Pancks crescu în ochii tuturor, căpătînd o distincție nouă, din pricină că fusese în mod special menționat în scrisoare. Toți erau mulțumiți și curioși, iar domnul Clennam a fost din plin răsplătit pentru truda lui.

— Da' steți obosit, domle. Dați-mi voie să vă pregătesc o ceașcă de ceai, îl îmbie doamna Plornish. Poate c-o să binevoiți să luați ceva la noi ; și vă sîntem recunoscători, zău, că aveți bunătatea să nu ne uitați.

Domnul Plornish socotind de datoria lui, în calitate de gazdă, să adauge mulțumirile sale personale, făcu asta sub acea formă în care totdeauna își exprima supremul său ideal într-o îmbinare de ceremonie și sinceritate.

— John Edward Nandy, rosti domnul Plornish, adresîndu-se bătrînului. Nu prea se-ntîmplă des, domle, să vezi că se fac fapte fără ifose și fără un strop de trufie, de-aia cînd vezi așa ceva trebuie să-ți dovedești recunoștința față de ele și să-ți ridici pălăria, fincă alminteri, dacă nu, și ajungi la ananghie, atunci așa-ți trebe.

La care, domnul Nandy răspunse :

— Sînt din toată inima de părerea ta, Thomas, și cum părerea ta e aceeași cu-a mea, de-aia ce rost mai are vorbele, și ca să nu rămîn de căruță cu părerea asta, eu îți spun : Da, Thomas, da, e o părere de care tu și cu mine trebe todeauna să fim o apă și-un pămînt cu toată lumea, că unde nu-i deosebire de păreri acolo nu poate fi decît numai și numai o părere, așa că hotărît, nu, Thomas, Thomas, nu !

Arthur, mai puțin ceremonios, răspunse că era foarte măgulit de înalta lor apreciere față de atenția neînsemnată din partea lui ; cît despre ceai, îi explică doamnei Plornish că deoarece nu luase încă masa de seară, se ducea întins acasă să se mai învioreze după truda unei zile lungi, altfel ar fi primit bucuros invitația sa ospitalieră. Cum domnul Pancks se punea destul de zgomotos sub presiune, gata de plecare, sfîrși prin a-l întreba dacă n-ar voi să-l însoțească. Domnul Pancks răspunse : „Cu

cea mai mare plăcere", și cei doi își luară rămas bun de la Cuibul Fericirii.

— Dacă vrei să vii pînă la mine, Pancks, zise Arthur, cînd ajunseră în stradă, și să cinezi cu mine, ai face aproape o faptă bună, căci astă-seară sînt istovit și nu-s în apele mele.

— Cere-mi mai mult decît atît, spuse Pancks, și-ți stau la dispoziție cînd dorești.

Din ziua în care domnul Pancks jucase capra cu domnul Rugg în curtea închisorii Marshalsea, între excentricul personaj și Clennam se statornicise o înțelegere mutuală și o simpatie mereu sporite. Cînd pornise trăsura în acea zi memorabilă la plecarea familiei Dorrit, Pancks și Clennam o urmăriseră din priviri și apoi se îndepărtaseră agale împreună. Cînd a primit prima scrisoare de la Mica Dorrit, nimeni n-a ascultat veștile cu mai mult interes ca Pancks. În a doua scrisoare, care se afla în clipa aceea asupra lui Clennam, în buzunarul de la piept, numele acestuia era menționat special. Deși niciodată nu-i făcuse vreo destăinuire și ceea ce spusese adineauri era destul de puțin, Clennam simțise de multă vreme că domnul Pancks, în felul lui bizar, se atașase de el. Toate aceste fire subțiri împletite făceau din Pancks un adevărat cablu pentru a arunca ancora în seara aceea.

— Sînt absolut singur, îi explică Arthur, mergînd mai departe. Asociatul meu e plecat, extrem de ocupat cu partea din antrepriza noastră care-l privește anume, și de aceea te poți simți ca acasă.

— Mulțumesc. Nu prea l-ai băgat în seamă pe micul Altro adineauri, nu-i așa ? întrebă Pancks.

— Nu. De ce ?

— E un băiat dezghețat și țin la el, continuă Pancks. Astăzi i s-a-ntîmplat ceva care l-a dat peste cap. Ai vreo idee despre ce ar putea fi ?

— Mă nedumerești ! Nu, absolut nici una.

Domnul Pancks îi lămuri tîlcul întrebării. Arthur, luat cu totul prin surprindere, era incapabil de a sugera vreo explicație.

— Poate c-o să-l întrebi dumneata, zise Pancks, dat fiind că-i străin ?

— Să-l întreb ce anume ?

— Ce are pe suflet.

— Ar trebui mai întîi să fiu sigur că are ceva pe suflet, cred, rosti Clennam. Totdeauna mi-a părut un om atît de harnic, atît de recunoscător (pentru nimica toată) şi atît de demn de încredere, încît s-ar putea să-şi închipuie că-l suspectez. Şi asta ar fi foarte nedrept din partea mea.

— Adevărat, încuviinţă Pancks. Dar ascultă ce-ţi spun eu ! Dumneata, domnule Clennam, n-ar trebui să fii patronul nimănui. Eşti mult prea delicat.

— În privinţa asta, glăsui Clennam, rîzînd, nu prea am drepturi de patron asupra lui Cavalletto. Cu sculptura în lemn îşi cîştigă existenţa. Ţine cheile de la fabrică şi stă de pază acolo din două în două nopţi ; în general e un fel de administrator ; dar nu prea avem ce-i da de lucru pe linia talentului său, totuşi îi dăm şi noi ce putem. Nu, eu îi sînt un fel de sfătuitor mai curînd decît patron. Ar fi mai aproape de adevăr dacă m-ai numi consilierul şi bancherul său permanent. Pentru că veni vorba de bancher, nu e curios cînd te gîndeşti, Pancks, că toate speculaţiile care tulbură minţile atîtor oameni acum îl frămîntă pînă şi pe micul Cavalletto ?

— Speculaţii ? repetă Pancks, cu un smiorcăit. Ce speculaţii ?

— Antreprizele lui Merdle.

— Oh ! Investiţiile astea, spuse Pancks. Da, da ! Nu ştiam că vorbeşti despre investiţii.

Felul brusc în care-i răspunse îl făcu pe Clennam să aibă îndoieli, nu cumva Pancks mergea mai departe cu gîndul decît se dezvăluia ? Cum urmă o iuţire a pasului în acelaşi timp cu funcţionarea mecanismului său, Arthur nu mai continuă conversaţia şi curînd ajunseră la el acasă.

O cină compusă din supă şi pateu de porumbel, servită pe o măsuţă rotundă dinaintea focului şi stropită cu o sticlă de vin bun, unse cît se poate de eficace angrenajul domnului Pancks. Astfel, cînd Clennam aduse o narghilea şi-i înmînă o altă narghilea domnului Pancks, acesta se simţea perfect la largul său.

Fumară o vreme tăcuți, domnul Pancks aidoma unui vapor favorizat de vînt, maree, ape calme, și toate celelalte condiții prielnice. El începu să vorbească primul :

— Da, investiții, ăsta-i cuvîntul.

— Ah ! exclamă Clennam, cu aceeași privire bănuitoare.

— Vezi, am revenit la această chestiune, zise Pancks.

— Da, văd că ai revenit la asta, rosti Clennam, întrebîndu-se de ce.

— Nu-i curios ca asemenea gînduri să-l frămînte pe micuțul Altro ? Ei, ce zici ? rosti Pancks, în timp ce fuma. Astfel ai spus, nu-i așa ?

— Da, exact.

— Bun, dar gîndește-te că întreaga Curte n-are decît asta în minte. Gîndește-te că nu mi se vorbește despre altceva în zilele cînd vin să strîng chiria, aici, dincolo, pretutindeni. Fie că plătesc, fie că nu, același refren : Merdle, Merdle, Merdle. Totdeauna Merdle.

— E de mirare cum zăpăceala asta îi cuprinde pe toți, spuse Arthur.

— Nu-i așa ? replică Pancks. După ce fumă cîteva minute, continuă pe un ton mai sec decît s-ar fi cuvenit în urma recentei ungeri, adăugînd : Pentru că, vezi dumneata, oamenii ăștia nu înțeleg nimic.

— Absolut nimic, încuviință Clennam.

— Absolut nimic ! exclamă Pancks. Nu se pricep deloc la cifre. Habar n-au de chestiuni financiare. În viața lor n-au făcut un calcul. În viața lor n-au studiat chestiunea, domnule !

— Dacă ar fi făcut-o... continuă Clennam, dar domnul Pancks, fără să-și schimbe expresia chipului, scoase un zgomot care depășea toate eforturile sale obișnuite, nazale sau guturale, încît se opri.

— Dacă ar fi făcut-o ? repetă Pancks pe un ton iscoditor.

— Mi s-a părut că... ai spus ceva, îi explică Arthur, neștiind exact cauza întreruperii.

— Aa, nu, cîtuși de puțin, zise Pancks. Încă nu. Mai încolo. Dacă ar fi făcut-o ?

— Dacă ar fi făcut-o, continuă Clennam, oarecum încurcat, pentru că nu-şi dădea seama cum să-şi ia prietenul, ei da, cred că ar fi înţeles şi ei mai bine cum stau lucrurile.

— Cum aşa, domnule Clennam ? întrebă Pancks repede, făcînd impresia ciudată că de la începutul convorbirii lor fusese încărcat cu o grea povară, de care acum scăpase. Ei au dreptate, ştii. Nu-şi dau seama, dar au dreptate.

— Au dreptate ţinînd isonul lui Cavalletto în pornirea acestuia de a face speculaţii cu Merdle ?

— Per-fect, domnule, încuviinţă Pancks. Am cercetat lucrurile. Am făcut calcule. Am studiat chestiunea amănunţit. E o afacere sigură şi cinstită.

Despovărat că ajunsese aici, domnul Pancks trase din narghilea adînc în piept, atît cît îi permiteau plămînii, şi se uită îndelung, cu nişte ochi pătrunzători la Clennam, în timp ce aspira şi dădea afară fumul.

În clipele acelea domnul Pancks începuse să răspîndească primejdioşii microbi pe care-i purta cu sine ; căci astfel se împrăştie molimele astea. Iată modul subtil în care se transmit.

— Nu cumva vrei să spui, bunul meu Pancks, întrebă răspicat Clennam, că-ţi vei plasa, să zicem, cele o mie de lire sterline pe care le ai, de pildă, în acest soi de afaceri ?

— Bineînţeles că da, răspunse Pancks. Am şi făcut asta, domnule.

Domnul Pancks mai trase o dată fum îndelung în piept, apoi îl dădu afară, şi din nou se uită pătrunzător la Clennam.

— Îţi repet, domnule Clennam, am şi plasat banii, spuse domnul Pancks. Este un om cu imense resurse... enorm capital... cu influenţă asupra guvernului. Sînt cele mai bune speculaţii care se pot face în momentul de faţă. Sînt temeinice. Sînt sigure.

— Ei bine, mă nedumereşti ! exclamă Clennam, mai întîi uitîndu-se cu o expresie gravă la interlocutorul său, apoi, la fel de grav, spre foc.

— Bah ! exclamă Pancks. Nu vorbi așa, domnule. Asta ar trebui să faci și dumneata. De ce nu procedezi ca mine ?

Domnul Pancks nu putea spune de la cine luase boala, întocmai ca atunci cînd s-ar fi trezit că are febră, pe nesimțite. La fel ca numeroase boli fizice, care la început apar din pricina viciilor omenești și se răspîndesc apoi datorită ignoranței oamenilor, aceste molime, după o perioadă, se transmit unei sumedenii de nenorociți, care nu sînt nici ignoranți, nici vicioși. Domnul Pancks s-ar putea să fi luat boala de la unul din această tagmă, sau poate nu ; oricum, în starea asta apăru el dinaintea lui Clennam, și posibilitățile de molipsire erau și mai virulente.

— Și zici că ți-ai plasat într-adevăr mia dumitale de lire sterline, Pancks ? îl întrebă Clennam, care și adoptase expresia.

— Desigur, domnule ! răspunse Pancks mîndru, lansînd un nor de fum. Ce păcat că n-am zece mii !

Or, în seara aceea, Clennam avea două subiecte apăsătoare care-i frămîntau mintea solitară : speranțele atît de îndelung amînate ale asociatului său, și cele văzute și auzite în casa maică-si. Ușurat că lîngă el se afla cineva în care se putea încrede, trecu la aceste două subiecte, care, amîndouă, îl aduseră din nou, cu o forță sporită și accelerată, la punctul de unde plecase.

Asta s-a petrecut cît se poate de simplu. Abandonînd subiectul investirii banilor, după ce privi un timp focul, dus pe gînduri, prin fumul lăsat de narghilea, îi spuse lui Pancks cum și de ce avea de a face cu marea instituție națională, Ministerul Digresiunilor.

— A fost și mai este încă o treabă grea pentru Doyce, zise el în sfîrșit, cu onesta indignare stîrnită în el de acest subiect.

— Grea, într-adevăr, încuviință Pancks. Dar dumneata conduci totul în locul lui, domnule Clennam ?

— Cum adică ?

— Dumneata conduci partea financiară a afacerii ?

— Da. Fac și eu ce pot.

— Atunci caută, domnule, şi fă mai bine, zise Pancks. Recompensează-l pentru truda şi dezamăgirile sale. Lasă-l să profite de posibilităţile pe care timpul i le oferă. Niciodată n-are să se pricopsească în felul ăsta, ca muncitor trudind cu răbdare şi mereu frămîntat. Pe dumneata se bizuie, domnule.

— Mă străduiesc şi eu din răsputeri, Pancks, rosti Clennam, puţin stînjenit. Dar nu prea cred că aş fi în stare de a cîntări şi examina cum se cuvine noile antreprize în care n-am nici pic de experienţă. Încep să-mbătrînesc.

— Să-mbătrîneşti ? ! exclamă Pancks. Ha, ha !

Era fără îndoială ceva atît de autentic în hohotul acesta de rîs, în şirul de smiorcăieli şi pufnituri provocate de mirarea lui Pancks la ideea asta şi energia cu care o înlătura, încît ar fi fost cu neputinţă să mai pui în cumpănă sinceritatea lui.

— Să-mbătrîneşti ? ! strigă Pancks. Bravo ! Bravo, bravo ! Bătrîn ! Bravo lui ! Bravo lui !

Refuzul lui Pancks de a admite, chiar şi numai pentru o clipă, asemenea idee, categoric exprimat printr-o serie continuă de smiorcăieli şi nu mai puţin prin exclamaţii, îl sili pe Clennam să renunţe şi el la gîndul ăsta. De fapt, se temea ca Pancks să nu păţească ceva în violentul conflict dintre aerul pe care-l sufla afară cu putere şi fumul tras cu nădejde într-însul. Abandonarea aceasta a celui de-al doilea subiect îl duse la al treilea.

— Tînăr, bătrîn sau între două vîrste, Pancks, zise el, cînd se aşternu o pauză prielnică, mă aflu într-o stare de mare nelinişte şi de îndoieli, într-o stare de spirit care mă face să mă întreb chiar, dacă ceva din ceea ce pare că-mi aparţine, îmi aparţine cu adevărat. Să-ţi spun despre ce e vorba ? Să am atît de mare încredere în dumneata ?

— Da, domnule, dacă mă socoteşti demn de aşa ceva, spuse Pancks.

— Te socotesc.

— Atunci poţi s-o faci, domnule !

Îndemnul scurt şi vioi al lui Pancks, întinzîndu-i, ca un corolar, mîna înnegrită de cărbuni, a fost cît se poate

de sugestiv şi de convingător. Arthur îi strînse mîna cu căldură.

Atunci Clennam, îndulcind pe cît posibil natura temerilor lui de odinioară, rămînînd totuşi inteligibil, şi fără să pomenească numele maică-si, ci vorbind vag, doar ca despre o rudă de-a lui, îi oferi domnului Pancks o idee în linii mari asupra neliniştii de care era stăpînit şi asupra întrevederii unde fusese martor. Domnul Pancks îl asculta cu atîta interes, încît, insensibil la desfătarea prilejuită de pipa orientală, o aşezase în cenuşar, alături de cleşte şi vătrai, cu mîinile ocupate în acest răstimp să-şi zbîrlească din toate părţile şuviţele de păr din cap, astfel că, la sfîrşitul istorisirii, arăta ca un Hamlet-ucenic stînd de vorbă cu năluca tatălui său.

— Asta mă face să revin, domnule, spuse el apoi, atingînd fără voie genunchiul lui Clennam încît acesta tresări, asta mă conduce iarăşi la chestiunea plasării banilor ! Că vrei să ajungi la sapă de lemn pentru a repara o nedreptate pe care dumneata niciodată n-ai săvîrşit-o, n-am nimic împotrivă. Asta-i treaba dumitale. Omul trebuie să fie el însuşi. Dar iată ce vreau să-ţi spun : de vreme ce te temi ca nu cumva să ai nevoie de bani spre a-ţi salva propriul neam de la ruşine şi dezonoare... strînge cît mai mulţi bani cu putinţă !

Arthur scutură din cap, dar se uită la el dus pe gînduri, deopotrivă.

— Îmbogăţeşte-te cît poţi de mult, domnule, îl imploră Pancks, concentrîndu-şi toată energia în acest sfat. Îmbogăţeşte-te cît poţi de mult, prin metode cinstite. Eşti dator să faci asta. Nu pentru dumneata, ci pentru ceilalţi. Nu pierde prilejul. Bietul domn Doyce, care într-adevăr a început să-mbătrînească, depinde de dumneata. Rudele dumitale tot de dumneata depind. Nici nu ştii cîte depind de dumneata.

— Bine, bine, bine ! răspunse Arthur. Destul pentru seara asta.

— Încă un cuvînt, domnule Clennam, şi-apoi destul pentru seara asta, stărui Pancks. De ce-ar trebui să-ţi

laşi tot cîştigul pe mîna hrăpăreţilor, ticăloşilor şi impostorilor ? De ce-ar trebui să-ţi laşi tot cîştigul posibil pe mîna patronului meu şi a altora ca el ? Şi totuşi dumneata numai asta faci mereu. Cînd spun dumneata, mă refer la cei aidoma dumitale. Ştii foarte bine că asta faci. Păi, nu-i zi de la Dumnezeu să nu văd asta. Altceva nu mai văd. Asta mi-e meseria, să văd. De aceea spun, îl îndemnă Pancks, aşază-te pe cîştigat !

— Dar dacă pierd ? zise Arthur.

— Imposibil, domnule, replică Pancks. M-am interesat îndeaproape. Un nume cunoscut pretutindeni... resurse imense... enorm capital... poziţie înaltă... relaţii pînă sus... sprijinul guvernului. Im-po-si-bil !

La sfîrşitul acestei expuneri, domnul Pancks se linişti încetul cu încetul, lăsă părul să-i cadă pe deplin în voie, îşi luă pipa din cenuşar, o umplu iarăşi şi fumă pînă la ultimul fir de tutun. Au mai vorbit puţin după aceea ; dar şi-au ţinut de urît, depănînd mai departe în gînd aceleaşi subiecte, şi nu s-au despărţit decît la miezul nopţii. Luîndu-şi rămas bun, domnul Pancks, după ce dădu mîna cu Clennam, se învîrti jur împrejurul lui înainte de a trece pragul uşii, cu motoarele duduind din plin. Arthur interpretă această demonstraţie drept o asigurare că se putea bizui neapărat pe Pancks, în cazul cînd avea nevoie de sprijin, fie în vreuna din afacerile despre care au discutat în seara aceea, ori în vreo altă chestiune legată de ele, cît de cît.

Toată ziua următoare, chiar cînd mintea îi zbura la alte lucruri, se gîndi mereu la felul cum îşi plasase Pancks mia lui de lire sterline şi la asigurarea că „studiase chestiunea". Îşi aminti că domnul Pancks, puţin optimist în general, privea această afacere cu atîta optimism. Se gîndea la marele Minister al Digresiunilor şi la plăcerea care i-ar face dacă l-ar vedea pe Doyce într-o situaţie mai bună. Revedea întunecata şi ameninţătoarea locuinţă, asociată în memorie de numele de casă părintească, şi umbrele care se înteţeau, făcînd-o mai sumbră, mai ameninţătoare ca altădată. Observă din nou că oriunde se ducea vedea, sau auzea, ori atingea chiar, faimosul nume Merdle ; nu apuca să rămînă nici măcar un ceas-două la biroul său, fără

ca acest nume să nu i se prezinte unuia din simţurile sale, într-un fel sau altul. Începuse să i se pară ciudat că numele ăsta se afla peste tot şi că nimeni în afară de el nu-l privea cu oarecare neîncredere. Cu toate că de fapt îşi mai amintea, de asemeni, ajungînd la acest punct, că nici *el* chiar nu-l privea cu neîncredere ; doar că întîmplarea făcuse să se afle departe de numele ăsta.

Asemenea simptome, cînd o molimă de acest soi începe să facă ravagii, sînt de obicei semnele îmbolnăvirii.

Capitolul XIV

UMBLÎND DUPĂ UN SFAT

Cînd britanicii de pe malul Tibrului galben aflară că inteligentul lor compatriot, domnul Sparkler, ajunsese unul din lorzii Ministerului Digresiunilor, ei primiră vestea fără a-i acorda mai multă atenţie decît oricărei alte veşti — fie accident ori crimă — apărută în ziarele engleze. Unii rîdeau ; alţii spuneau, ca o supremă justificare, că postul era de fapt o sinecură şi că orice nătărău care putea să-şi silabisească măcar numele ar fi fost destul de bun pentru aşa ceva ; în sfîrşit, alţii, şi anume cei din tagma oracolelor politice solemne, declarau că Decimus ar face mai bine să-şi consolideze poziţia, că unica raţiune constituţională a tuturor posturilor la dispoziţia lui Decimus era să-şi *consolideze* poziţia. Existau şi cîţiva britanici mai năbădăioşi care refuzau să subscrie la acest articol de credinţă ; obiecţiile lor însă erau pur şi simplu teoretice. Din punct de vedere practic, ei

se dezinteresau absolut de chestiunea asta, fiind treaba altor britanici necunoscuți, de undeva sau de nicăieri. De asemenea, în Anglia, un mare număr de britanici susțineau vreme de douăzeci și patru ore consecutiv că acei britanici invizibili și anonimi „trebuiau să pună piciorul în prag", iar dacă se făceau complici prin tăcerea lor, cu atît mai rău pentru ei, își meritau soarta. Dar cărei clase aparțineau acești britanici care nu-și făceau datoria ? Unde se ascundeau nefericiții ăștia ? De ce se ascundeau și cum se explica nepăsarea lor față de propriile interese, cînd atîția alți britanici habar n-aveau de ce nu-și vedeau de interesele lor ? Iată întrebări cărora atît pe țărmul Tibrului galben cît și pe țărmul Tamisei negre nimeni, pare-se, nu putea oferi un răspuns.

Doamna Merdle dădu sfoară în țară de îndată ce primi felicitări în acest sens, cu o grație nepăsătoare, care o avantaja, așa cum montura pune în valoare juvaerul. „Da, spunea, Edmund a acceptat postul. Domnul Merdle dorise să-l accepte și el a consimțit." Spera că Edmund avea să fie mulțumit, dar de fapt nu știa nimic. Îl va reține la oraș cea mai mare parte a timpului și el prefera viața la țară. Oricum, rău nu era... era o situație. Nu se putea tăgădui că numirea asta reprezenta un omagiu adus domnului Merdle, și pentru Edmund nu era ceva rău, numai să-i placă lui. Slavă Domnului, avea ceva de făcut, și unde mai pui, primea ceva pentru asta. Rămînea de văzut dacă această situație îi va plăcea lui Edmund mai mult decît cariera armelor.

Astfel se exprima Pieptul, maestră în arta de a face, chipurile, puțin caz de unele lucruri, ca tocmai așa să le pună și mai mult în valoare. În vremea asta Henry Gowan, pe care Decimus îl îndepărtase, făcea vizite la toate cunoștințele, rînd pe rînd, din Poarta Poporului pînă în Albano [1], avînd aproape (dar nu pe deplin) lacrimi în ochi și jurînd că Sparkler era omul cel mai blînd, mai copilăros, într-un cuvînt cel mai cumsecade dobitoc care a păscut cîndva pe pajiștile statului, că exista doar un singur lucru care l-ar fi bucurat mai mult (pe Gowan)

[1] *Porta del Popolo*, în nordul Romei ; *Albano* este un cartier luxos și retras din sudul aceluiași oraș.

decît numirea lui (a dobitocului cumsecade), şi asta ar fi fost propria sa numire (a lui Gowan) în acest post. El spunea că postul i se potrivea lui Sparkler ca o mănuşă. Nu avea nimic de făcut, şi el se va descurca admirabil ; va căpăta un salariu frumos, pe care-l va lua în chip încîntător. Ce fermecătoare numire, potrivită, splendidă ; aproape că-l ierta pe protectorul său că-l îndepărtase, de bucurie că vedea măgarul ăsta drag, pentru care avea o mare afecţiune, atît de admirabil căpătuit. Bunăvoinţa lui nu se oprea aici. Îşi dădea osteneala, de cîte ori i se ivea prilejul, să atragă atenţia lumii asupra domnului Sparkler, dar deşi fapta lăudabilă a lui Gowan totdeauna avea drept rezultat să-l oblige pe tînărul gentleman de a face jalnica dezvăluire a sărăciei lui intelectuale, intenţia prietenească nu putea fi pusă totuşi în cumpănă.

Numai aleasa inimii domnului Sparkler s-ar fi putut întîmpla să fie pusă în cumpănă. Domnişoara Fanny era acum într-o situaţie dificilă : toată lumea o vedea în această lumină, şi apoi, că nu se descotorosise de domnul Sparkler, oricît de capricios s-ar fi purtat cu el. Era îndeajuns de mult în legătură cu acest domn ca să nu se simtă compromisă, ori de cîte ori îşi dădea el şi mai mult ca de obicei în petic ; de asemeni, pentru că nefiind deloc lipsită de agerime, uneori îi venea în ajutor împotriva lui Gowan, şi atunci grozav serviciu îi mai făcea. Dar, procedînd astfel, îi era ruşine de el ; încă nu se hotărîse să termine ori să-l încurajeze mai departe, cuprinsă de teama că din zi în zi se încurcă tot mai mult în marasmul incertitudinilor, chinuită de bănuiala că doamna Merdle triumfa din pricina frămîntărilor ei. Nu e deci de mirare că domnişoara Fanny, într-o seară, pradă acestui zbucium, se întoarse tulburată acasă de la un concert urmat de bal, care avusese loc în reşedinţa doamnei Merdle şi că dădu la o parte de la măsuţa de toaletă pe sora ei, care încerca s-o îmbuneze, plină de afecţiune şi se aşeză furioasă, gata s-o podidească plînsul, cu pieptul fremătînd, declarînd că urăşte pe toată lumea şi că mai bine ar fi murit.

— Dragă Fanny, ce s-a-ntîmplat ? Spune-mi.

— Ce s-a-ntîmplat, orbete mic ce eşti ! se răsti Fanny. Dacă n-ai fi cea mai oarbă dintre toţi orbii, ce rost ar avea să mă-ntrebi. Cum de-ndrăzneşti să pretinzi că ai ochi în cap, dacă-mi mai pui o asemenea întrebare ; auzi, ce s-a-ntîmplat !

— E ceva cu domnul Sparkler, dragă ?

— Domnul Spar-kler ! repetă Fanny, cu neţărmurit dispreţ, ca şi cum era ultimul lucru sub soare la care s-ar fi putut gîndi. Nu, domnişoară liliac, nu-i nimic cu el !

Numaidecît după aceea avu remuşcări că vorbise urît cu sora ei, îngăimînd printre suspine că ştie că se poartă detestabil, dar că toată lumea este de vină.

— În seara asta nu eşti în apele tale, mi se pare, dragă Fanny.

— Prostii şi iar prostii ! exclamă tînăra domnişoară, înfuriindu-se iarăşi. Mă simt la fel de bine ca şi tine. Poate mai bine, fără să mă laud.

Biata Mica Dorrit, negăsind nici o cale de-a o mîngîia prin cuvinte fără să se vadă repezită, socoti mai înţelept să tacă. La început Fanny luă şi asta în nume de rău ; protestă în oglindă că dintre toate surorile plicticoase pe care le putea avea o fată, cea mai exasperantă era o soră apatică. Ştia că uneori se purta insuportabil, că devenea nesuferită, dar atunci cînd era nesuferită, nimic nu i-ar face mai bine decît să i se spună acest lucru. Ea însă avusese parte de o soră apatică şi *niciodată* nu i s-a spus, iar rezultatul : totdeauna s-a simţit ispitită, împinsă să se poarte urîcios. Dealtminteri (se adresa ea mînioasă oglinzii), nici nu ţinea să fie certată. N-ar fi fost o pildă bună ca tot mereu să se ploconească şi să ceară scuze surorii sale mai mici. De aceea se vedea pusă mereu în situaţia de a trebui să fie iertată, vrînd-nevrînd. În sfîrşit, izbucni într-un plîns cu hohote, şi cînd sora ei veni şi se aşeză aproape de ea s-o consoleze, exclamă :

— Amy, tu eşti un înger !... Dar să-ţi spun ceva, scumpo, adăugă Fanny, după ce sora ei, cu blîndeţe, o calmă. Uite cum stau lucrurile : aşa nu mai merge şi nu trebuie să mai meargă aşa. Trebuie să se sfîrşească odată, într-un fel sau altul.

Cum cuvintele ei erau vagi, deşi rostite pe un ton categoric, Mica Dorrit răspunse :

— Hai să stăm de vorbă.

— Chiar aşa, dragă, încuviinţă Fanny, ştergîndu-se la ochi. Hai să stăm de vorbă. Mi-am recăpătat cumpătul, şi tu va trebui să-mi dai un sfat. *Vrei* să-mi dai un sfat, micuţa mea copilă ?

Ideea asta o făcu şi pe Amy să zîmbească.

— Da, Fanny, mă voi strădui din inimă.

— Mulţumesc, scumpo, replică Fanny, sărutînd-o. Tu eşti ancora mea salvatoare.

După ce îşi îmbrăţişă ancora salvatoare cu multă afecţiune, Fanny luă de pe masa de toaletă o sticluţă de parfum şi îşi chemă camerista ca să-i ceară o batistă fină. Apoi îngădui slujnicei să se retragă peste noapte, iar ea continuă să primească sfaturi ; îşi tampona ochii şi fruntea din cînd în cînd, să se mai răcorească.

— Scumpa mea, începu Fanny, caracterele şi vederile noastre sînt destul de deosebite (mai sărută-mă o dată, draga mea), încît probabil o să te surprindă ce am eu de gînd să spun. Ce am eu de gînd să spun, draga mea, este că, în ciuda averii noastre, noi ne zbatem, vorbind din punct de vedere social, într-o poziţie dezavantajoasă. Nu prea înţelegi ce vreau să spun, nu-i aşa, Amy ?

— După cîteva cuvinte încă, rosti Amy cu blîndeţe, o să te-nţeleg, desigur.

— Ei bine, draga mea, ce vreau eu să spun este că, în fond, noi tot nişte parveniţi rămînem pentru lumea bună...

— Sînt convinsă, Fanny, o întrerupse Mica Dorrit, în admiraţia ei înflăcărată, nimeni n-ar putea spune asta despre tine.

— Ei bine, scumpa mea copilă, poate că nu, zise Fanny ; foarte drăguţ din partea ta, micuţa mea, că-mi spui asta. (Începu acum să-şi tamponeze sora pe frunte, suflînd uşor, s-o învioreze.) Toată lumea ştie, reluă Fanny, că tu eşti cea mai scumpă surioară care a existat vreodată ! Dar să revenim, copila mea. Papa are întru totul manierele şi educaţia unui gentleman, este însă în unele privinţe oarecum deosebit faţă de alţi gentlemeni de rangul său. În parte din pricina tuturor celor prin cîte a trecut,

sărmanul de el, şi în parte, cred, pentru că îşi închipuie deseori că oamenii se gîndesc la asta tocmai cînd stau de vorbă cu el. Iubitul meu unchi nu e deloc prezentabil. Deşi e un om drăguţ, la care ţin enorm, el este, pe plan social vorbind, pur şi simplu respingător. Edward e groaznic de cheltuitor şi frivol. N-aş vrea să spun că se poartă nedelicat, în sine... nu, departe de mine gîndul ăsta... ceea ce vreau să spun eu ar fi că n-are stil, că nu e la înălţimea banilor pe care-i aruncă în stînga şi-n dreapta.

— Sărmanul Edward ! exclamă Mica Dorrit, oftînd pentru întreaga istorie a familiei.

— Da ! Şi sărmana de tine, sărmana de mine, deopotrivă ! îi ţinu isonul Fanny, cu oarecare asprime. Foarte adevărat. Şi apoi, draga mea, noi n-avem mamă, noi avem o doamnă General. Şi îţi repet, draga mea, dacă mi-e îngăduit să întorc proverbul cunoscut şi să-l adaptez la ea, doamna General e o mîţă cu mănuşi [1] care *va* prinde şoareci. Femeia asta, sînt sigură, sînt convinsă, va fi mama noastră vitregă.

— Nu prea-mi vine să cred, Fanny.

Sora ei o întrerupse.

— Haide, nu mă contrazice, Amy, spuse ea, pentru că sînt mai bine informată decît tine. (Simţind că iarăşi fusese aspră cu soră-sa, din nou o tamponă pe frunte şi din nou suflă să se mai răcorească.) Dar să revenim, draga mea. Iată cum se prezintă chestiunea în ce mă priveşte : eu sînt mîndră şi iute, Amy, poate într-o măsură prea mare, după cum bine ştii, şi atunci, trebuie oare să mă hotărăsc să iau asupra mea sarcina de a apăra onoarea familiei ?

— Şi în ce fel ? întrebă sora ei îngrijorată.

— N-am să suport, spuse Fanny, fără să răspundă la întrebare, ca doamna General să-mi fie mamă vitregă, şi nici n-am să suport, sub nici un motiv, să fiu patronată ori chinuită de doamna Merdle.

---

[1] Aluzie la proverbul englezesc : o mîţă cu mănuşi nu prinde şoareci *(A cat in gloves catches no mice).*

Mica Dorrit, cu o privire şi mai îngrijorată, puse mîna pe sticluţa de parfum. Fanny, care acum îşi pedepsea fruntea tamponîndu-se vehement, continuă pătimaşă :

— Nimeni nu poate tăgădui că Sparkler, într-un fel sau altul — n-are importanţă prin ce mijloace — a ajuns să ocupe o foarte bună poziţie. Nimeni nu poate tăgădui că e o partidă foarte bună. Cît despre întrebarea dacă este sau nu inteligent, mă îndoiesc grozav că un bărbat inteligent s-ar potrivi cu mine. N-aş putea suporta. N-aş fi în stare să mă supun îndeajuns unui bărbat.

— Oh, draga mea Fanny ! exclamă Mica Dorrit, pe un ton de reproş, cuprinsă treptat de oarecare teamă, dîndu-şi seama ce voia să spună sora ei. Dacă ai iubi pe cineva n-ai mai fi tu însăţi, ai uita complet de tine pentru a te devota lui. Dacă l-ai iubi, Fanny...

Fanny încetă de a se mai tampona şi o privi ţintă.

— Oh, într-adevăr ! strigă Fanny. Serios ? Zău, ce mult se pricep unele persoane la anumite lucruri ! Se spune că fiecare din noi are subiectul său de predilecţie, şi eu, Amy, s-ar părea că am nimerit întîmplător peste al tău. Haide, haide, fetiţo, glumeam şi eu (tampona fruntea soră-si) ; hai, fii copil cuminte şi nu vorbi despre nişte lucruri cu totul şi cu totul imposibile. Haide, să ne întoarcem la ce mă priveşte.

— Dragă Fanny, mai întîi dă-mi voie să-ţi spun că aş prefera de mii de ori să te văd muncind din nou ca să-ţi cîştigi anevoie existenţa, decît să te ştiu bogată şi căsătorită cu domnul Sparkler.

— Să-ţi dau *voie* să spui, draga mea, replică Fanny. Păi, sigur că-ţi dau *voie* să spui tot ce vrei. Eşti absolut liberă, sper. Sîntem aici împreună să stăm de vorbă. Cît despre căsătoria cu domnul Sparkler, nici prin gînd nu-mi trece să fac acest lucru în seara asta şi nici mîine dimineaţă.

— Dar mai tîrziu ?

— Niciodată, cel puţin aşa cred astăzi, răspunse Fanny, cu indiferenţă. Apoi, schimbînd deodată indiferenţa într-o indiferenţă cumplită, adăugă : Tu vorbeşti despre bărbaţi inteligenţi, copila mea ! Toate-s bune şi frumoase, dar unde-s bărbaţii ăştia inteligenţi ? *Eu,* una, nu-i văd nicăieri în preajma *mea !*

— Dragă Fanny, într-un timp atît de scurt...

— Scurt sau lung, o întrerupse Fanny, m-am săturat de situaţia în care ne aflăm. Nu-mi place situaţia noastră şi n-ar fi mare lucru s-o schimb. Alte fete, altfel educate şi care trăiesc în condiţii cu totul deosebite, s-ar mira de ceea ce spun eu ori de ceea ce aş putea face — treaba lor. Ele sînt influenţate de viaţa pe care o duc şi de caracterul lor ; ca şi mine, în felul meu.

— Fanny, draga mea Fanny, ştii foarte bine că tu ai calităţi care te fac demnă de un soţ cu mult mai presus de domnul Sparkler.

— Amy, draga mea Amy, replică Fanny, luîndu-i vorbele în zeflema, ceea ce ştiu este că aş dori să am o poziţie mai limpede, mai bine definită, care să-mi îngăduie să mă impun cu mai mult efect în faţa acestei femei insolente.

— Dar pentru asta, iartă-mă că te-ntreb, Fanny, te-ai mărita cu fiul ei ?

— Eh, poate, răspunse Fanny, cu un zîmbet triumfător. S-ar putea să existe multe căi de a-ţi atinge scopul, mai fără perspectivă decît aceasta. Impertinenta asta şi-ar putea spune acum că ar fi o mare izbîndă dacă s-ar descotorosi de fiul ei, lăsîndu-mi-l mie pe cap, iar pe mine să mă treacă astfel pe linie moartă. Dar probabil habar n-are că i-aş plăti cu aceeaşi monedă dacă mă mărit cu fiu-său. M-aş împotrivi ei în toate privinţele şi i-aş fi rivală. Aş face din asta scopul vieţii mele.

Spunînd acestea, Fanny puse jos sticluţa şi începu să se plimbe prin odaie ; se oprea mereu, fără să se aşeze. Apoi continuă :

— Un lucru aş putea face cu certitudine, copila mea : pot să-i scot peri albi. Şi am s-o fac !

Din nou umbla încoace şi încolo.

— Totdeauna am să vorbesc de ea ca despre o babă. O să mă prefac că ştiu — chiar dacă nu ştiu, dar aflu eu de la fiu-său — vîrsta ei exactă, şi are să mă audă spunînd, Amy, cu multă afecţiune şi respect : Ce bine arată pentru vîrsta ei ! O voi face să pară deodată mai bătrînă decît este, numai pentru că eu sînt mult mai tînără. Poate că nu-s la fel de frumoasă ca ea ; nu sînt, cred, un judecă-

tor drept în privința asta. Știu însă că-s destul de frumoasă ca să-i fiu un ghimpe în coastă. Și voi fi !

— Draga mea soră, ai fi în stare pentru așa ceva să te condamni la o viață nefericită ?

— N-ar fi o viață nefericită, Amy. Ar fi viața care mi s-ar potrivi cel mai bine. Puțin interesează dacă e din pricina firii mele sau a împrejurărilor ; viața asta mi-ar conveni mai mult decît aproape oricare alta.

Era un strop de amărăciune în aceste cuvinte ; dar, cu un rîs scurt, orgolios, își reluă plimbarea. Se opri apoi cînd trecu prin fața unei oglinzi mari.

— Prestanță, Amy, prestanță ! Femeia asta are multă prestanță, ce-i drept, e drept, nu pot tăgădui. Dar îi întrece ea chiar atît de mult pe toți ceilalți încît să fie cu neputință să rivalizezi cu ea ? Pe cuvîntul meu, nu prea sînt sigură de asta. Oferă unei femei mult mai tinere, măritate, prilejul de a se îmbrăca la fel cu ea și o să vezi atunci, draga mea !

Ceva din gîndul ăsta care era plăcut și măgulitor o făcu să ia loc din nou, mai bine dispusă. Cuprinse mîinile surorii sale într-ale ei și începu să le lovească unele de altele pe toate patru, ridicîndu-le deasupra capului, cu ochii la soră-sa, rîzînd :

— Dar dansatoarea, Amy, pe care a dat-o cu totul uitării — dansatoarea care nu-mi seamănă deloc, și de care niciodată nu i-am amintit, oh, nu, Doamne ferește, nu ! — toată viața o să-i danseze dinaintea ochilor, mereu, o să danseze în felul ei, pe o melodie care s-o tulbure puțin în nepăsarea-i insolentă. Puțin numai, draga mea Amy, numai puțin !

Întîlnind privirea serioasă și imploratoare a lui Amy, ea lăsă în jos cele patru mîini și duse una de-a sa la buzele lui Amy.

— Și acum să nu mi te-mpotrivești, fetițo, spuse pe un ton mai grav, pentru că n-are nici un rost. Eu mă pricep la lucrurile astea mult mai bine decît tine. N-am luat încă nici o hotărîre, dar s-ar putea să vină și asta. Acum, după ce-am privit chestiunea sub toate aspectele, putem merge la culcare. Noapte bună, micuțul și dragul meu șoricel !

Cu aceste cuvinte, Fanny ridică ancora și — după ce primise atîtea sfaturi — renunță de a mai fi sfătuită deocamdată.

Din ziua aceea, Amy observa felul în care sora ei îl trata pe domnul Sparkler, căci avea noi motive de a acorda importanță tuturor celor petrecute între ei. Erau momente cînd părea incapabilă să mai suporte bicisnicia pretendentului ei, ducînd-o de-a dreptul la exasperare, încît n-ar mai fi lipsit mult pînă să termine cu el definitiv. Alteori se înțelegeau mult mai bine ; o amuza, și atunci sentimentul ei de superioritate părea să contrabalanseze ceea ce îi lipsea partenerului ei. Dacă domnul Sparkler nu era cel mai credincios și mai supus dintre îndrăgostiți, atunci chinurile lui ar fi fost îndeajuns de aprige pentru a-l izgoni de pe scena strădaniilor sale și de a ridica stavilă între el și cea care-l vrăjise de-a lungul călătoriei dintre Roma și Londra. El însă n-avea mai multă voință decît un vas remorcat de un vapor ; își urma cruda stăpînă, pe vreme frumoasă și pe furtună, tîrît de o forță egală.

În tot acest timp, doamna Merdle vorbea puțin cu Fanny, dar spunea multe despre ea. Era, pare-se, silită s-o privească prin lornietă, îngăduind irezistibilei frumuseți a tinerei fete să-i smulgă cuvinte de laudă în toiul conversației. Aerul disprețuitor cu care Fanny asculta aceste elogii (cum în general se întîmpla) nu lăsa să se creadă că ar fi dispusă să facă unele concesii Pieptului imparțial. Dar cea mai cruntă răzbunare pe care și-a permis-o Pieptul a fost să spună, cu glas tare : „O frumusețe răsfățată — dar cu chipul și silueta ei, mai e de mirare ?"

O lună sau cam șase săptămîni după seara în care Fanny s-a sfătuit cu sora ei, Mica Dorrit a început să aibă impresia că descoperă un nou soi de înțelegere între domnul Sparkler și Fanny. Domnul Sparkler, ca și cum s-ar fi supus clauzelor unui contract, aproape nu deschidea gura fără ca mai întîi să se uite la Fanny pentru a-i cere voie să vorbească. Tînăra domnișoară era mult prea discretă ca să răspundă privirilor lui ; dar, dacă domnului Sparkler i se îngăduia să spună ceva, tăcea ea, dacă nu,

atunci ea lua cuvîntul. În afară de asta, ori de cîte ori Henry Gowan își reînnoia una din încercările de a-l scoate pe Sparkler în evidență, reieșea limpede că n-ar fi trebuit să se lase dus. Dar nu numai atît, Fanny, fără cea mai mică intenție și absolut ca din întîmplare, făcea niște observații atît de usturătoare, încît Gowan se retrăgea, de parcă ar fi vîrît mîna într-un viespar.

O altă împrejurare, deși destul de nesemnificativă în sine, veni să confirme temerile Micuței Dorrit. Atitudinea domnului Sparkler față de ea se schimbă. Se purta ca un frate. Uneori, cînd stătea mai deoparte la vreo reuniune dată în locuința lor sau a doamnei Merdle, ori altundeva — simțea brațul domnului Sparkler furișîndu-se pe după mijlocul ei ca pentru a o susține. Domnul Sparkler nu explica niciodată în vreun fel atenția aceasta, ci pur și simplu zîmbea, cu un aer tîmp, mulțumit, cumsecade, iar gestul ăsta, la un om atît de greoi, era de rău augur.

Mica Dorrit era acasă într-o zi și se gîndea la Fanny. cu inima împovărată. Cele două surori ocupau la extremitatea șirului de saloane o încăpere cu o latură alcătuită aproape în întregime dintr-o nișă cu fereastră arcuită, care da la stradă și de unde se vedea, în dreapta și în stînga, toată forfota plină de însuflețire și pitoresc de pe Corso. La ceasurile trei sau patru după amiaza, ora Angliei, vederea pe care o aveai de la această fereastră era foarte animată și curioasă, iar Mica Dorrit obișnuia să stea aici cufundată în gînduri, aproape ca odinioară, cînd își petrecea vremea pe balconul din Veneția. Stînd astfel, într-o bună zi simți că cineva o atinge ușor pe umăr, și Fanny spuse :

— Ce mai faci, Amy dragă ? și se așeză lîngă ea.

Bancheta pe care se aflau făcea parte din fereastră. Cînd avea loc vreo procesiune, obișnuiau să pună niște carpete viu colorate, care atîrnau afară pe fereastră și se așezau ori îngenuncheau în culcușul ăsta, privind de acolo, de pe fundalul acesta scînteietor. Dar în ziua aceea n-avea loc nici o procesiune, și Mica Dorrit se miră oarecum că Fanny se afla acasă la acea oră, cînd atunci, de obicei, își făcea plimbarea călare.

— Cum te mai simți, Amy ? rosti Fanny. La ce te gîndești, fetițo ?

— La tine mă gîndeam, Fanny.

— Serios ? Ce coincidență ! Dar mai e cineva. Nu te gîndeai și la acel cineva... nu cumva, Amy ?

Amy se gîndea și la *acel* cineva, căci era domnul Sparkler. Nu spuse totuși nimic și îi întinse mîna. Domnul Sparkler veni și se așeză de cealaltă parte, și simți sprijinul frățesc furișîndu-se îndărătul ei, întinzîndu-se pînă la Fanny.

— Ei bine, surioara mea, spuse Fanny cu un oftat, cred că știi despre ce-i vorba ?

— E la fel de frumoasă pe cît de adorată, se bîlbîi domnul Sparkler și fără fumuri în cap... totul e aranjat.

— Nu-i nevoie să dai explicații, Edmund, zise Fanny.

— Nu, iubita mea, se supuse domnul Sparkler.

— Pe scurt, drăguțo, reluă Fanny, ce mai încoace și-n colo, sîntem logodiți. Trebuie să-i spunem lui papa în seara asta ori mîine, după împrejurări. Și-apoi, totul e pus la punct și nu mai rămîne prea mult de spus.

— Draga mea Fanny, rosti domnul Sparkler, respectuos, aș fi vrut să-i spun un cuvînt lui Amy.

— Bine, bine ! Spune-i odată, pentru numele lui Dumnezeu, replică tînăra domnișoară.

— Sînt convins, draga mea Amy, continuă domnul Sparkler, că, dacă există vreo fată în afara sorei dumitale, extrem de înzestrată și de frumoasă, care să n-aibă fumuri în cap...

— Știm toate astea, Edmund, îl întrerupse domnișoara Fanny. Lasă astea. Te rog, mai spune și altceva, pe lîngă faptul că n-avem fumuri în cap.

— Da, iubita mea, încuviință domnul Sparkler. Și te asigur, Amy, că nu există fericire mai mare pentru mine, pentru mine... în afară de fericirea de a fi astfel atît de onorat prin alegerea unei fete încîntătoare, care n-are nici un dram de...

— Te rog, Edmund, te rog ! îl întrerupse Fanny iarăși, bătînd ușor în dușumea cu piciorul ei drăguț.

— Iubita mea, ai perfectă dreptate, zise domnul Sparkler, și știu că ăsta-i obiceiul meu. Ce voiam să spun este că nu există fericire mai mare pentru mine, pentru

mine — în afară de fericirea de a fi unit cu perla celor mai minunate fete — decît de a avea fericirea să leg relații afectuoase cu Amy. S-ar putea, adăugă domnul Sparkler cu bărbăție, să nu prea fiu la înălțime în anumite chestii, mai ales dacă nu le cunosc mai bine dinainte, și sînt sigur că dac-ai cere părerea societății, opinia generală ar fi că nu-s ; dar ca s-o apreciez pe Amy, SÎNT la înălțime !

Domnul Sparkler o sărută drept mărturie.

— Un cuțit, o furculiță și o odaie, reluă domnul Sparkler, devenind din ce în ce mai împrăștiat decît fusese în pledoariile sale anterioare, se vor găsi totdeauna la dispoziția lui Amy. Bătrînul meu, sînt sigur, are să fie totdeauna mîndru să primească o persoană pe care eu o stimez atît de mult. Cît despre mama, adăugă domnul Sparkler, care-i o femeie grozav de frumoasă, cu...

— Edmund, Edmund ! exclamă domnișoara Fanny, ca mai înainte.

— Cu îngăduința ta, iubito, se scuză domnul Sparkler. Știi că-i un obicei de-al meu și îți mulțumesc foarte mult, adorata mea fată, că-ți dai osteneala să mă corectezi, dar toată lumea recunoaște că-i o femeie grozav de frumoasă, și cu siguranță că n-are...

— Poate că da, poate că nu, replică Fanny, dar, te rog, să nu mai vorbim despre asta.

— Îți promit, iubita mea, zise domnul Sparkler.

— Atunci, de fapt, nu mai ai nimic de spus, Edmund, nu-i așa ? întrebă Fanny.

— Desigur, nu, adorabila mea fată, răspunse domnul Sparkler ; îmi cer scuze că am vorbit atît de mult.

Domnul Sparkler înțelese, printr-un soi de inspirație, că întrebarea vroia să spună : „N-ar fi mai bine să pleci ?" De aceea, își retrase sprijinul frățesc și zise molcom că ar dori să-și ia rămas bun, cu permisiunea lor. Nu plecă fără să fi fost felicitat de Amy, care se achită de această îndatorire cît putu mai bine, în starea de agitație și tristețe în care se afla.

După ce plecă, ea exclamă :

— Oh, Fanny, Fanny ! și se întoarse spre sora ei din fereastră, căzu la pieptul ei și începu să plîngă. Fanny rîse de ea, dar curînd își apropie fața de a surorii sale

şi se porni şi ea pe plîns — puţin. Era pentru ultima oară cînd lăsă să se întrevadă ceva din lupta pe care o dădea împotriva sentimentelor ei intime în legătură cu această căsătorie. Din clipa aceea, ea urmă, cu pasul ei arogant şi plin de îndărătnicie, drumul ales şi care se întindea în faţa sa.

Capitolul XV

NICI UN MOTIV ÎNTEMEIAT SAU PIEDICĂ, PENTRU CARE ACESTE DOUĂ PERSOANE SĂ NU SE POATĂ CĂSĂTORI

CÎND domnul Dorrit află de la fiica lui mai mare că acceptase cererea în căsătorie a domnului Sparkler şi că se logodise, primi îndată vestea cu multă demnitate şi cu un imens orgoliu patern. Demnitatea sa creştea în faţa perspectivei unui vast cîmp favorabil noilor relaţii, iar orgoliul patern se dezvolta odată cu dovada domnişoarei Fanny de nemijlocită simpatie pentru ceea ce însemna marele scop al existenţei lui. Îi dădu de înţeles că nobila ei ambiţie trezea în sufletul lui ecouri armonioase şi îi acordă binecuvîntarea, ca unui copil pe deplin devotat ce respectă bunele principii şi care îşi închină viaţa ridicării numelui familiei sale.

Domnului Sparkler prezentîndu-se doar cînd domnişoara Fanny îl autoriză să apară, domnul Dorrit îi dezvălui hotărîrea de a nu-i ascunde că alianţa prin care domnia-sa a avut bunăvoinţa să-l onoreze îi era infinit de agreabilă, pentru dublul motiv : se acorda cu afecţiunea spontană a fiicei sale, Fanny, şi deschidea posibili-

tatea unor relaţii măgulitoare de familie cu domnul Merdle, spiritul călăuzitor al epocii. Despre doamna Merdle vorbi de asemenea în termeni foarte laudativi : o doamnă care dădea tonul în privinţa distincţiei, a eleganţei, graţiei şi frumuseţii. Socotea de datoria lui să remarce (era sigur că un gentleman avînd fineţea domnului Sparkler îi va interpreta cuvintele cu toată delicateţea) că nu consideră această propunere definitiv acceptată pînă nu va avea privilegiul de a intra în corespondenţă cu domnul Merdle şi de a se asigura că acest eminent gentleman este dispus s-o privească pe fiica lui (a domnului Dorrit) în modul în care poziţia ei socială, zestrea şi speranţele ei îl îndreptăţesc să ceară — fără a putea fi învinuit că este stăpînit de spiritul mercantil — ca ea să fie în stare să-şi păstreze poziţia în ochii lumii bune. Exprimîndu-se astfel, în dubla calitate de tată şi de gentleman cu oarecare rang, nu voia să fie atît de diplomat încît să ascundă că cererea pe care o acceptă condiţionat răspunde năzuinţelor sale şi îi mulţumeşte domnului Sparkler pentru cinstea făcută lui şi familiei lui. Încheie prin alte cîteva observaţii mai generale despre... hm... situaţia sa de gentleman independent şi de tată poate prea... hm... părtinitor în admiraţia faţă de fiica lui. Pentru a rezuma lucrurile, primea cererea domnului Sparkler aproape la fel cum odinioară ar fi primit din partea lui trei sau patru galbeni.

Domnul Sparkler, absolut zăpăcit de valul cuvintelor care-i năpădeau mintea inofensivă, dădu un răspuns laconic, dar foarte cuprinzător, explicînd pur şi simplu că de multă vreme observase că domnişoara Fanny n-avea fumuri în cap şi că, fără îndoială, totul va merge strună cu Şeful. La acest punct al discursului, aleasa inimii sale îi astupă gura ca pe o cutie avînd capac cu resort, şi-l expedie.

Domnul Dorrit se duse puţin mai apoi să-şi prezinte omagiile Pieptului, care-l primi cu cea mai mare consideraţie. Edmund îi destăinuise totul. Doamna Merdle fusese mai întîi surprinsă, pentru că nu şi-ar fi închipuit că Edmund se gîndea la însurătoare. Lumea bună, de asemeni, n-ar fi crezut că Edmund se gîndea la însurătoare. Doamna Merdle însă văzuse desigur, ca femeie (noi

femeile vedem din instinct aceste lucruri !) că Edmund era cu totul şi cu totul captivat de domnişoara Dorrit, şi spusese fără înconjur că domnul Dorrit îşi asumă o mare răspundere, ducînd în străinătate o fată atît de fermecătoare, care va suci capul compatrioţilor săi.

— Pot avea onoarea de a conchide, doamnă, zise domnul Dorrit, că dumneavoastră... hm... sînteţi de acord cu alegerea făcută de domnul Sparkler ?

— Vă asigur, domnule Dorrit, că eu, personal, sînt încîntată.

Domnul Dorrit se simţi foarte măgulit.

— Personal, repetă doamna Merdle, încîntată.

Repetarea cuvîntului „personal" îl îndemnă pe domnul Dorrit să-şi exprime speranţa că domnul Merdle îşi va da, de asemeni, consimţămîntul.

— Nu m-aş putea încumeta, spuse doamna Merdle, să răspund pozitiv în numele domnului Merdle ; gentlemenii, mai cu seamă cei pe care înalta societate îi numeşte capitalişti, au adesea propriile lor idei asupra acestor chestiuni. Dar eu cred — îmi exprim doar părerea, domnule Dorrit — eu cred că domnul Merdle va fi, în general (aici se inspectă pe sine, înainte de a adăuga pe îndelete), cît se poate de încîntat.

Pomenind despre gentlemenii pe care înalta societate îi numeşte capitalişti, domnul Dorrit tuşise, ca şi cum nu şi-ar fi putut stăpîni cine ştie ce protest lăuntric. Doamna Merdle îşi dădu seama şi reluă, de parcă ar fi răspuns unei aluzii :

— De fapt, domnule Dorrit, nu prea era nevoie să fac această observaţie, am făcut-o totuşi pur şi simplu din sinceritate şi din dorinţa de a spune esenţialul cuiva pentru care am o atît de înaltă stimă, şi cu care, sper, voi avea plăcerea să leg relaţii şi mai agreabile. Deoarece presupun că, foarte probabil, priviţi chestiunea din acelaşi unghi ca şi domnul Merdle, cu singura deosebire că împrejurările au făcut ca domnul Merdle, spre fericirea sau nenorocul lui, să se ocupe de operaţii financiare, care, oricît de serioase ar fi, i-au îngustat întrucîtva orizontul, poate. Cît despre afaceri, adăugă doamna Merdle, sînt neştiutoare ca un copil, dar mi-e teamă, domnule Dorrit, că şi afacerile pot avea această tendinţă.

Acest iscusit joc de scrînciob al domnului Dorrit și doamnei Merdle, în care, rînd pe rînd, fiecare îl făcea pe celălalt să urce și să coboare, fără ca vreunul din ei să fie avantajat, acționă ca un calmant în tusea domnului Dorrit. El remarcă pe tonul cel mai politicos că își îngăduie să protesteze împotriva presupunerii, chiar și față de grațioasa și desăvîrșita doamnă Merdle (ea se înclină la auzul acestui compliment), că acțiunile domnului Merdle, atît de deosebite de antreprizele meschine din restul lumii, ar fi putut avea și alte consecințe decît acelea de a îmbogăți și înălța spiritul în care fuseseră concepute.

— Sînteți mărinimia întruchipată, replică doamna Merdle, adresîndu-i cel mai frumos zîmbet posibil. Să sperăm că așa este. Dar vă mărturisesc că sînt aproape superstițioasă în ideile mele despre afaceri.

Domnul Dorrit mai veni cu un compliment, protestînd că afacerile, ca și timpul atît de prețios în sine, erau făcute pentru sclavi și nu pentru doamna Merdle, care — suverană supremă asupra tuturor inimilor — nu avea nimic de-a face cu ele. Doamna Merdle începu să rîdă, iar domnului Dorrit i se păru că Pieptul se îmbujorează — unul din efectele sale cele mai bune.

— V-am spus asta, explică ea apoi, numai pentru că domnul Merdle a arătat totdeauna cel mai mare interes față de Edmund și totdeauna și-a manifestat dorința cea mai vie de a-l sprijini în planurile sale de viitor. Știți, cred, poziția lui Edmund în societate. Situația lui pe plan particular depinde numai de domnul Merdle. Din pricina nepriceperii mele în afaceri, trebuie să vă spun că altceva nu mai știu.

Domnul Dorrit declară din nou că, după el, afacerile erau cu totul sub demnitatea acelora care vrăjeau și înrobeau inimile. Apoi își exprimă intenția, în calitate de gentleman și părinte, să-i scrie domnului Merdle. Doamna Merdle încuviință din toată inima — sau mai bine zis cu toată arta, ceea ce era absolut același lucru — și ea însăși expedie neîntîrziat o misivă pregătitoare, adresată celei de-a opta minuni a lumii.

În comunicarea lui epistolară, ca și în dialogurile și discursurile referitoare la marea întrebare, domnul Dorrit

împodobea subiectul cu înfloriturí, aşa cum belferii de caligrafie înfrumuseţează caietele de scris şi de calcul, unde titlurile regulilor elementare de aritmetică iau forme de lebede, vulturi, grifoni şi alte divertismente caligrafice, şi unde literele mari se pierd cu totul în deliruri din peniţă şi cerneală. El se exprimă totuşi destul de deslușit asupra obiectului scrisorii sale pentru a permite domnului Merdle să pretindă, decent, că aflase vestea din această sursă. În sensul ăsta îi răspunse domnul Merdle. Domnul Dorrit trimise o scrisoare de răspuns domnului Merdle ; domnul Merdle trimise o scrisoare de răspuns domnului Dorrit şi curînd se dădu de veste că puterile corespondente ajunseseră la o înţelegere satisfăcătoare.

Atunci, şi nu mai înainte, ţîşni şi domnişoara Fanny în scenă, împodobită din cap pînă-n picioare pentru noul ei rol. Atunci, şi nu mai înainte, îl absorbi pe domnul Sparkler complet în lumina ei şi străluci pentru amîndoi şi chiar pentru douăzeci. Despovărată în fine de sentimentul atît de penibil că n-avea nici rang, nici poziţie socială definită, corabia aceasta frumoasă începu să se îndrepte cu hotărîre într-o direcţie bine stabilită şi să navigheze cu o încărcătură şi un echilibru care nu făceau decît să-i dezvolte dibăcia în manevrarea pînzelor.

— Pregătirile fiind puse la punct în chip atît de satisfăcător, cred că acum, draga mea, rosti domnul Dorrit, o voi anunţa... hm... oficial pe doamna General...

— Papa, îl întrerupse Fanny cu vioiciune, de îndată ce pronunţase acest nume, nu văd ce amestec ar putea avea aici doamna General.

— Draga mea, spuse domnul Dorrit, e un act de politeţe faţă de... hm... o doamnă distinsă şi de familie bună...

— Oh ! Mi s-a făcut lehamite, papa, de distincţia şi de familia bună a doamnei General, zise Fanny. Sînt sătulă de doamna General.

— Sătulă, repetă domnul Dorrit, pe un ton de dojană şi nedumerire, de... hm... doamna General !

— Mi-e pur şi simplu silă de ea, papa, spuse Fanny. Zău, nu înţeleg ce o priveşte pe ea căsătoria mea. Să-şi vadă de propriile ei proiecte de măritiş... dacă are cumva.

— Fanny, binevoiește, te rog, să-mi explici... hm... ce vrei să spui, replică domnul Dorrit cu un glas grav și apăsat, în contrast izbitor cu tonul ușuratic al fiicei lui.

— Vreau să spun, papa, rosti Fanny, că dacă din întîmplare doamna General ar avea și dînsa unele proiecte matrimoniale, îi ajung, îmi închipui, să-i răpească pe deplin tot timpul liber. Dacă însă nu are, cu atît mai bine ; oricum, nu vreau să am onoarea de a-i aduce această veste.

— De ce nu ? Dă-mi voie să te-ntreb, Fanny ?

— Pentru că poate afla și singură, papa, despre logodna mea, replică Fanny. E destul de ageră, aș zice. Cred că nu mă-nșel. Las-o să afle și singură. Dacă nu, va afla cînd mă căsătoresc. Și sper că n-o să mă învinuiești de lipsă de afecțiune față de dumneata, papa, dacă spun că acest lucru se va întîmpla destul de repede în cazul doamnei General.

— Fanny, reluă domnul Dorrit, această... hm... ostilitate capricioasă și de neînțeles față de... hm... doamna General mă uimește și mă umple de amărăciune.

— Papa, nu vorbi dacă vrei de ostilitate, replică Fanny, căci nu consider că doamna General merită ostilitatea mea, te asigur.

La auzul acestor cuvinte, domnul Dorrit se sculă de pe scaun cu o căutătură împietrită, grea de un reproș sever, și rămase în picioare, cu demnitatea lui, dinaintea fiică-si. Aceasta, răsucindu-și brățara de zor, ba uitîndu-se la el, ba privind în altă parte, spuse :

— Foarte bine, papa. Îmi pare grozav de rău că te nemulțumesc. Dar ce pot face ? Nu sînt un copil și nici Amy nu mă cheamă ; trebuie să spun ce am pe suflet.

— Fanny ! exclamă domnul Dorrit gîfîind, după o liniște maiestuoasă. Dacă te rog să rămîi aici, în vreme ce eu o anunț oficial pe doamna General, această doamnă exemplară, care... hm... se bucură de încrederea noastră ca un membru al familiei... despre schimbarea proiectată... hm... nu numai că te rog, ci... hm... stărui ca...

— Oh, papa ! îl întrerupse Fanny cu tîlc. Dacă ții atît de mult la acest lucru, sînt datoare să te ascult. Sper totuși că-mi este îngăduit să am și eu părerile mele, pentru că astfel n-am încotro, în împrejurările de față.

Fanny se așează, deci, cu un aer supus care aducea — extremele se ating — mai curînd a sfidare ; tatăl ei, fie că nu catadicsea să răspundă, fie că nu știa ce să mai spună, îl sună pe domnul Tinkler.

— Doamna General !

Domnul Tinkler, neobișnuit să primească asemenea ordine scurte în legătură cu amabila „spoitoare", zăbovi puțin. Domnul Dorrit, văzînd în această zăbavă întreaga Marshalsea și toate atențiile ei, tăbărî asupra lui, strigînd :

— Cum îți permiți ? Ce înseamnă asta ?

— Îmi cer iertare, domnule, se împotrivi domnul Tinkler, voiam să știu...

— Nu voiai să știi nimic, domnule, strigă domnul Dorrit, aprins de mînie. Nu-mi spune mie asta. Hm. Îți bați joc de mine, domnule.

— Domnule, vă asigur... începu domnul Tinkler.

— Nu mă asigura pe mine ! se răsti domnul Dorrit. Nu țin să fiu asigurat de o slugă. Îți bați joc de mine. Ar trebui să te dau afară... hm... pe toți servitorii ar trebui să-i dau afară. Ce mai aștepți ?

— Numai ordinul dumneavoastră, domnule.

— Asta nu-i adevărat, zise domnul Dorrit, ți-am poruncit o dată. Ha !... Hm. Complimente din partea mea doamnei General și roag-o să vină aici pentru cîteva minute, dacă n-o deranjează. Iată ce-ți poruncesc.

În executarea misiunii sale domnul Tinkler se exprimase poate că domnul Dorrit era mînios foc. Oricum, foșnetul fustelor doamnei General se auzi repede pe coridor, apropiindu-se — s-ar fi putut spune mai degrabă... dînd buzna — cu o nemaipomenită iuțeală. Dar la ușă se domoli și intră în odaie cu obișnuitul sînge rece.

— Doamnă General, spuse domnul Dorrit, luați loc.

Doamna General, mulțumind cu o plecăciune grațioasă, se așează pe scaunul oferit de domnul Dorrit.

— Doamnă, continuă gentlemanul, deoarece ați avut bunăvoința de a vă lua sarcina... hm... educării fiicelor mele, și cum sînt convins că nimic din ceea ce se leagă îndeaproape de ele nu vă poate... hm... fi indiferent...

— Absolut imposibil, îl întrerupse doamna General cît se poate de calm.

— ...Am vrut de aceea să vă anunţ, doamnă, că fiica-mea aici de faţă...

Doamna General dădu uşor din cap către Fanny, care înclină şi mai uşor capul către doamna General şi reveni, trufaşă, la vechea poziţie.

— Că fiica mea, Fanny... hm... s-a logodit cu domnul Sparkler, pe care-l cunoaşteţi. Astfel, doamnă, veţi scăpa de jumătate din sarcina dumneavoastră dificilă... hm... dificilă sarcină, repetă domnul Dorrit, aruncînd spre Fanny nişte ochi plini de mînie. Dar asta, sper... hm... nu va schimba în nici un fel, direct sau indirect, locul pe care aţi avut bunătatea să-l ocupaţi în familia mea.

— Domnul Dorrit, replică doamna General, mîinile înmănuşate puse una peste alta cu un calm exemplar, este totdeauna atent şi apreciază totdeauna prea mult serviciile mele prieteneşti.

(Domnişoara Fanny tuşi, de parcă ar fi vrut să spună : „Aveţi dreptate".)

— Domnişoara Dorrit a dat fără îndoială dovadă, atît cît îi îngăduie împrejurările, de cea mai mare discreţie, şi am credinţa că-mi va permite să-i prezint sincerele mele felicitări. Cînd se va elibera de mrejele pasiunii (doamna General închise ochii la aceste cuvinte, ca şi cum n-ar fi trebuit să le rostească şi s-o vadă cineva), cînd va avea încuviinţarea rudelor apropiate şi cînd va fi chemată să cimenteze semeţul edificiu al unei nobile familii, asemenea evenimente sînt îndeobşte de bun augur. Am credinţa că domnişoara Dorrit îmi va îngădui să-i aduc cele mai bune urări.

Aici doamna General se opri şi adăugă în sinea ei, pentru a conferi trăsăturilor chipului său demnitatea necesară : „papa, poame, păsări, prune şi prisme".

— Domnul Dorrit, adăugă ea cu glas tare, este totdeauna cum nu se poate mai îndatoritor, şi, pentru atenţia pe care mi-o acordă şi aş mai spune pentru onoarea pe care mi-o face de a-mi împărtăşi atît de timpuriu această veste în prezenţa domnişoarei Dorrit, vă rog să acceptaţi prinosul mulţumirilor mele. Mulţumirile şi fe-

licitările mele se adresează deopotrivă domnului Dorrit și domnișoarei Dorrit.

— Pentru mine sînt grozav de binevenite, zise domnișoara Fanny, nespus de binevenite. Aflînd că n-aveți nimic împotrivă, vă asigur, doamnă General, mi s-a luat o piatră de pe inimă. Nu prea știu ce aș fi făcut, doamnă General, dacă ați fi ridicat vreo obiecțiune.

Doamna General schimbă poziția mîinilor înmănușate ; cu un zîmbet de prune și prisme puse mănușa dreaptă peste mănușa stîngă.

— Să merit încuviințarea dumneavoastră, doamnă General, spuse Fanny, întorcîndu-i zîmbetul cu un alt zîmbet fără de asemenea ingrediente, va rămîne desigur totdeauna preocuparea cea mai înaltă a vieții mele de soție, căci dacă aș pierde-o, ar fi o adevărată nenorocire pentru mine. Sînt sigură că veți fi atît de amabilă să mă scuzați și sper că papa mă va scuza totuși dacă-mi îngăduie de a corecta o mică greșeală făcută de dumneavoastră. Și cei mai buni dintre noi sîntem supuși greșelii, încît chiar și dumneavoastră, doamnă General, ați săvîrșit o mică eroare. V-ați exprimat în mod atît de sugestiv despre atenția și onoarea arătate, ca o dovadă de încredere, în termenii cei mai măgulitori și mai agreabili, fără îndoială, dar eu n-am nici un amestec în asta. Dacă vă consultam în această privință, aș fi avut un merit prea mare, încît sînt silită să mărturisesc că nu-mi revine cîtuși de puțin. Totul îi aparține lui papa. Vă rămîn profund îndatorată pentru încurajările și bunăvoința dumneavoastră, dar papa vi le-a solicitat. Trebuie să vă mulțumesc, doamnă General, că m-ați ușurat de o povară apăsătoare, dîndu-vă cu atîta generozitate consimțămîntul pentru căsătoria mea ; dumneavoastră însă n-aveți nici un motiv de a-mi mulțumi. Sper să continui a merita aprobarea dumneavoastră și după ce voi fi părăsit casa părintească și că sora mea va avea parte, doamnă General, mult timp încă de oblăduirea dumneavoastră.

În urma acestei tirade rostite pe tonul cel mai politicos, Fanny părăsi încăperea cu eleganță și bună dispoziție ; dar de îndată ce se convinse că nu mai putea fi auzită, dădu buzna pe scări în sus, îmbujorată la față,

tăbărî asupra soră-si, pe care o făcu „marmotă mică", o scutură ca să deschidă ochii mai bine, şi după ce-i povesti ce se petrecuse în salonul tatălui ei, o întrebă ce părere are acum despre papa.

Faţă de doamna Merdle tînăra domnişoară se purta cu multă independenţă şi stăpînire de sine ; dar nu trecuse încă la ostilităţi definitive şi directe. Citeodată se mai încăiera uşor, atunci cînd i se părea lui Fanny că viitoarea ei soacră o lua drept o copiliţă, ori cînd doamna Merdle arăta mai bine şi mai tînără ca de obicei ; doamna Merdle punea totdeauna capăt zăngănitului de arme, cufundîndu-se în perne cu cea mai graţioasă nepăsare, sau dînd impresia că e preocupată de altceva.

Lumea bună (pentru că această misterioasă creatură trona şi peste cele Şapte Coline) găsea că domnişoara Fanny se schimbase enorm în bine după logodnă. Devenise mai comunicativă, mai deschisă, mai plăcută şi mult mai puţin arogantă ; în aşa fel încît acum era înconjurată de o droaie de admiratori şi de tineri care-i făceau curte, spre indignarea plină de amărăciune a doamnelor cu fiice de măritat, răzvrătite împotriva înaltei societăţi părtinitoare în sprijinul domnişoarei Dorrit şi arborînd stindardul rebeliunii. Amuzată de vîlva pe care o stîrnea, domnişoara Dorrit nu numai că umbla prin lumea bună dîndu-şi ifose, dar îl mai şi purta cu sine pe domnul Sparkler, plină de trufie şi chiar ostentativ, făcînd impresia că spune tuturor : „Dacă socotesc potrivit să merg alături de voi într-o procesiune triumfală, însoţită de prăpăditul ăsta de captiv în lanţuri, mai degrabă decît cu unul mai viguros, asta-i treaba mea. Aşa-mi place mie şi asta-i de-ajuns !" Domnul Sparkler, pe de altă parte, nu punea nici un fel de întrebări, ci se ducea oriunde era purtat şi făcea tot ce i se cerea, simţind că atenţia acordată viitoarei lui soţii îi oferea prilejul cel mai tihnit de a fi luat în seamă, foarte recunoscător că-l acceptau în chip atît de evident.

În vreme ce aceste evenimente se succedau şi iarna se pregătea să cedeze locul primăverii, domnul Sparkler se văzu nevoit să revină în Anglia, să-şi ia în primire postul şi să joace rolul acordat, ca o expresie şi sub în-

drumarea geniului, ştiinţei, comerţului, spiritului de iniţiativă şi bunului-simţ al ţării. Patria lui Shakespeare, Milton, Bacon, Newton, Watt, patria unei sumedenii de filozofi profunzi şi fizicieni din trecut şi prezent, care au subjugat Natura şi Arta sub multiplele lor forme, făcea apel la domnul Sparkler să vină s-o ocrotească, de teamă ca nu cumva să piară. Iar domnul Sparkler, care nu putu rezista la strigătul cumplit de dureros ieşit din adîncul sufletului ţării sale, declară că trebuie să plece.

Astfel, întrebarea care se punea acum era de a şti unde, cînd şi cum se va însura domnul Sparkler cu cea mai frumoasă fată din lume şi fără fumuri în cap. După cîteva întîlniri discrete şi misterioase, domnişoara Fanny în persoană veni să-i anunţe surorii ei soluţia problemei.

— Ascultă, copila mea, rosti ea într-o zi, ducîndu-se în camera soră-si, am să-ţi dau o veste ; chiar în clipa asta s-a hotărît şi, fireşte, m-am grăbit să ţi-o aduc chiar în clipa în care s-a hotărît.

— Căsătoria ta, Fanny ?

— Scumpa mea copilă, zise Fanny, nu mi-o lua înainte. Dă-mi voie să-ţi împărtăşesc taina în felul cum înţeleg eu, micuţă agitată. Cît despre ce ai ghicit tu, ca să-ţi răspund absolut corect, ar trebui să spun nu. Căci, de fapt, mai mult despre căsătoria lui Edmund e vorba decît despre a mea.

Mica Dorrit părea nedumerită, şi poate nu fără a avea dreptate, în faţa unei asemenea nuanţe subtile.

— Nu eu sînt strînsă cu uşa ! exclamă Fanny. Nu eu mă grăbesc. Nu de mine e nevoie în vreun minister şi nici să-mi dau votul undeva. Ci de Edmund. Edmund e foarte necăjit de ideea să plece singur şi, de fapt, nu-mi place să-l ştiu de capul lui, căci dacă e vorba de făcut vreo prostie — şi în general aşa se întîmplă — nu încape îndoială că o va face.

După ce încheie acest rezumat imparţial despre încrederea care cu siguranţă se putea avea în viitorul ei soţ, îşi luă pălăria de pe cap cu aerul unui om de afaceri şi începu s-o legene, ţinînd-o de bride, deasupra pardoselii.

— De aceea, e în joc situaţia lui Edmund mult mai mult decît a mea. Dar, să nu mai vorbim despre asta. Lucrurile sînt limpezi ca lumina zilei. Aşadar, scumpa mea Amy, chestiunea de a şti dacă pleacă singur sau nu ridică o a doua întrebare : oare ne căsătorim aici, şi în scurt timp, ori ne vom căsători în Anglia, după cîteva luni ?

— Văd că sînt pe cale să te pierd, Fanny.

— Ce copilă eşti, totdeauna mă întrerupi, exclamă Fanny, jumătate indulgentă, jumătate nerăbdătoare. Te rog, draga mea, ascultă-mă pînă la capăt. Femeia aceea (vorbea de doamna Merdle, desigur) rămîne la Roma pînă după Paşti. Astfel, în cazul că mă mărit aici şi apoi revin la Londra cu Edmund, o iau înaintea ei. Şi asta e ceva. Mai departe, Amy. Odată femeia asta înlăturată din cale, nu prea ştiu dacă m-aş mai împotrivi prea mult propunerii făcute de domnul Merdle tatii, ca Edmund şi cu mine să locuim în casa aceea — ştii tu — unde ai fost cîndva cu o dansatoare, draga mea, pînă cînd propria noastră casă să fi fost aleasă şi mobilată. Încă ceva, Amy : cum papa a avut totdeauna intenţia să fie în primăvară la Londra — vezi, dacă Edmund şi cu mine ne căsătorim aici, putem pleca la Florenţa, unde papa ar veni să ne ia, şi de acolo am putea călători tustrei spre ţară. Domnul Merdle l-a rugat stăruitor pe papa să locuiască în aceeaşi casă despre care am pomenit, şi cred că el are să accepte. Dar el e stăpîn pe propriile sale acţiuni şi în privinţa asta (fără prea mare importanţă) nu pot spune nimic precis.

Felul cum Fanny prezenta situaţia făcea să reiasă în chip izbitor deosebirea dintre papa, care era stăpîn pe propriile sale acţiuni şi domnul Sparkler care nu era deloc. Sora ei însă nu băgă de seamă acest lucru, căci se perpelea între părerile de rău pentru apropiata despărţire şi dorinţa sfioasă de a fi cuprinsă şi ea în proiectul de călătorie în Anglia.

— Prin urmare astea sînt aranjamentele, Fanny dragă ?

— Aranjamente ? repetă Fanny. Zău, fetiţo, eşti puţin enervantă. Tu ştii că totdeauna am vegheat mai ales ca nu cumva vorbele mele să ducă la o asemenea idee. Ceea

ce am spus este că s-au ivit unele chestiuni, iar eu n-am făcut decît să ţi le prezint.

Ochii meditativi ai Micuţei Dorrit se îndreptară afectuoşi şi plini de duioşie către ai surorii ei.

— Şi acum, fetiţă scumpă, zise Fanny, bălăbănindu-şi pălăria de baiere, cu un gest impacient, n-are rost să te zgîieşti la mine ca o bufniţă. Am venit să-ţi cer un sfat, Amy. Ce mă sfătuieşti să fac ?

— Nu crezi, întrebă Mica Dorrit după o scurtă ezitare, pe un ton convingător, nu crezi, Fanny, dacă ai amîna căsătoria cu cîteva luni, că ar fi mai bine în toate privinţele ?

— Nu, prostuţă mică, replică Fanny, cu multă asprime. Nici vorbă de aşa ceva.

Aruncă atunci pălăria cît colo şi se lăsă să cadă într-un jilţ. Dar redevenind aproape numaidecît afectuoasă, iarăşi o zbughi şi de acolo, îngenunche pe covor şi o luă pe sora ei în braţe cu scaun cu tot.

— Să nu crezi că-s repezită ori răutăcioasă, dragă, pentru că nu sînt, în fond. Dar tu eşti o mică ciudăţenie. Faci pe cineva să-ţi smulgă părul din cap, cînd de fapt omul vrea să fie cît se poate de cumsecade. Nu ţi-am spus, papă-lapte, că nu poţi avea încredere să-l laşi singur pe Edmund ? Nu ştii că aşa e ?

— Da, da, Fanny. Ai spus asta, ştiu.

— Ştiu că ştii, replică Fanny. Eh, copila mea scumpă, dacă nu poţi avea încredere să-l laşi singur, atunci urmează, presupun, că trebuie să mă duc cu el ?

— Cred... că da, dragă Fanny, încuviinţă Mica Dorrit.

— De aceea, cum ai auzit care sînt paşii ce urmează să fie făcuţi în acest sens, trebuie să deduc de aici, scumpă Amy, că în general tu mă sfătuieşti să procedez ca atare ?

— Cred... că da, dragă Fanny, zise din nou Mica Dorrit.

— Foarte bine ! exclamă Fanny, pe un ton de resemnare. Atunci, presupun, nu-mi rămîne altceva de făcut ! Am venit la tine după un sfat, scumpa mea, de îndată ce am simţit că am unele îndoieli şi trebuie neapărat să iau o hotărîre. Acum m-am hotărît. Fie ce-o fi !

După ce se supuse în acest mod exemplar sfaturilor surorii sale şi forţei împrejurărilor, Fanny se îmbună de-a

binelea, ca şi cum, punîndu-şi preferinţele personale la picioarele unei prietene foarte dragi, îşi simţea conştiinţa împăcată pentru că făcuse acest sacrificiu.

— La urma urmelor, draga mea Amy, zise ea, eşti cea mai bună surioară, plină de bun-simţ şi nu ştiu ce o să mă fac fără tine !

Rostind aceste cuvinte, o strînse şi mai mult în braţe, cu afecţiune sinceră.

— Nici nu mă gîndesc să stau fără tine, Amy, ba dimpotrivă, sper să fim totdeauna ca şi inseparabile. Şi acum, fetiţa mea, am să-ţi dau un sfat. Cînd o să rămîi aici singură cu doamna General...

— O să rămîn singură aici cu doamna General ? spuse Mica Dorrit, liniştită.

— Păi, bineînţeles, scumpa mea, pînă se-ntoarce papa ! Doar dacă-ţi închipui că Edward are să-ţi ţină de urît, ceea ce nu e cazul, chiar dacă se află aici, şi cu atît mai puţin cînd nu este, cînd se duce la Neapole ori în Sicilia. Voiam să spun... dar în viaţa mea n-am mai întîlnit o asemenea micuţă creatură care să calce-n străchini în halul ăsta... cînd o să rămîi aici singură cu doamna General, Amy, nu te lăsa prinsă de şiretenia ei şi să ajungi la o înţelegere, cum că, pasă-mi-te, ai observat că ea se ţine după papa, ori că papa se ţine după ea. O să facă tot ce va fi cu putinţă în sensul ăsta. Cunosc *eu* felul ei viclean de a-şi netezi drumul cu mîinile sale înmănuşate ! Dar fă-te că nu bagi de seamă. Şi dacă papa, la întoarcere, îţi spune că are de gînd să facă din doamna General mama ta (ceea ce n-o să fie nicidecum mai puţin probabil din pricina plecării mele), sfatul pe care ţi-l dau eu este să-i spui îndată : „Papa, îngăduie-mi să mă opun cu toată tăria. Fanny m-a avertizat în privinţa asta ; ea se împotriveşte, şi eu mă împotrivesc." Nu-mi închipui că cine ştie ce obiecţie venind din partea ta, Amy, ar putea avea cît de cît vreun efect, ori că aş crede că vei fi în stare să formulezi un protest cu energia necesară. Dar există aici un principiu filial — şi te implor să n-o laşi pe doamna General să facă pe mama vitregă cu tine, fără a respecta principiul în chestiune şi anume să faci viaţa imposibilă tuturor celor din jurul tău.

N-aştept de la tine să ajungi pînă acolo — de fapt, ştiu că nu vei face asta, de vreme ce este amestecat papa — dar aş vrea măcar să stîrnesc în tine simţul datoriei. Din parte-mi totdeauna te poţi bizui pe sprijinul meu, totdeauna mă voi împotrivi unei asemenea legături, nu te voi lăsa la ananghie, iubita mea. Toată influenţa care decurge din poziţia mea de femeie măritată şi nu pe de-a-ntregul lipsită de farmec — poziţie de care mă voi sluji ca să-i fac zile fripte femeii acesteia — o voi pune la bătaie, poţi fi sigură, pe capul şi pe părul fals (căci sînt încredinţată că nu-i părul ei adevărat, urît cum e şi nefiresc după cum pare ca un om cu mintea întreagă să arunce banii pe fereastră cumpărînd aşa ceva) al doamnei General.

Mica Dorrit primi acest sfat fără a se încumeta să se împotrivească, dar, de asemenea, fără a-i da lui Fanny vreun motiv să creadă că avea intenţia să-l urmeze. Sora mai mare, după ce acum, să spunem aşa, îşi încheia viaţa de fată şi îşi pusese la punct treburile practice, purcese apoi, cu vioiciunea care o caracteriza, să se pregătească pentru serioasa schimbare a condiţiei sale.

Pregătirile constau în trimiterea cameristei la Paris sub ocrotirea comisionarului, pentru a cumpăra ansamblul de accesorii vestimentare necesare miresei, cărora în cadrul acestei povestiri ar fi trivial să li se dea nume englezeşti ; de aceea (spre a respecta principiul de a rămîne la limba în care este scrisă cartea), nu se va face apel nici la denumirile din franceză. Bogata şi frumoasa garderobă cumpărată de aceşti emisari după săptămîni de alergătură prin ţara intermediară, cu puncte de vamă unde te întorceai, străjuite de o uriaşă armată de cerşetori amăriţi în uniformă, care se milogeau fără întrerupere, ca şi cum fiecare dintre aceşti războinici era cîte un bătrîn Belizarie [1] în carne şi oase, legiuni întregi cărora, dacă ingeniosul curier nu le împărţea o baniţă şi jumătate de arginţi pentru a le mai îndulci mizeria, ar fi uzat trusoul tot sucindu-l pe o parte şi pe alta, pînă să ajungă la Roma. Scăpă însă de toate aceste primejdii,

[1] General din timpul lui Justinian, care, după cum spune legenda, căzînd în dizgraţie, ar fi murit cerşetor.

urmărit pas cu pas în marşul său triumfal, pentru a sosi, la capătul călătoriei, în perfectă stare.

Acolo, a fost expus unor grupuri alese de privitoare, în al căror suflet gingaş trezi simţăminte de cumplită vrăjmăşie. Totodată se făceau pregătiri asidui pentru ziua în care unele din aceste minunăţii urmau să fie etalate în public. Jumătate din colonia engleză aflată în cetatea lui Romulus primi invitaţii la masa de nuntă, cealaltă jumătate se stabilise să stea sub arme, în calitate de critici voluntari, din diversele puncte periferice ale solemnităţii. Prea-înaltul şi ilustrul signor englez Edgardo Dorrit sosi cu un poştalion special, prin stratul gros de mocirlă şi făgaşele adînci (tocmai se cizelase sub înrîurirea bunelor maniere ale nobilimii napolitane) să onoreze ceremonia. Fusese reţinut cel mai bun hotel, iar maeştrii bucătari erau ocupaţi cu pregătirea ospăţului sărbătoresc. Cecurile domnului Dorrit pricinuiseră aproape o criză la Banca Torlonia. De-a lungul întregii sale cariere, consulul britanic nu mai luase parte la o asemenea nuntă.

Ziua cea mare veni şi Lupoaica din Capitoliu ar fi fost în stare să scrîşnească din dinţi de ciudă, văzînd cum sălbaticii insulari puneau pe atunci la cale asemenea serbări. Statuile cu capete ucigaşe ale blestemaţilor de împăraţi-soldaţi, pe care sculptorii n-au fost în stare să-i flateze lepădîndu-i de trăsăturile lor odioase de asasini, ar fi putut coborî de pe socluri, să răpească mireasa. Fîntîna străveche înfundată, unde odinioară se spălau gladiatorii, avea poate să revină la viaţă în onoarea serbării. Templul închinat zeiţei Vesta putea răsări din ruine pentru a da strălucire acestui eveniment.

Desigur, toate acestea se puteau întîmpla, dar nu s-au întîmplat. Aidoma fiinţelor însufleţite — la fel chiar ca şi domnii şi doamnele din înalta societate — care puteau face multe, dar nu făceau nimic. Ceremonia se desfăşură cu o pompă admirabilă ; călugări în odăjdii negre, în odăjdii albe, în odăjdii ruginii se opreau să urmărească din priviri echipajele ; ţărani pierde-vară, înveşmîntaţi

în cojoace de oaie, cîntau din fluier şi cerşeau un ban pe sub ferestrele casei unde se ţinea nunta ; voluntarii englezi defilau. Veni şi ceasul vecerniei, cînd festivitatea se apropia de sfîrşit, cînd miile de biserici băteau clopotele fără vreo legătură cu ceremonia, iar Sf. Petru tăgăduia că ar fi avut ceva de a face cu aceasta.

Cam pe la ora aceea mireasa se afla către sfîrşitul primei zile de călătorie spre Florenţa, iar ciudăţenia acestei nunţi era că totul se învîrtea numai în jurul miresei. Nimeni nu-l lua în seamă pe mire. Nimeni n-o lua în seamă pe prima domnişoară de onoare. Puţini ar fi putut s-o vadă pe domnişoara Dorrit (care juca acest rol), chiar dacă o căutau anume, din pricina fastului. Mireasa urcă deci în caleaşca ei elegantă, însoţită din întîmplare de mire ; după ce merseră cîteva minute încetişor pe suprafaţa netedă a pavajului, numai ce începură să se hurduce peste o Mlaştină a Desperării [1], pe un drum extrem de lung, mărginit de epave şi numai ruine. Şi alte echipaje nupţiale au străbătut, se spune, şi încă străbat acelaşi drum.

Dacă Mica Dorrit se simţea în seara aceea singură şi abătută, nimic n-ar fi putut s-o bucure mai mult decît de a avea prilejul să muncească pentru tatăl ei, ca altădată, să-l ajute să ia masa de seară, să-i facă patul. Dar ce rost avea să se mai gîndească la toate astea, acum cînd erau instalaţi într-un echipaj luxos, cu doamna General pe capră ! Cît despre masa de seară... Dacă domnul Dorrit dorea să cineze, îi stăteau la dispoziţie un bucătar italian şi un cofetar elveţian, care trebuiau să-şi pună pe cap nişte bonete înalte cît mitra papei, pentru a se deda tainelor alchimiei, într-un laborator subteran, plin de tingiri de aramă, înainte să i se servească masa.

În seara aceea, domnul Dorrit era sentenţios şi didactic. Mica Dorrit s-ar fi simţit mult mai bine dacă ar fi fost pur şi simplu afectuos ; ea însă îl accepta aşa cum

[1] Aluzie la „Slough of Despond", din *Călătoria Pelerinului* de John Bunyan (1628—1688).

era — cînd nu l-a acceptat ea așa cum era! — și se purtă cît se poate de frumos cu el. Doamna General se retrase, în sfîrșit. Felul ei de a se duce seara la culcare era totdeauna ritualul ei cel mai glacial, ca și cum i se părea necesar de a preface în stană de piatră imaginația semenilor săi, de teamă să n-o urmărească. După ce îndeplinea niște preliminarii rigide, un soi de paradă militară aristocratică, părăsea încăperea. Apoi Mica Dorrit își petrecea brațul în jurul gîtului tatălui ei și-i ura noapte bună.

— Amy, draga mea, spuse domnul Dorrit, luînd-o de mînă, iată sfîrșitul unei zile care... hm... m-a impresionat și m-a bucurat grozav de mult.

— Și te-a obosit puțin, dragă ?

— Nu, răspunse domnul Dorrit, nu simt oboseala, atunci cînd se datorează unui eveniment... hm... plin de cele mai pure satisfacții.

Mica Dorrit se bucură găsindu-l atît de bine dispus și-i zîmbi din toată inima.

— Draga mea, continuă el, ăsta e un eveniment... hm... care constituie o pildă excelentă. O excelentă pildă... hm... pentru tine, fetița mea preferată, plină de devotament.

Tulburată de aceste cuvinte, Mica Dorrit nu știa ce să spună ; el se opri de parcă aștepta s-o audă spunîndu-i ceva.

— Amy, reluă el, sora ta iubită, Fanny a noastră, a realizat... hm... o căsătorie extrem de potrivită pentru a extinde cercul... hm... relațiilor noastre, și... hm... a consolida poziția noastră în societate. Iubita mea, sînt încredințat că nu e prea departe timpul cînd îți vei găsi și tu... hm... o partidă acceptabilă.

— Oh, nu ! Lasă-mă să rămîn cu dumneata. Te rog, te implor, dă-mi voie să stau cu dumneata și să te îngrijesc !

Părea alarmată, subit.

— Nu, Amy, nu, se împotrivi domnul Dorrit. Asta-i o dovadă de slăbiciune... ce copilărie ! Poziția pe care o ocupi... hm... îți impune o anumită răspundere. Trebuie

să îmbunătăţeşti această poziţie şi să te arăţi... hm... demnă de ea. Cît despre a avea grijă de mine... hm... asta pot s-o fac şi singur. Sau, adăugă el după o clipă, dacă aş avea nevoie de îngrijire, aş putea... hm... cu ajutorul Providenţei, să găsesc pe *cineva* care să facă acest lucru. Nici nu mă gîndesc, draga mea copilă, să te acaparez şi... hm... ca să zic aşa, să te sacrific.

Oh ! Venise timpul de a începe să se facă profesiune de abnegaţie, de a se exprima ca şi cum ai fi fost mîndru de cele spuse şi de a şi crede, dacă era cu putinţă !

— Nici un cuvînt, Amy ! Îţi repet, n-aş putea face una ca asta. Nu trebuie... hm... să fac una ca asta. M-ar mustra... hm... conştiinţa. De aceea, iubita mea, mă slujesc de prilejul oferit de acest eveniment îmbucurător şi emoţionant... hm... de a-ţi spune cu toată gravitatea cuvenită, că dorinţa şi ţelul meu cel mai scump ar fi să te văd... hm... măritată acceptabil, repet, acceptabil.

— Oh, nu, dragă tată, te rog !

— Amy, spuse domnul Dorrit, sînt absolut convins că dacă am supune chestiunea în faţa unei persoane care posedă o cunoaştere superioară a lumii, o persoană cu un superior bun-simţ şi delicateţe... să zicem, de exemplu, în faţa... hm... doamnei General... n-ar putea decît să recunoască... hm... caracterul afectuos şi perfecta justeţe a gîndurilor mele. Dar deoarece îţi ştiu din experienţă... hm... firea duioasă şi plină de devotament, sînt foarte mulţumit că nu-i nevoie să mai adaug nimic. N-am... hm... să-ţi propun nici un soţ, draga mea, deocamdată ; nici măcar n-am în vedere vreunul. Doresc doar atît... hm... să ne-nţelegem unul cu altul. Hm. Noapte bună, draga mea şi singura fiică ce mi-a mai rămas. Noapte bună şi Dumnezeu să te binecuvînteze !

Dacă Micăi Dorrit îi trecu prin minte cumva în seara aceea că tatăl ei s-ar fi putut separa de ea cu uşurinţă, acum cînd era bogat şi cînd avea de gînd s-o înlocuiască printr-o a doua soţie, ea înlătură această idee. Credincioasă încă celui pe care ea singură l-a susţinut în epoca lor de mizerie, nici nu voia să se gîndească la aşa ceva ;

de-a lungul nopții de insomnie și plîns, cea mai crudă reflecție a fost pur și simplu aceea că el vedea totul acum prin prisma averii lor, muncit de grija cum s-o păstreze și s-o sporească.

Timp de încă trei săptămîni rămaseră în echipajul pompos cu doamna General pe capră ; apoi domnul Dorrit porni spre Florența, s-o întîlnească pe Fanny. Mica Dorrit s-ar fi bucurat să-l însoțească, chiar și numai din afecțiune pentru el, și pe urmă, cu gîndul la iubita ei Anglie, să revină singură. Dar, cum comisionarul era plecat cu mireasa, venea valetul la rînd ; nu putea fi vorba de Mica Dorrit, atîta vreme cît exista cineva care să facă acest lucru primind o sumă de bani.

Doamna General lua viața în mod degajat — la fel de degajat cum lua dealtminteri orice — cînd rămaseră singure în casa romană. Mica Dorrit ieșea deseori în trăsura de piață care le fusese lăsată și rătăcea singură printre vestigiile Romei antice. Ruinele vastelor amfiteatre străvechi, ale templelor străvechi, ale străvechilor arcuri de triumf, ale străvechilor străzi mult umblate, ale mormintelor străvechi pentru ea deveneau (fără a înceta de a fi ceea ce erau totuși) ruinele străvechii închisori Marshalsea, ruinele propriei sale vieți de odinioară, ruinele chipurilor și ale siluetelor care o populau cîndva, ruinele afecțiunilor, grijilor și bucuriilor ei. Două sfere de activitate și de suferință în ruină se aflau dinaintea fetei rămase singură, așezată adesea pe vreun crîmpei de coloană ; și în locuri singuratice, sub cerul albastru, ea le vedea mereu împreună.

Atunci își făcea apariția și doamna General, care venea să spălăcească orice lucru, așa cum Natura și Arta o spălăciseră pe ea însăși ; scriind „prune și prisme" în textul domnului Eustace pe oriunde punea mîna, pretutindeni cu ochii după domnul Eustace și nevăzînd nimic altceva ; scormonind oasele cele mai mici și mai uscate din antichitate și înfulecîndu-le pe toate fără pic de milă — ca un vîrcolac înmănușat.

Capitolul XVI

LUCRURILE ÎȘI URMEAZĂ CURSUL

TINERII însurăței, la sosirea lor în strada Harley, Cavendish Square, din Londra, au fost întîmpinați de majordom. Acest personaj important nu se sinchisea de ei, dar îi tolera. Trebuie ca oamenii să continue să se căsătorească, altminteri ce nevoie ar mai fi de majordomi. Așa cum populația există ca să plătească impozite, tot astfel familiile există ca să aibă majordomi. Majordomul își spunea, desigur, că e natural ca familiile bogate să se răspîndească de hatîrul lui.

De aceea el catadicsi să se uite la trăsură, din ușa vestibulului, și să exclame, fără a se încrunta, într-un mod extrem de binevoitor, adresîndu-se unuia dintre servitori :

— Thomas, ajută la bagaje !

El a escortat chiar și mireasa pînă în salonul de sus, unde aștepta domnul Merdle, gestul trebuie însă luat drept un omagiu adus sexului frumos (toată lumea știa că-și pierduse capul după o anume ducesă fermecătoare), și nu ca un compromis față de familie.

Domnul Merdle se afla, neajutorat, pe covorul de dinaintea căminului, așteptînd să-i ureze bun sosit doamnei Sparkler. Cînd veni în întîmpinarea ei, mîna parcă se retrăsese pe mînecă în sus, încît îi întinse un vraf de manșete, că s-ar fi zis că fusese primită de momîia lui Guy Fawkes [1]. Dealtfel, după ce o îmbrățișă, se apucă el însuși de încheieturile mîinilor și se retrase printre divane, scaune și mese, de parcă era propriul său polițist, spunîndu-și sieși : „Haide, lasă astea ! Vino !

[1] Efigia lui Guy Fawkes, purtată de copii pe străzi în ziua de 5 noiembrie, este făcută dintr-un manechin de paie, cu mască, înveșmîntat în zdrențe vechi și fără mîini care să iasă din mîneci.

Te-am prins, vezi, şi ai face mai bine să pofteşti frumuşel cu mine !"

Doamna Sparkler, instalată în odăile fastuoase — în inima sanctuarului de puf, mătăsuri, cretoane şi pînzeturi fine —, îşi dădea seama că pînă aici triumful ei era fără cusur şi că drumul i se deschidea pas cu pas. În ajunul nunţii, ea oferise cameristei doamnei Merdle, arborînd un aer de graţioasă nepăsare şi în prezenţa doamnei Merdle, o mică amintire : brăţară, pălărie, două rochii, toate noi-nouţe şi de vreo patru ori mai scumpe decît cadoul oferit ei cîndva de către doamna Merdle. Locuia chiar în odăile doamnei Merdle, la care fuseseră aduse unele modificări neînsemnate, ca să fie făcute mai demne de noua ocupantă. Umblînd de colo-colo, înconjurată de tot soiul de accesorii luxoase, care se pot obţine cu bani, ori prin metode inventive, vedea cu ochii minţii superbul piept care bătea la unison cu gîndurile ei întraripate, rivalizînd cu pieptul timp atît de îndelungat celebru, eclipsîndu-l, detronîndu-l. Fericită ? Fanny trebuie să fi fost fericită. Acum nu mai voia să fi murit.

Comisionarul se împotrivise ca domnul Dorrit să locuiască la un prieten şi a preferat să-l instaleze într-un hotel din strada Brook [1], Grosvenor Square. Domnul Merdle comandă trăsura pentru a doua zi dimineaţă, ca să facă o vizită domnului Dorrit îndată după micul dejun.

Superbă trăsură ! Bidiviii luceau de curăţenie, hamurile sclipeau în soare, livrelele vizitiilor ce trainice şi luxoase arătau ! Un echipaj bogat, reprezentativ, cu adevărat demn de un Merdle. Trecătorii matinali se uitau după trăsura care se auzea uruind pe străzi şi spuneau pe un ton respectuos şi cu răsuflarea tăiată : „Ia te uită cine vine !"

Şi-a continuat drumul pînă pe strada Brook, unde s-a oprit. Apoi, din magnificul sipet ieşi juvaerul, care n-avea nimic strălucitor în sine, ci dimpotrivă.

---

[1] Pe strada Brook, care se întinde între strada New Bond şi Grosvenor Square, se află Claridge's Hotel, unul dintre cele mai vestite şi mai vechi hoteluri de lux londoneze. La numărul 25, pe aceeaşi stradă, a locuit Haendel aproape 40 de ani (aici a scris *Messiah* şi alte capodopere), pînă în anul morţii (1759).

Mare fierbere la recepția hotelului. Merdle! Patronul în persoană, deși un domn cu vază, care tocmai sosise la Londra conducînd singur o pereche de telegari pursînge, se oferi să-l însoțească pînă sus. Funcționarii și servitorii se duceau pe coridoarele de serviciu și întirziau din întîmplare prin praguri de uși și unghere ca să-l poată vedea. Merdle! Oh, soare, lună și stele, marele om! Bogatul, care a corectat într-un fel Noul Testament și a și intrat în Împărăția Cerurilor! Omul care putea sta la masă cu oricine poftea și care strînsese atîta bănet! Pe cînd urca scara, lumea se și postase pe treptele de jos, pentru ca umbra lui să poată cădea peste ei cînd avea să coboare. Astfel erau aduși bolnavii spre a fi puși pe drumul Apostolului — cei care *nu* făceau parte din înalta societate și *nu* adunaseră bănet.

Domnul Dorrit, în haină de casă și cu ziarul în mînă, servea gustarea de dimineață. Comisionarul, cu un tremur în glas de emoție, anunță :

— Domn Meerdeel!

Domnul Dorrit se ridică dintr-o săritură, cu inima săltîndu-i în același timp.

— Domnule Merdle, ce... hm... mare cinste. Dați-mi voie să vă spun... hm... cît de mult apreciez... hm... atenția dumneavoastră măgulitoare. Sînt convins, domnule, că timpul nu vă aparține și... hm... că are o valoare enormă. (Domnul Dorrit nu izbutise să dea cuvîntului „enorm" rotunjimea dorită de el.) Cînd mă gîndesc... hm... că la o oră atît de matinală îmi acordați cîteva minute din timpul dumneavoastră prețios, aceasta este... hm... în ochii mei un compliment pentru care vă mulțumesc cu toată stima.

Domnul Dorrit pur și simplu tremura adresîndu-se marelui om.

Domnul Merdle scoase cîteva sunete nedeslușite, vagi, cu glasul lui reținut și șovăielnic, care n-aveau absolut nici o noimă ; în cele din urmă spuse :

— Sînt bucuros să vă văd, domnule.

— Foarte amabil din partea dumneavoastră, rosti domnul Dorrit. Într-adevăr! (Între timp oaspetele luase loc și își trecea mîna lui mare peste fruntea istovită.) Vă simțiți bine, sper, domnule Merdle ?

— Da, mă simt bine ca... nu mă simt mai rău azi ca de obicei, răspunse domnul Merdle.

— Trebuie să fiţi imens de ocupat.

— Da, cam aşa este. Dar... Oh, Doamne ! Altminteri *mă* simt bine, zise domnul Merdle, rotindu-şi privirile prin încăpere.

— Puţină dispepsie ? sugeră domnul Dorrit.

— S-ar putea. Dar... Oh, mă simt destul de bine, repetă domnul Merdle.

La comisura buzelor avea nişte urme negre, de parcă acolo luase foc nitică pulbere şi arăta ca un om care, dacă era iute din fire, în dimineaţa aceea era spirt. Aceasta şi gestul greoi prin care îşi trecuse mîna peste frunte îi stîrniră solicitudinea domnului Dorrit.

— Pe doamna Merdle, continuă domnul Dorrit pe un ton insinuant, am lăsat-o, după cum desigur vă şi aşteptaţi, ca pe... hm... cea mai frumoasă şi mai admirată dintre toate doamnele... punctul central al fascinaţiei şi farmecului din înalta societate romană. Arăta minunat de bine cînd am plecat eu.

— Doamna Merdle, spuse domnul Merdle, trece în general drept o femeie foarte atrăgătoare. Şi aşa şi este, fără îndoială. Îmi dau perfect de bine seama.

— Dar cum ar putea fi altfel ? rosti domnul Dorrit.

Domnul Merdle răsuci limba în gura închisă — o limbă ţeapănă şi rebelă, pare-se — îşi umezi buzele, trecu din nou cu mîna peste frunte şi se uită iarăşi roată prin odaie, mai cu seamă pe sub scaune.

— Dar, spuse el, privindu-l pe domnul Dorrit pentru prima oară în faţă şi numaidecît după aceea lăsînd ochii-n jos spre nasturii de la jiletca domnului Dorrit, fiindcă veni vorba despre atracţii, fiica dumneavoastră ar trebui să fie subiectul conversaţiei dintre noi. Este extrem de frumoasă. Absolut excepţională, la chip şi ca siluetă. Cînd au venit aseară tinerii, am fost de-a dreptul uluit văzînd atîta farmec.

Domnul Dorrit, grozav de măgulit, declară că... hm... nu se putea abţine să nu-i exprime prin viu grai, deschis, domnului Merdle, aşa cum a făcut-o şi în scrisori, cît de onorat şi de fericit se simţea cu prilejul unirii familiilor lor. Şi îi întinse mîna. Domnul Merdle se uită

la mînă scurt timp, o luă într-a sa o clipă ca şi cum ar fi pus-o pe o tavă galbenă ori pe o lopăţică de servit peşte şi apoi i-o dădu înapoi domnului Dorrit.

— M-am gîndit să-mi încep drumurile trecînd întîi pe la dumneavoastră, rosti domnul Merdle, să vă ofer serviciile, în caz că v-aş putea fi util cu ceva, şi să vă spun că sper că-mi veţi face cel puţin onoarea de a lua astăzi masa cu mine, şi oricînd nu veţi fi reţinut în altă parte, pe timpul şederii dumneavoastră la Londra.

Domnul Dorrit era în al nouălea cer de aceste atenţii.

— Rămîneţi multă vreme aici, domnule ?

— Deocamdată nu cred să... hm... să depăşesc două săptămîni, răspunse domnul Dorrit.

— Asta înseamnă foarte puţin, după o călătorie atît de lungă, replică domnul Merdle.

— Hm, da ! încuviinţă domnul Dorrit. Dar, la drept vorbind... hm... dragă domnule Merdle, viaţa pe care o duc în străinătate îmi priieşte de minune, atît ca sănătate, cît şi ca preferinţe, de aceea... hm... în momentul de faţă n-am... hm... decît două motive de a rămîne la Londra. În primul rînd... hm... distinsa onoare şi... privilegiul de care mă bucur şi-l apreciez acum ; în al doilea rînd, aranjamenţele... hm... de plasare, adică de investire în cele mai bune condiţii... hm... a banilor mei.

— Ei bine, domnule, zise domnul Merdle, după ce îşi mai răsuci o dată limba în gură, dacă v-aş putea fi de vreun folos în acest sens, vă stau la dispoziţie.

Domnul Dorrit se codise mai mult ca de obicei abordînd acest subiect delicat, căci nu prea ştia cum va privi un asemenea potentat lucrurile. Se temea că o chestiune de avere particulară să nu-i pară cumva magnatului angrosist o afacere meschină. Grozav de uşurat prin oferta afabilă a domnului Merdle de a-l sprijini, nu lăsă să-i scape ocazia şi-l copleşi cu o ploaie de mulţumiri.

— Nu ştiu dacă aş fi îndrăznit, zise domnul Dorrit, să sper că mă voi bucura de avantajul de a primi nemijlocit sfaturi şi ajutor din partea dumneavoastră. Deşi, bineînţeles... hm... în orice caz aş fi imitat restul lumii civilizate şi aş fi mers pe urmele domnului Merdle.

— Dumneavoastră ştiţi că sîntem aproape rude, domnule, adăugă domnul Merdle ocupat să cerceteze plin de curiozitate desenul covorului, şi de aceea, puteţi considera că vă stau la dispoziţie.

— Hm, foarte amabil, într-adevăr ! exclamă domnul Dorrit. Cît se poate de amabil !

— N-ar fi lesne, în momentul de faţă, zise domnul Merdle, pentru cineva pe care eu l-aş socoti un profan în materie de finanţe, să se angreneze într-o afacere temeinică... firește, vorbesc despre propriile mele afaceri temeinice...

— Natural, natural ! strigă domnul Dorrit, pe un ton care dădea de înţeles că alte afaceri temeinice nu mai existau.

— ...Doar contra unei sume mari, ceea ce noi la Bursă numim o cifră lungă.

Domnul Dorrit rîse, tulburat la culme.

— Ha, ha, ha ! Cifră lungă. Bun. Ha ! Foarte expresiv, ce-i drept !

— Totuşi, rosti domnul Merdle, în general îmi rezerv dreptul de a exercita unele preferinţe — pe care lumea le-ar numi cu plăcere favoruri — un soi de recunoaştere a grijii şi trudei mele.

— Dar şi pentru spiritul universal şi geniul dumneavoastră, sugeră domnul Dorrit.

Domnul Merdle, cu o încordare a gîtului său uscat, de parcă ar fi înghiţit aceste calităţi ca pe o pilulă, adăugă apoi :

— Ca un soi de răsplată. Cu îngăduinţa dumneavoastră voi vedea cum aş putea să-mi exercit această putere limitată — în avantajul dumneavoastră.

— Sînteţi foarte bun, răspunse domnul Dorrit. Sînteţi *foarte* bun.

— Desigur, rosti domnul Merdle, în acest gen de tranzacţie trebuie să existe cea mai riguroasă integritate şi corectitudine, trebuie să dăinuie de la om la om o bună-credinţă absolută, încrederea între părţi trebuie să fie neîntinată şi mai presus de orice bănuială, altminteri afacerile nu pot fi duse la bun sfîrşit.

Domnul Dorrit întîmpină cu înflăcărare aceste simțăminte generoase.

— De aceea, spuse domnul Merdle, nu vă pot favoriza decît pînă la un anumit punct.

— Înțeleg. Pînă la anumite limite bine determinate, remarcă domnul Dorrit.

— Bine determinate, repetă domnul Merdle. Dar cu cărțile pe față. Cît despre sfaturile mele, însă, asta-i o altă chestiune. Așa cum stau lucrurile...

Oh ! Așa cum stăteau lucrurile ! (Domnul Dorrit nu putea permite nimănui, nici chiar domnului Merdle însuși, să nesocotească valoarea sfaturilor sale.)

— ...Între mine și semenii mei nu există nici un angajament, în limitele onoarei neprihănite, care să mă împiedice de a le împărtăși cui găsesc eu de cuviință. Prin urmare, adăugă domnul Merdle, foarte atent acum la un tomberon de gunoi care trecea pe sub ferestre, vă stau la dispoziție cu sfaturi ori de cîte ori socotiți nimerit.

Domnul Dorrit din nou îi mulțumi. Domnul Merdle din nou își trecu mîna peste frunte. Calm și liniște. Domnul Merdle contempla nasturii de la jiletca domnului Dorrit.

— Deoarece timpul îmi este atît de prețios, se scuză domnul Merdle, sărind ca ars, brusc, de parcă pînă atunci așteptase să i se aducă picioarele, care tocmai sosiseră, trebuie să mă duc pînă în centru. Îmi dați voie să vă conduc unde doriți, domnule ? Aș fi fericit să vă las, oriunde, sau să vă conduc mai departe. Trăsura mea vă stă la dispoziție.

Domnul Dorrit își aduse aminte că avea treabă la bancherul său și acesta locuia în centru. Mare noroc ; domnul Merdle îl va duce pînă acolo. Dar n-o să-l rețină pe domnul Merdle cît timp își va pune el haina ? Ba da, îl va reține și trebuia să-l rețină, stărui domnul Merdle. Domnul Dorrit se retrase deci în odaia vecină și, lăsîndu-se pe mîinile valetului său, peste cinci minute se întoarse radios.

Sprijinit de brațul domnului Merdle, domnul Dorrit cobora scara și vedea adoratorii postați pe trepte, sim-

ţind cum strălucirea domnului Merdle se răsfrînge şi asupra sa. Apoi trăsura şi drumul pînă în centru, şi lumea care se uita la ei, şi pălăriile zburînd de pe capetele cărunte ; şi plecăciuni şi ploconeli din toate părţile în faţa acestui minunat muritor ! Niciodată nu s-a mai pomenit asemenea prosternare... nu, pe toţi zeii din cer, nu ! Aceasta trebuie să dea de gîndit linguşitorilor de toate speţele — din Abaţia Westminster şi Catedrala Sf. Paul, strînşi ciotcă în oricare duminică a anului. Pentru domnul Dorrit era un vis fermecător să se vadă tronînd în acest car triumfal, făcînd drumul magnific spre destinaţia cuvenită, strada de aur a Lombarzilor. [1]

Aici, domnul Merdle stărui să coboare şi să-şi continue drumul pe jos, lăsînd umilul său echipaj la dispoziţia domnului Dorrit. Astfel, visul spori în splendoare cînd domnul Dorrit, ieşind singur din Bancă, lumea se uita la *el* în lipsa domnului Merdle, şi cînd, cu urechile minţii, auzea exclamaţii la tot pasul, în vreme ce trăsura mergea fără hurducături : „Trebuie să fie un om cu vază, dacă-i prietenul domnului Merdle !"

La dineul din ziua aceea, deşi nimic nu fusese prevăzut şi nu se făcuseră pregătiri cu ocazia asta, apăru o strălucită societate, alcătuită din nişte oameni plămădiţi nu din lutul muritorilor de rînd, ci dintr-o substanţă superioară, necunoscută pînă acum, veniţi să-şi dea superba lor binecuvîntare la căsătoria fiicei domnului Dorrit. Şi chiar din acea zi, fiica domnului Dorrit începu să intre pe deplin în rivalitate cu „femeia aia" care nu se afla de faţă. Atît de bine începuse, încît domnul Dorrit putea depune şi mărturie sub jurămînt, la nevoie, că doamna Sparkler fusese legănată întreaga ei viaţă la sînul bogăţiei şi niciodată nu auzise rostindu-se un cuvînt aşa de vulgar în limba engleză, precum Marshalsea.

A doua zi, a treia zi şi toate zilele următoare, alte şi alte dineuri, onorate de lumea distinsă, iar cărţile de vizită se abăteau peste capul domnului Dorrit ca o zăpadă

[1] Strada Lombard este centrul bancar şi financiar al Londrei, încă din evul mediu, al cărei nume se trage de la neguţătorii lombarzi din nordul Italiei, stabiliţi aici din veacul al XII-lea ca zarafi, după expulzarea evreilor din acea epocă.

artificială de teatru. Baroul, Episcopul, Trezoreria, Corul parlamentar, Toți doreau să facă ori să cultive cunoștința cu domnul Dorrit, în calitatea sa de prieten și rudă cu ilustrul Merdle. Cînd apărea domnul Dorrit, în interes de afaceri, la numeroasele birouri ale domnului Merdle din centrul Londrei (ceea ce se întîmpla deseori, căci treaba mergea strună), numele de Dorrit slujea totdeauna drept liberă trecere pînă la marele Merdle. Așa că visul devenea din ceas în ceas mai încîntător, încît domnul Dorrit își dădea tot mai mult seama ce mare pas înainte făcuse datorită acestei alianțe.

În toată revărsarea asta lesnicioasă de aur, un singur punct sumbru exista în mintea domnului Dorrit. Și acesta era majordomul. Prodigiosul personaj, în timp ce supraveghea oficial masa, îl privea cu niște ochi care domnului Dorrit i se păreau suspecți. Cînd traversa vestibulul ca să urce scara, majordomul îl urmărea cu o privire fixă, împietrită, care domnului Dorrit nu-i plăcea. La masă, cînd se pregătea să bea, domnul Dorrit încă îl mai zărea prin cristalul paharului cum îl urmărea cu niște ochi reci, fantomatici. Domnul Dorrit avea presentimentul că majordomul trebuie să fi cunoscut odinioară vreun pensionar de la Marshalsea, ori că-l văzuse la Marshalsea — poate chiar îi fusese prezentat. Se uită atent la majordom, atît cît putea fi cercetat îndeaproape un asemenea ins, și totuși nu-și aducea aminte să-l mai fi văzut în altă parte. În cele din urmă înclină să creadă că omul ăsta n-avea pic de respect, că matahala asta era lipsită de orice simțămînt. Dar acest lucru nu-l despovără, căci majordomul, orice ar fi crezut victima, nu-l slăbea din ochii lui disprețuitori, chiar și atunci cînd dădea impresia că nu vede decît argintăria și alte ornamente de pe masă, și o clipă nu-l pierdea din raza sa vizuală. Să se aventureze să-i dea de înțeles că această căutătură insistentă îi era neplăcută, ori să-i ceară explicații, ar fi fost un act prea îndrăzneț; se purta cu o cumplită severitate față de stăpînii săi și de oaspeții lor și nu le permitea nici cea mai neînsemnată libertate în raporturile acestora cu el.

Capitolul XVII

DISPARIȚIA

DOMNUL Dorrit nu mai avea decît două zile de stat la Londra și trebuia să se îmbrace pentru o altă inspecție a majordomului (ale cărui victime totdeauna se îmbrăcau anume pentru el), cînd unul dintre băieții de la hotel îi prezentă o carte de vizită. Domnul Dorrit o luă și citi : „Doamna Finching."

Servitorul aștepta într-o liniște plină de respect.

— Băiete, băiete ! exclamă domnul Dorrit indignat la culme. Explică-mi pentru ce mi-ai adus o carte de vizită cu numele ăsta caraghios. Îmi este cu totul necunoscut. Finching, ai spus ? adăugă, poate ca să se răzbune pe înlocuitorul majordomului. Hm ! Ce vrei să spui prin Finching ?

„Băiatul, băiatul" voia să spună Finching, așa cum ar fi spus orice altceva, căci se retrase urmărit de privirea severă a domnului Dorrit.

— E o doamnă, domle.

— O asemenea doamnă nu cunosc, domnule, zise domnul Dorrit. Ia cartea asta de vizită de-aici. Nu cunosc nici un Finching, bărbat sau femeie.

— Să-mi fie cu iertare, domle. Doamna a zis că știe că poate n-ați mai auzit de numele ei. Da m-a rugat pe mine să vă spun c-a avut odată cinstea s-o cunoască pe donșoara Dorrit. Doamna a zis, pe donșoara Dorrit a mai mică.

Domnul Dorrit încruntă din sprîncene și răspunse după o clipă.

— Anunț-o pe doamna Finching, domnule (pronunță răspicat numele, ca și cum bietul om, fără nici o vină, ar fi fost singur răspunzător), că poate să urce pînă aici.

Se gîndise între timp că dacă nu primea persoana în chestiune, aceasta i-ar fi putut lăsa un mesaj sau putea

spune ceva neplăcut cu privire la situaţia lui de odinioară. Abia făcuse această concesie şi numaidecît apăru Flora, condusă de băiatul de hotel.

— N-am avut plăcerea, doamnă, să vă cunosc nici după nume şi nici personal, spuse domnul Dorrit, în picioare, ţinînd cartea de vizită în mînă, cu un aer care dădea de înţeles că n-ar fi fost cine ştie ce mare plăcere dacă o cunoştea. Adu un scaun, domnule.

Băiatul se supuse, dintr-o săritură, şi apoi ieşi în vîrful degetelor.

Flora, tremurînd stînjenită, îşi dădu vălul în lături şi se prezentă. În aceeaşi clipă se răspîndi în odaie un ciudat amestec de parfumuri, ca şi cum din greşeală se turnase coniac într-o sticluţă cu apă de lavandă, ori ca şi cum din greşeală se turnase nişte apă de lavandă într-o sticlă de coniac.

— Îmi cer domnule Dorrit mii de scuze dar de fapt n-ar fi nici pe departe îndeajuns că am dat buzna şi ştiu că asta poate să pară extrem de îndrăzneţ din partea unei femei singure pe deasupra însă m-am gîndit că totuşi e mai bine aşa la urma urmelor în ciuda dificultăţilor şi chiar a inconvenienţelor aparente deşi mătuşa domnului F. m-ar fi însoţit de bunăvoie şi datorită marii sale forţe de caracter şi sufleteşti ar fi făcut probabil impresie asupra unei persoane care fără îndoială cunoaşte aşa de bine lumea după ce a trecut prin atîtea vicisitudini, căci domnul F. deseori spunea că deşi a primit o educaţie aleasă în imediata apropiere de Blackheath plătind pînă la optzeci de galbeni ceea ce înseamnă destul de mult pentru părinţii lui şi unde s-a păstrat argintăria la plecare dar nu valoarea contează cît procedeul meschin şi a învăţat mai mult în primul an cînd a fost voiajor comercial cu un comision mare pentru a plasa un anumit articol de care nimeni nu voia să audă darmite să-l mai cumpere înainte să se fi apucat de comerţul de vinuri care în toţi cei şase ani petrecuţi în acel aşezămînt condus de un licenţiat burlac deşi nu-nţeleg de ce un burlac ar fi mai deştept decît un bărbat căsătorit şi nici n-am să-nţeleg vreodată dar vă rog să mă scuzaţi că nu despre asta e vorba.

Domnul Dorrit, înfipt locului pe covor, părea o statuie a mistificării.

— Trebuie să mărturisesc deschis că n-am nici o protecție, reluă Flora, dar cum am cunoscut-o pe scumpa micuță în alte împrejurări ar putea să pară indiscret departe însă de mine gîndul ăsta și Dumnezeu știe că n-a fost un cadou de a da jumătate de galben pe zi unei lucrătoare atît de iscusite ci cu totul altceva cît despre a socoti asta o degradare nici vorbă orice trudă merită să fie răsplătită și sînt sigură că aș dori să văd că lucrătorul capătă mai des și mai multă carne și are mai puțin reumatism în picioare și spate sărmanul.

— Doamnă, spuse domnul Dorrit, redobîndindu-și anevoie răsuflarea, în timp ce văduva răposatului domn F. se oprise să tragă puțin aer în piept, doamnă, repetă domnul Dorrit, roșu ca racul la față, dacă înțeleg bine, dumneavoastră faceți aluzie la... hm... ceva din trecut în legătură cu... hm... o fiică de-a mea și despre o remunerație zilnică, doamnă ; vă rog să luați în considerare că... hm... faptul, admițînd că... hm... este un fapt, nu mi-a fost adus la cunoștință. Hm ! N-aș fi îngăduit una ca asta ! Hm ! Niciodată ! Niciodată !

— Inutil să mai adaug ceva pe tema asta, replică Flora, n-aș fi pomenit despre acest lucru dacă nu-mi închipuiam că-mi va sluji drept sprijin și singura scrisoare de recomandare cît despre dacă este sau nu un fapt fără îndoială oricum puteți fi sigur și să nu vă mai bateți capul căci rochia pe care o am pe mine e o dovadă și-i drăguț făcută deși n-aș putea tăgădui că ar veni mai bine unei persoane cu o siluetă mai frumoasă fiindcă eu sînt mult prea grasă și nu știu cum să fac să mai dau jos, vă rog să mă scuzați că din nou m-am îndepărtat de la subiect.

Domnul Dorrit se retrase înmărmurit pînă la scaunul său, iar Flora îi aruncă o privire plină de blîndețe, jucîndu-se cu umbreluța de soare.

— Scumpa și micuța de ea, continuă Flora, vlăguită se înălbise la față și o lua cu rece acasă la mine sau cel puțin în casa tatei care nu-i aparține însă are un contract de închiriere pe termen lung în dimineața cînd Arthur

— prost obicei din tinereţea noastră domnul Clennam e cu mult mai potrivit în împrejurările actuale mai ales cînd mă adresez unui străin şi unui gentleman totodată de rang superior — venise să-i dea vestea cea mare aflată de la o persoană cu numele de Pancks asta mi-a dat ghes.

Auzind cele două nume, domnul Dorrit se încruntă, holbă ochii, din nou se încruntă, duse şovăielnic degetele la buze, cum obişnuia să şovăie cu multă vreme în urmă, şi exclamă :

— Faceţi-mi favoarea, doamnă... hm... şi spuneţi-mi ce doriţi !

— Domnule Dorrit, reîncepu Flora, sînteţi foarte amabil că-mi îngăduiţi şi mi se pare extrem de natural să fiţi amabil cu mine căci deşi mai impozant găsesc o anumită asemănare cu fiica dumneavoastră abstracţie făcînd de faptul că păreţi mai plin firește dar o asemănare există, scopul vizitei mele neanunţate îmi aparţine pe de-a-ntregul nu m-am consultat cîtuşi de puţin cu nici o făptură omenească şi în orice caz nu cu Arthur — vă rog scuzaţi-mă Doyce şi Clennam nu ştiu de ce tot pomenesc numai de domnul Clennam — căci să poţi scoate pe cineva din necaz o fiinţă legată cu un lanţ de aur în epoca aceea fericită cînd totul era vaporos face cît întreaga răsplată a unui rege fără să am pînă şi cea mai slabă idee cam cît ar fi dar vreau să spun că aş da tot ce am pe lumea asta şi chiar şi mai mult...

Domnul Dorrit, fără să pară că dă prea multă atenţie acestor cuvinte din urmă, rostite cu căldură şi sinceritate, repetă :

— Spuneţi-mi ce doriţi, doamnă !

— Nu prea ştiu nici eu, rosti Flora, dar e posibil şi fiind posibil de îndată ce am avut plăcerea să citesc în ziar că aţi venit din Italia şi vă întoarceţi acolo m-am hotărît să încerc deoarece s-ar putea să daţi de el ori să auziţi ceva despre el şi în cazul ăsta ce fericire şi ce uşurare pentru toţi !

— Daţi-mi voie să vă-ntreb, doamnă, spuse domnul Dorrit buimăcit de-a dreptul, la cine... hm... LA CINE, repetă el, ridicînd tonul, disperat pur şi simplu, faceţi aluzie acum ?

— La străinul din Italia care a dispărut din centrul Londrei după cum ați citit și dumneavoastră în ziare fără îndoială ca și mine, preciză Flora, ca să nu mai vorbesc de o sursă particulară cu numele de Pancks de la care afli toate ororile pe care oameni rău-intenționați sînt destul de hapsîni să le răspîndească pe șoptite spre neliniștea și indignarea lui Arthur... mă ia gura mereu pe dinainte...

Din fericire, pentru a ajunge la un rezultat inteligibil, domnul Dorrit întîmplător nu auzise și nici nu citise nimic în acest sens. De aceea, doamna Finching, cerîndu-și scuze în repetate rînduri de dificultățile fizice întîmpinate pentru găsirea buzunarului ascuns printre faldurile rochiei, scoase în fine un afiș al poliției unde era anunțată dispariția fără urmă a unui domn din străinătate, numit Blandois, de curînd venit din Veneția, în cutare și cutare seară, din cutare loc din centrul Londrei ; că fusese văzut intrînd în cutare casă, la cutare oră, că locatarii din menționata casă declarau că a plecat puțin înainte de miezul nopții și că de atunci nu mai fusese deloc văzut. Domnul Dorrit citi pe îndelete toate aceste detalii de timp și localizare, precum și semnalmentele amănunțite ale străinului care dispăruse în chip atit de misterios.

— Blandois ! exclamă domnul Dorrit. Veneția ! Și semnalmentele astea ! Îl cunosc pe-acest domn. A fost în casa mea. E cunoștința apropiată a unui domn de familie bună (dar puțin strîmtorat), pe care eu... hm... îl ocrotesc.

— Atunci cu atît mai umilă și presantă e rugămintea mea, zise Flora, ca la întoarcerea dumneavoastră în Italia să aveți bunătatea de a-l căuta pe acest domn străin pe toate străzile pe la toate răspîntiile și să-ntrebați de el la toate hotelurile pe la culturile de portocali prin vii și vulcani și prin alte părți căci trebuie să fie undeva și de ce nu s-o fi arătînd să spună că-i acolo și să limpezească lucrurile ?

— Vă rog, doamnă, se interesă domnul Dorrit, referindu-se iarăși la anunț, cine-i Clennam și Comp. ? Hm. Găsesc aici pomenit numele în legătură cu locatarii casei

unde domnul Blandois a fost văzut ieşind : cine e Clennam şi Comp. ? Este cumva persoana cu care am avut cîndva... hm... unele... hm... raporturi îndepărtate şi vremelnice şi la care am impresia că v-aţi referit ? Să fie oare... aceeaşi persoană ?

— E de fapt cu totul altcineva, răspunse Flora, fără picioare dar în loc de picioare cu roţi cea mai haină femeie deşi maică-sa.

— Clennam şi Comp. e... hm... maică-sa ! exclamă domnul Dorrit.

— Mai e şi un bătrîn pe deasupra, adăugă Flora.

Domnul Dorrit părea gata-gata să-şi piardă minţile ascultînd aceste explicaţii. Şi nu se simţi mai în apele lui cînd Flora se lansă într-o analiză rapidă a cravatei domnului Flintwinch, pe care-l descrise fără cea mai slabă linie de demarcaţie între el şi doamna Clennam, ca un şurub ruginit, încălţat în ghetre. Asemenea combinaţie de bărbat şi femeie, fără picioare, cu roţi, şurub ruginit, purtare ursuză, haine şi ghetre, îl ului compiet pe domnul Dorrit, că-ţi făcea milă văzîndu-l.

— Dar n-o să vă mai reţin nici o clipă mai mult — rosti Flora, asupra căreia starea domnului Dorrit avu efect, cu toate că nu-şi dădea cîtuşi de puţin seama că ea fusese pricina — dacă aţi vrea să fiţi atît de bun să-mi făgăduiţi ca un gentleman ce sînteţi că întorcîndu-vă în Italia chiar şi în Italia o să-l căutaţi pe acest domn Blandois în lung şi-n lat şi dacă-l găsiţi sau auziţi vorbindu-se de el o să-l faceţi să iasă la lumină ca să se lămurească lucrurile.

Între timp domnul Dorrit îşi revenise atît de bine din zăpăceala sa, încît îi putu răspunde cu destulă noimă că aceasta va fi pentru el o datorie. Flora, încîntată de succesul avut, se ridică să-şi ia rămas bun.

— Cu un milion de mulţumiri, rosti ea, adresa mea se află pe cartea de vizită în caz că aveţi să-mi comunicaţi ceva personal, nu-i voi transmite complimente micuţei mele dragi că poate n-o să le primească aşa cum se cuvine şi de fapt după o asemenea transformare acum nu mai e aceeaşi micuţă dragă şi prin urmare de ce s-o fac dar atît eu cît şi mătuşa domnului F. îi dorim numai bine fără a considera Doamne fereşte că ar fi în vreun

fel îndatorată față de noi puteți fi sigur că dimpotrivă de tot ce s-a apucat a dus la îndeplinire și unde mai puneți mai bine decît foarte mulți dintre noi fără să mai pomenesc nimic de faptul că făcea totul cît se poate de bine începînd cu mine care am zis de cum m-am restabilit după lovitura cu moartea domnului F. că o să-nvăț să cînt la orgă care-mi place la nebunie dar mi-e rușine să spun că pînă azi nu știu o notă măcar bună seara!

După ce domnul Dorrit, care o conduse pînă la ușa încăperii, mai avu puțin răgaz să se reculeagă, își dădu seama că această întrevedere îi reînviase amintiri vechi, incompatibile cu dineurile de la Merdle. El scrise un bilet scuzîndu-se pentru seara aceea și comandă să i se aducă masa în apartamentul său din hotel. Mai avea un motiv de a proceda astfel. Șederea lui în Londra ajunsese aproape la capăt și timpul îi era dinainte reținut; făcuse toate pregătirile de întoarcere și își spuse că un om cu importanța lui s-ar cuveni să întreprindă unele cercetări directe asupra dispariției lui Blandois, spre a fi în măsură de a comunica domnului Henry Gowan rezultatul propriilor sale investigații. Hotărî deci să profite de această seară liberă ca să se ducă la Clennam și Comp., a cărei adresă era ușor de aflat din indicațiile anunțului de la poliție, de a vedea casa și de a pune, personal, una sau două întrebări la fața locului.

După ce servi o masă simplă, atît cît îi îngăduiau hotelul și comisionarul, și după un pui de somn lîngă foc, să se mai refacă în urma vizitei doamnei Finching, se urcă singur într-o trăsură de piață. Sunetul profund al clopotului Catedralei Sf. Paul bătea ceasurile nouă cînd trecea pe sub arcada tenebroasă a Barierei Temple[1] fără de scăfîrlii și părăsită în această epocă degenerată.

Pe măsură ce se apropia de destinație, trecînd pe străzi lăturalnice și pe drumuri chiar lîngă malul fluviului,

[1] *Bariera Temple* (astăzi dispărută), un soi de poartă marcînd intrarea spre centrul Londrei, își are originea în veacul al XII-lea. Pe vergelele din vîrful acestela erau înfipte capetele trădătorilor și ale criminalilor executați. (Aici, în 1703, a fost legat Daniel Defoe la stîlpul infamiei.) Ultimele capete înfipte, ale unor jacobiți, doi la număr, au rămas pînă în 1772, cînd au fost dislocate în timpul unei furtuni.

partea asta a Londrei i se păru la ora aceea nişte locuri mai urîte decît şi-ar fi închipuit. Mulţi ani în şir se scurseseră de cînd nu mai fusese pe aici ; nu prea cunoştea cartierul şi în ochii lui avea un aspect misterios şi lugubru. Atît de puternic impresionat era, încît, atunci cînd birjarul, după ce nu o dată întrebase încotro s-o apuce, se oprise şi i se părea că ajunsese, domnul Dorrit rămase şovăind cu mîna pe portieră, cam speriat de înfăţişarea sumbră a clădirii.

De fapt, împrejurimile aveau acelaşi aer sinistru ca totdeauna. Două alte afişe erau lipite pe zidul de la intrare, de o parte şi de alta, şi cînd felinarul pîlpîia de suflul nopţii, treceau umbre peste ele, ca nişte degete care urmăreau rîndurile. Desigur, poliţia supraveghea regiunea, deoarece, cînd domnul Dorrit se opri, un bărbat venind de peste drum se apropie de el, şi un altul, răsărind dintr-un ungher întunecat, porni în aceeaşi direcţie ; amîndoi îl priviră trecînd prin dreptul lui şi amîndoi stătură locului în preajmă.

Dat fiind că o singură casă se afla dincolo de îngrăditură, nu mai încăpea nici o îndoială ; domnul Dorrit urcă treptele de la intrare şi ciocăni. O lumină slabă tremura la două ferestre ale primului cat. Uşa scoase un scrîşnet sinistru, a gol, ca şi cum casa era pustie ; dar nu era pustie, căci se vedea o lumină apropiindu-se şi numaidecît se auzi zgomot de paşi. Lumina şi zgomotul veneau către uşă ; un lanţ zornăi şi o femeie cu şorţul dat peste faţă şi peste cap se ivi în prag.

— Cine-i acolo ? întrebă ea.

Domnul Dorrit, uimit de această arătare, răspunse că venise din Italia şi că dorea să se intereseze despre cel dispărut şi pe care îl cunoştea.

— Hei ! strigă femeia, ridicînd un glas spart. Jeremiah !

La acest apel apăru un bătrîn uscăţiv, pe care domnul Dorrit îl identifică după ghetre : era şurubul ruginit. Femeii se vede că-i era teamă de bătrînul uscăţiv, căci lăsă să-i cadă şorţul şi dezvălui un obraz alb ca varul de frică.

— Deschide uşa, toanto ! exclamă bătrînul. Dă-i voie domnului să intre.

Domnul Dorrit, după ce se asigură, dintr-o privire aruncată peste umăr, că vizitiul şi birja se aflau acolo, intră în vestibulul întunecat.

— Şi acum, domnule, spuse domnul Flintwinch, puteţi întreba tot ce vi se pare potrivit ; aici nu sînt taine, domnule.

Pînă să formuleze un răspuns, se auzi o voce fermă şi severă, deşi a unei femei, venind de sus :

— Cine e ?

— Cine e ? repetă Jeremiah. Iarăşi cercetări. Un domn din Italia.

— Adu-l aici, sus.

Domnul Flintwinch bolborosi ceva, cum că i se părea inutil ; dar, întorcîndu-se spre domnul Dorrit, spuse :

— E doamna Clennam. Aşa *vrea* ea. Vă arăt drumul.

Apoi urcă scara întunecoasă urmat de domnul Dorrit ; acesta, tot privind înapoi, după cum era şi firesc, văzu că femeia venea îndărătul lor, cu şorţul iarăşi dat peste cap, în felul ei fantomatic.

Doamna Clennam avea pe măsuţa sa cărţile deschise la îndemînă.

— Oh ! exclamă brusc, uitîndu-se fix la oaspete. Veniţi din Italia, domnule, nu-i aşa ? Ei bine ?

Domnul Dorrit deocamdată nu găsi un răspuns mai desluşit în afară de :

— Hm... ei bine ?

— Unde-i omul care a dispărut ? Aţi venit să ne-aduceţi informaţii unde se află ? Aşa sper.

— Departe de mine acest lucru... eu... hm... am venit să caut informaţii.

— Din păcate pentru noi, n-avem ce vă spune. Flintwinch, arată domnului afişul. Dă-i cîteva să le ia cu dumnealui. Ţine lumînarea să poată citi.

Domnul Flintwinch făcu aşa cum i se poruncise şi domnul Dorrit citi de parcă n-ar fi văzut anunţul mai înainte, destul de bucuros că avea prilejul să-şi recapete cumpătul, tulburat puţin de atmosfera casei şi de oamenii dintr-însa. Simţea, în timp ce citea, că ochii domnului Flintwinch şi ai doamnei Clennam erau aţintiţi asupra

lui. Își dădu seama, cînd ridică ochii de pe hîrtie, că nu se înșelase.

— Acum știți cît știm și noi, domnule, spuse doamna Clennam. Domnul Blandois vă este prieten ?

— Nu... e... hm... o cunoștință de-a mea, răspunse domnul Dorrit.

— Aveți poate vreun mesaj de la el ?

— Eu ? Hm. Absolut nimic.

Privirea iscoditoare se abătu treptat spre dușumea, după ce în drum se oprise pe chipul domnului Flintwinch. Domnul Dorrit, descumpănit de faptul că în loc să pună întrebări, el era cel întrebat, căuta acum să schimbe această întorsătură neașteptată a lucrurilor.

— Sînt... hm... un gentleman cu avere și în momentul de față locuiesc în Italia cu familia, servitorii și... hm... o suită destul de numeroasă. Fiind pentru scurtă vreme la Londra cu treburi, legate... hm... de veniturile mele și auzind despre această dispariție stranie, am vrut să fac eu însumi direct cunoștință cu împrejurările, deoarece există... hm... în Italia un englez pe care fără îndoială îl voi întîlni la întoarcerea mea, și care este în relații strînse de vizite zilnice cu domnul Blandois. Domnul Henry Gowan. S-ar putea să-l știți după nume.

— N-am auzit în viața mea de el.

Doamna Clennam spuse mai întîi acest lucru, iar domnul Flintwinch repetă spusele sale.

— Din dorința de a face despre acest om o relatare deslușită și cu noimă, rosti domnul Dorrit, îmi dați voie să pun... trei întrebări, să zicem ?

— Treizeci, dacă vreți.

— Îl cunoașteți de mult pe domnul Blandois ?

— Nici de un an. Domnul Flintwinch aici de față ar putea consulta registrele ca să vă spună cînd și de cine anume ne-a fost recomandat de la Paris. Dacă asta, adăugă doamna Clennam, poate să v-ajute la ceva. Nouă nu ne prea ajută la nimic.

— L-ați văzut deseori ?

— Nu. De două ori. O dată la-nceput și...

— De astă dată, sugeră domnul Flintwinch.

— Și de astă dată.

— Vă rog, doamnă, zise domnul Dorrit, care, pe măsură ce-şi recăpăta importanţa, începea să creadă că face parte într-un fel superior din Consiliul Judecătoriei de Pace, vă rog, doamnă, pot întreba, pentru deplina liniştire sufletească a celui de care am onoarea să... hm... să mă ocup, ori să-l protejez, sau, daţi-mi voie să spun... hm... să-l cunosc... da, să-l cunosc... dacă domnul Blandois a venit aici cu afaceri în seara indicată pe acest afiş ?

— Cu ceea ce el numea afaceri, replică doamna Clennam.

— Scuzaţi... hm... ar putea fi comunicată natura acestor afaceri ?

— Nu.

Era, evident, cu neputinţă de trecut bariera unui asemenea răspuns.

— Întrebarea aceasta ni s-a mai pus şi înainte, reluă doamna Clennam, şi răspunsul a fost tot nu. N-avem obiceiul de a face publice în tot oraşul tranzacţiile noastre. De aceea răspundem : Nu.

— Voiam, de exemplu, să spun, n-a luat bani ? mai întrebă domnul Dorrit.

— De la noi n-a luat bani, domnule, şi nici n-a primit bani de aici.

— Presupun că nu vă puteţi explica acest mister ? remarcă domnul Dorrit, plimbîndu-şi privirile de la doamna Clennam la domnul Flintwinch şi de la domnul Flintwinch la doamna Clennam.

— De ce presupuneţi asta ? replică doamna Clennam.

Derutat de întrebarea pusă cu răceală şi dur, domnul Dorrit nu putu oferi nici un motiv pentru care presupunea astfel.

— Îmi explic misterul, domnule, continuă ea, după o tăcere stînjenitoare pentru domnul Dorrit, deoarece sînt convinsă că se află în cine ştie ce călătorie, ori se ascunde pe undeva.

— Ştiţi cumva.... hm... de ce s-ar ascunde ?

— Nu.

Era exact acelaşi „nu" ca mai înainte, care ridica o altă barieră.

— M-aţi întrebat dacă-mi explic eu însămi această dispariţie, îi reaminti sever doamna Clennam, şi nu dacă v-o pot explica dumneavoastră. N-am pretenţia că v-aş putea da explicaţii, domnule, căci, după cum înţeleg, nu-i treaba mea s-o fac, aşa cum nu-i nici treaba dumneavoastră de a cere explicaţii de la mine.

Domnul Dorrit, în loc de răspuns, se înclină ca pentru a-şi cere scuze. Cînd se dădu cîţiva paşi îndărăt, pregătindu-se să spună că nu mai avea nimic de întrebat, nu putu să nu observe privirea ei sumbră aţintită în pămînt, cu un aer de îndîrjită aşteptare ; de asemenea, remarcă aceeaşi expresie răsfrîntă şi asupra domnului Flintwinch, care stătea în picioare la mică distanţă de jilţul doamnei Clennam şi cu ochii tot în pămînt, iar cu mîna dreaptă frecîndu-şi domol bărbia.

În clipa aceea, jupîneasa Affery (desigur femeia cu şorţul) scăpă lumînarea pe care o ţinea în mînă şi strigă :

— Colo ! Oh, Doamne sfinte ! Iote colo, iar ! Ia, Jeremiah ! Acu !

Zgomotul, dacă se auzise cumva, era atît de slab încît femeia trebuie că se obişnuise să stea tot timpul cu urechea la pîndă ; domnului Dorrit însă i se păru că aude ceva aidoma unui foşnet făcut de frunze uscate care cad. Pentru foarte scurt timp spaima femeii se transmise parcă şi celorlalţi trei ; acum ascultau cu toţii.

Domnul Flintwinch se mişcă primul.

— Affery, femeie — spuse el, strecurîndu-se într-acolo cu pumnii strînşi, tremurîndu-i braţele de nerăbdare s-o zgîlţîie — te-a apucat din nou vechea ta trăsneală ! Iarăşi o să umbli prin somn la noapte, femeie, şi o să-ţi faci toate tabieturile tale descreierate. Trebuie să iei ceva. După ce-l conduc pe domnul cînd pleacă, o să-ţi pregătesc o doză straşnică, femeie, să vezi ce doză straşnică îţi dau !

Jupîneasa Affery nu părea deloc să se aştepte s-o găsească straşnică ; dar Jeremiah, fără vreo aluzie la leacul său binefăcător, luă o altă lumînare de pe masa doamnei Clennam şi spuse :

— Aşa, domnule ; să vă luminez calea pînă jos ?

Domnul Dorrit răspunse că-i rămîne îndatorat şi coborî scara. Domnul Flintwinch, fără a pierde o clipă măcar, îl încuie pe dinafară şi fixă lanţul la uşă. Din nou cei doi bărbaţi îi tăiară calea venind din direcţii opuse; apoi se urcă în trăsura care îl aşteptase şi porni la drum.

Pînă să se depărteze, birjarul opri ca să-i comunice că, la cererea celor doi, îşi dăduse numele, numărul şi adresa, precum şi de unde îl luase pe domnul Dorrit, ora la care fusese chemat din punctul de staţionare şi drumul parcurs. Acest incident nu contribui să calmeze agitaţia febrilă a domnului Dorrit, nici cînd se afla în preajma focului şi nici cînd se duse la culcare. Toată noaptea, umblînd prin casa lugubră, îi vedea pe cei doi inşi aşteptînd neliniştiţi, auzea femeia cu şorţul peste faţă cum ţipa că desluşeşte un zgomot şi dădea de trupul dispărutului Blandois, cînd îngropat în pivniţă, cînd acoperit cu cărămizi într-un zid.

Capitolul XVIII

CASTELE ÎN SPANIA

MULTE mai sînt grijile bogăţiei şi ale grandoarei! Satisfacţia domnului Dorrit amintindu-şi că nu fusese necesar să-şi dea identitatea la Clennam şi Comp., ori să facă vreo aluzie la faptul că avea cunoştinţă de o persoană indiscretă cu acest nume se risipi în cursul serii, cînd încă mai era vie, în urma luptei din cugetul lui dacă să treacă ori nu pe la închisoarea Marshalsea la întoarcere şi să arunce o privire spre porţile acelea

vechi. Luă hotărîrea să nu facă acest lucru şi îl uimi pe vizitiu cînd se împotrivi cu înverşunare la propunerea acestuia de a trece Podul Londrei şi de a reveni pe celălalt mal străbătînd Podul Waterloo — traseu care l-ar fi condus foarte aproape de domiciliul lui de odinioară. Cu toate astea, chestiunea stîrnise în sufletul lui un conflict, şi, dintr-un motiv sau altul, ori fără nici un motiv, era întrucîtva abătut. Chiar şi la dineul de a doua zi din casa domnului Merdle nu se simţi deloc în apele sale din cauza asta, încît continuă, la răstimpuri, să întoarcă chestiunea pe toate feţele, într-un chip extrem de nepotrivit cu lumea bună din jurul lui. Îl apucau furiile gîndindu-se ce părere ar fi avut majordomul despre el dacă acest ilustru personaj ar fi putut sonda cu ochiul lui greoi cursul meditaţiilor sale.

Banchetul de adio a fost somptuos, o strălucită încoronare a vizitei lui. Fanny îmbina laolaltă cu tinereţea şi farmecul ei o mare stăpînire de sine, de parcă era măritată de douăzeci de ani. Simţea că putea s-o lase să păşească pe căile distincţiei, el fiind pe deplin liniştit, şi ar fi dorit — fără a se abate de la condescendenţa sa şi fără să uite calităţile modeste ale fetiţei lui preferate — să mai fi avut şi o a doua fiică la fel.

— Draga mea, spuse el la plecare, familia noastră se bizuie pe tine pentru... hm... a-şi menţine rangul. Ştiu că niciodată n-ai s-o dezamăgeşti.

— Nu, papa, zise Fanny, cred că poţi fi sigur de asta. Cele mai bune urări scumpei mele Amy, şi spune-i că am să-i scriu foarte curînd.

— Nu mai ai de transmis ceva... hm... nimănui altcuiva ? întrebă domnul Dorrit, pe un ton insinuant.

— Papa, rosti Fanny, dinaintea căreia apăru îndată imaginea doamnei General, nu, mulţumesc. Eşti foarte bun, papa, dar te rog să mă scuzi. Îţi mulţumesc, papa dragă, dar n-am alt mesaj de transmis, care să-ţi facă plăcere cît de cît.

Îşi luară rămas bun într-un salon lăturalnic, unde numai domnul Sparkler o însoţea pe doamna lui, aşteptînd supus momentul cînd să dea mîna la despărţire. În clipa în care domnul Sparkler fu adus la această au-

dienţă de încheiere, domnul Merdle se strecură şi el înăuntru, fără braţe în mîneci, de parcă ar fi fost frate geamăn cu domnişoara Biffin [1], şi stărui să-l conducă pe domnul Dorrit pe scări în jos. Toate protestele domnului Dorrit fiind zadarnice, el se bucură de onoarea de a fi însoţit pînă la uşa vestibulului de către marele financiar, care (după cum mărturisise domnul Dorrit strîngîndu-i mîna pe scară) de-a dreptul îl copleşise cu fel de fel de atenţii şi servicii în timpul vizitei sale de neuitat. Aşadar se despărţiră. Domnul Dorrit urcă ţanţoş în trăsură, cîtuşi de puţin supărat că, venit să-şi ia bun rămas de la personalul din regiunile inferioare, comisionarul avusese prilej să fie martor la splendoarea acestei plecări.

Aureola acestei splendori mai stăruia ca un nimb asupra domnului Dorrit cînd se opri la hotelul unde locuia. Ajutat să coboare din trăsură de comisionar şi de vreo jumătate de duzină din personalul hotelului, trecea prin vestibul cu o magnifică seninătate, cînd, vai! dădu subit cu ochii de cineva care-l amuţi, pironindu-l locului : John Chivery, în hainele lui cele mai bune, cu pălăria înaltă subsuoară, cu bastonul cu capăt din fildeş stînjenindu-l la mişcări şi un pachet de trabuce în mînă!

— Ei bine, tinere, i se adresă portarul. Dumnealui este domnul. Tînărul a insistat să aştepte, zicînd c-o să vă bucuraţi cînd îl veţi vedea.

Domnul Dorrit îl fulgeră din ochi pe tînăr, îşi drese glasul exclamînd, pe un ton cum nu se poate mai blînd :

— Ah! Tînărul John! Dumneata eşti, cred, tinere John... hm... nu-i aşa ?

— Da, domnule, încuviinţă tînărul.

— Mi-am... hm... închipuit eu că-i tînărul John! rosti domnul Dorrit. Poate să poftească sus, adăugă, adresîndu-se servitorilor în timp ce trecea pe lîngă ei. Da, da, poate să poftească sus. Daţi-i voie să mă urmeze. O să vorbesc sus cu dînsul.

Tînărul John venea în urma lui, zîmbind recunoscător. Ajunseră la apartamentul domnului Dorrit. Servitorii aprinseră lumînările şi apoi se retraseră.

---

[1] *Domnişoara Biffin*, născută în 1784 fără braţe şi picioare, era vestită pentru desenele pe care le executa la bilciuri.

— Şi acum, domnule, strigă domnul Dorrit, repezindu-se la el şi apucîndu-l de guler, cînd rămaseră absolut singuri. Ce-nseamnă toate astea ?

Uimirea şi spaima zugrăvite pe faţa nefericitului John — căci se aşteptase mai curînd ca domnul Dorrit să-l ia în braţe — erau atît de grăitoare, încît domnul Dorrit îşi retrase mîna şi îl fixă doar cu nişte ochi scăpărînd de mînie.

— Cum ai cutezat să faci una ca asta ? se răsti domnul Dorrit. Cum ţi-ai permis să vii aici ? Cum îndrăzneşti să mă insulţi !

— Eu vă insult, domnule !? exclamă tînărul John. Oh !

— Da, domnule ! replică domnul Dorrit. Mă insulţi. Venirea dumitale aici e un afront, o impertinenţă, o obrăznicie ! Dumneata n-ai ce căuta aici. Cine te-a trimis aici ? Ce... hm... ce naiba cauţi aici ?

— Credeam, domnule, spuse tînărul John, cu obrazul cel mai palid şi mai tulburat din cîte s-au întors cîndva spre *domnul* Dorrit în viaţa sa — chiar şi în viaţa de detenţie — credeam, domnule, că n-o să vă împotriviţi, veţi avea bunătatea să primiţi un pachet...

— La naiba, domnule, cu pachetele dumitale ! se răsti domnul Dorrit, în culmea furiei. Eu... hm... nu fumez !

— Îmi cer umil iertare, domnule. Înainte fumaţi.

— Mai spune asta o dată, strigă domnul Dorrit, scos din sărite, şi te iau la goană cu vătraiul !

John Chivery se dădu îndărăt spre uşă.

— Stai, domnule ! exclamă domnul Dorrit. Stai ! Ia loc. Ia loc, ce dracu !

John Chivery se cufundă în jilţul cel mai de lîngă uşă şi domnul Dorrit începu să umble de colo-colo prin încăpere, mai repede la început, apoi mai încet. O dată se duse la fereastră şi rămase acolo în picioare, cu fruntea lipită de geam, apoi se întoarse brusc şi îl întrebă :

— Pentru ce altceva ai mai venit, domnule ?

— Pentru nimic altceva, domnule. Oh, Doamne sfinte ! Voiam doar atît să vă spun, domnule, că vă sim-

ţiţi bine, sper, şi să vă-ntreb numai dacă domnişoara Amy e bine.

— Ce te priveşte asta pe dumneata, domnule ? replică domnul Dorrit.

— Ce-i drept, asta nu mă priveşte pe mine. Departe de mine gîndul de a trece vreodată cu vederea distanţa care ne separă, vă asigur. Ştiu, domnule, că mi-am permis cam mult, dar o clipă nu mi-aş fi închipuit că-mi veţi lua asta în nume de rău. Pe cuvîntul meu de onoare, domnule, zise tînărul John emoţionat. Sînt prea mîndru, în felul meu umil, fiţi sigur, să mai fi venit, dacă aş fi crezut aşa ceva.

Domnului Dorrit îi era ruşine. Se duse din nou la fereastră şi se sprijini un timp cu fruntea de geam. Cînd reveni, avea batista în mînă şi se ştergea la ochi cu ea ; părea un om obosit, care suferă.

— Tinere John, îmi pare foarte rău că m-am răstit la dumneata, dar... hm... există amintiri care nu-mi fac plăcere, şi... hm... ar fi fost mai bine dacă nu veneai.

— Îmi dau seama acum, domnule, rosti John Chivery ; dar n-am ştiut pînă în clipa asta şi Cerul mi-e martor, domnule, că n-am vrut să vă fac nici un rău.

— Nu, nu, spuse domnul Dorrit, sînt... hm... convins de asta. Dă-mi mîna, tinere John, dă-mi voie să-ţi strîng mîna.

Tînărul John îi întinse mîna ; dar domnul Dorrit îl rănise pînă în adîncul inimii, şi orice ar fi făcut, nu mai putea să-i schimbe paloarea de pe chip şi nici expresia de nedumerire din ochi.

— Aşa, zise domnul Dorrit, strîngîndu-i încet mîna. Ia loc din nou, tinere John.

— Mulţumesc, domnule... prefer să stau în picioare.

În schimb, domnul Dorrit se aşeză. După ce îşi ţinu îndurerat capul între mîini cîteva clipe, se întoarse către oaspetele său şi spuse, silindu-se să ia un aer degajat :

— Şi tatăl dumitale ce mai face, tinere John ? Cum se... hm... cum se mai simt cu toţii, tinere John ?

— Mulţumesc, domnule. Sînt cu toţii destul de bine, domnule. În orice caz nu prea au de ce se plînge.

— Hm. Dumneata faci... hm... mai departe comerț ca altădată, după cum văd, John ? întrebă domnul Dorrit, aruncînd o privire către pachetul jignitor pe care îl anatemizase.

— În parte numai, domnule. Fac și... (John șovăi puțin) treaba tatei.

— Aa, într-adevăr ! exclamă domnul Dorrit. Te ocupi și... hm... ești și... hm...

— Temnicer, domnule ? Da, domnule.

— Mult de lucru, John ?

— Da, domnule ; avem destulă bătaie de cap în prezent. Nu știu cum se face, dar în general *avem* destulă bătaie de cap.

— În epoca asta, tinere John ?

— Mai tot timpul anului, domnule. Nu știu dacă pentru noi există vreo deosebire între o epocă sau alta. Vă urez noapte bună, domnule.

— Stai o clipă, John... hm... stai o clipă. Hm. Lasă-mi țigările de foi, John, te rog... hm...

— Desigur, domnule, răspunse John, și le puse pe masă, cu o mînă tremurîndă.

— Stai o clipă, tinere John ; mai stai o clipă. Aș fi fericit... hm... să pot trimite, printr-un mesager atît de sigur... o mică atenție, care să le fie împărțită... hm... *lor*... după necesități. Ai avea ceva împotrivă să faci acest lucru, John ?

— Nu, cîtuși de puțin, domnule. Mulți dintre ei au mare nevoie, sînt sigur.

— Îți mulțumesc, John. Am... hm... am să scriu, John.

Îi tremura mîna, așa că-i trebui mult timp pînă să scrie, și mîzgăli ceva pînă la urmă. Era un cec de o sută lire sterline. Împături hîrtia, i-o puse în mîna tînărului John, pe care o strînse într-a sa.

— Sper că ai să... hm... uiți... hm... ce s-a întîmplat, John ?

— Nu mai pomeniți nici un cuvînt despre asta, domnule, în ce mă privește. Eu nu port pică nimănui, în nici un caz, vă asigur.

Dar cît timp rămase John acolo, nimic nu mai putu reda chipului său culoarea și expresia firească și nici să-l facă pe John să se poarte ca de obicei.

— Şi apoi, John, reluă domnul Dorrit, strîngîndu-i mîna pentru ultima oară şi dîndu-i drumul, sîntem de acord... hm... sper, că am stat de vorbă confidenţial, şi că o să te abţii, plecînd de aici, de a spune cuiva... hm... ceva care să dea de înţeles, că... hm... odinioară eu...

— Oh ! Vă asigur, domnule, replică John Chivery, în felul meu umil, domnule, că sînt prea mîndru şi sînt un om de onoare, domnule, ca să fac una ca asta.

Domnul Dorrit nu era nici prea mîndru şi nici un om prea de onoare ca să asculte la uşă, spre a se asigura că John într-adevăr avea să plece numaidecît, fără a mai întîrzia să stea de vorbă cu cine ştie cine. Nu mai încăpea nici o îndoială că John ieşi întins pe uşa de la intrare şi porni pe stradă în pas iute. După ce rămase singur vreun ceas, domnul Dorrit îl sună pe comisionar, care-l găsi instalat în jilţul său de pe covorul din faţa căminului, cu spatele la uşă.

— Poţi lua, dacă vrei, pachetul ăsta de ţigări de foi şi să le fumezi în timpul călătoriei, spuse domnul Dorrit, făcînd un gest nepăsător din mînă. Hm... mi-a fost adus... hm... ca un mic dar de către... hm... fiul unui arendaş de-al meu de odinioară.

Soarele de a doua zi văzu echipajul domnului Dorrit pe drumul spre Dover, unde fiecare călăreţ înaintaş cu tunică roşie slujea drept firmă la cîte un han neîndurător, statornicit pentru a-i jefui fără pic de milă pe călători. Singura îndeletnicire a acestei tagme umane, de la Londra la Dover, fiind furtul, domnul Dorrit a fost atras într-o cursă la Dartford, prădat la Gravesend, devalizat la Rochester, jecmănit la Sittingbourne şi jefuit la Canterbury. Fiind, totuşi, treaba comisionarului de a-l libera din mîinile bandiţilor, comisionarul îl răscumpăra la fiecare staţie ; astfel, tunicile roşii continuau să înveselească priveliştea primăvăratică, săltînd şi coborînd cadenţat, între domnul Dorrit, tolănit în colţişorul său tihnit şi următoarea colină de calcar de pe şoseaua prăfoasă.

După încă o zi, soarele îl descoperi la Calais. Şi deoarece Canalul Mînecii îl despărţea acum de John Chivery, începu să se simtă în siguranţă şi să i se pară că aerul de pe continent era mai uşor de respirat decît cel din Anglia.

Şi acum, iarăşi pe şoselele anevoioase franţuzeşti, în drum spre Paris. Fiindcă îşi recăpătase echilibrul pe de-a-ntregul, domnul Dorrit, din colţul său tihnit, călătorind mai departe, se puse pe clădit castele în Spania. Era evident că avea în minte un castel uriaş. Cît era ziua de lungă dura turnuri, năruia turnuri, adăuga o aripă ici, un parapet colo, verifica zidurile, întărea meterezele, împodobea interioarele, ce mai, făcea în toate privinţele un castel superb. Chipul lui preocupat exprima atît de limpede ceea ce-l muncea, încît toţi cerşetorii infirmi de prin staţiile de diligenţe, în afară de orbi, care întindeau micuţa lor cutie tocită de tablă, înăuntru, pe fereastra trăsurii, spre a primi pomană în numele Cerului, pomană în numele Maicăi Precista, pomană în numele tuturor sfinţilor, ştiau ce-i aştepta deopotrivă de bine, aşa cum compatriotul lor Le Brun [1] ar fi putut şti, dacă îşi alegea acest călător englez drept subiect pentru un tratat special de fizionomie.

Ajuns la Paris şi rămînînd acolo trei zile, domnul Dorrit hoinări mult pe străzi de unul singur, uitîndu-se la vitrinele magazinelor şi mai cu seamă la cele de bijuterii. Pînă la urmă, intră la cel mai faimos bijutier şi spuse că voia să cumpere un mic dar pentru o doamnă.

Se adresase unei femei micuţe şi fermecătoare — plină de vioiciune şi îmbrăcată cu un perfect gust — care ieşi să-l servească de după un paravan de catifea verde, unde tocmai făcea ordine în nişte cochete carnete de conturi, despre care cu greu s-ar fi putut crede că erau destinate să înregistreze altceva mai comercial decît sărutări, pe un cochet birouaş sclipitor ca o bomboană.

Şi ce fel de bijuterie ar dori monsieur ? întrebă micuţa femeie. Un dar pentru a fi oferit iubitei ?

Domnul Dorrit zîmbi şi spuse : Eh ! Ei bine ! Poate. Cine ştie ? Totul era posibil. Pentru sexul frumos. N-ar vrea să-i arate cîteva ?

Cu cea mai mare plăcere, răspunse micuţa femeie. Se simţea măgulită şi încîntată să-i prezinte mai multe. Dar, pardon ! Dacă ar fi atît de bun să observe, de la început,

[1] *Charles Le Brun* (1619—1690), pictor istoric vestit şi autorul unei cunoscute lucrări asupra expresiei şi emoţiilor.

că cele de aici erau cadouri pentru prietena iubită, iar cele de dincolo cadouri de nuntă. De pildă, aceşti cercei minunaţi şi colierul acesta superb merg împreună şi erau ceea ce se cheamă un cadou destinat iubitei. Broşele şi inelele acelea, de o frumuseţe atît de graţioasă, divină, erau ceea ce se cheamă, cu permisiunea domniei-sale, cadouri de nuntă.

N-ar fi poate o idee bună, sugeră domnul Dorrit, zîmbind, să le cumpere pe amîndouă, şi să ofere mai întîi cadoul pentru prietena iubită, sfîrşind prin a-l dărui pe cel de nuntă ?

Ah ! Cerule ! exclamă micuţa femeie, apropiind unele de altele virful degetelor de la mînuţele ei, ăsta ar fi într-adevăr un act de mărinimie, un gest galant, pe drept cuvînt ! Şi, fără îndoială că doamnei, astfel copleşită de daruri, i se vor părea irezistibile.

Domnul Dorrit nu prea era sigur de asta, dar micuţa femeie, plină de vioiciune, părea a fi absolut convinsă, după cum spunea. Aşa că domnul Dorrit cumpără cîte un cadou din fiecare soi şi le plăti cu bani frumoşi. Cînd se întoarse apoi agale la hotel, ţinea capul sus : era clar că acum castelul său atinsese o înălţime mult mai semeaţă decît cele două turle pătrate ale catedralei Notre-Dame.

Clădind mai departe din răsputeri, dar păstrînd planurile castelului său numai şi numai pentru desfătarea propriilor ochi, domnul Dorrit luă diligenţa spre Marsilia. Construind şi iar construind, harnic, fără răgaz, din zori şi pînă-n noapte ; adormind şi lăsînd în urmă blocuri uriaşe de materiale suspendate în aer, din nou trezindu-se şi reluînd munca pentru a le rîndui la locul lor. În acest timp, comisionarul, aşezat pe scaunul din spate şi fumînd trabucele excelente ale tînărului John, lăsa îndărăt o dîră subţire şi uşoară de fum — clădind poate şi *el* un castel sau două cu cîteva băncuţe răzleţite din banii domnului Dorrit.

Nici unul din oraşele fortificate pe unde trecuseră de-a lungul întregii lor călătorii, nici una din turlele catedralelor pe care le văzuseră nu erau atît de trainice şi nici atît de înalte precum castelul domnului Dorrit. Nici

apele Saônei, nici cele ale Rhônului nu se puteau întrece cu repeziciunea construirii acestui edificiu fără pereche ; fundul Mediteranei nu era mai adînc decît temeliile sale ; priveliştile îndepărtate dezvăluite prin Cornice, dealurile şi golful Genovei Superba nu erau mai frumoase. Domnul Dorrit şi castelul său fără de seamăn debarcară lîngă căsuţele de un alb murdar din Civitavecchia, cu banditii săi şi mai murdari, apoi, de acolo, se lăsară hurducati ca vai de lume pînă la Roma, prin gunoaiele care musteau pe drum.

Capitolul XIX

CASTELUL DIN SPANIA LUAT CU ASALT

SOARELE coborîse la asfinţit de mai bine de patru ore şi era prea tîrziu pentru majoritatea călătorilor de a se mai afla în afara zidurilor Romei, cînd trăsura domnu-Dorrit parcurgea ultima etapă obositoare, uruind peste solitara Campagna. Ciobanii trăind departe de civilizaţie şi ţăranii aprigi la înfăţişare, care animau drumul pe lumină, acum se culcaseră odată cu soarele şi lăsaseră pustii aceste meleaguri sălbatice. La unele coturi ale şoselei, un licăr palid la orizont, ca o aburire a acestui pămînt, presărat cu ruine, arăta că oraşul era încă departe ; dar această sărmană mîngîiere o aveai rareori şi de scurtă durată. Trăsura se cufundă iarăşi într-o văgăună a acestui ocean secat al beznei, şi multă vreme nu se mai văzu nimic altceva decît talazurile-i încremenite şi cerul sumbru.

Domnului Dorrit, deşi foarte prins de construirea castelului său, nu prea-i era la îndemînă prin aceste locuri neumblate. Se arăta mult mai curios la orice hurducătură a vehiculului şi la fiecare strigăt al surugiilor, decît fusese de la plecarea din Londra. Valetul de pe capră tremura din toate mădularele. Pe comisionar, aflat pe locul din spate al trăsurii, îl treceau toţi fiorii. De fiecare dată cînd domnul Dorrit cobora geamul şi se uita îndărăt la el (şi asta se întîmpla deseori) îl vedea fumîndu-l de zor pe John Chivery, ce-i drept, dar, de asemenea, mai totdeauna, îl găsea în picioare şi privind în jur, ca un om stăpînit de temeri, care stătea la pîndă. Apoi, domnul Dorrit trăgea iarăşi geamul în sus şi îşi spunea că surugiii aceia arătau ca nişte tîlhari şi că făcea mai bine dacă înnopta la Civitavecchia şi pornea mai departe a doua zi în zori. Între timp, continua totuşi să trudească la castelul său.

Şi acum, frînturi de împrejmuiri în ruine, găuri de ferestre căscate în ziduri dărăpănate, case pustii, puţuri de unde apa se scurgea afară, cisterne sparte, chiparoşi fantomatici, petece cu viţă-de-vie învolburată, şi transformarea şoselei într-o potecă lungă, neregulată, prost întreţinută, unde totul se năruia, de la înjghebările urîcioase, pînă la drumul desfundat — acestea toate erau un semn că se apropiau de Roma.

Deodată, o smucitură şi oprirea trăsurii îi dădu domnului Dorrit de înţeles că sosise vremea bandiţilor şi că-l vor azvîrli într-un şanţ, ca să-l jefuiască ; dar, lăsînd din nou geamul şi privind afară, nu se văzu asaltat decît de un cortegiu funebru, care înainta psalmodiind mecanic, dezvăluind în licărul nedesluşit veşminte soioase, făclii palide, cădelniţe pendulînd în aer şi o cruce mare, în urma căreia venea un preot. Era un preot hîd la lumina făcliei, cu o înfăţişare ursuză şi fruntea teşită ; cînd privirea sa o întîlni pe cea a domnului Dorrit care se uita, cu capul descoperit, afară din trăsură, buzele acestuia, continuînd psalmodierea, păreau că proferă cuvinte de ameninţare la adresa importantului călător, iar gestul făcut din mînă, care nu era altceva decît un răspuns la salutul călătorului, parcă ar fi continuat ameninţarea.

Astfel cugeta domnul Dorrit, cu închipuirea tulburată de oboseala călătoriei și a construirii castelului, cînd preotul trecea pe dinaintea lui, iar cortegiul, cu mort cu tot, se tîra mai departe. Domnul Dorrit și alaiul său continuau drumul către o destinație cu totul diferită ; curînd, cu încărcătura de obiecte de lux din cele două mari capitale europene — spre deosebire de goți, care făceau cu ele calea întoarsă — băteau la porțile Romei.

Domnul Dorrit nu mai era așteptat de ai săi în noaptea aceea. Mai întîi îl așteptaseră, dar pînă la urmă s-au gîndit că avea să vină a doua zi, pentru că se îndoiau că va călători la ore așa tîrzii prin coclaurile acelea. Astfel, cînd echipajul se opri la ușa locuinței sale, doar portarul îi ieși în întîmpinare. Domnișoara Dorrit era cumva plecată ? întrebă el. Nu. Era acasă. Bun, le spuse domnul Dorrit servitorilor care se adunaseră cu toții ; să rămînă unde se aflau ; să dea o mînă de ajutor la descărcatul trăsurii ; are s-o caute singur pe domnișoara Dorrit.

Urcă deci scara spațioasă, agale, obosit, și aruncă o privire prin diferite odăi goale, pînă cînd văzu o lumină venind dintr-o încăpere micuță. Era un colțișor cu perdele, ca un cort, între alte două camere ; părea tihnit și viu colorat, pe măsură ce se apropia, trecînd pe coridorul cufundat în întuneric.

În loc de ușă, odăița avea o draperie ; cînd se opri acolo, privind fără a fi văzut, simți o strîngere de inimă. Desigur, nu din invidie ! De ce ar fi fost invidios ? Înăuntru nu se afla decît fiică-sa și fratele lui, cu jilțul dus aproape de cămin, bucurîndu-se de căldura unui foc de lemne ; fata stătea așezată la o măsuță și lucra o broderie. Dacă se făcea abstracție de decor, scena semăna destul de mult cu cea de odinioară, fratele lui fiind îndeajuns de aidoma lui, pentru a-i juca rolul, vremelnic, în compoziție. Astfel petrecuse el multe seri odinioară ; așezat dinaintea unui foc de cărbuni, cu fiică-sa alături, devotată lui. Nu vedea nici un motiv care să-i stîrnească invidia pentru sărăcia cruntă de altădată. Și atunci, de unde venea această strîngere de inimă ?

— Știi, unchiule, cred că ai întinerit.

Unchiul ei clătină din cap și spuse :

— De cînd, draga mea, de cînd ?

— Cred, replică Mica Dorrit, lucrînd de zor, de cîteva săptămîni încoace întinereşti. Ai devenit vesel, unchiule, atît de atent şi de interesat faţă de tot.

— Draga mea copilă... numai datorită ţie.

— Datorită mie, unchiule ?

— Da, da. Mi-ai făcut un bine imens. Totdeauna ai fost atît de grijulie, de afectuoasă cu mine, şi atît de delicată, căutînd să-ţi ascunzi atenţiile faţă de mine, încît... ei da, da, da ! N-am să uit niciodată, scumpa mea, niciodată.

— Dar toate astea nu-s decît în închipuirea dumitale, mai vie acum, zise Mica Dorrit, veselă.

— Bine, bine, bine ! murmură bătrînul. Slavă Domnului !

Fata se opri o clipă din lucru ca să se uite la el, şi această privire reînvia strîngerea de inimă din pieptul tatălui său ; în sărmanul lui piept slab, atît de plin de contradicţii, de şovăieli, de inconsecvenţă, de toate mărunţele mizerii iritante ale acestei vieţi de ignoranţă — neguri pe care numai nişte zori fără de noapte le poate risipi.

— Vezi tu, scumpa mea, reluă bătrînul, cu tine m-am simţit mai nestînjenit de cînd am rămas singuri. Spun singuri, fiindcă n-o pun la socoteală pe doamna General ; puţin îmi pasă de ea, şi n-are cu mine nici în clin, nici în mînecă. Dar ştiu că Fanny nu prea avea răbdare cu mine. Şi nu mă mir, nici nu mă plîng, căci îmi dau seama că stau în calea tuturor, deşi mă strădui să fiu cît mai la o parte. Ştiu că nu-s deloc amuzant în societate. Fratele meu, William, rosti bătrînul cu admiraţie, este potrivit pentru nişte capete încoronate ; dar cu unchiul tău nu e la fel, draga mea. Frederick Dorrit nu-i face nici o cinste lui William Dorrit, şi el ştie asta destul de bine. Ah ! dar uite-l pe tatăl tău, Amy ! Dragul meu William, bine-ai venit înapoi ! Iubitul meu frate, mă bucur că te revăd !

(Întorcînd capul în timp ce vorbea, dăduse cu ochii de el, stînd în uşă.)

Mica Dorrit, cu o exclamaţie de bucurie, îşi petrecu braţele pe după gîtul tatălui ei şi îl sărută de mai multe

ori. Domnul Dorrit părea că stă ca pe jăratec şi parcă era prost dispus.

— Sînt bucuros că te-am regăsit, Amy, zise el. Hm, sînt într-adevăr bucuros... hm... că găsesc pe cineva care să mă întîmpine, în sfîrşit. Mi se pare... hm... că nu prea am fost aşteptat, de aceea, pe onoarea mea... hm... s-ar cuveni să-mi cer scuze pentru că... hm... mi-am îngăduit să mă reîntorc, în orice caz.

— Se făcuse aşa de tîrziu, dragul meu William, zise fratele său, încît am renunţat să te mai aşteptăm în seara asta.

— Sînt mai puternic decît tine, dragă Frederick, replică, pe un ton care era o îmbinare de sentimente frăţeşti dar şi severitate, şi sper că pot călători fără nici un neajuns... hm... la orice oră consider.

— Desigur, desigur, încuviinţă celălalt, cu impresia că-şi ofensase fratele. Desigur, William.

— Mulţumesc, Amy, reluă domnul Dorrit, cînd ea îl ajută să-şi lepede pelerina. Mă descurc şi singur. Nu te mai osteni, Amy. Aş putea căpăta o bucată de pîine şi un pahar de vin, ori... hm... asta ar însemna prea multă bătaie de cap ?

— Dragă tată, ţi se va servi cina în cîteva minute.

— Mulţumesc, scumpa mea, rosti domnul Dorrit, pe un ton rece, plin de dojană ; mi-e teamă că... hm... fac prea mult deranj... Hm. Doamna General se simte bine ?

— Doamna General se plîngea că o doare capul şi că e obosită, aşa că, atunci cînd am renunţat de a te mai aştepta, ea s-a dus să se culce, dragă tată.

Poate domnul Dorrit gîndea că doamna General procedase bine, copleşită de dezamăgirea de a nu-l vedea venind. În orice caz, trăsăturile i se destinseră şi spuse cu o evidentă satisfacţie :

— Îmi pare extrem de rău că doamna General nu se simte bine.

Tot timpul acestui scurt dialog, fiica lui nu încetase de a-l urmări din priviri, mai atentă ca de obicei. Părea că-l găseşte schimbat sau îmbătrînit, şi domnul Dorrit simţi asta şi se supără, căci spuse şi mai morocănos, după ce îşi lepădă pelerina de drum şi se apropie de foc :

— Amy, ce te tot uiți ? Ce ai văzut la mine care te face... hm... să-ți concentrezi toată atenția asupra mea în... hm... felul ăsta atît de ciudat ?

— Nu mi-am dat seama, tată ; te rog să mă ierți ! Mă bucur că te am din nou în fața ochilor ; asta-i tot.

— Nu spune asta-i tot, pentru că... hm... asta nu-i tot. Tu... hm... tu crezi, stărui domnul Dorrit, subliniind cuvintele pe un ton de acuzare, că eu nu arăt bine.

— Mă gîndeam că pari puțin obosit, tată dragă.

— Atunci greșești, se împotrivi domnul Dorrit. Hm. *Nu* sînt obosit. Hm. Mă simt mult mai vioi decît cînd am plecat.

Avea poftă de ceartă, așa încît ea nu mai spuse nimic să se justifice, ci rămase cuminte lîngă el, strîngîndu-l de braț. Stînd astfel, între fratele și fiica sa, ațipi mai puțin de un minut și se trezi tresărind.

— Frederick, spuse, întorcîndu-se către fratele său, te sfătuiesc să te duci numaidecît la culcare.

— Nu, William. Aștept pînă termini cina.

— Frederick, replică el, te rog să te duci la culcare. Eu... hm... insist în mod special să te duci la culcare. Trebuia să fi fost demult în pat. Ești foarte slăbit.

— Ha ! exclamă bătrînul, care nu voia altceva decît să-i facă pe plac. Bine, bine, bine ! Cred că sînt slăbit.

— Dragul meu Frederick, replică domnul Dorrit, pe un ton de surprinzătoare superioritate față de puterile în declin ale fratelui său, nu mai încape îndoială că ești slăbit. Îmi este penibil să te văd atît de dărîmat. Hm. Asta mă-ntristează. Hm. Văd că n-arăți deloc bine. Nu poți ține pasul cu astfel de viață. Ar trebui să ai mai multă grijă, ar trebui să ai foarte mare grijă.

— Să mă duc la culcare ? întrebă Frederick.

— Dragă Frederick, stărui domnul Dorrit, du-te, te implor ! Noapte bună, frate. Sper să fii mai zdravăn mîine ; nu-mi place cîtuși de puțin cum arăți. Noapte bună, băiete dragă !

După ce scăpă de fratele lui în acest chip amabil, din nou ațipi fără ca bătrînul să fi apucat să iasă bine din odaie ; și s-ar fi prăvălit cu capul în butucii de lemn, dacă nu-l ținea vîrtos fiică-sa.

— Unchiu-tu o ia rău de tot razna, Amy, spuse cînd se trezi. Vorbește tot mai fără... hm... tot mai fără noimă, și conversația e din ce în ce mai... hm... întretăiată ca... hm... ca niciodată. A fost cumva bolnav de cînd am plecat eu ?

— Nu, tată.

— Nu... hm... găsești că s-a schimbat mult, Amy ?

— N-am băgat de seamă, tată dragă.

— De-a dreptul dărîmat, rosti domnul Dorrit. De-a dreptul dărîmat. Sărmanul meu Frederick, atît de afectuos și de debil ! Hm. Chiar ținînd seama de cum arăta înainte, este... hm... jalnic de dărîmat !

Cina, adusă acolo și servită pe măsuța unde o văzuse pe fiica lui lucrînd, îi mai distrase atenția. Se așeză lîngă el ca odinioară, pentru prima dată de cînd se isprăvise cu acele zile. Erau singuri și ea îl servi cu carne și-i turnă să bea, ca pe vremuri, în închisoare. Asta se întîmpla acum pentru prima oară de cînd se îmbogățiseră. Se temea să se uite la el prea stăruitor, ca să nu-l irite, dar în timpul mesei observase că, în două rînduri, deodată se uita la ea și apoi în jur, de parcă asociația de idei era atît de puternică, încît avea nevoie de asigurările văzului spre a se convinge că nu se afla în vechea odaie de închisoare. De amîndouă dățile dusese mîna la cap ca și cum și-ar fi căutat vechea tichie neagră, deși fusese dată în silă cuiva, la Marshalsea, unde nu încetase pînă în acel ceas de a rătăci prin curte, pe capul succesorului său.

Mîncă foarte puțin, dar rămase îndelung la masă, revenind deseori la starea sănătății în declin a fratelui său. Deși își exprima cea mai profundă milă pentru acest om, vorbea despre el cu oarecare amărăciune. Spunea că bietul Frederick... hm... bătea cîmpii. Asta era expresia potrivită : bătea cîmpii. Bietul băiat ! Ce tristețe, cînd se gîndea cîtă plictiseală trebuie să fi îndurat Amy în prezența lui — toate aiurelile și bîiguiala lui — noroc de doamna General, care-i mai aducea o mîngîiere. Repetă cu aceeași satisfacție ca mai înainte cît de dezolat era aflînd despre indispoziția... hm... acestei femei superioare.

Chiar dacă nu avea și alte motive de a-și fi amintit despre întîmplările din noaptea aceea, Mica Dorrit, în

afecțiunea ei atentă, își aducea aminte și cel mai neînsemnat cuvînt, și cel mai mărunt gest schițat de tatăl ei. Niciodată n-o să uite că atunci cînd el privea în juru-i, sub puternica înrîurire a vechilor asociații de idei, se străduia să și le înlăture din minte, și poate și din cugetul fiicei lui, insistînd îndată asupra marilor bogății și a lumii bune ce-l înconjurase în timpul călătoriei, dar și asupra poziției înalte pe care el și familia lui trebuiau s-o mențină. Își va aduce negreșit aminte că existau două strădanii paralele, prezente în orice cuvînt și în orice atitudine de-a lui : una tinzînd să-i arate cît de lesne îi fusese să se lipsească de ea și cît de puțin depindea de ea ; cealaltă, în care parcă se plîngea de ea, cu toane și aproape nedeslușit, ca și cum l-ar fi neglijat în timpul absenței lui.

Descriindu-i luxul din casa domnului Merdle și mulțimea admiratorilor care s-au prosternat dinaintea lui, domnul Dorrit trebui, în mod firesc, să vorbească și despre doamna Merdle. Într-adevăr, în mod firesc, deși era o nemaipomenită lipsă de legătură cu majoritatea observațiilor sale, trecu brusc la ea, și o întrebă cum se mai simte.

— O duce foarte bine. Pleacă săptămîna viitoare.

— La Londra ? întrebă domnul Dorrit.

— După o întrerupere de cîteva săptămîni pe parcurs.

— Va fi o mare pierdere pentru noi aici, zise domnul Dorrit. Dar un mare... hm... avantaj acasă. Pentru Fanny și pentru... hm... hm... restul... hm... lumii bune...

Mica Dorrit se gîndi la rivalitatea care va începe și încuviință fără prea multă tragere de inimă.

— Doamna Merdle va da o mare recepție de adio, tată dragă, și înainte de asta un dineu. Și-a exprimat teama că nu te vei întoarce la timp. Ne-a invitat pe amîndoi, pe dumneata și pe mine, la dineu.

— Foarte... hm... amabil din partea sa. Cînd va avea loc ?

— Poimîine.

— Scrie-i mîine și spune-i că m-am întors, și că voi veni... hm... încîntat.

— Pot să te conduc pînă sus, în camera dumitale, tată dragă ?

— Nu ! răspunse el, privind supărat în jur, căci se pregătea să plece, uitînd parcă să-i ureze noapte bună. Nu se poate, Amy. N-am nevoie de ajutor. Eu sînt tatăl tău, nu unchiu-tău infirm ! Se întrerupse la fel de brusc precum dăduse şi răspunsul : Nu m-ai sărutat, Amy. Noapte bună, draga mea ! Trebuie să te măritäm... hm... trebuie să te măritäm şi pe *tine,* acum.

Spunînd aceasta plecă, mai încet şi mai obosit ; urcă scara spre odaia lui. şi, aproape de cum ajunse acolo, îşi şi expedie valetul. Prima lui grijă apoi a fost să umble la bagajele cu cumpărături de la Paris şi după ce deschise cutiile şi le examină cu luare-aminte, le puse deoparte, sub lacăt şi cheie. Pe urmă, tot moţăind şi continuînd construcţia castelului, se cufundă atît de îndelung în visare, că mijeau zorile la geana dinspre răsărit a dezolantei Campagna cînd se furişă în pat.

Doamna General îi transmise complimente a doua zi, devreme ; spera că se odihnise bine după o călătorie atît de obositoare. El îi transmise la rîndu-i complimente, informînd-o că se odihnise într-adevăr foarte bine, şi că se simţea excelent. Nu coborî totuşi din odaie decît după-amiaza tîrziu ; şi, deşi îmbrăcase un costum splendid ca să facă o plimbare cu trăsura împreună cu doamna General şi fiica lui, nu părea deloc la înălţimea descrierii pe care şi-o făcuse despre sine.

Deoarece în ziua aceea nu invitaseră pe nimeni, cei patru membri ai familiei luară masa singuri. El o conduse grozav de ceremonios pe doamna General pînă la scaunul din dreapta lui ; Mica Dorrit, venind în urma lor cu unchiul, observă bineînţeles că tatăl ei făcuse iarăşi cheltuieli pe îmbrăcăminte şi că purtarea sa faţă de doamna General avea ceva absolut deosebit. Lustrul perfect de pe suprafaţa acestei doamne desăvîrşite făcea cu neputinţă ca un atom din spoiala ei aristocratică să-i fie clintit din loc ; Micuţei Dorrit însă i se păru că deslueşte un strop de triumf la coada ochiului ei îngheţat.

Indiferent de ceea ce s-ar putea numi în aceste pagini tonul de prune şi prisme, la ospăţul familiei, dar tocmai

cînd era în toi, domnul Dorrit adormi în cîteva rînduri. Crizele lui de moţăială erau deopotrivă de neaşteptate ca şi în ajun şi la fel de scurte şi de profunde. Cînd aţipise pentru prima oară, doamna General se arătase aproape uluită ; de fiecare dată cînd simptomele îi reveneau, ea se apuca să-şi depene mătăniile mondene — papa, poame, păsări, prune şi prisme — şi ca să repete acest leac infailibil cît mai lent, părea să-şi isprăvească rozarul cam în clipa cînd domnul Dorrit tresărea din somn.

Din nou făcu îndurerat observaţia că fratele lui, Frederick, avea deseori tendinţa să moţăie — ceea ce era pură închipuire a minţii lui — iar după masă, cînd Frederick se retrăsese, ceru scuze doamnei General, în particular, pentru purtarea sărmanului său frate.

— Cel mai demn de respect şi mai afectuos dintre fraţi, spuse el, dar... hm... absolut dărîmat. În declin rapid, din nefericire.

— Domnul Frederick, domnule, îi ţinu isonul doamna General, este mai totdeauna absent şi extrem de şubrezit, dar să sperăm că nu-i e chiar atît de rău.

Domnul Dorrit nu voia să-l lase aşa, cu una, cu două.

— E într-un declin rapid, doamnă. O epavă. O ruină. Se topeşte văzînd cu ochii. Hm. Bunul Frederick !

— Sper că aţi lăsat-o pe doamna Sparkler fericită şi sănătoasă, zise doamna General, după ce scoase un oftat rece pentru Frederick.

— Înconjurată, răspunse domnul Dorrit, de tot ce... hm... poate încînta gustul şi... hm... înălţa spiritul. Fericită, draga mea doamnă, alături de... hm... bărbatul ei.

Doamna General păru întrucîtva neliniştită, dînd impresia că înlătură cuvîntul cu un gest delicat al mîinii înmănuşate, ca şi cum cine ştie unde putea duce.

— Fanny, continuă domnul Dorrit, Fanny, doamnă General, are calităţi deosebite. Hm. Ambiţie... hm... voinţă, e conştientă de... hm... poziţia sa, şi-i hotărîtă să şi-o menţină... hm... are graţie, o noblеţe nativă şi e frumoasă.

— Fără îndoială, încuviinţă doamna General, ceva mai ţeapănă ca de obicei.

— Pe lîngă toate aceste calităţi, doamnă, zise domnul Dorrit, Fanny are... hm... un singur cusur care m-a stîn-

jenit şi... hm... trebuie să adaug, m-a supărat ; dar care, sper, a dispărut pînă acum şi nu-i mai poate face vreun rău nici ei şi nici, fără îndoială... hm... altora.

— Oare la ce poate face domnul Dorrit aluzie ? replică doamna General, cu mănuşile oarecum în neastîmpăr. Nu prea văd...

— Nu spuneţi asta, scumpă doamnă, o întrerupse domnul Dorrit.

Vocea doamnei General se stinse rostind cuvintele : „...la ce vă gîndiţi".

După care domnul Dorrit aţipi preţ de vreun minut şi apoi sări ca ars.

— Mă refer, doamnă General, la acest... hm... spirit de contradicţie, ori... hm... mai bine zis... hm... la gelozia din sufletul lui Fanny, îndreptată uneori împotriva... hm... sentimentului pe care-l nutresc... împotriva pretenţiilor mele... hm... asupra doamnei cu care am onoarea să stau acum de vorbă.

— Domnul Dorrit, replică doamna General, se poartă totdeauna prea îndatoritor, mă copleşeşte totdeauna cu laudele. Dacă au existat cumva momente cînd mi-am putut închipui că domnişoara Dorrit priveşte într-adevăr cu ochi răi părerea favorabilă pe care domnul Dorrit o are despre serviciile mele, acea părere prea aleasă este pentru mine o consolare şi o răsplată.

— Părerea despre serviciile dumneavoastră, doamnă ? spuse domnul Dorrit.

— Despre serviciile mele, repetă doamna General, pe un ton de elegantă convingere.

— Numai despre serviciile dumneavoastră, scumpă doamnă ? mai întrebă domnul Dorrit.

— Presupun, replică doamna General, pe acelaşi ton convingător, că numai despre serviciile mele. Despre ce altceva, adăugă doamna General cu un mic gest iscoditor din mănuşi, ar putea fi vorba...

— Despre... hm... dumneavoastră, doamnă General. Hm. Despre dumneavoastră şi despre meritele dumneavoastră, fu răspunsul domnului Dorrit.

— Doamnul Dorrit mă va scuza, spuse doamna General, dacă voi face observaţia că nu e nici timpul, nici locul

de a purta o asemenea conversaţie. Domnul Dorrit mă va scuza dacă-i aduc aminte că domnişoara Dorrit se află în camera vecină şi că o văd cînd îi rostesc numele. Domnul Dorrit mă va ierta dacă-i fac mărturisirea că sînt tulburată şi că mi se pare că există momente cînd slăbiciunile pe care credeam că le-am învins îmi revin cu o îndoită putere. Domnul Dorrit îmi va permite să mă retrag.

— Hm. S-ar putea, eventual, să reluăm această... hm... interesantă conversaţie, propuse domnul Dorrit, într-un alt moment ; numai să nu fie, după cum sper... hm... întrucîtva neplăcută... hm... doamnei General.

— Domnul Dorrit, zise doamna General, lăsînd ochii în jos, cînd se ridică în picioare cu o plecăciune, va avea totdeauna dreptul la respectul şi supunerea mea.

Doamna General se retrase apoi maiestuoasă, şi nu cu agitaţia de care ar fi dat dovadă o femeie mai puţin remarcabilă. Domnul Dorrit, care îşi jucase rolul în acest dialog cu o anume condescendenţă pompoasă şi admirativă — la fel cum sînt văzuţi unii oameni că se comportă în biserică şi iau parte la slujba religioasă — părea în general foarte satisfăcut de sine şi de doamna General. Cînd această doamnă apăru din nou la ceai, îşi împrospătase nurii cu o idee de pudră şi de pomadă, fără a trece cu vederea farmecele de un ordin mai puţin material, care se manifestau printr-o atitudine de blîndă ocrotire faţă de domnişoara Dorrit şi printr-un interes duios pentru domnul Dorrit, atît cît îi îngăduiau convenienţele cele mai stricte. La sfîrşitul serii, cînd se ridică să se retragă, domnul Dorrit o prinse de braţ, ca şi cum ar fi vrut s-o conducă afară în Piazza del Popolo şi să danseze un menuet sub clar de lună, şi cu mare solemnitate o însoţi pînă la uşa camerei, unde îi duse mîna la buze. După ce se despărţi de ea, alegîndu-se cu un sărut ciolănos, cu miresme de sulimanuri, dădu plin de graţie binecuvîntarea fiicei lui. Şi, lăsînd să se înţeleagă astfel că ceva deosebit plutea în aer, se duse din nou la culcare.

A doua zi dimineaţă nu părăsi camera, dar, devreme după-amiază îl trimise pe domnul Tinkler cu cele mai bune complimente la doamna General, rugînd-o s-o întovărăşească pe domnişoara Dorrit la plimbare, fără el.

Fiică-sa, pînă să apară el, se îmbrăcase pentru dineul de la doamna Merdle. Se prezentă înveşmîntat în cele mai frumoase haine, dar arăta foarte îmbătrînit şi plin de zbîrcituri. Deoarece părea absolut hotărît să se supere foc pe ea dacă l-ar fi întrebat cum se mai simte, ea se aventură doar să-l sărute pe obraz, înainte de a pleca împreună la doamna Merdle, cu inima împovărată de îngrijorare.

Drumul era foarte scurt, dar domnul Dorrit se şi afla iarăşi la treabă cu construirea castelului, pînă să străbată jumătatea distanţei. Doamna Merdle îl primi cu cele mai mari onoruri ; Pieptul se ţinea admirabil şi era de o perfectă bună dispoziţie, dineul delicios şi societatea foarte aleasă.

Cei mai mulţi dintre comeseni erau englezi, cu excepţia obişnuitului conte francez şi a nelipsitei marchize italiene — jaloane mondene decorative pe care totdeauna le găseşti în asemenea locuri şi care se deosebesc foarte puţin ca înfăţişare. Masa era lungă şi dineul aşijderea ; Mica Dorrit, plasată la umbra unei imense perechi de favoriţi negri şi a unei uriaşe cravate albe, îl pierdea pe tatăl ei complet din vedere, pînă cînd un servitor îi strecură în mînă un bileţel, rugînd-o, în şoaptă, din partea doamnei Merdle, să-l citească numaidecît. Doamna Merdle scrisese cu creionul „Te rog, vino şi stai de vorbă cu domnul Dorrit ; mi-e teamă că nu se simte bine".

Se grăbi să se ducă la el, neobservată, cînd taică-său se ridică în picioare şi, aplecîndu-se peste masă (căci o credea la vechiul ei loc), începu s-o strige :

— Amy, Amy, copila mea !

Gestul era atît de neobişnuit, fără a mai vorbi despre înfăţişarea lui stranie şi înverşunată şi de glasul straniu şi înverşunat, încît imediat se făcu o linişte mormîntală.

— Amy, draga mea, repetă el. Vrei să vezi, te rog, dacă Bob e de serviciu la poartă ?

Ea se afla în apropierea lui şi îl atinse cu mîna, dar el stăruia să creadă cu îndărătnicie că era la locul ei şi striga de zor, tot aplecat peste masă.

— Amy, Amy. Nu mă prea simt bine. Hm. Nu știu ce se-ntîmplă cu mine. Vreau neapărat să-l văd pe Bob. Hm. Dintre toți temnicerii, el îmi este la fel de prieten ca și ție. Du-te și vezi dacă Bob e în gheretă și roagă-l să vină pînă la mine.

Toți comesenii, uluiți, se ridicară în picioare.

— Aa, ești aici, Amy ! Bine. Hm. Bine. Hm. Cheamă-l pe Bob. Dacă-i liber și nu mai e la poartă, spune-i doamnei Bangham să-l caute.

Se străduia cu blîndețe să-l ducă de acolo, dar el se împotrivea, nu voia să plece.

— Îți spun eu, fetița mea, strigă iritat, nu pot urca scara asta îngustă fără Bob. Hm. Trimite după Bob, cel mai bun dintre toți temnicerii... trimite după Bob !

Se uita buimăcit în preajmă și, dîndu-și seama că era înconjurat de numeroase fețe, li se adresă :

— Doamnelor și domnilor, mie-mi revine datoria... hm... de a vă ura bun venit la Marshalsea ! Bine-ați venit la Marshalsea ! Spațiul este... hm... limitat... limitat... locul de plimbare ar putea fi mai încăpător ; dar după o vreme are să vi se pară că se mai mărește... după o vreme, doamnelor și domnilor... și aerul este, la urma urmelor, foarte bun. Vine dinspre... hm... dealurile Surrey. Vine dinspre dealurile Surrey. Aici e sala de jocuri și de odihnă. Hm. Susținută de o mică subscripție a... hm... membrilor colectivității. În schimb... apă caldă... o bucătărie comună... și unele avantaje gospodărești mărunte. Cei care-s obișnuiți cu... hm... Marshalsea au bunătatea să mă numească Tatăl lor. Străinii au obiceiul să mă onoreze spunînd că-s... hm... Tatăl închisorii Marshalsea. Desigur, dacă durata în număr de ani a ședерii poate constitui un drept asupra... hm... unui titlu atît de onorabil, se cuvine să primesc... hm... distincția acordată. Fetița mea, doamnelor și domnilor... Fetița mea. S-a născut aici !

Ei nu-i era rușine nici de spusele lui, nici de el însuși. Era palidă și speriată, dar avea o singură grijă, aceea de a-l calma și de a-l lua de acolo, spre binele lui, dragul de el. Stătea între taică-său și chipurile acelea nedumerite, aplecată peste pieptul lui, cu fața înălțată către fața lui. O apucase strîns cu brațul stîng, și, la răstimpuri, vocea

scăzută a fetei se auzea implorîndu-l cu blîndeţe să plece împreună.

— Aici s-a născut, repetă el, podidindu-l plînsul. Aici a crescut, doamnelor şi domnilor, fiica mea. Copil al unui tată nefericit, dar... hm... totdeauna un gentleman. Sărac, fără îndoială, dar... hm... mîndru. Totdeauna mîndru ! A ajuns un... hm... obicei nu rareori întîlnit, în rîndul... hm... admiratorilor mei numai... binevoind să-şi exprîme dorinţa de a recunoaşte poziţia semioficială pe care o ocup eu aici, oferindu-mi... hm... mici danii, care în general iau forma... hm... recunoaşterii benevole a umilelor mele strădanii de a... hm... menţine tonul aici... tonul, la un... hm... anumit nivel... îmi permit să atrag luarea-aminte că, personal, nu mă consider compromis. Hm. Nu mă consider compromis. Hm. Nu-s un cerşetor. Nu ; mă lepăd de numele ăsta ! În acelaşi timp, departe de mine gîndul... hm... de a răni sentimentele generoase care-i însufleţesc pe prietenii mei de suferinţă, refuzînd să admită că ofrandele lor sînt... hm... extrem de binevenite. Dimpotrivă, sînt cît se poate de binevenite. În numele copilei mele, dacă nu într-al meu, recunosc pe deplin, păstrînd totodată... hm... să spun oare, demnitatea mea personală ? Doamnelor şi domnilor, Dumnezeu să vă binecuvînteze pe toţi !

Cumplita jignire suferită de Piept făcuse între timp să se retragă majoritatea musafirilor în încăperile vecine. Puţinii care mai întîrziaseră îi urmară pe ceilalţi, iar Mica Dorrit şi tatăl ei rămaseseră doar cu servitorii. Scumpul şi nepreţuitul ei tată are să vină cu ea acum, nu-i aşa ? La rugăminţile ei fierbinţi, el răspunse că nici vorbă să poată urca scara îngustă fără Bob. Unde era Bob ? Nimeni n-o să-l aducă pe Bob ? Sub pretext că se duce să-l caute pe Bob, ea îl făcu să iasă printre valul de invitaţi veseli, veniţi la recepţie, îl urcă într-o trăsură care tocmai îşi descărca povara şi-l conduse acasă.

În ochii lui vlăguiţi, scara spaţioasă din palatul său roman se reducea la proporţiile scării înguste din închisoarea londoneză ; şi nu îngădui nimănui să-l atingă, în afară de fiică-sa şi de fratele său. Ei îl duseră pînă sus, în camera lui, fără nici un ajutor, şi-l aşezară în pat. Din

ceasul acela, sărmanul lui spirit schilodit, amintindu-şi doar de locul unde-şi frînsese aripile, destrăma visul în care orbecăise de atunci, şi nu mai ştia de nimic altceva decît de Marshalsea. Dacă auzea paşi pe stradă, îi lua drept tropăitul greoi şi monoton de odinioară al deţinuţilor în curtea închisorii cînd venea ora ferecării porţilor, şi considera că toţi străinii trebuiau să plece peste noapte. Iar cînd venea ora redeschiderii porţilor, el abia aştepta să-l vadă pe Bob, încît trebuia să se născocească o poveste, cum că Bob — temnicerul ăsta cumsecade murise de mulţi ani — răcise, dar speră să poată ieşi a doua zi, ziua următoare, ori următoarea, sau mai tîrziu.

Nu după mult timp ajunse într-o stare de slăbiciune cronică, încît nici nu mai putea ridica mîna. Continua însă să-şi ocrotească fratele, după vechiul lui obicei, spunînd, cu oarecare satisfacţie, de cincizeci de ori pe zi, cînd îl vedea stînd la căpătîiul lui.

— Ia loc, bunul meu Frederick. Eşti atît de slăbit...

Au încercat să-l mai învioreze aducînd-o pe doamna General, dar el habar nu avea cine este. Îi stăruia în minte bănuiala injurioasă cum că femeia asta voia s-o dea afară pe doamna Bangham şi că începuse să bea. O învinuia în termeni necontrolaţi şi stărui grozav ca fiica lui să se ducă la guvernatorul închisorii să-l implore s-o izgonească, încît n-au mai reluat experienţa după primul eşec.

O dată a întrebat dacă Tip fusese eliberat. Altminteri, amintirea celor doi copii absenţi părea să i se fi şters din memorie. Dar pe copila care atît de mult făcuse pentru el şi fusese aşa de puţin răsplătită nu putea nicidecum s-o uite. Nu pentru că ar fi vrut s-o cruţe, ori că se temea să nu se prăpădească de atîta veghe şi osteneală ; nu era mai îngrijorat ca de obicei în privinţa asta. Nu, o iubea în felul lui, ca odinioară. Se aflau iarăşi în închisoare, şi-l îngrijea, şi avea tot timpul nevoie de ea, nu putea face un pas fără ea. El chiar i-a spus uneori acest lucru, că se bucura că a suferit atît de mult pentru ea. Cît despre fiica lui — se aplecase peste pat, cu obrazul

ei calm lîngă cel al tatălui ei — şi-ar fi jertfit viaţa pentru a-l salva.

De două-trei zile părea tot mai vlăguit, fără să aibă dureri, cînd ea observă că-l stînjenea ticăitul ceasului lui — un ceas pretenţios de aur, care făcea zarvă mare, de parcă numai el şi Timpul ar fi mers pe lumea asta. Mica Dorrit îl lăsă să meargă pînă se opri singur, dar el tot neliniştit era, şi dădea de înţeles că dorea altceva. În sfîrşit, îşi adună toate puterile să spună că ar fi vrut ca fiică-sa să se ducă să-mprumute bani, amanetîndu-i ceasul. Se simţi fericit cînd fata luă ceasul de acolo, pasămite în acest scop ; după aceea, vinul şi jeleul servite i s-au părut mai bune ca înainte.

Curînd înţelese că asta dorea, căci după încă o zi sau două, îi dădu butonii şi inelele de la mînă. Simţea o imensă satisfacţie încredinţîndu-i această sarcină şi părea să considere că strîngea bani albi pentru zile negre. După ce isprăvi cu bijuteriile, sau oricum cu cele pe care le avea prin preajmă, îşi mută atenţia asupra lucrurilor de îmbrăcăminte ; probabil că viaţa i-a fost prelungită cu cîteva zile datorită bucuriei de a le fi trimis rînd pe rînd unui zaraf închipuit.

Astfel, zece zile în şir Mica Dorrit rămase aplecată peste perna lui, cu obrazul lîngă obrazul lui. Uneori era atît de epuizată, încît timp de cîteva minute aţipeau împreună. Apoi se trezea ca să-şi aducă aminte — vărsînd potop de lacrimi în tăcere — de obrazul care-l atingea pe al ei şi să vadă furişîndu-se treptat-treptat asupra chipului iubit o umbră mai deasă decît umbra zidurilor închisorii Marshalsea.

Încetul cu încetul, toate liniile planului marelui castel din Spania se topeau una după alta. Încetul cu încetul, alcătuirea unde liniile se uneau şi se întretăiau deveni netedă şi goală. Încetul cu încetul, dispăreau dungile zăbrelelor şi zigzagul de fier din vîrful zidului împrejmuitor al închisorii. Încetul cu încetul, obrazul asemănător celui al Micăi Dorrit se transformă într-unul cu mult mai tînăr decît cel pe care-l văzuse pînă atunci sub părul cărunt şi se cufundă în odihna veşnică.

La început, unchiul ei îşi pierduse parcă minţile.

— Oh, fratele meu ! Oh, William, William. Pleci înaintea mea. Pleci fără mine. Pleci şi mă laşi aici ! Tu, cu mult mai presus ca mine, atît de distins, atît de nobil ! Iar eu, biet om inutil, bun de nimic, şi a cărui lipsă n-ar fi simţit-o nimeni !

Mica Dorrit avea acum la cine să se gîndească şi de cine să aibă grijă.

— Unchiule, dragă unchiule, cruţă-te şi astfel mă cruţi şi pe mine !

Bătrînul n-a fost surd la ultimele ei cuvinte. Cînd începu să se stăpînească, făcu acest lucru s-o cruţe pe ea. Nu de el se sinchisea, ci, cu toată forţa de care mai dispunea inima asta cinstită, de atîta vreme amorţită, înviorată ca să fie sfărîmată, el o stima pe Mica Dorrit şi o binecuvînta.

— Oh, Doamne ! exclamă, înainte de a părăsi încăperea, cu mîinile lui zbîrcite împreunate deasupra capului ei. Tu vezi copila aceasta a iubitului meu frate defunct ! Tot ce am privit eu, cu propriii mei ochi, înceţoşaţi şi păcătoşi, Tu ai deslușit limpede, într-o lumină vie. Nici un fir de păr din capul ei nu vei lăsa să-i fie atins. O vei susţine aici pînă-n ultimul ei ceas. Şi ştiu că Tu o vei răsplăti de-a pururi !

Rămaseră într-o odaie întunecoasă de alături. Sufereau în tăcere. Uneori, durerea bătrînului căuta o consolare într-o invocaţie ca cea dinainte, dar, în afară că puţina lui forţă era mai prejos de strădania sa, nu pierdea niciodată din vedere să-şi amintească de spusele ei şi atunci îşi făcea reproşuri şi se liniştea. Unica expresie pe care şi-o îngăduia în tristeţea lui era să spună deseori că fratele său plecase singur, că trăiseră nedespărţiţi totdeauna de la începutul vieţii lor, că împreună ajunseseră la ananghie, că în timpul anilor, mulţi la număr, de mizerie, suferiseră cot la cot, că fuseseră împreună pînă în acea zi, iar acum fratele lui plecase singur-singurel !

Se despărţiră copleşiţi de durere şi oboseală. Nu încuviinţă să-l lase pînă ce nu-l conduse în odaia lui, unde se întinse în pat îmbrăcat cum era şi îl acoperi ea însăşi. Apoi se cufundă şi ea în propriul ei pat şi căzu într-un somn adînc : somnul epuizării şi al odihnei, dar care n-o

descătușă complet de simțămîntul latent al suferinței cumplite. Dormi, bună Mica Dorrit. Dormi toată noaptea!

Era o noapte cu lună plină, dar cum luna se afla în ultimul pătrar, răsărea tîrziu. Înălțată sus, în crugul cerului senin, răspîndea lumină prin jaluzelele trase pe jumătate, în încăperea solemnă unde poticnelile și rătăcirile unei vieți tocmai luaseră sfîrșit pe vecie. Două siluete liniștite se aflau în odaie : două chipuri deopotrivă de încremenite și de impasibile, separate unul de celălalt prin distanțe de netrecut pe pămîntul fremătînd de viață și de tot ce cuprinde, și care curînd aveau să se odihnească într-însul.

Una din siluete zăcea în pat ; a doua, îngenuncheată pe podea, era prăvălită peste cealaltă, cu brațele puse ușor și firesc pe cuvertură, cu fața aplecată, așa încît buzele atingeau mîna din care zburase ultima suflare. Cei doi frați erau dinaintea Tatălui lor ; mai presus de judecata crepusculară din această lume ; mai presus de regulile și umbrele ei.

Capitolul XX

INTRODUCERE LA URMĂTORUL

PASAGERII debarcau din pachebot în portul Calais. O localitate așezată într-o depresiune deprimantă era Calais, cînd apele se retrag în reflux la nivelul lor cel mai scăzut. Nu mai exista decît exact atîta apă la mal cît să poată intra vasul în port, iar bancul de nisip spălat de valurile mici ale mării părea aidoma unui monstru marin,

leneș, adormit pe oglinda apei, a cărui formă abia dacă se mai deslușea. De pe farul subțiratic, învești mîntat pe de-a-ntregul în alb, hăituind țărmul ca și cum ar fi fost spectrul unui edificiu care avusese cîndva culoare și rotunjimi, se prelingeau lacrimi amare în urma ultimului asalt al valurilor. Șiruri lungi de piloți sfrijiți și negri, plini de noroi, uzi, bătuți de furtună, cu ghirlande funebre din alge încolăcite în juru-le de ultima maree, sugerau imaginea unui lugubru cimitir marin. Orice obiect care putea fi izbit de valuri și de uragane părea atît de jalnic, de mărunt sub cerul uriaș cenușiu, în tumultul vîntului și al mării și dinaintea volutelor înspumate care luau totul aprig pe sus, încît te mirai că mai rămînea cît de cît ceva din Calais, și anume porțile joase și zidurile joase și acoperișurile scunde și gropile mici și dunele firave și digurile pipernicite și străzile netede ca-n palmă, și că n-au fost înghițite de multă vreme de marea hulpavă și distrugătoare, precum fortărețele făcute pe plajă de copii.

După ce alunecau ca vai de lume pe platforma noroioasă și printre piloți, poticnindu-se cînd să urce scările ude și întîlnind la tot pasul sumedenie de piedici marinărești, călătorii începeau marșul incomod în lungul cheiului, unde toți vagabonzii francezi și în-afara-legii englezi din oraș (adică jumătate din populație) îi escortau, ca nu cumva să-și revină din buimăceală. După ce fuseseră cercetați din fir în păr de toți englezii, revendicați și răsrevendicați de toți francezii ca pradă care li se cuvenea de drept, într-o încăierare corp la corp cale de trei sferturi de milă depărtare, erau liberi să iasă în sfîrșit pe străzi și să se ducă apoi care încotro, urmăriți îndeaproape, pas cu pas.

Clennam, hărțuit de griji cu duiumul, se găsea printre victimele din acest grup. Salvîndu-i din situațiile cele mai primejdioase pe cei mai neajutorați dintre compatrioții săi, mergea acum de unul singur, sau aproape singur pe cît era posibil, cu un domn din partea locului într-un costum numai pete de grăsime și șapcă deopotrivă, care venea în urma lui la vreo cincizeci de metri,

zbierînd fără întrerupere : „Hei, domnu ! Mneata, auzi ! Otel frumos !"

Clennam izbuti totuşi să se depărteze chiar şi de ospitalierul personaj şi să-şi continue nevătămat drumul. Oraşul avea un aer potolit după tumultul Mînecii şi de pe ţărm, iar lipsa asta de însufleţire i se păru plăcută, prin comparaţie. Întîlni grupuri noi de compatrioţi, mergînd în debandadă şi amintind de nişte plante firave, care, pentru că înfloriseră prea mult, luau înfăţişarea de simple buruieni. De asemenea, făceau impresia că hoinăresc într-un cerc limitat, mereu acelaşi, zi de zi, evocîndu-i puternic închisoarea Marshalsea. Dar, fără să le mai dea atenţie decît doar cît i-au sugerat acest gînd, el porni în căutarea unei anumite străzi şi număr reţinute în minte.

„Aşa mi-a spus Pancks — murmură el ca pentru sine, oprindu-se în faţa unei case mohorîte, la adresa pe care o căuta — presupun că informaţia lui e corectă, iar descoperirea, printre hîrtiile răzleţe ale domnului Casby, de netăgăduit ; altminteri nici prin gînd nu-mi trecea însă că putea fi aici".

Un soi de casă cu un aspect mort, cu un zid orb la stradă şi o poartă laterală moartă, unde cordonul atîrnînd în jos al unui clopoţel scoase două clinchete moarte, şi un ciocănaş produse un sunet mort, surd, pricăjit, care nu avea destulă tărie să treacă nici măcar dincolo de poarta numai crăpături. Oricum, poarta se deschise prinsă într-un fel de balamale moarte şi se închise îndărătul lui cînd intră într-o curte părăsită, unde i se puse stavilă un alt zid orb, în dreptul căruia se făcuse încercarea de a planta nişte arbuşti agăţători, morţi însă, şi de a înjgheba o mică fîntînă într-o grotă — secată — şi s-o împodobească printr-o statuetă dispărută.

Intrarea în casă se găsea în stînga şi era înzestrată, ca şi poarta, de două bilete tipărite, în franceză şi engleză, anunţînd camere mobilate de închiriat, cu ocuparea lor imediată. O ţărancă vînjoasă şi cu înfăţişare veselă, cu o fustă destul de scurtă ca să i se vadă din plin ciorapii, bonetă albă şi cercei, apăru în pragul întunecat al uşii şi-l întrebă pe cine caută, într-o engleză stricată şi dînd la iveală nişte dinţi frumoşi.

Clennam îi răspunse în franceză că dorea s-o vadă pe doamna englezoaică.

— Intraţi, vă rog, şi veniţi sus, rosti ţăranca tot în franceză.

Se supuse şi o urmă sus pînă la capătul unei scări întunecoase şi pustii, care ducea către o odaie dosnică, de la primul etaj, de unde aveai o jalnică perspectivă a curţii părăsite, a arbuştilor morţi, a fîntînii secate şi a soclului statuii dispărute.

— Domnul Blandois, spuse Clennam.

— Cu plăcere, domnule.

După care femeia se retrase, lăsîndu-i răgazul să se uite prin cameră. Era tipul de cameră totdeauna întîlnit în asemenea case. Rece, searbădă şi sumbră. Duşumeaua ceruită şi foarte alunecoasă. O odaie nu prea încăpătoare pentru a patina, dar nici pentru vreo altă îndeletnicire nu era lesnicioasă. Ferestrele cu perdele roşii şi albe, o rogojină mică pe podea, o măsuţă rotundă, susţinută de o tumultuoasă încurcătură de picioare, nişte scaune scîlciate de răchită, două fotolii mari în catifea roşie, unde aveai loc berechet ca să nu te simţi tihnit, un birou, o oglindă pe prichiciul căminului, alcătuită din mai multe bucăţi, vrînd să pară că-i dintr-o singură bucată, două vaze stridente cu flori foarte artificiale ; între ele, un luptător grec fără coif, sacrificînd un ceasornic geniului Franţei.

După un timp, uşa comunicînd cu o altă odaie se deschise şi intră o doamnă. Păru foarte surprinsă dînd cu ochii de Clennam şi făcu roată din priviri în căutarea altcuiva.

— Scuzaţi-mă, domnişoară Wade. Sînt singur.

— Nu mi s-a spus numele dumneavoastră.

— Nu, ştiu acest lucru. Scuzaţi-mă. M-a învăţat experienţa că numele meu nu vă îndeamnă să mă primiţi, şi am riscat să-l folosesc pe cel al persoanei pe care o caut.

— N-aţi vrea să-mi spuneţi, replică, făcîndu-i semn către un scaun, cu un gest atît de rece încît el rămase în picioare, ce nume aţi dat să se anunţe ?

— Am rostit numele Blandois.

— Blandois ?

— Un nume pe care-l cunoașteți.

— Ciudat, zise ea, încruntîndu-se ; continuați să vă interesați cu atîta indiscreție de mine și de cunoștințele mele, de mine și de treburile mele, domnule Clennam. Mă întreb ce intenții aveți.

— Scuzați-mă. Cunoașteți numele ?

— Ce vă interesează numele ? Ce mă interesează pe mine numele acesta ? Ce importanță poate avea pentru dumneavoastră dacă-l știu sau nu ? Cunosc multe nume și am uitat o sumedenie. Acesta poate face parte dintr-o categorie sau alta, ori poate că nici n-am auzit vreodată de el. Nu văd nici un motiv să mă interogați pe mine, sau să mă las interogată de oricine ar fi, în acest sens.

— Dacă-mi dați voie, rosti Clennam, o să vă spun ce motiv am eu de a stărui pe tema asta. Recunosc, insist și trebuie să vă rog cu toată sinceritatea să mă scuzați că procedez astfel. Am motive cu totul personale și nu insinuez că ar putea avea vreo legătură cu dumneavoastră.

— Bine, domnule, replică, repetînd întrucîtva cu mai puțină aroganță, invitația anterioară făcută de a lua loc, la care el se supuse de astă dată, după ce se așezase și ea. Sînt bucuroasă aflînd că măcar nu e vorba de o altă roabă a vreunuia dintre prietenii dumneavoastră, lipsită de liberul arbitru și pe care eu să o fi răpit. Sînt gata să ascult motivul dumneavoastră, dacă vreți să mi-l dezvăluiți.

— Mai întîi, spre a putea identifica persoana despre care vorbesc, zise Clennam, dați-mi voie să menționez că e persoana pe care ați întîlnit-o la Londra cu cîtva timp în urmă. Vă aduceți aminte că v-ați întîlnit cu un bărbat pe malul fluviului... la Adelphi ?

— Într-adevăr, vă amestecați în treburile mele în chip cu totul nejustificat, răspunse ea, privindu-l drept în față, nemulțumită la culme. De unde știți acest lucru ?

— Vă rog să nu-mi luați asta în nume de rău. A fost pur și simplu din întîmplare.

— Ce întîmplare ?

— Întîmplarea a făcut să dau de dumneavoastră pe stradă și să asist la întîlnire.

— Este vorba despre dumneavoastră sau de altcineva ?

— Despre mine. Eu am asistat.

— De fapt, a avut loc în plină stradă, remarcă ea din ce în ce mai puțin nervoasă, după ce stătu pe gînduri cîteva clipe. Cincizeci de oameni puteau să fi asistat. Fără nici un fel de importanță.

— Nici eu nu atribui vreo importanță faptului că am văzut acest lucru — poate doar pentru a vă explica venirea mea aici — și n-are nici o legătură cu scopul vizitei mele, ori cu favoarea pe care vreau să v-o cer.

— Oh ! Vreți să-mi cereți o favoare ! Mi s-a părut mie (și chipul frumos îl privi cu o expresie amară) că ați devenit mai blînd, domnule Clennam.

Se mulțumi să facă un gest ușor de protest în tăcere. Apoi se referi la dispariția lui Blandois, despre care auzise poate ? Oricum i s-ar fi părut, posibil sau nu, ea nu auzise despre așa ceva. N-avea decît să se uite în jur (spuse ea) să judece singur dacă multe din veștile de afară era posibil să ajungă la urechile unei femei închise aici, mistuindu-se pe sine, în vreme ce se petrec anumite lucruri. După ce făcu această tăgăduire, pe care Clennam o luă drept bună, ea îl întrebă ce înțelegea prin dispariție. Astfel ajunse el să-i povestească împrejurările în amănunt, fără a-și ascunde nerăbdarea de a descoperi ceea ce se petrecuse de fapt cu omul acesta, ca să spulbere bănuielile sumbre care planau asupra casei părintești. Ea îl asculta cu evidentă nedumerire și cu mai mult interes disimulat decît dăduse dovadă pînă atunci, deși nu schimbase felul de a fi, distant, trufaș și închis în sine. Cînd termină de vorbit, ea rosti doar atît :

— Încă nu mi-ați spus, domnule, ce amestec am eu aici și nici ce favoare intenționați să-mi cereți. Vreți să fiți atît de bun și să treceți la chestiune ?

— Presupun, zise Arthur, continuîndu-și strădania de a învinge atitudinea ei disprețuitoare, că fiind în relații confidențiale, dacă pot spune astfel, cu această persoană...

— Puteți spune, desigur, tot ce doriți, interveni ea, fără ca eu să subscriu presupunerilor dumneavoastră, domnule Clennam, sau ale altcuiva.

— ...Ca fiind măcar în relații personale cu el, reluă Clennam, schimbînd modul de exprimare în nădejdea de

a fi mai aproape de adevăr, sînteţi în măsură să mă informaţi întrucîtva asupra antecedentelor sale, asupra ocupaţiei, tabieturilor, domiciliului său obişnuit ; îmi puteţi da un indiciu mărunt care să-mi permită de a-l regăsi sau de a afla ce s-a întîmplat cu el. Iată favoarea ce v-o cer, într-o stare de deznădejde, de care, sper, veţi ţine cît de cît seamă. Dacă aveţi vreun motiv oarecare de a-mi impune condiţii, îl voi respecta fără să vă întreb care este.

— Dumneavoastră m-aţi văzut din întîmplare cu acest om pe stradă, zise ea, evident mult mai mult preocupată de propriile ei gînduri asupra chestiunii în discuţie, decît de rugămintea interlocutorului, spre mîhnirea acestuia din urmă. Atunci dumneavoastră îl cunoşteaţi dinainte ?

— Nu, l-am cunoscut după aceea. Nu-l văzusem niciodată înainte de seara dispariţiei, cînd l-am întîlnit iarăşi, de fapt în odaia maică-mi. Acolo l-am şi lăsat. Puteţi citi pe această hîrtie tot ce se ştie despre el.

Îi întinse unul din afişe şi ea îl citi cu atenţie, calmă.

— Scrie mai mult decît ştiam *eu* despre el, spuse, dîndu-i hîrtia înapoi.

Trăsăturile lui Clennam exprimau o dezamăgire profundă, poate chiar neîncredere, căci ea adăugă, pe acelaşi ton nepăsător :

— Nu mă credeţi. Totuşi, aşa este. Cît despre relaţiile lui personale, s-ar zice că existau relaţii personale între el şi mama dumneavoastră, cu toate că îmi spuneţi c-o credeţi *pe ea* cînd declară că nu ştie nimic de soarta lui !

În aceste cuvinte şi în surîsul de care erau însoţite se desluşea o insinuare destul de limpede, ca să-l facă pe Clennam să roşească.

— Ascultaţi-mă, domnule, zise ea, cu o plăcere crudă de a tăia în carne vie, am să fiu cît doriţi dumneavoastră de sinceră. Voi mărturisi că dacă mă sinchiseam de onorabilitatea mea, ceea ce nu-i cazul, sau dacă trebuia să-mi apăr reputaţia, ceea ce iar nu-i cazul, pentru că mi-e absolut indiferent dacă e considerată bună ori rea, m-aş fi socotit grav compromisă avînd cît de cît de-a face

cu acest individ. Totuși, el nu *mi-a* trecut niciodată pragul ușii și niciodată n-a stat de vorbă cu *mine* pînă la miezul nopții.

Își lua revanșa pentru vechea ranchiună, îndreptînd împotriva lui propriu-i subiect. Nu era ea din fire omul care să-l cruțe și n-avea pic de milă.

— Ce rost are să nu vă spun că e un ins josnic, un mercenar de cea mai mizerabilă speță, pe care l-am întîlnit pentru prima oară umblînd după pradă prin Italia (unde am fost nu demult), și că acolo l-am tocmit pentru că mi s-a părut o unealtă potrivită spre a-mi atinge scopul. Pe scurt, merită osteneala să-mi fac cheful — și să-mi satisfac un puternic îndemn — de a plăti o iscoadă în stare de orice pentru bani. L-am plătit deci pe individul ăsta. Îmi închipui că dacă voiam să-i propun un asemenea tîrg, dacă-l puteam plăti cu destui bani, iar dacă el putea lucra din umbră, în afara oricărui risc, ar fi luat viața oricui cu la fel de puține scrupule precum mi-a luat și banii. Asta e, în orice caz, părerea mea despre el ; și după cum văd nu-i prea deosebită de a dumneavoastră. Dar, ca să iau exemplul dumneavoastră de a presupune ba una, ba alta, mi se pare că părerea mamei dumneavoastră e cu totul diferită.

— Mama, dați-mi voie să vă amintesc, zise Clennam, a fost pusă la început în legătură cu el, din nefericire, cu ocazia unor afaceri.

— S-ar părea că, din nefericire, cu ocazia unor afaceri, a fost pusă în sfîrșit în legătură cu el, replică domnișoara Wade, căci în momentul acela ora discuțiilor de afaceri era demult depășită.

— Vreți să insinuați, rosti Arthur, rănit sub aceste lovituri date cu sînge-rece și a căror tărie o mai simțise din plin, că a existat ceva...

— Domnule Clennam, îl întrerupse ea calmă, luați seama, eu nu fac nici un fel de insinuări asupra acestui individ. El este, o spun din nou fără înconjur, un ins josnic, un mercenar de cea mai mizerabilă speță. Asemenea tip se duce oriunde găsește un chilipir. Dacă eu nu eram un chilipir pentru el, nu ne-ați fi văzut împreună.

Chinuit de stăruința cu care căuta să-i pună mereu dinainte latura asta sumbră a chestiunii, care-i strecurase o umbră în inimă, Clennam rămase tăcut.

— Vorbesc despre el ca și cum încă trăiește, adăugă, dar s-ar putea să fi fost suprimat fără ca eu să știu ceva, și fără ca mie să-mi pese, totodată, căci nu mai sînt un chilipir pentru el.

Arthur se ridică încetișor, descumpănit și cu un oftat adînc. Ea nu se ridică, ci, după ce-l privise bănuitoare între timp, ținînd buzele strînse de supărare, rosti :

— Era tovarășul nedespărțit al prietenului dumneavoastră drag, nu-i așa ? De ce nu-i cereți prietenului dumneavoastră drag să vă ajute ?

Lui Arthur îi stătea pe limbă să-i spună că nu-i fusese prieten drag, dar se abținu, amintindu-și de lupta de odinioară și de hotărîrea luată, și replică :

— În afară că nu l-a mai revăzut pe Blandois, de cînd Blandois a plecat spre Anglia, domnul Gowan nu știe nimic în plus despre el. A fost o cunoștință ocazională, făcută în străinătate.

— O cunoștință ocazională făcută în străinătate ! repetă ea. Da. Prietenul dumneavoastră drag, cu toate cunoștințele pe care și le putea face, avea mare nevoie de un divertisment, știind ce soție are. O urăsc pe soția lui, domnule.

Patima cu care spuse asta, cu atît mai evidentă, cu cît era mai stăpînită, îi atrase atenția lui Clennam și-l țintui locului. Ura asta îi fulgera în ochii negri, fixați asupra lui, făcea să-i freamăte nările și-i înfierbînta pînă și răsuflarea ; altminteri, chipul trăda o seninătate disprețuitoare, iar în atitudine păstra o grație liniștită și arogantă, ca și cum s-ar fi aflat într-o dispoziție de totală nepăsare.

— Tot ce aș mai avea de spus, domnișoară Wade, remarcă el, este că n-ați fi putut primi o provocare vreodată pentru a justifica un sentiment pe care nimeni, cred, nu-l împărtășește.

— Îl puteți întreba, dacă vreți, pe prietenul dumneavoastră drag, replică ea, ce părere are în acest sens.

— Nu sînt în termeni chiar atît de intimi cu prietenul meu drag, zise Arthur, în ciuda hotărîrii sale, ca să-mi pot îngădui să discut aşa ceva cu el, domnişoară Wade.

— Îl urăsc, replică ea. Mai mult ca pe nevastă-sa, pentru că altădată m-am lăsat dusă de nas destul, şi am fost îndeajuns de nesinceră faţă de mine însămi, ca aproape să mă îndrăgostesc de el. Nu m-aţi văzut, domnule, decît în situaţii banale, cînd m-aţi luat, presupun, drept o femeie banală, întrucîtva mai încăpăţînată ca celelalte. Habar n-aveţi ce înţeleg eu prin ură, fiindcă nu mă cunoaşteţi prea bine ; nu puteţi şti pînă nu veţi afla cu ce grijă m-am studiat pe mine şi pe cei din preajma mea. De aceea am fost pe punctul de a vă povesti ce fel de viaţă am dus — nu pentru a cîştiga buna dumneavoastră părere, căci asta nu contează în ochii mei, ci ca să puteţi pricepe, cînd vă veţi gîndi la prietenul dumneavoastră drag şi la soţia lui dragă, ce înţeleg eu prin a urî. Pot să vă dau ceva scris anume şi pus deoparte pentru dumneavoastră, ori să mă las păgubaşă ?

Arthur o rugă să-i dea cele scrise. Ea se duse la birou, îl descuie şi scoase dintr-un sertar interior cîteva foi împăturite de hîrtie. Fără a încerca să-şi împace vizitatorul — abia dacă se uita la el şi vorbindu-i de parcă s-ar fi adresat oglinzii ca să-şi justifice îndărătnicia în propriii ei ochi — ea zise, cînd i le înmînă :

— Veţi şti acum ce înţeleg eu prin a urî ! Dar să lăsăm astea. Este de-ajuns, domnule, să daţi de mine la Londra ori la Calais într-o casă goală sau într-o locuinţă ieftină cu camere mobilate, şi o veţi găsi şi pe Harriet cu mine. V-ar face poate plăcere s-o vedeţi înainte de plecare. Harriet, vino încoace !

Apoi o mai strigă o dată. La al doilea apel apăru şi Harriet, cîndva Tattycoram.

— Iată-l pe domnul Clennam, spuse domnişoara Wade, dar n-a venit pentru tine... căci presupun că aţi renunţat acum ?

— Neavînd calitatea şi nici vreo influenţă... da, încuviinţă domnul Clennam.

— Vezi, n-a venit să te caute pe tine ; dar cu toate astea, e în căutarea cuiva. A venit după Blandois acela.

— Cu care te-am văzut trecînd pe Strand la Londra, completă Arthur.

— Dacă ştii ceva despre el, Harriet, în afară de faptul că venea de la Veneţia, ceea ce cu toţii ştim, spune-i deschis domnului Clennam.

— Nu ştiu altceva nimic despre el, rosti fata.

— Sînteţi mulţumit ? îl întrebă domnişoara Wade pe Arthur.

N-avea nici un motiv să nu le creadă, căci atitudinea fetei era atît de firească, încît aproape că-l convinsese, risipindu-i toate îndoielile de pînă atunci.

— Trebuie să caut informaţii în altă parte, răspunse el.

Deşi încă n-ar fi vrut să plece, dar se ridicase în picioare înainte de intrarea fetei, ea crezuse bineînţeles că era gata de ducă. Se uită repede la el şi întrebă :

— Se simt bine, domnule ?

— Cine ?

Se opri în clipa cînd să spună „ei toţi" ; se uită la domnişoara Wade şi adăugă :

— Domnul şi doamna Meagles.

— Erau bine ultima oară cînd am avut veşti de la ei. Nu sînt acasă. Pentru că veni vorba, dă-mi voie să te-ntreb ceva. E adevărat c-ai fost văzută pe-acolo ?

— Unde ? Unde se spune c-am fost văzută ? replică fata şi lăsă posomorîtă ochii în jos.

— Privind casa prin gardul grădinii.

— Nu, zise domnişoara Wade. Niciodată n-a mai trecut pe-acolo.

— Ba nu, te-nşeli, se împotrivi fata. Am trecut pe-acolo ultima dată cînd am fost la Londra. M-am dus într-o după-amiază cînd m-ai lăsat singură. Şi m-am uitat prin gard.

— Sărmana fată ! exclamă domnişoara Wade cu nespus dispreţ. Oare întreaga noastră viaţă în comun, toate discuţiile noastre, toate plîngerile tale din trecut contează atît de puţin ?

— Nu înțeleg ce rău este dacă privești prin gard cîteva clipe, zise fata. Văzusem după ferestre că familia nu era acasă.

— De ce a trebuit să treci pe-acolo ?

— Pentru că voiam să mai văd casa. Pentru că simțeam că trebuie s-o mai văd o dată.

În vreme ce fiecare din cele două chipuri frumoase se privea unul pe celălalt, Clennam simți cît de mult trebuie să se fi chinuit reciproc aceste două naturi, fără încetare.

— Oh ! exclamă domnișoara Wade, stăpînindu-se cu răceală și privind în altă parte. Dacă simțeai nevoia să revezi locul unde duceai viața din care te-am salvat eu, fiindcă-ți dăduseși seama cum era — asta-i altceva. Dar asta ți-e sinceritatea față de mine, asta ți-e credința față de mine ? Astfel faci tu cauză comună alături de mine ? Nu meriți încrederea pe care mi-am pus-o în tine, nu meriți favoarea care ți-am acordat-o. Nu valorezi mai mult decît un cățeluș și mai bine te-ai întoarce la cei care s-au purtat mai rău cu tine decît dacă te-ar fi biciuit.

— Dacă vorbești astfel despre acești oameni cu altcineva de față, mă provoci să le iau apărarea, zise fata.

— Întoarce-te la ei, replică domnișoara Wade. Întoarce-te la ei !

— Știi foarte bine, replică Harriet la rîndu-i, că nu mă-ntorc la ei. Știi foarte bine c-am rupt-o cu ei pentru totdeauna și că nu pot și nu vreau să mă mai întorc acolo. De aceea lasă-i în pace, domnișoară Wade.

— Preferi bunăstarea lor în locul traiului mai restrîns de aici ! se răsti ea. Îi ridici în slăvi ca să mă cobori pe mine. Trebuia oare să mă fi așteptat la altceva ? Ar fi trebuit să-mi dau seama.

— Nu-i adevărat, se împotrivi Harriet, împurpurîndu-se la față, și nu spui ce gîndești. Îmi dai tot timpul peste nas, fără a avea aerul, că n-am pe nimeni în afară de dumneata. Și fiindcă n-am pe nimeni în afară de dumneata, crezi că mă poți determina să fac sau să zic tot ce-ți place, și că-mi poți arunca în obraz orice jignire. Ești la fel de rea ca și ei în toate privințele. Dar nu mă las eu îmblînzită cu una, cu două și nici călcată în pi-

cioare. Îți spun încă o dată : m-am întors acolo deoarece deseori mă gîndeam că mi-ar face plăcere să mai revăd casa aceea. O să întreb iarăși cum se simt, pentru că am ținut la ei cîndva și uneori mă gîndesc că s-au purtat frumos cu mine.

Atunci Clennam interveni, spunîndu-i că era convins că s-ar purta și pe viitor frumos cu ea, dacă ar dori vreodată să se întoarcă.

— Niciodată ! strigă fata cu patimă. N-am să fac asta niciodată. Nimeni nu știe acest lucru mai bine ca domnișoara Wade, cu toate că rîde de mine, fiindcă m-a făcut să depind de dînsa. Eu știu că sînt astfel și mai știu că de-abia așteaptă ocazia fericită de a-mi aduce aminte de asta.

— Grozavă scuză ! exclamă domnișoara Wade, pe același ton mînios, arogant și plin de amărăciune. Dar străvezie și cusută cu ață albă. Sărăcia mea nu poate fi comparată cu banii lor. Mai bine întoarce-te numaidecît, întoarce-te numaidecît mai bine și isprăvește odată !

Arthur Clennam se uită la ele cum stăteau în picioare, la oarecare distanță una de alta, în odaia mică și searbădă, fiecare întărîtîndu-și trufașă propria mînie, fiecare cu hotărîrea neclintită de a se chinui pe sine și de-a o chinui și pe cealaltă. El spuse cîteva cuvinte de bun rămas, dar domnișoara Wade dădu din cap doar, iar Harriet, afectînd umilința unei sărmane ființe dependente, a unei sclave (dar nu fără a fi disprețuitoare, totuși), se purta ca și cum era prea măruntă de a face vreo observație sau de a fi luată în seamă.

Clennam coborî în curte pe scara sumbră și întortocheată, și zidul mort i se păru mai jalnic, arbuștii mai veștezi, fîntîna mai uscată, iar soclul statuetei mai părăsit ca înainte. Gîndindu-se mult la ceea ce văzuse și auzise în casa aceea, precum și la eșecul tuturor străduințelor sale pentru a da de urma personajului suspect dispărut, reveni la Londra și în Anglia cu același vapor cu care se dusese. Pe drum, despături foile de hîrtie și citi cele cuprinse în capitolul următor.

Capitolul XXI

POVESTEA UNEI FIINȚE CARE SE CHINUIE PE SINE

AM ghinionul să nu fiu proastă. De la o vîrstă foarte fragedă am descoperit ceea ce credeau că-mi ascund cei din jurul meu. Dacă în loc de a vedea îndeobște lucrurile așa cum sînt, mă lăsam de obicei călcată în picioare, aș fi putut duce probabil o viață tihnită ca majoritatea proștilor de pe lumea asta.

Am petrecut copilăria cu o bunică ; mai bine zis, cu o persoană care-și atribuia acest grad de rudenie față de mine și își juca rolul ca atare. N-avea nici un drept în acest sens, dar eu — atît de naivă puteam fi — nici n-aș fi bănuit. Avea cîțiva copii de-ai săi la ea acasă și alți copii străini, numai fetițe, zece la număr, printre care eram și eu. Trăiam laolaltă și primeam aceeași educație.

Trebuie să fi fost de vreo doisprezece ani cînd am început să-mi dau seama ce ifose protectoare adoptau fetele acelea la adresa mea. Mi se spunea că sînt orfană. Alte orfane nu mai existau printre noi, și atunci am înțeles (primul dezavantaj că nu eram proastă) că ele căutau să mă împresoare cu mila lor insolentă și cu superioritatea lor ocrotitoare. Nu m-am pripit să iau asta drept bună, ca pe cine știe ce descoperire, pînă ce nu le-am pus în repetate rînduri la încercare. Nu prea am putut să le fac să se certe cu mine. Cînd izbuteam asta cu vreuna din ele, după un ceas, două, mai mult ca sigur, avea să vină, făcînd tot posibilul să se împace. Mereu-mereu le-am pus la încercare și niciodată nu s-a întîmplat să se fi așteptat vreodată ca eu să fac primul pas. Totdeauna m-au iertat, în vanitatea lor condescendentă — imagini în mic ale oamenilor maturi !

Una dintre ele era prietena aleasă de mine. Iubeam gîsculița asta cu o pasiune pe care n-o merita cîtuși de puțin, și de care nu-mi pot aminti fără să-mi fie

ruşine, deşi eram doar o copilă. Avea ceea ce se cheamă o fire plăcută şi afectuoasă. Se pricepea să împartă, şi împărţea din plin, priviri şi zîmbete drăgălaşe tuturor. Cred că în toată casa nu mai exista o altă fiinţă, în afară de mine, care să fi ştiut că făcea asta anume să mă rănească şi să mă irite !

Îmi iubeam totuşi atît de mult prietena asta nedemnă încît viaţa-mi ajunsese un calvar. Mereu mă dăscăleau şi eram mereu pedepsită pentru că, se spunea, o chinuiam, cînd de fapt eu nu făceam altceva decît să-i dau în vileag perfidia şi s-o fac să verse lacrimi, demonstrîndu-i că citeam în inima ei ca-ntr-o carte. Cu toate astea o iubeam sincer şi o dată am petrecut vacanţa în familia ei.

Acasă era mai rea decît la şcoală. Avea o sumedenie de veri şi de cunoştinţe care veneau să danseze la ea, ori se duceau să danseze în alte familii, şi atît acasă cît şi în afară mă făcea să sufăr cumplit. Scopul ei era să se facă îndrăgită de toată lumea — iar pe mine să mă scoată din sărite de gelozie ; să se poarte familiar şi drăguţ cu toţi — ca pe mine să mă înnebunească de invidie faţă de ei. Cînd rămîneam singure în odaia noastră, seara, îi reproşam dîndu-i în vileag că vedeam perfect de bine cît se purta de josnic ; atunci începea să plîngă, şi plîngea spunînd că sînt crudă, şi o ţineam în braţe pînă dimineaţa, deseori simţind că, mai degrabă decît să mă chinui astfel, mai bine o cuprindeam în braţe şi săream împreună în adîncul unui fluviu — unde să fi continuat s-o strîng şi după ce muream amîndouă.

Într-o bună zi totul s-a sfîrşit, iar în acelaşi timp m-am eliberat şi eu. În familie exista o mătuşă care nu mă vedea deloc cu ochi buni. Dealtminteri, cred că nimeni din casă nu mă prea avea la inimă ; dar nici nu voiam să ţină la mine, fiind atît de legată de prietena mea. Mătuşa aceasta era o femeie tînără şi avea felul ei de a mă urmări din ochi cu seriozitate. Era o femeie îndrăzneaţă şi mă privea deschis cu compasiune. După una din scenele despre care am pomenit, m-am dus într-o seră înainte de micul dejun. Charlotte (numele prietenei mele false) coborîse mai devreme ca mine şi cînd am intrat am auzit-o pe mătuşă-sa vorbindu-i despre

mine. M-am oprit unde mă aflam, ascunsă de frunzișul plantelor, și am tras cu urechea.

Mătușa spunea :

— Charlotte, domnișoara Wade te chinuie de moarte, și asta nu trebuie să mai continue.

Repet întocmai cuvintele pe care le-am auzit.

Or, știți ce i-a răspuns Charlotte ? Credeți cumva că i-a zis : „Eu sînt cea care o chinuie de moarte, eu care mă port ca un gîde, supunînd-o la tot soiul de torturi, cu toate astea ea îmi repetă seară de seară că mă iubește din inimă, deși știe cît suferă din pricina mea" ? Nu. Prima mea experiență pe care n-am s-o uit mi-a confirmat atît ceea ce știam despre ea, cît și toate experiențele de mai înainte. S-a pornit pe un plîns în hohote (ca să-și asigure simpatia mătușă-si) și spuse :

— Tante dragă, are o fire nenorocită ; la școală, și alte fete, nu numai eu, încearcă s-o schimbe în bine ; toate ne străduim.

La care mătușa o mîngîie, ca și cum ar fi spus cine știe ce lucru plin de noblețe și nu ceva fals și vrednic de dispreț, și îi ținu isonul în această comedie infamă, răspunzînd :

— Există însă o limită în orice lucru, scumpa mea, și văd că fata asta mizerabilă îți pricinuiește mereu, inutil, supărări, și unde mai pui, după ce tu faci eforturi atît de lăudabile.

Fata mizerabilă ieși din ascunzătoare, după cum vă puteți închipui, și zise :

— Trimiteți-mă acasă. Nu le-am mai spus nici un alt cuvînt, lor sau celorlalți, ci doar atît : Trimiteți-mă acasă, ori dacă nu, mă-ntorc singură pe jos, chiar de-ar fi să merg o zi și-o noapte !

Cînd am ajuns acasă, i-am destăinuit presupusei mele bunici că dacă nu mă trimite să-mi termin studiile în altă parte, atunci mai bine mă arunc în foc și-mi ard ochii decît să îndur să le mai văd chipurile prefăcute.

Am trăit apoi printre femei tinere și mi-am dat seama că nu valorau mai mult. Vorbe frumoase, aparențe frumoase ; dar eu am pătruns dincolo de aceste măști, dincolo de disprețul lor față de mine și am înțeles că

nu sînt nicidecum mai bune. Înainte de a le părăsi, am aflat că n-aveam nici bunică, nici vreo altă rudă adevărată. La lumina acestei informații am văzut limpede atît trecutul cît și viitorul. Mi-a dezvăluit numeroase ocazii noi în care alții, sub pretext că mă privesc cu respect, ori că-mi fac un serviciu, nu voiau altceva decît să triumfe asupră-mi.

Unui om de afaceri i se dăduse în grijă o mică avere care îmi aparținea. Trebuia să mă fac guvernantă. Am ajuns și guvernantă, și am intrat în familia unui nobil scăpătat care avea două fiice — fetițe mici, iar părinții doreau să le crească, pe cît posibil, aceeași institutoare. Mama era tînără și drăguță. De la început chiar, ea s-a purtat cu mine deosebit de delicat. Mi-am păstrat resentimentele în suflet, dar știam foarte bine că astfel mă făcea să simt că ea era stăpîna și că putea să se comporte și altcum dacă ar fi avut chef.

Am spus că nu mi-am dat resentimentele în vileag, și într-adevăr așa a fost, dar i-am dovedit că înțelegeam totul și nu mă lăsam prinsă în jocul ei. Cînd mă îmbia să servesc vin, eu beam apă. Dacă întîmplător se aflau bucate alese la masă, totdeauna le îndrepta spre mine, dar eu refuzam mereu și mă serveam din resturi. Dezamăgirile astea aduse dorinței sale de ocrotire erau o replică aspră, dar eu mă simțeam astfel mai independentă.

Țineam la fetițe. Erau sfioase și în general înclinate să se atașeze de mine. Mai exista totuși în casă și o doică, o femeie cu obraji trandafirii, care mereu voia să dea impresia, cu tot dinadinsul, că era veselă și în toane bune ; dînsa le alăptase pe amîndouă și cîștigase dragostea lor pînă să fi apărut eu acolo. M-aș fi resemnat aproape cu soarta mea dacă nu era femeia asta. Șiretlicurile ei pline de dibăcie de a se lua la întrecere cu mine în fața copiilor pe mulți alții în locul meu i-ar fi putut înșela ; eu însă am văzut limpede lucrurile încă de la început. Sub pretext că-mi deretică prin odaie, că mă servește și se ocupă de garderoba mea, ceea ce și făcea cu sîrguință, era totdeauna nelipsită. Cel mai ingenios din mulțimea trucurilor ei consta să-mi dea de înțeles că-i îndeamnă pe copii să țină mai mult la mine. Îi trimitea să se dea bine pe lîngă mine.

— Duceți-vă la buna domnișoară Wade, duceți-vă la scumpa domnișoară Wade, duceți-vă la drăgălașa domnișoară Wade. Dînsa vă iubește foarte mult. Domnișoara Wade e inteligentă, a citit o sumedenie de cărți și vă poate spune mult mai bine ca mine povești mai interesante. Haideți s-o ascultați pe domnișoara Wade !

Cum să le pot capta atenția cînd fierbeam de indignare în sinea mea din pricina acestor perfidii ? Ce rost avea să mă mai mir, văzînd chipurile lor nevinovate întoarse de la mine, iar brațele lor încolăcindu-se pe după gîtul ei și nu după al meu ? Atunci mă privea, îndepărtînd buclele lor de pe fața ei, și spunea :

— Or să vină îndată, domnișoară Wade ; sînt atît de simple și de afectuoase, domnișoară ; nu vă necăjiți din cauza asta, domnișoară... — triumfînd pe seama mea !

Mai era un lucru pe care-l făcea femeia asta. Uneori, cînd vedea că prin aceste mijloace reușise să mă cufunde într-o stare de neagră tristețe, atrăgea atenția copiilor asupra mea, ca să le arate ce deosebire mare exista între noi două.

— Șșt ! Sărmanei domnișoare Wade nu-i e bine. Nu faceți zgomot, dragele mele, o doare capul. Duceți-vă s-o consolați. Duceți-vă și întrebați-o dacă se simte mai bine ; duceți-vă și spuneți-i să se odihnească. Sper că n-aveți vreun necaz, domnișoară ? Nu fiți mîhnită, domnișoară !

Situația devenise insuportabilă. Într-o zi, pe cînd mă aflam singură în odaia mea, pradă sentimentului că nu voi mai putea îndura starea asta de lucruri, stăpîna mea intră și atunci i-am spus că trebuie să plec. Mă săturasem pînă peste cap de prezența femeii aceleia, Dawes.

— Domnișoară Wade ! Biata Dawes îți este atît de devotată ; ar face orice pentru dumneata !

Știam dinainte că așa avea să-mi răspundă. Eram pregătită pentru asta. I-am replicat doar că nu doresc să-mi contrazic stăpîna, dar că trebuie să plec.

— Sper, domnișoară Wade, rosti ea, adoptînd numaidecît tonul de superioritate pe care totdeauna îl mascase oarecum, că n-am spus și nici n-am făcut ceva vreodată, de cînd sîntem împreună, care să justifice folosirea

acestui cuvînt dezagreabil : „stăpîna". Trebuie să se fi întîmplat, în ce mă privește, cu totul fără să-mi dau seama. Te rog, spune-mi ce se petrece.

I-am răspuns, că n-am de făcut nici o plîngere, nici despre stăpîna mea, nici stăpînei mele — dar că trebuie să plec.

Ea șovăi o clipă, apoi se așeză lîngă mine și își puse o mînă peste mîna mea. Ca și cum această onoare avea să șteargă orice amintire.

— Domnișoară Wade, mă tem că ești nefericită din motive asupra cărora eu n-aș putea să am nici o influență.

Am zîmbit, gîndindu-mă la experiența de care-mi aducea aminte acest cuvînt, și i-am spus :

— Sînt o fire nenorocită, presupun.

— N-am zis asta.

— Astfel se poate explica lesne orice, i-am răspuns.

— S-ar putea, dar eu n-am spus asta. Eu vreau să-ți relatez cu totul altceva. Soțul meu și cu mine am stat deseori de vorbă în această chestiune, și ne-am dat seama cu tristețe că nu te simți la largul dumitale printre noi.

— La largul meu ? Oh ! Dumneavoastră sînteți, doamnă, niște persoane de rang atît de înalt, am zis eu.

— Îmi pare rău că am folosit un cuvînt care te poate face — așa cum s-a și întîmplat — să-l interpretezi cu totul deosebit față de intențiile mele (nu se așteptase la răspunsul meu și-i era puțin rușine). Voiam doar atît să spun, că nu ești fericită alături de noi. E un subiect greu de discutat, dar între noi fie spus, poate... pe scurt, ne temeam să nu te lași influențată de vreo împrejurare de care nimeni să nu poată fi mai puțin răspunzător decît dumneata. Dacă așa stau lucrurile, atunci te rugăm, nu te necăji. Și soțul meu a avut, cine nu știe, o soră foarte îndrăgită, deși vitregă, dar pe care absolut toată lumea o iubea și o respecta...

Am înțeles numaidecît că pe mine mă aduseseră în casă în amintirea fetei care murise, oricine ar fi fost, ca să se poată lăuda față de mine și să aibă acest avantaj asupra mea ; am înțeles că doica știa despre asta și se simțea încurajată să mă chinuie, așa cum procedase ; am

înțeles de asemenea, din felul cum copiii rămîneau de o parte, impresia nedesluşită că nu eram ca alți oameni. Am plecat de-acolo chiar în seara aceea.

După una sau două scurte şi foarte asemănătoare experiențe, relatarea cărora nu şi-ar avea locul în cadrul acestei povestiri, am intrat într-o altă familie, unde nu exista decît o singură elevă : o fată de cincisprezece ani, singură la părinți, nişte oameni destul de vîrstnici, bogați, cu un anumit rang şi avere. Printre numeroşii musafiri ai casei, primeau în mod regulat vizita unui nepot crescut de ei şi care începuse să-mi facă o curte asiduă. Eram decisă să-l resping, căci hotărîsem, cînd m-am dus acolo, să nu accept nici milă, nici condescendență din partea familiei. Dar mi-a trimis o scrisoare, în urma căreia am fost de acord să ne logodim.

Avea un an mai puțin ca mine, dar părea şi mai tînăr. Venise în concediu din India, unde ocupa un post care curînd urma să-i procure o foarte bună poziție. În şase luni trebuia să ne căsătorim şi să plecăm spre India. Între timp, trebuia să rămîn cu familia şi să mă căsătoresc acolo. Nimeni n-a avut nimic împotriva acestui proiect.

Nu pot trece cu vederea faptul că mă admira ; sînt silită să recunosc, n-am încotro, altminteri n-aş mai pomeni despre asta. Vanitatea n-are nimic de-a face cu această declarație, căci admirația lui era un chin pentru mine. Nu-şi dădea osteneala s-o ascundă ; aşa încît mă făcea să mă simt printre oamenii ăştia bogați de parcă el m-ar fi cumpărat pentru felul cum arătam şi se lăuda cu această achiziție spre a se justifica. Îmi dădeam seama că mă judecau în sinea lor şi erau curioşi să afle care putea fi deplina mea valoare. Am hotărît să nu le fac pe plac. Dinaintea lor stăteam impasibilă şi mută ; m-aş fi lăsat ucisă de oricare din ei mai curînd decît să mişc un deget pentru a fi în asentimentul lor.

Mi-a spus că eram nedreaptă față de mine însămi. I-am răspuns că tocmai pentru că-mi dădeam dreptate şi țineam să-mi dau dreptate pînă la capăt nu m-aş fi înjosit să umblu după favoarea nici unuia dintre ei. Se arătă foarte afectat şi aproape rănit cînd am adăugat că preferam să nu facă paradă de sentimente față de ei ; dar

m-a asigurat că și-ar sacrifica pînă și cele mai sincere porniri de afecțiune pentru liniștea mea.

Sub pretext că se ține de făgăduială, îmi dădu o ripostă. Ore în șir stătea departe de mine, vorbind cu toată lumea, în afară de mine. Mi se întîmpla să rămîn deoparte, singură și neluată în seamă, cîte o jumătate de seară, în vreme ce el discuta cu tînăra lui verișoară, eleva mea. În tot acest răstimp, citeam în ochii celorlalți că-i socoteau mult mai potriviți unul cu altul, decît el cu mine. Rămîneam acolo, căutînd să le ghicesc gîndurile, pînă cînd am simțit că aerul ei plin de prospețime mă făcea să par caraghioasă, și eram furioasă pe mine că mă îndrăgostisem de el.

Căci îl iubeam ! Cu toate că nu merita și cu toate că atît de puțin se gîndise la chinurile prin care treceam — chinuri care ar fi trebuit să mi-l facă pe de-a-ntregul și cu recunoștință al meu pînă la capătul vieții lui — îl iubeam ! Suportam de dragul lui ca vară-sa să-l laude în fața mea, dînd impresia că-și închipuie că-mi făcea plăcere, cînd de fapt știa foarte bine că asta mă învenina și mai mult. Stînd nu departe de el, depănam în minte toate jignirile și nedreptățile la care eram supusă și mă întrebam dacă n-ar fi trebuit să fug din casa aceea și să nu-l mai văd niciodată... îl iubeam !

Mătușă-sa (stăpîna mea, vă rog să nu uitați) adăuga mereu cu bună-știință, intenționat, ceva la întrebările și zbuciumul meu. Marea ei plăcere consta în a descrie pe larg felul de viață pe care trebuia să-l ducem în India, cum aveam să ne instalăm și lumea pe care urma s-o primim cînd va obține avansarea. Mă revoltam din mîndrie împotriva acestui mod insolent de a-mi sublinia contrastul dintre viața mea de soție și poziția dependentă și inferioară din prezent. Mi-am înăbușit indignarea ; i-am arătat însă că intențiile ei nu-mi scăpaseră și am răspuns șicanelor sale afectînd umilința. Cele rostite de ea îmi făceau într-adevăr mult prea multă onoare, i-am spus. Mi-era teamă că nu voi putea suporta o schimbare atît de completă. „Gîndiți-vă, o simplă guvernantă, guvernanta

fiicei dumneavoastră, să ajungă la o asemenea situație înaltă !" Se simțea stînjenită, și ceilalți erau stînjeniți, cînd am dat acest răspuns. Vedeau că înțelesesem perfect totul.

Asta se petrecea tocmai în momentul în care zbuciumul meu ajunsese la culme, și cînd eram mai iritată împotriva ingratitudinii și indiferenței logodnicului meu față de suferința și nenumăratele umilințe îndurate din pricina lui ; atunci a apărut în casă prietenul dumneavoastră drag, domnul Gowan. De multă vreme făcea parte dintre prietenii intimi de acolo, dar fusese plecat în străinătate. Pricepu situația din prima clipă și mă înțelese.

Era prima persoană întîlnită vreodată în viață care mă înțelegea. Nu venise decît de trei ori în casă pînă să simt că urmărea pas cu pas frămîntările din mintea mea. Am văzut limpede asta, din ușurința și felul degajat și rece în care se purta cu toți ceilalți, cu mine și cu subiectul în chestiune. Am văzut limpede asta, din modul de a-și exprima admirația pentru viitorul meu soț, din entuziasmul cu privire la logodna și proiectele noastre, din felicitările de prosperitate în viitor și din aluziile descurajate la propria lui sărăcie — din tot pustiul, zeflemeaua și batjocura care mă împresurau. Făcea să-mi sporească și mai mult repulsia și disprețul pentru mine însămi, arătîndu-mi tot ce mă înconjura într-o lumină nouă, odioasă, cînd pretindea că-mi prezintă lucrurile sub aspectul lor cel mai frumos, invitîndu-mă să le admir împreună cu el. Semăna cu Moartea învesmîntată din gravurile olandeze : oricui oferea brațul, tînăr sau bătrîn, frumos sau slut, fie că dansa sau cînta, sau se ruga cu el, îl transforma într-un strigoi.

Veți înțelege așadar că atunci cînd prietenul dumneavoastră drag m-a felicitat, îmi transmitea de fapt condoleanțe, că atunci cînd căuta să-mi domolească iritarea, îmi dezgolea rănile dureroase pe care le aveam, și cînd declara că „adoratorul meu credincios" era „băiatul cel mai afectuos din lume, cu inima cea mai duioasă care a bătut vreodată", nu făcea decît să-mi stîrnească vechile temeri că deveneam caraghioasă. Veți spune că astea nu erau cine știe ce mari servicii pe care mi le făcea ; eu le accep-

tam totuşi, pentru că le vedeam ca pe un ecou al gîndurilor mele şi confirmau ceea ce cunoşteam dinainte. Curînd am început să prefer societatea prietenului dumneavoastră drag tuturor celorlalţi.

Cînd mi-am dat seama (şi asta destul de repede) că logodnicul meu era din ce în ce mai gelos, şi mai mult îmi plăcea societatea aceasta. Nu fusesem eu chinuită de gelozie ? Numai eu să sufăr ? Nu. Să ştie şi el ce-nseamnă ! Eram încîntată să ştie şi el ; eram încîntată că suferea şi el cu tărie, şi sper că aşa a şi fost. Mai mult decît atît. El era o nimica toată în comparaţie cu domnul Gowan, care ştia cum să mi se adreseze, tratîndu-mă pe picior de egalitate, şi cum să disece lumea mizerabilă din jurul nostru.

Azi aşa, mîine aşa, pînă cînd mătuşa, stăpîna mea, şi-a asumat răspunderea de a sta de vorbă cu mine. Nici nu merita osteneala să mai spună ceva ; ştia că n-am intenţii rele, se oferise însă singură să-mi dea o sugestie doar şi anume că ar fi fost mai bine dacă mă arătam mai puţin apropiată faţă de domnul Gowan.

Am întrebat-o cum putea răspunde ea de intenţiile mele. Putea răspunde în orice caz, mi-a replicat, deoarece ştia că nu urmăresc nimic rău. I-am mulţumit, dar am adăugat că prefer să răspund eu însămi şi faţă de mine însămi. Ceilalţi servitori ai săi ar fi poate recunoscători să obţină de la ea certificate bune, eu una însă n-aveam nevoie de aşa ceva.

Din vorbă în vorbă, m-am simţit îndemnată s-o întreb de unde ştia că o simplă sugestie ar fi fost de ajuns ca eu să mă şi supun. Se bizuia oare pe originea mea, ori pe faptul că primeam simbrie ? Nu fusesem cumpărată cu trup şi suflet. Poate îşi închipuia că distinsul ei nepot îşi cumpărase o soţie de la tîrgul de sclavi.

Probabil că mai curînd sau mai tîrziu tot s-ar fi ajuns la acest deznodămînt, dar ea a grăbit lucrurile. Mi-a spus, pe un ton de compasiune afectată, că am un temperament nefericit. Auzind repetată această insultă răutăcioasă, nu m-am mai putut abţine şi am dezvăluit tot ce ştiam despre ea, tot ce văzusem la ea şi tot ce îndurasem în tăcere,

de cînd ajunsesem în situaţia vrednică de dispreţ de a fi logodnica nepotului său. I-am mai spus că societatea domnului Gowan mi-era singura alinare pe care o găsisem, în starea de degradare îndurată de prea multă vreme şi de care mă dezbăram prea tîrziu ; dar că de-acum încolo nu voiam să mai dau ochi cu nici unul din ei. Aşa am şi procedat.

Prietenul dumneavoastră drag m-a urmat în refugiul meu şi a comentat foarte hazliu ruperea legăturilor, deşi totodată îi părea rău de aceşti oameni excelenţi (cei mai buni, în felul lor, pe care-i întîlnise vreodată), şi deplîngea nevoia de a chinui nişte insecte inofensive. N-a durat cine ştie cît pînă să protesteze, şi cu mult mai multă sinceritate decît aş fi crezut, că nu era demn de a fi agreat de o femeie atît de înzestrată şi cu o asemenea forţă de caracter ; dar... în sfîrşit !...

Prietenul dumneavoastră drag m-a amuzat şi s-a amuzat atîta timp cît a fost dispus ; apoi îmi aduse aminte că noi amîndoi cunoaştem ce-nseamnă lumea, că noi amîndoi înţelegem genul uman, că noi amîndoi ştim că viaţa nu-i o poveste de dragoste, că trebuie să ne pregătim, ca nişte oameni cu bun-simţ ce sîntem, să pornim fiecare pe drumul lui, în căutarea fericirii şi să cădem de acord, dacă ne vom reîntîlni mai tîrziu, de a rămîne cei mai buni prieteni de pe faţa pămîntului. Acestea au fost vorbele lui şi eu nu l-am contrazis.

Nu după prea multă vreme, am aflat că-i făcea curte actualei sale soţii, şi că atunci părinţii au luat-o în străinătate ca să scape de sub înrîurirea lui. Atunci o uram la fel cum o urăsc şi acum şi de aceea, bineînţeles, dorinţa mea cea mai vie era s-o ia de nevastă. Dar ardeam de nerăbdare s-o văd — simţeam o curiozitate irezistibilă, încît asta mi se părea una din puţinele bucurii care-mi mai rămăseseră pe lume. Am făcut mici călătorii, pînă ce mi-a fost dat să mă aflu în societatea ei şi a dumneavoastră. Pe atunci, cred, nu-l cunoşteaţi pe prietenul dumneavoastră drag ; n-avusese încă prilejul să vă ofere acele mărturii remarcabile de prietenie pe care le-aţi primit din partea lui.

În societatea aceea am descoperit o fată, poziția căreia prezenta, în multe privințe, grozavă asemănare cu a mea ; și în firea ei am recunoscut cu interes și plăcere același sentiment de revoltă, atît de intim legat de propria mea ființă — împotriva condescendenței infatuate și a egoismului pe care lumea le etichetează drept bunătate, ocrotire, bunăvoință sau alte nume frumoase. Am auzit, de asemenea, spunîndu-se în repetate rînduri că are „un temperament nefericit". Eu înțelegeam perfect ce se ascundea îndărătul acestei expresii comode, și cum doream să am o însoțitoare care să știe ce știam și eu, m-am gîndit să încerc s-o eliberez pe fata asta de lanțurile sclaviei și de nedreptatea la care era supusă. Nu este cazul să vă relatez că am izbutit.

De atunci am locuit tot timpul împreună, împărțind micile mele resurse.

Capitolul XXII

OARE CINE TRECE PE DRUM AȘA TÎRZIU ?

ARTHUR CLENNAM întreprinsese călătoria inutilă la Calais în toiul unor afaceri presante. Un anume stat barbar, posedînd domenii prețioase pe harta lumii, solicita serviciile cîtorva ingineri, cu deosebit spirit inventiv și cu o mînă forte în execuție : oameni practici, în stare să aleagă din cele mai bune elemente la îndemînă oamenii și instrumentele necesare și a căror ingeniozitate să fie deopotrivă îndrăzneață și fertilă, în adaptarea acestor elemente scopului și concepției însăși a planului lor.

Deoarece statul ăsta era o putere barbară, nu avusese nici măcar ideea de a îngropa un proiect național de anvergură într-un Minister al Digresiunilor, așa cum s-ar păstra un vin excelent într-o pivniță, la adăpostul luminii, pînă-și pierde tăria și buchetul, iar podgorenii care cultivaseră via și storseseră strugurii ajungeau lut de oale. Cu o ignoranță caracteristică, țara asta aplica principiile cele mai drastice și mai energice ale Artei de a face ceva, fără să arate cît de cît respect ori grijă pentru marea știință politică a Artei de a nu face nimic. A avut chiar barbaria de a da lovitura de grație acestei arte misterioase, pomenite la urmă, ori de cite ori vreun cap luminat se apuca s-o practice.

Așadar, oamenii de care aveau nevoie au fost căutați și găsiți, ceea ce era în sine unul dintre cele mai puțin civilizate și mai neobișnuite procedee. Odată găsiți, erau tratați cu încredere și onorabil, dovedind astfel o totală ignoranță politică, poftiți fiind să vină neîntîrziat să facă ce aveau de făcut. Pe scurt, erau luați drept niște oameni mînați de dorința de a duce treaba pînă la capăt și care așteptau ca și alți oameni bine intenționați să-i ajute.

Daniel Doyce se afla printre cei aleși. Nu s-ar fi putut prevedea în momentul acela dacă va lipsi luni sau ani. Pregătirile de plecare și tabloul amănunțit făcut despre situația exactă a întreprinderii lor comune necesitaseră multă muncă, într-un interval scurt de timp și-i dăduseră lui Clennam serios de furcă, zi și noapte. Se slujise de întîiul prilej de răgaz ca să pornească pe furiș de cealaltă parte a Mînecii și se reîntoarse tot așa de iute pentru a-și lua rămas bun de la Doyce.

Arthur îi expuse atunci asociatului său, cu multă grijă și precizie, situația profiturilor și a pierderilor, precum și responsabilitățile și perspectivele lor de viitor. Daniel urmărea toate acestea cu răbdarea lui obișnuită, fără a-și ascunde admirația enormă. Examină conturile ca pe un mecanism mult mai ingenios decît toate cele construite de el pînă atunci, și cînd isprăvi, continua să se uite în hîrtii, legănîndu-și pălăria pe cap, absorbit parcă în contemplarea unei mașini minunate.

— Totul e splendid, Clennam, ce ordine și corectitudine. Nu există ceva mai limpede și mai bine făcut.

— Îmi pare bine că ești de acord, Doyce. Acum, în privința administrării capitalului nostru pe timpul cît lipsești și a conversiunii anumitor fonduri în măsura în care interesele întreprinderii o cer...

Asociatul său îl opri.

— Cît despre asta și celelalte afaceri de acest soi, totul rămîne la aprecierea dumitale. Vei continua să te ocupi de toate asemenea chestiuni în numele amîndorura ca și pînă acum, și astfel îmi iei o povară de pe umeri.

— Totuși, după cum ți-am spus deseori, răspunse Clennam, îți depreciezi fără nici un temei calitățile de om de afaceri.

— Poate că da, poate că nu, zise Doyce, zîmbind. Oricum, eu practic o meserie mai îndelung studiată decît treburile astea și pentru care am aptitudini mai mari. Am deplină încredere în asociatul meu și sînt convins că va proceda cum e mai bine ; dacă am vreo prejudecată în privința banilor și a cifrelor, continuă el, strecurîndu-și degetul cel mare, suplu, de meșteșugar, pe după reverul hainei asociatului său, asta e numai împotriva speculațiilor. Altminteri nu cred că am. Și dacă întreținn această prejudecată, o fac din pricină că niciodată nu mi-am bătut capul să studiez chestiunea temeinic.

— Dar n-ar trebui s-o numești prejudecată, dragă Doyce, zise Clennam. Asta e pur și simplu bun-simț.

— Mă bucur că gîndești astfel, replică Doyce, ai cărui ochi verzi străluceau, blînzi.

— Din întîmplare, rosti Clennam, tocmai îi spuneam adineauri, cu jumătate de ceas înainte de a veni dumneata aici, același lucru lui Pancks, care s-a abătut pe aici. Amîndoi am fost de acord cînd recunoșteam că a risca să plasezi banii în afara unor investiții sigure este una din cele mai primejdioase și totodată mai obișnuite dintre nesăbuințele care adesea ar merita numele de viciu.

— Pancks ! ? exclamă Doyce, tuflindu-și pălăria pe ceafă și încuviințînd din cap cu încredere. Da, da, da ! Iată un om prudent.

— E într-adevăr un om foarte prudent, replică Arthur. Un exemplu de prudență, pe drept cuvînt.

Însușirea domnului Pancks de a fi precaut părea să le ofere un prilej de mai mare satisfacție decît era explicabil, judecînd după conversația lor de suprafață.

— Și acum, zise Daniel uitîndu-se la ceas, deoarece timpul și mareea pe nimeni n-așteaptă, vrednicul meu asociat, și cum sînt gata de plecare, iar bagajele se află jos, la poartă, dă-mi voie să mai adaug un cuvînt. Vreau să te rog ceva.

— Cere-mi orice dorești... cu o singură excepție : aceea de a abandona invenția dumitale.

Clennam s-a grăbit să formuleze rezerva, pe care chipul asociatului său i-o sugerase.

— Tocmai asta voiam să te rog, rosti Doyce.

— Atunci îți spun, nu. Absolut, nu. Acum că am început, trebuie să obțin de la oamenii ăștia un temei precis, o explicație oficială, ceva care să semene cu un răspuns în toată legea.

— N-o să obții nimic, replică Doyce, scuturînd din cap. Ai cuvîntul meu. N-o să obții niciodată nimic de la ei.

— Am să încerc măcar, stărui Clennam. Nu pățesc nimic rău dacă încerc.

— De asta nu prea sînt sigur, se împotrivi Doyce și își puse mîna pe umărul lui, vrînd să-l convingă. Eu unul am pățit ceva rău, prietene. M-a îmbătrînit, m-a obosit, m-a scos din răbdări, m-a dezamăgit. Nu-i face bine nimănui să-și iasă din răbdări și să se considere maltratat. Mi se pare că, de pe acum chiar, toate amînările și tergiversările astea inutile te-au făcut să-ți pierzi puțin din sprinteneala dumitale obișnuită.

— Plictiselile personale ar putea fi cauza, în momentul de față, preciză Clennam, nu însă hărțuielile birocratice. Nu, încă nu. Nu sînt încă lezat.

— Așadar, nu vrei să-mi satisfaci rugămintea ?

— Hotărît nu, rosti Clennam. Mi-ar fi rușine dacă m-aș lăsa alungat de pe cîmpul de bătaie, unde un om mult mai în vîrstă și mai susceptibil de a fi lovit direct a luptat cu curaj, atît de îndelung.

Cum nu era chip să se lase înduplecat, Daniel Doyce îi strînse mîna la rîndul lui, și, după ce aruncă o ultimă privire de rămas bun cînd ocoli biroul, coborîră scara împreună. Doyce trebuia să se ducă la Southampton pentru a se alătura grupului restrîns al tovarășilor de călătorie ; o trăsură îl aștepta la poartă cu bagajele încărcate, gata să-l conducă pînă acolo. Lucrătorii se aflau adunați să asiste la plecare și erau foarte mîndri de el.

— Noroc bun, domle Doyce ! îi ură unul dintre ei.

— Oriunde vă duceți, or să poată spune că au printre ei un om adevărat, care-și cunoaște meseria și meseria-l cunoaște pe el, un om hotărît să facă treabă și care-i capabil s-o facă ; și dacă nici ăsta nu-i om, atunci unde mai găsești oameni ?

Acest mic discurs rostit de un voluntar tăcut, din ultimele rînduri, despre care pînă atunci nimeni n-ar fi bănuit că are atîta talent, a fost primit prin trei urale puternice, iar oratorul cîștigă o mare faimă din ziua aceea.

În toiul uralelor, Daniel le adresă un : „La revedere, oameni buni !“ după care trăsura se făcu nevăzută, de parcă o pală de vînt o suflase din Curtea-Inimii-Însîngerate.

Domnul Baptist, recunoscător pentru postul de încredere pe care-l ocupa, se afla printre lucrători și contribuise la aclamații atît cît putea s-o facă un simplu străin. De fapt, nu există pe fața pămîntului oameni care să aclame ca englezii, care să țină isonul cu trup și suflet și să strige din răsputeri, încît întreaga istorie a Angliei să pară că se perindă în rafale, cu toate stindardele fluturînd deodată în aer, de la Alfred Saxonul încoace. Domnul Baptist fusese luat de furtună, ca să zicem așa, și încerca să-și tragă răsuflarea, buimăcit, cînd Clennam îi făcu semn să-l urmeze sus, pentru a pune la loc registrele și documentele.

În acalmia care urmă plecării — în tot acel vid care se creează după orice despărțire, prefigurînd marea despărțire care pîndește neîncetat întreaga suflare omenească — Arthur stătea în picioare dinaintea biroului său, privind

visător o rază de soare. Dar cu atenția descătușată, numaidecît reveni pentru a suta oară la subiectul care-l preocupa îndeosebi, stăruind asupra tuturor împrejurărilor care-l impresionaseră atît de mult, în seara misterioasă cînd îl văzuse pe omul acela la maică-sa. Din nou îl îmbrînci omul ăsta pe străduța întortocheată, din nou îi merse pe urme și apoi îl pierdu, din nou veni după el și acum așteptau unul lîngă altul scara dinaintea intrării :

Oare cine trece pe drum așa tîrziu ?
Cavalere Măghiran !
Oare cine trece pe drum așa tîrziu ?
Vesel, vesel, tot chefliu !

Nu era pentru prima oară că-și amintea cîntecul acesta din jocul de copii, și că omul în chestiune fredonase strofa asta cînd se aflau în picioare unul lîngă altul, dar nu-și dăduse seama că o repetase cu voce tare, încît tresări cînd auzi strofa a doua !

E floarea cavalerilor,
Cavalere Măghiran !
E floarea cavalerilor,
Vesel, vesel, tot chefliu !

Cavalletto îi sugerase, plin de respect, cuvintele și melodia, crezînd că s-a oprit pentru că nu știa să cînte mai departe.

— Ei ! Cunoști cîntecul, Cavalletto ?

— Aa, da, domnule ! Cine nu-l știe în Franța. L-am auzit deseori cîntat de copii. Ultima dată cînd eu auzit pe el, adăugă domnul Baptist, adineauri Cavalletto, care revenea în mod obișnuit la construcțiile frazei din limba maternă, cînd gîndurile îi zburau acasă, era o voce dulce și firavă. O voce firavă, foarte drăguță, foarte inocentă. *Altro !*

— Ultima dată cînd l-am auzit eu, replică Arthur, îl cînta un glas care n-avea nimic nici drăguț, nici inocent, ba dimpotrivă.

Vorbea mai mult pentru sine decît să se adreseze celuilalt şi adăugă, sieşi, repetînd cuvintele lui Blandois : „Să mor, domnule, dacă nu-s eu nerăbdător din fire !"

— Poftim ! exclamă Cavalletto uimit şi devenind într-o clipă alb ca varul la faţă.

— Ce s-a întîmplat ?

— Domnule ! Ştiţi unde am auzit cîntecul ăsta ultima oară ?

Şi cu gesturi pline de vioiciune italiană, schiţă din mînă conturul unui nas mare şi coroiat, îşi apropie ochii unul de altul, se ciufuli la păr, umflă buza superioară ca să ilustreze o mustaţă stufoasă şi aruncă peste umăr pulpana unei pelerine imaginare. Executînd totul cu o iuţeală nemaipomenită pentru cineva care nu văzuse niciodată un ţăran italian, el imită un zîmbet foarte ciudat, sinistru. Întreaga metamorfozare se petrecuse fulgerător, şi o clipă mai apoi stătea în picioare, palid şi nedumerit, dinaintea protectorului său.

— Pentru numele lui Dumnezeu ! exclamă Clennam, ce-nseamnă asta ? Cunoşti pe cineva cu numele de Blandois ?

— Nu ! răspunse domnul Baptist, scuturînd din cap.

— Chiar acum ai descris un om care se afla lîngă dumneata cînd auziseşi cîntecul ăsta ; nu-i aşa ?

— Ba da ! răspunse domnul Baptist, dînd de cincizeci de ori din cap.

— Şi nu-l chema Blandois ?

— Nu ! zise domnul Baptist. *Altro, altro, altro, altro !*

N-avea destulă putere să înlăture acest nume, capul şi degetul arătător de la mîna dreaptă fiind în frenetică mişcare, concomitent.

— Ia stai ! exclamă Clennam, desfăcînd afişul pe birou. Acesta e cel de care-i vorba ? Poţi înţelege dacă citesc cu glas tare ?

— Absolut. Perfect.

— Dar priveşte în acelaşi timp. Vino-ncoace şi uită-te peste umărul meu cînd citesc.

Domnul Baptist se apropie ; urmări fiecare cuvînt din ochii lui vioi, ascultă lectura pînă la capăt cu cea mai

mare nerăbdare, apoi puse amîndouă mîinile pe afiș, de parcă ar fi prins cine știe ce dihanie primejdioasă și exclamă, privindu-l țintă pe Clennam :

— El este ! Uitați-l !

— Pentru mine asta-i mult mai important, zise Clennam, în culmea agitației, decît ți-ai putea închipui. Spune-mi, unde l-ai cunoscut pe omul acesta ?

Domnul Baptist ridică binișor mîinile de pe afiș, destul de stînjenit și dîndu-se doi-trei pași înapoi și făcîndu-se că-și scutură hainele de praf, răspunse, vădit împotriva voinței sale :

— La Marsilia.

— Ce făcea acolo ?

— Era deținut, și... *Altro !* Cred că da, și... (domnul Baptist se furișă și mai aproape ca să-i vorbească în șoaptă) ucigaș !

Clennam se dădu înapoi de parcă acest cuvînt fusese o lovitură pentru el, atît de groaznice i se păreau relațiile maică-si cu acest om. Cavalletto se lăsă să cadă pe un genunchi și îl imploră, cu și mai multe gesturi, să asculte cum de ajunsese într-o asemenea societate păcătoasă.

Îi povesti cu cea mai mare sinceritate cum se întîmplase totul, din pricină că făcuse puțină contrabandă, și cum, după ce a fost eliberat din închisoare, a întors definitiv spatele acestui soi de viață. Adăugă apoi cum la Chalon-pe-Saône, într-un han cu firma *„La revărsatul zorilor"* a fost trezit din somn, în toiul nopții, de același asasin, care pe atunci își luase numele de Lagnier, deși înainte se chema Rigaud ; cum asasinul îi propusese să se asocieze cu el, dar că-i inspira atîta teamă și repulsie, încît a trebuit să fugă de el cu noaptea în cap, și cum de atunci s-a simțit hăituit de frica să nu dea iarăși ochi cu asasinul, acesta pretinzînd cumva că-l cunoaște. După ce isprăvi de istorisit, stăruind cu tărie, energic, asupra cuvîntului „asasin", care căpăta o deosebită intonație în limba lui maternă (iar pentru Clennam era nu mai puțin teribil), sări deodată în două picioare de pe scaun, se năpusti iarăși peste afiș, și, cu o violență vecină pur și

simplu cu nebunia, pentru oricine în afară de meridionali, strigă :

— Iată, același asasin ! El este !

În acest avînt pătimaș, la început uitase că îl văzuse pe asasin recent la Londra ; reamintindu-și, îi dădu speranțe lui Clennam că întîlnirea putea să fi avut loc după vizita la maică-sa, dar Cavalletto știa absolut precis și limpede ora și locul, încît Clennam nu se mai îndoia că fusese înainte de asta.

— Ascultă, zise Arthur, foarte serios. Omul acesta despre care am citit aici a dispărut cu desăvîrșire.

— De asta mă bucur grozav ! rosti Cavalletto, înălțînd ochii cu evlavie. Mulțumesc Cerului de mii de ori ! Asasin afurisit !

— Nu așa, se împotrivi Clennam ; căci pînă nu aflu ce-i cu el, n-o să am liniște.

— Destul, binefăcătorul meu ; asta-i cu totul altceva. Un milion de scuze !

— Acum, Cavalletto, spuse Clennam, prinzîndu-l de braț și întorcîndu-l ușurel ca să fie față în față, sînt sigur că pentru puținul bine pe care l-am putut face pentru dumneata, ești cel mai recunoscător și mai sincer dintre oameni.

— Jur asta ! exclamă celălalt.

— Știu. Dacă l-ai putea găsi pe omul acesta, sau ai afla ce s-a-ntîmplat cu el, ori ai putea obține vreo știre mai recentă, cît de cît, despre el, mi-ai face un serviciu mai presus de orice alt serviciu pe care l-aș primi cîndva pe lume, și m-ai determina (cum nu se poate mai justificat) să fiu la fel de recunoscător față de dumneata precum ești și dumneata față de mine.

— Nu știu încotro să caut ! exclamă omulețul, sărutînd entuziasmat mîna lui Clennam. Nu știu de unde să încep. Nu știu unde să mă duc. Dar, curaj ! Destul ! N-are importanță ! Chiar acum plec !

— Nici un cuvînt nimănui, Cavalletto, în afară de mine.

— *Al-tro !* strigă Cavalletto, și se îndepărtă în fuga mare.

Capitolul XXIII

JUPÎNEASA AFFERY FACE O PROMISIUNE CONDIȚIONATĂ ÎN LEGĂTURĂ CU VISELE SALE

RĂMAS singur, cu amintirea vie a gesturilor și privirilor expresive ale domnului Baptist, altfel zis Giovanni Baptista Cavalletto, Clennam începea o zi obositoare. Degeaba încerca el să-și strunească atenția, concentrîndu-se asupra unei îndeletniciri de afaceri, sau asupra unui șir de idei ; de unde ! Atenția îi zbura mereu în jurul unuia și aceluiași subiect care-l hărțuia — nici vorbă să se poată apuca de altceva. Aidoma unui ucigaș legat în lanțuri pe o barcă staționară din mijlocul unui fluviu limpede și adînc, osîndit, oricare ar fi fost cantitatea incalculabilă de apă ce se prăvale dinainte-i, să vadă fără întrerupere cadavrul semenului său (pe care el l-a înecat) și care zace pe fundul apei, în nemișcare, încremenit, doar dacă viltoarea nu-l mai lățește și-l lungește, cînd dilatînd, cînd contractînd sinistra arătare, la fel și Arthur vedea, sub puhoiul nestatornic al gîndurilor și închipuirilor sale transparente care se succedau fără astîmpăr, singurul subiect permanent și sumbru, pe care nimic nu-l putea urni din loc, oricît s-ar fi străduit să-l alunge, și de care nu putea scăpa nici în ruptul capului.

Certitudinea pe care o avea acum că Blandois, oricare i-ar fi fost numele adevărat, era o ființă abjectă, îi sporea povara temerilor cu prisosință. Chiar dacă mîine s-ar fi găsit o explicație acestei dispariții, faptul că maică-sa fusese în legătură cu un asemenea om rămînea același. Nădăjduia să fie singurul care știa că relațiile lor fuseseră tăinuite, și că maică-sa se purtase docil față de străin și se temuse de el ; dar tocmai pentru motivul că știa toate astea, putea detașa el oare scena la care asistase de temerile lui de odinioară, putea crede el că nu era nimic vinovat în asemenea relații ?

Hotărîrea maică-si de a nu discuta chestiunea cu el, cunoscînd caracterul ei de neînduplecat, îi sporea sentimentul propriei lui neputinţe. Era un adevărat coşmar să-şi închipuie că ruşinea şi oprobriul planau asupra maică-si şi asupra memoriei tatălui său, ridicînd „un zid de aramă" care-l împiedica să le vină întrajutor. Scopul pentru care revenise în ţara de baştină şi pe care de-atunci niciodată nu-l abandonase era zădărnicit cu îndărătnicie chiar de maica-sa, tocmai în momentul cînd mai mult ca oricînd i se părea că trebuia negreşit să-l atingă. Sfaturile lui, energia, activitatea, banii, reputaţia, toate resursele lui, fără excepţie, absolut totul devenise inutil. Dacă maică-sa ar fi fost înzestrată cu acea putere legendară de a transforma în piatră pe orice punea ochii, nu l-ar fi paralizat mai rău pe fiu-său (aşa cel puţin i s-a părut în deznădejdea lui) cînd întorsese spre el faţa-i dîrză, aflat în odaia aceea lugubră a ei.

Dar lumina descoperirii din acea zi căzînd peste aceste consideraţii îl îndemnă să ia măsuri mai ferme. Bizuindu-se pe justeţea intenţiilor sale şi stimulat de simţul primejdiei iminente ameninţînd din toate părţile, el hotărî, dacă maică-sa continua să refuze de a discuta chestiunea cu el, să facă un apel desperat la Affery. Dacă izbutea s-o facă mai comunicativă şi s-o determine să destrame vraja tainei care învăluia casa, ar fi putut scăpa de amorţeala care cu fiecare ceas ce trecea îşi dădea seama că-l cuprinde tot mai mult. Aceasta era concluzia unei zile lungi de nelinişte şi aceasta a fost hotărîrea pe care îşi puse în cap s-o ia odată cu căderea întunericului.

Ajungînd la casa părintească, prima dezamăgire a fost aceea de a găsi uşa deschisă şi pe domnul Flintwinch fumîndu-şi pipa pe scările de la intrare. În împrejurări obişnuite şi favorabile lui, ar fi ciocănit, şi jupîneasa Affery îi deschidea uşa. Norocul însă nefiind deloc de partea lui, uşa era dată de perete, iar domnul Flintwinch trăgea din lulea aşezat pe trepte.

— Bună seara, spuse Arthur.

— Bună seara, spuse domnul Flintwinch.

Fumul şerpuia rotocoale din gura domnului Flintwinch, de parcă ar fi trecut prin tot trupul lui diform pînă să

iasă pe beregata diformă și să se amestece cu fumu vălătucit din hogeaguri și cu negurile fluviului întorto cheat.

— Ai vreo veste ? întrebă Arthur.

— N-am nici o veste, răspunse Jeremiah.

— Vorbesc de străin, explică Arthur.

— Și *eu* vorbesc de străin, rosti Jeremiah.

Arăta atît de hîd cum stătea strîmb, cu nodul de la cravată sub ureche, încît lui Clennam îi trecu prin minte gîndul — și nu pentru prima oară — nu cumva Flintwinch o fi avut motive personale de a se descotorosi de Blandois ? Să fi fost oare în joc taina lui, siguranța lui ? Era scund și cocîrjat, și poate nu prea puternic ; părea totuși rezistent ca lemnul de tisă și uscat ca un corb bătrîn. Un om ca acesta, venind în urma altuia, mult mai tînăr și mai viguros, dar hotărît să-i facă de petrecanie fără milă, ar fi putut izbuti aproape sigur, într-un loc atît de izolat și la o oră tîrzie. În vreme ce în starea sa morbidă de spirit gîndurile astea stăruiau, în pofida celui permanent care niciodată nu-i ieșea din minte lui Clennam, domnul Flintwinch, cu gîtul răsucit și cu un ochi închis, se uita la casa din față, fumînd cătrănit mai departe, ca și cum ar fi vrut să muște capătul lulelei cu dinții mai curînd decît să o savureze. Și totuși o savura în felul lui.

— Cred că mi-ai putea face un portret, Arthur, data viitoare cînd o să treci pe-aici, zise domnul Flintwinch, sec, aplecîndu-se să scuture cenușa din pipă.

Arthur se simți vinovat și puțin stînjenit ; își ceru scuze dacă se uitase cumva la domnul Flintwinch oarecum nepoliticos.

— Eram atît de absorbit de treaba asta, zise el, încît am uitat de mine.

— Ha ! Totuși nu văd, replică domnul Flintwinch, de ce *te* tulbură, Arthur.

— Nu ?

— Nu, zise domnul Flintwinch, scurt și răspicat, ca un cîine care l-ar fi înșfăcat pe Arthur de mînă.

— Crezi că-mi e totuna dacă văd afișele acelea pretutindeni ? Crezi că-mi e totuna dacă numele mamei și casa

sînt luate cu asalt în fel şi chip şi amestecate în misterul ăsta ?

— Nu văd, rosti domnul Flintwinch, scărpinîndu-şi obrazul scorţos, de ce ar trebui să însemne atît de mult pentru dumneata. Dar să-ţi spun eu ce văd, Arthur, adăugă, uitîndu-se în sus la ferestre, văd licărul focului şi al lumînării în odaia mamei dumitale !

— Şi ce are a face una cu alta ?

— Păi, domnule, asta-mi aduce aminte, zise domnul Flintwinch, venind mai aproape, pieziş, că, după cum spune proverbul, dacă e bine să laşi în pace ciinele care doarme, este poate la fel de bine să laşi în pace şi ciinele care s-ascunde. Nu-l zădărî. Iese el pînă la urmă destul de repede la iveală.

Făcînd această observaţie, domnul Flintwinch se întoarse brusc şi intră în vestibulul cufundat în întuneric. Clennam rămase locului, urmărindu-l din ochi pe cînd căuta un chibrit în cabinetul micuţ de alături, şi izbuti, după ce scăpărase trei sau patru beţe, să aprindă lampa picloasă din perete. În tot acest răstimp, Clennam se gîndea la mijloacele — mai mult ca şi cum i-ar fi fost indicate de o mînă invizibilă, decît să le fi plăsmuit el însuşi — de care se putuse sluji domnul Flintwinch în săvîrşirea acestei fapte urîte, făcînd să dispară orice urmă apoi, pe una din căile sumbre şi misterioase din preajmă-i.

— Ei, bine, domnule, zise posacul Jeremiah, v-ar face plăcere să urcaţi ?

— Mama presupun că e singură ?

— Nu-i singură. Domnul Casby şi fiica sa sînt la dumneaei. Abia mă apucasem să fumez cînd au venit şi am rămas aici să-mi termin pipa.

Aceasta era a doua dezamăgire. Arthur nu făcu nici o observaţie şi urcă în odaia maică-si, unde domnul Casby şi Flora tocmai serviseră ceai, pastă de anşoa şi pîine prăjită cu unt. Vestigiile acestor delicatese nu fuseseră încă strînse, nici de pe masă şi nici de pe chipul pîrjolit al lui Affery, care, tot cu furculiţa cea lungă, de la bucătărie, specială pentru prăjit pîine, în mînă, semăna cu un soi de figură alegorică, doar că se deosebea prin imensul

avantaj pe care-l avea față de asemenea personaje, în general, și anume acela că era mult mai sugestivă ca simbol.

Flora își pusese pe pat pălăria și șalul, semn că avea intenția de a rămîne timp mai îndelungat. Domnul Casby, la rîndu-i, radia lîngă foc, bosele lui binevoitoare strălucind, ca și cum untul cald de pe pîinea prăjită ar fi asudat pe tigva patriarhală, iar fața îi era rumenă de parcă fusese uns pe obrazul patriarhal cu colorantul din pasta de anșoa. Această perspectivă îl făcu pe Clennam să ia hotărîrea, după obișnuitul schimb de salutări, de a sta de vorbă cu maică-sa, fără întîrziere. Cum doamna Clennam nu putea ieși din odaie, regula de mult statornicită era, pentru cei care aveau să-i spună ceva în particular, să ruleze fotoliul pînă la biroul său, unde rămînea așezată cu spătarul jilțului întors spre restul camerei, interlocutorul ei stînd pe un taburet dintr-un ungher, plasat acolo în acest scop.

În afară de faptul că de multă vreme mama și fiul nu mai vorbiseră împreună fără ca o a treia persoană să mai fi fost de față, musafirilor li s-a părut ceva normal să audă că i se cerea doamnei Clennam, după cîteva cuvinte de scuze că-i întrerupe, îngăduința de a discuta unele chestiuni de afaceri, și la răspunsul afirmativ, să vadă fotoliul rulînd în direcția menționată. De aceea, cînd Arthur se scuză față de oaspeți și adresă maică-si rugămintea, și îi împinse jilțul pînă în dreptul biroului ca apoi să se așeze pe taburet, Affery începu, simplu, să vorbească mai tare și mai repede, pasămite, în mod delicat, ca să nu-i ajungă nimic la urechi, iar domnul Casby își mîngîia pletele albe cu un calm somnolent.

— Mamă, astăzi am aflat despre trecutul omului pe care l-am întîlnit aici, ceva ce dumneata nu știi, sînt convins.

— Nu știu nimic din trecutul omului pe care l-ai întîlnit aici, Arthur.

Vorbea tare ; fiul ei coborîse glasul, dar ea respingea acest ton confidențial, ca dealtminteri orice, și continua cu intensitatea obișnuită și vocea severă obișnuită.

— Această informație nu mi-a ajuns pe căi ocolite, ci în mod direct.

Îl întrebă, exact ca mai înainte, dacă venise să i-o împărtăşească şi ei.

— Am socotit de datoria mea să te pun la curent.

— Şi ce anume este ?

— A fost deţinut într-o închisoare din Franţa.

Ea răspunse calmă :

— Mi-am închipuit eu, tot ce se poate.

— Dar într-o temniţă pentru ucigaşi, mamă. Învinuit de crimă.

Ea tresări la acest cuvînt şi capătă o expresie de oroare firească. Îl întrebă la fel de tare :

— De unde ştii ?

— De la un om care a fost închis împreună cu el.

— Presupun că nu ştiai trecutul acelui om pînă să-ţi fi spus asta ?

— Nu.

— Dar pe el îl cunoşteai ?

— Da.

— Întocmai aşa s-a întîmplat cu mine şi cu domnul Flintwinch în privinţa celuilalt ! Trebuie să spun că asemănarea nu e totuşi atît de exactă, căci informatorul tău nu ţi-a fost prezentat printr-o scrisoare de la un corespondent la care depusese nişte bani ? De asta ce zici ?

Arthur n-avu încotro, trebui să mărturisească faptul că pe cel care-i adusese informaţia nu-l cunoscuse printr-o agenţie, prin scrisori de recomandare ori pe temeiul vreunor garanţii oarecare. Chipul încruntat şi atent al doamnei Clennam se transformă puţin cîte puţin într-o căutătură severă de triumf şi-i răspunse subliniind :

— Atunci bagă de seamă, Arthur, cum îi judeci pe alţii. Îţi spun în propriul tău interes, spre binele tău, ia seama cum îi judeci pe alţii !

Tonul răspicat se dezvăluia atît din priviri, cît şi din modul cum accentua cuvintele. Continua să-l măsoare ; şi dacă în el ar fi mocnit, cînd intrase în casă, speranţa de a obţine cît de cît ceva, ochii aceştia nu făceau decît să-i spulbere o asemenea speranţă.

— Mamă, ce-aş putea face să te-ajut ?

— Nimic.

— Nu vrei să-mi încredinţezi nimic, nici o misiune, să-mi dai vreo lămurire ? Nu vrei să te sfătuieşti cu mine ? Nu vrei să mă laşi să mă apropii ?

— Cum poţi să-mi ceri aşa ceva ? Tu eşti cel care s-a rupt de afaceri. Nu eu am vrut asta, ci tu. Întrebarea ta n-are nici o logică. Ştii foarte bine că m-ai lăsat în grija lui Flintwinch, iar el ocupă locul tău.

Clennam aruncă o privire spre Jeremiah şi văzu doar din aspectul ghetrelor sale că-şi concentrase atenţia asupra lor, deşi stătea proptit în perete, frecîndu-şi faţa de zor, vrînd să dea impresia că o ascultă pe Flora, care sporovăia de-a dreptul năucitor despre sumedenie de subiecte, în care scrumbiile şi mătuşa domnului F. pe un balansoar se amestecau cu cărăbuşii şi negoţul de vinuri.

— Deţinut într-o închisoare din Franţa, acuzat de crimă, repetă doamna Clennam, rezumînd calmă spusele fiului său. Asta-i tot ce ai aflat de la tovarăşul lui de temniţă ?

— În esenţă, tot.

— Şi tovarăşul lui de temniţă îi era şi complice la crimă ? Dar, desigur, despre sine vorbeşte mai frumos decît despre prietenul lui ; n-are nici un rost să te mai întreb. Oaspeţii de aici vor avea un nou subiect de conversaţie. Casby, Arthur mi-a spus...

— Stai, mamă, stai, stai !

O întrerupse brusc, căci nu-şi închipuia că va da în vileag ce-i împărtăşise el.

— Ce este ? întrebă ea, nemulţumită. Ce mai este ?

— Vă rog să mă scuzaţi, domnule Casby... şi dumneata, doamnă Finching... aş vrea încă un moment s-o reţin pe mama...

Pusese mîna pe jilţul ei, altminteri ea l-ar fi răsucit pe loc, apăsînd cu vîrful piciorului în duşumea. Erau încă faţă în faţă. Îl privea, în timp ce el se gîndea că faptul de a scoate în vileag dezvăluirile lui Cavalletto putea avea consecinţe nedorite, la care nu se aştepta şi ajunse numaidecît la concluzia că era mai bine să le păstreze în taină ; deşi poate că nu se călăuzise aici decît de motivul vag că ar fi fost de la sine înţeles ca mama lui să păstreze cele aflate doar pentru dînsa şi asociatul său.

— Ce este ? mai întrebă o dată, nerăbdătoare. Ce s-a-ntîmplat ?

— Nu-mi închipuiam, mamă, că o să transmiţi mai departe ceea ce ţi-am comunicat. Cred că ar fi mai bine să nu faci asta.

— Îmi pui o condiţie ?

— Ei bine, da !

— Atunci ia aminte ! Tu eşti cel care faci un secret din asta, zise ea, ridicînd mîna, nu eu. Tu, Arthur, eşti cel care aduci aici bănuieli şi suspiciuni şi vii cu implorări pentru explicaţii... tu, Arthur, eşti cel care aduci taine aici. Îţi închipui că mă interesează pe mine ce a făcut omul ăsta sau ce a fost ? Ce-mi pasă mie ? Lumea întreagă poate să ştie, dacă vrea, eu una nici nu mă sinchisesc. Şi-acum, dă-mi voie să mă-ntorc.

Cedă în faţa privirilor ei autoritare, încărcate de orgoliu, şi bătrîna reveni cu jilţul în locul de unde plecase. Văzu atunci şi pe chipul lui Flintwinch o expresie plină de triumf care nu era, desigur, efectul bazaconiilor debitate de Flora. Felul ăsta de a întoarce împotriva lui veştile aduse de el şi toate eforturile făcute a însemnat mai mult chiar decît încăpăţînarea de neclintit a maică-si de a-l convinge că orice strădanie pe lîngă ea era zadarnică. Nu-i mai rămînea altceva decît să se adreseze vechii lui prietene, Affery.

Dar în această privinţă pînă şi primii paşi de apropiere păreau o treabă cît se poate de puţin promiţătoare. Ea era atît de complet subjugată de cei doi mintoşi, atît de sistematic urmărită şi de unul şi de celălalt, şi, în plus, se mai şi temea să umble singură prin casă, încît, de la bun început, părea aproape exclus prilejul de a sta de vorbă cu ea numai între patru ochi. Şi, colac peste pupăză, jupîneasa Affery căpătase, într-un fel sau altul (este lesne de ghicit prin ce metode, cunoscînd argumentele energice ale domnului şi stăpînului ei), convingerea nestrămutată în primejdia de a spune o vorbă despre orice ar fi fost, în oricare împrejurare, că, în tot acest timp, rămăsese în ungherul ei, apărîndu-se cu acel instrument simbolic de oricine s-ar fi apropiat ; aşa încît, atunci cînd Flora i se adresă, ori chiar patriarhul în haine verzi ca sticla, ea îşi asigură retragerea din conversaţie

de parcă amuțise, slujindu-se de furculița pentru prăjit pîine.

După cîteva încercări zadarnice de-a o face pe Affery să se uite la el, în vreme ce ea strîngea masa și spăla serviciul de ceai, Arthur se gîndi la un vicleșug pe care Flora să-l pună eventual la cale. De aceea, el îi spuse în șoaptă :

— Ai putea cere să vizitezi casa ?

Or, sărmana Flora, care mereu aștepta cu febrilitate momentul cînd Clennam să fi reînnoit nebuniile lor din tinerețe, devenind iarăși îndrăgostit de ea pînă peste cap, întîmpină cu deplină încîntare această rugăminte, nu numai că era rostită în șoaptă și că avea un caracter tainic, ci fiindcă pregătea terenul unei întîlniri duioase, în care Arthur i-ar fi dezvăluit frămîntarea lui sufletească. Ea trecu numaidecît la acțiune.

— Ah ! Doamne sfinte biata odaie ce veche este, începu ea, dînd ocol din priviri, pare la fel ca totdeauna doamnă Clennam sînt emoționată poate să fie doar puțin mai afumată ceea ce e și de așteptat cu anii și la asta trebuie să ne așteptăm cu toții și să ne împăcăm cu gîndul vrînd-nevrînd așa cum s-a-ntîmplat și cu mine căci dacă nu m-am afumat chiar în schimb m-am îngrășat groaznic și-i cam același lucru dacă nu și mai rău, cînd mă gîndesc la zilele cînd papa avea obiceiul să mă aducă aici și cînd nu eram decît o fetiță rebegită de frig și mă așezam pe un scaun cu picioarele pe grătarul căminului și mă uitam cu ochi mari la Arthur... vă rog, scuzați-mă... domnul Clennam... pe atunci un băiețel cu tot felul de zorzoane îngrozitoare la vestă înainte ca umbra nedeslușită a domnului F. să fi apărut în zare ca să mă copleșească de atenții precum strigoiul binecunoscut din nu știu care parte a Germaniei care începe cu B [1] este o lecție de morală care ne învață că toate căile vieții sînt aidoma celor din nordul Angliei acolo unde se extrage cărbunele și unde se făurește fierul și unde totul e acoperit cu un strat de cenușă !

După ce plăti cu un oftat tributul pentru nestatornicia alcătuirilor omenești, Flora se grăbi să-și atingă țelul.

[1] Brocken, piscul munților Harz.

— Şi n-ar fi putut spune vreodată, continuă ea, nici chiar cel mai îndîrjit duşman că era o casă veselă căci niciodată n-a fost destinată să fie aşa ceva ci totdeauna a fost foarte impresionantă dacă-mi aduc aminte cu emoţie de o zi din copilăria noastră atunci cînd n-aveam încă judecata matură şi cînd Arthur... nu mă pot dezobişnui !... domnul Clennam... m-a dus undeva pe scări în jos într-o bucătărie părăsită şi plină de igrasie şi mi-a propus să mă ascundă acolo pentru tot restul vieţii şi să mă hrănească aducîndu-mi ce putea pune deoparte de la masa lui cînd nu era acasă pe timpul vacanţei şi cu pîine uscată în zilele de pedeapsă ceea ce în epoca aceea fericită se întîmpla prea adesea oare v-ar deranja sau ar fi să vă cer prea mult dacă vă rog să-mi daţi voie de a-mi împrospăta aceste amintiri şi să vizitez casa ?

Doamna Clennam, care răspundea cu o amabilitate silită bunăvoinţei de care doamna Finching dăduse dovadă venind s-o vadă, deşi vizita ei (anterioară apariţiei neaşteptate a lui Arthur) era desigur un act de pură generozitate, fără nici un interes egoist, declară că toată casa îi stătea la dispoziţie. Flora se ridică şi-l rugă pe Arthur s-o însoţească.

— Fireşte, spuse el, tare, împreună cu Affery, dacă ar vrea să ne lumineze calea.

Affery şi începuse să se scuze :

— Mie să nu-mi ceri nimic, Arthur !...

Dar domnul Flintwinch o întrerupse :

— De ce nu ? Affery, ce-i cu tine, femeie ? De ce nu, muiere ?

Astfel admonestată, ieşi codindu-se din ungherul său, lăsă furculiţa de prăjit pîine în mîna soţului ei şi luă lumînarea care i se dădu.

— Porneşte înainte, proasto ! strigă Jeremiah. Mergeţi sus, ori jos, doamnă Finching ?

— Jos, răspunse Flora.

— Atunci, ia-o-nainte, Affery, şi coboară, zise Jeremiah. Şi bagă de seamă, altminteri vin pe balustradă şi mă rostogolesc peste tine !

Affery porni în fruntea expediţiei ; Jeremiah încheia grupul. Nici prin gînd nu-i trecea să-i lase singuri. Clennam se uită înapoi şi, văzînd că-i urma trei trepte îndărăt,

exclamă, pe tonul cel mai scăzut, mai rece și mai cuviincios :

— Oare n-am putea scăpa de el ?

Flora îl liniști, răspunzîndu-i prompt :

— Ei bine deși nu se prea cade Arthur și e ceva la care n-aș fi îndrăznit să visez în prezența cuiva mai tînăr sau a unui străin dar n-are a face dacă ții atît de mult și dacă o să fii așa de bun să nu mă strîngi prea tare.

Arthur nu avu inima să-i explice că nu asta voia să spună ; își petrecu ocrotitor brațul pe după talia durdulie a Florei.

— Oh Doamne sfinte ! spuse ea, văd că ești într-adevăr foarte cuminte și te porți totdeauna ca un gentleman și un om de onoare sînt sigură dar totuși dacă dorești să mă strîngi puțin mai tare n-aș socoti asta o indiscreție.

În această atitudine caraghioasă, în profund dezacord cu neliniștea din sufletul lui, Clennam coborî la subsol și își dădu seama că Flora devenea mai împovărătoare de cum se făcea mai întuneric și scădea în greutate cînd creștea lumina. Urcînd înapoi scările din cumplita regiune a bucătăriei, cum nu se poate mai lugubră, jupîneasa Affery intră cu lumînarea în odaia de odinioară a tatălui său și apoi în vechea sufragerie, mergînd mereu înainte, ca o nălucă pe care nimeni n-o putea ajunge, fără să se întoarcă și fără a răspunde ceva cînd el îi șopti :

— Affery, vreau să vorbesc cu dumneata !

În sufragerie, Flora se simți cuprinsă de pornirea sentimentală de a arunca o privire în alcovul sinistru care atît de des îl înghițise pe Arthur în copilărie — desigur, pentru că fiind foarte întunecat, ea vedea un prilej de a se lăsa pe el cu toată greutatea. Arthur, aproape copleșit de deznădejde, tocmai dădea să intre, cînd se auziră bătăi în ușa de la intrare.

Jupîneasa Affery, cu un țipăt înăbușit, își aruncă șorțul peste cap.

— Ce te-a apucat ? Mai vrei o porție ! exclamă domnul Flintwinch. Ai să capeți, femeie, ai să capeți, și încă una zdravănă ! Oh ! Îți dau eu una bună, de-o să-ți iasă pe nas... mamă, ce mai chelfăneală am să-ți trag !

— Dar pînă una-alta se duce cineva să deschidă ? întrebă Arthur.

— Pînă una-alta, *eu* mă duc să deschid, domnule, îi întoarse vorba bătrînul, pe un ton feroce, care exprima limpede că între două rele se simțea silit să aleagă pe cel mai puțin rău, așa că trebui să se ducă, deși ar fi preferat să stea locului.

— Nu plecați de-aici, între timp ! Affery, femeie, dacă faci un pas numai, ori dacă-ncepi să-ndrugi verzi și uscate, zărghită cum ești, află că-ți dau o porție întreită !

De îndată ce plecă, Arthur se desprinse de doamna Finching oarecum anevoie, căci neînțelegîndu-i intențiile, făcea tot ce-i sta în putință să o strîngă și mai mult, în loc de a se libera din strînsoare.

— Affery, acum poți vorbi cu mine !

— Nu m-atinge, Arthur ! țipă ea, dîndu-se înapoi. Nu te apropia de mine. Are să te vadă... Jeremiah are să te vadă. Nu face asta.

— N-are cum să mă vadă, replică Arthur, dacă suflu în lumînare (zis și făcut).

— O să te-audă ! țipă Affery.

— N-are cum să mă audă, răspunse Arthur, dacă te duc în alcovul ăsta întunecos și vorbim (iarăși, zis și făcut). De ce-ți ascunzi fața ?

— Pentru că mi-e frică să nu văd ceva.

— Nu trebuie să-ți fie frică, Affery ; n-ai ce să vezi în bezna asta.

— Ba da, am. Mult mai mult decît dac-ar fi lumină.

— De ce ți-e frică ?

— Casa asta-i plină de taine și mistere, de-aia ! Pentru că pe un' te-ntorci, numai șoapte și povețe auzi ; pentru că-i plină de zgomote. Nici că s-a mai pomenit casă cu zgomote. O să mor de frică, dacă Jeremiah nu m-o sugruma cumva înainte. Asta parcă văd c-are să facă.

— N-am auzit niciodată zgomote aici de care să merite osteneala să vorbești.

— Ah, dar ai auzi dac-ai locui în casa asta și dac-ai fi obligat ca mine să umbli peste tot prin ea, zise Affery ; și ai simți că merită osteneala să vorbești, în așa hal că

ai fi gata-gata să izbucneşti dacă nu ţi-e îngăduit să scoţi un cuvînt. Uite-l pe Jeremiah ! O să-l faci să mă omoare !

— Buna mea Affery, îţi jur că pot vedea lumina uşii deschise pe dalele din vestibul, şi dumneata ai putea s-o vezi dacă nu ţi-ai mai acoperi faţa.

— Nu-ndrăznesc să mă uit, spuse Affery, niciodată n-o să-ndrăznesc, Arthur. Totdeauna-mi ascund ochii cînd Jeremiah nu-i de faţă şi cîteodată şi cînd este.

— Nu poate închide uşa fără ca eu să-l văd, spuse Arthur. Eşti în siguranţă acum cu mine, ca şi cînd te-ai afla la cincizeci de mile depărtare.

— Tare-aş dori să fiu ! exclamă Affery.

— Affery, eu vreau să ştiu ce se petrece aici ; vreau să arunci un licăr de lumină asupra secretelor din casa asta...

— Ţi-am mai spus, Arthur, îl întrerupse ea, zgomotele e secretele, foşnetu şi mersu tiptil pe-aici, zdrunciniturile, paşii deasupra noastră şi paşii dedesubt.

— Dar nu astea-s toate secretele.

— Nu ştiu, zise Affery. Nu mă mai întreba nimic. Fosta dumitale iubită nu-i departe şi-i merge guriţa...

Fosta lui iubită, care de fapt se afla atît de aproape, încît se lăsase pe el, fremătătoare şi alcătuind un unghi de patruzeci şi cinci de grade, interveni acum ca s-o asigure pe jupîneasa Affery, mai mult cu sinceritate decît cu şir în vorbă, că ceea ce auzise nu va spune mai departe, ci va păstra negreşit totul pentru sine, „dacă nu pentru altceva, de hatîrul lui Arthur... iarăşi prea familiară... lui Doyce şi Clennam".

— Affery, te implor, dumneata care eşti una din puţinele mele amintiri plăcute de odinioară, în numele maică-mi, în numele soţului dumitale, pentru mine, pentru noi toţi ! Sînt sigur că mi-ai putea spune ceva dacă ai vrea, în legătură cu venirea acestui om aici.

— Păi, atunci să-ţi spun, Arthur, replică Affery... dar vine Jeremiah !

— Da' de unde, nu vine. Uşa e deschisă şi stă de vorbă în prag.

— Hai să-ţi spun atunci, zise Affery după ce trase cu urechea. Prima oară cînd a venit a auzit şi el zgomote.

„Ce-i asta ?“ zice. „Habar n-am ce-i“, zic, apucîndu-l de braţ, „da' mereu, mereu am tot auzit.“ Şi-n timp ce-i spuneam astea el stătea şi se uita la mine şi tremura ca varga, zău.

— A venit deseori aici ?

— Numai în seara aia şi ultima seară.

— Ce s-a petrecut în ultima seară după plecarea mea ?

— Cei doi mintoşi l-a păstrat numai pentru ei. Jeremiah a venit spre mine piezişş, după ce te-am condus — todeauna vine spre mine piezişş cînd are de gînd să-mi facă vreun rău — şi mi-a spus : „Acu, Affery, zice, o să vin în urma ta, femeie, şi-o să te gonesc sus“. Aşa că m-a înşfăcat c-o mînă de ceafă de-am căscat gura şi apoi m-a îmbrîncit pînă în pat, şi pe drum tot timpu m-a ţinut strîns zdravăn. Asta numeşte el să mă gonească sus, zău. Oh, ce om afurisit mai e !

— Şi altceva n-ai mai auzit, ori n-ai văzut, Affery ?

— Păi, nu ţi-am spus, Arthur, că m-a espediat în pat ? Uite-l !

— Te asigur că-i încă în uşă. Dar şuşotirile şi discuţiile în şoaptă, despre care ai pomenit, Affery, alea ce erau ?

— De unde să ştiu eu ? Nu mă mai întreba nimic despre ei, Arthur. Du-te de-aici !

— Dar, dragă Affery, dacă nu izbutesc să pătrund tainele astea, în pofida soţului dumitale şi în pofida maică-mi, totul e pierdut.

— Nu mă-ntreba nimic, repetă Affery. De-atîta vreme trăiesc tot într-un vis. Du-te de-aici, du-te de-aici !

— Mi-ai mai spus asta cîndva, replică Arthur. Acelaşi lucru mi-ai spus în seara aceea, la uşă, cînd te-am întrebat ce se întîmplă aici. Cum adică trăieşti într-un vis ?

— Asta n-am să-ţi spun. Du-te de-aici ! Nu-ţi spuneam eu nici dacă erai singur, darămite cu iubita de-odinioară alături, nici atîta.

Zadarnic a implorat-o Arthur, zadarnic a protestat Flora. Affery, care în tot acest timp tremurase şi se zbătuse, făcu urechea toacă la toate rugăminţile, trudindu-se să iasă din alcov.

— Mai bine-l strig pe Jeremiah decît să mai scot un cuvînt măcar ! Mă duc să-l chem, Arthur, dacă nu isprăveşti să mă tot descoşi. Şi-acu, ăsta-i ultimu cuvînt pe care-l mai spun pînă să-l strig : dacă vreodată ai s-ajungi să le vii de hac mintoşilor ălora doi, dumneata (aşa trebuia să faci, ţi-am mai spus eu asta cînd ai venit aici prima oară, că nu trăiseşi încă destul de mult aici ca să-ţi fi fost frică de viaţa dumitale cum îmi este mie); ei bine, caută şi fă asta în faţa mea, şi atunci spune-mi : „Affery, povesteşte visele dumitale !“ Poate că în felul ăsta ţi le-aş povesti !

Uşa care se închise îl împiedică pe Arthur să-i răspundă. Fiecare se duse repede la locurile unde-i lăsase Jeremiah ; şi Clennam, înaintînd cînd se întoarse bătrînul, îi spuse că din întîmplare lumînarea se stinsese. Domnul Flintwinch se uită jur împrejur cînd o aprinse iarăşi la lampa din vestibul şi păstră o tăcere absolută asupra persoanei cu care stătuse de vorbă. Poate că arţăgos cum era din fire simţea nevoia să-şi verse nervii pe cineva, după ce fusese întrucîtva plictisit de musafirul său ; oricum, îi sări ţandăra cînd o văzu pe nevastă-sa cum îşi acoperă capul cu şorţul şi, năpustindu-se asupră-i, o prinse de nas, înfăşurat cum era, între degetul cel mare şi arătător şi îi răsuci nasul, punînd parcă în joc întreaga forţă de şurub a persoanei lui.

Flora, a cărei greutate o simţea acum în permanenţă, nu-i dădu pace lui Arthur cu vizitarea casei pînă nu trecu peste tot, chiar şi prin odaia lui mansardată de odinioară. Alte gînduri îi frămîntau lui mintea decît acest tur de orizont ; observă totuşi, în mod special, după cum avea mai tîrziu motive să-şi aducă aminte, că încăperile păstrau un iz de aer închis, că paşii lor lăsau urme pe colbul duşumelelor la caturile superioare, şi că la una din uşi întîmpinară rezistenţă, cînd s-o deschidă, fapt care o făcu pe Affery să ţipe că se afla cineva ascuns şi continuă să creadă acest lucru, deşi căutînd, nu era nimeni înăuntru. Cînd în cele din urmă reveniră în odaia maică-si, o găsiră pe doamna Clennam cu mîna înfofolită streaşină la cap, şi vorbind cu glas scăzut patriarhului, care stătea în picioare dinaintea focului, cu ochii lui albaştri, tigva strălucitoare şi pletele mătăsoase

— întorcîndu-se către ei cînd intrară — conferind o valoare inestimabilă şi un conţinut încărcat de o neţărmurită iubire speţei umane în clipa cînd făcu observaţia :

— Aşadar aţi dat o raită prin toată casa, prin toată casa... casa... prin toată casa !

Remarca nu era în sine un juvaer al bunăvoinţei sau o înţelepciune, deşi el o luase drept model şi pentru una şi pentru alta, din care s-a voit să se păstreze copia.

Capitolul XXIV

SEARA UNEI ZILE LUNGI

BĂRBATUL acesta ilustru, podoaba aceasta măreaţă a ţării, domnul Merdle, îşi continua drumul scînteietor. Începuse să devină evident pentru toată lumea că un om care făcuse societăţii admirabilul serviciu de a fi cîştigat atîţia bani de pe urma ei nu putea rămîne mai departe un oarecare. Se vorbea cu încredere că va fi făcut baronet, deseori se menţiona titlul de pair. Se dusese vestea că domnul Merdle, cu obrazul său poleit în aur, nici nu voia să audă despre titlul de baronet, că declarase deschis lordului Decimus că această distincţie de baronet nu era pe măsura lui ; el spusese : „Nu, ori pair, ori, dacă nu, pur şi simplu Merdle". Acest răspuns, pare-se, îl prăvălise pe lordul Decimus într-o prăpastie de îndoieli, atît cît era posibil pentru o persoană aşa de supusă. Deoarece Lipitorile, alcătuind un grup cu stea în frunte, considerau că asemenea distincţii le erau exclusiv rezervate şi că atunci cînd unui soldat, unui marinar sau

unui avocat i se acorda un titlu de noblețe, îl lăsau să pătrundă din condescendență pe ușa familiei, după care o închideau numaidecît. Se zvonea nu numai că frămîntatul lord Decimus lua parte ereditar la acest mod de a vedea lucrurile, ci că știa deopotrivă că mulți Lipitori ridicau aceeași pretenție care se ciocnea de ambițiile marelui om. Adevărat ori ba, zvonul circula foarte stăruitor și lordul Decimus, pentru că era, sau se presupunea că este, pe cale să mediteze solemn asupra acestui caz spinos, îl confirma adoptînd în diferite ocazii publice acel pas de elefant prin jungla luxuriantă a vorbăriei goale, vînturîndu-l în vîrful trompei sale pe domnul Merdle, spiritul întreprinzător gigantic, bogăția Angliei, elasticitatea, creditul, capitalul, prosperitatea și tot soiul de binefaceri.

Atît de tihnit decurgea strînsul recoltei din străvechea coasă a timpului, că trei luni încheiate trecuseră pe nesimțite de cînd cei doi frați zăceau în același mormînt din cimitirul străinilor de la Roma. Domnul și doamna Sparkler se instalaseră în casa lor, o locuință mai mult de tipul celor din categoria reședințelor Tite Lipitoare, un triumf al incomodității, unde aveai tot timpul în nas mirosul ciorbei de alaltăieri și al cailor de la trăsură, dar la un preț exorbitant, fiind situată în buricul pămîntului. În această locuință de invidiat (de multă lume pizmuită într-adevăr), doamna Sparkler intenționase să purceadă fără răgaz la nimicirea Pieptului, cînd ostilitățile au fost suspendate de sosirea curierului care aducea vestea tristă a morții. Doamna Sparkler, nefiind deloc lipsită de inimă, primise vestea cu o imensă durere, care a durat timp de douăsprezece ceasuri ; se ridicase apoi să se ocupe de îmbrăcămintea de doliu, luînd toate măsurile de precauție ca nu cumva să fie mai prejos decît doamna Merdle. Tristețea se abătuse nu numai asupra unei singure familii distinse, după cum anunțau gazetele mondene, și curierul făcu atunci calea întoarsă.

Domnul și doamna Sparkler tocmai luaseră masa singuri, cufundați în mîhnirea lor, și doamna Sparkler se odihnea pe o canapea din salon. Era duminică, într-o seară fierbinte de vară. Această reședință situată în buricul pămîntului locuit, totdeauna apăsătoare și fără aer,

de parcă ar fi avut un guturai cronic la cap, era în seara aceea deosebit de sufocantă. Clopotele încetaseră de a mai face sinistrul vacarm în toiul ecourilor nemelodioase de pe stradă, şi ferestrele luminate ale bisericilor îşi pierduseră galbenul lor în cenuşiul amurgului, stingîndu-se într-un negru opac. Doamna Sparkler, întinsă pe canapea, privea pe fereastra deschisă partea opusă a unei străzi înguste, peste ghivecele cu rezeda şi alte flori. Se plictisise să se mai uite pe cealaltă fereastră, unde soţul ei stătea în balcon. Se săturase pînă şi de ea să se tot vadă în doliu, deşi, fireşte, nu atît de mult ca de ceilalţi doi.

— E ca şi cum te-ai afla într-o fîntînă, zise doamna Sparkler, schimbîndu-şi iritată poziţia. Vai de mine, Edmund, dacă ai ceva de spus, de ce nu spui ?

Domnul Sparkler ar fi putut răspunde sincer : „Iubita mea, n-am nimic să-ţi spun".

Dar cum această replică nu-i veni în minte, se mulţumi să vină din balcon şi să se apropie de canapeaua unde se afla nevastă-sa.

— Doamne sfinte, Edmund ! exclamă doamna Sparkler şi mai iritată, îţi vîri nasul în rezede ! Te rog, nu face asta !

Domnul Sparkler, într-un moment de uitare de sine — mai mult în sensul propriu al cuvîntului decît ceea ce se înţelege prin această expresie — mirosise cu atîta putere o rămurică de rezeda, încît fusese cît pe aici să se facă vinovat de fărădelegea în chestiune.

El zîmbi şi spuse : — Te rog, să mă scuzi, draga mea, şi aruncă vrejul pe fereastră.

— Îmi dai dureri de cap, Edmund, dacă rămîi proţăpit în poziţia asta, rosti doamna Sparkler, ridicînd ochii după un minut de tăcere, pari atît de groaznic de mare în lumina asta... Te rog, stai jos.

— Desigur, draga mea, zise domnul Sparkler, aşezîndu-se pe un scaun în acelaşi loc.

— Dacă nu ştiam că ziua cea mai lungă a anului a trecut, spuse Fanny, căscînd de mama focului, aş fi crezut că e azi. Zău, n-am mai avut o asemenea zi !

— Asta-i evantaiul tău, iubito ? întrebă domnul Sparkler, luînd unul de jos şi întinzîndu-i-l.

— Edmund, replică soția lui, și mai plictisită, nu pune întrebări stupide, te implor. Al cui să fie decît al meu ?

— Da, mi-am închipuit că-i al tău, zise domnul Sparkler.

— Atunci nici n-ar trebui să mai întrebi, se răsti Fanny. După o clipă se răsuci în canapea și exclamă : Vai de mine și de mine, o asemenea zi fără sfîrșit nici c-am mai trăit de cînd sînt !

După încă o clipă se ridică alene, făcu doi-trei pași și reveni tot acolo.

— Draga mea, zise domnul Sparkler, fulgerat de o idee, am impresia că n-ai deloc astîmpăr.

— Oh, astîmpăr ! repetă doamna Sparkler. Nici vorbă.

— Fetița mea adorată, stărui domnul Sparkler, încearcă să te dai cu puțin oțet aromat. Deseori am văzut-o pe mama folosindu-l și parcă își revenea. Și este o femeie deosebit de frumoasă, după cum prea bine știi, cred, fără fu...

— Sfinte Dumnezeule ! exclamă Fanny și din nou sări în picioare. Asta te scoate din răbdări ! Iată cea mai plicticoasă zi care și-a mijit vreodată zorile pe fața pămîntului, sînt convinsă !

Domnul Sparkler o urmări docil din ochi cum umbla prin odaie și părea puțin speriat. Se împiedică de cîteva bibelouri și își aruncă privirile pe stradă, peste care cădea înserarea, prin toate trei ferestrele, și apoi se întoarse la canapeaua ei și se lăsă să cadă pe perne.

— Haide Edmund, vino mai încoace ! Vino mai aproape, fiindcă vreau să te pot atinge cu evantaiul, să ți se întipărească mai bine în minte ceea ce-ți voi spune. Așa, de-ajuns. Acum ești destul de aproape. Oh, *cît* de mare pari !

Domnul Sparkler o rugă să-l scuze, apărîndu-se că el n-avea nici o vină, spunînd că „băieții noștri", fără să precizeze care sînt băieții aștia, obișnuiau să-l strige Quinbus Flestrin [1]-junior, sau Omul-Munte cel Tînăr.

— Trebuia să-mi fi spus asta mai înainte, se plînse Fanny.

[1] Nume dat lui Gulliver de către liliputani.

— Draga mea, replică domnul Sparkler, destul de măgulit, n-am ştiut că putea să te intereseze, altminteri mi-ar fi făcut plăcere să-ţi spun.

— Poftim ! Pentru numele lui Dumnezeu, taci din gură, zise Fanny, vreau să vorbesc eu, Edmund. Nu trebuie să mai fim singuri. Trebuie să iau toate măsurile de precauţie ca nu cumva să se mai repete starea îngrozitoare de depresiune care mă chinuie în seara asta.

— Draga mea, răspunse domnul Sparkler, fiind, aşa după cum toată lumea prea bine ştie, o femeie deosebit de frumoasă, fără...

— Oh, CERULE mare ! ţipă Fanny.

Domnul Sparkler era atît de descumpănit de tonul energic în care soţia lui făcuse această exclamaţie, ridicîndu-se brusc de pe canapea şi apoi aşezîndu-se din nou la fel de brusc, încît trecu un minut sau chiar două pînă să fi fost capabil să spună în chip de explicaţie :

— Voiam să zic, draga mea, că toată lumea ştie că eşti făcută să străluceşti în societate.

— Făcută să strălucesc în societate, repetă Fanny, scoasă din fire, da, într-adevăr ! Şi ce se-ntîmplă pe urmă ? Nici nu mi-am revenit din lovitura primită de moartea sărmanului şi scumpului papa şi de cea a bietului meu unchi... deşi nu ascund că moartea acestuia din urmă a fost o fericită uşurare, căci, dacă nu poţi face faţă în lume, mai bine mori...

— Sper că nu faci aluzie la mine, iubita mea ? o întrerupse Sparkler, umil.

— Edmund, Edmund, tu ai putea scoate din răbdări şi un sfînt ! N-am spus clar că vorbesc de bietul unchiu-meu ?

— Te uitai cu atîta tîlc la mine, draga mea fetiţă, zise domnul Sparkler, că m-am simţit cam prost. Mulţumesc, iubito.

— Uite, acum m-ai făcut să-mi pierd şirul, rosti Fanny, cu un gest de resemnare din evantai, aşa că mai bine mă duc la culcare.

— Nu face asta, iubito, o rugă domnul Sparkler. Mai rămîi puţin.

Fanny mai rămase destul ; lăsînd capul pe spate, cu ochii închişi şi sprîncenele ridicate, cu o expresie deznă-

dăjduită, părea să fi renunțat definitiv la toate preocupările pămînteşti. În cele din urmă, fără nici un fel de avertisment, ea deschise iarăşi ochii şi reluă pe un ton răstit, aspru :

— Şi ce se-ntîmplă pe urmă, te întreb ? Ce se-ntîmplă ? Păi, tocmai în clipa în care să strălucesc şi eu mai deosebit în societate şi cînd, din motive dintre cele mai imperioase ţin neapărat să strălucesc în societate... mă aflu într-o situaţie care mă împiedică oarecum să ies în lume. Asta-i chiar din cale-afară !

— Draga mea, zise domnul Sparkler. Nu cred că din cauza asta trebuie să stai acasă.

— Edmund, eşti absolut caraghios, replică Fanny, în culmea indignării ; îţi închipui că o femeie în floarea tinereţii şi nu complet lipsită de farmec ar putea rivaliza, în asemenea împrejurări, cu o femeie care-i este inferioară în toate privinţele ? Dacă poţi crede una ca asta, înseamnă că prostia ta nu are margini.

Domnul Sparkler sugeră că-şi închipuise că „putea trece peste asta".

— Să treci peste asta ! repetă Fanny, grozav de dispreţuitoare.

— Un timp, adăugă sfios domnul Sparkler.

Doamna Sparkler nu catadicsi să ia în seamă această ultimă observaţie rostită cu jumătate de glas, şi declară cu amărăciune că asta într-adevăr punea capac la toate, şi că pe drept cuvînt era de-ajuns să facă pe cineva să-şi dorească moartea !

— Totuşi, adăugă ea (revenindu-şi întrucîtva din sentimentul că fusese sacrificată), oricît de exasperant ar fi şi oricît de crud ar părea, nu-mi rămîne, presupun, decît să mă resemnez.

— Mai cu seamă că era şi de aşteptat, zise domnul Sparkler.

— Edmund, replică nevastă-sa, dacă nu găseşti nimic mai bun de făcut decît să cauţi să insulţi femeia care te-a onorat acordîndu-ţi mîna, atunci cînd e la ananghie, cred c-ar fi mai bine să te duci *tu* la culcare !

Domnul Sparkler, foarte mîhnit de acest reproş, îşi ceru scuze în chipul cel mai tandru şi mai sincer. Scuzele i-au fost acceptate, dar doamna Sparkler îl rugă să se

cameze, așezîndu-se de cealaltă parte a canapelei, sub perdelele de la fereastră.

— Și acum, Edmund, rosti ea, întinzînd brațul și atingîndu-l cu evantaiul, iată ce voiam să-ți spun cînd ai început să mă plictisești ca de obicei cu tot soiul de fleacuri : o să mă feresc, nu care cumva să mai rămîn singură de-acum înainte, și, dacă sînt împiedicată de împrejurări să ies în lume după cum doresc, trebuie să aranjez ca cineva să-mi țină totdeauna de urît aici, căci nu mai pot, într-adevăr, și nu mai vreau să trăiesc nici măcar o zi ca aceasta.

Părerea domnului Sparkler fiind, pe scurt, că n-avea nici un fel de fumuri, adăugă :

— Și-apoi, știi dealtfel că o să vină curînd sora ta, probabil...

— Scumpa Amy, da ! exclamă doamna Sparkler cu un oftat afectuos. Drăguța de ea ! Totuși, numai Amy n-o să fie de-ajuns.

Domnul Sparkler era cît pe aci să spună un „Nu ?“ pe un ton interogativ, dar simți primejdia și zise, încuviințînd :

— Nu, oh, Doamne, nu ; n-o să fie de-ajuns.

— Nu, Edmund. Căci calitățile acestei copile prețioase au nu numai caracterul acela calm care cere un contrast — ele au nevoie să fie înconjurate de viață și mișcare pentru a-și arăta adevărata lor culoare și spre a le iubi mai presus de orice ; dar și ea va trebui să înceapă o viață nouă, în multe privințe.

— Asta este, încuviință domnul Sparkler. Să ducă o viață nouă.

— Te rog, Edmund ! Mania asta a ta de a întrerupe fără să ai nimic de spus, mă scoate din sărite ! Trebuie să te dezbari de ea negreșit. Pentru că a venit vorba despre Amy... sărmana mea surioară se atașase cu atîta devotament de bietul papa, și fără îndoială a deplîns nespus de mult moartea lui și trebuie să fi suferit imens. Și cu mine s-a petrecut la fel. Am suferit îngrozitor. Dar Amy trebuie că s-a chinuit și mai mult chiar, căci a stat lîngă el tot timpul, l-a vegheat pe bietul și scumpul

papa pînă-n clipa din urmă, ceea ce, din păcate, nu s-a-ntîmplat cu mine.

Aici Fanny se opri, cu ochii scăldați în lacrimi și exclamă :

— Dragul, scumpul, iubitul papa ! Un alevărat gentleman ! Cită deosebire față de sărmanul unchiu-meu !... De urmările acestei epoci cumplite, continuă ea, va trebui s-o scăpăm pe buna mea surioară. Și apoi de urmările îndelungatei veghe la căpătiiul lui Edward, în timpul bolii sale, veghe care continuă și acum și care ar mai putea dura încă, iar pe noi asta ne îngrijorează, căci între timp afacerile bietului și iubitului papa nu pot fi puse la punct. Noroc totuși că hîrtiile se află toate sigilate și sub cheie la agenții lui financiari, așa cum le-a lăsat papa în urma călătoriei sale providențiale în Anglia, iar afacerile sînt într-o perfectă ordine, de aceea mai pot să aștepte pînă cînd fratele meu Edward se va reface în Sicilia, îndeajuns ca să vină să le administreze, ori să-și îndeplinească sarcina de executor testamentar sau mai știu și eu ce altceva e de făcut.

— N-ar fi putut găsi o îngrijitoare mai bună, care să-l pună pe picioare, se încumetă domnul Sparkler să spună.

— Ca prin minune, de astă dată sînt de acord cu tine, replică soția lui, întorcînd capul și fluturînd languros din pleoape înspre el (vorbea de obicei ca și cum s-ar fi adresat mobilei din salon), și aș putea adopta chiar expresia ta. N-ar fi putut găsi o îngrijitoare mai bună care să-l pună pe picioare. Sînt momente cînd biata copilă e puțin plicticoasă pentru un spirit activ ; dar ca îngrijitoare e perfecțiunea întruchipată. E desăvîrșită, scumpa Amy !

Domnul Sparkler, pe care succesul de mai înainte îl îndemnase să fie cutezător, veni cu ideea că Edward a băgat-o rău de tot pe mînecă, zău, fetițo dragă.

— Dacă „a băgat-o pe mînecă", replică doamna Sparkler, este cumva expresia de mahala pentru a fi bolnav, atunci, Edmund, ai dreptate. Altminteri n-am cum să numesc limbajul vulgar folosit de tine, cînd te adresezi surorii lui Edward. S-a îmbolnăvit la un moment dat, de malarie undeva, fie călătorind zi și noapte, în drum

spre Roma, unde pînă la urmă a ajuns prea tîrziu ca să-l mai prindă în viață pe bietul papa, fie în alte împrejurări neprielnice, iată un fapt de netăgăduit, dacă asta ai vrut să spui. Pe de altă parte, viața extrem de ușoară pe care a dus-o l-a șubrezit mai mult decît orice.

Domnul Sparkler asemui cazul lui cu cel al unora dintre „oamenii noștri" din Antile, care se îmbolnăveau de friguri galbene. Doamna Sparkler închise iarăși ochii, refuzînd să aibă cît de cît de a face cu oamenii noștri din Antile, ori cu frigurile galbene.

— Așadar, Amy, continuă ea, ridicînd pleoapele, va trebui să fie ajutată să se scuture de efectele multor săptămîni obositoare și pline de neliniște. Și îndeosebi, va trebui să se dezbare de un simțămînt înjositor, care, știu foarte bine, sălășluiește în adîncul inimii ei. Nu mă-ntreba ce este, Edmund, fiindcă n-am să-ți spun.

— Nici n-o s-o fac, draga mea, zise domnul Sparkler.

— Voi avea mult de lucru cu micuța mea, adăugă doamna Sparkler, și niciodată n-am să pot spune că am adus-o prea repede în preajma mea pe micuța și mărinimoasa ființă ! Cînd vorbesc despre reglementarea afacerilor bietului papa, nu sînt mînată de un interes prea egoist. Papa s-a purtat deosebit de generos cu mine cînd m-am măritat, așa că mă aștept la puțin sau chiar la nimic. Numai să nu-i fi lăsat ceva prin testament doamnei General, asta-i tot ce doresc. Dragă papa, dragă papa !

Din nou o podidi plînsul, dar numele doamnei General a fost remediul cel mai bun ca să se potolească ; se șterse numaidecît la ochi și spuse :

— Există un fapt extrem de încurajator în boala lui Edward, sînt fericită că pot constata, și care mă face să sper că nu și-a pierdut deloc bunul-simț și nici prezența de spirit — cel puțin le mai avea încă la moartea sărmanului și scumpului meu papa — și anume că a încheiat socotelile cu doamna General și a expediat-o din casă. Îl felicit pentru asta. Aș putea să-i iert o mulțime de lucruri pentru că a procedat cu atîta promptitudine, acolo unde și eu însămi aș fi procedat exact așa !

Doamna Sparkler tocmai se desfăta din plin, cînd cineva bătu de două ori în ușă. Un mod foarte ciudat de a ciocăni. Încet, ca și cum cel care bătea n-ar fi dorit

să facă zgomot şi nici să atragă atenţia. Prelung, de parcă cel care bătea era dus pe gînduri şi uitase să se oprească.

— Poftim ! exclamă domnul Sparkler. Cine o fi ?

— Oricum, nu Amy şi Edward, fără să ne fi dat de veste şi fără trăsură ! zise doamna Sparkler. Uită-te pe fereastră.

În odaie era întuneric, dar pe stradă se aprinseseră felinarele. Capul domnului Sparkler aplecat peste balcon părea atît de mare şi de greoi, cît pe-aci să-şi piardă echilibrul şi să cadă, doborîndu-l pe necunoscutul de jos.

— E o singură persoană, spuse domnul Sparkler. Nu-mi dau seama cine-i... totuşi, stai !

Ieşi din nou pe balcon şi se mai uită o dată. Cînd uşa de la intrare se deschise, reveni în încăpere şi spuse că i se părea că zărise „găina lui babacul". Nu greşise, căci domnul Merdle, cu pălăria în mînă, a fost poftit înăuntru îndată după aceea.

— Lumînări ! strigă doamna Sparkler, cerîndu-şi scuze că era întuneric.

— E destulă lumină pentru mine, spuse domnul Merdle.

Cînd au fost aduse lumînările, domnul Merdle stătea în picioare după uşă, muşcîndu-şi buzele.

— Am venit să vă văd în trecere, zise el. Acum sînt cam ocupat, dar pentru că ieşisem să fac o mică plimbare, m-am gîndit să trec şi pe la voi.

Cum era în ţinută de seară, Fanny îl întrebă unde luase cina.

— Păi, zise domnul Merdle, de fapt n-am cinat nicăieri.

— Totuşi, ai cinat ? îl mai întrebă Fanny.

— Păi... nu, n-am cinat în adevăratul sens al cuvîntului, preciză domnul Merdle.

Îşi trecu mîna peste fruntea galbenă şi rămase pe gînduri, ca şi cum nu era sigur de asta. I se propuse să i se aducă ceva de mîncare.

— Nu, mulţumesc, se împotrivi domnul Merdle. Nu mi-e foame. Trebuia să cinez în oraş cu doamna Merdle. Dar cum n-aveam poftă să mănînc, am lăsat-o pe doamna Merdle să se ducă singură ; cînd să mă urc în trăsură, m-am răzgîndit şi în schimb am pornit să fac o plimbare pe jos.

N-ar vrea să servească un ceai sau o cafea ?

— Nu, mulțumesc, răspunse domnul Merdle. Am trecut pe la club și am băut o sticlă de vin.

În clipa aceea, domnul Merdle luă scaunul oferit de Edmund Sparkler, și pe care pînă atunci îl împinsese încetișor înainte, ca un om pentru prima oară cu o pereche de patine în picioare, neexperimentat, și care nu se putea hotărî să pornească. Apoi își așeză pălăria pe un alt scaun din preajmă și, privind înăuntru de parcă ar fi avut vreo șase metri adîncime, spuse :

— Vedeți, m-am gîndit să trec pe aici.

— Foarte măgulitor pentru noi, zise Fanny, căci dumneata nu prea ai obicei să faci vizite.

— N... nu, replică domnul Merdle, care între timp pusese stăpînire pe sine de după amîndouă manșetele hainei, de parcă singur s-ar fi arestat. Nu, n-am obicei să fac vizite.

— Ai prea multe pe cap ca să mai poți face și asta, rosti Fanny. Pentru cineva care are așa multe pe cap, lipsa poftei de mîncare e un lucru grav și ar trebui să ai grijă ca nu cumva să te-mbolnăvești.

— Aa, mă simt foarte bine, răspunse domnul Merdle, după ce chibzui puțin. Mă simt foarte bine, ca de obicei. Perfect. Atît de bine cît aș putea să-mi doresc.

Marele maestru al secolului, fidel caracteristicii sale de a fi cu orice prilej omul care are cum nu se poate mai puțin de spus despre el însuși și-l spune foarte anevoie, redeveni mut. Domnul Sparkler începu să se întrebe cît avea oare de gînd să rămînă marele maestru al secolului.

— Tocmai vorbeam despre bietul papa cînd ai venit, domnule.

— Ia te uită ! Ce coincidență ! exclamă domnul Merdle.

Fanny nu vedea unde era coincidența, dar simți că trebuie să continue conversația.

— Spuneam, reluă ea, că îmbolnăvirea fratelui meu a adus o întîrziere în examinarea și reglementarea averii lui papa.

— Da, încuviință domnul Merdle, da. E o întîrziere.

— Şi asta nu are nici o importanţă, zise Fanny.

— Nu, spuse şi domnul Merdle, după ce examină cornişa din acea parte a odăii, care se găsea înaintea lui ; asta nu are nici o importanţă.

— Mi-e teamă numai, mărturisi Fanny, ca nu cumva doamna General să primească ceva.

— *N-are* să primească nimic, spuse domnul Merdle.

Fanny era încîntată auzindu-l că-şi exprimă această părere. Domnul Merdle, după ce mai aruncă o privire în adîncurile pălăriei, dînd impresia că vedea ceva la fundul ei, îşi trecu mîna prin păr şi adăugă molcom ultimei sale observaţii aceste cuvinte de confirmare :

— Oh, Doamne fereşte, nu ! Nu ! Ea nu. Deloc, probabil.

Deoarece subiectul părea epuizat, ca şi domnul Merdle, Fanny îl întrebă dacă se duce s-o ia pe doamna Merdle şi trăsura în drum spre casă.

— Nu, răspunse el. Voi porni pe calea cea mai scurtă şi o las pe doamna Merdle... (aici începu să-şi contemple palmele ambelor mîini, de parcă-şi ghicea lui însuşi viitorul)... să se descurce singură. Cred că n-are să-i vină greu.

— Probabil, zise Fanny.

Urmă o tăcere îndelungată, în care timp doamna Sparkler, întinzîndu-se iarăşi pe canapea, închise ochii şi ridică din sprîncene şi se retrase ca şi mai înainte de la treburile astea pămînteşti.

— Dar totuşi, rosti domnul Merdle, vă reţin şi pe voi, iar eu întîrzii. Ştiţi, m-am gîndit să trec pe aici doar.

— Sînt încîntată, desigur, zise Fanny.

— Aşa că am plecat, adăugă domnul Merdle, sculîndu-se în picioare. Aţi putea să-mi împrumutaţi un cuţitaş ?

Ciudat lucru, remarcă Fanny, zîmbind — ea, care rareori se putea hotărî să scrie pînă şi o scrisoare, să ajungă să împrumute ceva unui asemenea mare om de afaceri cum era domnul Merdle.

— Aţi putea, nu-i aşa ? repetă domnul Merdle. Am nevoie de un cuţitaş ; ştiu că aţi primit cîteva cadouri

de nuntă conținînd foarfece, pensete și alte asemenea lucruri. Mîine îl primiți înapoi.

— Edmund, spuse doamna Sparkler, deschide — dar cu multă grijă, te rog din suflet, că ești foarte neîndemînatic — caseta de sidef care-i pe măsuța mea de colo și dă-i domnului Merdle cuțitașul cu mîner de sidef.

— Mulțumesc, spuse domnul Merdle, dar dacă ați avea unul cu un mîner mai închis la culoare, l-aș prefera pe acesta.

— Cuțitașul cu mîner de baga ?

— Mulțumesc, rosti domnul Merdle, da. L-aș prefera pe cel din baga.

Edmund primi instrucțiuni în consecință să deschidă caseta de baga și să-i dea domnului Merdle cuțitașul cu mîner de baga. După ce se execută, soția lui spuse, pe un ton plin de grație, adresîndu-se marelui maestru :

— O să te iert dacă-l pătezi cu cerneală.

— Voi avea grijă să nu-l pătez cu cerneală, zise domnul Merdle.

Apoi ilustrul oaspete întinse manșeta hainei și mîna doamnei Sparkler, cu încheietură, brățară și tot restul, se făcu nevăzută pentru o clipă. Nu se deslușea unde dispăruse propria lui mînă, care se ferea de atingerea doamnei Sparkler, ca patriotul veteran din Chelsea sau ca nu mai puțin vrednicul pensionar din Greenwich. [1]

Perfect convinsă, în clipa cînd ieși el din odaie, că fusese cea mai lungă zi din viață care în sfîrșit se terminase și că n-a existat vreodată femeie care, deși nu lipsită de farmec, să fi fost în halul ăsta chinuită de niște idioți fără pic de sare, Fanny se duse pe balcon să ia puțin aer. Lacrimi de ciudă îi umpleau ochii și prin ele i se păru că ilustrul Merdle, coborînd în stradă, țopăia, valsa, făcea piruete, posedat parcă de sumedenie de diavoli.

[1] Veterani din armată și marină ; purtau mîneci foarte lungi la haine ca să nu li se vadă mîinile amputate (de cele mai multe ori dreapta).

Capitolul XXV

MAJORDOMUL DEPUNE ARMELE

DINEUL avea loc la marele medic. Avocatul era acolo în deplină formă. Ferdinand Lipitoare se afla şi el acolo, sub înfăţişarea lui cea mai atrăgătoare. Puţine erau căile vieţii ascunse medicului, care vizita cele mai întunecate cotloane, mai des chiar şi decît episcopul. Existau doamne strălucite la Londra, care pur şi simplu se dădeau în vînt după el, draga mea, fiind omul cel mai fermecător şi mai delicios din lume, care însă s-ar fi îngrozit la gîndul că se găseau atît de aproape de el dacă aflau asupra căror scene întîrziaseră ochii lui visători cu un ceas ori două mai înainte, sau la căpătîiul cui sau sub ce acoperiş stătuse de veghe făptura lui calmă. Dar medicul era un om liniştit, care-şi vedea de treaba lui şi nu-şi vîra nasul în treburile altora. Vedea şi auzea multe lucruri nemaipomenite şi îşi petrecea viaţa faţă în faţă cu nişte contradicţii morale dintre cele mai de neîmpăcat ; totuşi compasiunea lui se asemăna cu cea a maestrului divin al tuturor tămăduitorilor. Se ducea, imparţial ca ploaia, printre drepţi şi nedrepţi, făcînd tot binele de care era în stare, fără să se bată cu pumnii în piept din pricina asta prin sinagoge ori pe la colţuri de străzi.

Cum orice om fără prea mare experienţă în alcătuirile omeneşti, chiar dacă se poartă cu toată discreţia, nu poate da greş în a se înveşmînta de ochii lumii cu interesul deosebit legat de stăpînirea unor asemenea cunoştinţe, medicul era un om atrăgător. Chiar şi cei mai rafinaţi domni şi doamne, care habar nu aveau de taina lui şi care şi-ar fi pierdut şi picătura de spirit ce le aparţinea dacă îi căşuna monstruoasa nepoliteţe de a le spune : „Veniţi şi vedeţi ce văd şi eu !“ erau de acord că e un om atrăgător. Oriunde se afla, exista şi ceva real. După cum o jumătate grăunte de realitate, ca o infimă cantitate din

anumite produse naturale rare, ajunge să dea savoare unei cantităţi uriaşe de lichid.

De aceea, dineurile restrînse date de medic îi prezentau totdeauna pe comeseni într-o lumină cît se poate de puţin convenţională. Musafirii îşi spuneau în sinea lor, conştient sau nu : „Iată un om care într-adevăr ne cunoaşte aşa cum sîntem, care este zilnic primit de unii dintre noi cu perucile şi sulimanurile noastre, care ne aude cum o luăm razna şi ne vede expresia firească de pe chip, cînd nu ne mai putem păstra cumpătul ; am face mai bine, deci, dacă ne-am apropia de adevăr în prezenţa lui, căci omul ăsta are un avantaj asupra noastră şi-i prea puternic faţă de noi." Astfel, oaspeţii medicului păreau surprinzător de degajaţi în jurul mesei sale rotunde, încît erau aproape naturali.

Avocatul era un cunoscător ascuţit ca un brici al aglomerării pestriţe de juraţi, denumită omenire ; dar briciul în general nu-i un instrument lesne de mînuit, pe cînd scalpelul simplu şi sclipitor al medicului, deşi mult mai puţin tăios, se poate adapta unor scopuri infinit mai importante. Avocatul ştia ce uşor puteau fi înşelaţi oamenii şi cu cîtă plăcere înşelau ei ; medicul însă ar fi putut prezenta, într-o singură săptămînă de umblet, o viziune mai aprofundată despre simţămintele lor calde şi afectuoase, decît era în stare s-o facă Westminster Hall cu toate curţile de juraţi laolaltă în şaptezeci de ani. Avocatul avea bănuieli vagi în acest sens şi poate că nici nu-i părea rău, ba dimpotrivă, se bucura să pună şi el umărul (căci dacă lumea nu era în realitate decît un imens Palat de Justiţie, s-ar fi putut crede că ziua judecăţii de apoi nu se afla prea departe) ; şi astfel, îl simpatiza şi-l stima pe medic, absolut deopotrivă cu toţi ceilalţi.

Absenţa domnului Merdle lăsase un scaun liber la masă, la fel ca cel al lui Banquo [1] ; dar, dacă era acolo, ar fi fost deopotrivă de taciturn ca şi Banquo, aşa că lipsa lui nu constituia nici o pierdere. Avocatul, care

[1] Scaunul lui Banquo, ocupat de spectrul său, părea gol în ochii tuturor, cu excepţia lui Macbeth (*Macbeth*, de Shakespeare, III, 4).

aduna tot soiul de fleacuri de prin Westminster Hall, cum ar fi făcut şi un corb dacă ajungea să-şi petreacă atîta vreme pe-acolo, strînsese recent o sumedenie de fire de paie, pe care le înşira peste tot, ca să vadă din ce parte bătea vîntul Merdle. Acum schimba cîteva cuvinte pe tema asta cu însăşi doamna Merdle, după ce se strecurase spre ea cu ochelarii săi (bineînţeles) şi plecăciunea adresată juraţilor.

— O anumită pasăre, spuse avocatul, cu un aer care dădea de înţeles că nu putea fi decît o gaiţă, ne-a şoptit nu de mult la ureche, nouă, oamenilor legii, că va creşte curînd numărul persoanelor înnobilate din regat.

— Serios ? zise doamna Merdle.

— Da, rosti avocatul. Oare pasărea asta n-a şoptit şi la alte urechi, foarte deosebite de ale noastre... la nişte urechi fermecătoare ?

Se uita la cercelul cel mai apropiat al doamnei Merdle.

— La mine vă gîndiţi ? întrebă doamna Merdle.

— Cînd spun fermecător, rosti avocatul, la dumneavoastră mă gîndesc totdeauna.

— Cred că niciodată nu vă gîndiţi la ceva, replică doamna Merdle (nu nemulţumită).

— Oh, ce crudă nedreptate ! exclamă avocatul. Dar pasărea ?

— Sînt ultima persoană din lume care află noutăţile, remarcă doamna Merdle, aranjîndu-şi nepăsătoare fortăreaţa. De cine-i vorba ?

— Ce martor admirabil aţi fi ! exclamă avocatul. Nici un juriu (doar dacă am convoca unul format din orbi) nu v-ar putea rezista, chiar dacă ar fi să vă descurcaţi prost, dar dumneavoastră v-aţi descurca atît de bine !

— De ce, om ridicol ce sînteţi ? întrebă doamna Merdle, rîzînd.

Avocatul îşi flutură ochelarii de trei sau patru ori între el şi Piept, ca un răspuns ironic, şi întrebă pe un ton cît se poate de insinuant :

— Cum mă voi adresa oare celei mai elegante, mai desăvîrşite şi mai fermecătoare femei peste cîteva săptămîni, sau poate chiar peste cîteva zile ?

— Nu v-a spus pasărea cum să vă adresaţi ei ? replică doamna Merdle. Întrebaţi-o negreşit mîine, să-mi puteţi spune data viitoare cînd mă veţi vedea.

Asta dădu loc la o serie de glume între cei doi ; dar avocatul, cu toată şiretenia lui, nu mai află nimic altceva. Medicul, pe de altă parte, conducînd-o pe doamna Merdle pînă la trăsură, după ce o ajutase să-şi pună pelerina, o întrebă cu francheţea şi calmul lui obişnuite :

— Îmi daţi voie să-ntreb, zise, e adevărat ce se vorbeşte despre Merdle ?

— Dragă doctore, replică ea, îmi puneţi tocmai întrebarea pe care eram cît pe aici să v-o pun eu.

— Mie ? De ce mie ?

— Pe onoarea mea, cred că domnul Merdle are mai multă încredere în dumneavoastră decît în oricine.

— Dimpotrivă, mie nu-mi spune absolut nimic, nici despre cele legate de profesiunea lui. Aţi auzit, desigur, ce se vorbeşte ?

— Desigur, dar ştiţi cum e domnul Merdle ; ştiţi cît de tăcut şi de rezervat este. Vă asigur că n-am nici cea mai vagă idee cît de mult adevăr poate fi în asta. Aş vrea să fie adevărat, de ce-aş tăgădui acest lucru ? Ştiţi foarte bine !

— Evident ! zise medicul.

— Dar sînt absolut incapabilă să spun dacă e pe deplin adevărat, sau numai în parte, ori pe de-a-ntregul fals. Iată o situaţie cum nu se poate mai neplăcută, absurdă chiar ; dar dumneavoastră îl cunoaşteţi pe domnul Merdle şi nu vă mai surprinde.

Medicul nu era deloc surprins. O ajută să se urce în trăsură şi îi ură noapte bună. Întîrzie apoi cîteva clipe în pragul vestibulului, privind cu ochi liniştiţi echipajul elegant care se depărta zgomotos. Cînd reveni sus, ceilalţi oaspeţi se împrăştiară curînd şi el rămase singur. Fiindcă-i plăcea foarte mult să citească orice fel de literatură (slăbiciune de care nu căuta să se scuze), se instală tihnit pentru lectură.

Ceasornicul de pe masa lui de lucru indica miezul nopţii fără cîteva minute, cînd clopoţelul de la intrare îi atrase atenţia. Om cu obiceiuri simple, îşi trimisese ser-

vitorii la culcare, așa că trebui să coboare el însuși să deschidă. Se duse jos și acolo găsi un bărbat fără pălărie și fără haină, cu mînecile suflecate pînă foarte aproape de umeri. O clipă, crezu că omul acesta luase parte la o încăierare, cu atît mai mult cu cît era foarte agitat și cu răsuflarea tăiată. Uitîndu-se mai bine la el, văzu că era un om deosebit de curat, fără pic de neorînduială în ținută, decît așa cum a fost descris.

— Vin de la baia de aburi, domnule, din strada învecinată.

— Și ce s-a-ntîmplat la baia de aburi ?

— Vreți să veniți neîntîrziat, domnule ? Am găsit asta pe masă.

Strecură în mîna medicului un petec de hîrtie. Doctorul examină biletul și citi numele și propria sa adresă scrise cu creionul — altceva nimic. Se uită mai atent la scris, ridică ochii spre cel care adusese mesajul, își luă pălăria din cuier, puse cheia ușii în buzunar și plecară iute împreună.

Cînd ajunseră la baie, toți oamenii de acolo îi așteptau în ușă, sau alergau încoace și încolo pe coridoare.

— Toată lumea e rugată să se dea la o parte, zise medicul tare, adresîndu-se patronului ; te rog să mă conduci, prietene, numaidecît unde trebuie (către cel care adusese mesajul).

Acesta porni repede înaintea lui pe un culoar cu multe cabine și, oprindu-se la ultima din ele, privi înăuntru prin ușa întredeschisă. Medicul, aflat foarte aproape, se uită și el prin ușa întredeschisă.

Într-un ungher se afla o cadă, care fusese golită. În această cadă, ca într-un mormînt sau sarcofag, pe jumătate acoperit cu un cearceaf și o pătură aruncate la repezeală înăuntru, zăcea cadavrul unui bărbat cu o conformație greoaie, cap mare, butucănos, grosolan, cu trăsături comune. Se deschise o ferestruică pentru a evacua aburul care umplea cabina ; rămînea însă condensat în stropi de apă, prelingîndu-se pe pereți, pe chipul și trupul celui din cadă. În încăpere se mai simțea zăpușeală ; marmora cadei era caldă încă, iar obrazul și corpul celui

dinăuntru îți dădeau, la atingere, o senzație de vîscozitate. Marmora albă din fundul cadei era numai dire roșii, îngrozitoare. Pe bordura ei se afla o sticluță goală de laudanum și un cuțitaș cu prăsele de baga — mînjite, dar nu cu cerneală.

— Tăierea jugularei... moarte rapidă... a murit de cel puțin o jumătate de oră.

Ecoul vorbelor medicului zbura din gură în gură prin cabine și de-a lungul coridoarelor și prin toată clădirea, cînd doctorul se îndreptă din mijloc, după ce se aplecase ca să poată ajunge pînă la fundul vanei ; acum își clătea mîinile în apă, care era plină de niște vinișoare roșii, ca și marmora, pînă să se amestece și să capete o culoare uniformă.

Întoarse privirile spre îmbrăcămintea așezată pe canapea ; se uită la ceasul, banii și la portvizitul de pe masă. Un bilet împăturit, jumătate în portvizit, jumătate afară, îi atrase atenția. Îl privi, puse mîna pe el, îl trase afară de printre celelalte lucruri și spuse calm :

— Mie-mi este adresat. Îl deschise și citi.

Nu conținea nici un fel de instrucțiuni. Cei de acolo știau ce aveau de făcut. Curînd au fost aduse autoritățile competente, care puseră stăpînire pe defunct și pe tot ce avea asupra lui, fără ca gesturile și fizionomia lor să dezvăluie mai multă tulburare ca atunci cînd ar fi întors un pendul. Medicul se bucură cînd plecă afară în aerul proaspăt al nopții — se bucură, în ciuda îndelungatei lui experiențe, cînd se așeză pentru cîteva clipe în pragul ușii, atît era de zdruncinat.

Avocatul era unul din vecinii apropiați, și, cînd ajunse dinaintea locuinței acestuia, văzu lumină în odaia unde știa că prietenul său rămînea să lucreze pînă noaptea tîrziu. Cum fereastra acestei încăperi nu era niciodată luminată cînd stăpînul nu se afla acasă, doctorul își spuse că avocatul sigur nu se culcase încă. De fapt, albina asta harnică trebuia să obțină a doua zi un verdict împotriva mărturiilor și profita de orele nocturne ca să întindă capcane pentru domnii din juriu.

Ciocănitul medicului în ușă îl nedumeri pe avocat, dar bănuind numaidecît că venise cineva să-l prevină că alt-

cineva era pe cale să-l jefuiască, ori să profite de pe urma lui, se grăbi să coboare fără zgomot. Își răcorise capul cu o loțiune de apă rece, pregătindu-se astfel să arunce cu apă clocotită în capul juraților, și se descheiase larg la gulerul cămășii tot citind, ca să fie mai liber în mișcări cînd va fi să-i sugrume pe martorii părții adverse. Coborî deci, cu un aer hăbăuc. Dînd cu ochii de medic, omul la care s-ar fi așteptat cel mai puțin, păru și mai zăpăcit, exclamînd :

— Ce s-a-ntîmplat ? !

— M-ai întrebat odată de ce suferă Merdle.

— Ce răspuns ciudat ! Da, așa este.

— Îți spusesem că nu mi-am dat seama încă.

— Da. Într-adevăr.

— Ei bine ! Am aflat.

— Dumnezeule ! exclamă avocatul, dîndu-se puțin îndărăt și punînd o mînă pe pieptul celuilalt. Și eu am aflat ! Citesc asta pe chipul dumitale.

Intrară în cea mai apropiată încăpere, unde medicul îi dădu scrisoarea. O citi și o răsciti de vreo șase ori. Nu era lungă, dar puținul pe care-l conținea cerea o atenție meticuloasă și susținută. Nu găsea cuvinte să-și exprime regretul că nu prevăzuse acest lucru. Cel mai slab indiciu, afirmă el, era suficient pentru a-l face stăpîn pe situație, și ce afacere grozavă ar fi fost, doar s-o fi dat în vileag !

Medicul se angajă să ducă vestea în strada Harley. Avocatul nu se putea întoarce numaidecît la momelile pregătite pentru cel mai remarcabil și mai destoinic juriu văzut vreodată în ședință, cu care, putea mărturisi asta prietenului său învățat, sofisticăria goală n-avea sorți de izbîndă, iar talentul și iscusința avocățească folosite în scopuri abuzive și nefaste nu puteau avea preponderență (iată felul cum voia să înceapă) ; declară așadar medicului că-l va însoți pînă aproape de casă și se va plimba pe afară pînă-și va îndeplini el trista misiune. Se duseră într-acolo pe jos, pentru ca aerul proaspăt să-i ajute să-și recapete cumpătul ; cînd doctorul bătea la ușă, aripile zorilor alungau umbrele nopții.

Un valet înveşmîntat în toate culorile curcubeului stătea de veghe în aşteptarea stăpînului său — adică dormea dus în bucătărie între două lumînări şi un jurnal, demonstrînd, în ciuda numărului mare de şanse potrivnice, probabilităţile care existau de a da foc casei printr-un accident. Cînd acest servitor se trezi, medicul trebui să aştepte pînă să se trezească şi majordomul. În sfîrşit, apăru în sufragerie şi nobilul personaj, într-o haină de casă din flanel şi pîslari, dar cu cravată — un majordom din cap pînă-n picioare. Se luminase de ziuă. Medicul, în timp ce aştepta, deschisese obloanele de la o fereastră, ca să pătrundă lumina.

— Trebuie chemată camerista doamnei Merdle ; să i se spună s-o trezească pe doamna Merdle şi s-o prepare cît se poate de delicat pentru a mă primi. Am o veste îngrozitoare să-i dau, îi zise medicul majordomului.

Acesta din urmă, care ţinea o lumînare în mînă, îşi chemă valetul să ducă lumînarea de acolo. Apoi se apropie cu demnitate de fereastră, chibzuind vestea aflată, exact cu aceiaşi ochi cu care urmărea dineurile chiar din începerea asta.

— A murit domnul Merdle.

— Aş dori, spuse majordomul, să capăt o lună preaviz.

— Domnul Merdle s-a sinucis.

— Domnule, rosti majordomul, e foarte neplăcut pentru un om în situaţia mea, căci asta ar putea suscita un prejudiciu ; aş dori să plec numaidecît.

— Dacă nu eşti consternat, omule, nici măcar surprins nu eşti ? întrebă medicul, încălzindu-se.

Majordomul, drept ca lumînarea şi calm, răspunse în aceşti termeni memorabili :

— Domnule, domnul Merdle n-a fost niciodată un gentleman, de aceea orice act nedemn de un gentleman din partea domnului Merdle nu mă poate surprinde. Ar mai fi cineva care ar trebui trimis la dumneavoastră, sau anumite ordine de dat înainte de a mă retrage, în legătură cu ceea ce mai aveţi de făcut ?

După ce se achită de sarcina sa, medicul îl întîlni în stradă pe avocat şi îi spuse doar atît, despre întrevederea cu doamna Merdle, că nu-i comunicase încă tot,

dar că cele împărtășite le suportase destul de bine. Între timp, avocatul își petrecuse răgazul ticluind o capcană cît se poate de ingenioasă, pentru a prinde întreg juriul dintr-o singură lovitură. După ce își rînduise totul în minte, acum era foarte lucid la capitolul recentei catastrofe. Se întoarseră acasă agale, discutînd chestiunea sub toate aspectele. Înainte de a se despărți la ușa locuinței medicului, amîndoi ridicară privirile spre cerul însorit al dimineții, unde, ici-colo, fumul cîtorva focuri timpurii și răsuflarea și glasurile cîtorva trecători matinali începea să se înalțe pașnic. Apoi făcură ocol din ochi peste imensul oraș, spunînd : „Dacă toate sutele și miile de oameni săraci lipiți pămîntului, care dorm încă, ar ști, în vreme ce vorbim noi acum, primejdia ce-i paște, ce vaier înspăimîntător împotriva unui suflet mizerabil de om s-ar ridica pînă la ceruri !"

Vestea despre moartea marelui om se răspîndise cu o repeziciune uluitoare. La început, îl declaraseră mort de toate bolile cunoscute și de altele noi-nouțe, născocite cu viteza luminii, pentru a face față împrejurărilor. Încă de mic copil mocnea în el o hidropizie ; moștenise de la bunicul lui o mare cantitate de lichid în piept și, timp de optsprezece ani, n-a existat dimineață în care să nu-și facă o operație ; a fost victima exploziei unor vine importante, care izbucneau ca un foc de artificii ; avusese ceva la plămîni, ceva la inimă, ceva la creier. Cinci sute de persoane, care se așezaseră să ia gustarea de dimineață, absolut neinformate de acest subiect, pînă să fi terminat masa își închipuiau că știu, în chip particular și confidențial, cum că medicul îi spusese domnului Merdle : „Trebuie să fii pregătit că ai să te stingi ca o lumînare într-una din zilele astea", iar că domnul Merdle ar fi răspuns medicului : „Omul nu moare decît o singură dată". Pe la unsprezece înainte de amiază, teoria favorită era că avusese ceva la creier ; în jurul orei douăsprezece, toată lumea știa că murise cu certitudine din pricina „tensiunii".

Tensiunea satisfăcea pe deplin opinia publică și părea să împace toată lumea, și ar fi dăinuit ziua întreagă, dacă nu explica avocatul la nouă și jumătate în tribunal

adevărata față a lucrurilor. De acum încolo, de pe la unu după-amiază, începu să se răspîndească în șoaptă; peste tot la Londra, vestea sinuciderii domnului Merdle. Tensiunea, departe de a fi detronată din pricina acestei descoperiri, prindea rădăcini mai mult ca oricînd. Pretutindeni pe stradă se vorbea în chip moralizator despre tensiune. Toți cei care încercaseră să facă avere și nu fuseseră în stare spuneau : „Poftim, ai văzut ? ! Cum începi să umbli cu limba scoasă după bani, cum te lovește damblaua." Leneșii profitau de ocazie cam în același fel. „Vezi — ziceau ei — unde duce munca nesăbuită ? Te zbați, muncești, întreci măsura, dă tensiunea peste tine și-ți face de petrecanie !" Această ipoteză avea adepți în multe cercuri, dar nicăieri în așa mare măsură ca asupra funcționărașilor și asociaților care niciodată nu dăduseră în brînci cu munca. Toți aceștia, pînă la ultimul, declarau cu evlavie că n-o să uite cît trăiesc avertismentul ăsta și că-și vor rîndui de acum încolo felul de viață, ca nu cumva să dea tensiunea peste ei și că mulți ani se vor păzi, spre marea mîngîiere a prietenilor lor.

Iar către ora cînd la Bursă se lucra de zor, tensiunea începu să cadă în declin ; șoapte înspăimîntătoare circulau în est, vest, nord și sud. Mai întîi se înfiripau timid, mărginindu-se la unele întrebări doar, și anume, dacă averea domnului Merdle era chiar atît de uriașă pe cît se zvonea, dacă nu cumva se vor întîmpina vremelnic piedici de-a o „calcula" ; dacă n-o să fie chiar o suspendare temporară a plăților la nemaipomenita Bancă — să zicem de o lună-două. Pe măsură ce șoaptele se întețeau, adică dintr-un minut într-altul, ele deveneau și mai amenințătoare. Se ridicase din nimic, un om care prosperase nefiresc, o evoluție pe care nimeni n-o putea explica ; nu fusese, la urma urmelor, decît un individ josnic, un ignorant ; un tip care mergea cu ochii în pămînt și de care nimeni nu se putea lăuda că i-a întîlnit privirile ; tot soiul de oameni îl luaseră în brațe, în mod cu totul inexplicabil ; n-a avut niciodată propriul său capital, speculațiile sale bancare au fost totdeauna absolut nesăbuite, iar cheltuielile, extravagante. Cînd soarele începu să co-

boare la asfinţit, vorbele sporeau în intensitate şi căpătau contur.

Lăsase o scrisoare adresată medicului său, iar medicul o primise ; scrisoarea, urmînd să fie prezentată a doua zi cu ocazia anchetei judiciare, va fi o adevărată lovitură de trăsnet pentru mulţimea celor care fuseseră înşelaţi. Sumedenie de oameni, de toate profesiile şi îndeletnicirile, aveau să fie ruinaţi, aduşi la sapă de lemn ; unora, bătrîni, care toată viaţa trăiseră în condiţii de îndestulare, nu le mai rămînea alt loc de refugiu decît azilul de săraci, ca să-şi muşte degetele pentru că avuseseră încredere în el ; cete întregi de femei şi copii îşi vor vedea viitorul distrus de mîna acestui mare ticălos. Toţi cei care luaseră parte la serbările magnifice date de el vor fi priviţi drept complicii săi în jefuirea căminelor nenumărate ; toţi adoratorii servili ai banului, care-l ajutaseră să se cocoaţe pe un piedestal, mai bine s-ar fi prosternat dinaintea Satanei în persoană. Astfel, vorbele deveneau din ce în ce mai zgomotoase, mai ample, pe măsură ce erau confirmate mai abitir de ediţiile succesive ale ziarelor de seară, atingînd la căderea întunericului vacarmul unor adevărate mugete, încît s-ar fi putut crede că un paznic solitar suit pe galeria de deasupra domului Catedralei Sf. Paul ar fi văzut văzduhul în bezna nopţii împovărat de murmurul blestemelor de tot soiul, însoţind numele de Merdle.

Deoarece, cam la ora aceea, se ştia că beteşugul răposatului Merdle nu fusese altceva decît înşelăciune şi furtişag. El, ţinta nedemnă a unei adulări în lung şi în lat răspîndite, oaspetele festinurilor date de magnaţi, punctul de atracţie din saloanele doamnelor din înalta societate, el, biruitor în exclusivitate al tuturor orgoliilor, patronul patronilor, omul care se tîrguise cu ministrul care conferă titlurile de noblеţe din Ministerul Digresiunilor, omul ce obţinuse în vreo zece-cincisprezece ani mai multe onoruri, pe care Anglia nu le acordase de cel puţin două veacuri tuturor binefăcătorilor paşnici de pe tărîm public, sau tuturor maeştrilor din sînul Artelor şi al Ştiinţelor, cu întreg numărul de opere mărturie în favoarea lor ; el,

minunea minunilor, noua constelaţie pe care magii încărcaţi cu ofrande trebuiau s-o urmeze, pînă cînd se opri deasupra unui stîrv din fundul unei cade şi dispăru — era nici mai mult, nici mai puţin decît cel mai mare escroc şi cel mai mare pungaş care a jucat cîndva o festă spînzurătoarei.

Capitolul XXVI

ÎN CARE SE CULEGE FURTUNA

PRECEDAT de zgomotul paşilor săi iuţi şi de răsuflarea întretăiată, domnul Pancks dădu buzna în biroul lui Arthur Clennam. Ancheta ajunsese la sfîrşit, scrisoarea era cunoscută de toată lumea, Banca dăduse faliment, celelalte alcătuiri-model de paie luaseră foc şi se topiseră în fum. Mult admiratul vas pirat sărise în aer în mijlocul unei imense flote de vapoare de toate tonajele şi de bărci de toate dimensiunile, şi pe mare nu se vedeau decît mine ; nimic altceva decît carcasele vaselor carbonizate, depozite de muniţii explodînd, tunuri care răbufneau de la sine, sfîrtecîndu-i bucăţi pe prieteni şi vecini, oameni înecaţi agăţîndu-se de capete de catarge, care se scufundau minut de minut, înotători epuizaţi, plutind morţi în derivă, şi rechini.

Hărnicia şi ordinea care domneau de obicei în biroul fabricii erau date peste cap. Scrisori nedesfăcute, hirtii de-a valma se aflau împrăştiate peste tot pe masa de lucru. În mijlocul acestor semne de energie curmată şi de

nădejdi zădărnicite, stăpînul biroului stătea imobil, cu braţele încrucişate pe pupitru şi capul lăsat peste ele.

Domnul Pancks se năpusti înăuntru, dădu cu ochii de el şi rămase pironit locului. Un minut mai tîrziu, domnul Pancks îşi sprijinea capul pe braţele întinse şi o vreme păstrară această atitudine, nemişcat şi în tăcere, cu spaţiul despărţitor din mica încăpere între ei.

Domnul Pancks ridică primul capul şi vorbi.

— Eu te-am convins, domnule Clennam, ştiu asta. Poţi să-mi spui orice doreşti. Nu-mi poţi spune mai mult decît îmi spun eu mie însumi. Nu poţi spune mai mult decît merit.

— Ah, Pancks, Pancks, răspunse Clennam, nu vorbi despre merit. Dar eu ce merit atunci ?

— Mai mult noroc, zise Pancks.

— Eu, care mi-am ruinat asociatul ! continuă Clennam fără să mai ţină seamă de el. Pancks, Pancks, l-am ruinat pe Doyce ! Pe acest bătrîn cinstit, plin de energie, neobosit, care toată viaţa a muncit să-şi facă o situaţie, care a luptat împotriva atîtor dezamăgiri şi care şi-a făurit cu toate astea o fire bună şi generoasă, pe omul acesta, pentru care am o stimă atît de mare şi căruia am vrut să-i fiu sincer de folos — l-am ruinat... l-am făcut de rîsul lumii, l-am dezonorat... aducîndu-l la sapă de lemn, da, la sapă de lemn !

Chinul în care se zbătea din pricina acestui gînd te întrista, aşa încît domnul Pancks începu să-şi smulgă părul din cap de disperare.

— Aruncă-mi reproşuri în faţă ! exclamă Pancks. Aruncă-mi, domnule, reproşuri în faţă, altminteri nu răspund de ceea ce-mi voi face mie însumi. Spune-mi că sînt un prost, un ticălos. Spune-mi : Dobitocule, cum ai putut face una ca asta ; brută infamă, de ce ai făcut asta ! Insultă-mă în fel şi chip ! Ocărăşte-mă cît se poate de aspru !

În tot acest timp, domnul Pancks nu contenise să se tragă de chică în chip nemilos, cît se poate de crud.

— Dacă nu te lăsai furat de mania asta nefericită, Pancks, zise Clennam pe un ton mai mult compătimitor decît de răzbunare, ce bine ar fi fost pentru dumneata şi ce bine ar fi fost pentru mine !

— Ia-te de mine din nou, domnule ! strigă Pancks, scrîșnind din dinți de remușcare. Ia-te de mine din nou !

— Dacă nu făceai calculele alea blestemate și nu-mi arătai cu o cumplită claritate, spuse Clennam oftînd, ce urmări bune ar fi decurs de aici pentru dumneata și pentru mine !

— Ia-te iarăși de mine, domnule ! exclamă Pancks, renunțînd să se mai tragă de păr. Ia-te iarăși de mine, iarăși și iarăși !

Clennam, totuși, văzînd că începuse să se domolească, îi spuse tot ce avea pe inimă, și poate mai mult chiar. Își frîngea mîinile, zicînd doar atît :

— Orbi care conduc orbi, Pancks ! Orbi care conduc orbi ! Dar Doyce, Doyce, Doyce ; sărmanul meu asociat, pe care l-am dus de rîpă !

Gîndul acesta îl făcu să-și lase capul din nou pe pupitru.

Tot Pancks fu cel care interveni și destrămă tăcerea.

— N-am închis un ochi, domnule, de cînd a început să circule zvonul ăsta. Am alergat pretutindeni, în speranța că o să pot salva ceva, cît de cît, de la pîrjol. Dar în zadar. Totul s-a dus. Praful s-a ales de tot.

— Știu prea bine acest lucru, zise Clennam.

Domnul Pancks umplu liniștea cu un geamăt din adîncul inimii.

— Nu mai demult decît ieri, Pancks, spuse Arthur, chiar ieri aveam intenția fermă să vînd, să realizez ceva și să termin odată cu istoria asta.

— Nu pot spune și despre mine același lucru, replică Pancks. Deși e uimitor pe cîți i-am auzit că din cele trei sute șaizeci și cinci de zile ale anului, tocmai ieri voiau să vîndă, dacă n-ar fi fost prea tîrziu !

Răsuflarea lui cu efecte totdeauna hazlii, ca pufăitul unei mașini de aburi, acum părea tragică de atîta geamăt ; iar din cap pînă-n picioare era atît de mînjit, de murdar, de neglijent, încît putea fi luat drept imaginea autentică a Năpastei, greu de deslușit de atîta murdărie.

— Domnule Clennam, ai pierdut... tot ?

Făcuse un efort să-și ia inima în dinți și să întrebe, iar ultimul cuvînt îl rostise foarte anevoie.

— Tot !

Domnul Pancks se apucă din nou să se tragă de părul aspru, cu atîta forţă, încît îşi smulse cîteva viţe. După ce le privi mîniat la culme, le vîrî în buzunar.

— Ar trebui să iau numaidecît o hotărîre, zise Clennam, ştergîndu-şi cîteva lacrimi care i se prelingeau încet pe faţă. Va trebui să repar lucrurile în măsura asta mizerabilă în care mai pot s-o fac. Va trebui să salvez reputaţia nefericitului meu asociat. Nimic nu trebuie să păstrez pentru mine. Va trebui să predau, în favoarea creditorilor, conducerea fabricii de care am abuzat atît de mult, şi va trebui să muncesc tot restul vieţii ca să-mi şterg pe cît posibil vina, sau mai degrabă crima.

— Ar fi oare cu neputinţă, domnule, să facem faţă crizei din prezent ?

— Exclus ! Acum nu mai putem face faţă, Pancks. Cu cît mai repede o să pot transmite afacerile în alte mîini, cu atît mai bine. Sînt unele angajamente care trebuiesc puse la punct săptămîna asta, şi care în cîteva zile ar atrage catastrofa, chiar şi numai o singură zi de amînare — dacă aş duce mai departe treaba şi aş tăinui ceea ce ştiu eu. Astă-noapte am chibzuit ce am de făcut ; acum nu-mi rămîne decît să trec la acţiune.

— Dar nu de unul singur ! zise Pancks, ud pe faţă, de parcă aburii săi se prefăceau în stropi de apă, de îndată ce-i sufla jalnic afară. Ia ca ajutor un om al legii.

— Poate ar fi mai bine.

— Ia-l pe Rugg.

— Nu-i mare lucru de făcut. S-ar putea ocupa şi el de asta la fel de bine ca oricare altul.

— Să-l aduc pe Rugg, domnule Clennam ?

— Dacă ai avea timp. Ţi-aş rămîne îndatorat.

Domnul Pancks îşi puse numaidecît pălăria pe cap şi porni, cu toate motoarele în funcţiune, spre Pentonville.

Cît lipsi de acolo, Arthur nu-şi ridică nici măcar o clipă capul de pe pupitru, ci rămase absolut în aceeaşi poziţie.

Domnul Pancks se întoarse cu prietenul şi consilierul său, domnul Rugg. Domnul Rugg avea o experienţă atît de vastă, încît, pe drum chiar, îşi dădu seama de starea ira-

ţională de spirit din prezent a domnului Pancks, aşa că primul lucru pe care-l ceru acestuia a fost să facă bine să se retragă. Domnul Pancks, dărîmat şi docil, se supuse.

— E aproape în aceeaşi stare ca şi fiică-mea, domnule, zise Rugg, cînd am început procesul împotriva lui Bawkins, de încălcare a promisiunii de căsătorie, cînd ea era reclamanta. Prea pune totul la inimă. Se lasă subjugat de sentimente. În profesiunea noastră, domnule, nimic nu faci dacă te laşi subjugat de sentimente.

În vreme ce-şi scotea mănuşile şi şi le aşeza în pălărie, văzu, dintr-o privire aruncată pieziş, că se produsese o mare schimbare cu clientul său.

— Îmi pare rău că observ, domnule, spuse domnul Rugg, că şi dumneata te-ai lăsat dominat de sentimente. Haide, te rog, nu face asta, capul sus ! Pierderile astea sînt deplorabile, domnule, dar trebuie să privim lucrurile în faţă.

— Dacă banii pe care i-am sacrificat, domnule Rugg, oftă domnul Clennam, erau numai ai mei, n-aş fi fost nici pe departe atît de îngrijorat.

— Serios, domnule ? zise domnul Rugg, frecîndu-şi vesel mîinile. Asta mă surprinde, domnule. Ciudat, domnule. De-a lungul experienţei mele, mi-am dat în general seama că oamenii ţin mai mult la propriii lor bani. I-am văzut pe unii pierzînd banii altora cu duiumul şi suportînd asta foarte bine ; cu adevărat foarte bine.

După aceste cuvinte încurajatoare, domnul Rugg se aşează pe unul din taburetele aflate lîngă masa de lucru şi trecu la treabă.

— Şi acum, domnule Clennam, dacă-mi dai voie, o să examinăm chestiunea. Să vedem despre ce e vorba. Cazul e simplu : obişnuit, clar, direct, rezonabil. Ce putem face în sprijinul nostru ? Ce putem face în sprijinul nostru ?

— Nu asta mă preocupă pe mine, domnule Rugg, zise Arthur. M-ai înţeles greşit, chiar de la început. Pentru mine, chestiunea este : Ce aş putea face pentru asociatul meu, cum i-aş putea aduce o despăgubire ?

— Mă tem, domnule, ştii, că te laşi încă dominat de sentimente, se împotrivi domnul Rugg, stăruitor. Nu-mi

place termenul „despăgubire", domnule, decît doar atunci cînd slujește de pîrghie în pledoaria unui avocat. Ai să mă scuzi dacă-ți voi spune că socot de datoria mea să te previn că nu trebuie să te lași deloc subjugat de sentimente ?

— Domnule Rugg, spuse Clennam, luîndu-și inima în dinți ca să ducă la îndeplinire ceea ce hotărîse, spre uimirea celuilalt, văzînd fermitatea cu care își urmărea țelul chiar și în starea lui de deznădejde, îmi face impresia că nu prea ești dispus să adopți calea pe care eu am decis s-o urmez. Dacă dezaprobarea dumitale în acest sens te împiedică să iei măsurile necesare, atunci, voi fi nevoit, cu părere de rău, să-mi caut sprijin în altă parte. Și te previn din capul locului că ar fi inutil să discuți cu mine în contradictoriu pe această temă.

— Bine, domnule, încuviință domnul Rugg, ridicînd din umeri. Bine, domnule. De vreme ce chestiunea trebuie să intre pe mîinile cuiva, atunci mă voi ocupa eu de ea. Ăsta a fost principiul care m-a călăuzit în procesul Rugg contra Bawkins. Ăsta e principiul care mă călăuzește în majoritatea cazurilor.

Atunci Clennam începu să-i arate domnului Rugg în ce consta hotărîrea lui nestrămutată. Îi spuse domnului Rugg că asociatul lui era un om sincer, de o perfectă integritate, și că, în tot ce intenționa să facă el, avea să se conducă, mai presus de toate, de cunoașterea caracterului asociatului său și de respectul pentru sentimentele acestuia. Asociatul lui, explică el, lipsea în clipa de față, plecat pentru o acțiune importantă și era absolut de datoria lui să ia asupră-și, în mod public, vina unor fapte pripite și în mod public să-și disculpe asociatul de orice responsabilitate în direcția asta, ca nu cumva să primejduiască succesul acelei acțiuni prin vreo suspiciune oricît de mărunță, legată pe nedrept de onoarea asociatului său și de renumele acestuia în străinătate. Îi spuse domnului Rugg că, pentru a-și scoate asociatul din încurcătură, moralmente, public, pe deplin și fără rezerve, va declara că el, Arthur Clennam, făcînd parte din firma Doyce și Clennam, se aventurase să investească întreg capitalul firmei, de la sine putere și chiar în chip expres împotriva atitudinii precaute a asociatului său, în niște speculații

frauduloase, sortite pînă la urmă pieirii — considera singura cale de ispăşire la îndemînă ; era de asemenea, faţă de un om deosebit ca el, ispăşirea cea mai bună, aşa cum n-ar fi fost în raport cu numeroşi alţi oameni. Iată deci primul lucru pe care trebuia să-l facă.

În scopul menţionat, avea de gînd să dea publicităţii o declaraţie tipărită, pe care o şi întocmise ; şi în afară că-şi propunea să o comunice tuturor celor în legătură cu firma, urma să fie inserată şi în paginile ziarelor. Concomitent cu această măsură (descrierea căreia îl costă pe domnul Rugg nenumărate schimonoseli şi o mare agitaţie a membrelor), va adresa o scrisoare tuturor creditorilor, în care îşi va disculpa solemn asociatul, aducîndu-le la cunoştinţă că firma îşi va înceta activitatea pînă vor afla intenţiile acestora şi pînă va primi instrucţiuni de la asociatul său ; abia atunci se va supune umil hotărîrii lor. Dacă, ţinînd seamă de nevinovăţia asociatului său, afacerile vor putea ajunge pe un făgaş în care firma să-şi continue activitatea profitabil şi să biruie dificultăţile actuale, atunci el îşi va abandona partea în favoarea asociatului său, asta fiind unica despăgubire ce i-o putea aduce acestuia în bani, pentru pierderea şi năpasta pricinuite lui din nefericire, iar el va cere doar atît : să slujească firmei ca funcţionar credincios, cu un salariu minim, care să-i îngăduie să-şi ducă zilele.

Deşi domnul Rugg vedea limpede că nu şi-ar fi putut abate clientul de la hotărîrea luată, schimonoselile de pe chipul său şi neliniştea membrelor cereau negreşit exprimarea unui protest ca să se domolească, aşa că îl formulă :

— Nu mă opun, domnule, şi nici nu discut în contradictoriu cu dumneata. Voi proceda ţinînd seama de vederile dumitale, domnule, dar protestînd.

Domnul Rugg înşiră apoi, nu fără a fi prolix, diferitele puncte ale protestului său. De fapt, acestea erau : tot oraşul, poate chiar întreaga ţară, se afla pradă primei furii stîrnite de recenta descoperire, şi resentimentul împotriva victimelor va fi foarte puternic ; cei care nu fuseseră înşelaţi vor fi desigur foarte severi cu cei care n-au fost atît de precauţi precum ei înşişi, iar cei care fu-

seseră înşelaţi nu vor pierde, firește, prilejul să găsească scuze şi motive în sprijinul lor, refuzînd să facă acelaşi lucru şi cu ceilalţi năpăstuiţi, deopotrivă, ca să nu mai punem la socoteală faptul că, foarte probabil, fiecare năpăstuit se va convinge, spre marea sa indignare, că, fără exemplul rău al celorlalţi năpăstuiţi, n-ar fi ajuns în situaţia asta. O declaraţie ca cea a lui Clennam, făcută într-un asemenea moment, va atrage cu certitudine asupra sa uraganul mîniei înverşunate şi ar zădărnici orice nădejdi de a se mai putea bizui pe indulgenţa sau pe acordul unanim al creditorilor, expunîndu-l să devină ţinta unică a focurilor trase din jumătate duzină de părţi dintr-o dată.

La toate astea, Clennam răspunse pur şi simplu că, judecînd protestul în întregime, nu vedea nimic în el care ar micşora cît ori ar fi putut micşora forţa voinţei lui de a-l dezvinovăţi în public pe asociatul său. De aceea el, o dată pentru totdeauna, îl ruga pe domnul Rugg să-l ajute neîntîrziat şi să-i pună planul în aplicare. După aceea, domnul Rugg trecu la treabă. Arthur nu păstră nimic altceva decît hainele şi cărţile sale şi o sumă restrînsă de bani lichizi ; apoi îşi rîndui micul său cont personal din bancă, laolaltă cu hîrtiile firmei.

Dezvăluirea a avut loc şi furtuna se dezlănţui năprasnic. Mii de oameni se holbau frenetic prin preajmă, în căutarea unei fiinţe vii pe care s-o poată copleşi cu reproşuri ; şi acest caz remarcabil avid de publicitate punea mult dorita fiinţă vie pe un eşafod. Dacă oameni care n-aveau cu istoria aceasta nici în clin nici în mînecă se burzuluiau împotriva mîrşăviei ei flagrante, nimeni nu s-ar fi aşteptat ca cei care pierduseră bani din pricina asta să se poarte mai cu mănuşi. Scrisori pline de acuzări şi invective din partea creditorilor curgeau potop, şi domnul Rugg, care, aşezat pe scaunul lui înalt, le citea zilnic pe toate, îşi informă clientul după o săptămînă că se temea ca nu cumva să se fi emis un mandat de arestare.

— Trebuie să sufăr consecinţele faptelor mele, zise Clennam. Mandatul de arestare o să mă găsească aici.

Chiar a doua zi dimineaţă, dînd colţul în Curtea-Inimii-Însîngerate şi trecînd pe lîngă prăvălia doamnei

Plornish, doamna Plornish stătea în prag şi aştepta ; îi făcu semn pe ascuns să intre în Cuibul Fericirii. Înăuntru îl găsi pe domnul Rugg.

— M-am gîndit să te aştept aici. Dacă aş fi în locul dumitale, domnule, azi-dimineaţă nu m-aş duce la birou.

— De ce nu, domnule Rugg ?

— Sînt nici mai mult, nici mai puţin cinci persoane gata să te ridice, după cum ştiu.

— Cu cît mai repede, cu atît mai bine, zise Clennam. Să mă ridice numaidecît.

— Da, dar ascultă glasul raţiunii, spuse domnul Rugg, aşezîndu-se între el şi uşă, ascultă glasul raţiunii. Te vor ridica destul de curînd, domnule Clennam, nu mă-ndoiesc ; dar ascultă glasul raţiunii. Aproape totdeauna în asemenea cazuri se întîmplă ca din pricina vreunei bagatele să se iste mare tărăboi. Or, tocmai acum am descoperit că există o chestiune măruntă — o simplă bagatelă — pe baza căreia s-a emis mandat de arestare... şi am motivele mele să cred că asta se va petrece astăzi. Eu unul, în locul dumitale, nu m-aş lăsa luat pe sus pentru aşa ceva.

— De ce nu ? întrebă Clennam.

— Eu, domnule, m-aş lăsa priponit doar pentru o afacere serioasă, zise domnul Rugg. E bine totdeauna să salvezi aparenţele. În calitatea mea de jurisconsult angajat de dumneata, aş prefera să fii arestat pe baza unui mandat emis de Tribunalul Suprem, dacă n-ai nimic împotrivă şi vrei să-mi acorzi hatîrul ăsta. Face impresie mai bună.

— Domnule Rugg, spuse Arthur descurajat, singura mea dorinţă este să se termine odată. Îmi voi vedea de drum, fie ce-o fi !

— Îmi dai voie să-ţi mai spun doar un cuvînt logic, domnule ! exclamă domnul Rugg. Ascultă-mă, *este* vorba de o atitudine înţeleaptă. Ceea ce-ţi spuneam adineauri ar putea fi o chestiune de gust, dar acum — de înţelepciune. Dacă te arestează pentru o afacere măruntă, ajungi la Marshalsea. Or, ştii foarte bine ce-nseamnă Mar-

shalsea. O închisoare foarte înghesuită. Extrem de mică. Pe cîtă vreme King's Bench [1]...

Domnul Rugg făcu un gest larg cu mîna dreaptă, vrînd să indice un spaţiu mai mare.

— Prefer să fiu dus la Marshalsea decît în orice altă închisoare, spuse Clennam.

— Vorbeşti serios, domnule ? replică domnul Rugg. Dacă-i aşa, atunci şi asta-i chestiune de gust ; putem pleca.

La început s-a simţit puţin ofensat, dar i-a trecut repede. Au pornit împreună pe jos, străbătînd Curtea spre celălalt capăt. Inimile-Însîngerate îi arătau mai mult interes lui Arthur de cînd se întîmplase catastrofa ; îl considerau ca fiind unul de-ai lor, care aparţinea locului şi avea dreptul de a sta printre ei. Mulţi dintre ei ieşeau să-l privească trecînd şi-şi spuneau unii altora, cu mare blîndeţe, că părea tare abătut. Doamna Plornish şi tatăl ei stăteau pe primele trepte ale scării, la capătul Curţii, foarte mîhniţi şi clătinînd din cap.

Nimeni nu se vedea că aşteaptă cînd Arthur şi domnul Rugg sosiră la birou. Dar un membru mai vîrstnic al comunităţii evreieşti, bine conservat în rom, care îi urmărea de aproape, îşi vîrî capul pe uşa din sticlă mai înainte ca domnul Rugg să fi apucat să deschidă prima scrisoare din corespondenţa zilei.

— Oh ! exclamă domnul Rugg, ridicînd ochii. Bună ziua ! Poftim înăuntru... Domnule Clennam, cred că ăsta-i omul despre care îţi vorbeam.

Străinul explică motivul venirii sale :

— Ia, o nimica toată de gheşeft... şi îşi exercită funcţiunea legală.

— Vrei să te-nsoţesc, domnule Clennam ? îl întrebă domnul Rugg, politicos, frecîndu-şi mîinile.

[1] Închisoarea King's Bench — altă temniţă pentru datornici, situată pînă la demolarea din 1869 la întretăierea dintre Newington Causeway şi Borough Road, pe locul ocupat astăzi de Queen's Buildings. Ultimul deţinut a părăsit aceste ziduri în 1860. Clădirea iniţială, datînd din 1755, a fost arsă pînă în temelii de răzvrătiţii conduşi de lordul Gordon în 1780. Închisoarea avea 224 celule şi o suprafaţă cam de trei mile, în circumferinţă.

— Aş prefera să mă duc singur, mulţumesc. Fii atît de bun şi trimite-mi lucrurile.

Domnul Rugg încuviinţă, pe un ton degajat, şi îi strînse mîna. Clennam şi cel care-l escorta coborîră scara, urcară în prima trăsură ieşită în cale, îndreptîndu-se spre vechile porţi.

„Cine şi-ar fi închipuit, Dumnezeu să mă ierte — îşi spuse Clennam în sinea lui — că voi ajunge vreodată în situaţia asta !"

Domnul Chivery era de serviciu şi tînărul John se afla în ghereta paznicului — fie că acum terminase slujba, ori că acum intra la datorie. Amîndoi, văzînd cine era noul lor deţinut, păreau mai uimiţi decît ar fi fost de aşteptat din partea unor temniceri. Domnul Chivery-tatăl îi strînse mîna, stînjenit, şi spuse :

— Nu-mi pot aduce aminte, domnule, să fi fost vreodată mai puţin bucuros că vă văd.

Domnul Chivery-fiul, mai distant, nu-i dădu mîna, dar se uită la el îndelung, cu un aer nehotărît, atît de vizibil, incit Clennam, deşi cu ochii înceţoşaţi şi inima grea, tot observă. Apoi, tînărul John dispăru în incinta închisorii.

Cum Clennam cunoştea îndeajuns de bine obiceiurile locului, se aşeză pe un scaun dintr-un ungher, prefăcîndu-se că era absorbit de lectura unor scrisori scoase din buzunar. Nu se concentrase aşa de mult încît să nu bage de seamă, cu recunoştinţă, că domnul Chivery-tatăl se străduia să-i înlăture pe ceilalţi deţinuţi din gheretă, le făcea semn cîtorva, cu cheile, să nu intre şi pe alţii îi înghiontea cu cotul, să nu agraveze, pe cît posibil, situaţia nenorocită în care se afla domnul Clennam.

Arthur stătea cu ochii pironiţi în pămînt, amintindu-şi trecutul, chibzuind asupra prezentului, fără a zăbovi nici de o parte, nici de alta, cînd simţi că cineva îl atinge cu mîna pe umăr. Era tînărul John, care-i spuse :

— Puteţi veni acum.

Se ridică de jos şi îl urmă. După ce făcură un pas sau doi spre porţile interioare din fier, tînărul John se întoarse către el şi-i zise :

— Aveţi nevoie de o cameră. V-am găsit.

— Îţi mulţumesc din inimă.

Tînărul John se întoarse iarăşi şi-l conduse prin vechea intrare, pe vechea scară, în vechea odaie. Arthur îi întinse mîna. Tînărul John o privi, se uită la el — sever, trase aer în piept, îşi drese glasul şi spuse :

— Nu ştiu dacă pot face asta. Nu, simt că nu pot. Dar m-am gîndit că v-ar plăcea odaia — şi iată, e a dumneavoastră.

Nedumerirea lui Arthur, după plecarea lui John (şi asta numaidecît), faţă de această purtare inconsecventă făcu loc unor simţăminte stîrnite în inima lui cernită de încăperea goală şi de noianul amintirilor legate de buna şi dulcea făptură care o sanctificase. Absenţa ei la o lovitură atît de grea din viaţa lui făcea odaia (şi pe el însuşi aflat acolo) să aibă un aspect pustiit prin lipsa acelui chip afectuos şi devotat, încît se întoarse către perete şi începu să plîngă, bolborosind printre suspine, de parcă voia să-şi mai uşureze inima : „Oh, Mica Dorrit a mea !"

Capitolul XXVII

PUPILUL ÎNCHISORII MARSHALSEA

SOARELE arzător al zilei, revărsîndu-şi razele încinse la amiaz, aşternea peste închisoarea Marshalsea o tăcere neobişnuită. Arthur Clennam se trînti într-un jilţ stingher, tot aşa de ponosit ca orice datornic din temniţă, şi se lăsă pradă gîndurilor.

În pacea nefirească pe care o resimțea după ce trecuse prin momente groaznice de-a lungul arestării, și apoi ajunsese acolo — singura schimbare sufletească pe care o trăiește mai totdeauna cel întemnițat, în refugiul primejdios de unde atîția alunecă în fel și chip pe panta abruptă a degradării — Clennam își putea aduce aminte de unele etape din viață, aproape ca și cum ar fi fost separat de ele printr-o altă condiție de existență. Ținînd seamă de locul unde se afla, motivul care-l adusese aici pentru prima oară, atunci cînd era liber să nu vină, și plăcuta prezență, deopotrivă inseparabilă de zidurile și gratiile din jur, ca și de amintirile impalpabile din viața lui de mai tîrziu, pe care nici un fel de ziduri ori gratii nu le-ar fi putut întemnița, nu e de mirare că, orice-ar fi făcut, gîndurile i se întorceau mereu la Mica Dorrit. Pe el îl mira nu faptul în sine, ci pentru că era conștient ce mare înrîurire exercitase copila asta dragă asupra hotărîrilor lui mai deosebite.

Nici unul din noi nu știm limpede cărui om sau lucru sîntem îndatorați în acest sens, pînă cînd roata vieții, oprindu-se brusc, nu ne face să ne dumirim. Ni se dezvăluie fie prin boală, fie prin amărăciune, ori poate pierderea ființei iubite, iată cel mai adesea una din urmările folositoare ale vitregiei soartei. În cazul lui Clennam, el a resimțit asta puternic, plin de duioșie, în vitregia soartei sale. „Cînd, pentru prima dată, mi-am adunat gîndurile — își spuse în sinea lui — și mi-am fixat dinaintea ochilor mei istoviți ceva aidoma unui țel, pe cine văd trudind din greu, pentru un scop nobil, fără pic de încurajare, pe neobservate, luptînd împotriva unor piedici josnice, care ar fi răsturnat o armată de eroi și eroine ? O fată plăpîndă! Cînd am încercat să-mi birui dragostea neîmplinită și să mă port cu generozitate față de cel care fusese mai norocos ca mine, deși el nu și-a dat seama de asta și nici nu m-a răsplătit cu un cuvînt bun, cine mi-a dat exemplul de răbdare, de abnegație, de supunere, de milostenie, de generoasă noblețe afectivă ? Aceeași fată sărmană ! Dacă eu, un om avînd avantajele, mijloacele și forța bărbatului, aș fi înăbușit glasul inimii care-mi șoptea că prima mea datorie era să ascund vina tatălui meu, în cazul

în care a greşit, şi să repar răul, ce făptură tînără mi-a apărut în faţă, spre ruşinea mea, cu picioarele ei delicate aproape goale, umblînd pe pămîntul umed, muncind fără întrerupere cu mînuţele ei firave, cu trupşorul plăpînd, abia ocrotit împotriva vremii aspre ? Mica Dorrit." Astfel gîndea el neîncetat stînd singur în jilţul jerpelit. Totdeauna era cu gîndul numai la Mica Dorrit. Pînă la urmă i se păru că-şi primise răsplata pentru că se îndepărtase de ea şi îngăduise ca ceva să se interpună între el şi amintirea virtuţilor ei.

Uşa se deschise şi capul domnului Chivery-tatăl se arătă puţin de tot, dar fără a se întoarce către el.

— Mi-am isprăvit serviciul, domnule Clennam, şi o să plec. Aveţi nevoie de ceva ?

— Nu, mulţumesc foarte mult.

— Vă rog să mă scuzaţi c-am deschis uşa, zise domnul Chivery ; dar nu m-aţi auzit.

— Ai bătut ?

— De şase ori.

Clennam se smulse din visare şi observă că închisoarea se trezise din somnolenţa de prînz, că deţinuţii hoinăreau de colo-colo prin curtea umbroasă şi că după-amiaza era pe sfîrşite. Stătuse ore întregi dus pe gînduri.

— V-au sosit şi lucrurile, zise domnul Chivery ; o să vi le-aducă fiu-meu. Vi le-aş fi trimis sus, dar a stăruit să vi le-aducă el. Zău, a vrut să le-aducă el, aşa că n-am putut să vi le trimit sus. Domle Clennam, îmi daţi voie să vă spun ceva ?

— Te rog, poftim înăuntru, îl îmbie Arthur, deoarece domnul Chivery îşi arăta tot atît de puţin capul în uşă şi nu avea decît o ureche spre el, în locul ambilor ochi. Pentru domnul Chivery aceasta constituia o dovadă de tact, de veritabilă politeţe, deşi nu era decît un temnicer, cîtuşi de puţin gentleman.

— Mulţumesc, domle, răspunse Chivery, fără să înainteze ; nu-i nevoie să intru. Domle Clennam, să nu-l luaţi în seamă pe fiu-meu, dacă vreţi, de-o să vi se pară vreodată curios. Fiu-meu are inimă şi-i la locu unde trebuie inima asta. Eu şi cu maică-sa ştim unde s-o găsim, şi-o găsim taman la locu ei.

După aceste cuvinte misterioase, urechea domnului Chivery se retrase şi uşa se închise.

Dacă plecase de vreo zece minute, cînd îşi făcu apariţia şi fiul său.

— Poftiţi valiza dumneavoastră, îi spuse lui Arthur, aşezînd-o jos, cu grijă.

— Foarte amabil din partea dumitale. Mă simt stînjenit că a trebuit să te deranjezi dumneata.

Dispăruse pînă să termine Clennam ce avea de spus, dar se întoarse îndată, adresîndu-i-se exact ca mai înainte:

— Poftiţi cufărul negru, pe care de asemeni îl puse jos, cu grijă.

— Îţi mulţumesc foarte mult pentru atenţia dumitale. Sper că acum putem da mîna, domnule John.

Tînărul John, totuşi, se retrase şi îşi prinse încheietura mîinii drepte între degetul mare şi mijlociul de la stînga şi spuse, ca la început :

— Nu cred c-am să pot. Nu, simt că nu pot !

Pe urmă rămase cu privirile aţintite asupra deţinutului, scrutîndu-l sever, deşi cu ochii umeziţi de milă, parcă.

— De ce eşti supărat pe mine, îl întrebă Clennam, şi totodată eşti gata să-mi faci aceste servicii amabile ? Trebuie să existe undeva o neînţelegere între noi. Mi-ar părea rău dacă aş şti că eu am vreo vină în asta.

— Nu-i vorba de nici o neînţelegere, domnule, replică John, răsucindu-şi mîna din încheietură înapoi şi înainte, ca într-o chingă, destul de strîns. Nu-i nici o neînţelegere, domnule, în sentimentele pe care le am acum faţă de dumneavoastră ! Dacă aveam aproximativ aceeaşi greutate cu dumneavoastră, domnule Clennam, ceea ce nu este cazul, dacă nu eraţi la ananghie, cum sînteţi, şi dacă n-ar fi fost împotriva regulamentului din Marshalsea, după cum e cazul... sentimentele mele sînt de aşa natură încît m-ar împinge să pun capăt situaţiei şi să boxăm chiar aici, pînă una-alta.

Arthur se uită la el o clipă, oarecum mirat şi puţin necăjit.

— Bine, bine ! exclamă el. O neînţelegere, o neînţelegere !

Întorcîndu-se, scoase un oftat greu şi se aşeză iarăşi în jilţul ponosit.

Tînărul John îl urmări din ochi și, după o scurtă pauză, rosti :

— Îmi cer scuze !

— De acord, nu-i nimic ! zise Clennam, făcînd un gest vag din mînă, fără să ridice capul lăsat în jos. Să nu mai vorbim despre asta. Nu merită osteneala.

— Mobila asta îmi aparține, rosti tînărul John, pe un ton blînd și ca o explicație. De obicei o închiriez celor care stau în odaia asta, dar care n-au mobilă. Nu e cine știe ce de capul ei, dar vă stă la dispoziție. Gratuit, vreau să spun. Nici prin gînd nu mi-ar fi trecut să v-o ofer în alte condiții. V-o las cu plăcere pe degeaba.

Arthur înălță capul să-i mulțumească și să-i spună că nu putea accepta această favoare. John încă își mai răsucea încheietura și continua să lupte cu sine însuși, șovăielnic.

— Ce-avem noi de împărțit unul cu altul ? întrebă Arthur.

— Refuz să spun, domnule, replică brusc tînărul John, pe un ton răspicat și aspru. Nimic, absolut.

Arthur se uită din nou la el, căutînd zadarnic o explicație pentru purtarea lui. După un timp întoarse iarăși capul într-o parte și John zise atunci, cu multă blîndețe :

— Măsuța asta rotundă, domnule, chiar de lîngă dumneavoastră, a fost... știți a cui... cred că nu mai e cazul să vă spun... a murit ca un adevărat gentleman. Am cumpărat-o de la o persoană care o primise în dar de la dînsul, și care a locuit aici după plecarea sa. Persoana asta însă nu-i ajungea nici la degetul cel mic. Cei mai mulți nu erau nici pe departe la înălțimea lui.

Arthur trase măsuța mai aproape, își sprijini brațul și rămase astfel.

— S-ar putea să nu știți, domnule, mărturisi tînărul John, că pe cînd se afla ultima dată la Londra, am avut indiscreția de a mă duce să-l văd. De fapt, a privit asta drept o indiscreție, deși a fost atît de bun și m-a poftit să iau loc ; s-a interesat de tata și de toți ceilalți prieteni de odinioară... adică de cunoștințele lui umile. Mi s-a părut foarte schimbat, și i-am și spus asta cînd să plec. L-am întrebat dacă domnișoara Amy se simțea bine...

— Și se simțea bine ?

— Eu credeam că dumneavoastră ştiţi şi fără să puneţi această întrebare unui om ca mine, replică tînărul John, după ce înghiţise parcă un imens hap invizibil. Fiindcă mi-aţi pus întrebarea, îmi pare rău că nu vă pot răspunde. Dar adevărul este că el considera întrebarea drept o mare libertate pe care mi-o îngăduiam şi mi-a spus : „Ce te interesează pe dumneata ?" Atunci mi-am dat seama că eram indiscret... de asta-mi fusese mie teamă mai înainte. Mi-a vorbit totuşi foarte frumos după aceea, foarte frumos...

Tăcură amîndoi timp de cîteva minute. Tînărul John însă destrămă liniştea care era în toi, ca să repete :

— Mi-a vorbit şi s-a purtat foarte frumos.

Iarăşi tăcere şi tot tînărul John a fost cel care o destrămă, întrebînd :

— Dacă-mi daţi voie, domnule, cît aveţi de gînd să staţi fără să mîncaţi şi să beţi ?

— Încă n-am simţit nevoia de nimic, zise Clennam. Deocamdată nu mi-e foame.

— Cu atît mai mult ar trebui să luaţi ceva, domnule, stărui tînărul John. Dacă vă daţi seama că staţi aici ore în şir fără să serviţi nimic, pentru că nu vă e foame, păi atunci se cuvine şi ar trebui să luaţi ceva, chiar dacă nu vă e foame. Mă duc îndată să fac un ceai la mine acasă. Dacă nu-mi îngădui prea mult, n-aţi vrea să veniţi să luaţi o ceaşcă de ceai ? Sau aş putea aduce eu o tavă aici în două minute.

Convins că îşi va da această osteneală dacă avea să-l refuze, vrînd totodată să-i arate că nu uitase atît rugămintea domnului Chivery-tatăl, cît şi scuzele fiului său, Arthur se ridică şi-i spuse că era gata să ia o ceaşcă de ceai în locuinţa domnului John. Tînărul John încuie uşa la ieşire în locul lui, îi strecură cheia în buzunar cu mare dexteritate şi îl conduse pe Clennam spre încăperea sa.

Aceasta se afla la ultimul etaj al casei, lîngă poarta principală. Era camera unde Clennam alergase în ziua cînd familia, proaspăt îmbogăţită, părăsise închisoarea pentru totdeauna, şi unde ridicase de jos fata leşinată pe podea. De îndată ce puse piciorul pe prima treaptă, el

ghici încotro se duceau. Odaia suferise unele schimbări : era tapetată, din nou zugrăvită și mobilată mult mai confortabil ; dar Clennam și-o aminti de atunci cînd o văzuse fugitiv, în clipa în care ridicase fata de jos și o purtase pe brațe pînă la trăsură.

Tînărul John se uita țintă la el și își mușca unghiile.

— Văd că vă aduceți aminte, domnule Clennam, de camera asta ?

— Mi-o aduc aminte ; Dumnezeu s-o binecuvînteze pe cea care o ocupa !

Uitînd de ceai, tînărul John continuă să-și muște unghiile cu ochii asupra oaspetelui său, cît timp acesta își roti privirile prin încăpere. În cele din urmă, făcu un salt pînă la ceainic, turnă ceai din belșug dintr-o cutie de metal și se duse iute în bucătăria comună să-l umple cu apă fierbinte.

Camera îi vorbea lui Clennam atît de elocvent în împrejurările schimbate care-l readuceau în închisoarea Marshalsea ; îi vorbea cu atîta tristețe despre Mica Dorrit și despre lipsa ei, căreia cu greu ar fi rezistat, chiar dacă nu era singur. Dar cum era singur, nici n-a încercat. Puse mîna pe zidul nesimțitor, cu duioșie, de parcă pe ea ar fi atins-o ușor, și-i rosti numele cu glas scăzut. Stătea la fereastră privind peste parapetul închisorii cu țepușele acelea sinistre în coamă și trimise în șoaptă o binecuvîntare prin zările de vară către țara îndepărtată unde ea trăia, bogată și fericită.

Tînărul John lipsi un timp și cînd se întoarse era limpede că fusese plecat din închisoare, căci adusese unt proaspăt pe o frunză de varză, cîteva feliuțe de jambon pe o altă frunză de varză și un coșuleț cu creson și salată verde. După ce așeză, mulțumit, toate acestea pe masă, se instalară să ia ceaiul.

Clennam se străduí să onoreze masa, dar în zadar. Jambonul îi făcea greață, pîinea avea gust de nisip în gura lui. Abia putu să înghită o ceașcă de ceai.

— Luați puțină salată, zise tînărul John, întinzîndu-i coșulețul.

Încercă să ia cîteva fire de verdeață și cîte puțin din celelalte alimente, pîinea avea însă gust de nisip mai

mult ca niciodată, iar jambonul (deşi foarte bun, de fapt) răspîndea parcă prin toată temniţa un iz fetid.

— Mai încercaţi puţină verdeaţă, domnule, şi iarăşi îi întinse coşuleţul.

Era ca şi cum ar fi dat cîteva fire de iarbă unei păsări triste, închise într-o colivie, în încercarea evidentă a lui John de a-i aduce puţină prospeţime în căldura sufocantă a pavajului şi cărămizilor din temniţă, încît Clennam spuse, zîmbind :

— E foarte frumos din partea dumitale că te-ai gîndit să-mi întinzi un pic de verdeaţă printre zăbrele ; dar azi nici măcar atît nu merge.

Starea aceasta părea molipsitoare, căci tînărul John îşi împinse şi el curînd farfuria în lături şi împături frunza de varză în care fusese înfăşurat jambonul. După ce o îndoi de mai multe ori în palmă, parte peste parte, începu s-o preseze între amîndouă mîinile, cu ochii ţintă la Clennam.

— Mă întreb, zise el în sfîrşit, apăsînd pachetelul verde cu oarecare tărie, dacă pentru dumneavoastră înşivă nu vă gîndiţi că merită să vă îngrijiţi, nu cumva ar merita osteneala s-o faceţi pentru altcineva !

— La drept vorbind, replică Arthur cu un oftat, zîmbind, nu ştiu pentru cine.

— Domnule Clennam, rosti John înfierbîntat, mă mir că un om de onoare ca dumneavoastră poate fi în stare să-mi dea un asemenea răspuns. Domnule Clennam, sînt surprins că un gentleman cu inima dumneavoastră poate avea cruzimea de a se purta cu mine în halul ăsta. Sînt uimit, domnule. Sînt pur şi simplu uimit !

După ce se ridică de jos ca să rostească mai răspicat ultimele sale cuvinte, tînărul John se aşeză din nou şi începu să răsucească varza împăturită pe piciorul drept, fără a-şi lua ochii de la Clennam, cu un aer dojenitor şi indignat.

— Mi-am călcat pe suflet, domnule, zise John. Mi-am înfrînt sentimentele, ştiind că *trebuie* neapărat să mi le înfrîng, şi am hotărît să nu mă mai gîndesc la asta. Şi sper că nu m-aş mai fi gîndit vreodată, dacă nu eraţi adus în închisoarea asta, şi anume într-un ceas nenorocit

pentru mine, astăzi ! (Din pricina emoției, tînărul John adoptase construcția viguroasă de fraze a maică-si.) Cînd ați dat peste mine, domnule, astăzi, în gheretă, mai mult aidoma unui *upas*[1] captiv decît unui insolvabil obișnuit, valuri de simțăminte potrivnice iarăși se dezlănțuiseră în mine, cu violență, măturînd în primele clipe tot ce întîlneau în cale, încît mi se părea că aș fi prins într-un vîrtej. Dar am scăpat. Am luptat și am izbutit să scap. Dacă ar fi ultimul cuvînt pe care l-aș avea de spus, aș repeta că am luptat din răsputeri împotriva acestui vîrtej și am izbutit să scap. Mi-am zis că m-am purtat urît și că trebuia să-mi cer scuze, și mi-am cerut scuze fără teama că mă voi dezonora. Iar acum, după ce am făcut tot ce mi-a stat în putință să vă arăt că păstrez o amintire în suflet mai presus de orice altceva — tocmai acum dumneavoastră dați bir cu fugiții, prefăcîndu-vă că nu pricepeți aluzia mea atît de delicată, și mă lăsați pradă gîndurilor mele. Căci să nu tăgăduiți, domnule, adăugă tînărul John, nu fiți atît de josnic să tăgăduiți că n-ați dat bir cu fugiții, și că nu v-ați prefăcut că nu pricepeți !

Uluit, Arthur se uita la el neștiind ce să creadă și spuse doar atît :

— Ce este ? Ce vrei să spui, John ?

Dar John fiind în acea stare de spirit în care, unei anumite categorii de oameni, nimic nu-i este mai cu neputință decît să dea un răspuns, continuă, fără să se sinchisească :

— N-am avut, declară el, nu, n-am avut și nici nu voi avea cîndva cutezanța să cred, vă asigur, că mi-ar mai rămîne vreo speranță de care să mă agăț. N-am avut, nu — de ce n-aș recunoaște dacă ar fi altfel ? — nici cea mai slabă nădejde că voi fi fericit, mai cu seamă după schimbul de cuvinte care s-a petrecut între noi, nici chiar dacă nu s-ar fi ridicat bariere de netrecut ! Dar ăsta nu-i un motiv să-mi închipui că n-am memorie, că

[1] Arbore funest din Iava, numit și *anchar*, din care băștinașii prepară venin pentru săgeți. După o legendă ivită către sfîrșitul veacului al XVIII-lea, acest copac ar otrăvi întreaga regiune din preajmă.

n-am raţiune, că n-am nici o amintire sfîntă, că n-am nimic !

— Dar ce vrei să spui ! exclamă Arthur.

— Pentru cineva hotărît să facă o asemenea josnicie, domnule, continuă John, luînd-o razna peste o prerie de cuvinte anapoda, e foarte simplu să calce totul în picioare. E foarte simplu să calci în picioare cînd ai pe ce. Dar cînd n-ai, nu mai poţi călca nimic în picioare. Nu-i demn de un gentleman, de un om de onoare, nu există nici o justificare de a lăsa pe cineva pradă gîndurilor, după ce a făcut atîtea sforţări să iasă din sine, ca un fluture. S-ar putea ca lumea să rîdă de temnicer, dar şi el e om — cînd nu-i femeie, întrebuinţat la închisorile de femei răufăcătoare.

Oricît de ridicole şi de fără noimă ar fi fost vorbele lui, exista însă multă sinceritate în firea naivă şi sentimentală a lui John, îmbujorat cum era la faţă, tulburat în glas şi gesturi, totul dezvăluind că fusese rănit într-un anumit punct sensibil, iar Arthur trebuie că dăduse dovadă de cruzime ca să nu fi băgat de seamă. Se întoarse cu gîndul la momentul iniţial, la acel rău neştiut pe care i-l făcuse. Tînărul John, care între timp răsucise în formă de bilă varza împăturită, o tăie în trei bucăţi şi le puse pe o farfurie, de parcă ar fi fost cine ştie ce delicatesă.

— Este oare cu putinţă, zise Arthur, revenind la conversaţia dinainte de salată, să fi făcut cumva vreo aluzie la domnişoara Dorrit ?

— Este foarte posibil, domnule, replică John Chivery.

— Nu pricep aluzia dumitale. Sper să nu am ghinionul de a te face să crezi că iarăşi am vrut să te jignesc, deoarece niciodată n-am avut intenţia asta pînă acum, dacă voi repeta că nu pricep aluzia dumitale.

— Domnule, zise tînărul John, nu cumva aveţi perfidia de a tăgădui că ştiaţi, şi încă de multă vreme, că nutresc pentru domnişoara Dorrit nu o dragoste ambiţioasă, ci mai degrabă un sentiment de adoraţie care merge pînă la sacrificiu ?

— De fapt, John, dacă sînt perfid, asta-i fără să știu ; dar mă întreb de ce mă suspectezi de perfidie. Doamna Chivery, mama dumitale, nu ți-a spus pînă acum că am trecut o dată pe la dumneata ?

— Nu, domnule, răspunse John, scurt. Habar n-am avut despre acest lucru.

— Dar am trecut pe acolo. Nu poți ghici de ce ?

— Nu, domnule, replică John, scurt. Nu pot ghici de ce.

— Am să-ți spun eu. Doream să-i asigur fericirea domnișoarei Dorrit ; și dacă aș fi bănuit că domnișoara Dorrit împărtășea afecțiunea dumitale...

Sărmanul John Chivery roși pînă în vîrful urechilor.

— Domnișoara Dorrit niciodată n-a împărtășit afecțiunea mea, domnule. Aș vrea să mă port onorabil și drept, atît cît e posibil pentru unul ca mine, și m-aș privi cu dispreț dacă aș pretinde, o clipă măcar, că a împărtășit cîndva sentimentele mele, ori că m-a lăsat vreodată să cred că le-ar împărtăși ; nu, și în ceasurile cînd chibzuiesc lucrurile la rece nici nu sper că ar fi cu putință una ca asta. A fost cu mult mai presus ca mine în toate privințele și în toate împrejurările. La fel ca și distinsa ei familie, adăugă John.

Sentimentele lui cavalerești față de tot ce o privea îl făceau demn de a fi respectat, în pofida staturii sale joase, a picioarelor cam slabe, a părului puțin de pe cap și a firii sale poetice, încît un Goliat în locul lui putea cere de la Arthur mai puțină considerație.

— Vorbești ca un adevărat bărbat, John, zise el, cu vădită admirație.

— Ei bine, domnule, replică John, și se șterse cu dosul mîinii la ochi, aș vrea ca și dumneavoastră să faceți la fel.

Pusese atîta vioiciune în acest răspuns neașteptat, încît Arthur se uită la el din nou cu o expresie de nedumerire întipărită pe chip.

— Dealtfel, reluă John, întinzînd mîna peste tava de ceai, dacă expresia e prea tare, atunci îmi retrag cuvintele ! Dar de ce nu, de ce nu ? Cînd spun, domnule Clennam, aveți grijă de dumneavoastră în interesul altcuiva,

de ce n-aţi fi sincer, chiar dacă e vorba de un temnicer ? De ce v-am procurat eu camera asta despre care ştiam că o să vă placă mai mult decît oricare alta ? De ce am ţinut eu să v-aduc sus lucrurile ? Nu mă plîng că erau grele cumva, nu de asta am adus eu vorba — departe de mine asemenea gînd. De ce m-am ocupat de dumneavoastră aşa cum am făcut eu de azi-dimineaţă ? Din pricina propriilor dumneavoastră merite ? Ei bine, nu. Or fi ele deosebit de mari, nu mă-ndoiesc deloc ; dar nu din pricina lor. Meritele unei alte persoane au mult mai mare greutate în ochii mei. Atunci de ce să nu spunem lucrurilor pe nume ?

— Îţi spun cu toată sinceritatea, John, rosti Clennam, dumneata eşti un băiat atît de bun, şi am atîta stimă pentru caracterul dumitale, încît dacă ţi s-a părut cumva că nu mi-am dat numaidecît seama, cum s-ar fi cuvenit, că trebuie să atribui serviciile dumitale binevoitoare pe care mi le-ai făcut astăzi încrederii acordate mie de domnişoara Dorrit ca prieten al său — a fost o greşeală, recunosc, şi te rog să mă ierţi.

— Ah, de ce să nu spunem lucrurilor pe nume ? repetă John, iarăşi dispreţuitor.

— Trebuie să mărturisesc, replică Arthur, că nu te înţeleg. Uită-te la mine. Gîndeşte-te prin cîte am trecut. Îţi închipui c-aş adăuga cu bună-ştiinţă altor reproşuri pe care şi aşa mi le adresez, acela de a fi ingrat sau de a mă fi purtat fără loialitate faţă de dumneata ? Nu te înţeleg deloc.

Neîncrederea care se citea pe chipul lui John se transformă încetul cu încetul în îndoială. Se ridică, porni către fereastra odăii mansardate, îi făcu semn lui Arthur să se apropie şi-l privi îndelung, dus pe gînduri.

— Domnule Clennam, nu vreţi cumva să spuneţi că nu ştiţi nimic ?

— Ce, John ?

— Dumnezeule ! exclamă John, oftînd către ţepuşele din coama zidului. Mai şi întreabă ce !

Clennam se uită la ţepuşe, se uită la John ; se uită la ţepuşe, apoi iarăşi la John.

— Mai şi întreabă ce ? Şi culmea culmilor ! exclamă John, urmărindu-l din ochi ca printr-un zăbranic trist —

pare și de bună-credință ! Vedeți fereastra asta, domnule ?

— Sigur c-o văd.

— Vedeți odaia asta ?

— Păi sigur c-o văd.

— Zidul ăla din față și curtea aia de jos ? Toate astea au fost martore, de dimineață pînă seara, de seara pînă dimineața, de la o săptămînă la alta, de la o lună la alta. De cîte ori n-am văzut-o eu pe domnișoara Dorrit aici, cînd ea nu mă vedea !

— Martore la ce ? întrebă Clennam.

— La iubirea domnișoarei Dorrit.

— Pentru cine ?

— Pentru dumneavoastră, zise John, atingîndu-i pieptul cu dosul mîinii.

Apoi se retrase spre jilțul lui, unde se așeză, palid, sprijinindu-și coatele pe rezemătoare și clătinînd din cap către el.

Dacă-i dădea lui Clennam o lovitură zdravănă cu pumnul, în loc să-l atingă ușor, mai puternic nu l-ar fi putut zgudui. Rămase în picioare uluit ; se uita la John. Avea gura întredeschisă, și din cînd în cînd se străduia parcă să spună : „Pentru mine !" dar fără să se audă. Mîinile îi atîrnau de o parte și de alta și întreaga lui înfățișare era aceea a unui om trezit din somn, uluit de o veste care depășește puterea sa de înțelegere.

— Pentru mine ! spuse în cele din urmă, tare.

— Ah ! gemu tînărul John. Pentru dumneavoastră !

Făcu tot ce-i stătea în putere să schițeze un zîmbet și replică :

— Pură închipuire. Ești complet greșit !

— Eu, domnule ! exclamă tînărul John. *Eu* să greșesc în chestiunea asta ? ! Nu, domnule Clennam, nu-mi spuneți mie așa ceva. În oricare altă situație, poate, dacă vreți, căci n-am pretenția de a fi un mare observator, și-mi cunosc bine metehnele. Dar *eu* să greșesc asupra unui lucru care mi-a lovit în inimă mai ceva decît o ploaie de săgeți trase de-un pîlc de sălbatici ? ! *Eu* să greșesc într-o chestiune din pricina căreia cît pe-aci să ajung pe lumea cealaltă, cum și dorcam uneori, dacă moartea ar fi mers mînă în mînă cu negoțul de tutun și cu sentimen-

tele părinților mei ? ! *Eu* să greșesc într-o chestiune care și astăzi mă mai face să duc batista la ochi ca o fată mare, după cum se zice, deși, zău, nu pricep de ce „fată mare" ar fi un termen de dojană, căci orice bărbat în toată firea le iubește, fie ele mari sau mici. Nu-mi spuneți mie că nu-i așa ! Nu-mi spuneți mie că nu-i așa !

Deși în fond absolut respectabil, oricît de absurd era la prima vedere, tînărul John scoase batista din buzunar, cu acea sinceră lipsă de afectare ori de tăinuire pe care o întîlnești doar la un om cu precădere bun, cînd își scoate batista să se șteargă la ochi. După ce-și șterse ochii și își acordă luxul inofensiv al unui suspin și-al unui smiorcăit, o puse din nou în buzunar.

Arthur avea încă impresia că primise o lovitură zdravănă, încît nu putea găsi cuvintele pentru a pune capăt acestui subiect. Îl asigură pe John Chivery, după ce el își puse batista la loc în buzunar, că dezinteresul și fidelitatea lui față de domnișoara Dorrit îl onorau. Cît despre impresia pe care tocmai și-o dăduse în vileag (aici John intervenì și spuse : „Nu-i o impresie, ci o certitudine !")... cît despre asta, vor mai vorbi și altă dată, poate ; dar deocamdată de-ajuns. Se simțea abătut, obosit, și, cu permisiunea lui John, se va retrage în camera sa, de unde nu va mai ieși în seara aceea. John încuviință și Arthur se furișă în umbra zidului pînă în odaia lui.

Senzația loviturii căpătate era încă atît de puternică, încît după plecarea bătrînei murdare, pe care o găsise stînd jos pe treptele din fața ușii, așteptînd să-i facă patul, și care-i dăduse de înțeles, în vreme ce-l rînduia, că primise ordin de la domnul Chivery „nu de la ăl bătrîn, ci de la ăl tînăr" — el se trînti în jilțul ponosit, cu capul în mîini, de-a dreptul buimac. Să-l iubească Mica Dorrit ! Asta îl tulbura mai mult decît nenorocirea lui, mult mai mult.

Nimic mai puțin probabil. Fusese obișnuit să-i spună „copila mea" și „draga mea copilă" ; căutase să-i cîștige încrederea, subliniind deosebirea de vîrstă dintre ei și vorbind despre el însuși ca despre un om care începe să îmbătrînească. Totuși, poate că ea nu-l socotea bătrîn. Ceva îi aduse aminte că nici el nu se socotise un om în

vîrstă, pînă în ziua cînd a văzut plutind pe fluviu trandafirii.

Păstra în cufăr cele două scrisori de la ea, printre alte hîrtii ; le scoase şi le citi. I se părea că-i aude vocea dulce, cu o notă de duioşie, care nu excludea această nouă interpretare. Atunci, deznădejdea mută a răspunsului ei : „Nu, nu, nu !“ dat lui într-o seară, chiar în această încăpere (în seara cînd întrevăzuse zorii schimbărilor din soarta familiei ei şi cînd şi-au mai spus şi alte cuvinte destinate să şi le reamintească în starea asta umilitoare de întemniţat), îi veni brusc în minte.

Nimic mai puţin probabil.

Totuşi, gîndindu-se mai bine, imposibilitatea avea tendinţa să devină din ce în ce mai restrînsă, pe măsură ce în inima lui lua proporţii o anumită întrebare stranie. În împotrivirea de a crede că ea iubea pe cineva, oricine ar fi fost ; din dorinţa de a lămuri această întrebare, cu conştiinţa pe jumătate conturată că era un act de nobleţe dacă sprijinea iubirea ei pentru un altul, în toate astea nu exista oare, din partea lui, ceva înăbuşit chiar de la bun început? Nu-şi spusese niciodată în sinea lui că nu trebuie să se aştepte că avea să-l iubească vreodată, că nu trebuie să profite de recunoştinţa ei, că trebuie să păstreze mereu dinaintea ochilor experienţa din trecut drept avertisment şi mustrare, că trebuie să considere toate nădejdile din trecut ca fiind spulberate, că trebuie să-şi repete neîntrerupt că timpul lui se irosise, că acum era prea melancolic, prea în vîrstă ?

O sărutase în ziua cînd a găsit-o leşinată pe duşumea în camera ei, atunci cînd familia o uitase acolo cu desăvîrşire. Oare aşa cum ar fi sărutat-o dacă era conştientă ? Fără nici o deosebire ?

Întunericul serii îl găsi cufundat în aceste gînduri. Îi găsi şi pe domnul şi doamna Plornish bătînd la uşa camerei lui. I-au adus un coş plin cu alimente alese, care se vindeau atît de repede, dar cu un profit atît de mic. Doamna Plornish era mişcată pînă la lacrimi. Domnul Plornish mormăi amabil, în felul lui filozofic, dar puţin deslușit, că-n viaţă „există suişuri, vedeţi, şi mai există şi coborîşuri, că degeaba te-ntrebi de ce suişuri, de ce

coborîşuri ; există şi pace, ştiţi". Domnul Plornish auzise că „se dă drept un adevăr cum că, avînd în vedere felu în care se-nvîrte pămîntu, căci se-nvîrte, nu mai încape-ndoială, chiar şi ăi mai de seamă gentelmeni trebuie, cînd le vine rîndu, să stea cu capu-n jos şi cu păru zbîrlit zburînd anapoda în ceea ce se cheamă spaţiu. Foarte bine atunci." Domnul Plornish voia să spună că era foarte bine atunci. „Capu gentelmanului avea să se-aşeze la loc cînd îi vine rîndu, păru gentelmanului avea şi el să se netezească iarăşi, că era o plăcere să-l priveşti, şi-atunci, foarte bine !"

S-a mai spus că doamna Plornish, nefiind un spirit filozofic, plîngea. Întîmplarea a făcut mai departe că doamna Plornish, nefiind un spirit filozofic, putea fi înţeleasă. Poate că toate astea se datorau cumsecădeniei sale, sau condiţiei sexului frumos, ori repeziciunii asocierii de idei în cazul femeilor, ori lipsei asocierii de idei în cazul femeilor, oricum, ea se dovedi cu atît mai inteligibilă, în măsura în care trecu numaidecît la subiectul asupra căruia Clennam medita tocmai.

— Dac-aţi şti cum vorbeşte tata despre dumneavoastră, domnule Clennam, nici nu v-ar veni să credeţi. Nu-i deloc în apele lui, şi de nenorocirea asta şi-a pierdut şi vocea. Ştiţi ce frumos cîntă tata, dar n-a putut scoate nici măcar o notă pentru copii la ceai, dacă vreţi să credeţi ce vă spun.

În timp ce vorbea, doamna Plornish clătina din cap şi se ştergea la ochi, examinînd odaia, copleşită de amintiri.

— Cît despre domnul Baptist, continuă doamna Plornish, nu ştiu, nici nu-mi închipui ce-are să facă dac-o veni şi-o afla. S-ar fi înfiinţat pînă acum, puteţi fi sigur, dacă nu era trimis de dumneavoastră într-o treabă ţinută-n taină. Stăruinţa cu care se ocupă de treaba asta, fără-ntrerupere şi fără odihnă, este, zău, aşa cum mereu îi repet, spre marea admiraţie a *padronei,* rosti doamna Plornish, adăugînd un final în italiană.

Deşi nu era încrezută, doamna Plornish simţi că întorsese cu deosebită eleganţă această propoziţie în toscană. Domnul Plornish nu-şi putu ascunde mîndria faţă de talentele de lingvistă ale soţiei lui.

— Dar ce vreau să zic, domnule Clennam, continuă această femeie cumsecade, că există totdeauna ceva de care să fii recunoscător, sînt sigură că și dumneavoastră încuviințați acest lucru. Și fiindcă vorbim în odaia asta, cred că nu-i greu să ne dăm seama care-i acel ceva în prezent. E un lucru pentru care e cazul să fii recunoscător, zău, că domnișoara Dorrit nu-i aici și să fi aflat tot.

Arthur își spuse că ea îl privea într-un chip deosebit de expresiv.

— Zău, e ceva pentru care e cazul să fii recunoscător, repetă doamna Plornish, că domnișoara Dorrit se găsește hăt departe de-aici. Să sperăm că nici n-are s-audă despre asta. Dacă era aici, domnule, nici nu mai încape îndoială că văzîndu-vă... (doamna Plornish repetă aceste cuvinte), nici nu mai încape îndoială că văzîndu-*vă*... în năpastă și chin, ar fi fost cam prea de tot pentru inima ei duioasă. Nu pot să-mi închipui că ar mai exista ceva în afară de asta, care să-i pricinuiască domnișoarei Dorrit atîta rău.

Absolut sigur, doamna Plornish îl privea de astă dată cu un soi de sfidare șovăielnică, în tulburarea ei din prietenie.

— Da ! exclamă ea. Și asta-nseamnă că tata, în ciuda vîrstei lui înaintate, observă tot ce se petrece în jur ; de-aia îmi zice azi după-masă... Și Cuibul Fericirii știe că nici nu născocesc și nici nu-nfrumusețez lucrurile... zice : „Mary, trebuie să ne bucurăm că domnișoara Dorrit nu-i aici acum să vadă ce s-a-ntîmplat". Astea au fost vorbele tatei. De fapt tata a zis : „Trebuie să ne bucurăm, Mary, că domnișoara Dorrit nu-i aici acum să vadă ce s-a-ntîmplat". Și-atunci eu i-am spus tatei, zic : „Tată, ai dreptate !" Iată — încheie doamna Plornish, cu aerul unui martor foarte meticulos în respectarea legii — iată ce s-a petrecut între tata și mine. Și nu vă spun decît ce s-a petrecut între mine și tata.

Domnul Plornish, care era o fire mai laconică, se sluji de prilej ca să intervină, că acum ar fi bine să-l lase în pace pe domnul Clennam.

— Fiindcă, vezi tu, adăugă domnul Plornish, grav, știu eu cam cum e treaba femeie, și repetă de mai multe ori

această prețioasă reflecție, ca și cum i se părea că ar conține o mare taină morală.

În cele din urmă, perechea aceasta demnă plecă, braț la braț.

Mica Dorrit, Mica Dorrit. Mereu, ore întregi, Mica Dorrit !

Din fericire, dacă așa a fost să fie, acum totul se sfîrșise, și cu atît mai bine. Admițînd că ea îl iubea și el știa asta și ceda în fața iubirii pentru ea, pe ce drum ar fi condus-o ? Pe un drum care o aducea îndărăt, în acest loc al jalei ! Trebuia să se împace cu gîndul că ea părăsise pentru totdeauna locul ăsta, că se măritase ori se va mărita curînd (zvonuri vagi despre proiectele tatălui ei în acest sens ajunseseră pînă la Curtea-Inimii-Însîngerate, odată cu vestea căsătoriei surorii sale), și că porțile temniței Marshalsea erau pe veci închise posibilității reîntoarcerii unei epoci trecute de-a pururi.

Draga Mica Dorrit !

Cînd se uita în urmă, asupra istoriei bietei lui vieți, o vedea totdeauna în zare. Toate firele din această perspectivă duceau către făptura ei inocentă. Străbătuse mii de leghe ca s-o afle ; îndoielile și temerile de odinioară se risipiseră dinaintea ei ; ea alcătuia centrul interesului din viața lui ; ea era capătul a tot ce exista bun și plăcut în viață ; în afară de ea, totul nu era decît pustiu și cer înnegurat.

La fel de chinuit ca prima dată cînd dormise între zidurile astea groaznice, își irosi noaptea frămîntat de aceste gînduri.

În vremea asta, tînărul John dormea un somn pașnic, cu capul pe perna sa, după ce întocmise și pusese la punct următorul epitaf :

TRECĂTORULE!
RESPECTĂ MORMÎNTUL LUI
JOHN CHIVERY-FIUL,
DECEDAT LA O VÎRSTĂ ÎNAINTATĂ,
INUTIL S-O PRECIZĂM.
ÎNTÎLNINDU-ȘI RIVALUL AJUNS LA ANANGHIE,
S-A SIMȚIT ÎNDEMNAT

SĂ SE ÎNCAIERE CU EL;
DAR, ÎN AMINTIREA IUBITEI LUI,
ȘI-A ÎNFRÎNT MÎNIA ȘI A FOST
MAGNANIMOS.

Capitolul XXVIII

O APARIȚIE LA MARSHALSEA

OPINIA publică dinafara porților închisorii nu devenea mai favorabilă lui Clennam odată cu trecerea timpului, și el nu-și făcea prieteni printre cei dinăuntru. Prea deprimat ca să se amestece în gloata celor din curte, care se adunau ca să-și mai uite necazurile, prea retras și prea nefericit ca să ia parte la jalnicele zaiafeturi din cîrciumă, rămînea în odaia lui și era privit cu neîncredere. Unii spuneau că e mîndru, alții pretindeau că-i morocănos și tăcut; alții, în sfîrșit, îl disprețuiau considerîndu-l un biet nenorocit care suferea sub povara datoriilor sale. Toți cei de-acolo îl ocoleau, învinuindu-l de unul din aceste motive diferite, și mai cu seamă de ultimul, care conținea un soi de trădare domestică, și curînd ajunse un pustnic înveterat, care nu ieșea la plimbare decît cînd clubul se aduna seara în cîrciumă, ca să cînte, să bea, să închine toasturi sentimentale, curtea fiind atunci aproape exclusiv lăsată femeilor și copiilor.

Detenția începuse să-l influențeze. Știa că lenevește și că se poartă ursuz. Dîndu-și seama de influența închisorii între cei patru pereți ai odăii pe care o ocupa acum, îi era teamă de el însuși. Se ferea de ochii celorlalți și

de propriii lui ochi, şi începuse să se schimbe temeinic. Oricine putea observa că umbra zidurilor închisorii cădea sumbru asupra lui.

Trecuseră poate vreo zece-douăsprezece săptămîni de temniţă, cînd, într-o bună zi, încercînd să citească, dar fără a izbuti să detaşeze de Marshalsea pînă şi personajele închipuite ale cărţii, auzi un pas oprindu-se la uşă şi pe cineva ciocănind. Se ridică şi deschise, iar o voce plăcută îl întîmpină în prag cu :

— Bună ziua, domnule Clennam, ce mai faceţi ? Sper că vizita mea nu vă deranjează ?

Era veselul tînăr Lipitoare, Ferdinand. Părea grozav de prietenos şi de îmbietor, deşi extrem de bine dispus şi de degajat, în contrast cu închisoarea sordidă.

— Vă surprinde că mă vedeţi aici, domnule Clennam, spuse, luînd loc pe scaunul oferit de Clennam.

— Sînt foarte surprins, mărturisesc.

— Dar nu neplăcut, sper ?

— Asta nu, în orice caz.

— Mulţumesc. Sincer vorbind, rosti fermecătorul tînăr Lipitoare, mi-a părut extrem de rău auzind că a trebuit să vă retrageţi vremelnic aici, şi nădăjduiesc (între noi, desigur, fie spus) că ministerul nostru n-are nimic de-a face cu asta ?

— Ministerul dumneavoastră ?

— Da, Ministerul Digresiunilor.

— N-ar avea nici un rost să pun pe socoteala acestei instituţii remarcabile nimic din vicisitudinile soartei mele.

— Pe cinstea mea, zise sprinţarul tînăr Lipitoare, mă bucur din inimă că aflu asta. Este pur şi simplu o consolare pentru mine auzind acest lucru. Aş fi regretat nespus de mult dacă ministerul nostru avea cît de cît vreun amestec în situaţia dumneavoastră dificilă.

Clennam îl asigură din nou că era scutit de orice responsabilitate.

— Bine, spuse Ferdinand. Sînt fericit că aud acest lucru. În sinea mea mă temeam oarecum, nu care cumva să fi contribuit la doborîrea dumneavoastră, căci, din păcate, se mai întîmplă şi asta cu noi, cînd şi cînd. Nu dorim acest lucru, dar dacă oamenii vor să se ruineze, păi... n-avem încotro.

— Fără a încuviința spusele dumneavoastră întru totul, replică Arthur, posomorît, vă sînt foarte recunoscător pentru interesul pe care mi-l purtați.

— Nu, dar într-adevăr ! exclamă degajatul tînăr Lipitoare. Instituția noastră este cea mai inofensivă din lume. Veți spune că sîntem niște impostori. Nu vă contrazic, dar toate treburile astea sînt sortite să fie astfel, trebuie să rămînă așa. Nu vă dați seama de asta ?

— Nu, zise Clennam.

— Înseamnă că nu priviți lucrurile dintr-un unghi de vedere corect. Unghiul de vedere este cu totul esențial. Priviți ministerul nostru din punctul nostru de vedere, care este acela de a cere să fim pur și simplu lăsați în pace, și atunci sîntem cel mai admirabil minister din cîte există.

— Asta-i oare rostul unui minister — de a fi lăsat în pace ? întrebă Clennam.

— Ați pus punctul pe i, replică Ferdinand. Da, întocmai, asta-i condiția expresă, de a fi lăsați în pace. Iată întreaga semnificație. Iată menirea ministerului. Există, desigur, o anumită formă care trebuie respectată ca să se creadă că slujește la altceva, dar asta nu-i decît o formă. Păi, Cerule mare, ce sîntem noi altceva decît forme ! Gîndiți-vă la sumedenia de formalități pe care a trebuit să le îndepliniți fără ca prin asta să vă fi apropiat cumva de scopul dumneavoastră.

— Într-adevăr, nu m-am apropiat cîtuși de puțin, zise Clennam.

— Judecați lucrurile așa cum se cuvine și veți vedea că avem o funcție oficială și eficace. E ca o partidă limitată de *cricket*. O droaie de amatori care vor să paseze mingea către diverse servicii publice, iar noi le respingem pasele.

Clennam întrebă ce s-a ales de jucători.

Sprintenul tînăr Lipitoare răspunse că obosiseră, se dăduseră bătuți, ologiseră, se cocîrjaseră din șale, muriseră sau abandonaseră partida, ori începeau jocul de la capăt.

— Și asta-mi dă un nou prilej, adăugă el, de a mă felicita că ministerul nostru n-are nici un amestec în

retragerea dumneavoastră vremelnică. Se putea tot aşa de lesne să fi contribuit cu ceva ; pentru că este de netăgăduit că uneori avem un rol nefast în relaţiile noastre cu cei care se încăpăţînează să nu ne lase în pace. Domnule Clennam, sînt absolut sincer cu dumneavoastră. Ştiu că între noi pot face asta. Eram sigur încă de la început, cînd am observat că v-aţi hotărît să nu ne daţi pace, deoarece văzusem că sînteţi neexperimentat şi optimist şi — sper că-mi veţi ierta expresia — aveaţi oarecare simplicitate.

— Bineînţeles.

— Da, oarecare simplicitate. De aceea m-am gîndit ce păcat ar fi să nu vă avertizez, încît am mers atît de departe că v-am dat de înţeles (într-un fel care într-adevăr n-are nimic oficial, dar trebuie să vă spun că niciodată nu sînt oficial dacă se poate altfel) că, dacă eram în locul dumneavoastră, nu mi-aş mai fi bătut capul. Acum, nu vă mai chinuiţi.

— Nici nu cred să mai am ocazia, spuse Clennam.

— Ba da, cum să nu ! Veţi scăpa de aici. Toată lumea scapă de aici la un moment dat. Există numeroase căi de a scăpa de aici. Dar atunci să nu mai reveniţi la noi. Iată al doilea motiv al vizitei mele. Vă rog, nu care cumva să reveniţi la noi. Pe onoarea mea, adăugă Ferdinand, pe un ton foarte prietenos şi confidenţial, mă voi simţi foarte vexat dacă n-o să profitaţi de avertismentul pe care l-aţi primit ca să staţi departe de noi.

— Şi invenţia ? întrebă Clennam.

— Dragă prietene, replică Ferdinand, dacă vreţi să-mi scuzaţi această familiaritate, nimănui nu-i pasă de invenţia dumneavoastră, şi nimeni nu se sinchiseşte să dea nici cinci parale pentru asta.

— Nimeni din minister, vreţi să spuneţi ?

— Şi nici din afară. Toată lumea priveşte cu ochi răi şi e gata să ia în derîdere orice invenţie. Nu vă daţi seama cîţi sînt cei care doresc să fie lăsaţi în pace. N-aveţi idee în ce măsură Geniul ţării — scuzaţi turnura frazei parlamentare şi nu vă iritaţi — tinde să fie lăsat în pace. Credeţi-mă, domnule Clennam, rosti sprinţarul tînăr Lipitoare, pe tonul cel mai agreabil, ministerul nostru nu e

n căpcăun afurisit asupra căruia să fie nevoie să te năpustești cu spada în mînă, ci doar o moară de vînt, care, măcinînd imense cantități de paie mărunte, îți arată încotro bate vîntul.

— Dacă aș putea crede că-i așa, zise Clennam, ar fi o sinistră perspectivă pentru noi toți.

— Oh ! Nu spuneți asta ! replică Ferdinand. Totul e-n ordine. Trebuie să avem impostorii noștri, tuturor ne place impostura, nu ne putem lipsi de impostură. O mică impostură, și un făgaș drept, și totul merge ca pe roate, dacă dai pace lucrurilor.

După această profesiune de credință optimistă, în calitatea sa de șef al generației tinere de Lipitori demnă de urmat, la adăpostul a sumedenie de cuvinte de ordine pur și simplu călcate în picioare, neluate în seamă, Ferdinand se ridică. Nimic nu putea fi mai plăcut decît fățărnicia lui sinceră și politicoasă, sau mai potrivit împrejurărilor acestei vizite decît purtarea sa de perfect gentleman.

— Îmi dați voie să vă-ntreb, îi spuse, cînd Clennam îi întinse mîna cu anume recunoștință pentru felul sincer și binevoitor al acestuia, dacă-i adevărat că regretatul nostru Merdle este cauza neplăcerilor dumneavoastră trecătoare ?

— Sînt unul din cei mulți pe care i-a ruinat el. Da.

— Trebuie să fi fost un tip grozav de abil, zise Ferdinand Lipitoare.

Arthur, care n-avea nici un chef să-l ridice în slăvi pe răposat pentru meritele sale, tăcu.

— Desigur, un escroc patent, spuse Ferdinand, dar grozav de abil ! Nu se poate să nu-l admiri. Trebuie să fi fost un maestru al impusturii. Se pricepea atît de bine la oameni... îi îmbrobodea în așa hal... încît făcea din ei tot ce voia !

Se simțea în elogiile lui dezinvolte o reală admirație.

— Sper, rosti Arthur, că exemplul lui și al celor trași pe sfoară de el să poată fi un avertisment pentru oameni să nu se mai lase duși de nas.

— Dragă domnule Clennam, replică Ferdinand, rîzînd, sînteți atît de naiv încît să sperați așa ceva ? Următorul,

care va avea aceleaşi aptitudini şi aceeaşi înclinaţie pentru escrocherie, va izbuti la fel de bine. Iertaţi-mă, dar cred că într-adevăr habar n-aveţi despre modul cum albinele omeneşti dau năvală în roi cînd mai ştiu eu cine bate în vreun ceainic vechi de tinichea ; de fapt, aici stă tot secretul artei de a conduce : dacă poţi să-i faci pe oameni să creadă că ceainicul e din metal preţios, atunci ai în mînă întreaga forţă a regretatului nostru răposat şi a tuturor celor de teapa lui. Fără îndoială, există uneori, spuse Ferdinand politicos, cazuri excepţionale, cînd oamenii s-au lăsat înşelaţi din motive care lor li se păreau mult mai întemeiate şi nu trebuie să caut departe ca să dau un exemplu ; dar asta nu face decît să confirme regula. La revedere ! Sper ca atunci cînd voi avea plăcerea să vă întîlnesc din nou, acest nor pasager se va fi împrăştiat, lăsînd în locul lui să strălucească soarele. Vă rog, nu ieşiţi din odaie. Cunosc drumul perfect. La revedere !

Cu aceste cuvinte, cel mai bun şi mai deştept dintre Lipitori coborî scara, trecu prin gheretă fredonînd, se urcă pe cal (lăsat în curtea exterioară) şi se îndepărtă ducîndu-se la o întîlnire cu nobila sa rubedenie. Acesta avea nevoie de puţin antrenament ca să poată răspunde în chip triumfător anumitor snobi necredincioşi ce urmau să-i interpeleze pe maimarii ţării asupra sistemului lor administrativ.

Trebuie că trecuse pe lîngă domnul Rugg la plecare, pentru că, un minut sau două după aceea, domnul acesta cu păr roşcat apăru în pragul uşii, ca un Phoebus între două vîrste.

— Bună ziua. Cum te mai simţi astăzi, domnule ? îl întîmpină domnul Rugg. Există vreun serviciu cît de mic, domnule, pe care ţi l-aş putea face astăzi ?

— Nu, mulţumesc.

Bucuria pe care i-o procurau încurcăturile pecuniare ale clientului său era ca bucuria gospodinei în toiul pregătirii murăturilor şi a dulceţurilor, ori ca bucuria spălătoresei dinaintea rufelor mari, sau ca bucuria măturătorului în faţa unei lăzi cu gunoi gata să dea afară, ori ca bucuria oricărui muncitor pus faţă în faţă cu o situaţie încîlcită.

— Mai dau cîte o raită din cînd în cînd, domnule, spuse domnul Rugg, vesel, să văd dacă nu cumva creditorii întîrziaţi se strîng pe la poartă. Au cam venit năvală, domnule ; au dat buzna, cum ne şi aşteptam.

Menţionase faptul de parcă se cuvenea să fie felicitat ; îşi freca iute mîinile, rotindu-şi capul.

— Au dat buzna, repetă domnul Rugg, cum era şi logic să ne aşteptăm. Au năvălit pur şi simplu. Eu nu te deranjez prea des, acum, cînd dau cîte o raită, pentru că ştiu că vrei să fii singur, iar dacă doreşti să mă vezi, poţi lăsa vorbă pazniculuí. Sînt aici aproape zi de zi, domnule. Oare momentul de a-mi îngădui să fac o observaţie a fost ales la un ceas nepotrivit ? întrebă domnul Rugg, pe un ton mieros.

— Potrivit ca oricînd altădată.

— Hm ! Opinia publică, domnule, reluă domnul Rugg, s-a ocupat mult de dumneata.

— Nu mă-ndoiesc.

— N-ar fi recomandabil acum, domnule, zise domnul Rugg, pe un ton şi mai mieros, să i se facă opiniei publice o concesie cît de cît ? Cu toţii procedăm aşa într-un fel sau altul. Fapt este că trebuie, altminteri nu se poate.

— Nu mă mai pot reabilita în faţa opiniei publice, domnule Rugg, şi nu am dreptul să sper că voi putea face asta cîndva.

— Nu spune asta, domnule, nu spune asta. Cheltuielile pentru transferul dumitale la King's Bench sînt aproape infime, iar dacă opinia generală doreşte într-adevăr să te afli acolo, păi... zău...

— Domnule Rugg, zise Arthur, mi se pare că ne-am înţeles că hotărîrea mea de a rămîne aici e o chestiune de gust.

— Bine, domnule, bine ! Dar este oare o chestiune de bun-gust... este oare o chestiune de bun-gust ? Asta-i întrebarea. Domnul Rugg stăruia cu blîndeţe, aproape patetic. Era aproape să spună : „este oare bine gîndită ?" Afacerea aceasta a dumitale este importantă, şi a rămîne aici, unde omul poate fi închis pentru o nimica toată, se consideră drept ceva nelalocul său. Da, ceva nelalocul său. Nu-ţi pot spune, domnule, din cîte părţi mi-a fost

dat să aud această remarcă. Nu mai departe aseară, am auzit-o într-un salon frecventat de ceea ce aș numi eu elita oamenilor legii, dacă nu m-aș duce și eu cînd și cînd... am auzit făcîndu-se acolo observații care m-au durut. M-am simțit rănit venind vorba despre dumneata. Azi-dimineață iarăși, la gustarea de dimineață. Fiică-mea — ei da, ia o femeie, o să spui ; dar se pricepe la astfel de lucruri și a cîștigat oarecare experiență de cînd a fost reclamantă în procesul Rugg contra Bawkins — și-a exprimat marea ei nedumerire... marea ei nedumerire. Or, în asemenea împrejurări, și ținînd seamă că nici unul din noi nu ne putem plasa deasupra opiniei publice, o concesie, cît de cît, făcută opiniei ăsteia... haide, domnule, stărui domnul Rugg, apelez la argumentele cele mai modeste, și spun : n-ar fi oare un act de bunăvoință ?

Gîndurile lui Arthur îi zburară din nou la Mica Dorrit și întrebarea rămase fără răspuns.

— Cît despre mine, domnule, rosti domnul Rugg, sperînd că elocința sa îl zdruncinase pe Clennam în hotărîrea luată, am un principiu și anume acela de a nu mă gîndi la interesele mele cînd în joc sînt preferințele clientului meu. Dar cum știu ce caracter chibzuit și îndatoritor ai, repet, aș dori mult mai mult să te văd la King's Bench. Cazul dumitale a făcut vîlvă ; este o chestiune care face cinste avocatului care se ocupă de ea ; aș apărea însă într-o lumină mai bună în fața clientelei mele dacă te-ai transfera la King's Bench. Dar nu te lăsa influențat, domnule. Eu expun faptul doar.

Atenția deținutului era atît de împrăștiată din pricina singurătății și a descurajării, pentru că se obișnuise să comunice numai cu o persoană tăcută între pereții aceia veșnic sumbri — de aceea Clennam trebui să se scuture de un soi de amorțeală pînă a se putea uita la domnul Rugg, a reface firul convorbirii și a spune iute :

— Hotărîrea mea nu s-a schimbat și nu se va schimba niciodată. Te rog să nu mai vorbim despre asta... să nu mai vorbim despre asta !

Domnul Rugg, fără a-și ascunde iritarea și că se simțea jignit, răspunse :

— Oh ! Bineînțeles, domnule. Imi dau seama că mi-am depășit atribuțiile, domnule, făcîndu-te atent asupra acestui lucru, dar, zău, cînd aud vorbindu-se în diverse cercuri, dintre cele mai sus-puse, că oricît de convenabil ar putea fi pentru un străin, pentru un englez adevărat este nedemn să rămînă la Marshalsea cînd libertățile glorioase ale insulei lui natale îi îngăduie să se transfere la King's Bench, am crezut că mă pot îndepărta de la limitele înguste la care sîntem îngrădiți în profesiunea mea, ca să stau de vorbă cu dumneata pe această temă. Personal, încheie domnul Rugg, n-am nici o părere în acest sens.

— Cu atît mai bine, replică Arthur.

— Ah ! Absolut nici una, domnule ! exclamă domnul Rugg. Dacă aveam, aș fi fost neplăcut impresionat, cu cîteva minute în urmă, văzînd un client de-al meu vizitat aici de către un gentleman de familie nobilă, care a venit călare. Dar asta nu-i treaba mea. Altminteri, poate că aș fi dorit să fiu în măsură de a spune unui alt gentleman, unui gentleman cu înfățișare militară, care așteaptă în ghereta paznicului, că acestui client al meu nici prin gînd nu i-ar fi trecut să rămînă aici, și că era în pragul plecării sale spre o locuință mai convenabilă. Dar, de fapt, eu nu-s decît o mașină legală ; asta nu mă privește pe mine. Ți-ar face plăcere să-l întîlnești pe acest gentleman, domnule ?

— Cine ziceai că așteaptă să stea de vorbă cu mine ?

— Mi-am îngăduit un lucru, domnule, care depășește atribuțiile mele. Mi-am îngăduit un lucru, domnule, care depășește rolul meu. Aflînd că sînt consilierul dumitale juridic, a binevoit să-mi permită de a-mi îndeplini scurta mea misiune, înainte de a se prezenta el însuși. Din fericire, mai spuse domnul Rugg, nu mi-am încălcat funcțiunea mea oficială, întrebîndu-l cum se numește.

— Presupun că nu-mi rămîne altceva de făcut decît să-l primesc ! exclamă Clennam, cu un oftat de oboseală.

— Prin urmare dorești să-l vezi, domnule ? Îmi faci cinstea de a mă autoriza să-i spun asta acestui domn, cînd voi trece pe acolo la plecare ? Da ? Mulțumesc, domnule. Rămîi cu bine !

Zis și făcut. Își luă rămas bun și ieși, supărat.

Domnul acela cu înfăţişarea de militar stîrnise atît de puţin curiozitatea lui Clennam, în starea sa de spirit, în toiul preocupărilor sumbre de care era aproape cu totul subjugat, încît uitase pe jumătate că-i fusese anunţată o vizită, cînd un pas greoi pe scară îl smulse din gînduri. Necunoscutul nu părea să urce treptele nici prea iute şi nici de bunăvoie, ci mai curînd într-un pas rar şi zgomotos, cu intenţia de a fi jignitor. Cînd se opri o clipă pe odihna din faţa uşii, Clennam avu impresia că mai auzise pasul ăsta, dar nu-şi mai putea aminti unde. Doar un moment i-a fost îngăduit să reflecteze. Uşa se deschise numaidecît, dată de perete şi în prag stătea dispărutul Blandois, cauza atîtor griji.

— *Salve*, tovarăş de puşcărie ! exclamă el. Mi se pare că m-ai căutat. Iată-mă, aici sînt !

Pînă ce Arthur să-i fi putut adresa un cuvînt, în nedumerirea lui plină de indignare, Cavalletto veni după el în odaie. Domnul Pancks se ivi în urma lui Cavalletto. Nici unul, nici celălalt din ultimii doi nu mai trecuse pe acolo de cînd Clennam se afla la Marshalsea. Domnul Pancks, suflînd din greu, se apropie de fereastră, aşează pălăria pe jos, îşi ciufuli părul cu amîndouă mîinile şi îşi încrucişă braţele, ca omul care se odihnea după o zi grea de muncă. Domnul Baptist, fără să-l slăbească din ochi pe temutul lui camarad de odinioară, se aşeză binişor pe podea, cu spatele în uşă şi mîinile petrecute pe după glezne ; într-un cuvînt, reluîndu-şi atitudinea (cu deosebirea că acum dovedea o vigilenţă neabătută) pe care o avusese în faţa aceluiaşi om, aflat în umbra mai deasă a unei alte închisori, într-o dimineaţă fierbinte la Marsilia.

— Smintiţii ăştia doi sînt martori, zise monsieur Blandois, alias Lagnier, alias Rigaud, că vrei să mă vezi, frate de suferinţă. Iată-mă, am venit !

Privind în jur dispreţuitor către patul care era ridicat în timpul zilei şi sprijinindu-se de cadrul acestuia, fără să-şi fi lepădat pălăria de pe cap, el stătea luînd un aer sfidător şi indiferent, cu mîinile în buzunare.

— Individ răufăcător şi ticălos ! exclamă Arthur. Ai aruncat anume bănuieli îngrozitoare asupra casei mai-

că-mi. De ce-ai făcut asta ? De unde ți-a venit ideea asta infernală ?

— Ascultați-l pe-acest nobil gentleman ! Toată lumea să fie numai urechi... vorbește virtutea întruchipată ! Dar bagă de seamă ! E posibil, prietene, ca vioiciunea dumitale să fie puțin compromisă. La naiba ! E posibil !

— *Signore !* interveni Cavalletto, adresîndu-se tot lui Arthur. Mai întîi ascultați-mă pe mine ! Mi-ați dat ordin să-l găsesc. pe Rigaud, nu-i așa ?

— E-adevărat.

— În consecință (doamna Plornish ar fi avut mare bătaie de cap dacă i se spunea stăruitor că felul ăsta de-a lungi cuvintele era greșeala principală din engleza lui) mă duc întîi și-ntîi să-mi caut compatrioții. Îi întreb ce veşti mai au despre străinii proaspăt sosiți la Londra. Apoi mă duc printre franțuji. Pe urmă la nemți. Toți îmi spun ce știu. Cei mai mulți dintre noi ne cunoaștem bine unii cu alții, și toți îmi spun ce știu. Dar !... Nimeni nu știe nimic despre Rigaud. De cinșpe ori — continuă Cavalletto, în trei rînduri întinzînd mîna stîngă cu toate degetele răşchirate, atît de iute, încît gestul abia dacă putea fi urmărit din priviri — tot întreb de el pretutindeni unde se strîng străinii, și de cinșpe ori (repetă același gest rapid) tot nimic nu aflu. Dar !...

Vorbea în chipul acela italian de a se opri semnificativ la cuvîntul „dar", agitînd ușor, și cu multă prudență, arătătorul mîinii drepte, întoarsă cu palma spre el.

— Dar !... După ce-am căutat îndelung aici, la Londra, fără să dau de el, cineva îmi spune de-un soldat cu păr alb, da, dar nu cu păr ca ăsta... alb... care locuiește secretos într-un loc ascuns. Dar !... (din nou face o pauză rostind acest cuvînt) și că uneori iese după-masa la plimbare și fumează. E nevoie de răbdare, cum se zice în Italia, știu ei ce spun, săracii de ei. Am răbdare. Întreb unde-i locul ăsta ascuns. Unul crede că-i aici, altul că-i dincolo. Ei bine ! Nu-i nici aici, nu-i nici dincolo. Aștept răbdarissim. Pînă la urmă dau de locul ăla. Apoi m-așez la pîndă, pe urmă stau ascuns pînă iese la plimbare să fumeze. E un soldat cu păr cărunt... dar !... (pauză clară,

și gestul viguros într-o parte și alta al degetului arătător al mîinii cu palma întoarsă spre el), cînd colo, e cel pe care-l vedeți în față.

Și, lucru remarcabil, ca o rămășiță a vechiului obicei de supunere dinaintea celui care-și dădea aere de superioritate, tot arătînd către el, chiar și atunci se plecă în semn de salut.

— Ei bine, *signore !* exclamă el în concluzie, adresîndu-se din nou lui Arthur. Am așteptat un prilej bun, i-am scris lui *signor Panco* (astfel denumit, domnul Pancks luă un aer de nedumerire) să vină și să-mi dea o mînă de ajutor. I l-am arătat lui *signor Panco* pe Rigaud la fereastra lui, care deseori stătea de pîndă în timpul zilei. Am dormit noaptea chiar lîngă ușa casei. Pînă la urmă am intrat, abia astăzi, și acum, iată-l aici ! Cum n-a vrut să urce în prezența avocatului ilustru (domnul Baptist îl onora cu acest titlu pe domnul Rugg), am așteptat jos, împreună, și *signor Panco* păzea strada.

La sfîrșitul povestirii, Arthur își îndreptă privirile pe chipul acelui obraznic sinistru. În momentul cînd li se întîlniră privirile, nasul se lăsă în jos peste mustață și mustața i se zbîrli spre nas. Cînd nasul și mustața reveniră fiecare la locul său, monsieur Rigaud pocni din degete cu zgomot, de vreo șase ori, aplecîndu-se înainte pentru a-și dirija pocniturile spre Arthur, ca și cum ar fi fost niște proiectile palpabile, pe care i le arunca în față.

— Și-acum, filozofule ! Ce vrei de la mine ?

— Vreau să știu, replică Arthur, fără a-și ascunde repulsia, cum ai îndrăznit să abați asupra casei maică-mi bănuiala unui asasinat ?

— Am îndrăznit !? strigă Rigaud. Ho, ho ! Auziți ! Am îndrăznit ?! Asta înseamnă îndrăzneală ? Cerule, micuțul meu băiat, dar ești puțin imprudent !

— Vreau să se înlăture această bănuială, zise Arthur. Vei fi condus pînă acolo ca să te vadă toată lumea. În afară de asta, vreau să aflu ce căutai acolo atunci cînd eu am simțit dorința arzătoare să te azvîrl pe scări afară. Nu te-ncrunta la mine, omule ! Te cunosc destul ca să-mi dau seama că ești un fanfaron și un laș. Nu-i nevoie să-mi

mai împrospătez memoria cernită din pricina şederii mele în locul ăsta mizerabil, ca să-ţi spun un lucru atît de simplu, pe care dumneata îl ştii perfect.

Devenit alb ca varul la faţă — că pînă şi buzele îi păliseră — Rigaud îşi mîngîie mustaţa, murmurînd :

— Cerule mare ! Băieţaşul meu, dar văd că vrei s-o compromiţi puţin pe *milady*, respectabila dumitale mamă !

Cîteva clipe păru nehotărît ; nu ştia ce să facă. Curînd însă nehotărîrea i se risipi. Se aşează pe un scaun, cu un aer de bravadă, ameninţător, şi spuse :

— Dă-mi o sticlă de vin. Aici se poate procura vin. Trimite pe unul din nebunii dumitale să-mi aducă o sticlă de vin. Fără să beau nu-ţi mai scot un cuvînt. Haide ! Da, ori ba ?

— Du-te, Cavalletto, şi adu-i ce-a spus că vrea, îl îndemnă Arthur, pe un ton dispreţuitor, dîndu-i şi bani.

— Bestie de contrabandist, adăugă Rigaud, adu-mi vin de Porto ! Nu beau altceva decît Porto... Porto !

Cum bestia de contrabandist îi asigura pe cei prezenţi, din degete, plin de tîlc, că n-avea de gînd să-şi părăsească nici în ruptul capului postul de la uşă, *signor Panco* îşi oferi serviciile. Se întoarse îndată cu o sticlă de vin, care, ţinînd seamă de obiceiul locului, din pricina raritătii tirbuşoanelor printre deţinuţi (laolaltă cu lipsa multor altor lucruri) fusese dinainte destupată.

— Smintitule ! Un pahar mare, strigă Rigaud.

Signor Panco îi aşează dinainte un pahar de apă, nu fără a lăsa să se vadă conflictul lăuntric, stăpînindu-se să nu i-l arunce în cap.

— Ha ! ha ! exclamă, umflîndu-se în pene Rigaud. Un gentleman tot gentleman rămîne. Un gentleman din cap pînă-n picioare. Ce naiba ! Un gentleman trebuie servit, sper ? E în firea mea să fiu servit !

Spunînd aceasta, îşi umplu paharul pînă la jumătate şi numaidecît îi dădu pe gît conţinutul.

— Ha ! făcu, plescăind din buze. Nu prea-i puşcăriaş vechi vinul *ăsta !* Judecînd după mina dumitale, bravul meu domn, detenţia îţi va potoli mai iute sîngele decît l-ar îndulci vinul ăsta tare. Ai început să te înmoi... ai pierdut din greutate, eşti palid. În sănătatea dumitale !

Mai goli jumătate de pahar ; il ridica în sus înainte şi după, de parcă ar fi vrut să-şi arate mîna mică şi albă.

— Şi-acum, la treabă, continuă el. Să stăm de vorbă. Te-ai arătat a fi mai liber la vorbă, domnule, decît eşti la trup.

— Mi-am luat libertatea să-ţi spun ceea ce gîndesc despre dumneata şi ceea ce dumneata ştii că eşti. Dumneata însuţi ştii, aşa cum ştim cu toţii, că eşti cu mult mai rău decît atît.

— Adaugă totdeauna : şi un gentleman, de rest puţin îmi pasă. Cu excepţia acestui punct, altminteri sîntem cu toţii deopotrivă. De pildă, dumneata niciodată n-ai putea fi un gentleman, iar eu n-aş putea fi niciodată altceva. Ce mare deosebire ! Să mergem mai departe. Vorbele, domnule, niciodată n-au înrîurit jocul de cărţi, ori felul cum cad zarurile. Ştiai asta ? Da ? Şi eu joc o carte, iar vorbele n-au nici o putere.

Acum cînd se afla confruntat cu Cavalletto şi ştia că i se cunoştea povestea vieţii, lăsă să-i cadă masca străvezie pe care o purtase şi dezvălui, în toată goliciunea, secătura care era de fapt.

— Da, fiul meu, reluă, pocnind din degete, îmi joc cartea pînă la capăt, şi să mor dacă n-am să cîştig ! Vrei să ştii de ce am făcut trucul acela pe care dumneata l-ai întrerupt ? Află atunci că am avut şi mai am... pricepi ?... o marfă de vînzare pentru respectabila doamnă, mama dumitale. I-am descris preţioasa mea marfă şi am fixat preţul. În timpul tîrgului, admirabila dumitale mamă s-a arătat puţin cam prea calmă, prea impasibilă, prea neclintită, ca o statuie. Într-un cuvînt, admirabila dumitale mamă m-a supărat. Ca să aduc puţină variaţie în treburile mele şi să mă mai amuz — păi cum ! un gentleman trebuie să se amuze pe socoteala cuiva ! — am născocit ideea fericită a dispariţiei. E o idee, vezi dumneata, pe care energica dumitale mamă şi dragul meu Flintwinch le-ar fi făcut mare plăcere s-o ducă singuri la îndeplinire. Ţţţ ! Ah ! Nu mă mai măsura aşa, din cap pînă-n picioare ! Îţi repet. S-ar fi bucurat destul, ar fi fost fericiţi, încîntaţi pînă în adîncul inimii lor. Ce expresie mai tare să-ţi ofer ?

Aruncă pe duşumea restul de vin din pahar şi aproape că-l stropi pe Cavalletto, iar asta îi atrase parcă din nou atenţia asupra lui. Puse jos paharul şi spuse :

— Nu eu trebuie să-l umplu. Ce-i asta ! Hai, Cavalletto, vino şi umple-l !

Omuleţul se uită la Clennam, care nu-l slăbea din ochi pe Rigaud, şi, nevăzînd nici o împotrivire, se ridică de jos şi-i umplu paharul. În timp ce turna vinul, supunerea lui de odinioară se îmbina cu un anumit sentiment hazliu, şi luptînd cu un soi de ferocitate înăbuşită, gata să arunce foc şi pară cît ai clipi (cum părea să-şi spună în sinea sa gentlemanul înnăscut, căci îl privea cu un ochi precaut), şi apoi uşurinţa cu care toate aceste sentimente cedară preferinţei lui de totdeauna, firești şi nepăsătoare, de a se aşeza direct pe podea, alcătuiau un ansamblu de trăsături lăuntrice cu adevărat remarcabil.

— Fericita idee, bravul meu domn, reluă Rigaud, era o idee fericită din mai multe motive. Pe mine mă amuza, o plictisea pe iubita dumitale mamă şi pe dragul meu Flintwinch, dumitale îţi călca pe nervi — iată preţul pe care-l cer eu pentru o lecţie de politeţe faţă de un gentleman — iar toate persoanele amabile interesate au aflat că prea devotatul dumitale servitor este un om de temut ! Şi unde mai pui, pe doamna mama dumitale putea s-o aducă la realitate... şi astfel, sub presiunea bănuielilor abia mijite, care n-au scăpat înţelepciunii dumitale, să se lase convinsă, în fine, de a anunţa, discret, ziarele, cum că dificultăţile ivite datorită unui anumit contract s-ar aplana cu condiţia apariţiei unui anumit personaj, care juca un rol însemnat. Poate că da, poate că nu. Dar dumneata ai întrerupt toate astea. Şi-acum, ce mai ai de spus ? Ce mai vrei ?

Niciodată Clennam n-a simţit cu mai multă amărăciune faptul că era închis, decît atunci cînd îl văzu pe omul ăsta în faţa lui şi că nu se putea duce cu el la locuinţa maică-si. Toate dificultăţile şi primejdiile tainice de care mereu se temuse deveniseră mai aprige, acum cînd nu avea libertate de mişcare.

— Poate că, prietene, filozofule, pildă a virtuţii, imbecil, şi tot ce mai doreşti... poate că, zise Rigaud, oprin-

du-se din băut ca să se uite pe deasupra paharului cu zîmbetul lui sinistru, poate că ar fi mai bine să mă lași în pace ?

— Nu ! se împotrivi Clennam. Cel puțin acum, să se știe că trăiești și că n-ai pățit nimic. Cel puțin n-ai cum să scapi de acești doi martori, ei te vor putea duce în fața oricărei autorități, sau în fața a sute de oameni.

— Dar n-o să mă ducă nicăieri, spuse Rigaud, pocnind iarăși din degete, cu un aer de triumf amenințător. La naiba cu martorii dumitale ! La naiba cu autoritățile dumitale ! La naiba cu dumneata ! Ce ! Știu eu ce știu ! N-am eu pentru asta marfa mea de vînzare ? Bah, biet datornic ! Mi-ai pus bețe-n roate. Fie ! Și ce-i cu asta ? Ce rezultă de-aici ? Pentru dumneata, nimic ; pentru mine, totul ! Să mă dai pe mîna autorităților, *pe mine ? !* Asta vrei, nu-i așa ? O să mă duc eu singur, și încă foarte iute. Contrabandistule ! Dă-mi o pană, cerneală și hîrtie.

Cavalletto se ridică din nou în picioare ca și prima oară și îi dădu cele cerute cu același aer ca mai înainte. Rigaud, după un zîmbet sinistru, pricinuit de cine știe ce gînduri ticăloase, scrise și citi cu glas tare cele ce urmează :

Doamnei Clennam
(de la care se așteaptă un răspuns)

Închisoarea Marshalsea, din camera fiului dumneavoastră.

Dragă doamnă,

Îmi pare extrem de rău aflînd astăzi de la deținutul nostru de aici (care a avut bunăvoința să pună iscoade în căutarea mea, dat fiind că trăiește acum retras din motive politice), că ați fost îngrijorată în privința securității mele. Eu sînt bine sănătos și constant principiilor de totdeauna.

Aș zbura cu cea mai mare nerăbdare spre dumneavoastră dacă ar fi posibil, în împrejurările de față, dar prevăd că n-ați luat nici o hotărîre în legătură cu propunerea mea neînsemnată, pe care am avut cinstea să v-o fac. Vă informez că vă voi face o ultimă vizită de azi într-o săptămînă, zi în care veți accepta necondițio-

nat sau refuza propunerea mea, cu toate consecințele de rigoare.

Îmi înăbuș dorința puternică de a vă îmbrățișa și de a pune capăt acestei interesante afaceri, ca să puteți avea răgazul de a duce la îndeplinire amănuntele, pentru desăvîrșita noastră mulțumire reciprocă.

Totodată, nu cred că sînt prea exigent (deoarece deținutul nostru mi-a dat peste cap aranjamentele domestice), dacă vă rog să achitați cheltuielile de ședere la un hotel și masa.

Primiți, vă rog, dragă doamnă, asigurarea considerației mele celei mai înalte și mai distinse.

RIGAUD BLANDOIS

Mii de salutări prietenești dragului meu Flintwinch. Sărut mîna lui madame F.

După ce termină scrisoarea, o împături și, cu un gest larg, o azvîrli la picioarele lui Clennam.

— Hei, voi ceilalți ! Fiindcă veni vorba de dare pe mîna autorităților, să dea cineva asta în mîinile adresantului și să-mi aducă și răspunsul aici.

— Cavalletto, zise Arthur, vrei să duci scrisoarea individului ăstuia ?

Dar Cavalletto îi dădu de înțeles cu ajutorul degetului arătător că menirea lui era să păzească ușa de Rigaud, acum cînd abia îl găsiseră, după atîta bătaie de cap, și că datoria lui în această funcțiune era să stea pe podea, cu spatele în ușă, să-l privească și să se țină de glezne. *Signor Panco* își oferi din nou serviciile. Serviciile fiindu-i acceptate, Cavalletto întredeschise ușa atît cît Pancks să se poată strecura afară, și îndată o și închise în urma lui.

— Atinge-mă cu un deget sau cu un epitet, contestă-mi superioritatea în vreme ce mă aflu așezat aici la un pahar de vin pe care-l beau cu plăcere, zise Rigaud, că mă și duc pe urmele scrisorii și anulez săptămîna de răgaz acordată. Voiai să *mă* vezi ? Poftim, ai dat de mine ! Cum mă găsești ?

— Știi foarte bine, răspunse Clennam, că te-am căutat pe cînd nu eram în închisoare.

— La naiba cu dumneata și închisoarea dumitale, replică Rigaud, pe îndelete, scoțînd din buzunar o cutie care conținea cele necesare de făcut țigări și utilizîndu-și mîinile agile spre a răsuci cîteva pentru folosire imediată. Puțin îmi pasă de voi. Contrabandistule ! Un foc.

Cavalletto din nou se ridică și-i dădu ce ceruse. Era ceva îngrozitor în iscusința tăcută a acestor mîini reci și albe, cu degetele care se îndoiau și se împleteau unele peste altele, ca niște șerpi. Pe Clennam îl trecu un fior fără să vrea, de parcă ar fi nimerit cu ochii într-un cuib de vipere.

— Hei, porcule ! strigă Rigaud, îmboldindu-l cu un răcnet, ca și cum Cavalletto ar fi fost un cal sau un măgar italian. Ia zi ! Pușcăria aia infernală și veche era ceva respectabil pe lîngă asta. Gratiile și lespezile de piatră erau pline de demnitate acolo. Era o temniță pentru bărbați. Asta însă ! Bah ! Un ospiciu pentru imbecili !

Își fumă țigareta pînă la capăt, cu zîmbetul acela hid împietrit pe chip, încît dădea impresia că fumează cu nasul coroiat ca un cioc de pasăre, și nu cu gura ; aidoma unei plăsmuiri năstrușnice dintr-un tablou fantomatic. Cînd își aprinse a doua țigară de la capătul aprins al celeilalte, îi spuse lui Clennam :

— Trebuie să-ți petreci într-un fel timpul cît lipsește nebunul ăla. Trebuie să vorbim. Nu poți bea vin tare cît e ziulica de lungă, altminteri mai iau o sticlă. Frumoasă mai e, domnule ! Deși nu-i pe gustul meu, totuși, mii de trăsnete și fulgere, e frumoasă ! Te felicit pentru admirația pe care o ai !

— Nu știu și nici nu întreb de cine vorbești, rosti Clennam.

— *Della bella Gowana*, domnule, după cum i se spune în Italia. Despre Gowan, frumoasa Gowan.

— Făceai parte din... suita soțului său, mi se pare ?

— Din suita lui, domnule ? Sînteți un insolent. Eram prietenul lui.

— Totdeauna îți vinzi prietenii ?

Rigaud își luă țigara din gură și-l privi cu un aer dezvăluind o nedumerire trecătoare. Dar o duse din nou la buze, cînd răspunse cu sînge rece :

— Vînd tot ce are preț. Din ce trăiesc avocații dumitale, politicienii dumitale, intriganții dumitale și agenții dumitale de bursă ? Dumneata din ce trăiești ? Cum se face c-ai ajuns aici ? Nu cumva ți-ai vîndut un prieten ? *Madonna mia !* Cred că da !

Clennam îi întoarse spatele, ducîndu-se la fereastră, unde rămase să privească zidul de afară.

— La drept vorbind, domnule, societatea se vinde pe sine, m-a vîndut pe mine și eu o vînd pe ea. Din cîte am aflat, dumneata mai cunoști o doamnă. Tot frumoasă. Înzestrată cu o fire energică. Ia să vedem, cum îi zice ?... Wade !

Nu primi nici un răspuns, dar își putea da lesne seama că lovise în plin.

— Dar, continuă el, frumoasa doamnă energică din fire mi se adresează pe stradă, și eu nu sînt un insensibil. Îi răspund. Frumoasa doamnă energică din fire îmi face cinstea să-mi mărturisească, în deplină confidență : „Sînt curioasă și am necazurile mele. Dumneata nu ești poate mai onorabil decît sînt oamenii îndeobște ?“ Eu îi declar : „Doamnă, sînt gentleman din naștere și voi rămîne gentleman pînă la moarte ; dar *nu* sînt mai onorabil ca îndeobște. M-aș disprețui dac-aș avea o asemenea slăbiciune.“ La care dînsa simte plăcerea să-mi facă un compliment. „Deosebirea dintre dumneata și ceilalți, răspunde ea, este că recunoști acest lucru.“ Căci se pricepe la lume. Accept complimentele sale, politicos și galant. Politețea și micile galanterii sînt inseparabile în firea mea. Apoi îmi face o propunere, legată de faptul că ne-a văzut deseori împreună ; că i se pare că deocamdată sînt obișnuitul casei, un prieten de-al familiei ; or, curiozitatea și necazurile sale au îndemnat-o să se pună la curent cu orice mișcare a lor, să știe ce fel de viață duc, cît de iubită este frumoasa Gowana, cît de admirată este frumoasa Gowana, și așa mai departe. Nu-i bogată, dar îmi oferă drept răsplată atît și atît pentru truda și deranjul pricinuite de aceste servicii ; iar eu, plin de grație

— să îndeplinesc totul cu grație face parte din firea mea — consimt să accept recompensa. Ei, da ! Asta-i lumea. Asta-i moda.

Deși Clennam stătea întors cu spatele în timp ce el vorbea, și așa rămase pînă la sfîrșitul întrevederii, Rigaud continua să-l fixeze cu ochii aceia scăpărători, prea apropiați unul de altul, și, pe măsură ce trecea de la un amănunt la altul cu cinica lui lăudăroșenie, se vedea limpede, din felul cum ținea Clennam capul, că nu-i spunea nimic despre care el să nu fi știut dinainte.

— Uf ! Frumoasa Gowana ! exclamă, aprinzîndu-și o a treia țigară cu un zgomot ușor, ca și cînd cu cea mai slabă suflare ar fi putut s-o facă să dispară. Fermecătoare, dar imprudentă ! Pentru că n-a fost bine din partea frumoasei Gowana să facă o taină din scrisorile foștilor iubiți și să le ascundă în camera ei de la munte, ca să nu le vadă bărbatu-său. Nu, nu. Asta n-a fost bine. Uf ! Aici a greșit Gowana.

— Sper din toată inima, strigă Arthur, că Pancks n-o să mai întîrzie mult, căci prezența acestui om îmbîcsește aerul odăii.

— Ah ! Dar el va triumfa aici, ca pretutindeni, zise Rigaud, cu o expresie radioasă și pocnind din degete. Totdeauna a fost așa, și așa va fi totdeauna !

Apoi se întinse pe singurele trei scaune aflate în odaie, de parcă el ar fi fost personajul galant din cîntec :

Oare cine trece pe drum așa tîrziu ?
Cavalere Măghiran !
Oare cine trece pe drum așa tîrziu ?
Vesel, vesel, tot chefliu !

— Cîntă refrenul, porcule ! Cîndva știai să-l cînți, în cealaltă pușcărie ! Cîntă ! Că de nu, pe toți sfinții și martirii, o să mă simt jignit, și dau cărțile pe față, și-atunci unii care nu-s morți încă, mai bine aveau și ei parte de martiriu !

E floarea cavalerilor,
Cavalere Măghiran !
E floarea cavalerilor,
Vesel, vesel, tot chefliu !

În parte, datorită supunerii lui de odinioară, în parte pentru că se temea ca nu cumva, abţinîndu-se, să-i pricinuiască vreun rău binefăcătorului său — poate fiindu-i totuna să cînte sau să facă orice altceva — Cavalletto îi ţinu isonul. Rigaud se porni pe rîs şi continuă să fumeze cu ochii închişi.

S-ar putea să mai fi trecut încă un sfert de ceas pînă să se audă pe scări pasul lui Pancks, dar pentru Clennam aşteptarea fusese, pare-se, insuportabil de lungă. Pasul lui Pancks era însoţit de un altul, iar cînd Cavalletto deschise uşa, apăru domnul Pancks, urmat de domnul Flintwinch, care nu intrase bine, că Rigaud se şi năpusti asupra lui, îmbrăţişîndu-l cu mare tărăboi.

— Ce mai faci, domnule ? îl întrebă domnul Flintwinch, de cum se putu descotorosi de el, cu forţa şi fără pic de ceremonie. Nu, mulţumesc ; mi-ajunge, adăugă el, drept răspuns la o altă ameninţare de demonstraţie afectivă din partea prietenului său regăsit. Ei bine, Arthur. Îţi mai aduci aminte ce-ţi spuneam eu despre cîinii care dorm şi despre cei care se ascund ? Vezi că nu m-am înşelat.

Era, după toate aparenţele, imperturbabil ca de obicei şi dădea din cap cu un aer moralizator, rotindu-şi privirile prin încăpere.

— Aşadar asta-i închisoarea Marshalsea pentru datornici ! spuse domnul Flintwinch. Ha ! Rău ai mai ales tîrgul. Arthur, unde să-ţi vinzi porcii !

Dacă Arthur avea răbdare, Rigaud n-avea însă. Îl apucă pe micuţul lui Flintwinch de reverele hainei şi începu să-l zgîlţîie, făcînd haz, sinistru.

— Naiba să-l ia de tîrg, strigă el, naiba să-i ia de porci, naiba să-i ia pe negustorii de porci ! Haide ! Dă-mi răspunsul la scrisoarea mea.

— Dacă vrei, lasă-mă o clipă, domnule, replică domnul Flintwinch, să-i înmînez mai întîi domnului Arthur un bileţel care mi-a fost dat pentru dînsul.

Asta şi făcu. Era scrisul maică-si, cu o mînă aproape paralitică, pe un petec de hîrtie, conţinînd numai aceste cuvinte :

„Sper că-ţi ajunge că te-ai ruinat. Mulţumeşte-te cu atît şi nu încerca să-i mai ruinezi şi pe alţii. Jeremiah

Flintwinch este mesagerul și reprezentantul meu. Cu afecțiune, a ta M.C.“

Clennam citi biletul de două ori, în liniște, și apoi îl rupse bucățele. În timpul ăsta Rigaud se cocoță într-un fotoliu, așezîndu-se pe spetează, cu picioarele în partea unde se stă.

— Haide, Flintwinch, craiule, zise el, după ce se uitase atent la Clennam, care rupea biletul, unde-i răspunsul la scrisoarea mea ?

— Doamna Clennam n-a scris nimic, domnule Blandois, mîinile-i erau amorțite, dar s-a gîndit că-i la fel de bine să-ți transmită ceva verbal, prin mine, rosti domnul Flintwinch, care păru să smulgă aceste cuvinte dintr-însul, căznindu-se și împotriva voinței sale : Îți trimite complimente și declară că, în mare, nu socotește condițiile dumitale nerezonabile, așa că e de acord. Dar fără prejudiciul întîlnirii care va avea loc de azi într-o săptămînă.

Domnul Rigaud, după ce-și îngădui un hohot de rîs, coborî de pe tronul său, spunînd :

— Bun ! Mă duc să caut un hotel !

Dar în clipa aceea întîlni ochii lui Cavalletto, care încă se afla la postul lui.

— Vino, porcule ! adăugă el. Te-am luat în escortă împotriva voinței mele ; acum ai să mă urmezi împotriva voinței tale. Vă spun eu, micile mele reptile, m-am născut să fiu servit. Am nevoie de serviciile acestui contrabandist, ca servitor, pe timpul săptămînii ăsteia.

Drept răspuns lui Cavalletto care-l întreba din privire, Clennam îi făcu semn să se ducă, dar adăugă, tare :

— Dacă nu cumva ți-e frică de el.

Cavalletto răspunse printr-un gest negativ și foarte categoric din degetul arătător.

— Nu, stăpîne, nu mi-e frică de dînsul, acum cînd nu mai e nevoie să păstrez în secret că a fost odată camaradul meu.

Rigaud nu luă în seamă cîtuși de puțin nici una din aceste observații pînă își aprinse ultima țigară. Era gata de plecare.

— Teamă de el ! exclamă apoi, plimbîndu-şi privirile asupra tuturor. Uf ! Copiii mei, bebeluşii mei, păpuşelele mele, vouă la toţi vă e teamă de el. Aici îi daţi sticla lui de vin, îi daţi de mîncare, de băut, şi colo îl adăpostiţi ; nu cutezaţi să-l atingeţi cu un deget ori cu o vorbă. Nu ! E în firea lui să triumfe. Uf !

El e floarea cavalerilor,
Şi-i mereu vesel şi chefliu !

După ce adaptă refrenul la propria lui persoană, ieşi cu paşi mari din încăpere, urmat de aproape de Cavalletto ; poate că-i ceruse serviciile pentru că ştia destul de bine că nu-i va fi lesne să se descotorosească de el. Domnul Flintwinch, după ce îşi frecă bărbia, dădu din cap către Arthur şi plecă şi el. Domnul Pancks, încă plin de remuşcări şi abătut, îi urmă deopotrivă, după ce ascultase cu mare atenţie cîteva instrucţiuni secrete primite de la Arthur, şi-i răspunsese în şoaptă că era hotărît să ducă lucrurile pînă la capăt. Deţinutul rămase iarăşi singur, cu sentimentul că era mai dispreţuit, mai batjocorit, mai părăsit, mai neajutorat, mai mizerabil şi mai decăzut ca niciodată.

Capitolul XXIX

RUGĂMINTEA DE LA MARSHALSEA

NELINIŞTEA şi remuşcările chinuitoare sînt răi tovarăşi în temniţă. Să-ţi treci cît e ziua de lungă ros de gînduri, iar noaptea abia să te poţi odihni foarte puţin,

nu-i deloc un mijloc de înarmare împotriva acestei năpaste. Dimineaţa următoare, Clennam simţi că o ducea prost cu sănătatea ; curajul îl lăsase şi era tot mai copleşit de povara pe care o purta asupra sa.

Noapte de noapte se dădea jos din pat, de silă, pe la ceasurile douăsprezece sau unu, şi se aşeza la fereastră, de unde privea lămpile bolnăvicioase din curte, înălţa ochii spre cer în căutarea primelor licăriri ale zorilor, ore întregi înainte de vremea cînd aveau să mijească. Acum, la venirea nopţii, nici măcar nu se putea hotărî să se dezbrace.

Fiindcă un neastîmpăr febril îl mistuia, închisoarea ajunsese pentru el un chin intolerabil, şi convingerea că i se va frînge inima şi va muri acolo îi pricinuia o suferinţă de nedescris. Avea faţă de închisoarea asta o ură şi un dezgust atît de aprige, încît îi venea greu să-şi tragă răsuflarea. Senzaţia că se sufoca era atît de puternică, încît stătea la fereastră, ţinîndu-se de gît şi gîfîind. Totodată dorul de a respira un alt aer, tînjind să treacă dincolo de zidul acela gol şi pustiu, îi dădea impresia că dorinţa aceasta arzătoare avea să-l facă să-şi piardă minţile.

Numeroşi alţi deţinuţi trăiseră aceeaşi experienţă în condiţia asta, înaintea lui, iar violenţa şi continuitatea în timp se perimase de la sine în cazul lor, ca şi într-al său. După două nopţi şi o zi criza se mai domolise. Îi revenea sub forma unor accese bruşte din ce în ce mai slabe şi mai la răstimpuri. Urmă un calm dezolant şi către mijlocul săptămînii îl doborî o febră mocnită şi apăsătoare.

Cavalletto şi Pancks se aflau acum departe, aşa că n-avea să se teamă de alţi oaspeţi, în afară doar de domnul şi doamna Plornish. Tot ce dorea în legătură cu perechea asta demnă era să stea cît mai departe de el, căci, în starea lui morbidă de nervi, altceva nu voia decît să fie lăsat singur, să nu se vadă cît se simţea de slab, de covîrşit. Îi scrise un bilet doamnei Plornish, ca să-i spună că, fiind foarte ocupat cu treburile lui, se vedea silit de a se lipsi o vreme de plăcuta mîngîiere pe care i-o aducea chipul ei prietenos. Cît despre tînărul John, care zilnic îşi făcea apariţia la o anumită oră, după ce

avea loc schimbarea temnicerilor, ca să-l întrebe dacă n-are nevoie de ceva, totdeauna îi dădea de înțeles că era ocupat cu scrisul și-i răspundea vesel : „Nu". Niciodată n-au mai reluat singurul lor subiect de conversație îndelungată, pe care l-au avut cîndva, deși Clennam nu-l uitase cîtuși de puțin, de-a lungul tuturor frămîntărilor sale nefericite.

A șasea zi a săptămînii cu pricina a fost o zi umedă, caldă, pîcloasă. S-ar fi zis că sărăcia, neglijența și murdăria sporiseră în atmosfera înăbușitoare a temniței. Clennam așteptase să se sfîrșească odată noaptea aceea groaznică, ascultînd ploaia picurînd pe pavajul din curte ; îl durea capul, era plictisit și se gîndea ce molcom cădea ploaia pe pămîntul de țară. Un nimb difuz, galben de ceață se ridicase pe cer în chip de soare, și Arthur privea pata asta de pe zid ca un petec din zdrențele închisorii. Auzi porțile deschizîndu-se și intrînd, cu un pas tîrșit, oameni cu încălțăminte proastă, care așteptaseră afară, apoi măturatul, pompatul, tropăitul încoace și încolo începu, semn că încă o dimineață își arăta zorile în temniță. Era atît de vlăguit și de bolnav, încît trebui să se întrerupă de mai multe ori în timp ce se spăla ; în sfîrșit, se tîrî pînă la jilțul de lîngă fereastra deschisă și acolo ațipi, pe cînd bătrîna care deretica prin odaie își vedea de treburile ei matinale.

Amețit de nesomn și lipsă de mîncare (pofta și chiar simțul gustului îl părăsiseră), în două sau trei rînduri și-a dat seama, de-a lungul nopții, că delirase. În văzduhul fierbinte auzise frînturi de melodii și de cîntece, inexistente de fapt, știa acest lucru. Acum cînd picotea istovit iarăși le auzea ; deslușea parcă glasuri adresîndu-i-se și le răspundea, tresărind.

Pe jumătate adormit și visînd, fără a avea forța să socotească trecerea timpului, încît un minut putea să-i pară o oră și o oră un minut, avu impresia stăruitoare că se afla într-o grădină — o grădină numai flori, cu miresmele lor adiate de un vînticel umed și cald. Trebui să facă un efort atît de dureros cînd să ridice capul să se lămurească în acest sens, sau în general să se intereseze de orice, încît, privind în jur, impresia devenise ceva perimat, inoportun. Pe masă, lîngă ceașca de ceai,

văzu apoi un buchețel de flori, minunate, dintre cele mai alese și mai frumoase.

Nimic nu i s-a părut vreodată ceva atît de îmbietor ochiului. Luă florile și trase în piept parfumul, le ridică pînă la capul său înfierbîntat, apoi așeză jos buchetul și își apropie mîinile sleite de vlagă, așa cum întinzi mîinile înghețate la căldura unui foc înviorător. Abia după ce se bucură de ele un timp se întrebă cine i le trimisese și deschise ușa, vrînd să afle de la bătrînă, care trebuie că i le pusese acolo, cum de ajunseseră în mîinile ei. Plecase însă de multă vreme, după cum se părea, căci ceaiul pe care i-l lăsase pe masă era rece. Încercă să bea puțin, dar nici mirosul nu-l putea suporta, așa că se tîrî înapoi la jilțul de lîngă fereastra deschisă și așeză florile pe măsuța rotundă, de odinioară.

Cînd prima senzație de slăbiciune pricinuită de mișcările astea se risipi, el se cufundă în starea de mai înainte. Una din melodiile pe care le auzise noaptea stăruia în văzduh, cînd ușa camerei se deschise parcă, la o ușoară atingere și, după o clipă de răgaz, o siluetă liniștită se ivi în prag, înfășurată într-o pelerină neagră. Își lepădă parcă pelerina, lăsînd-o să cadă în jos, și Clennam avu impresia că o recunoaște pe Mica Dorrit, îmbrăcată în rochia ei ponosită de odinioară. Ea tremura parcă, își împreună mîinile zîmbind și apoi izbucni în lacrimi.

El se trezi și o strigă. Atunci văzu pe chipul drag al acestei făpturi afectuoase, triste și cuprinse de milă, ca-ntr-o oglindă, cît era de schimbat ; se apropie de el, și, punîndu-i mîinile pe piept ca să-l împiedice să se ridice, îngenunche pe dușumea la picioarele lui, cu buzele întinse să-l sărute, și cu lacrimile picurînd peste el, precum ploaia venită din cer udă florile. Mica Dorrit, în carne și oase, îl strigă pe nume.

— Oh ! Prietenul meu cel mai bun ! Dragă domnule Clennam, să nu te văd plîngînd ! Doar dacă plîngi cumva de bucurie că mă revezi ; și sper că așa este. Sărmana dumitale copilă s-a reîntors !

Atît de credincioasă, de plină de afecțiune, atît de neschimbată din pricina bogăției ! În timbrul glasului, în

lumina ochilor, în atingerea mîinilor ei, atît de angelic de sinceră şi de reconfortantă !

Cînd îl îmbrăţişă, rosti :

— Nu mi s-a spus niciodată că eşti bolnav... şi petrecîndu-şi braţul binişor pe după gîtul lui, îl cuprinse şi-l lipi de pieptul ei, puse o mînă pe capul lui şi odihnindu-şi obrazul pe mîna aceasta, îl legăna cu atîta dragoste şi numai Dumnezeu ştie cu cîtă inocenţă, aşa cum îl legănase pe tatăl ei în aceeaşi odaie, atunci cînd nu era decît o copiliţă, avînd nevoie de toată grija celorlalţi, cum avea şi ea grijă de alţii.

De îndată ce putu să vorbească, el zise :

— Este cu putinţă oare să fi venit la mine ? Şi încă în rochia asta ?

— Speram că mai mult o să-ţi placă să mă vezi în rochia asta decît în oricare alta. Totdeauna am păstrat-o la mine ca amintire, deşi nu voiam să-mi mai aduc aminte... Dar după cum vezi, nu sînt singură. Am venit cu o veche prietenă.

Uitîndu-se în jur, dădu cu ochii de Maggy, pe cap cu pălăria aceea mare, de multă vreme lăsată la o parte, cu un coş de braţ ca altădată, chicotind în culmea desfătării.

— Abia aseară am sosit la Londra, împreună cu fratele meu. Am trimis pe cineva la doamna Plornish aproape de cum am venit, ca să pot căpăta veşti despre dumneata şi să afli că m-am întors. Apoi am auzit că eşti aici. Nu te-ai gîndit la mine noaptea trecută cumva ? Eram aproape sigură că trebuie să te fi gîndit puţin la mine. Eu m-am gîndit cu atîta nelinişte la dumneata şi mi s-a părut atît de mult pînă dimineaţă.

— M-am gîndit la dumneata...

Nu ştia cum să i se adreseze. Ea îşi dădu seama numaidecît.

— Nu mi-ai rostit încă numele meu adevărat. Ştii care-i numele meu adevărat pentru dumneata.

— M-am gîndit la dumneata, Mica Dorrit, în fiecare zi, în fiecare ceas, în fiecare minut, de cînd sînt aici.

— Serios ? Serios ?

Îl cuprinse un sentiment de ruşine văzînd chipul ei îmbujorîndu-se, luminat de plăcere. El, un puşcăriaş doborît la pămînt, ajuns la sapă de lemn, bolnav, dezonorat.

— Eram aici înainte ca porțile să se fi deschis, dar m-am temut să vin direct la dumneata. În primul moment ți-aș fi făcut mai mult rău decît bine ; căci închisoarea mi se părea atît de familiară și totuși atît de stranie, și îmi trezește atîtea amintiri despre bietul meu tată și despre dumneata de asemeni, că la-nceput m-am simțit copleșită. Dar ne-am dus la domnul Chivery pînă să ne fi prezentat la poartă, și ne-a condus el înăuntru ; ne-a poftit în odaia lui John — sărmana mea cameră de odinioară, știi — și am așteptat acolo puțin. Am adus florile la ușa camerei dumitale, însă nu m-ai auzit.

Părea ceva mai împlinită, mai feminină decît înainte de călătorie, și soarele puternic al Italiei îi pîrguise obrazul. Dar, altminteri, era neschimbată. Vedea aceeași sinceritate profundă și sfioasă pe care totdeauna o deslușise la ea și care totdeauna îl emoționase. Dacă acest sentiment avea acum un sens nou, care îi strîngea inima, schimbarea nu era în ea, ci numai în el.

Își scoase pălăriuța veche, pe care o agăță în locul ei de altădată, apoi, cu ajutorul lui Maggy, se apucă, pe tăcute, să-i facă odaia cît mai curată și mai îngrijită posibil, pulverizînd o apă plăcut mirositoare. După aceea, goli coșul plin cu struguri și alte fructe, și întreg conținutul a fost rînduit în liniște. Pe urmă, un cuvînt șoptit la urechea lui Maggy o zori să zorească la rîndu-i pe altcineva de a umple iarăși coșul ; acesta reveni îndată încărcat cu noi provizii, de unde fură extrase deocamdată băuturi răcoritoare și jeleuri, iar pentru mai tîrziu pui fript și vin îndoit cu apă. Aceste diverse pregătiri odată isprăvite, Mica Dorrit scoase vechea ei cutie cu cele trebuitoare pentru cusut, ca să-i facă o perdea pentru geam ; și astfel, pe cînd în încăpere domnea tihna, răspîndită parcă și peste restul închisorii gălăgioase, Clennam se trezi așezat comod în jilțul său, cu Mica Dorrit lucrînd lîngă el.

Faptul că vedea capul acesta modest aplecat din nou peste lucru și degetele iscusite cosînd de zor ca odinioară — deși nu era chiar atît de absorbită încît să nu-și ridice deseori ochii compătimitori, care se umpleau de lacrimi de fiecare dată cînd îi lăsa în jos — sentimentul

de a fi astfel consolat şi îngrijit cu devotament, gîndul că toată dăruirea acestei naturi nobile se revărsa asupra lui, ajuns la ananghie, spre a-l copleşi cu bogăţia nemărginită a bunătăţii sale, nu-l făceau să-şi stăpînească vocea ori mîna care-i tremurau, sau să-i micşoreze slăbiciunea. Toate acestea îi insuflau o forţă lăuntrică însă, care sporea odată cu dragostea lui. Iar cît de mult o iubea, acum, nu s-ar fi putut exprima în cuvinte !

Stînd astfel unul lîngă altul în umbra zidului, umbra aceasta cădea pe el ca o lumină. Mica Dorrit nu-i dădea voie să vorbească mult, iar el, rezemat în jilţ, o privea. Din cînd în cînd, ea se ridica să-i întindă paharul să bea sau îi netezea locul unde îşi sprijinea el capul ; apoi se aşeza iarăşi pe scaun lîngă el şi îşi vedea de lucru mai departe.

Umbra se schimbă cu soarele, fata însă nu-şi schimba locul de lîngă el decît ca să-l servească. Soarele coborîse la asfinţit, dar Mica Dorrit mai era încă acolo. Acum terminase lucrul şi mîna ei, tremurînd pe braţul jilţului lui, întîrzie încă ezitantă de la ultima oară cînd se ocupase de el. Îşi aşeză mîna peste mîna ei, şi fata o strînse, tremurînd, rugîndu-l :

— Dragă domnule Clennam, trebuie să-ţi spun ceva înainte de plecare. Am tot amînat din oră în oră, dar trebuie să-ţi spun.

— Şi eu, dragă Mica Dorrit, am tot amînat ce trebuie să-ţi spun.

Ea ridică neliniştită mîna către buzele lui, ca pentru a-l opri să vorbească ; apoi o lăsă în jos, tremurînd, pe locul unde se aflase înainte.

— Nu mai plec în străinătate. Fratele meu da, eu însă nu. M-am simţit totdeauna legată de el, şi acum îmi este atît de recunoscător, doar pentru că s-a întîmplat să stau cu el cînd era bolnav. Mi-a spus că sînt liberă să stau unde-mi place şi să fac ce-mi place. Doreşte doar atît, zice el, să mă ştie fericită.

O singură stea scăpăra pe cer. Fata o privea, vorbind, de parcă vedea cum străluceşte deasupră-i dorinţa cea mai arzătoare din inima ei.

— Ai înţeles, cred, şi fără să-ţi spun eu, că fratele meu a venit în Anglia în căutarea testamentului lăsat de

scumpul meu tată, şi pentru a intra în posesia averii. Zice că dacă există un testament, voi fi cu siguranţă bogată, iar dacă nu există, mă va face el bogată.

Ar fi vrut să spună ceva, dar ea ridică din nou mîna tremurîndă, şi tăcu.

— N-am nevoie de bani şi nici nu ţin la bani. În ochii mei n-au nici o valoare, doar pentru a-ţi fi dumitale de folos. Nu pot fi bogată, iar dumneata aici. M-aş simţi totdeauna mai rău decît săracă, ştiindu-te pe dumneata în năpastă. Îmi dai voie să-ţi împrumut tot ce am ? Îmi dai voie să-ţi dăruiesc totul ? Îmi dai voie să-ţi arăt că n-am uitat, că nu voi putea uita vreodată cît de mult m-ai ocrotit atunci cînd închisoarea asta era căminul meu ? Domnule Clennam, acordă-mi cea mai mare fericire din lume spunîndu-mi „da". Dă-mi prilejul să fiu cît pot fi eu de fericită plecînd de aici ; nu-mi spune nimic în seara asta, dar dă-mi speranţa că vei reflecta asupra propunerii mele cu bunăvoinţă şi că spre binele meu — nu al dumitale, spre-al meu, numai şi numai al meu ! — îmi vei face cea mai mare bucurie de pe faţa pămîntului, bucuria de a şti că ţi-am putut fi de folos şi că am putut plăti o părticică neînsemnată din marea mea datorie de afecţiune şi de recunoştinţă. Nu pot spune tot ce-aş dori să spun. Mi-e cu neputinţă să vin să te văd aici, unde am trăit timp atît de îndelungat. Nu pot să mă gîndesc la dumneata fiind aici, unde am văzut atîtea şi atîtea, şi să rămîn calmă şi încrezătoare cum s-ar cuveni. Mă podidesc lacrimile fără să vreau. Nu le mai pot stăpîni. Dar, te rog, te implor, nu-ţi întoarce faţa de la Mica Dorrit, acum, cînd eşti la necaz. Te rog, te implor din toată inima mea cernită, prietenul meu... dragul meu !... ia tot ce-mi aparţine şi fă aşa fel ca averea mea să ajungă o binecuvîntare pentru mine !

Pînă atunci teama luminase chipul ei, dar Mica Dorrit îşi lăsă capul să-i cadă peste mîinile lor unite.

Se făcuse mai întuneric cînd Arthur îşi petrecu braţul pe după ea şi-i răspunse, încet :

— Nu, draga mea Mica Dorrit. Nu, copila mea. Nu se cuvine să aud despre un asemenea sacrificiu. Libertatea şi speranţa ar fi atît de scump plătite, la un preţ atît de

ridicat, că n-aș putea nicicum suporta povara lor și nici n-aș fi în stare să îndur remușcările de-a le vedea astfel cîștigate. Îmi iau drept martor Cerul pentru recunoștința fierbinte și dragostea cu care-ți spun aceasta !

— Și totuși nu vrei să-mi îngădui de a-ți rămîne credincioasă la nenorocire ?

— Spune, mai degrabă, scumpa mea Mica Dorrit, că eu sînt cel care se cade să-ți fiu credincios. Dacă, pe vremea cînd odaia asta îți era cămin, cînd altă rochie n-aveai decît aceasta, mă înțelegeam mai bine pe mine însumi (vorbesc numai despre mine) și dacă știam că citesc mai limpede tainele din propria mea inimă ; dacă, prin rezerva și lipsa mea de încredere în mine, puteam desluși lumina pe care o văd strălucind astăzi, cînd s-a depărtat mult de mine și cînd pașii mei nesiguri n-o vor mai ajunge niciodată ; dacă mă pricepeam atunci să-ți destăinui că te iubesc și te stimez, nu ca pe o sărmană copilă, cum obișnuiam să te numesc, ci ca pe o femeie a cărei mînă sinceră m-ar ridica mult mai presus de mine însumi și m-ar face mult mai bun și mai fericit ; dacă știam să mă slujesc de ocazia care nu mi se va mai oferi niciodată — oh, cum aș dori să n-o fi pierdut ! — și dacă vreo piedică ne stătea în cale atunci cînd mă aflam într-o situație oarecum prosperă, iar dumneata erai săracă, ți-aș fi putut răspunde nobilei dumitale propuneri de a-mi oferi averea, scumpa mea prietenă, în alți termeni decît o fac acum, și tot aș fi roșit acceptînd-o. Dar în situația actuală îmi este cu neputință să accept. Nu, nu voi accepta asta niciodată !

Îl implora cu mîinile ei mici, într-un chip mai înșfletit, mai stăruitor decît ar fi putut s-o facă prin cuvinte.

— Sînt și așa destul de dezonorat, draga mea Mica Dorrit. Nu trebuie să mă afund într-atît încît să te tîrăsc în jos și pe dumneata — care ești așa de scumpă, de generoasă, de bună — odată cu mine. Domnul să te binecuvînteze, Domnul să te răsplătească ! S-a sfîrșit.

O luă în brațe, ca și cum ar fi fost fiica lui.

— Sînt mult mai în vîrstă, mult mai aspru, mult mai puțin demn ca altădată, încît amîndoi trebuie să uităm ceea ce am fost și trebuie să mă vezi doar așa cum sînt

acum. De aceea îți dau acest sărut de adio pe obraz, copila mea — dumneata care puteai fi mai apropiată de mine fără a-mi fi fost mai dragă — eu, un om ruinat, îndepărtat de dumneata, separat de dumneata pentru totdeauna, a cărui viață s-a încheiat în vreme ce a dumitale abia începe. N-am curajul să-ți cer să mă uiți în umilința mea ; dar îți cer să mă vezi așa cum sînt numai.

Clopotul, care-i vestea pe vizitatori că era timpul să plece, începu să bată.

Îi luă pelerina din cui și o ajută, afectuos, să și-o pună.

— Încă un cuvînt am să-ți mai spun. draga mea Mica Dorrit. Mi-e greu să-l rostesc, dar e necesar. Vremea cînd aveai ceva în comun cu închisoarea asta demult a trecut. Mă înțelegi ?

— Oh ! Să nu-mi spui niciodată, exclamă ea, plîngînd amarnic și înălțînd a rugă mîinile împreunate, că nu trebuie să mai vin aici ! N-o să mă părăsești, desigur, astfel !

— Ți-aș spune, dac-aș putea ; dar n-am curajul să înlătur cu totul chipul acesta drag și să renunț la nădejdea unei reîntîlniri. Dar nu reveni curînd, nu veni prea des ! Asta-i un loc stigmatizat și știu foarte bine că stigmatul lui îl port și eu. Dumneata aparții unei lumi mai bune și mai luminoase. Nu trebuie să privești înapoi, aici, draga mea Mica Dorrit. Trebuie să-ți îndrepți ochii spre căi cu totul diferite și mult mai pline de fericire. Încă o dată, Domnul să te binecuvînteze ! Domnul să te răsplătească !

Maggy, care se întristase grozav, începu și ea să plîngă atunci :

— Oh ! Du-l la spital, măicuță, te rog, du-l la spital ! N-are să se mai facă bine niciodată dacă n-o să fie dus la spital. Și atunci, femeia aceea micuță, care răsucește întruna firu la roată, se poate duce la dulap cu prințesa și să-i spună : „De ce ții puii aici ?“ Și-apoi o să-i scoată din dulap și-o să-i dea lui, și pe urmă toată lumea are să fie fericită !

Această întrerupere sosise la timp, deoarece clopotul aproape încetase să mai bată. După ce din nou îi petrecu afectuos pelerina peste umeri, Arthur, dîndu-i

brațul (deși înainte de a-l vizita era prea slăbit aproape ca să poată umbla), coborî scara împreună cu Mica Dorrit. Era ultimul vizitator care trecea prin gheretă, și poarta se ferecă scrîșnind în urma ei, greoi și fără de speranță.

Ecoul funest stîrnit în sufletul lui Arthur îi aduse iarăși o senzație de sfîrșeală. A fost un drum lung și chinuitor de a urca scările înapoi în odaia lui și de a se vedea din nou în starea sumbră și în singurătatea unei mizerii indescriptibile.

Era aproape miezul nopții și închisoarea de mult se cufundase în tăcere, cînd se auzi scîrțîit de pași furișați urcînd scara și un ciocănit ușor și precaut în ușă cu o cheie. Era tînărul John. Se strecură înăuntru numai în ciorapi și închise ușa în urma lui, vorbind în șoaptă :

— Ce fac eu e contrar tuturor regulilor, dar nici nu mă interesează. Eram hotărît să străbat toată închisoarea și să vin la dumneavoastră.

— Ce s-a-ntîmplat ?

— Nu s-a-ntîmplat nimic, domnule. O așteptam în curte pe domnișoara Dorrit cînd a ieșit. Credeam că o să vă bucurați știind că a condus-o cineva.

— Mulțumesc, mulțumesc ! Ai dus-o pînă acasă, John ?

— Am fost cu dînsa pînă la hotel. Același hotel unde a stat și domnul Dorrit. Domnișoara Dorrit a făcut tot drumul pe jos și mi-a vorbit cu atîta bunăvoință încît m-a uimit. De ce credeți că a mers pe jos în loc să ia trăsura ?

— Nu știu, John.

— Ca să vorbească despre dumneavoastră. Mi-a spus : „John, dumneata ai fost totdeauna un om de onoare și dacă-mi vei făgădui că o să ai grijă de el și n-o să-l lași niciodată fără sprijin și consolare cînd nu sînt eu aici, mă voi simți împăcată". I-am făgăduit. Și voi fi veșnic lîngă dumneavoastră, adăugă John Chivery.

Foarte mișcat, Clennam îi întinse mîna acestui tînăr cinstit.

— Înainte de-a o lua, zise John privind-o, fără să se depărteze de ușă, ghiciți ce comision mi-a dat domnișoara Dorrit.

Clennam scuturã din cap.

— Spune-i, repetã John, cu un tremur în glas, dar desluşit, cã „Mica Dorrit a lui îl va iubi de-a pururi". Acum mi-am îndeplinit misiunea. M-am purtat onorabil, domnule ?

— Absolut, absolut !

— Îi veţi transmite domnişoarei Dorrit cã m-am purtat onorabil, domnule ?

— Bineînţeles.

— Acum vã-ntind şi eu mîna, domnule, rosti John, şi vã voi fi veşnic devotat !

După ce îşi strînseră cu cãldurã mîna, el dispãru, coborînd la fel de precaut scara şi furişîndu-se numai în ciorapi pe pavajul din curte, şi, ferecînd porţile în urma lui, se duse în clãdirea din faţã unde îşi lãsase pantofii. Dacã acelaşi drum ar fi fost pardosit cu brãzdare de plug încinse în foc [1] nu este deloc exclus cã John l-ar fi strãbãtut în acelaşi scop şi cu acelaşi devotament.

Capitolul XXX

SE APROPIE CEASUL

ULTIMA zi din sãptãmîna acordatã de Rigaud îşi revãrsa zorile peste zãbrelele porţii de la Marshalsea. Negre, tot timpul nopţii, de cînd poarta se trîntise în urma Micãi Dorrit, gratiile de fier pe care cãdea soarele

[1] „Proba focului", din timpuri strãvechi, prin care acuzatul îşi putea apãra onoarea mergînd desculţ peste brãzdare de plug înroşite la foc.

matinal se prefăcuseră în vergele de aur. Razele lungi, strălucitoare, proiectate pieziș peste oraș, peste încăierarea de acoperișuri și prin pietrele dantelate ale turlelor de la biserici, alcătuiau alte zăbrele de închisoare în lumea asta.

Toată ziua, vechea casă Clennam, cu grădină în față, n-a fost tulburată de nici un oaspete. Dar, cînd soarele cobora la asfințit, trei bărbați treceau porticul de la intrare și își croiau drum spre clădirea dărăpănată.

Rigaud mergea înainte și fuma. Venea apoi domnul Baptist, foarte aproape după el, și nu-l scăpa din ochi. Domnul Pancks era al treilea ; își ducea pălăria sub braț, pentru a lăsa să-i fluture în voie părul rebel, căci se făcuse mare zăpușeală. Ajunseră toți trei pe peronul din fața ușii.

— Hei, voi, pereche de zănateci ! exclamă Rigaud. Încă nu plecați !

— Nici n-avem intenția asta, rosti domnul Pancks.

Rigaud îi aruncă o privire întunecată drept răspuns și bătu zgomotos în ușă. Băuse vîrtos pentru a-și juca rolul și era nerăbdător să înceapă. Abia terminase de bătut o dată, îndelung și răsunător, că se și întoarse iarăși spre ciocănaș ca să o ia de la capăt. Încă nu sfîrșise de astă dată, cînd Jeremiah Flintwinch deschise ușa. Toți trei intrară și pașii lor bocăneau pe lespezile de piatră din vestibul. Rigaud, împingîndu-l pe domnul Flintwinch într-o parte, porni întins să urce scara. Cei doi însoțitori veneau după el, urmați de domnul Flintwinch, și grupul pătrunse în odaia liniștită a doamnei Clennam. Încăperea avea aspectul obișnuit, doar că una din ferestre era larg deschisă, iar Affery ședea pe bancheta de modă veche din dreptul geamului și cîrpea un ciorap. Obiectele nelipsite se aflau la locul lor pe măsuță, același foc aproape stins mocnea în cămin ; patul era acoperit cu obișnuitul lințoliu, iar stăpîna tuturor acestor lucruri se afla așezată pe canapeaua neagră în formă de coșciug, sprijinită în sulul de căpătîi negru și colțuros, ca un butuc de execuție.

În odaie domnea totuși o atmosferă de pregătiri, de parcă totul era în fierbere cu un anumit prilej. De unde

venea oare această impresie, dat fiind că bruma de lucruri se găseau la locul lor ocupat de ani de zile ? Nimeni nu putea spune pînă să se fi uitat cu atenţie la stăpîna casei, dar în plus ar mai fi trebuit să-i cunoască puţin trăsăturile şi dinainte. Deşi fiecare cută a eternei sale rochii negre era cu exactitate aceeaşi ca totdeauna şi ea însăşi păstra cu rigurozitate atitudinea-i impasibilă, o uşoară încordare a expresiei şi încruntare a frunţii ei sumbre erau atît de puternic marcate, încît totul în jur purta aceeaşi pecete.

— Cine sînt oamenii ăştia ? întrebă ea nedumerită, văzîndu-i pe cei doi însoţitori intrînd. Ce caută aici ?

— Cine sînt ei, dragă doamnă, nu-i aşa ? replică Rigaud. Pe legea mea, sînt prietenii fiului dumneavoastră închis. Ce caută ei aici, nu-i aşa ? Să mor dacă ştiu, doamnă. Aţi face bine să-i întrebaţi chiar pe ei.

— Ştii că ne-ai spus la uşă să nu plecăm încă, zise Pancks.

— Şi ştii că mi-ai spus la uşă că nici n-aveai de gînd să faci acest lucru, replică Rigaud. Într-un cuvînt, madame, îngăduiţi-mi să vă prezint două iscoade de-ale deţinutului dumneavoastră... nişte zănatici, dar iscoade. Dacă doriţi să rămînă aici de-a lungul scurtei noastre discuţii, n-aveţi decît s-o spuneţi. Mie îmi e totuna.

— De ce-aş dori să rămînă aici ? rosti doamna Clennam. Ce am eu de a face cu ei ?

— Atunci, scumpă doamnă, zise Rigaud, aruncîndu-se greoi într-un jilţ, încît bătrîna odaie se zgudui din temelii, ar fi bine să vă descotorosiţi de ei. Asta e treaba dumneavoastră. Nu sînt iscoadele *mele,* nu sînt pungaşii *mei.*

— Ascultă, Pancks, rosti doamna Clennam, încruntîndu-se furioasă la el, dumneata, conţopistul lui Casby ! Vezi-ţi de treburile stăpînului şi de-ale dumitale. Pleacă de-aici, ia-l şi pe omul ăsta cu dumneata.

— Mulţumesc, doamnă, răspunse domnul Pancks. Vă pot spune cu bucurie că n-avem nimic împotrivă să ne retragem amîndoi. Am făcut tot ce ne-am angajat să facem faţă de domnul Clennam. Neliniştea lui continuă, care a sporit odată cu detenţia, a fost ca acest domn simpatic să fie adus înapoi, aici, de unde dispăruse. Pof-

ţi... l-am adus înapoi. Şi aş mai spune, adăugă domnul Pancks, chiar în faţa lui slută, că, după părerea mea, lumea n-ar fi dus-o mai rău dacă dispărea de-a binele.

— Nu ţi s-a cerut părerea, răspunse doamna Clennam. Pleacă !

— Îmi pare rău, doamnă, că nu vă las într-o mai bună companie, zise Pancks, şi de asemenea îmi pare rău că nu-i şi domnul Clennam de faţă. Şi asta numai din vina mea.

— Adică dintr-a lui, replică ea.

— Nu, e vina mea, doamnă, repetă Pancks, căci din nenorocire eu l-am împins să-şi vîre banii într-o afacere care l-a dus de rîpă. (Domnul Pancks ţinea morţiş la acest cuvînt şi n-ar fi folosit expresia „speculaţie financiară".) Deşi aş putea dovedi prin cifre că putea fi o bună investiţie, adăugă el, zelos. Am reluat calculele zilnic, de cînd s-a ruinat, şi, din punct de vedere cifric, rezultatul este triumfal. Dar nu-i nici momentul, nici locul, continuă domnul Pancks, aruncînd o privire galeşă în fundul pălăriei, unde-şi păstra calculele, să intrăm în cifre ; deşi cifrele sînt incontestabile. Domnul Clennam trebuia în clipa asta să se fi aflat în trăsura lui cu doi telegari, iar mie mi s-ar fi cuvenit trei pînă la cinci mii lire sterline.

Domnul Pancks îşi zbîrli părul cu încredinţarea care de nimic nu putea fi depăşită că şi avea suma aceea de bani în buzunar. De cînd îşi pierduse banii, aceste cifre neconvertibile îi răpiseră orice clipă de răgaz şi erau sortite să-i slujească drept mîngîiere pînă la capătul zilelor sale.

— Dar, destul cu toate astea, rosti domnul Pancks. *Altro*, băiete, ai văzut şi tu cifrele şi ştii ce-nseamnă.

Domnul Baptist, care nu se pricepea cîtuşi de puţin la aritmetică spre a-i servi drept consolare, încuviinţă din cap, arătîndu-şi dinţii albi.

Domnul Flintwinch, privindu-l, îşi aduse aminte de el şi-i spuse :

— Ah, dumneata eşti ! Mi se părea mie că te cunosc de undeva, dar n-am fost sigur decît cînd ţi-am văzut dinţii. Ah, da, bineînţeles, continuă el, adresîndu-se

doamnei Clennam. E refugiatul acela săritor care, în seara cînd Arthur şi Gură-spartă se aflau aici, a venit şi a bătut la uşă şi mi-a pus un catehism întreg de întrebări despre domnul Blandois.

— Este adevărat, recunoscu domnul Baptist, vesel. Şi poftiţi, *padrone !* Am dat de el, după cum se vede.

— Nu mi-ar fi părut rău, replică domnul Flintwinch, dacă între timp îţi rupeai gîtul.

— Şi acum, reluă domnul Pancks, ai cărui ochi deseori se furişau pînă la bancheta de lîngă fereastră unde se cîrpeau ciorapi, mai am o singură vorbă de adăugat înainte de a pleca. Dacă domnul Clennam era aici... dar din păcate nu este, el e bolnav şi în închisoare, bietul de el, şi totuşi pînă la urmă nu s-a lăsat şi l-a silit pe domnul ăsta grozav să vină aici împotriva voinţei lui, dar dacă era aici... — rosti domnul Pancks, făcînd un pas spre bancheta de la fereastră şi punînd o mînă pe ciorapul pe care-l cîrpea doamna Flintwinch — ...ar fi zis : „Affery, ia povesteşte-mi visele dumitale !"

Domnul Pancks ridică degetul arătător de la dreapta, în dreptul nasului său şi înspre ciorapul din mîna jupînesei, cu un aer fantomatic, ameninţător ; apoi se întoarse şi porni dînd drumul aburilor şi remorcîndu-l pe domnul Baptist după el. Uşa de la intrare se auzi închizîndu-se în urma lor, apoi paşii răsunară pe pavajul întunecat din curtea străbătută de ecouri, şi nimeni nu mai scoase o vorbă. Doamna Clennam şi Jeremiah schimbară o privire, apoi amîndoi se uitară către Affery, care-şi vedea de cîrpit ciorapi cu multă asiduitate.

— Haide ! strigă în cele din urmă domnul Flintwinch, care înainta înscriind o spirală în direcţia banchetei de la fereastră şi frecîndu-şi palmele de pulpana redingotei, de parcă şi le pregătea pentru a face ceva anume. Ar fi bine să începem discuţia fără pic de zăbavă şi să spunem tot ce avem de spus... Aşa că, Affery, muiere, ia-ţi catrafusele de-aici !

Affery aruncă îndată ciorapul cît colo, pe jos, se ridică dintr-un salt, se prinse cu mîna dreaptă de marginea banchetei din fereastră, îşi propti genunchiul drept

în bancheta, iar pe stînga o flutura în aer, lovind eventualul agresor care s-ar fi apropiat de ea.

— Nu, n-am să plec de-aici, Jeremiah... nu, n-am să plec... nu, n-am să plec ! N-am să plec ! O să stau aici. Vreau să aud tot ce nu știu și să spun tot ce știu. Asta vreau, în sfîrșit, chiar dac-ar fi să mor ! Asta vreau, asta vreau, asta vreau !

Domnul Flintwinch, înțepenit de indignare și mînie, își umezi degetele de la o mînă trecîndu-și-le peste buze, descrise cu ele încetișor un cerc în palma celeilalte mîini și își continuă mersul pieziș spre nevastă-sa, cu un rînjet amenințător, șuierînd, pe cînd se apropia de ea, cine știe ce observații pe care mînia îl împiedica să le articuleze și din care se auzeau doar cuvintele : „Ah, ce mai porție !"

— Nu mai veni încoace, Jeremiah, nici un pic ! strigă Affery, fără a înceta să lovească vîrtos în aer. Nu te mai apropia, nici un pas măcar, că de nu, ridic în picioare toți vecinii. M-arunc pe fereastră. Țip : foc și crimă ! Îi trezesc și pe morți ! Oprește-te un' te afli, că de nu zbier că o să se scoale și morții !

Vocea categorică a doamnei Clennam se auzi :

— Oprește !

Jeremiah se și oprise.

— A sosit ceasul, Flintwinch. Dă-i pace. Affery, te răzvrătești împotriva mea după atîția ani ?

— Da, mă răzvrătesc împotriva mneavoastră, să aud ce nu știu și să spun ce știu. Am izbucnit acu și nu mă mai pot reține. Sînt hotărîtă s-o fac. Și-am să continui, da, da, da ! Dacă asta înseamnă să mă răzvrătesc împotriva mneavoastră, ei bine, da, mă răzvrătesc împotriva celor doi mintoși, laolaltă. I-am spus eu lu Arthur de cînd a venit aici să pună picioru-n prag. I-am spus eu că n-are nici un rost că și mie mi-e o frică de moarte de mneavoastră și că la fel o să pățească și el. De-atunci s-a petrecut tot soiu de lucruri, și nu mai vreau ca Jeremiah să se năpustească asupra mea să mă bată, nici să iau cîmpii de frică și nici să fiu părtașă la mai știu eu ce. Nu, s-a isprăvit cu asta. Nu mai vreau, nu mai vreau, nu mai vreau ! Vreau să-i iau apărarea lu Arthur,

acuma cînd a pierdut tot, şi e bolnav, şi-n temniţă, şi nu se poate apăra singur. Da, asta o să fac, asta o să fac, asta o să fac !

— De unde ştii tu, minte zăpăcită, că făcînd ceea ce faci acum, îi vii cumva în ajutor lui Arthur ? întrebă doamna Clennam, cu severitate.

— Nu ştiu nimic cum trebuie despre nimic, se plînse Affery, şi dacă vreodată aţi spus un adevăr în viaţa mneavoastră, atunci asta-i acuma, cînd mi-aţi zis că-s minte zăpăcită, fincă mneavoastră doi mintoşi aţi făcut tot ce-aţi putut să m-aduceţi în halu ăsta. M-aţi pus să mă mărit, vrînd-nevrînd, şi de-atunci am dus-o grozav, ce să zic, ca-ntr-un vis urît, cu frica-n sîn tot timpu, ce nu s-a mai pomenit... şi-atuncea cum să nu fiu zăpăcită de cap ? Mneavoastră aţi vrut să fiu aşa, şi-aşa am şi ajuns, da' de-acu nu mă mai las ; nu, nu mai vreau, nu mai vreau, nu mai vreau !

Continua să lovească în aer cu mîinile, împotriva oricui s-ar fi apropiat de ea.

După ce o privi în linişte, doamna Clennam se întoarse spre Rigaud.

— O vedeţi şi-o auziţi pe descreierata asta. Aveţi ceva împotrivă ca asemenea trăsnită să rămînă unde e acum ?

— Eu, doamnă, răspunse, eu ? Dar asta-i treaba dumneavoastră.

— Mi-e totuna, rosti ea, posomorîtă. Acum nu prea am încotro. Flintwinch, a sosit momentul.

Domnul Flintwinch răspunse printr-o căutătură de crîncenă răzbunare către nevastă-sa, şi apoi, ca şi cum s-ar fi abţinut să nu sară asupra ei, îşi înfundă braţele încrucişate în piepţii jiletcii, cu bărbia foarte aproape de coate, şi, în picioare, într-un ungher al odăii, îl supraveghea pe Rigaud în această poziţie cît se poate de năstrusnică. Rigaud, la rîndu-i, se ridică din jilţul său şi se aşeză pe masă, bălăbănindu-şi picioarele. În această atitudine comodă, îşi fixă ochii pe chipul încremenit al doamnei Clennam ; mustaţa se zbîrlise în sus şi nasul se lăsase în jos.

— Doamnă, eu sînt un gentleman...

— Despre care-am auzit vorbindu-se, îl întrerupse, pe tonul ei categoric, lucruri compromițătoare în legătură cu o închisoare franceză și învinuirea de asasinarea cuiva.

El îi trimise un sărut al mîinii cu o curtoazie exagerată.

— Perfect. Întocmai. Și încă a unei femei ! Ce absurditate ! De necrezut ! Am avut onoarea să ies cu mare succes atunci, și sper să am onoarea de-a ieși și acum cu mare succes. Vă sărut mîinile, doamnă ; sînt un gentleman, după cum spuneam, care, cînd zice : „Vreau să termin cutare și cutare afacere, pe loc", atunci o și termin, cît ai bate din palme. Vă anunț că am ajuns la ultima întrevedere în mica noastră afacere. Îmi faceți hatîrul de a mă urmări și de a mă înțelege ?

Era cu ochii țintă la el, încruntată.

— Da ! încuviință ea.

— Mai departe ; sînt un gentleman căruia tîrgurile pur mercantile îi sînt indiferente, dar pentru care banii totdeauna-s bine-veniți, drept un mijloc de a-și îngădui toate plăcerile. Îmi faceți hatîrul de-a mă urmări și de-a mă înțelege ?

— Mi se pare că nici nu mai e necesar să-ntrebați asta. Da.

— Mai departe ; sînt un gentleman cum nu se poate mai blînd și mai amabil, dar mă înfurii cînd îmi dau seama că-s luat peste picior. Firile nobile își ies din pepeni în asemenea situații. Eu am o fire nobilă. Cînd trezești leul din somn... adică, atunci cînd mă înfurii, satisfacția răzbunării e la fel de binevenită ca și banii. Îmi faceți și de acum încolo hatîrul de-a mă urmări și de-a mă înțelege ?

— Da, răspunse ea, ceva mai tare ca înainte.

— Să nu vă lăsați stînjenită de mine ; vă rog, fiți calmă. Spuneam că am ajuns la ultima noastră întîlnire. Îngăduiți-mi să vă aduc aminte de celelalte două dinainte.

— Nu-i nevoie.

— Să mor eu, doamnă, izbucni el, dacă mie nu-mi face asta plăcere ! Și-apoi, netezește calea. Prima întîlnire a fost scurtă. Am avut cinstea să fac cunoștință cu

dumneavoastră, prezentîndu-vă scrisoarea de recomandare — sînt un aventurier în slujba dumneavoastră, doamnă, însă manierele mele rafinate mi-au adus un mare succes ca profesor de limbi străine printre compatrioții dumneavoastră, țepeni unii față de alții ca și gulerele lor scrobite, deși totdeauna gata să devină mai supli cu un străin manierat și politicos — și de a observa unul sau două lucruri mărunte (își roti privirile prin odaie și zîmbi) în legătură cu această casă onorabilă, pe care îmi era necesar s-o știu, pentru a mă asigura și a mă convinge că avusesem distinsa plăcere să fac cunoștință cu doamna ce o căutam. Am izbutit. I-am dat cuvîntul de onoare scumpului nostru Flintwinch că mă voi întoarce, și m-am retras după cuviință.

Trăsăturile chipului ei nu exprimau nici încuviințare, nici tăgadă. Fie că Rigaud vorbea ori tăcea, ea rămase impasibilă, mereu încruntată și atentă, cu aceeași fixitate sumbră despre care s-a mai pomenit, dovedind că era încordată cu prilejul acestei întîlniri.

— Am spus că m-am retras după cuviință, pentru că se cuvenea să plec grațios, fără a pricinui neliniște unei doamne. Grația morală ca și cea fizică fac parte din firea lui Rigaud Blandois. Era cuviincios, de asemenea, să nu las să planeze asupra dumneavoastră oarecare grijă privind viitoarea mea vizită, pe care o așteptați la o dată ce nu fusese stabilită. Dar servitorul dumneavoastră supus este cuviincios. Da, doamnă, e cuviincios ! Dar să revenim. La data aceea care nu fusese stabilită, am avut din nou cinstea să mă prezint în casa dumneavoastră. Vă dau de înțeles că am ceva de vîndut, care s-ar putea, dacă doamna nu-l va cumpăra, să vă compromiteți, dumneavoastră față de care am o deosebită stimă. Aduc unele explicații în linii mari. Solicit... cred că era vorba de o mie de lire sterline. Vreți să-mi spuneți dacă e corect ?

Silită astfel să vorbească, răspunse împotriva voinței sale :

— Ați cerut suma de o mie de lire sterline.

— Acum vă cer două mii. Astea-s neajunsurile tergiversărilor. Dar să revenim din nou. Nu ne-am pus de

acord ; nu ne înțelegeam în acea împrejurare. Sînt vesel ; veselia face parte din firea mea binevoitoare. Ca să fac o glumă, mă dau drept asasinat și dispar. Doamna ar fi putut socoti că asta valora jumătate din sumă, numai să scape de bănuielile stîrnite de ideea mea năstrușnică. Întîmplarea și iscoadele se amestecă în gluma mea și strică fructul, poate — cine știe ? numai dumneavoastră și Flintwinch — tocmai cînd să fie bun de cules. Așadar, doamnă, mă aflu aici pentru ultima oară. Luați seama ! Absolut pentru ultima oară.

Lovea partea prelungitoare a mesei cu călcîiul cizmelor și răspunzînd privirilor încruntate ale doamnei Clennam cu o căutătură plină de insolență, reluă, pe un ton aprig :

— Bah ! O clipă. Să înaintăm pas cu pas. Conform înțelegerii noastre, aveți aici nota de plată de la hotel. Peste cinci minute s-ar putea să fim la cuțite. N-o să aștept pînă atunci, ori să fiu tras pe sfoară. Haideți, plătiți. Banii jos !

— Ia hîrtia aceea și plătește-i, Flintwinch, zise doamna Clennam.

Îi azvîrli hîrtia în obraz, cînd domnul Flintwinch veni s-o ia și, întinzînd mîna, repetă întruna gălăgios :

— Plata ! Socoteala ! Banii jos ! Bani buni !

Jeremiah ridică nota de jos, se uită la total cu ochii lui injectați, scoase o punguță de pînză din buzunar, și numără suma de bani în mîna celuilalt.

Rigaud zornăi banii, îi cîntări în mînă, îi aruncă în sus și-i prinse, apoi îi zornăi din nou.

— Clinchetul monezilor ăstora pentru semețul Rigaud Blandois este ca gustul de carne proaspătă pentru un tigru. Ei bine, doamnă. Cît ?

Se întoarse brusc spre ea, cu un gest amenințător din pumnul strîns în care ținea banii, ca și cum ar fi fost gata-gata s-o lovească.

— Vă repet, ceea ce v-am mai spus și înainte, că noi nu sîntem atît de bogați după cum vă-nchipuiți și că pretențiile dumneavoastră sînt excesive. În clipa de față nu am mijloacele necesare de a putea răspunde unor asemenea pretenții, chiar dacă aș avea cea mai mare bunăvoință.

— Dacă ! strigă Rigaud. Ascultaţi-o pe doamna aceasta cu „dacă" al său ! Cutezaţi să spuneţi că nu aţi fi avut bunăvoinţă ?

— Voi spune ceea ce socotesc eu că trebuie să spun, nu ceea ce socoteşti dumneata.

— Atunci spuneţi aşa. Cît despre bunăvoinţă... Iute ! Aveţi această bunăvoinţă ca să ştiu şi eu ce fac.

Ea nu răspunse nici mai repede, nici mai încet ca înainte.

— S-ar părea că dumneata te afli în posesia unei hîrtii — sau a mai multor hîrtii — pe care eu, desigur, vreau să le redobîndesc.

Rigaud, rîzînd zgomotos, bătu iarăşi darabana cu călcîiele în masă şi îşi zornăi banii.

— Îmi închipui ! Aici vă cred !

— Hîrtia asta ar putea valora, pentru mine, o anumită sumă de bani. N-aş putea spune cît de mare sau cît de restrînsă.

— Ce naiba ! exclamă el, furios. Nici chiar după o săptămînă de păsuire pe care v-am dat-o să vă gîndiţi ?

— Nu ! Din puţinele mele resurse — căci o spun din nou, noi cei de-aici sîntem săraci, nu bogaţi — nu voi oferi cine ştie cît pentru un document despre care habar n-am cît de mult anume mi-ar putea dăuna. Aceasta e a treia oară cînd vii cu înscenări şi mă ameninţi. Trebuie să vorbeşti mai limpede, ori dacă nu, te poţi duce unde vrei şi să faci ce vrei. Mai bine sfîşiat dintr-o dată, decît să ajungi ca un şoarece la cheremul unei asemenea pisici.

Se uita atît de atent la ea, cu ochii aceia prea apropiaţi, încît privirile lor, întîlnindu-se, făceau parcă să se încovoaie de tot puntea nasului lui coroiat. După ce o cercetă îndelung, spuse, subliniind cuvintele cu zîmbetul lui diabolic :

— Sînteţi o femeie curajoasă !

— Sînt o femeie hotărîtă.

— Astfel aţi fost totdeauna. Cum ? Astfel a fost totdeauna ; nu-i aşa, micuţul meu Flintwinch ?

— Flintwinch, să nu-i răspunzi. Lasă-l pe el să spună, aici şi acum, tot ce are de spus ; ori să plece şi să facă

ce i-o sta în putință. Știi foarte bine că asta e hotărîrea noastră. Lasă-l să procedeze cum crede de cuviință.

Ea nici nu clipi sub căutătura lui răutăcioasă, și nici n-o ocoli. Își întoarse ochii din nou spre ea, dar ea rămase neclintită în poziția pe care se fixase. Se dădu jos de pe masă, duse un scaun chiar alături de canapea, se așeză, atingînd brațul doamnei Clennam. Era la fel de încruntată, de atentă și calmă.

— Așadar, vă face plăcere, doamnă, să istorisesc o pagină din povestea familiei, dinaintea acestei mici adunări de familie, zise Rigaud, avertizînd-o prin jocul degetelor lui suple pe brațul bătrînei doamne. Eu sînt și puțin medic. Dați-mi voie să vă iau pulsul.

Îl lăsă s-o prindă de încheietura mîinii. Ținînd-o astfel, el continuă :

— Povestea unei căsătorii ciudate, a unei mame ciudate, a unei răzbunări și a unei taine... Ei, ei, ei ? Ce curios bate pulsul ăsta ! Mi se pare că bate încă o dată mai iute de cînd îl iau eu. Sînt astea oare schimbările obișnuite ale maladiei dumneavoastră, doamnă ?

Dădu o luptă să-și smulgă brațul din mîna lui, luptă care nu se oglindi cîtuși de puțin pe chip. El zîmbea mai departe.

— Am dus o viață zbuciumată. Am o fire de aventurier. Am cunoscut mulți aventurieri, oameni interesanți... plăcută societate ! Unuia din ei îi datorez faptul că am ajuns să aflu fermecătoarea istorioară de familie pe care voi începe să v-o povestesc și despre care am dovezi... repet, stimată doamnă... do-vezi. O să fiți încîntați. Dar, bah ! Era să uit : trebuie să-i dăm un nume. Să-i spun oare povestea unei case ? Dar încă o dată, bah ! Există atîtea case. Oare ce-ar fi să-i spun povestea acestei case ?

Sprijinit de canapea, legănîndu-se pe două picioare ale scaunului și în cotul stîng, deseori bătînd-o ușor pe braț ca să-și sublinieze cuvintele ; picior peste picior, mîna dreaptă trecîndu-și-o prin păr uneori, cînd și cînd netezindu-și mustața sau ciocănindu-și nasul, orice ar fi făcut, mereu o amenința pe doamna Clennam, grosolan, obraznic, rapace, crud, și, sigur de forța lui, își continua povestirea în tihnă.

— Am să-i spun, deci, povestea acestei case. Așadar încep : Să presupunem că trăia aici un unchi cu nepotul lui. Unchiul, un domn bătrîn și rigid, cu o mare forță de caracter ; nepotul, fire timidă și retrasă, ținut din scurt.

Jupîneasa Affery, atentă și neclintită pe bancheta din dreptul ferestrei, își mușca de zor capătul șorțului mototolit și, tremurînd din cap pînă-n picioare, țipă deodată :

— Jeremiah, nu te-apropia de mine ! Am auzit, în visele mele, despre tata lu Arthur și despre unchiu-su. De ei pomenește. Asta era înainte să fi venit eu aicea ; da, am auzit în visele mele că tat-su a fost un om sărac, nehotărît și fricos, care atîta l-au tot speriat în copilăria lui de orfan, încît abia dacă a mai avut atîta vigoare ca să trăiască ; nu l-au lăsat nici măcar să-și aleagă singur nevasta, unchiu-su a ales-o pentru el. Uite-o colo ! Am auzit toate astea în vis cum i le spuneai tu chiar ei.

Deoarece domnul Flintwinch o amenința cu pumnul, iar doamna Clennam o privea, Rigaud îi trimise un sărut.

— Absolut exact, dragă madame Flintwinch. Ai niște vise de-a dreptul geniale.

— Nu-mi trebe mie laudele mneatale, replică Affery. Nu vreau să am de-a face cu mneata deloc. Da Jeremiah mi-a zis că e vise, așa că eu le repet aidoma !

Apoi din nou își vîrî șorțul în gură, de parcă ar fi astupat gura altcuiva — poate a lui Jeremiah, căruia-i clănțăneau dinții de teamă, ca și cum cine știe ce frig cumplit era.

— La iubita noastră madame Flintwinch. zise Rigaud, se dezvoltă brusc o sensibilitate și o perspicacitate de-a dreptul nemaipomenite. Da. Într-adevăr, așa stau lucrurile. Musiu unchiul ordonă nepotului să se însoare. Musiu îi spune : „Nepoate, îți prezint o tînără înzestrată, ca și mine, cu o mare tărie de caracter ; o domnișoară hotărîtă, severă, cu o voință în stare să-i facă praf pe cei slabi ; o fată nemiloasă, care nu știe ce-i dragostea, de neînduplecat, răzbunătoare, rece ca piatra, dar furibundă ca focul.“ Ah ! Ce forță morală. Ce putere intelectuală superioară ! Ce caracter cu adevărat mîndru și no-

bil, pe care-l descriu împrumutînd cuvintele folosite de musiu unchiul. Ha, ha, ha ! Să mor, o iubesc pe fermecătoarea doamnă !

Chipul doamnei Clennam se schimbase. O umbră deosebit de întunecată i se aşternuse pe obraz, şi sprîncenele îi erau şi mai încruntate.

— Doamnă, doamnă, spuse Rigaud, bătînd-o uşor pe braţ, de parcă inima lui plină de cruzime cînta la un instrument muzical. Observ că v-am stîrnit interesul pentru mine. Observ că v-am trezit simpatia. Să mergem mai departe.

Înainte de a continua, trebui totuşi să-şi ascundă cu mîna lui albă nasul care cobora şi mustaţa care se zbîrlea, atît de multă bucurie îi făcuse efectul produs.

— Nepotul fiind, aşa cum a remarcat cu deşteptăciune madame Flintwinch a noastră, o biată fiinţă, ca vai de capul lui, căruia nu-i fusese lăsată decît viaţa de orfan, în urma teroarei şi a privaţiilor, coboară capul în piept şi răspunde : „Unchiule, nu-ţi rămîne decît să-mi comanzi. Fă totul după voia dumitale !“ Musiu unchiul a făcut totul după voia lui. Ca totdeauna dealtfel. Are loc nunta fericită ; tinerii însuraţei se duc acasă, în fermecătoarea lor locuinţă ; doamna este întîmpinată, hai să presupunem, de Flintwinch. Hei, bătrîne intrigant !

Jeremiah, cu ochii ţintă la stăpîna lui, nu răspunse. Rigaud, privind cînd la unul cînd la altul, îşi lovi cu mîna nasul urît şi plescăi din limbă.

— Curînd, doamna face o tulburătoare şi ciudată descoperire. Drept care, mîniată la culme, roasă de gelozie şi plină de ură, ticluieşte — atenţie, doamnă ! — un plan de răzbunare, pus la cale cu ingeniozitate pe spinarea prăpăditului de soţ ; el urma să facă totul împotriva vrăjmaşei ei. Ce inteligenţă superioară !

— Opreşte-te, Jeremiah ! ţipă Affery tremurînd ca varga şi scoţînd din nou capătul de şorţ din gură. Da' tot într-un vis de-al meu îi spuneai cînd te certai cu ea într-o seară de iarnă, pe întuneric — colo stătea ea şi tu o priveai — că nu trebuie să-l lase pe Arthur cînd a venit acasă, ce mai, să-şi bănuiască tata, că dînsa a avut totdeauna tărie şi autoritate şi că ar fi trebuit să ia apă-

rarea tatălui în fața lu Arthur. În același vis i-ai spus că ea nu era... nu știu ce, fincă ea a izbucnit de mînie, groaznic, și te-a oprit. Cunoști visu ăsta la fel de bine ca mine, era cînd ai venit jos la bucătărie cu lumînarea-n mînă ; mi-ai smuls șorțu de pe cap și ai zis că visez și nu voiai să crezi că se auzea zgomote...

După această explozie, Affery duse din nou șorțul la gură, cu mîna tot pe pervazul geamului și cu un genunchi pe bancheta de lîngă fereastră, gata să zbiere după ajutor sau să se arunce afară, dacă domnul și stăpînul ei s-ar fi apropiat.

Rigaud nu pierduse o vorbă din toate astea.

— Ha, ha ! strigă el, ridicînd din sprîncene și lăsîndu-se pe spate în jilț, cu brațele încrucișate. Hotărît lucru, madame Flintwinch e un adevărat oracol ! Cum să interpretăm oracolul, dumneavoastră, eu și intrigantul bătrîn ? El a spus că nu erați... ? Dar dumneaei a izbucnit și l-a întrerupt ! Ce anume nu erați ? Ce nu sînteți ? Spuneți acum, doamnă !

Din pricina acestui ton din cale-afară de zeflemitor, răsuflarea doamnei Clennam devenise șuierătoare și gura i se schimonosise. Buzele îi tremurau, întredeschise, în ciuda eforturilor extreme pe care le făcea ca să le țină strînse.

— Haideți, doamnă, vorbiți ! Bătrînul nostru intrigant spunea că nu erați... și l-ați oprit. Era pe punctul să spună că nu erați... ce anume ? Eu știu de pe acum, dar aștept un strop de încredere din partea dumneavoastră. Ei bine ? Nu erați, ce anume ?

Ea din nou încercă să se stăpînească, dar izbucni cu vehemență :

— Nu sînt mama lui Arthur !

— Bun ! exclamă Rigaud. Așa mai merge !

Dar izbucnirea furibundă a doamnei Clennam a smuls masca de nepăsare de pe chip și din fiecare cută țîșnea focul care de atîta vreme mocnea și țipă :

— Voi povesti eu însămi. Nu vreau s-aud acest fapt din gura dumitale, împroșcînd peste tot infamie. Dacă e vorba să se afle, atunci să se afle în lumina în care

am văzut eu lucrurile. Nici o vorbă mai mult. Ascultați-mă !

— Dacă nu cumva sînteți mai îndărătnică și mai îndîrjită decît vă cunosc eu, interveni domnul Flintwinch, ați face mai bine să-l lăsați pe domnul Rigaud, Blandois sau Belzebut să povestească în felul lui. Ce importanță mai are, dacă și așa știe tot ?

— Nu știe tot.

— Știe tot ce ține să știe, replică domnul Flintwinch, ursuz.

— Pe *mine* nu mă știe.

— Credeți că-i pasă lui de dumneavoastră, înfumurată ce sînteți ? rosti domnul Flintwinch.

— Ți-am spus, Flintwinch, că vreau să vorbesc. Repet, fiindcă s-a ajuns pînă aici, că vreau să povestesc eu însămi lucrurile și să mă arăt așa cum sînt cu acest prilej. Ce, n-am suferit nimic în odaia asta, nici lipsuri, nici captivitate, încît să pot catadicsi pînă la urmă să nu mă privesc decît într-o *astfel* de oglindă ? Îl vedeți pe omul ăsta ? Îl auziți ? Dacă soția dumitale ar fi de o sută de ori mai nerecunoscătoare decît este, iar eu aș avea de o mie de ori mai puține speranțe de a o putea reduce la tăcere, după ce-l voi fi făcut să tacă pe acest individ, tot aș prefera să povestesc lucrurile eu însămi, decît să îndur chinul de a le asculta din gura lui.

Rigaud împinse scaunul puțin îndărăt, își răschiră picioarele în fața lui și rămase cu brațele încrucișate dinaintea doamnei Clennam.

— Nu știi ce-nseamnă, continuă ea, adresîndu-se lui Rigaud, să fii educat sever și riguros. Astfel am fost eu educată. N-am avut o tinerețe ușoară, plină de veselie și plăceri frivole. Îmi duceam zilele într-o sfîntă constrîngere, penitență și teamă. Coruperea inimilor noastre, păcătoșenia căilor noastre, blestemul care ne apasă, teroarea care ne ia cu asalt din toate părțile — iată miezul copilăriei mele. Mi-au format caracterul și m-am umplut de oroare pentru toți răufăcătorii. Cînd bătrînul domn Gilbert Clennam își propuse nepotul orfan tatălui meu ca să-mi fie soț, tatăl meu mă asigură că educația lui fusese la fel de severă ca și a mea. Mi-a spus că în afară de

disciplina la care fusese supus, trăise într-o casă austeră, unde huzurul şi veselia nu se cunoşteau şi unde fiecare zi era o zi de trudă şi încercări, ca cea din ajun. Mi-a mai spus că atinsese vîrsta bărbăţiei cu mult înainte ca unchiul lui să fi consimţit să-l trateze ca atare ; şi că, încă de pe băncile şcolii şi pînă în epoca aceea, casa unchiului lui fusese un sanctuar pentru el, ferit de corupţia necredinţei şi a desfrînării. Cînd, vreun an după căsătoria noastră, am descoperit că soţul meu, deşi tata îmi vorbise despre el în aceşti termeni, păcătuia împotriva lui Dumnezeu, iar pe mine mă ultragia printr-o legătură cu o fiinţă vinovată, mă mai puteam eu îndoi oare că-mi fusese dat să fac dezvăluirea asta şi să fiu mîna care pedepseşte această creatură a perdiţiei ? Trebuia oare să fi renunţat dintr-o dată, nu de a mă răzbuna pentru neajunsurile pricinuite mie — căci ce eram eu ! —, ci pentru toată oroarea pe care o aveam faţă de păcătuirea în sine şi pentru lupta pe care o duceam împotriva păcatului, după cum fusesem crescută ?

Puse mîna furioasă pe ceasul aflat pe masă.

— Nu ! „Să nu uiţi". Iniţialele acestor cuvinte sînt înscrise aici acum şi erau înscrise aici atunci. Îmi fusese dat să găsesc odată cu ceasul, într-un sertar secret, scrisoarea veche care făcea aluzie la iniţialele astea şi de unde am aflat tîlcul lor, cine le brodase şi cui erau destinate. Dacă nu-mi era mie dat, n-aş fi putut face această dezvăluire. „Să nu uiţi". Aceste cuvinte îmi păreau ca o voce venită dintr-un nor al mîniei. Să nu uiţi păcatul mortal, să nu uiţi descoperirea care mi-a fost dat s-o fac, să nu uiţi suferinţa hărăzită s-o îndur. N-am uitat. Dar îmi aduceam eu oare aminte de propriile mele neajunsuri ? Ale mele ? ! Dar eu nu eram decît o slugă şi un instrument. Ce putere aveam eu asupra lor decît aceea că erau ferecaţi în lanţurile păcatului lor şi predaţi în mîinile mele !

Mai mult de patruzeci de ani trecuseră peste capul cărunt al acestei femei dîrze, din epoca de cînd îşi aducea ea aminte. Mai bine de patruzeci de ani de strădanie şi luptă împotriva glasului lăuntric, care-i şoptea că oricare era numele dat de ea orgoliului ei răzbunător şi mîniei,

nimic n-ar fi putut cîndva, chiar şi în veşnicie, să-i schimbe firea. Totuşi, deşi trecuseră mai bine de patruzeci de ani, în ciuda prezenţei acelei Nemesis care o privea acum în faţă, ea încă stăruia în nelegiuirea de odinioară — continua să răstoarne ordinea Creaţiei, insuflînd propria răsuflare chipului de lut al Creatorului. De fapt, călătorii au văzut mulţi idoli monstruoşi prin multe ţări, dar nu există ochi omenesc care să fi văzut vreodată chipuri ale Divinităţii mai îndrăzneţe, mai grosolane şi mai respingătoare decît cele făcute de noi, cei creaţi din ţărînă, după chipul şi asemănarea noastră, aidoma patimilor noastre urîte.

— Cînd l-am silit să-mi dea numele şi adresa ei, reluă doamna Clennam în culmea indignării, apărîndu-se, cînd am acuzat-o şi s-a aruncat la picioarele mele, ascunzîndu-şi faţa, era oare răul pricinuit mie pe care i-l reproşam, sau îi aruncam în obraz propriile mele mustrări ? Cei din timpuri străvechi hărăziţi să se ducă la regii întunericului să-i acuze nu erau ei oare nişte instrumente, nişte servitori ? Iar eu, atît de nedemnă, atît de mai prejos ca ei, n-aveam voie să denunţ şi eu un păcat ? Cînd şi-a luat drept pavăză tinereţea ei şi viaţa demnă şi mizerabilă pe care o ducea el (aceasta a fost expresia sa pentru a caracteriza educaţia virtuoasă primită de el), căsătoria profanatoare prin care se legaseră în secret unul de celălalt, groaza cumplită de a da piept cu mizeria şi oprobriul, atunci cînd mi-a fost hărăzit să fiu instrumentul întru pedepsirea lor, şi dragostea — căci ăsta era cuvîntul ce mi l-a spus, aruncîndu-se la picioarele mele — pe care o avea pentru el cînd l-a părăsit, lăsîndu-mi-l mie, să fi fost oare vrăjmaşa *mea* pe care o călcam în picioare, era oare glasul mîniei *mele* care o făcea să pălească şi să tremure ! ? Să nu mi se atribuie mie această putere, nici chinul ispăşirii.

Mulţi ani se perindaseră de cînd nu mai putea să mişte nici măcar degetele ; dar, ciudat, de cîteva ori lovise din răsputeri cu pumnul strîns în masă şi, rostind aceste cuvinte, a ridicat chiar braţul în aer, de parcă ar fi fost un gest obişnuit de-al ei.

— Şi care-a fost penitenţa smulsă din inima asta înăsprită şi depravată ? Eu, răzbunătoare şi de neînduplecat ? S-ar putea să fie aşa, pentru unii ca voi, care nu ştiţi ce-nseamnă justeţea, care nu cunoaşteţi alte comandamente decît cele ale Satanei. Rîdeţi, dar vreau să mă cunoaşteţi precum mă cunosc eu însămi şi aşa cum mă cunoaşte Flintwinch, deşi de faţă eşti numai dumneata şi femeia asta redusă la minte.

— Puneţi-vă şi pe dumneavoastră la socoteală, doamnă, zise Rigaud. Am micile mele bănuieli că doamna încearcă mai degrabă să se justifice faţă de sine.

— Este fals. Nu-i adevărat. N-am nevoie de aşa ceva, spuse, cît se poate de răspicat şi cu mînie.

— Serios ? replică Rigaud. Ha !

— Întreb : care a fost ispăşirea care i s-a cerut. „Ai un copil ; eu n-am nici unul. Îţi iubeşti copilul ăsta. Dă-mi-l mie. Se va considera fiul meu şi toată lumea îl va lua drept fiul meu. Ca să te scutesc de divulgare în public, tatăl lui va trebui să jure că nu te va mai revedea niciodată şi nici nu va mai ţine legătura cu dumneata ; în acelaşi timp, spre a-l salva ca unchiul lui să nu-l dezmoştenească şi de a-ţi feri fiul ca nu cumva într-o zi să ajungă cerşetor, dumneata va trebui să juri că nu-i vei mai revedea niciodată şi nici nu vei mai ţine legătura cu vreunul din ei. În sfîrşit, vei renunţa la mijloacele materiale obţinute de la soţul meu, iar eu mă oblig să te întreţin. Ţinînd în ascuns locul unde te vei retrage, vei putea, dacă doreşti, să dispari, trecînd drept o femeie cinstită în ochii tuturor, în afară de ai mei, fără ca eu să contrazic cumva această minciună." Asta a fost tot. Ea a trebuit să-şi jertfească dragostea stigmatizată de păcat şi ruşinoasă ; altceva nimic. A fost liberă apoi să-şi poarte în taină povara vinovăţiei sale, să-şi frîngă inima de durere în taină şi să-şi răscumpere, graţie mizeriei vremelnice (destul de uşoară pedeapsă pentru greşeala ei, cred !), izbăvirea veşnică, dacă va putea. Dacă am pedepsit-o aici, nu i-am deschis eu oare o cale în eternitate ? Dacă s-a trezit împresurată din toate părţile de o răzbunare nesăţioasă şi de plăceri mistuitoare, ce vină am eu ? Dacă am

amenințat-o, atunci și mai tîrziu, cu ororile care o așteptau, în definitiv, le aveam cumva în mîna mea dreaptă ?

Ea întoarse ceasul aflat pe masă și-l deschise, apoi, fără ca trăsăturile chipului să i se fi îmbunat, privi literele brodate în interior.

— N-am uitat. E în firea lucrurilor ca în asemenea cazuri păcătoșii de acest soi să nu poată să uite. Dacă prezența lui Arthur era o dojană zilnică pentru tatăl lui, iar dacă absența lui Arthur era un chin zilnic pentru mamă-sa — iată judecata dreaptă a lui Jehova. Puteam fi învinuită la fel de bine că am făcut-o să-și piardă mințile, cînd de fapt nebunia ei se datora mustrărilor conștiinței sale trezite la realitate, iar din voința Atotputernicului trebuia să îndure starea asta timp de mulți ani. M-am consacrat salvării copilului, care, altminteri, ar fi fost sortit pieirii ; am procedat în așa fel, ca să se știe îndeobște că are o origine onestă, l-am crescut cu frica în Dumnezeu și l-am făcut să ducă practic o viață de constrîngeri în privința păcatelor care apăsau greu asupra capului lui, mai înainte ca el să fi pășit în lumea asta blestemată. Să fi fost oare un act de cruzime din partea mea ? Nu eram și eu pedepsită oare de urmările unei greșeli cu care n-aveam nici în clin, nici în mînecă ? Tatăl lui Arthur și cu mine am trăit apoi mai separați unul față de altul decît dacă jumătate de glob s-ar fi aflat între noi, deși locuiam amîndoi în această casă. El a murit și mi-a trimis înapoi ceasul cu acel „Să nu uiți". Eu N-AM uitat, cu toate că nu interpretez ca el cuvintele astea. Eu înțeleg prin ele că mi-a fost dat să procedez așa cum am procedat. Ăsta-i sensul pe care l-am dat acestor trei litere, de cînd le-am avut acolo pe masă ; astfel le-am interpretat, cu aceeași limpezime și atunci cînd erau la mii de leghe depărtare.

Cînd luă cutia ceasului în mînă, cu această nouă libertate în gesturi de care parcă nici nu-și dădea seama, aplecîndu-și ochii asupră-i ca și cum disprețuia faptul că era emoționată, Rigaud strigă, tare și în zeflemea, pocnind zgomotos din degete :

— Haideți, doamnă. Timpul zboară. Haideți, smerită doamnă, trebuie să ajungeți și aici ! Nimic nu puteți spune

despre care eu să nu știu. Haideți, vorbiți și despre banii furați, altfel povestesc eu totul ! Să mor dacă nu m-am săturat de poliloghia asta. Treceți la furtul banilor.

— Mizerabil ce ești, răspunse ea, cuprinzîndu-și capul cu amîndouă mîinile, ce eroare fatală, ce neglijență din partea lui Flintwinch, singura persoană care mă ajuta în treburile astea și căruia-i fuseseră încredințate... prin ce refacere a unei hîrtii arse ai ajuns în posesia acelui codicil, nu știu, după cum nu știu nici în ce chip ai obținut restul puterii dumitale aici...

— Și totuși, o întrerupse Rigaud, printr-o ciudată întîmplare, am norocul să fiu în posesia unui document într-un loc bine pus la adăpost, despre care numai eu știu, același mic adaus la testamentul lui musiu Gilbert Clennam, scris de mîna unei doamne și autentificat de aceeași doamnă și de bătrînul nostru intrigant ! Ah ! Bah ! Intrigant bătrîn, păpușică schiloadă ! Doamnă, să continuăm. Timpul trece. Cine povestește restul, dumneavoastră ori eu ?

— Eu ! exclamă ea, pe un ton și mai categoric, dacă era cu putință. Eu, fiindcă n-aș suporta să fiu dezvăluită sau să mă dezvălui eu însămi cuiva sub înfățișarea groaznic deformată de dumneata. Dumneata, cu experiența dumitale infamă a închisorilor și galerelor străine, vei spune că am făcut totul numai pentru bani, dar n-a fost pentru bani.

— Bah, bah, bah ! Las deoparte politețea deocamdată și zic : Minciuni, minciuni, minciuni ! Știți foarte bine că ați dosit documentul și ați păstrat banii.

— Nu de dragul banilor, mizerabile ! strigă ea, făcînd parcă un efort să se ridice de jos, ca și cum, în mînia sa, ar fi izbutit să se țină pe picioarele ei neputincioase. Dacă Gilbert Clennam, ajuns la senilitate, a socotit de cuviință, pe patul de moarte, să se arate mărinimos față de o fată pe care nepotul lui o iubise și la care îl silise să renunțe, și de aceea ea a tînjit de tristețe, departe de toți cei care o cunoșteau — dacă, în starea asta de senilitate, el mi-a dictat mie, ducînd o viață în umbră din vina lui, hărăzită să aflu despre netrebnicia acesteia chiar din

mîna şi din propria ei gură, o clauză prin care i se conferea o recompensă pentru nişte suferinţe pretinse a fi nemeritate, nu există oare nici o deosebire între dispreţul meu în raport cu nelegiuirea asta şi simpla poftă de bani — un lucru pe care dumneata şi tovarăşii dumitale de puşcărie îl furaţi de la te miri cine ?

— Timpul zboară, doamnă. Luaţi seama !

— Dacă, să zicem, casa asta ar fi să ia foc şi să ardă de sus şi pînă-n temelie, replică ea, eu aş rămîne înăuntru ca să mă justific, pentru a vă împiedica să clasaţi motivele mele drepte alături de cele ale asasinilor şi pungaşilor.

Rigaud pocni din degete batjocoritor către obrazul ei.

— O mie de galbeni pentru frumoasa micuţă pe care ai chinuit-o pe îndelete pînă la moarte. O mie de galbeni pe care protectorul ei de cincizeci de ani tot i-ar fi căpătat pentru fiica lui cea mai mică, ori, dacă n-avea nici una, pentru fiica cea mai mică a fratelui său, la vîrsta majoratului „drept dovadă de recunoştinţă pentru ocrotirea dezinteresată acordată unei sărmane orfeline abandonate". Două mii de galbeni. Cum ! N-o s-aveţi niciodată banii ăştia ?

— Protectorul acesta... continuă ea cu vehemenţă, dar Rigaud o întrerupse.

— Numele său. Spuneţi-i deci domnul Frederick Dorrit. Să nu ne mai dăm după deget.

— Acest Frederick Dorrit a pus capac la toate. Dacă omul ăsta ajungea să cînte la un instrument muzical, dacă în tinereţe, bogat fiind, nu ţinea casa deschisă cîntăreţilor şi muzicienilor ălora şi altor asemenea adepţi ai Satanei, care se întorceau cu spatele la Lumină şi stăteau cu faţa înspre Tenebre, fata ar fi rămas poate în situaţia ei modestă, în loc s-o ridice şi apoi s-o doboare la pămînt. Însă cum diavolul a intrat în acel Frederick Dorrit şi l-a sfătuit că ar face o faptă bună dacă ar învăţa să cînte o sărmană fată cu voce frumoasă ; şi a început s-o înveţe. Atunci tatăl lui Arthur, care, mergînd de zor pe făgaşul virtuţii austere, totdeauna tînjise după acele momeli afurisite ce se cheamă Arte, face cunoştinţă cu ea. Şi astfel, prin intermediul acelui Frederick Dorrit, o orfană dizgraţioasă, educată să devină cîntăreaţă, este cauza umilinţei şi a trădării mele ! Nu, adică nu a mea,

adăugă iute, îmbujorîndu-se la chip, cineva mai presus decît mine. Ce sînt eu ?

Jeremiah Flintwinch, care se tot apropiase, pieziș, de doamna Clennam, încît se afla chiar în preajmă-i, fără ca ea să-și fi dat seama, făcu o schimonositurăspecială de împotrivire cînd o auzi rostind aceste cuvinte, ca și cum mofturile bătrînei doamne erau pentru el tot atîția țepi înfipți în pulpele picioarelor.

— În sfîrșit, continuă ea, căci am ajuns la capătul povestirii mele, iar eu nu voi mai pomeni despre lucrurile astea, nici dumneata, de asemenea, nu ne mai rămîne decît să hotărîm dacă vom păstra cele istorisite între noi, care ne aflăm prezenți aici ; în fine, atunci cînd am suprimat documentul acela, cu știrea tatii lui Arthur...

— Dar, știți, nu cu încuviințarea lui, interveni domnul Flintwinch.

— Dar cine a spus cu încuviințarea lui ? Tresări văzîndu-l atît de aproape și își retrase capul, uitîndu-se la el cu sporită neîncredere. Te-ai aflat deseori între noi, reluă ea, cînd voia să dea curs documentului, iar eu mă împotriveam, ca să mă fi putut contrazice dacă spuneam cu încuviințarea lui. Repet, cînd am suprimat documentul acela, nici nu mi-am bătut capul să-l distrug, ci l-am ținut la mine, aici în casa asta, mulți ani. Deoarece restul averii lui Gilbert trecuse în posesia tatii lui Arthur, puteam oricînd, fără a avea altceva de sacrificat decît aceste două sume, să prtind că aș fi dat din întîmplare de acest codicil. Dar, în afară că trebuia să sprijin această viclenie printr-o minciună directă (o mare responsabilitate pentru mine), n-am văzut, în timpul cît a ținut această încercare îndelungată pe care am îndurat-o aici, nici un alt motiv de a da totul în vileag. Era un fel de a răsplăti păcatul, fructul nefast al unei trădări. Am făcut ceea ce am fost hărăzită să fac, așa cum am îndurat între acești patru pereți ceea ce am fost hărăzită să îndur. Cînd în cele din urmă hîrtia a fost distrusă — după cum credeam eu — în prezența mea, femeia aceasta demult murise, iar protectorul ei, Frederick Dorrit, demult se ruinase și ajunsese un ramolit, așa cum și merita. N-avea nici o fiică. I-am descoperit nepoata încă dinainte

şi ce am făcut eu pentru ea valora mult mai mult decît banii, care nu i-ar fi ajutat la nimic. După o clipă de tăcere, adăugă, ca şi cum s-ar fi adresat ceasornicului : Şi fata asta era nevinovată, aşa că probabil n-aş fi uitat să i-l las la moartea mea.

Continuă să se uite la ceas.

— Ce-ar fi să vă amintesc ceva, stimată doamnă ? zise Rigaud. Hîrtiuţa despre care vorbeaţi se afla aici, în casa asta, în seara cînd deţinutul — dragul meu tovarăş de puşcărie — se întorcea acasă din ţări străine. Să vă mai amintesc încă ceva ? Micuţa pasăre cîntătoare, căreia nu i s-a dat drumul niciodată să zboare, a fost îndelung ţinută în colivie de către un paznic pus de dumneavoastră, destul de binecunoscut intrigantului nostru bătrîn, aici de faţă. Să-l rugăm pe intrigantul nostru bătrîn să ne spună cînd l-a văzut pentru ultima oară ?

— Să vă spun eu ! strigă Affery, destupîndu-şi gura. Am visat eu, primu din toate visele mele. Jeremiah, dacă un pic te mai apropii acuma, să ştii că ţip de-o să s-audă pîn' la catindrala Sf. Paul ! Omu despre care-a pomenit mnealui era tocmai fratele geamăn a lu Jeremiah ; a fost aicea în puterea nopţii, chiar în noaptea cînd a venit Arthur acasă, şi Jeremiah cu mîinile lui i-a dat hîrtia şi cu încă ceva, nu ştiu ce, şi ălălant l-a vîrît într-o casetă de fier... Ajutor ! Ucigaşu ! Scăpaţi-mă de Jere-*mi*-ah !

Domnul Flintwinch se repezise la ea, dar Rigaud îl prinse în braţe la jumătatea drumului. După ce se luptă cu el cîteva clipe, Jeremiah se dădu bătut şi îşi vîrî mîinile în buzunare.

— Cum ! strigă Rigaud, pe un ton batjocoritor, lovindu-l şi înghiontindu-l îndărăt cu coatele. Cum ! Să te năpusteşti asupra unei femei care are atît de mare talent la visat ! Ha, ha, ha ! Păi, ar fi o avere pentru dumneata dacă ai arăta-o-n public ! Tot ce visează ea se împlineşte. Ha, ha, ha ! Ce bine semeni cu frate-tu, Flintwinchel ! Îi semeni atît de bine, parcă-l văd cînd l-am cunoscut — la început, atunci cînd i-am slujit de interpret pe lîngă hangiu — în birtul „La trei biliarde", de pe străduţa aceea cu acoperişuri înalte, aproape de chei, la Anvers ! Ah, dar ce mai trăgea la măsea băiatul ! Dar din trabuc ce mai

pufăia ! Locuia într-o garsonieră delicioasă — mobilată, la etajul cinci, deasupra unei prăvălii de lemne și cărbuni, a unei croitorii, a unei tîmplării și a unei dogării —, unde l-am văzut de asemenea și unde, între coniacul și mahorca lui, trăgea de vreo douăsprezece ori pe zi la aghioase și cu cîte o criză, pînă a avut o criză în plus și dus a fost. Ha, ha, ha ! Ce interesează cum am pus eu mîna pe hîrtiile din caseta lui de fier ? Poate că mi-a dat caseta să v-o aduc, poate că era încuiată și chinuit de curiozitate poate c-am dosit-o. Ha, ha, ha ! Ce importanță are ? Ei și dac-am pus-o la adăpost într-un loc sigur ? Noi nu facem mofturi aici, nu-i așa, Flintwinch ? Noi nu facem mofturi aici, nu-i așa, doamnă ?

Retrăgîndu-se din fața lui și înghiontindu-l la rîndu-i răutăcios cu coatele, domnul Flintwinch se întoarse în colțul său, unde rămase în picioare ținînd mîinile în buzunare, trase aer în piept și răspunse căutăturii nedumerite a doamnei Clennam.

— Ha, ha, ha ! Dar ce înseamnă asta ? strigă Rigaud. S-ar părea că nici nu vă cunoașteți unul pe altul. Dați-mi voie, doamnă Clennam, care dosiți lucrurile, să vi-l prezint pe domnul Flintwinch care țese intrigi.

Domnul Flintwinch, scoțînd o mînă din buzunar ca să-și frece bărbia, înaintă un pas, doi în atitudinea asta și, cu ochii țintă la doamna Clennam, i se adresă astfel :

— Acum știu eu ce vreți să spuneți cînd vă uitați cu ochii holbați la mine, dar e pierdere de vreme, pentru că mie puțin îmi pasă. De ani de zile vă tot repet că sînteți cea mai îndărătnică, cea mai încăpățînată femeie. Asta *sînteți*. Vă place să vă numiți o umilă păcătoasă, dar cînd colo sînteți cea mai îngîmfată femeie care există sub soare. Asta *sînteți*. De cîte ori nu v-am spus și-am tot repetat de sute de ori cînd ne ciondăneam, că dumneavoastră vreți ca toată lumea să vă cadă la picioare, dar eu n-o să stau sluj în fața dumneavoastră, v-am mai spus eu că vreți să acaparați tot ce-i viu, dar pe mine n-o să mă acaparați de viu. De ce n-ați distrus hîrtia aceea cînd v-a căzut întîia dată în mînă ? Eu v-am sfătuit s-o faceți ; dar ți-ai găsit cine să primească un sfat. Trebuia, bineînțeles... păstrată. Poate că, mai știi, aveați

să trageţi foloasele mai tîrziu. Ca şi cum nu v-aş fi cunoscut eu mai bine ! Vă şi vedeam trăgînd foloasele, trufaşă cum sînteţi, chiar cu riscul de-a fi bănuită că aţi păstrat documentul pentru dumneavoastră. Dar în felul ăsta v-aţi înşelat. Tot aşa cum v-aţi înşelat pretinzînd că nu fiindcă aţi fi o femeie aspră, dispreţuitoare, pizmaşă şi neînduplecată, ci pentru că aţi fost o unealtă şi o executoare vi s-a hărăzit să faceţi toate astea. Dar cine sînteţi spre a fi astfel hărăzită ? Ăsta s-ar putea să fie crezul dumneavoastră, dar în ochii mei nu-i decît o baliverna. Şi ca să vă spun tot adevărul, pentru că veni vorba, zise domnul Flintwinch, încrucişîndu-şi braţele şi devenind pur şi simplu imaginea îndărătniciei ţîfnoase, iată, au trecut patruzeci de ani de cînd îmi călcaţi pe nervi, dîndu-vă tot timpul aere, chiar şi cu mine, care vă ştiu, slavă Domnului, cîte parale faceţi, şi asta numai şi numai să mă reduceţi cu nepăsare la zero. Vă admir foarte mult ; sînteţi o femeie cu mult cap, înzestrată cu un mare talent, dar şi cel mai grozav cap, şi cel mai mare talent n-ar putea scoate din răbdare un om fără să sfîrşească prin a-l da gata. Aşa că puţin îmi pasă că acum nu mă slăbiţi din ochi, dar am ajuns şi la codicil şi luaţi bine seama ce spun. L-aţi dosit undeva şi aţi păstrat în taină locul. Pe atunci eraţi însă o femeie vioaie şi vă puteaţi duce oricînd să-l luaţi, dacă doreaţi. Dar băgaţi bine de seamă. A venit o vreme cînd aţi fost lovită de paralizie, aşa cum sînteţi şi acum, şi dacă voiaţi să luaţi documentul nu mai era cu putinţă. Astfel că a zăcut în ascunzătoarea aceea ani de zile. În sfîrşit, cînd îl tot aşteptam pe Arthur zi de zi să se întoarcă în ţară şi putea să pice ba azi, ba mîine, neştiind dacă n-o să cotrobăie pretutindeni prin casă, v-am spus de mii de ori, fiindcă singură nu mai eraţi în stare să-l luaţi, să mă duc eu să-l iau şi să-l bag pe foc. Dar de unde... nimeni în afară de dumneavoastră nu ştia unde se află documentul, dumneavoastră însă trebuia să vă păstraţi puterea neştirbită ! Numiţi-vă oricum, în ochii mei rămîneţi însă femeia lui Lucifer cu pofta dumneavoastră de putere ! Într-o duminică seara, Arthur se întoarce acasă. N-au trecut nici zece minute de cînd se afla în odaia asta, că

şi începe să vorbească despre ceasul lui taică-său. Ştiţi foarte bine că pe vremea cînd taică-său vă trimitea ceasul, „Să nu uiţi" nu putea însemna altceva, restul istoriei fiind pe atunci demult dus pe copcă şi îngropat. „Să nu uiţi", sfeteriseala. Restituie tot ce a fost luat cu japca ! Purtarea lui Arthur v-a cam speriat, şi documentul trebuia scos pînă la urmă. Aşa că, înainte ca muierea asta descreierată (domnul Flintwinch rînji spre nevastă-sa) să se ducă la culcare, îmi spuneţi în sfîrşit unde-aţi ascuns documentul, printre nişte hîrţoage vechi din pivniţă, unde Arthur avea să scotocească a doua zi dimineaţă chiar. Dar nu se cade să fie ars într-o duminică seara. Nu, dumneavoastră sînteţi evlavioasă nevoie mare. Trebuie s-aşteptăm pînă după miezul nopţii, atunci e luni. Ei bine, felul ăsta de-a mă ucide cu zile îmi calcă mie pe nervi ; de aceea, fiind cam iritat, şi pentru că nu-s evlavios ca dumneavoastră, mă mai uit o dată la document înainte de miezul nopţii, ca să-mi împrospătez memoria, împăturesc una din numeroasele hîrtii îngălbenite aflate în pivniţă şi care se asemănau, apoi, cînd se face luni dimineaţă şi trebuie, la licărul lămpii dumneavoastră, să trec tiptil pe lîngă patul unde staţi întinsă spre cămin, fac o mică schimbare ca un scamator şi ard documentul cel fals. Frate-miu Ephraim, paznic la ospiciul de nebuni — nu strica să fi stat chiar el într-o cămaşă de forţă — mai făcuse şi alte treburi pînă să-i fi încredinţat dumneavoastră misiunea aceea de lungă durată, dar fără reuşită. Soţia lui murise — n-a fost mare nenorocire ; mai bine murea nevastă-mea în locul ei, mare pagubă-n ciuperci ! — făcuse fel de fel de experienţe îndrăzneţe, cu rezultate nesatisfăcătoare şi a intrat în bucluc fiindcă a prăjit [1], puţin cam prea mult, un bolnav ca să-i revină judecata, şi s-a îndatorat pînă peste cap. Cu ce mai putuse salva de la dezastru şi cu o mică sumă dată de mine, el avea să plece din ţară. Se afla aici luni dis-de-dimineaţă în aşteptarea mareei ; pe scurt, se ducea spre Anvers, unde, puţin mai tîrziu — îmi pare rău că vă jignesc, dar cum să spun : naiba să-l ia ! — trebuia să facă cunoştinţă cu acest domn. Ve-

[1] Tratament al bolnavilor mintali din acea epocă şi din timpuri mai vechi.

nea de departe, și, mi-am închipuit eu atunci, îi era doar somn ; dar astăzi cred că era beat. Cînd mama lui Arthur a fost dată în grija lui și a nevesti-si, își petrecea tot timpul scriind, scria fără încetare, cel mai adesea scrisori în care vă făcea confesiuni și vă ruga s-o iertați. Frate-miu îmi aducea din cînd în cînd teancuri de asemenea scrisori. Am socotit că ar fi bine să le păstrez eu, decît să le las să fie și ele îngropate de vii ; așa că le-am ținut într-o casetă și le răsfoiam cînd aveam chef. Convins că era prudent să nu țin codicilul în casă, ca nu cumva să dea Arthur de el, l-am pus în aceeași casetă pe care am ferecat-o cu două încuietori și am încredințat-o fratelui meu s-o ia și s-o țină la el, pînă cînd o să-i scriu eu. I-am scris despre asta în mai multe rînduri, dar n-am primit nici un răspuns. Nu știam ce să cred, pînă în clipa în care acest domn ne-a onorat cu prima sa vizită. Firește, am început să bănuiesc atunci ce se petrecuse ; nu-i nevoie să-mi spună dînsul ca să-mi dau seama în ce chip și-a procurat informațiile pe care le deține din hîrtiile mele, din hîrtiile dumneavoastră și din pălăvrăgeala fratelui meu, la un coniac și un trabuc... ah, dacă-și punea căluș la gură ! Și-acum, nu mai am decît un singur lucru de spus, femeie îndărătnică ce sînteți, și anume, că nu m-am hotărît definitiv dacă să vă dau sau nu bătaie de cap cu codicilul ăsta. Cred că nu ; doar atît, mi-ar fi fost îndeajuns să știu că v-am venit de hac și că-s mai puternic decît dumneavoastră. În situația în care ne aflăm, nu mai am nici o explicație să vă dau pînă mîine seară la aceeași oră. Așa că ați face bine, zise domnul Flintwinch, isprăvindu-și discursul printr-o mișcare în spirală, să vă țineți ochii fixați asupra altcuiva, căci ce rost are să vă uitați țintă la mine.

Doamna Clennam își întoarse binișor privirile după ce termină el și își lăsă capul pe mînă. Cealaltă mînă o apăsa puternic în masă, și din nou avu pornirea aceea ciudată, vizibilă, de parcă ar fi vrut să se ridice de jos.

— Caseta asta nu ți-ar putea aduce în altă parte prețul care ți se va da aici. Această taină nu-ți poate aduce același profit vîndută unei alte persoane decît mie. Dar în clipa de față n-am de unde scoate suma cerută

de dumneata. N-am făcut avere. Cît trebuie să-ți dau acum și cît altă dată, și de unde pot fi eu sigură de tăcerea dumitale ?

— Îngerașul meu, rosti Rigaud, v-am spus cît vreau și timpul ne presează. Înainte de a veni aici, am lăsat cópii după cele mai importante dintre aceste hîrtii în mîinile unei terțe persoane. Amînați plata pînă cînd se închid porțile închisorii Marshalsea peste noapte, și atunci va fi prea tîrziu să mai tratăm. Deținutul le va fi citit pînă atunci.

Ea duse iarăși amîndouă mîinile la cap, scoase o exclamație violentă și sări în picioare. Se clătină o clipă, gata-gata să cadă, apoi rămase pironită locului.

— Ce vrei să spui !? Ce vrei să spui, omule !

Dinaintea acestei siluete fantomatice, care de atîta vreme își pierduse obiceiul de a se ține pe picioare, Rigaud se retrase și coborî glasul. Pentru cei trei aflați de față, era aproape ca și cum o femeie moartă se sculase din groapă.

— Domnișoara Dorrit, răspunse Rigaud, nepoata lui musiu Frederick, pe care am cunoscut-o în străinătate, îl iubește pe deținut. Domnișoara Dorrit, nepoata lui musiu Frederick, veghează în clipa asta la căpătîiul deținutului, care e bolnav. Pentru că i-am lăsat cu propriile mele mîini, înainte de a veni încoace, un pachet însoțit de o scrisoare cu instrucțiuni : *„spre binele lui"* — ar fi gata să facă orice spre binele lui — cerîndu-i să-l păstreze fără a rupe sigiliul, în cazul că va veni cineva să i-l ceară pînă la ora închiderii, și, dacă nu vine nimeni după ce bate ultima oară clopotul închisorii, să i-l dea deținutului ; adăugînd că pachetul mai conține o copie a documentelor destinată ei, pe care deținutul va trebui să i-o înmîneze. Acum că am ajuns atît de departe, nu m-aș încumeta să rămîn singur alături de voi, fără a fi încredințat că taina mea va supraviețui. Cît despre a pretinde că nu voi putea obține în altă parte prețul pe care l-aș căpăta aici, ia spuneți-mi, doamnă, credeți oare că ați fi în stare să apreciați suma ce mi-ar da-o nepotica — spre binele lui — ca să păstreze secretul ? Încă o dată vă spun, timpul ne presează. Dacă pachetul nu e cerut pînă ce sună clopotul

în seara asta, nu veţi mai putea cumpăra. Iar eu, atunci, îl vînd fetei !

Din nou se dădu în ea lupta aceea aprigă, apoi deodată alergă către un dulap, îl deschise larg, luă de acolo o broboadă sau un şal şi îl înfăşură peste cap. Affery, care o urmărise îngrozită din priviri, se năpusti spre ea în mijlocul odăii, o prinse de rochie şi se aruncă în genunchi dinainte-i.

— Staţi, staţi, staţi ! Ce vreţi să faceţi ? Unde vă duceţi ? Sînteţi o femeie cumplită, dar eu nu vă vreau răul. Acuma nu-i mai pot face nici un bine lu' Arthur, văd eu ; şi nu trebe să vă fie teamă de mine. Am să păstrez sicretu mneavoastră. Nu plecaţi, o să căderi moartă pe stradă. Făgăduiţi-mi doar atît, că dacă sărmana făptură e ţinută aicea în taină, o să mi-o daţi mie s-o am în pază şi s-o îngrijesc. Făgăduiţi-mi doar atîta, şi să nu vă fie teamă niciodată de mine.

Doamna Clennam rămase o clipă ţintuită locului, în toiul grabei sale, şi spuse, pe un ton sever, uimită totodată :

— Ţinută aici ? Dar a murit acum douăzeci de ani şi mai bine. Întreabă-l pe Flintwinch... întreabă-l pe *el*. Amîndoi o să-ţi spună că a murit cînd Arthur a plecat în străinătate.

— Cu-atît mai rău, zise Affery, cu un fior, căci atunci ea e cea care umblă ca un strigoi prin casă. Cine altu dacă nu ea foşneşte peste tot şi dă nişte semnale presărînd colb încetişor ? Cine altu dacă nu ea vine şi pleacă şi trage pe pereţi nişte linii lungi, şerpuitoare, cînd sîntem cu toţii în pat ? Cine altu dacă nu ea ţine cîteodată uşa de n-o poţi nici închide, nici deschide ? Da' nu plecaţi, nu plecaţi ! Stăpînă, o să muriţi pe stradă !

Stăpîna ei îşi desprinse poalele rochiei din mîinile imploratoare ale slujnicei sale şi se adresă lui Rigaud :

— Aşteaptă aici pînă mă-ntorc ! şi ieşi pe uşă, alergînd.

De la fereastră o vedeau străbătînd curtea în fugă şi ieşind pe poartă.

Rămaseră cu toţii cîteva clipe încremeniţi. Affery a fost prima care se mişcă, şi, frîngîndu-şi mîinile, alergă după stăpînă-sa. Urmă Jeremiah Flintwinch, care se

dădu înapoi spre uşă, cu o mînă în buzunar şi cu cealaltă frecîndu-şi bărbia, şi se furişă pieziş afară, rezervat ca de obicei, fără să scoată o vorbă. Rămas singur, Rigaud se instală pe pervazul ferestrei deschise, în poziţia lui favorită din închisoarea marsiliezâ. Puse lîngă el, la îndemînă, ţigaretele şi cutia de chibrituri şi începu să fumeze.

„Uf ! Aproape la fel de rău ca în porcăria aia veche şi afurisită. Mai cald, însă aproape la fel de sinistru. S-aştept pînă se-ntoarce ea ? Dar firește ; dar unde s-o fi dus, şi cît de mult o lipsi ? Eh, nu-i nimic ! Rigaud Lagnier Blandois, bunul meu flăcău, vei pune mîna pe bani. Ai să te-mbogăţeşti. Ai trăit ca un domn, o să mori ca un domn. Ai triumfat, băiete ; dar e-n firea ta să triumfi. Uf !"

În ceasul triumfului, mustaţa i se zbîrlise în sus, iar nasul i se lăsase în jos ; privea cu deosebită plăcere o bîrnă groasă de deasupra capului său.

Capitolul XXXI

A SOSIT ŞI CEASUL

SOARELE coborîse la asfinţit şi amurgul prăfos învăluia străzile, cînd, o siluetă de multă vreme străină, mergea în pas zorit. În imediata apropiere a casei vechi nu prea atrăsese atenţia, căci rareori trecea pe acolo cineva ca s-o fi putut remarca ; dar depărtîndu-se de fluviu, pe străzile întortocheate care duceau spre Podul Londrei pentru a ajunge la marea arteră de circulaţie, a fost înconjurată din toate părţile de nedumerire.

Îndîrjită şi cu priviri aprige, iute de pas şi totuşi slabă şi nesigură pe picioare, bizară în rochia ei neagră şi cu broboada luată pe cap în pripă, sfrijită, numai piele şi os şi de o paloare cadaverică, mergea grăbită înainte, fără să-i pese de gură-cască mai mult decît unei somnambule. Mai izbitoare prin contrastul dintre ea şi mulţimea străzii, ca şi cum s-ar fi aflat pe un piedestal, bătrîna atrăgea toate privirile. Hoinarii se simţeau îndemnaţi să se uite la ea, oamenii grăbiţi cu care se întîlnea în cale încetineau pasul şi întorceau capul ; trecătorii perechi stînd locului şi dîndu-se la o parte îşi spuneau în şoaptă unii altora : „Priveşte apariţia asta spectrală care vine spre noi". Şi perindarea ei rapidă stîrnea parcă un vîrtej, trăgîndu-i după sine pe cei mai trîndavi şi mai curioşi.

Buimăcită de năvala furtunoasă a acestei mulţimi de chipuri care se holbau la ea — după atîţia ani de singurătate — de senzaţia derutantă că se afla sub cerul liber şi de senzaţia şi mai derutantă că umbla pe propriile sale picioare, de schimbările neaşteptate ale lucrurilor pe jumătate uitate şi de neasemănarea dintre imaginile controlabile — închipuite adesea — despre viaţa de care se izolase şi iureşul copleşitor al realităţii, îşi vedea de drum de parcă era împresurată de gînduri bezmetice mai degrabă decît de o liotă de indiscreţi. Dar, după ce trecu podul şi merse un timp drept înainte, îşi aminti că trebuia să întrebe încotro s-o apuce, abia atunci, oprindu-se locului şi privind în toate părţile, vrînd să se intereseze undeva, se trezi încolţită de un roi de chipuri încordate de curiozitate.

— De ce vă ţineţi după mine ? întrebă ea, tremurînd.

Nici unul din cei aflaţi în imediata apropiere nu răspunse ; însă o voce piţigăiată, din rîndurile celor mai îndepărtaţi, ţipă :

— Fiindcă eşti nebună !

— Sînt la fel de întreagă la minte ca oricare altul dintre voi. Caut închisoarea Marshalsea.

— Ce-am zis eu, e nebună de legat, ce caută-i chiar peste drum !

În mijlocul zbieretelor care au urmat acestui răspuns, un tînăr mărunțel, cu înfățișare blîndă și liniștită, își croi drum către ea și-i spuse :

— Căutați închisoarea Marshalsea ? Eu mă duc să-mi iau serviciul în primire acolo. Veniți cu mine.

Își puse mîna pe brațul tînărului și trecură strada împreună ; mulțimea, oarecum necăjită că avea s-o piardă curînd, înghesuindu-se înainte, îndărătul lor și din amîndouă laturile, le recomandă să facă o plimbare pînă la Bedlam [1]. După un vălmășag vremelnic în curtea exterioară, poarta temniței se deschise și apoi se închise în urma lor. În gheretă, care prin contrast cu zarva de afară părea un refugiu pașnic, licărul gălbinicios al unei lămpi se și lupta cu umbrele din închisoare.

— Ia spune, John ! îl întîmpină temnicerul care le dăduse drumul înăuntru. Ce s-a întîmplat ?

— Nimic, tată ; doar că doamna nu cunoștea drumul și băieții de pe stradă nu i-au dat pace. La cine ați venit, doamnă ?

— La domnișoara Dorrit. E aici ?

Tînărul manifestă și mai mult interes.

— Da, e aici. Cum vă numiți ?

— Doamna Clennam.

— Mama domnului Clennam ? întrebă tînărul.

Ea strînse buzele și șovăi.

— Da. Spuneți-i mai bine că e mama lui.

— Știți, explică tînărul, deoarece familia mareșalului-guvernator e în prezent plecată la țară, mareșalul i-a pus domnișoarei Dorrit la dispoziție o odaie din apartamentul său. Nu credeți c-ar fi mai bine să urcați pînă acolo și s-o aduc pe domnișoara Dorrit la dumneavoastră ?

Ea îi făcu semn că e de acord ; tînărul descuie o ușă și o conduse pe o scară lăturalnică pînă în locuința de deasupra, unde o pofti într-o cameră care se întuneca treptat, odată cu înserarea, și apoi plecă. Încăperea dădea în curtea închisorii din ce în ce mai cotropită de întuneric, unde cîțiva deținuți hoinăreau încoace și încolo, în vreme ce alții se aplecau peste pervazul ferestrelor,

[1] De fapt *Bethlem Hospital*, pentru alienați mintali.

stînd de vorbă cît mai aparte cu prietenii care aveau să-i părăsească, şi în general, omorîndu-şi timpul de detenţie cum se pricepeau şi ei mai bine, în seara aceea de vară. Atmosfera era apăsătoare şi încinsă, locul ăsta strîmt, sufocant ; de afară se auzea un freamăt de zgomote nestăvilite, ca amintirea chinuitoare a unor asemenea lucruri cînd te doare capul şi inima. Doamna Clennam stătea zăpăcită în picioare, la fereastră, uitîndu-se jos în această închisoare, de parcă privea din propria ei temniţă, deosebită — cînd o exclamaţie de surpriză o făcu să tresară. Mica Dorrit se afla dinaintea ei.

— Doamnă Clennam, e oare cu putinţă să aveţi fericirea de-a vă fi însănătoşit...

Mica Dorrit se opri, căci nu se citea nici fericire, nici sănătate pe chipul întors spre ea.

— Asta nu-i însănătoşire, nu-i putere... nici eu nu ştiu ce este ! exclamă, punînd capăt acestui subiect cu o fluturare nervoasă a mîinii. Ţi-a fost lăsat un pachet pe care trebuia să-l fi dat lui Arthur, dacă nu ţi se cerea înainte de închiderea porţii, astă seară.

— Da.

— Am venit să-l cer.

Mica Dorrit îl scoase de la piept şi i-l dădu în mînă doamnei Clennam, care rămase cu braţul întins şi după ce-l primise.

— Ai idee ce conţine ?

Îngrozită că o vedea acolo, cu acea nouă libertate de mişcare într-însa, care după cum ea însăşi spunea nu se datora vigoarei şi care părea tot atît de ireală privind-o, precum o pictură sau o statuie însufleţită brusc, Mica Dorrit răspunse :

— Nu.

— Citeşte !

Mica Dorrit luă pachetul din mîna încă întinsă şi rupse sigiliul. Doamna Clennam îi dădu atunci plicul adresat ei şi păstră restul. Umbra zidului şi a clădirilor închisorii, care întuneca încăperea chiar şi în plină zi, o făcea să fie prea sumbră, acum că amurgul se tot întetea, ca să mai poată citi acolo, doar dacă venea lîngă fereastră. Mica Dorrit se duse deci şi citi la fereastră, unde mai stăruia licărul cerului luminos de vară. După

cîteva exclamații întretăiate de uimire și groază, continuă să citească în tăcere. Cînd termină, se întoarse ; fosta ei stăpînă schiță o plecăciune dinainte-i.

— Acum știi ce-am făcut.

— Cred că da. Mi-e teamă că da, deși sînt atît de năucită, atît de tristă și mi-e atît de milă, că n-am fost în stare să urmăresc tot ce-am citit, zise Mica Dorrit cu glas tremurat.

— Îți voi restitui tot ce ți-am luat. Iartă-mă. Ai putea să mă ierți ?

— Da, și Cerul știe acest lucru ! Nu-mi sărutați rochia și nu îngenunchеați în fața mea ; sînteți prea bătrînă ca să-ngenunchеați în fața mea ; vă iert din toată inima și fără asta.

— Vreau să te mai rog ceva.

— Dar nu din poziția aceasta, zise Mica Dorrit. E nefiresc să vă văd capul cărunt plecat înaintea mea. Vă rog, ridicați-vă ; dați-mi voie să vă ajut.

Spunînd aceste cuvinte, o ridică de jos și rămase în picioare, dîndu-se puțin înapoi de lîngă ea, dar privind-o în față.

— Marea favoare pe care o cer de la dumneata — și de aici decurge o alta — marea rugăminte pe care o adresez inimii dumitale miloase și delicate este să nu-i dezvălui nimic din toate astea lui Arthur pînă la moartea mea. Dacă, după un timp de chibzuință, crezi că i-ar sluji la ceva să afle taina cît încă mai trăiesc, atunci spune-i tot. Dar n-o să ajungi la o asemenea concluzie și, în acest caz, vrei să-mi făgăduiești că vei păstra secretul pînă după moartea mea ?

— Îmi pare atît de rău, ceea ce am citit adineauri m-a tulburat în așa măsură, replică Mica Dorrit, încît nu prea pot să vă dau un răspuns temeinic. Dacă aș fi absolut sigură că aflînd tot, domnului Clennam nu i-ar sluji la nimic...

— Știu că-l iubești și că în primul rînd te gîndești la el. E și drept să te gîndești în primul rînd la el. Nici nu doresc altceva. Dar, după ce te-ai gîndit la binele lui și dacă totuși crezi că m-ai putea cruța pentru timpul scurt cît mai am de trăit, vrei să faci acest lucru ?

— Da !

— Domnul să te binecuvînteze !

Stătea în picioare în umbră, iar Micăi Dorrit, care se afla în lumină, îi părea o siluetă în văluri ; dar vocea ei rostind aceste patru cuvinte de recunoştinţă era pătimaşă şi întretăiată — întretăiată de o emoţie la fel de neobişnuită ochilor ei de gheaţă, precum mişcarea, pentru membrele ei înţepenite.

— Poate te miri, spuse ea pe un ton mai apăsat, că-s în stare mai degrabă să suport de a mă arăta aşa cum sînt, dumitale, pe care te-am nedreptăţit, decît fiului duşmancei mele, care m-a nedreptăţit pe mine. Căci ea mi-a făcut un mare rău. Nu numai că a păcătuit în chip odios faţă de Dumnezeu, dar mi-a pricinuit şi mie un rău. Ea a făcut din tatăl lui Arthur ceea ce a fost el pentru mine. Chiar din ziua căsătoriei noastre, am fost pentru el o spaimă, şi asta numai din cauza ei. Am fost o pacoste pentru amîndoi, şi asta din vina ei. Îl iubeşti pe Arthur — văd asta din roşeaţa de pe chipul dumitale ; aş dori să fie zorile unor zile mai fericite pentru amîndoi ! — şi te-ai şi gîndit că-i deopotrivă de milos şi de bun ca şi dumneata, şi trebuie că te-ai întrebat de ce nu am încredere în el aşa cum am în dumneata. Nu te-ai gîndit la asta ?

— Nici un gînd, răspunse Mica Dorrit, ivit de recunoaşterea că domnul Clennam este un om pe care te poţi bizui, fiind amabil, generos şi bun, nu-mi este cu totul străin.

— Desigur, totuşi Arthur e singura persoană din lume faţă de care ţin să ascund secretul acesta cît timp voi trăi. Cînd era copil, din primele zile de care îşi poate aduce aminte, am avut asupra lui o mînă strictă, gata să-i aplice o pedeapsă. Am fost severă cu el, ştiind că păcatele părinţilor se răsfrîng asupra progeniturilor lor, şi că de la naştere chiar a fost însemnat cu stigmatul mîniei cereşti. M-am aşezat între el şi taică-său, care din slăbiciune ardea de nerăbdare să-mi domolească severitatea, dar am refuzat acest îndemn, aşa încît copilul să-şi cîştige salvarea prin înrobire şi vicisitudini. L-am văzut, cu chipul leit maică-sa, ridicînd speriat ochii spre mine, din cărţişoarele lui, încercînd să mă îmbuneze în felul maică-si, dar asta nu făcea decît să mă înăsprească.

Sfiala din expresia ascultătoarei sale puse capăt o clipă torentului de cuvinte rostite cu glas sumbru, încărcat de amintiri.

— Spre binele lui. Nu pentru a-mi da satisfacție jignirii mele. Ce sînt eu și ce mai conta răul pricinuit mie pe lîngă blestemul cerului ? L-am văzut pe copilul ăsta crescînd nu în evlavia celor aleși — păcatul maică-si apăsa prea mult pe umerii lui — ci în corectitudine și dreptate, și în supunere față de mine. Nu m-a iubit niciodată — deși o dată am sperat oarecum — atît sîntem de slabi și astfel luptă pornirile corupte ale cărnii împotriva îndatoririlor încredințate nouă ; dar m-a respectat totdeauna și și-a făcut datoria față de mine. Chiar și astăzi încă. Cu un gol în suflet, al cărui sens niciodată nu l-a înțeles, s-a îndepărtat de mine ca să-și urmeze drumul ales ; dar chiar și asta a făcut-o cu grijă, cruțîndu-mă. Acestea au fost relațiile lui cu mine. Ale noastre au fost mult mai superficiale și au durat mult mai puțin. Cînd te așezai la cusut în odaia mea, ți-era teamă de mine, dar îți închipuiai că-ți fac un serviciu ; acum ești mai bine informată și știi ce rău ți-am făcut. Chiar dacă ai vedea și ai înțelege cu ochi răi cauzele care m-au determinat să urmez această cale, mi-e mai ușor de îndurat astăzi decît dacă ar fi vorba de Arthur. N-aș vrea pentru nimic în lume să mă schimbe la un moment dat, oricît de orbit ar fi, din locul ocupat de mine în ochii lui de-a lungul întregii sale vieții, și să nu mă mai respecte, considerîndu-mă o ființă prinsă asupra faptului, expusă oprobriului. Dacă tot trebuie să fie așa într-o zi, să se întîmple cînd nu mai sînt aici să văd. Să nu simt cumva, cît trăiesc, că nu mai exist cu desăvîrșire pentru el, ca și cum aș fi mistuită în flăcări de un trăsnet și înghițită în măruntaiele pămîntului.

Vorbind astfel, orgoliul puternic și vechea ei patimă o făceau să sufere cumplit. Nu mai puțin cînd adăugă :

— Chiar și acum văd că *te* dai înapoi de lîngă mine, de parcă m-aș purta crud cu dumneata.

Mica Dorrit nu putea tăgădui acest lucru. Încerca să nu arate, dar se ferea grozav de o stare de spirit care arsese cu atîta vîltoare, durase atît de îndelung și se prezenta în toată goliciunea, fără nici un fel de artificiu.

— Am făcut, zise doamna Clennam, ceea ce mi-a fost dat să fac. Am luptat împotriva răului, nu împotriva binelui. N-am fost decît un instrument sever care pedepseşte păcatul. Oare n-au fost totdeauna alese simple păcătoase ca mine să-l pedepsească ?

— Totdeauna ? repetă Mica Dorrit.

— Chiar dacă răul care mi s-a făcut mă domina, îndemnată de propria mea răzbunare, oare n-aş fi putut găsi nici o justificare ? Nici chiar în timpurile străvechi, cînd nevinovaţii piereau odată cu vinovaţii în proporţie de o mie la unul ? Cînd mînia celor care-i urau pe cei răi nu se putea potoli nici prin vărsare de sînge, şi totuşi găseau îndurare ?

— Oh, doamnă Clennam, doamnă Clennam, mînia şi răzbunarea nu pot fi un exemplu şi o mîngîiere nici pentru dumneavoastră, nici pentru mine. Firul vieţii mele s-a depănat în închisoarea asta mizerabilă şi educaţia mea lasă mult de dorit ; dar vă rog, gîndiţi-vă la o epocă mai puţin îndepărtată şi mai fericită. Nu vă lăsaţi îndrumată decît de cel care vindecă bolnavii şi învie morţii, prietenul tuturor celor năpăstuiţi şi părăsiţi, stăpînul răbdător care a vărsat lacrimi de compasiune pentru metehnele noastre. Nu putem greşi dacă, lăsînd orice la o parte, vom face totul în amintirea lui. El nu cunoaşte nici răzbunare, nici pedeapsa necruţătoare. Şi, sînt sigură, mergînd pe urmele paşilor lui, nu te poţi rătăci.

În lumina blîndă a ferestrei, de unde ochii ei tocmai părăsiseră teatrul încercărilor din copilărie pentru a şi-i înălţa spre cerul senin, nu alcătuia cu silueta neagră cufundată în umbră un contrast mai accentuat decît cel existent între viaţa şi crezul pe care se sprijinea ea şi povestea acestei siluete. Aceasta din nou coborî capul fără să scoată o vorbă. Rămase astfel pînă cînd răsunară primele bătăi ale clopotului, vestindu-i pe vizitatori să se retragă.

— Ascultă ! exclamă doamna Clennam, tresărind. Ţi-am spus că mai am o rugăminte, care nu poate suferi nici o amînare. Cel care ţi-a adus acest pachet şi în mîinile căruia se află dovezile aşteaptă acum la mine acasă să-i cumpăr tăcerea. Doar cumpărîndu-l pot împiedica să nu ajungă totul la urechile lui Arthur. Cere însă o sumă

mare, mai mult decît aş putea strînge eu într-un timp atît de scurt. Nu vrea să lase din preţ orice-ar fi şi mă ameninţă că dacă nu se-nţelege cu mine, are să vină la dumneata. Vrei să mă însoţeşti la întoarcere şi să-i dovedeşti că ştii totul ? Vrei să vii cu mine ca să-i dejoc planul ? Vrei să vii cu mine ca să mă descotorosesc de el ? Nu-mi refuza ceea ce-ţi cer în numele lui Arthur, deşi n-aş îndrăzni să-ţi cer acest lucru de dragul lui Arthur !

Mica Dorrit consimţi din toată inima. Dispăru în închisoare cîteva clipe, se întoarse şi spuse că este gata de plecare. Coborîră pe o altă scară, ocolind ghereta paznicului, şi ajungînd în curtea principală, acum calmă şi pustie, ieşiră în stradă.

Era una din acele seri de vară în care noaptea-i un amurg îndelungat. Strada şi podul se desluşeau limpede, iar cerul era senin şi frumos. Oamenii stăteau în picioare sau aşezaţi pe scaune prin faţa uşilor şi se jucau cu copiii, bucurîndu-se de această seară ; mulţi se plimbau ca să mai ia puţin aer. Oboseala zilei se risipise aproape pe de-a-ntregul, şi poate că nu mai era nimeni care să se grăbească în afară de ele. Cînd treceau podul, turlele cu contururi clare de la sumedenie de biserici păreau să fi scăpat de boarea vînătă care le învăluia îndeobşte, şi că veniseră mult mai aproape. Fumul care se învolbura spre cer îşi pierduse aspectul murdar, căpătînd o strălucire a sa. Splendoarea asfinţitului nu se scuturase de spuza norilor, plutind în dîre prelungi şi vaporoase paşnic în zare. Mari fascicole de raze luminoase, pornind dintr-un punct din crugul firmamentului de unde iradiau, străbătîndu-l pe toată întinderea, treceau printre întîiile stele, ca nişte semne ale binecuvîntatei făgăduieli de pace şi speranţă care a prefăcut cununa de spini într-o aureolă de glorie.

Mai puţin luată la ochi, acum cînd nu era singură şi se făcuse mai întuneric, doamna Clennam se grăbea nestînjenită alături de Mica Dorrit. Părăsiseră artera principală, dînd colţul pe unde venise bătrîna doamnă şi îşi văzură de drum pe nişte străduţe intermediare liniştite

și fără lume. Tocmai ajunseseră la poarta casei, cînd deodată se auzi un bubuit ca de tunet.

— Ce a fost asta ? Hai să intrăm repede ! strigă doamna Clennam.

Acum se aflau în poartă. Mica Dorrit scoase un țipăt puternic și o trase înapoi pe doamna Clennam.

O clipă doar văzură dinaintea ochilor casa veche, unde un bărbat fuma cocoțat pe pervazul unei ferestre ; încă un bubuit ca de tunet și clădirea se clătină, se aplecă înainte, se crăpă în cincizeci de locuri care-încotro și se prăbuși la pămînt. Asurzite de zgomot, înecîndu-se, sufocate, orbite de praf, își ascundeau fața în mîini, rămînînd pironite locului. Vîrtejul de praf care se ridica între ele și cerul calm se destrămă o clipă, dezvăluindu-le stelele. Cînd înălțară privirile, strigînd după ajutor din răsputeri, masa enormă a hogeagurilor rămase singure în picioare, ca un turn în toiul unui uragan, tremură, se sfărîmă și se prăvăli peste mormanul de ruine, ca și cum fiecare bucată care cădea ar fi avut rostul să-l îngroape și mai adînc pe ticălosul făcut una cu pămîntul.

Înnegrite de nerecunoscut din pricina colbului împrăștiat peste tot, ele se retraseră iute din poartă în stradă, țipînd și plîngînd. Doamna Clennam căzu brusc pe pietrele trotuarului și niciodată, din ceasul acela, n-a mai putut nici mișca un deget măcar și nici rosti un cuvînt. Vreme de mai bine de trei ani, ea zăcu în jilțul ei pe roate, uitîndu-se atentă la cei din jur și dînd impresia că înțelegea ce spuneau ; dar tăcerea îndărătnică atît de îndelung impusă sieși avea s-o învăluie veșnic de atunci, împotriva voinței sale ; și, în afară că putea mișca ochii și exprima un „da" sau un „nu" printr-o mișcare imperceptibilă din cap, ea a trăit și a murit ca o stană de piatră.

Affery, care fusese în căutarea lor la închisoare, le văzuse de departe pe pod. Sosise tocmai la timp ca s-o prindă în brațe pe stăpîna ei și s-o ajute să ajungă într-o casă vecină, unde o îngriji cu credință. Misterul zgomotelor era acum dezlegat ; Affery, la fel ca unii oameni mai importanți, a avut totdeauna dreptate în privința faptelor, dar greșea totdeauna cînd era vorba de teoriile sale decurgînd de aici.

Cînd norul de praf se spulberă şi noaptea de vară îşi recăpătă pacea, sumedenie de oameni se îngrămădeau împiedicînd trecerea pe străzile din preajmă ; se alcătuiseră echipe de lucrători pentru a face săpături printre dărîmături. O sută de oameni fuseseră surprinşi înăuntru cînd se prăbuşise casa... ba cincizeci, ba cincisprezece... ba doi. Zvonul se oprise în cele din urmă la numărul de doi : străinul şi domnul Fliptwinch.

Muncitorii au săpat tot timpul de-a lungul acestei nopţi scurte la flăcăruia pîlpîitoare a gazului, după aceea la nivelul soarelui din zori de zi, apoi din ce în ce mai adînc sub el, pe măsură ce se înălţa spre zenit, apoi pieziş faţă de el cînd se afla în declin, pe urmă iarăşi la nivelul lui, către asfinţit. Săpăturile au continuat cu îndîrjire ; se căra molozul cu lopata, în cărucioare, roabe, coşuri, zi şi noapte, fără întrerupere ; dar abia în seara celei de-a doua zile a fost dezgropată grămada spurcată de gunoi cu rămăşiţele străinului : capul îi era făcut zob de grinda cea mare care-l zdrobise, căzînd peste el.

Dar de Flintwinch tot n-au dat ; aşa că săpatul cu îndîrjire, lopătatul şi căratul a continuat zi şi noapte, fără zăbavă. Se zvonea că această casă avusese nişte pivniţe faimoase (ceea ce era absolut adevărat) şi că Flintwinch se aflase în momentul catastrofei într-una din ele, sau că a avut timp să se refugieze într-acolo, ori că rămăsese viu şi nevătămat sub o boltă a beciului.

Fusese auzit chiar strigînd cu un glas cavernos, surd, sugrumat : „Aici sînt !"

În celălalt capăt al oraşului se ştia chiar că săpătorii izbutiseră să comunice cu el printr-o conductă, şi pe această cale primise ciorbă şi rachiu, că spusese cu un curaj demn de admiraţie că totul mergea bine, băieţi, cu excepţia claviculei. Dar săpatul, lopătatul şi căratul continuară fără întrerupere, pînă ce toate dărîmăturile au fost evacuate şi pivniţa scoasă la lumină ; dar nici picior de Flintwinch, viu sau mort, teafăr sau beteag, n-a ieşit la iveală în urma loviturilor de tîrnăcop şi de cazma.

Începuse să se vînture ideea că Flintwinch nu se aflase acolo în momentul prăbuşirii ; se zvoni atunci că fusese ocupat altundeva, pe cale să-şi convertească valorile în tot atîţia bani lichizi, cît putuse face rost la repezeală,

și, profitînd de autoritatea sa de asociat al doamnei Clennam, își însușise integral fondurile firmei. Affery, aducîndu-și aminte că mintosul ei spusese că va da lămuriri în timp de douăzeci și patru de ore, ajunsese la încheierea, în ce o privea, că dispariția lui, odată cu tot ce putuse înșfăca, era, în sfîrșit, rezumatul satisfăcător al explicației promise ; dar ea nu suflase o vorbă, fiind prea recunoscătoare Cerului că scăpase de el. Deoarece părea logic să se conchidă că niciodată un om care nu fusese îngropat nu putea fi dezgropat, se lăsară păgubași de a-l mai găsi după ce isprăviseră treaba, și n-au mai continuat să scotocească pînă în măruntaiele pămîntului.

Hotărîrea aceasta a fost luată în nume de rău de cea mai mare parte a oamenilor, care stăruiau să creadă morțiș că Flintwinch tăcea undeva prin straturile geologice ale Londrei. Părerea lor nu prea a fost zdruncinată de o anumită știre repetată de-a lungul timpului, cum că un bătrîn care purta cravata de obicei cînd sub o ureche, cînd sub cealaltă, și despre care se știa foarte bine că era englez, conlucra cu olandezii pe țărmurile pitorești ale canalelor din Haga și prin cabaretele din Amsterdam, sub numele de Mynheer van Flyntevynge.

Capitolul XXXII

DUCĂ-SE

ARTHUR continua să fie foarte bolnav în închisoarea Marshalsea, și domnul Rugg nu vedea ivindu-se la orizontul legii nici o speranță de a-l pune în libertate.

Domnul Pancks avea cumplite remuşcări. Dacă nu erau cifrele alea infailibile care demonstrau că în loc să zacă în temniţă Arthur trebuia să se plimbe într-o trăsură cu doi cai, iar domnul Pancks în loc de a fi redus la simbria lui sărăcăcioasă de conţopist trebuia să aibă între trei şi cinci mii lire sterline capital, nefericitul calculator s-ar fi vîrît fără îndoială în pat, adăugînd încă o victimă la numărul acelor creaturi obscure, care, cu faţa întoarsă la perete, mureau de alean, ultimă jertfă pe altarul măreţiei apuse a răposatului domn Merdle.

Susţinut doar de cifrele lui incontestabile, domnul Pancks ducea o viaţă nenorocită şi agitată, purtînd cu sine peste tot calculele sale, în pălărie, şi nu numai că le verifica singur ori de cîte ori avea prilejul, dar îi mai şi ruga pe toţi cei care-i cădeau în mînă să le verifice împreună cu el, ca să vadă cît de simplă era situaţia. În Curtea-Inimii-Însîngerate nu exista locatar aproape pe care domnul Pancks să nu-l fi pus la curent cu demonstraţia sa, şi, cum cifrele sînt molipsitoare, printre cei din partea locului izbucni un soi de pojar cifric, sub a cărui înrîurire toată Curtea o cam lua razna din pricina febrei.

Cu cît domnul Pancks se frămînta mai mult, cu atît patriarhul devenea mai impacientat. De-a lungul ultimelor întrevederi cu proprietarul, smiorcăielile lui căpătaseră un sunet iritant şi nu prevesteau nimic bun patriarhului ; totodată, domnul Pancks în cîteva ocazii examinase bosele patriarhale chiar mai atent decît s-ar fi cuvenit pentru cineva care nu era nici pictor, nici peruchier în căutarea unui model viu.

În orice caz, intra şi ieşea în viteză, în şi din micuţul bazin dosnic, după cum trebuia sau nu să apară dinaintea patriarhului şi afacerile îşi urmau cursul lor obişnuit. Curtea-Inimii-Însîngerate fusese grăpată de domnul Pancks, iar domnul Casby culegea roadele, la timpul cuvenit. Domnul Pancks avea drept parte a lui toată truda, toate neajunsurile meseriei ; încasa toate profiturile, toată fanfaronada şi toate ifosele drept partea *lui*, şi, repetînd expresia folosită în general de cel care cheltuia zîmbete binevoitoare, în zilele de sîmbătă seara, cînd îşi

răsucea degetele mari și dolofane, după ce făcuse balanța săptămînii : „Totul a decurs satisfăcător pentru toată lumea... toată lumea... satisfăcător, domnule, pentru toată lumea".

Docul remorcherului Pancks avea un acoperiș de plumb, care, frigîndu-se la soarele încins, s-ar putea să fi supraîncălzit vasul. Oricum, într-o sîmbătă seară de arșiță, remorcherul, strigat de șlepul greoi, verde ca sticla, ieși din doc înfierbîntat la culme.

— Domnule Pancks, rosti patriarhul, ești neglijent de-o vreme, ești neglijent, domnule.

— Ce vreți să spuneți ? a fost răspunsul laconic.

Patriarhul, care totdeauna era într-o stare de liniște și tihnă perfecte, părea în seara aceea de o seninătate atît de deosebită, încît îți călca pe nervi. Toți, în lung și-n lat, mureau de căldură, numai patriarhului îi era cu desăvîrșire rece. Tuturor le era sete, dar patriarhul bea. Un parfum de tei sau de lămîie plutea în juru-i ; și el își turnă un pahar mare de vin auriu de Xeres, care scînteia de parcă ar fi băut razele soarelui la asfințit. Toate astea erau lucruri neplăcute, nu însă cele mai neplăcute. Lucrul cel mai neplăcut era că, grație ochilor lui mari și albaștri, capului său lucios, pletelor lungi și albe, și a picioarelor verzi ca sticla, răschirate dinaintea lui, sfîrșind în niște papuci prinși ușor la glezne, avea un aer atît de radios, încît făcea impresia, în extrema lui bunăvoință, că pregătise o băutură pentru toată suflarea omenească, mulțumindu-se, în ce-l privea, doar cu laptele propriei sale bunătăți [1].

Iată de ce domnul Pancks întrebă :

— Ce vreți să spuneți ? și își zbîrli părul cu amîndouă mîinile, într-un chip cît se poate de rău prevestitor.

— Vreau să spun, domnule Pancks, că ar trebui să fii mai aspru cu oamenii, mai aspru cu oamenii, mult mai aspru cu oamenii, domnule. Nu-i presezi de-ajuns, domnule. Nu-i presezi de-ajuns. Încasările dumitale nu ating suma dorită. Trebuie să-i presezi, domnule, altminteri raporturile dintre noi nu vor putea continua să

[1] A se vedea *Macbeth*, I, V, 16.

fie atît de satisfăcătoare pe cît aş vrea eu să fie pentru ambele părţi... Pentru ambele părţi.

— *Nu-i* presez destul, domnule ? replică domnul Pancks. Dar eu ce fac atunci ?

— Dumneata numai asta ar trebui să faci, domnule Pancks. Dumneata eşti pus aici să-ţi faci datoria, dar dumneata nu-ţi faci datoria. Dumneata eşti plătit să faci presiuni, şi trebuie să faci presiuni ca să fii plătit. Patriarhul era atît de surprins de întorsătura verbală strălucită gen Dr. Johnson [1], la care nu se aştepta cîtuşi de puţin şi n-o rostise intenţionat, încît rîse în hohote, şi repetă, foarte mulţumit de sine, răsucindu-şi degetele mari şi adresînd un mic semn din cap portretului său de copil : Eşti plătit să faci presiuni, domnule, şi trebuie să faci presiuni ca să fii plătit.

— Oh ! exclamă Pancks. Mai e ceva ?

— Da, domnule, da, domnule. Mai e ceva. Te vei întoarce dacă vrei, domnule Pancks, să faci din nou presiuni în Curte, luni dimineaţă, primul lucru.

— Oh ! exclamă Pancks. Nu-i prea devreme ? I-am stors destul astăzi.

— Fleacuri, domnule. Nu-i de-ajuns, nu-i de-ajuns.

— Oh ! exclamă Pancks, urmărindu-l din ochi cum dădea binevoitor pe gît o duşcă bună din băutura sa. Mai e ceva ?

— Da, domnule, da, domnule, mai e ceva. Nu-s deloc mulţumit, domnule Pancks, de fiică-mea ; nu-s deloc mulţumit. Nu numai că se duce mult prea des să se intereseze de doamna Clennam, doamna Clennam, a cărei situaţie din prezent e departe, oricum... de a fi satisfăcătoare tuturor părţilor, se mai duce, domnule Pancks, dacă nu mă-nşel, să se intereseze şi de domnul Clennam în închisoare. În închisoare.

— Zace în pat, ştiţi, spuse Pancks. O face poate din prietenie.

— Ph, ph, domnule Pancks. Ce o priveşte pe ea asta, ce-are a face ! Nu pot să-ngădui acest lucru. Să-şi plă-

[1] *Samuel Johnson*, autor şi lexicograf al veacului al XVIII-lea ; a întocmit primul dicţionar al limbii engleze (1755). Una din vorbele binecunoscute ale lui Johnson a fost şi aceasta : „Noi cei care trăim să placem trebuie să placem ca să trăim".

tească datoriile şi să iasă de-acolo, să iasă de-acolo ; să-şi plătească datoriile şi să iasă de-acolo.

Deşi părul domnului Pancks stătea zbîrlit ca nişte fire lungi de sîrmă, el îi mai dădu un impuls în sus cu amîndouă mîinile şi zîmbi la proprietarul său în chip cum nu se poate mai hidos.

— Vei fi aşa de bun să-i spui fiică-mi, domnule Pancks, că nu pot îngădui acest lucru, zise patriarhul cu blîndeţe.

— Oh ! exclamă Pancks. N-aţi putea să-i spuneţi dumneavoastră asta ?

— Nu, domnule, nu ; dumneata eşti plătit să-i spui şi trebuie să-i spui ca să fii plătit, să-i spui ca să fii plătit.

Bătrînul neghiob nu putu rezista ispitei de a-şi mai încerca norocul o dată.

— Oh ! exclamă Pancks. Mai e ceva ?

— Da, domnule. Mi se pare, domnule Pancks, că şi dumneata te-nvîrţi prea mult şi prea des prin direcţia aceea. Îţi recomand, domnule Pancks, să-ţi alungi din minte atît pierderea dumitale personală de bani, cît şi a celorlalţi ca dumneata, şi să-ţi vezi de treabă, să-ţi vezi de treabă.

Domnul Pancks primi această recomandare cu o exclamaţie atît de nemaipomenit de abruptă, de scurtă şi de tare a monosilabei „Oh !“ încît pînă şi împiedicatul patriarh întoarse ochii spre el, într-un soi de grabă. Domnul Pancks, cu un smiorcăit nu mai puţin intens, adăugă apoi :

— Mai e ceva ?

— Deocamdată, nu, domnule, deocamdată, nu. Plec să fac o mică plimbare, o mică plimbare, zise patriarhul, isprăvindu-şi băutura şi ridicîndu-se cu un aer binevoitor. Poate că te mai găsesc aici cînd mă-ntorc. Dacă nu, domnule, la datorie, la datorie ; stoarce, stoarce, stoarce, luni ; stoarce, luni !

Domnul Pancks, după ce îşi zbîrli iarăşi părul, îl examină cu un aer jumătate hotărît, jumătate ofensat pe patriarh care tocmai îşi punea pălăria cu gardini largi. Îi era şi mai cald ca la început şi răsufla şi mai anevoie. Dar îl lăsă pe domnul Casby să iasă fără a face

vreo observație, apoi se uită la el în taină, pe deasupra storurilor verzi de la fereastră.

„Mi-am închipuit eu, își spuse. Știam eu încotro ai s-o apuci. Bun !"

Se duse apoi îndărăt la docul său, făcu ordine pe acolo, își luă pălăria dintr-un cui, se uită în jur, spuse „Adio !" și porni pe cont propriu. Se îndreptă direct spre capătul din Curtea-Inimii-Însîngerate, unde avea prăvălia doamna Plornish și ajunse acolo, în vîrful scării, mai înfierbîntat ca niciodată.

Pe treapta cea mai de sus a scării, rezistînd invitațiilor doamnei Plornish să vină și să ia loc alături de tatăl ei în Cuibul Fericirii — care spre consolarea lui n-au fost atît de stăruitoare ca în oricare zi, dat fiind că sîmbăta seara mușteriii, care blagosloveau prăvălia cu orice în afară de bani, dădeau buzna să facă comenzi cu nemiluita — pe treapta cea mai de sus, domnul Pancks rămase pînă cînd zări patriarhul, apărînd totdeauna prin celălalt capăt și înaintînd agale, numai zîmbete, înconjurat de oameni cu jalba-n proțap. Atunci coborî domnul Pancks și se avîntă spre el, dînd presiune straşnică aburilor.

Patriarhul, apropiindu-se cu obișnuita lui bunăvoință, a fost surprins văzîndu-l pe domnul Pancks, dar bănui că dojana lui îl stimulase să vină numaidecît să facă presiuni asupra oamenilor, în loc să amîne operația pînă luni. Locatarii Curții erau mirați de această întîlnire, căci cele două puteri niciodată nu fuseseră văzute acolo împreună, de cînd se știau cei mai bătrîni din Inima-Însîngerată. Dar mirarea le-a fost copleșită de o nespusă uimire cînd domnul Pancks, venind alături de cel mai venerabil dintre toți oamenii și oprindu-se dinaintea jiletcii verzi ca sticla, alătură degetul mare de arătător ca pentru a da un bobîrnac, le apropie de pălăria cu gardini largi și, cu o îndemînare și precizie neobișnuite, o zbură cît colo de pe capul lucitor ca o bilă mare.

După ce își îngădui această mică libertate cu persoana patriarhului, domnul Pancks continuă să uimească și să atragă Inimile-Însîngerate, spunînd cu glas tare și răspicat :

— Haide, pungaș bătrîn și zaharisit, vreau să închei socotelile cu tine.

Îndată, domnul Pancks şi patriarhul au fost înconjuraţi de o sumedenie de oameni, numai ochi şi urechi ; ferestrele se deschideau larg, iar pragurile caselor erau înţesate.

— Dar cine te crezi, mă rog ? zise domnul Pancks. Ce urmăreşti ? Pentru ce virtute pozezi ? Pentru mărinimie, nu-i aşa ? Tu, şi mărinimos !

Aici, domnul Pancks, aparent fără a avea intenţia să-l lovească, ci numai să-şi uşureze inima şi să risipească puţin din forţa sa de prisos, printr-un exerciţiu salutar, întinse un pumn către capul bulbucat, care se feri în lături. Repetă mişcarea aceasta stranie, spre admiraţia sporită a spectatorilor, la sfîrşitul fiecărui punct din discursul domnului Pancks, după cum urmează :

— M-am concediat singur, începu Pancks, ca să-ţi pot spune pe şleau cine eşti. Faci parte din cea mai rea tagmă a escrocilor din cîte există. Ca unul care sînt victima şi a unuia şi a altuia, nu ştiu dacă n-aş prefera tagma lui Merdle decît a ta. Eşti un vătaf de sclavi deghizat, unul în stare să jupoi oamenii de vii, un satrap care stoarce lumea pînă la ultima picătură de vlagă, dar totul făcut cu mîna altuia. Eşti un făţarnic de filantrop, un şarlatan josnic !

Repetarea reprezentaţiei la acest punct a fost primită cu hohote de rîs.

— Întreabă-i pe oamenii aceştia cumsecade, care din noi doi e mai aspru. Îţi vor spune Pancks, cred.

Cuvintele lui au fost confirmate prin strigăte de „Fireşte" şi „Bravo !"

— Dar am să vă spun eu, oameni buni, cine este... Casby ! Acest munte de blîndeţe, blocul ăsta de mărinimie, zîmbăreţul ăsta îmbrăcat în verde ca sticla, ăsta-i tiranul vostru ! exclamă Pancks. Dacă vreţi să-l vedeţi pe cel care v-ar jupui de vii... iată-l ! Să nu vă-nchipuiţi că-s eu, cu treizeci de şilingi simbrie pe săptămînă, ci căutaţi-l în Casby, habar n-am cît anume primeşte pe timp de un an !

— Bine ! strigară mai multe glasuri. Ascultaţi-l pe domnul Pancks !

— Să-l asculte pe domnul Pancks ? strigă şi acesta din urmă (după ce repetă jocul, de o mare popularitate). Da,

vă cred ! Aproape că a sosit timpul să-l ascultaţi pe domnul Pancks ! Domnul Pancks a venit astă-seară pe străduţa voastră ca să-l ascultaţi. Pancks nu-i decît o unealtă, iată-l pe cel care o manevrează !

Auditoriul, bărbaţi, femei şi copii, s-ar fi dat cu toţii de partea domnului Pancks, ca un singur om, dacă nu erau la mijloc pletele lungi, argintii, mătăsoase şi pălăria cu gardini largi.

— Tonul face muzica, reluă Pancks. Şi aici e o singură muzică : asupreşte, asupreşte, asupreşte ! Colo-i proprietarul şi aici e cel care scoate bani şi din piatră seacă. Păi, oameni buni, cînd vine aici la voi, bîzîind întruna ca o sfîrleză ce se învîrte încet, binevoitor, şi cînd vă-nghesuiţi în jurul lui să vă plîngeţi de cel care scoate bani şi din piatră seacă, nu ştiţi ce mişel e proprietarul ăsta ! Ce-aţi crede despre el dacă vă spun că şi-a făcut apariţia seara asta aici numai ca să dea toată vina pe mine luni ? Ce-aţi crede dacă vă spun că astă-seară m-a pus pe jăratic fiindcă nu vă storc îndeajuns ? Şi dacă v-aş spune că în momentul de faţă chiar mi-a poruncit anume să vă storc pînă la ultimul strop de vlagă, luni ?

Răspunsul dat a fost un murmur : „Ce ruşine !“ şi „Ce ticăloşie !“

— Ce ticăloşie ? replică Pancks cu un smiorcăit. Da, cred şi eu ! Tagma din care face parte Casby al vostru este cea mai ticăloasă dintre toate. Îşi iau în slujba lor oameni care scot banii şi din piatră seacă, cu o simbrie de mizerie şi fac un lucru de care le e ruşine şi teamă şi pe care nu vor să-l facă, dar nu le dă pace şi pînă la urmă tot trebuie să-l facă ! Vă silesc să aruncaţi întreaga vină în spinarea agentului, în vreme ce ei trag foloasele ! Păi, cel mai aprig pungaş din tot oraşul ăsta, care vă trage pe sfoară cu optsprezece pence, nu-i nici pe jumătate atît de ticălos ca acest Casby de-aici !

Strigăte de : „Aşa este“ şi „Să nu mai fie aşa !“

— Vedeţi la ce vă puteţi aştepta de la asemenea inşi, zise Pancks. Vedeţi la ce vă mai puteţi aştepta de la asemenea titireze grozave, care se învîrt în jurul vostru atît de plăcut că habar n-aveţi ce pun la cale. Aş vrea să vă atrag

o clipă atenţia la mine. N-am o înfăţişare prea acătării, ştiu foarte bine asta.

Cei de faţă manifestau păreri diferite ; mulţi strigau mai răspicat : „Nu, nu ai", alţii, mai politicoşi : „Ba da, ai".

— În general, continuă domnul Pancks, sînt un om dur, sîciitor, trist, care trudesc din greu şi scot banii şi din piatră seacă. Iată cum este umilul vostru servitor. Aveţi aşadar chipul său în mărime naturală, pictat de el şi prezentat vouă, asemănarea garantată ! Dar cum vreţi să fiu altfel cu un om ca ăsta drept proprietar ? La ce te poţi aştepta din partea lui ? I-a fost dat oare cuiva să vadă vreodată rasol de berbec cu sos de capere crescînd într-o nucă de cocos ?

Vioiciunea răspunsului lor dovedea că nimeni dintre Inimile-Însîngerate nu văzuse cîndva asemenea bazaconie.

— Ei bine, zise domnul Pancks, atunci să nu vă aşteptaţi vreodată că o să găsiţi la un agent ca mine, în slujba unui patron ca el, cine ştie ce calităţi alese. Am trudit din greu de cînd mă cunosc. Şi ce viaţă am dus ? Mi-am rupt oasele muncind şi luînd pielea de pe alţii, de dimineaţa pînă seara tîrziu, iarăşi şi iarăşi. N-am fost agreabil cu mine însumi şi pesemne că nimănui n-am fost deloc agreabil. Dacă în zece ani i-am adus un şiling mai puţin pe săptămînă, pungaşul ăsta îmi reţinea din simbrie un şiling pe săptămînă, iar dacă ar fi găsit pe cineva să-i facă aceeaşi treabă cu şase pence mai puţin, îl angaja în locul meu ca să-i dea şase pence în minus. Cumpără ieftin şi vinde scump, iată principiile statornicite ! Faimoasă firmă, „La binevoitorul Casby", rosti domnul Pancks urmărindu-l din ochi cu o expresie care n-avea nimic admirativ ; dar adevăratul nume al casei este „La Pungaşul". Deviza sa : „Dă-i mereu de furcă celui care scoate banii şi din piatră seacă". Există cineva aici, adăugă domnul Pancks, întrerupîndu-se brusc şi rotindu-şi privirile, care să se priceapă bine la gramatica engleză ?

Curtea-Inimii-Însîngerate se sfia să pretindă că ar avea asemenea cunoştinţe.

— Nu face nimic, zise domnul Pancks. Voiam să remarc doar că sarcina impusă mie de acest proprietar niciodată

n-a încetat să se conjuge la imperativul prezent al verbului a da în brînci de muncă, fără zăbavă : Dă tu în brînci de muncă, fără zăbavă, dea el în brînci de muncă, fără zăbavă, dăm noi în brînci de muncă, fără zăbavă, daţi voi în brînci de muncă, fără zăbavă, dea ei în brînci de muncă, fără zăbavă. Iată cine e binevoitorul vostru patriarh Casby şi legea lui de aur. Îţi face grozav de bine să-l vezi, mie însă nu, deloc. E dulce ca mierea, dar eu-s rău ca o apă stătută. Îmi aduce smoala şi eu o manevrez, dar se lipeşte de mine. Şi acum, zise domnul Pancks, apropiindu-se iarăşi de fostul lui patron, căci se îndepărtase puţin de el ca să-l expună mai bine privirilor celor din Curte ; cum nu prea sînt obişnuit să vorbesc în public, şi am ţinut un discurs cam lung, avînd în vedere împrejurările, am să închei ce doream să spun poftindu-te să-ţi iei tălpăşiţa de-aici.

Ultimul dintre patriarhi era atît de tulburat, fiind luat cu asalt prin surprindere, şi îi trebuia atît de mult timp să-şi adune gîndurile şi să formuleze o idee, încît nu găsi nici un cuvînt de spus. Părea că pune la cale cine ştie ce vicleşug patriarhal spre a ieşi din poziţia asta delicată, cînd domnul Pancks, dîndu-i deodată un nou bobîrnac, făcu să-i zboare pălăria cît colo, cu aceeaşi îndemînare. Prima dată cînd s-a întîmplat asta, unul sau doi dintre locatarii Curţii-Inimii-Însîngerate se grăbiseră slugarnici să-i dea pălăria de jos, înmînînd-o posesorului ei ; dar domnul Pancks produsese o impresie atît de puternică asupra celor care-l ascultau, încît patriarhul trebui să se întoarcă şi să şi-o ridice singur.

Iute ca trăsnetul, domnul Pancks, care de cîteva clipe ţinea mîna dreaptă în buzunarul de la haină, scoase brusc o pereche de foarfece şi, sărind dindărăt asupra patriarhului, îi tăie scurt pletele sacre care i se revărsau peste umeri. Într-un acces de mînie şi ură, smulse pălăria cu gardini largi din mîna patriarhului uluit, îi reteză jos borul, dîndu-i o formă de cratiţă şi o înfundă pe capul patriarhului.

Domnul Pancks se retrase consternat de rezultatul groaznic al acestui gest de desperare. În faţa lui se afla acum un bătrîn greoi, cu un cap mare, pleşuv, cu

niște ochi cît cepele, holbați, fără nimic impresionant ori venerabil, care parcă răsărise din pămînt ca să întrebe ce se petrecuse cu Casby. După ce se uită și el la această nălucă, într-o tăcere copleșitoare, domnul Pancks aruncă foarfecele și o luă la sănătoasa cît îl țineau picioarele, în căutarea unei ascunzători, unde să fie la adăpost de urmările fărădelegii sale. Socoti prudent să alerge de-i scăpărau călcîiele, deși nimic altceva nu-l urmărea, doar hohotele de rîs din Curtea-Inimii-Însîngerate, zburînd prin văzduh și repetîndu-se în torente.

Capitolul XXXIII

DUCĂ-SE!

SCHIMBĂRILE din odaia unui om care zace doborît de fierbințeală sînt lente și nestatornice, pe cîtă vreme schimbările care frămîntă lumea noastră înfierbîntată sînt rapide și irevocabile.

Așa a fost soarta Micăi Dorrit să asiste la aceste două soiuri de schimbări. O bună parte din fiecare zi, zidurile închisorii Marshalsea o învăluiau din nou în umbrele lor, ca pe-un copil de-al lor, iar ea avea grijă de el, lucra pentru el, veghea la căpătîiul lui și nu-l părăsea decît ca să se devoteze cu toată dragostea îngrijirii lui. Rolul său în afara temniței îi impunea destule exigențe, dar răbdarea ei neobosită o ajuta să facă față la toate.

Mai întîi era vorba de Fanny, trufașă, vanitoasă, plină de toane, bizară, într-o stare sufletească nepotrivită cu apariția în lume, atît de zdruncinată rămăsese din seara

cuţitaşului cu plăsele de baga ; mereu avea nevoie să fie consolată, dar era hotărîtă să nu se lase consolată, era hotărîtă să-i acuze pe alţii că o nedreptăţeau profund, refuzînd însă oricui cutezanţa de a gîndi una ca asta despre ea.

Era apoi fratele său, un om slab şi mîndru, mereu ameţit de băutură, un tînăr îmbătrînit înainte de vreme, care tremura din tot trupul, îngăimînd totdeauna ceva nedesluşit, ca şi cum limba-i fusese împovărată cu o parte din banii cu care se împăuna şi nu-i mai putea scoate afară, incapabil să se descurce singur în oricare situaţie din viaţă, deşi îşi lua aere de protector asupra soră-şi, pentru care avea o afecţiune egoistă (dar cînd, mă rog, nu dăduse el dovadă de acest merit negativ, nefericitul şi împiedicatul ăsta de Tip !), fiindcă voia să fie condus de ea.

Mai era şi doamna Merdle, în voalurile sale de doliu (pălăriuţa primei toalete de doliu sfîşiată probabil bucăţi într-un acces violent de supărare, înlocuită desigur cu un articol care-i venea grozav, după ultima modă pariziană), pe picior de război cu Fanny, căreia nu exista ceas de la Dumnezeu să nu-i opună pieptul ei dezolat.

Dar sărmanul domn Sparkler, care nu ştia cum să menţină pacea între ele şi le repeta că după umila lui părere n-aveau încotro, trebuiau să recunoască, amîndouă, că erau nişte femei magnifice, fără fumuri în cap nici una, nici cealaltă — iar pentru această delicată recomandare ele îşi dădeau mîna ca să tabere asupra lui de ţi se făcea mai mare mila !

Nu trebuie uitată, apoi, doamna General, întoarsă acasă de pe meleaguri străine, care mereu cerea în scrisori trimise prin poştă din două în două zile, conţinînd ba o prună, ba o prismă, noi certificate de recomandare pentru cine ştie ce post vacant. Se cuvine să se mai adauge înainte de a încheia despre această femeie superioară şi distinsă, că nu s-a mai pomenit o altă persoană ale cărei aptitudini să fi depăşit cu prisosinţă exigenţele oricărui post vacant de pe faţa pămîntului şi de care atîţia şi atîţia oameni (după cum se consemna cu căldură în certificatele sale) să se fi declarat perfect satisfăcuţi —

ori care să fi avut marele ghinion de a fi înconjurată de un imens cerc de admiratori înflăcărați și distinși, care însă nu se întîmplase niciodată să aibă nevoie în vreun fel de serviciile ei.

Îndată după tărăboiul pricinuit de moartea eminentului domn Merdle, multe persoane cu vază nu puteau să se hotărască dacă s-o rupă definitiv cu doamna Merdle, ori să se ducă s-o consoleze. Totuși, cum părea esențial, pentru a-și susține propria lor cauză, să admită că ea fusese înșelată cumplit, au procedat ca atare și continuau s-o frecventeze. În consecință, doamna Merdle, femeie de lume și cu educație aleasă, sacrificată în urma vicleșugurilor unui om grosolan și vulgar (căci astfel a fost el privit din cap pînă-n picioare, din clipa cînd s-a descoperit că în buzunarele sale bătea vîntul), trebuia apărată cu înverșunare de clasa din care făcea parte, în chiar interesul acestei clase. Doamna Merdle răspunse loialității lor dîndu-le de înțeles că ea însăși era mai iritată ca oricine de umbra nelegiuirilor răposatului ; astfel că, în mare, ieși basma curată din toată tevatura asta, și bine a făcut.

Titlul de lord al domnului Sparkler era din fericire una din acele sinecuri acordate pe viață unui gentleman, cu condiția să nu se ivească vreun motiv de a-l cocoța cu macaraua Lipitorilor într-o funcție superioară și mai lucrativă. Acest slujbaș patriot se crampona deci de culorile sale (stindardul celor patru trimestre) pe care le pironea de catarg ca un adevărat Nelson. Grație rezultatelor vitejiei sale, doamna Sparkler și doamna Merdle, locuind la etaje diferite în nobilul templu micuț al incomodității, unde mirosul ciorbei de alaltăieri și al cailor de la trăsură era nelipsit precum moartea în viața omului, se înarmau pînă-n dinți pentru a intra în arena societății, vrăjmașe jurate una față de cealaltă. Și Mica Dorrit, care vedea evoluînd toate aceste simptome, nu putu să nu se întrebe, cu neliniște, în ce ungher dosnic al nobilei locuințe vor fi mătrășiți copiii lui Fanny cu timpul și cine va avea grijă de acele micuțe victime cînd vor veni pe lume.

Arthur era mult prea bolnav ca să i se vorbească despre subiecte care puteau să-i cauzeze emoție sau neliniște, iar cum însănătoșirea lui depindea mai cu seamă de odihnă, singura speranță în această perioadă dificilă Mica Dorrit și-o punea în domnul Meagles. Era încă în străinătate; dar îndată după prima vizită făcută lui Arthur în închisoare, ea îi scrisese prin fiică-sa și de atunci mereu își destăinuise temerile asupra unor puncte care o chinuiau îndeosebi, și în primul rînd asupra unuia dintre ele, și anume, despre absența îndelungată a domnului Meagles, a cărui apariție consolatoare la Marshalsea ar fi fost salutară.

Fără a fi dezvăluit natura exactă a documentelor căzute în mîinile lui Rigaud, Mica Dorrit îi încredințase în linii mari istoria asta, relatîndu-i de asemenea și despre sfîrșitul tragic al acestuia. Vechile obiceiuri pline de precauție ale celui care, ca bancher, se slujise îndelung de balanța și lopățica pentru aur îi arătară numaidecît cît de important era să dea de documentele originale; îi răspunse deci Micuței Dorrit aprobînd cu tărie solicitudinea exprimată în acest sens și adăugînd că pînă va reveni în Anglia „va face el însuși unele încercări de a umbla pe urma lor".

În timpul acesta, domnul Henry Gowan ajunsese la concluzia că ar fi fost mai plăcut să rupă orice legătură cu domnul și doamna Meagles. El avu măcar atîta grijă încît să nu-i pună nimic special în vedere soției lui; dar domnului Meagles îi spusese că, personal, nu i se părea că se puteau înțelege împreună, așa că socotea mai nimerit dacă — în chip civilizat și fără scene, ori ceva asemănător — ar fi căzut de acord că erau oamenii cei mai cumsecade din lume și cu atît mai mult dacă rămîneau izolați. Bietul domn Meagles, care de multă vreme pricepuse că prin atitudinea lui totdeauna disprețuitoare în prezența fiică-si nu contribuia cîtuși de puțin la fericirea ei, spuse:

— Bine, Henry! Ești soțul lui Pet a mea; ai luat locul meu, după cum e și firesc... bine, fă cum vrei!

Rezultatul acestui aranjament (neprevăzut poate de domnul Henry Gowan) a fost că domnul și doamna

Meagles se arătară mai generoşi ca înainte faţă de fiica lor, de cînd nu mai erau în legătură decît cu ea şi copilul ei, iar spiritul lui semeţ se vedea mai bine chivernisit cu bani, dar fără să simtă nevoia degradantă de a afla de unde veneau.

În asemenea împrejurări domnul Meagles se grăbi, desigur, să-şi găsească o ocupaţie. Ştia de la fiica lui diversele oraşe prin care umblase Rigaud şi diferitele hoteluri unde locuise cu cîtva timp în urmă. Ocupaţia de care se apucă a fost să viziteze aceste locuri iute şi cu discreţie, şi, în cazul că descoperea undeva vreo notă neachitată şi vreo casetă sau pachet lăsat drept gaj, să plătească nota şi să ia cu sine caseta ori pachetul.

Fără alt însoţitor decît mama, domnul Meagles porni în pelerinaj şi avu un număr de peripeţii. N-a fost cea mai măruntă piedică faptul că niciodată nu pricepea ce i se spunea, şi că punea o sumedenie de întrebări unor oameni care habar n-aveau ce le spunea el. Totuşi, cu încrederea nestrămutată că engleza era limba maternă a lumii întregi, doar că oamenii erau prea proşti ca s-o înţeleagă, domnul Meagles continuă să-i hărţuiască pe hotelieri în chipul cel mai volubil, intra în explicaţii zgomotoase şi dintre cele mai încîlcite şi refuza pur şi simplu răspunsuri în limba ţării, sub pretext că nu erau decît nişte fleacuri. Uneori se făcea apel la interpreţi, cărora domnul Meagles li se adresa în termeni atît de rari, încît îi reducea pe aceşti nefericiţi numaidecît la tăcere, iar lucrurile mergeau şi mai rău. La urma urmelor, totuşi, mare lucru n-a pierdut ; căci deşi nu găsi nimic care să-i fi aparţinut, peste tot dădu de datorii cu duiumul şi de o mulţime de zvonuri asociate de acest nume propriu, singurul cuvînt rostit inteligibil, şi pretutindeni aproape a fost copleşit de acuzaţii injurioase. În cel puţin patru ocazii s-a chemat poliţia, fiind denunţat că e un escroc, un om de nimic şi un hoţ ; dar el îndură acest limbaj împovărat de oprobriu cu perfectă bună dispoziţie (habar nu avea ce însemnau toate astea) şi se lăsă condus înapoi în modul cel mai umilitor, escortat pînă la pachebot sau la diligenţă, ca un indezirabil, iar el vorbind tot timpul, englez vesel şi volubil ce era, cu mama la braţ.

Dar în propria lui limbă şi în capul lui gîndurile se înlănţuiau inteligent chiar, cu perseverenţă. Cînd, după un pelerinaj îndelungat, reveni la Paris fără să fi avut cît de cît succes, nu se simţea descurajat.

— Vezi tu, mamă, îi spuse el neveste-si, pe măsură ce mă apropii de Anglia cu urmărirea asta a lui, am tot mai mari şanse să dau de hîrtiile acelea, fie că voi pune sau nu mîna pe ele. Pentru că există toate motivele să conchidem că le-a depozitat într-un loc unde erau ferite de anumiţi oameni din Anglia şi unde i-ar fi fost numai lui accesibile, pricepi, mamă ?

La Paris, domnul Meagles găsi o scrisoare care îl aştepta din partea Micăi Dorrit. Îl anunţa că a putut sta de vorbă cîteva clipe cu domnul Clennam despre omul în chestiune şi că atunci cînd i-a spus domnului Clennam că prietenul său, domnul Meagles, care se întorcea în Anglia să-l viziteze, dorea să culeagă unele informaţii asupra defunctului, Clennam o rugase să-i comunice domnului Meagles că domnişoara Wade îl cunoscuse şi ea locuia în momentul de faţă pe cutare stradă şi la cutare număr, la Calais.

— Da, da ! exclamă domnul Meagles.

Cu toată iuţeala posibilă în epoca aceea a diligenţei, domnul Meagles sună clopoţelul spart de la poarta dărăpănată, care se deschise cu un scîrţîit, şi se trezi dinaintea ţărăncii stînd în pragul umbros, care-l întrebă într-o engleză stricată pe cine căuta. Drept răspuns, domnul Meagles îşi spuse că cei din Calais erau nişte oameni cu bun-simţ, care într-adevăr înţelegeau ce vrei de la ei, şi adăugă cu glas tare :

— Domnişoara Wade, draga mea.

A fost condus numaidecît în prezenţa domnişoarei Wade.

— A trecut mult de cînd nu ne-am mai văzut, zise domnul Meagles, dregîndu-şi glasul. Sper că aţi dus-o bine cu sănătatea în tot acest timp, domnişoară Wade ?

Domnişoara Wade, fără a catadicsi să spere că el sau altcineva a dus-o bine cu sănătatea, îl întrebă cărei cauze datora onoarea acestei revederi. Între timp, domnul

Meagles se şi uitase peste tot în încăpere, dar nu observă nimic de forma unei casete.

— Păi, adevărul este, domnişoară Wade, răspunse domnul Meagles pe un ton amabil, molcom, aproape linguşitor, că dumneavoastră s-ar putea să fiţi în măsură de a mă ajuta să lămuresc o mică treabă care acum e destul de obscură. Sper că ceea ce a fost dezagreabil între noi s-a şi uitat. Nu se mai poate face nimic. Vă amintiţi de fiica mea ? Timpurile s-au schimbat. Acum e mamă !

În candoarea sa, domnul Meagles n-ar fi putut atinge un subiect mai nepotrivit. Făcu o pauză, aşteptînd o vorbă de încuviinţare, dar în zadar.

— Nu pentru asta aţi dorit să veniţi aici, zise ea după o tăcere de gheaţă.

— Nu, nu, replică domnul Meagles. Nu, mă bizuiam pe bunăvoinţa dumneavoastră pentru...

— Credeam că ştiţi, îl întrerupse cu un zîmbet, că bunăvoinţa mea nu este ceva pe care să te poţi bizui.

— Nu spuneţi acest lucru, rosti domnul Meagles, sînteţi nedreaptă cu dumneavoastră. Totuşi, iată despre ce e vorba (căci îşi dădea seama că nu cîştigase nimic mergînd pe ocolite). Am auzit de la prietenul meu Clennam, despre care, desigur, o să vă pară rău aflînd că a fost şi este încă foarte bolnav...

Iarăşi făcu o pauză şi din nou ea nu scoase un cuvînt.

— ...că aţi cunoscut pe cineva numit Blandois, mort recent la Londra într-un groaznic accident. Dar, vă rog, să nu mă-nţelegeţi greşit ! Ştiu că-l cunoşteaţi puţin, adăugă domnul Meagles, parînd cu iscusinţă o întrerupere violentă, gata-gata să izbucnească. Sînt absolut sigur de asta. Îl cunoşteaţi puţin, ştiu. Dar chestiunea este să aflu (şi domnul Meagles din nou o luă cu binişorul) dacă la întoarcerea lui în Anglia nu v-a încredinţat o casetă conţinînd nişte documente, ori un pachet cu documente, sau nişte hîrtii oarecare, într-un plic oarecare, sau... orice fel de hîrtii... rugîndu-vă să le păstraţi aici scurtă vreme, pînă cînd va avea nevoie de ele ?

— Chestiunea este ? repetă ea. Cine se interesează de asta ?

— Eu, zise domnul Meagles. Dar nu numai eu, ci şi Clennam, şi încă altă lume. Acum sînt sigur, continuă domnul Meagles cu inima plină de afecţiune pentru Pet, că nu puteaţi avea vreun resentiment faţă de fiică-mea ; imposibil. Ei bine ! Şi pe ea o interesează, căci e ceva care priveşte îndeaproape o bună prietenă de-a ei. De aceea am venit eu aici. Drept să vă spun *asta* e chestiunea, şi acum vă-ntreb, a lăsat el ceva sau nu ?

— Am impresia, zău, că am ajuns un punct de reper pentru toţi cei care au avut de-a face cu cîte cineva de care eu m-am slujit de serviciile sale, l-am plătit şi gata !

— Dar, vă rog, nu vă supăraţi, căută domnul Meagles s-o îmbuneze, nu vă supăraţi, pentru că e întrebarea cea mai simplă din lume şi poate fi pusă oricui. Documentele la care mă refer nu-i aparţineau, şi le însuşise pe nedrept, şi odată s-ar putea să pricinuiască neplăceri persoanei nevinovate care le are în păstrare, fiind căutate de cei cărora le aparţin într-adevăr. A trecut prin Calais în drum spre Londra, şi existau motive de a nu lua cu sine aceste hîrtii, ci de a le lăsa într-un anumit loc, unde să fi putut lesne pune mîna pe ele — dar nu la cineva de teapa lui. Le-a lăsat cumva aici ? Vă asigur, dacă aş şti cum să fac să nu vă jignesc, mi-aş da toată silinţa să evit acest lucru. Vă pun o scurtă întrebare, cu totul şi cu totul personal, deşi nu are nimic personal într-însa. Aş putea s-o adresez oricui, am şi adresat-o unui număr destul de mare de oameni. Le-a lăsat aici ? A lăsat el ceva aici ?

— Nu.

— Atunci, domnişoară Wade, nu ştiţi nimic din păcate despre hîrtiile astea ?

— Nu ştiu nimic despre ele. V-am răspuns acum întrebărilor dumneavoastră bizare. N-a lăsat nimic aici, şi nu ştiu nimic de nici un fel de documente.

— Aşa ! exclamă domnul Meagles, ridicîndu-se. Îmi pare rău... chestiunea e închisă, şi sper că nu v-am sîcîit prea mult... Tattycoram e bine, domnişoară Wade ?

— Harriet ? Oh, da !

— Iar am călcat în strachini, se scuză domnul Meagles, corectîndu-se. Nu se poate să nu calc eu în strachini, s-ar

zice. Dacă mă gîndeam puţin, nu-i dădeam poate numele ăsta strident. Dar cînd vrei să fii drăguţ şi vesel cu copiii, nu prea stai mult pe gînduri. Bătrînul ei prieten îi trimite salutări, dacă socotiţi nimerit să-i transmiteţi asta, domnişoară Wade.

Nu-i răspunse nimic, şi domnul Meagles, întorcîndu-şi chipul onest şi ieşind din încăperea tristă în care strălucise ca un soare, porni spre hotel, unde o lăsase pe doamna Meagles, şi căreia îi spuse :

— Învinşi, mamă... nici un rezultat !

Se îmbarcară pe pachebotul de Londra care pleca în noaptea aceea şi, odată ajunşi, se duseră direct la Marshalsea.

Credinciosul John era de serviciu cînd tata şi mama Meagles se prezentară la poarta închisorii tocmai cînd cădea întunericul. Domnişoara Dorrit nu era atunci acolo, le spuse el, dar fusese dimineaţă şi se întorcea totdeauna seara. Domnul Clennam se mai întremase puţin ; Maggy, doamna Plornish şi domnul Baptist îl îngrijeau cu rîndul. Domnişoara Dorrit se întorcea sigur pînă să bată clopotul de seară. Dacă voiau s-o aştepte, se puteau duce sus in camera pusă ei la dispoziţie de către mareşalul-guvernator. Temîndu-se ca nu cumva sosirea lor neaşteptată să fie primejdioasă pentru sănătatea lui Arthur, domnul Meagles acceptă invitaţia şi se treziră închişi într-o odaie de unde puteau vedea, prin zăbrelele de la fereastră, interiorul temniţei.

Spaţiul îngust al închisorii avu un asemenea efect asupra doamnei Meagles, încît începu să plîngă, şi un asemenea efect asupra domnului Meagles, că începu să gîfîie din lipsă de aer. Se plimba în sus şi-n jos prin încăpere, trăgînd anevoie aer în piept şi agravîndu-şi starea pentru că îşi mai şi făcea vînt cu batista, cînd se întoarse spre uşă.

— Hm ! Sfinte Dumnezeule ! exclamă domnul Meagles, dar dînsa nu e domnişoara Dorrit ! Ei, ia priveşte, mamă ! Tattycoram !

În carne şi oase ! Tattycoram ţinea în braţe o casetă metalică, de formă pătrată, avînd cam cincizeci de centimetri latura. O casetă asemănătoare văzuse Affery Flint-

winch, de-a lungul primului ei vis, scoasă subsuoară din bătrîna casă, în puterea nopţii, de dublura lui Flintwinch. Tattycoram o depuse jos, la picioarele fostului ei stăpîn, şi, căzînd în genunchi şi lovindu-se cu amîndouă mîinile, izbucni în lacrimi de bucurie şi desperare totodată, rîzînd şi plîngînd în acelaşi timp.

— Iertaţi-mă, stăpîne dragă, strigă ea ; luaţi-mă înapoi, stăpînă dragă ! Aceasta e caseta !

— Tatty ! exclamă domnul Meagles.

— Aţi căutat-o ! zise Tattycoram. E aici ! Mă încuiase în odaia vecină să nu dau ochi cu dumneavoastră. Am auzit cum aţi întrebat-o despre casetă şi cum ea v-a spus că nu i-a fost dată ; eram de faţă cînd i-a adus-o şi am luat-o cu mine aseară înainte de culcare, şi acum am adus-o. Aceasta este !

— Dar, draga mea fată, rosti domnul Meagles, abia răsuflînd, mai anevoie ca înainte, cum ai ajuns pînă aici ?

— Am venit în acelaşi vapor cu dumneavoastră. Am stat înfăşurată în pelerină, la celălalt capăt. Cînd aţi luat o birjă la debarcader, m-am urcat şi eu într-una şi v-am urmărit. Nu v-ar fi dat caseta nici în ruptul capului, după ce i-aţi spus că o căutaţi ; ar fi aruncat-o în mare mai degrabă, ori ar fi ars-o. Dar, aceasta este !

Cu ce mîndrie şi însufleţire striga fata : „Aceasta este !"

— Trebuie să recunosc, ce-i drept, că totdeauna s-a împotrivit să-i fie încredinţată, dar pînă la urmă tot i-a lăsat-o şi sînt convinsă că după cele spuse ei şi după ce tăgăduise, nu v-ar mai fi dat-o nicicînd. Dar acum e aici.

Tata şi mama Meagles niciodată nu şi-au meritat mai mult acest nume, ca atunci cînd luară din nou sub ocrotirea lor fata găsită, aşa de îndărătnică.

— Oh ! Am fost atît de nenorocită ! strigă Tattycoram printre lacrimile care-i curgeau şi mai abitir. Totdeauna am fost atît de nefericită, am avut atîtea remuşcări ! Mi-a fost teamă de ea din prima clipă cînd am văzut-o. Simţeam că are asupra mea puterea de a desluşi cu limpezime ce e rău în sufletul meu. Era un fel de nebunie în mine, pe care ea o putea stîrni ori de cîte ori ar fi dorit. Cînd mă aflam în starea asta, mi se părea că toată

lumea era împotrivă-mi din pricina originii mele ; şi cu cît oamenii îmi arătau mai mare bunăvoinţă, cu atît mai mult le luam în nume de rău. Îmi închipuiam că ceilalţi voiau să mă domine şi să mă facă să-i invidiez, deşi ştiu — şi-mi puteam da seama chiar şi atunci — că lor puţin le păsa de aşa ceva. Dar frumoasa şi tînăra mea stăpînă, departe de a fi atît de fericită precum ar merita, am părăsit-o ! Trebuie că mă socoteşte o mare răutăcioasă ! Dar veţi pune o vorbă bună pentru mine, şi o veţi ruga să mă ierte, aşa cum şi dumneavoastră m-aţi iertat ? Pentru că nu mai sînt atît de rea ca înainte, adăugă Tattycoram pe un ton implorator ; sînt încă destul de rea, dar, zău, nu aşa cum am fost. Am avut-o pe domnişoara Wade tot acest timp în faţa ochilor mei, şi mi se părea că văd într-însa ceea ce urma să ajung şi eu mai tîrziu — să privesc totul anapoda şi să schimb orice e bun în rău. Am avut-o tot timpul ăsta dinaintea ochilor, şi nu găsea altă plăcere decît să mă facă şi pe mine la fel de nefericită, de bănuitoare şi de crudă ca şi ea. N-a trebuit să-şi bată prea mult capul cu asta, nu, continuă Tattycoram, izbucnind iarăşi de amărăciune într-un plîns în hohote, căci eram cît se poate de rea. Voiam doar atît să spun, că după ce am îndurat prin cîte am trecut, sper să nu mai fiu niciodată chiar aşa de rea, ci dimpotrivă, voi deveni, puţin cîte puţin, din ce în ce mai bună. Îmi voi da toată silinţa. N-o să mă opresc la douăzeci şi cinci, domnule, voi număra douăzeci şi cinci de sute, douăzeci şi cinci de mii !

Uşa se deschise iarăşi ; Tattycoram se domoli, şi Mica Dorrit intră în odaie, iar domnul Meagles, mîndru şi bucuros, îi arătă caseta ; faţa lui bună se lumină de fericire şi recunoştinţă. Secretul se afla acum în siguranţă ! Putea deci să-i ascundă lui Arthur partea care se referea la ea ; nu va trebui să afle însă ceea ce pierduse ea ; la timpul cuvenit, el va afla tot ce-l interesează direct, dar nu va trebui să afle tot ce o privea numai pe ea. Toate astea trecuseră... totul era uitat, iertat.

— Şi acum, draga mea Mica Dorrit, zise domnul Meagles, eu sînt un om de afaceri — sau cel puţin am

fost — de aceea am să iau imediat toate măsurile. Ce crezi, ar fi bine să-l văd pe Arthur în seara asta ?

— Cred că în seara asta, nu. O să mă duc la el să mă conving în ce stare se află, dar cred că ar fi bine să nu-l vedeţi în seara asta.

— Sînt cu totul de părerea dumitale, draga mea, spuse domnul Meagles ; iată de ce nu m-am apropiat pînă acum de odaia asta sinistră. Atunci s-ar putea să mai treacă puţin timp pînă să-l văd. Am să-ţi explic ce vreau să spun după ce te vei întoarce.

Ea părăsi camera. Domnul Meagles, privind prin gratiile de la fereastră, o văzu ieşind din ghereta paznicului şi pătrunzînd în curtea închisorii. Spuse încetişor :

— Tattycoram, vino aici o clipă, buna mea copilă.

Ea se apropie de fereastră.

— Vezi fata care a fost aici adineauri, Tatty... făptura aceea micuţă, liniştită, plăpîndă, ducîndu-se acum încolo ? Uite cum se dau oamenii în lături ca s-o lase să treacă. Bărbaţii — bieţii, ajunşi la ananghie — îşi ridică, politicos, pălăria de pe cap în faţa ei, dar acum dispare pe uşa aceea. Ai văzut-o, Tattycoram ?

— Da, domnule.

— Am auzit spunîndu-se, Tatty, că odinioară era îndeobşte cunoscută drept fetiţa închisorii. S-a născut aici şi a trăit aici mulţi ani. Iar eu nici nu pot respira aici. Trist loc în care să te naşti şi să creşti, nu-i aşa, Tattycoram ?

— Da, domnule, într-adevăr !

— Dacă se gîndea mereu numai la ea şi îşi închipuia că toată lumea îi reproşa locul unde s-a născut şi-i scotea ochii cu asta, ar fi dus o viaţă plină de hărţuieli şi probabil inutilă. Şi totuşi, am auzit spunîndu-se, Tattycoram, că încă de la o vîrstă fragedă, existenţa ei n-a fost decît un lanţ întreg de acte de resemnare activă, de bunătate şi de nobil devotament. Vrei să-ţi împărtăşesc ce cred eu că a avut totdeauna înaintea ochilor săi, ca să ajungă astăzi să aibă expresia aceasta ?

— Da, vă rog, domnule.

— Datoria, Tattycoram. Începe de timpuriu şi fă-ţi datoria temeinic. Nu există antecedente, oricare ar fi

originea și rangul nostru, care să se ridice împotriva noastră în fața Atotputernicului și în propriii noștri ochi.

Rămaseră la fereastră. Mama se apropie și dînsa și începu să-i deplîngă pe deținuți, cînd o văzură pe Mica Dorrit întorcîndu-se. Puțin mai apoi apăru în odaie și-i sfătui să nu se ducă în seara aceea la Arthur, pe care îl lăsase liniștit și în tihnă.

— Bine ! încuviință domnul Meagles, vesel. Nu mă-ndoiesc că așa e cel mai bine. Îți încredințez, deci, gingașa mea infirmieră, grija de a-i transmite salutări din parte-mi ; și știu prea bine, în mîini mai nimerite nici că s-ar putea ! Mîine dimineață trebuie să pornesc iar la drum.

Mica Dorrit, mirată, îl întrebă încotro anume.

— Draga mea, zise domnul Meagles, nu pot trăi fără să respir. Închisoarea asta mi-a tăiat răsuflarea și nu mi-o voi redobîndi pînă cînd Arthur nu va ieși de aici.

— Și ăsta-i un motiv să plecați mîine dimineață din nou ?

— Ai să pricepi îndată, îi spuse domnul Meagles. Astăseară noi trei ne instalăm într-un hotel din centrul Londrei. Mîine dimineață, mama împreună cu Tattycoram se vor duce la Twickenham, unde madam Tickit, așezată la fereastra salonului în tovărășia doctorului Buchan, o să creadă că are vedenii ; iar eu plec în căutarea lui Doyce. Trebuie să-l avem și pe Daniel aici, căci, îți spun eu, scumpa mea, n-are absolut nici un rost să-i scriu, să fac planuri și speculații asupra cutărui sau cutărui lucru, de la distanță și la răstimpuri incerte ; așa că trebuie să-l avem pe Doyce aici. Mîine în zori pornesc la drum ca să-l aduc aici pe Doyce. Pentru mine nu contează să plec și să dau de el. Călătoresc de multă vreme, și toate limbile străine și obiceiurile sînt totuna pentru mine — nu mă pricep cîtuși de puțin la așa ceva. De aceea, nici nu mă incomodează. Trebuie să plec numaidecît, e logic, fiindcă nu pot trăi fără să respir în voie ; și nu se poate să respir în voie pînă ce nu-l văd pe Arthur scăpat de la Marshalsea. Mă sufoc în clipa asta, abia dacă mai am atîta suflu cît să rostesc aceste cuvinte și să duc pînă jos caseta asta a dumitale.

Erau pe stradă în momentul cînd începuse să bată clopotul, domnul Meagles cu caseta în mînă. N-o aştepta aici o trăsură pe Mica Dorrit — fapt care-l surprinse. Strigă o trăsură pentru ea şi fata urcă ; puse caseta lîngă ea, după ce o văzu că se aşază. De bucurie şi recunoştinţă ea îi sărută mîna.

— Nu-mi place asta, draga mea, zise domnul Meagles. Este contrar sentimentului meu despre justeţe ; auzi, să-mi aduci *dumneata* un omagiu *mie*... şi unde mai pui, chiar în poarta închisorii Marshalsea !

Se aplecă înainte şi-l sărută pe obraz.

— Mă faci să mă gîndesc la zilele de odinioară... spuse domnul Meagles, întunecîndu-se deodată... dar îl iubeşte mult şi-i ascunde metehnele, şi îşi închipuie că nu-i vede nimeni... Da, el se trage dintr-o familie foarte bună, cu relaţii sus-puse.

Era singura mîngîiere pe care a avut-o de cînd îşi pierduse fiica, şi dacă încerca s-o exploateze, cine ar fi putut să-i ia asta în nume de rău ?

Capitolul XXXIV

S-A DUS

ÎNTR-O zi de toamnă înviorătoare, deţinutul din Marshalsea, slab, dar altminteri restabilit, asculta o voce care-i citea ; într-o zi de toamnă înviorătoare, cînd ogoarele fuseseră culese de roade şi din nou arate, cînd fructele coapte ale verii dispăruseră, cînd spicele verzi de hamei din lanuri fuseseră doborîte de harnicii culegători,

cînd merele de pe crengile încărcate din livezi erau roşcovane, şi boabele de munte ale frasinului erau stacojii în frunzişul de aur. În păduri se şi zăreau semnele iernii cutezătoare care se apropia răscolind spărturi neobişnuite prin ramuri, pe unde priveliştea se căsca, deslușit şi precis, despuiate de vălul boarei din somnolenta vară care se lăsase pretutindeni ca bruma de pe prune. La fel şi oceanul de pe ţărm nu mai părea adormit sub arşiţă, ci miriadele de ochi scînteietori erau deschişi şi întreaga sa întindere sălta de bucurie, de la nisipul reavăn al plajei, pînă la pînzele micuţe care se pierdeau în zare, purtate spre larg ca frunzele ruginite ale toamnei smulse din arbori şi duse departe.

Neschimbată şi sterilă, zgîindu-se cu un ochi tîmp la toate anotimpurile cu acelaşi obraz măcinat de sărăcie şi griji, închisoarea nu oferea nici urmă din vreuna dintre aceste frumuseţi. Înflorească orice, cărămizile şi gratiile sale de fier zămisleau totdeauna acelaşi fruct mort. Totuşi Clennam, ascultînd glasul care-i citea, auzea în el tot ce marea Natură desăvîrşeşte, auzea toate melodiile ei odihnitoare cîntate omului. În copilăria lui nu fusese legănat pe alţi genunchi materni în afară de cei ai Naturii pentru a visa la nădejdi promiţătoare, la fantezii năstrușnice, la roadele duioşiei şi ale umilinţei care zac tăinuite în sămînţa precoce a imaginaţiei ; la stejarii care se feresc de vînturile nimicitoare cu rădăcinile lor vînjoase în incubator de ghinde. Dar în modulaţiile glasului care-i citea se aflau amintiri ale unor vechi simţăminte despre asemenea lucruri şi ecourile fiecărei şoapte afectuoase ori de compasiune strecurate cîndva în inimă de-a lungul vieţii sale.

Cînd vocea tăcu, duse mîna la ochi şi spuse, într-un murmur, că era prea multă lumină.

Mica Dorrit puse cartea deoparte şi se ridică fără zgomot să tragă perdeaua. Maggy, aşezată pe locul ei de odinioară, cosea de zor. Lumina se domoli, şi Mica Dorrit îşi aduse scaunul mai aproape de căpătîiul lui.

— Ai să scapi curînd, dragă domnule Clennam. Nu numai scrisorile trimise de domnul Doyce sînt pline de cuvinte prieteneşti şi încurajatoare, dar domnul Rugg

spune că și cele pe care le primește el sînt de un ajutor prețios, și că toată lumea (acum, cînd prima furie a trecut) e atît de atentă și vorbește așa frumos despre dumneata, încît ai să scapi curînd.

— Fetița mea dragă. Sufletul meu. Îngerul meu bun.

— Pentru mine e o mare plăcere să te aud rostind aceste cuvinte cu atîta pasiune, zise Mica Dorrit, îndreptîndu-și ochii spre ai lui, și... să-mi dau seama ce sincer ești, încît nu-ți pot spune : nu mai vorbi astfel.

Arthur apropie de buzele sale micuța ei mînă.

— Ai fost aici de multe, multe ori fără ca eu să te văd, nu-i așa, Mica Dorrit ?

— Da, am fost uneori aici, dar n-am intrat în odaie.

— Foarte des ?

— Destul de des, răspunse Mica Dorrit, timid.

— Zilnic ?

— Cred, zise ea, ezitînd, că am venit cel puțin de două ori în fiecare zi.

El ar fi putut să-i dea drumul mînuței ei delicate, după ce i-o mai sărută cu însuflețire ; dar mîna aceasta atît de delicată întîrzie acolo unde se afla și părea să ceară s-o mai rețină încă. El o luă cu amîndouă mîinile și o puse încetișor pe piept.

— Dragă Mica Dorrit, nu numai detenția mea se va sfîrși curînd, dar va trebui să pun capăt și sacrificiului dumitale. Trebuie din nou să ne deprindem de a trăi separați, de a merge mai departe fiecare pe drumul său. N-ai uitat ce am vorbit împreună cînd te-ai întors în Anglia ?

— Oh, nu, n-am uitat. Dar s-a-ntîmplat ceva... Azi te simți destul de în putere, nu-i așa ?

— Perfect.

Mîna pe care o ținea se furișă puțin mai aproape de obraz.

— Te simți destul de în putere pentru a afla ce avere am căpătat ?

— Mă bucur foarte mult că aud acest lucru. Nici o avere nu poate fi prea mare și totdeauna e binevenită pentru Mica Dorrit.

— Am așteptat cu nerăbdare clipa de a-ți spune. De cînd tot doresc să-ți spun. Ești sigur că nu vrei s-o accepți ?

— Niciodată !

— Ești absolut sigur că nu vrei nici jumătate ?

— Niciodată, dragă Mica Dorrit !

În timp ce-l privea, tăcută, el citi ceva pe chipul ei afectuos, ceva ce nu putea înțelege prea bine : s-ar fi spus că părea gata-gata să izbucnească în plîns, și totuși era fericită și mîndră.

— Te vei necăji auzind ce am să-ți spun despre Fanny. Biata Fanny a pierdut tot. Nu i-a rămas decît venitul soțului ei. Tot ce i-a dat papa ca zestre la căsătorie s-a dus, așa cum și banii dumitale s-au dus. Averea ei se afla în aceleași mîini, și nimic n-a mai rămas.

Arthur era mai mult întristat decît surprins.

— Am nădăjduit că n-o să iasă atît de rău, spuse el, dar cunoscînd legătura de rudenie dintre soțul ei și falit, mă temeam că o să fie la mijloc pierderi importante.

— Da. S-a dus totul. Îmi pare foarte rău pentru Fanny ; foarte, foarte rău... biata Fanny ! Și bietul meu frate, de asemenea !

— Și averea *lui* a fost în aceleași mîini ?

— Da ! Și totul s-a dus... La cît crezi că se ridică marea mea avere ?

Deoarece Arthur se uita nedumerit la ea, iarăși fiindu-i teamă, Mica Dorrit își retrase mîna și în locul unde aceasta se odihnise așeză obrazul.

— Nu mai am nimic pe lumea asta. Sînt la fel de nevoiașă ca atunci cînd locuiam aici. Cînd papa a venit între timp în Anglia, a încredințat tot ce a avut acelorași mîini și-acum întreaga avere s-a dus de rîpă. Oh, scumpul și neprețuitul meu prieten, ești absolut sigur acum că nu vrei să împarți cu mine averea mea ?

Prinzînd-o în brațe, o strînse la piept, lăsînd să-i curgă lacrimile lui de bărbat pe obrazul ei ; ea își petrecu o mînă ușoară pe după gîtul lui și o împreună cu cealaltă.

— Nu ne vom mai despărți niciodată, scumpul meu Arthur ; niciodată, pînă în ceasul din urmă ! Niciodată n-am fost bogată, niciodată n-am fost mîndră, niciodată

n-am fost fericită ca astăzi ; sînt bogată pentru că mă accepți, mîndră că m-ai refuzat cînd eram bogată, fericită fiindcă mă aflu alături de tine în temnița asta, așa cum aș fi fost fericită de a mă întoarce aici cu tine, dacă aceasta era voința divină, să te consolez și să-ți fiu de folos, cu toată dragostea și cu toată sinceritatea. Sînt a ta oriunde te-ai afla, pentru totdeauna ! Te iubesc din tot sufletul ! Aș prefera să-mi duc toată viața aici cu tine și să ies în fiecare zi, muncind pentru o bucată de pîine, decît să am cea mai grozavă avere de pe lume și să fiu cea mai distinsă și mai respectată doamnă. Ah, dacă sărmanul meu tată ar ști măcar cît sînt de fericită, în sfîrșit, în odaia asta, unde el atîția ani în șir a suferit !

Chiar de la început, Maggy se uita cu ochi mari și demult se pornise pe un plîns în hohote. Maggy se simțea acum în al nouălea cer, încît, după ce își îmbrățișă măicuța din răsputeri, coborî scara, țopăind cu încălțările ei greoaie, în căutarea cuiva căruia să împărtășească bucuria. Dar de cine să dea Maggy decît de Flora și de mătușa domnului F., sosind tocmai la timp ? Și cine altcineva, după această întîlnire, o aștepta pe Mica Dorrit cînd două-trei ore bune mai tîrziu pleca, la rîndu-i ?

Flora avea ochii puțin roșii și părea cam abătută. Mătușa domnului F. era atît de țeapănă, încît dădea impresia că nu s-ar mai fi putut curba fără ajutorul unui mecanism puternic. Pălăria o avea tuflită îndărăt în chip înspăimîntător, iar poșeta ei croșetată, tare ca piatra, era deopotrivă de rigidă de parcă ar fi fost prefăcută în cremene de capul Meduzei, și că de-atunci așa rămăsese. Cu aceste atribute impunătoare, mătușa domnului F., așezată în văzul tuturor pe scara care ducea la reședința oficială a mareșalului-guvernator, fusese, de-a lungul celor două sau trei ore de răgaz, un adevărat deliciu pentru locuitorii mai tineri din cartier, de șotiile cărora se cam înfierbîntase, trebuind din cînd în cînd să le țină piept cu vîrful umbrelei.

— Îmi dau seama cu durere, domnișoară Dorrit, te asigur, spuse Flora, că a propune o întîlnire într-un loc oarecare unei persoane atît de mai presus ca mine prin

avere şi fiind atît de căutată şi de răsfăţată de societatea cea mai strălucită s-ar putea să pară o indiscreţie din partea mea chiar dacă n-ar fi vorba despre o plăcintărie atît de mai prejos de situaţia dumitale actuală şi de un salon dosnic şi cu toate că patronul este un om foarte politicos dar dacă în interesul lui Arthur — nu mă pot abţine deşi se pare că-i mai nepotrivit acum ca oricînd fostul Doyce şi Clennam — încă o ultimă observaţie aş dori să fac o ultimă explicaţie aş dori să dau poate că bunătatea dumitale firească va scuza locul umil de conversaţie luînd ca pretext trei plăcinte cu rinichi.

Mica Dorrit, tălmăcind corect această vorbărie destul de fără noimă, răspunse Florei că-i stătea cu totul la dispoziţie. Aşadar, Flora porni înainte, trecînd strada, în drum spre plăcintăria cu pricina ; mătuşa domnului F. traversă ţanţoşă, ultima, punîndu-se în primejdie de a fi accidentată la tot pasul, cu o perseverenţă demnă de o cauză mai bună.

Cînd cele trei plăcinte cu rinichi, pretextul conversaţiei, au fost aşezate dinaintea lor pe trei farfurioare de cositor, fiecare plăcintă la mijloc cu cîte o gaură în care politicosul patron turna sos fierbinte dintr-un bidon cu gît, de parcă umplea trei lămpi cu gaz, Flora îşi scoase batista.

— Dacă visurile frumoase ale închipuirii, începu ea, m-au făcut vreodată să sper că atunci cînd Arthur — nu mă pot stăpîni scuză-mă te rog — îşi va recăpăta libertatea nu s-ar încumeta să primească din mîna sincer devotată nici măcar o plăcintă aşa de puţin pufoasă cum este asta şi atît de fără rinichi nici cît o nucşoară tăiată mărunt asemenea visuri s-au spulberat pentru totdeauna şi totul s-a terminat dar ştiind că relaţii mai afectuoase sînt pe cale să se dezvolte te rog să-mi dai voie să vă fac la amîndoi urări din inimă şi să-ţi spun că nimănui nu găsesc nici o vină nici unuia nici altuia cîtuşi de puţin, ba chiar mă ucide gîndul că înainte ca Timpul să mă fi făcut să ajung atît de puţin zveltă şi să fiu groaznic de roşie la cel mai mic efort mai cu seamă după masă cînd ştiu foarte bine că se face ca o erupţie putea să fie altfel dar n-a fost nu din pricina intervenţiei părinţilor şi

a urmat o amorțire mintală pînă cînd mătușa domnului F. a adus în taină soluția și totuși n-aș vrea să fie într-atît legată de generozitate față și de unul și de altul și să urez numai bine la amîndoi.

Mica Dorrit îi luă mîna, mulțumindu-i pentru toată bunăvoința ei.

— Nu vorbi despre bunăvoință, replică Flora, sărutînd-o cu sinceritate, căci dumneata ai fost totdeauna cea mai bună și mai dragă fată care a existat dacă îmi pot îngădui să mă exprim astfel și chiar din punct de vedere bănesc ai fost econoamă fiind conștiința întruchipată deși trebuie să adaug mult mai agreabilă decît în cazul meu deși sper nu mai împovărată ca a altor oameni și cu toate astea s-a dovedit mai dispusă să mă chinuie decît să mă consoleze și-i face evident mare plăcere în acest sens dar văd că bat cîmpii și îmi mai rămîne încă o dorință să-mi exprim pînă să cadă cortina asupra ultimei scene și anume să sper că în amintirea vremurilor de altădată și a sincerității mele de totdeauna Arthur își va da seama că nu l-am părăsit la nenorocire și că am venit fără încetare să întreb dacă n-aș putea să-i fiu de vreun folos și că am stat în plăcintăria asta unde foarte amabil mi se aducea un pahar mare de ceva cald de la hotelul din preajmă și am petrecut ore după ore într-adevăr foarte frumoase ca să-i țin companie de la distanță fără știrea lui.

Flora avea într-adevăr lacrimi în ochi acum și acest lucru nu o dezavantaja.

— Dar mai presus de orice, reluă Flora, te rog din tot sufletul ca pe cea mai dragă ființă care a existat vreodată dacă vrei să scuzi familiaritatea cuiva care aparține unei clase complet diferite să-i spui lui Arthur că nu știu dacă la urma urmei n-a fost decît o copilărie între noi ceva foarte plăcut la epoca aceea cu toate că destul de trist de asemenea și desigur că domnul F. a creat o schimbare vraja fiind destrămată nu te puteai aștepta să se petreacă ceva fără a țese totul de la capăt dar concursul de împrejurări n-a îngăduit din care nu cea mai lipsită de importanță fiind că n-a fost să fie, nu vreau să spun că dacă asta a putut să-i placă lui Arthur

şi că totul s-a întîmplat bineînţeles de la început nu m-aş fi bucurat prea mult căci eu sînt veselă din fire şi mă plictisesc acasă unde papa e fără doar şi poate fiinţa cea mai exasperantă din toţi bărbaţii şi situaţia lui nu s-a ameliorat de cînd i-a fost tăiat părul de mîna afurisitului aceluia şi transformat în ceva care nu seamănă cu nimic din ce-am văzut eu vreodată însă cu toate defectele mele nu sînt o fire geloasă şi nu doresc nimănui răul.

Fără să fi fost în stare s-o urmărească pe doamna Finching în tot acest labirint, Mica Dorrit înţelese cam despre ce era vorba şi acceptă misiunea cu dragă inimă.

— Ghirlanda veştejită draga mea, zise Flora cu enormă satisfacţie, este acum distrusă coloana s-a prăbuşit iar piramida s-a răsturnat cu vîrful în jos pe zi-i pe nume nu spune că sînt zăpăcită, nu spune că-i slăbiciune ori nebunie trebuie să duc de acum o viaţă retrasă şi să nu mai răscolesc în gînd cenuşa unor bucurii irosite ci luîndu-mi o ultimă libertate am să plătesc plăcintele care au servit drept umil pretext convorbirii noastre şi vă spun pentru totdeauna adio !

Mătuşa domnului F., care-şi mîncase plăcinta cu un aer extrem de grav şi care ticluise în minte un plan groaznic de răzbunare, din clipa cînd ocupase o poziţie oficială pe treptele casei mareşalului-guvernator, se sluji de prilej pentru a adresa văduvei defunctului ei nepot această sibilică apostrofă :

— Adu-l încoa să-l azvîrl eu pe geam afară !

Zadarnic se strădui Flora s-o domolească pe excelenta femeie, explicîndu-i că trebuiau să plece acasă să ia dejunul. Mătuşa domnului F. spunea una şi bună :

— Adu-l încoa să-l azvîrl eu pe geam afară !

După ce repetă această pretenţie de nenumărate ori, cu ocheade pline de respect la adresa Micăi Dorrit, mătuşa domnului F. îşi încrucişă braţele şi se aşeză într-un ungher din salonul patiseriei, refuzînd cu îndîrjire să se clintească din loc pînă cînd el nu-i va fi adus „încoa" şi soarta lui de a-l azvîrli „pe geam afară" îndeplinită.

În această situaţie, Flora îi mărturisi Micăi Dorrit că de săptămîni de zile n-o mai văzuse pe mătuşa domnului F. atît de energică şi plină de viaţă ; că va fi necesar să întîrzie acolo „ore în şir poate", pînă ce neîndu-

plecata bătrînă să se potolească şi că s-ar descurca mai bine dacă o să rămînă singură. Se despărţiră, de aceea, în modul cel mai prietenos şi cu sentimentele cele mai călduroase din amîndouă părţile.

Mătuşa domnului F., rezistînd tuturor asalturilor ca o cumplită fortăreaţă, şi Flora simţind nevoia unui reconfortant, un mesager a fost trimis la hotel după paharul pe care-l şi ochise şi care apoi a fost umplut din nou. Graţie acestui întăritor, însoţit de un jurnal şi dînd iama prin pateurile cele mai alese din prăvălie, Flora îşi petrecu restul zilei într-o perfectă bună dispoziţie, cu toate că uneori era stînjenită de consecinţele unui zvon absurd care circula în rîndul copiilor creduli din partea locului, cum că bătrîna doamnă s-ar fi vîndut plăcintarului ca să se facă plăcinte din ea, dar că bătrîna şedea în salonul plăcintăriei refuzînd să-şi respecte angajamentul. Vestea asta atrase droaie de copilandri de ambele sexe, şi, cînd umbrele serii începură să cadă, se făcuse atîta tărăboi, care dăuna vînzării, încît patronul stării mult asupra propunerii ca mătuşa domnului F. să fie negreşit luată de acolo. Ca urmare, s-a adus o trăsură pînă la uşă, iar datorită eforturilor comune ale negustorului şi ale Florei, remarcabila femeie a fost convinsă în sfîrşit să se urce ; cu toate că, nu fără a scoate capul pe fereastră şi a cere să-i fie chemat preopinentul în scopul menţionat. Cum se observă că întorcea nişte ochi furibunzi în direcţia închisorii Marshalsea, s-a presupus că această femeie de o admirabilă consecvenţă, prin „el" se gîndea la Arthur Clennam. Aceasta nu-i decît o simplă presupunere, căci nimeni nu va şti cîndva cu certitudine cine era cel care trebuia adus pentru a i se face pe plac mătuşii domnului F. şi care niciodată n-a fost adus.

Zilele toamnei se perindau întruna şi Mica Dorrit nu mai venea acum la Marshalsea fără să-l vadă pe Arthur. Nu, nu, nu.

Într-o dimineaţă, pe cînd Arthur trăgea cu urechea să deslușească pasul uşor care în fiecare dimineaţă urca în zbor pînă la el, aducînd strălucirea cerească a unei noi iubiri în odaia unde vechea iubire fusese atît de chinui-

toare şi de adevărată ; într-o dimineaţă, pe cînd era numai urechi, o auzi venind, dar nu singură.

— Dragă Arthur, spuse de afară, cu vocea ei veselă, am venit cu cineva. Pot să-l poftesc înăuntru ?

După pas, el se gîndea că erau două persoane. Răspunse : „Da", şi fata intră însoţită de domnul Meagles. Era bronzat şi bine dispus ; îşi desfăcu braţele şi-l cuprinse pe Arthur, ca un părinte fericit.

— Acum totul e în ordine, zise domnul Meagles, după cîteva clipe. Acum s-a terminat. Dragul meu Arthur, mărturiseşte numaidecît că m-ai aşteptat mai demult.

— E-adevărat, răspunse Arthur, dar Amy mi-a spus...

— Mica Dorrit. Niciodată un alt nume, rosti ea, în şoaptă.

— Dar Mica Dorrit a mea îmi spusese, fără a-i cere vreo altă explicaţie, că nu trebuia să te aştept pînă nu te-oi vedea cu ochii.

— Şi-acum mă vezi, băiatul meu, zise domnul Meagles, strîngîndu-i mîna cu tărie ; şi acum vei putea da orice explicaţie, toate explicaţiile pe care le voi cere. De fapt, eu am *mai* fost aici... venind direct din ţara marsiliezei, altminteri n-aş fi îndrăznit să dau astăzi ochi cu tine, dar nu erai în stare să primeşti vizite în momentul acela, aşa că am pornit iarăşi la drum să pun mîna pe Doyce.

— Bietul Doyce ! exclamă Arthur cu un oftat.

— Nu-i atribui epitete pe care nu le merită, spuse domnul Meagles. *Nu-i* deloc biet ; o duce destul de bine. Se simte minunat acolo. Te asigur că acolo arată el ce poate. A căzut pe picioarele lui, Daniel. Într-o ţară unde nu poţi face nimic, dacă cineva vrea să facă ceva, omul ăsta se simte ca şi cum i s-ar fi tăiat picioarele ; dar într-o ţară unde poţi face ceva şi ţi se cere să faci ceva, parcă eşti pe picioarele tale. N-o să mai fie nevoie să-i stînjeneşti pe cei din Ministerul Digresiunilor, căci, dă-mi voie să-ţi spun, Daniel a scos-o la capăt şi fără ei !

— Ce povară îmi iei de pe suflet ! exclamă Arthur. Ce fericit m-ai făcut !

— Fericit ? replică domnul Meagles. Nu vorbi despre fericire pînă nu-l vezi pe Daniel. Te asigur că Daniel con-

duce și execută acolo lucrări uluitoare, pe care, văzîndu-le, ți s-ar face părul măciucă. Nu mai este acum un dușman public, slavă Domnului ! A fost decorat, a primit eșarfe, stele, cruci și cîte și mai cîte, ca un aristocrat. Dar să nu mai vorbim despre asta aici.

— De ce nu ?

— Doamne sfinte ! strigă domnul Meagles, clătinînd din cap foarte serios. Va trebui să dosim toate astea sub cheie și lacăt cînd are să revină în țară. Cei de aici nici nu vor să audă. În privința asta Britannia este precum cîinele grădinarului care, pentru că nu mănîncă varză, nu-i lasă nici pe alții să mănînce. Dacă Britannia nu vrea să acorde propriilor ei copii asemenea distincții, ea nu le îngăduie nici măcar să și le arate atunci cînd le primesc din alte țări. Așa ceva nu se cade la noi !

— Dacă mi-ai fi adus încă o dată suma pierdută, rosti Arthur, nu-mi făceai mai mare plăcere decît dîndu-mi vestea asta !

— Păi, sigur, sigur, încuviință domnul Meagles. Sigur, știu acest lucru, bunul meu prieten, de aceea am început cu asta. Acum, ca să revenim la Doyce. Am pus așadar mîna pe el. Am dat de el în mijlocul unui grup de oameni murdari, cu piele brună — care purtau niște scufe de noapte ca femeile, mult prea mari pentru capetele lor — și care se numesc mai știu eu cum, tot soiul de neamuri cu limbi nedeslușite. *Știi* ce vreau să spun ! Bine ! Doyce vine întins spre mine, iar eu mă duc întins la el, așa că ne-am întors împreună.

— Doyce e în Anglia ! exclamă Arthur.

— Întocmai ! rosti domnul Meagles, desfăcîndu-și larg brațele. Sînt omul cel mai nepriceput din lume cînd e vorba despre astfel de lucruri. Nu știu ce m-aș fi făcut dacă eram în diplomație... poate nu greșeam ! Pe scurt, Arthur, amîndoi sîntem de două săptămîni în Anglia. Și dacă o să mă-ntrebi unde-i Doyce în clipa de față, ei bine, am să-ți răspund pur și simplu... e aici ! Și acum pot răsufla iarăși ușurat, în fine !

Doyce dădu buzna pe ușă, de afară, îl prinse pe Arthur de amîndouă mîinile și povesti el însuși mai departe.

— Sînt numai trei puncte în subiectul pe care vreau să-l ating în cele ce voi spune, rosti Doyce, începînd să le macine cu degetul lui mare şi sprinten, în podul palmei, şi va merge repede. Mai întîi, nici un cuvînt din partea ta despre trecut. În calculele tale a existat o greşeală. Ştiu care anume. De aici întregul mecanism a avut de suferit, iar rezultatul a fost un eşec. Vei trage învăţăminte din această greşeală, pe care o vei înlătura altădată. Şi eu am păţit deseori la fel în construcţiile mele, din orice greşeală aveam de învăţat ceva şi tu eşti un om prea inteligent ca să nu tragi de aici o învăţătură. Atît pentru primul punct. Al doilea. Mi-a părut rău că ai pus totul la inimă în aşa hal, şi că ţi-ai făcut reproşuri atît de severe. În drum spre casă am avut răgaz o zi şi o noapte ca să pun lucrurile în ordine, ajutat de prietenul nostru, după ce ne-am întîlnit aşa cum v-a informat. Al treilea. Am căzut amîndoi de acord că după toate cîte ai îndurat, după deznădejdea prin care ai trecut şi după boala ta, ar fi o surpriză plăcută dacă vom aranja totul perfect şi în ordine, fără ştirea ta, şi de a veni apoi să-ţi aducem vestea că afacerile merg ca pe roate, că fabrica are nevoie de tine mai mult ca oricînd, şi că o carieră nouă şi prosperă ne aşteaptă pe tine şi pe mine ca asociaţi. Acesta a fost al treilea punct. Ştii însă că totdeauna noi am lăsat loc şi pentru neprevăzut ; aşa am procedat şi eu în încheiere. Dragul meu Clennam, am cea mai mare încredere în tine. Poţi să fii la fel de util, aşa cum şi eu îţi pot fi ori ţi-am fost util pînă acum. Vechea ta slujbă te aşteaptă şi-ţi simte foarte mult lipsa. Nu mai există nimic care să te poată reţine aici, nici măcar jumătate de oră în plus.

Se făcuse o tăcere neîntreruptă, atît cît Arthur rămase o vreme în picioare, la fereastră, cu spatele spre ei, cînd viitoarea lui soţie se apropie de el.

— Am făcut adineauri o observaţie, zise Daniel Doyce apoi, care mi se pare eronată. Spuneam că nu mai există nimic care să te poată reţine aici, Clennam, nici măcar jumătate de oră în plus. Greşesc cumva presupunînd că n-ai vrea să pleci de aici decît mîine dimineaţă ? Oare

aș putea ghici, fără a fi prea iscusit, unde ai dori să te duci, direct, de cum vei părăsi camera și zidurile astea ?

— Ai ghicit bine, replică Arthur. Aceasta e dorința noastră cea mai scumpă.

— Foarte bine ! spuse Doyce. Atunci, dacă tînăra domnișoară are să-mi facă cinstea de a mă lua drept tată pentru douăzeci și patru de ore și o să meargă în trăsură cu mine înspre Catedrala Sf. Paul [1], cred că știu de ce ne ducem acolo.

Mica Dorrit și Doyce ieșiră împreună puțin după aceea, iar domnul Meagles întîrzie cîteva clipe să mai spună două cuvinte prietenului său.

— Eu cred, Arthur, că mîine dimineață nu vei avea nevoie de mine și n-o să trecem pe aici. S-ar putea ca mama să se gîndească mult la Pet, e o femeie atît de duioasă... Cel mai bun lucru este să rămînă acasă și eu o să-i țin de urît.

Se despărțiră apoi. Ziua luă sfîrșit, noaptea trecu, se făcu și dimineață, iar Mica Dorrit, îmbrăcată simplu ca de obicei și însoțită numai de Maggy, veni la închisoare odată cu soarele. În încăperea sărăcăcioasă domnea fericirea în dimineața aceea. Unde, pe lumea asta, să mai fi existat o cameră atît de binecuvîntată de o bucurie pașnică !

— Iubita mea, de ce mai aprinde Maggy focul ? O să plecăm numaidecît.

— Eu am rugat-o să facă asta. Mi-a venit o idee ciudată în minte. Vreau să te rog să arzi ceva în locul meu.

— Ce anume ?

— Hîrtia asta împăturită numai. Dac-ai vrea s-o arunci în foc cu mîinile tale, așa cum este, aș fi împăcată.

— Ești superstițioasă, micuța mea ? Sînt farmece ?

— Este tot ce dorești, scumpul meu, răspunse, rîzînd cu niște ochi scînteietori ; dacă vrei, fă-mi plăcerea asta cînd s-o aprinde focul.

---

[1] În apropiere de Catedrala Sf. Paul exista așa-numita Doctors' Commons, Colegiul Doctorilor în Drept, unde se încheiau anumite contracte, printre care cele matrimoniale. Colegiul s-a desființat în 1857, iar clădirea a fost demolată în 1867.

Rămaseră astfel dinaintea focului, aşteptînd : Clennam cu braţul petrecut pe după mijlocul ei, şi focul oglindindu-se, ca în atîtea rînduri, în ochii Micăi Dorrit.

— Arde cu flacără acum ?

— Arde destul de bine, zise Mica Dorrit.

— Trebuie spus ceva pentru aceste farmece ? rosti Arthur, ţinînd hîrtia deasupra flăcării.

— Poţi spune (dacă n-ai nimic împotrivă) te iubesc ! răspunse Mica Dorrit.

El rosti aceste cuvinte şi hîrtia se făcu scrum.

Trecură foarte liniştiţi prin curte, căci nu se vedea nimeni, deşi multe capete priveau pe furiş la ferestre. În gheretă nu era decît un singur om, de atîta vreme familiar.

După ce amîndoi îi adresară o seamă de cuvinte binevoitoare, Mica Dorrit se mai întoarse pentru ultima dată, cu mîna întinsă, spunîndu-i :

— Adio, bunul meu John ! Îţi doresc multă fericire, om bun ce eşti !

Urcară apoi scările bisericii Sf. Gheorghe din vecinătate şi se apropiară de altar, unde Daniel Doyce îi aştepta în rolul lui de tată. Se mai afla de faţă şi vechiul prieten al Micăi Dorrit, care-i dăduse catastiful de decese să-i slujească drept pernă ; nu mai putea de bucurie că revenise să se mărite în acelaşi lăcaş.

S-au căsătorit, scăldaţi în soarele care-şi trimitea razele prin chipul Domnului pictat pe vitralii. Intrară chiar în încăperea unde Mica Dorrit dormise după petrecerea ei, să semneze în registrul de căsătorii. Acolo, domnul Pancks (numit funcţionar principal al firmei Doyce şi Clennam, şi mai tîrziu asociat) — îl uitase pe monstru şi-l transformase într-un prieten cumsecade — asista din uşă la semnare, susţinînd-o galant pe Flora cu un braţ, iar cu celălalt pe Maggy, în vreme ce îndărătul lor stăteau John Chivery şi tatăl lui, împreună cu alţi temniceri care dăduseră o fugă pînă acolo, ca să mai vadă o dată copila fericită a închisorii Marshalsea. Flora, dealtfel, în ciuda declaraţiei făcute recent, nu dădea cîtuşi de puţin semne că trăieşte retrasă, ci, dimpotrivă, de o eleganţă

surprinzătoare, ea s-a bucurat de întreaga ceremonie, deşi cu oarecare nervozitate.

Vechiul prieten al Micăi Dorrit ţinea călimara în timp ce ea semna, iar sacristanul se opri o clipă să dea la o parte sutana bunului pastor, şi toţi cei de faţă se uitau cu un deosebit interes.

— Pentru că, vedeţi, rosti vechiul prieten al Micăi Dorrit, această tînără domnişoară este una din curiozităţile noastre ; acum a ajuns la al treilea volum al catastifelor noastre. Naşterea i-a fost înscrisă în ceea ce numesc eu volumul întîi ; a dormit, chiar pe această duşumea, cu cel de-al doilea volum sub căpşorul ei, iar acum îşi înscrie numele ei micuţ de soţie pe ceea ce numesc eu volumul al treilea.

Toţi s-au dat în lături după semnare, şi Mica Dorrit împreună cu soţul ei ieşiră din biserică. Rămaseră o clipă sus pe scări, sub portal, privind priveliştea înviorătoare a străzii în acea dimineaţă însorită de toamnă ; apoi coborîră.

Coborau într-o viaţă modestă, folositoare şi fericită. Coborau să învăluie cu o grijă maternă, ani în şir, copiii neglijaţi ai lui Fanny nu mai puţin decît propriii lor copii, ca să-i îngăduie acestei doamne să se ocupe veşnic de lumea bună. Coborau să-l îngrijească pe Tip, cîţiva ani, ca o mamă, ca o prietenă, căruia niciodată nu i-a luat în nume de rău pentru tot ce a cerut de la ea, în schimbul averii ce i-ar fi dat-o dacă se întîmpla să o aibă, şi care a închis cu afecţiune ochii fratelui ei peste Marshalsea şi peste toate roadele înveninate ale acestei închisori. Inseparabili şi binecuvîntaţi, ei coborau liniştiţi în vîltoarea străzii ; şi în vreme ce treceau prin lumina soarelui şi prin umbră, mulţimea zgomotoasă, avidă, îngîmfată, capricioasă şi plină de vanitate se vînzolea mai departe, înfierbîntîndu-se, în toiul vacarmului obişnuit.

Sfîrşit

CUPRINS

CARTEA A DOUA *BOGĂȚIE*

I Tovarăși de drum 7
II Doamna General 26
III La drum 31
IV O scrisoare de la Mica Dorrit . . . 50
V Undeva, ceva nu merge bine . . . 55
VI Undeva, ceva merge bine 73
VII Mai ales despre prune și prisme . . 92
VIII Văduva doamnă Gowan își dă seama că așa nu mai merge 105
IX Apariție și dispariție 120
X Viscle jupînesei Flintwinch se adună . 140
XI Scrisoare de la Mica Dorrit 149
XII Unde are loc o mare conferință politică 156
XIII Ravagiile unei molime 174
XIV Umblînd după un sfat 193
XV Nici un motiv întemeiat sau piedică, pentru care aceste două persoane să nu se poată căsători 206
XVI Lucrurile își urmează cursul . . . 226
XVII Dispariția 235
XVIII Castele în Spania 247
XIX Castelul din Spania luat cu asalt . . 256
XX Introducere la următorul 274
XXI Povestea unei ființe care se chinuie pe sine 287
XXII Oare cine trece pe drum așa tîrziu? 298
XXIII Jupîneasa Affery face o promisiune condiționată în legătură cu visele sale 307
XXIV Seara unei zile lungi 322
XXV Majordomul depune armele . . . 335

XXVI În care se culege furtună 346
XXVII Pupilul închisorii Marshalsea . . . 357
XXVIII O apariție la Marshalsea 375
XXIX Rugămintea de la Marshalsea . . 397
XXX Se apropie ceasul 408
XXXI A sosit și ceasul 438
XXXII Ducă-se 449
XXXIII Ducă-se ! 459
XXXIV S-a dus 472

Lector : GEORGETA NAIDIN
Tehnoredactor : CONSTANȚA VULCĂNESCU

Bun de tipar 15.07.975. Apărut 1975. Tiraj 120 000 ex. broșate. Format 16/54×84. Coli editură 28,29. Coli tipar 30,5. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 84—31 = R.

Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
București — Piața Scînteii nr. 1,
Republica Socialistă România
Comanda nr. 50 318

În **Mica Dorrit**, frescă vastă a unei societăți corupte, cititorul este condus din închisoarea pentru datornici în mediile cele mai suspuse, unde politicienii englezi devin obiectul unei satire incisive, căci știința de a guverna a ministeriabililor se reduce la o singură mare descoperire: CUM SĂ NU SE FACĂ un lucru anume. (SYLVÈRE MONOD)

Ministerul Digresiunilor este imaginea tuturor «structurilor» sociale. Protestatarii de mai tîrziu s-au văzut, într-un fel, în aceeași primejdie ca și Dickens, căci protestul singular ajunge pînă la urmă autodestructiv: societatea nu poate exista fără structuri, iar omul nu poate trăi fără societate... (C.P. SNOW)

Vol. I-II lei 31